Reserve-Infanterie-regiment 223

i Verdenskrigen 1914-1918

Bearbejdet af

Franz Bachmann
Gefreiter ved Nachtrichtenzug
I. Bataillon

Wilhelm Pfister
Unteroffizier
in Fernsprechtabteilung

Udgivet af

Kameradschaftlichen Vereinigung
ehemaliger Angehöriger des Res.-Inf.-Regts. 223
Frankfurt am Main

Forlag og tryk
Münchswsche Universität-Druckerei Otto Rindt GmbH, Giesen

Dansk udgave:
Jørgen Flintholm – 2023
flinth@stofanet.dk
Må ikke gøres til genstand for salg

Forinden trykning blev denne fremstilling forelagt Heeresarchiv i Potsdam til kontrol. Ansvar for indhold og form ligger dog kom de navngivne medarbejdere.

Indhold

Indledning 8
Forord 9
Anvendte forkortelser 10
Fortegnelse over kortskitser 11

FØRSTE DEL – KRIGSDAGBOG FOR RESERVE-INFANTERIE-REGIMENT 223

Regimentets opstilling 1914 12
Øvelsesområde Oberhofen 12
Ved Metz 13
I Fransk-Flandern 1914 13
Ilddåb og stillingskamp ved Fromelles 14
I Russisk-Polen 19i14/1915 16
Jernbanetransport og fremrykning 16
Slaget ved Last og Pabianice 30.11 – 3.12.1914 16
Slaget ved Lodz 5.12 – 16.12.1914 19
Angreb på jernbanelinje Bendkow 20
Træfningen ved Wale 19. – 21.12.1914 20
Stillingskamp ved Sanogoszez 22.12.1914 – 7.1.1915 21
I hvil. Regimentet forskydes 21
Karpaterkampe 1915 21
March til fronten 22
Den første træfning i Karpaterne 23
Træfning ved Wolosianka og Slawiske 30.1. – 6.1.1915 23
Kampe ved Czyrak 12.2. – 13.5.1915 24
Angreb ved Czyrak 27
Russisk gennembrud ved RIR 222 28
Felttog i Galicien 1915 29
Russerne rømmer Czyrak-stillingen 29
Forfølgelse i Karpaterne 29
Kampe foran Broczkow 26. – 28.5.1915 30
Kampe om Hoyn 32
Træfning ved Kalusz 6. og 7.6.1915 33
Træfning ved Podluze og Pobpieczary, fremrykning til Dnjestr 9. – 13.6.1915 33
Angreb på Dabrowa-skoven 14.6.1915 34
Overgang over Dnjestr, indtagelse af Chodorow 35
Divisionens forskydning mod syd 37
Slaget om Gnila Lipa 37
Træfning ved Bybelka 2. og 3.6.1915 38
Forfølgelse mellem Gnika Lipa og Zlota Lipa 39
Stillingskamp langs Zlota Lipa 4.7. – 26.8.1915 39
Overgang over Zlota Lipa ved Lysa 41
Træfning ved Sloboda Zlota 30.8.1915 42
Forfølgelse mod Sereth 44
Efterårs- og vinterkampe i Galicien 1915/1916 46
Russisk angreb på feltvagt stillingen den 26. og 27. 9. 1915 47
Russisk angreb på Kupczynce 28.9.1915 48
Slaget ved Siemikowce 30.10 – 5.11.1915 og efterfølgende kampe langs Steypa 51
Armereserve ved AOK-Süd – 12.4. – 9.6.1916 58
Brussilow-offensiv 1916 59
Slaget langs Strypa 11. 21.6.1916 59
Slaget langs Baryszka- og Koropiec-afsnit 69
Armereserve for AOK-Süd i K.u.K. IX Korps område 78

Slaget ved Zalozce 6.8. – 8.8.1916 78
Slaget ved Nizniow – Monasterzyska 10.8.1916 80
Bagtropskampe mellem Strypa og Zlota Lipa, 11. til 14. august 82
I hærreserve 15. – 21.8.1916 84
Stillingskamp i Galicien, vinter 1916/1917 85
Langs Bysrezyca 85
I Hærgruppe reserve 95
Foran Verdun 1917 96
Transport til vestfront 96
Uddannelsestid ved Meuse 97
ved Verdun 97
Storm på de fjendtlige stillinger i Avecourt-skoven frem til Højde 304. 28.6 – 3.7.1917 97
48. Res.Division som indgrebsdivision i den østlige del af Maasgruppe West 101
Forsvarsslag ved Verdun 102
I Afsnit Beaumont 10.9. – 29.9.1917 104
Operation »Drahtverhau« mod den franske linje 648-665 106
I Lothringen 1917 107
Kort hvileperiode 107
I Medewich-Afsnit 107
Øvre Alsace, vinter 1917/1918 109
Ved Heidweiler-Niederspechbach 110
Reserve for O.H.L. 112
Kommando »Rollwagen« 113
Slaget ved Lys 5.4. – 3.7.1918 113
Fremrykning 113
Regimentets indsats nordvest for Merville og ved Les Puresbecques 114
Fjendtligt indbrud og mislykket modangreb 20/21.5.1918 118
Hvile- og uddannelsestid – indgrebsregiment 120
Langs Escarpe 4.7. – 6.10.1918 122
Ved Brebières 122
Engelsk gennembrudsforsøg af 17. Armee syd for Arras 21.8. – 6.10.1918 127
Engelsk stormangreb syd for Escarpe 128
Nye kraftige engelske angreb 23.9.1918 133
Tilbagegangskampe 6.10 – 9.11.1918 135
Forsvarskamp mellem Cambrai og St. Quentin 135
Ved St. Aubert 10. – 11.10.1918 136
Kampe om Haussy 13. – 18. 10. 1918 137
I Hermann-stillingen 19. – 24. 10. 1918 139
Reorganisering af regimentet 142
Ved Maresches – Villers-Pol 28.10 – 3.11.1918 142
Sidste kampe og tilbagegang til Antwerpen-Maas stillingen 144
Hjemkomst og opløsning 146
Efterskrift 149

ANDEN DEL = KAMPE OG SEJRE VED RESERVE-INFANTERIE-REGIMENT 223

Mobilisering 151
Opstilling af nye ikke-planlagte reservekorps 151
Opstilling og uddannelse af R.I.R. 223 151
Fra de første dage af min krigstid – Wilhelm Schiffelgen, 9. Kompanie 152
Udrykning og indsættelse af regimentet 153
I Flandern 1914 154
Min ilddåb, Franz Bachmann, Ers.Res. 4. Komp. 154
De første dage ved fronten i Flandern. 155
Med 5. Komp. i Flandern 158
Erindringer fra Fromelles 160

Transport mod øst 161
I Polen 162
Generelle situation 25. 10 til indtagelsen af Lodz 6.12.1914 162
Regimentets kampe i december 1914 i Polen 163
Natangreb ved Ruda 30.11.1914 167
Kort krigsberetning 168
Ved Ruda og Wala 169
7. Komp. den 3. december 1914 170
Kampe ved Mala-Mierzonczka den 3. 12. 1914 171
Efter indtagelsen af Lodz 172
Generelle situation 6.12.1914 – januar 1915 172
Efter slaget ved Lodz 173
Som observatør på et hustag 174
Åh, hvis blot feltkøkkenet ville komme 175
Erindringer fra Russisk-Polen 176
Feltposttjenesten ved 48 Res.Division i Polen, i Karpaterne 178
Julen 1914 i felten 180
Hemmelig sender ved polsk godsejer 181
Kampe i Karpaterne 181
Generelle situation januar til 13. 5. 1915 181
Fra Huszt til Czyrak 185
Kampe ved Czyrak 187
Det store hovedkvarter skriver 188
Som kvarteransvarlig i Karpaterne 188
Feltpostbrev fra Karpaterne 189
I. Bataillons kampe i Karpaterne 193
Fremrykning i Karpaterne 198
De første dage mod Ezrak 200
Endnu engang gik det godt 201
Karpaterkampe 1915 203
Marts 1915 ved den store Czyrak 204
Angreb afvist 205
Våbenstilstand til begravelse af de døde ved Czyrak 206
Telefonafdelingen i Karpaterne 207
Foran Karpaterne 13.5. – 3.6.1915 209
Afsked med Karpaterne 210
Den sidste dag foran Czyrak og fremmarch mod Dolina 211
På feltvagt ved Debelowka 212
Foran Holyn 213
Mod Kalusz og Stanislau 214
I og omkring Stanislau 214
Mod Dnjestr 215
Overgang af Dnjestr 217
Fra Gnila Lipa over Zlota Lipa til Sereth 1.7. – 31. 10. 1915 218
Gennembrud ved Zlota Lipa og den skæbnesvangre 30. august 1915 219
Slaget ved Zlota Lipa 221
Ulykkesdagen ved Strypa. 221
Res.Inf.Regt. 224 ved Plotycza 228
Fra Zlota Lipa til Strypa (Teofipolka – Plotycza) 228
Min tilfangetagelse 230
Overraskende russisk angreb og tilbagegang ved Plotycza 230
30 august 1915 ved II. Bataillon 232
Ved Denysow 233
Kosakangreb foran Denysow-Kupczynce 234
Oktober 1915 ved Kupczynce 235

Mine første skud i felten kostede en høne livet 235
Siemikowce 235
Slaget ved Siemikowce 238
Hemmelig befaling nr. 33 fra XXII russiske Armekorps 239
Julehilsen fra General Graf v. Bothmer 240
Vinter 1916/1917 241
Jagd-Kommando III/223 operation 5.4.1916 241
Jagdkommando Willmann i april 1916 ved K.u.K. IR 103 242
På patrulje ved Bohatkowce 242
Brussilow-offensiv 243
De første dage af Brussilow offensiven 244
Patruljeoperation ved Bobulince 13.6.1916 245
I. Bataillons kampe den 13. juni 1916 ved Polisiuki 246
RIR 223 indsats under Brussilow-offensiven i juni 1916 247
Pinseslaget ved Strypa 1916 248
Brussilow-offensiven i Pinsen 1916 249
Begravet 250
Sommer 1916 251
Eftersøgning af sårede foran fronten 252
Ved Kurbwanowka 1916 253
Indsats ved Koropiec 253
Kampe langs Koropiec-floden 254
Kampe ved Welesniow 255
Russisk overfald på feltvagt ved Welesniow 16.7.1916 256
Madlavning med forhindringer 256
Tilbagetrækning til Zlota Lipa 256
Tilbagetrækning mellem Strupa og Narojowka 257
Stillingskamp ved Stanislau 258
Glæder og sorger ved telefonfolkene under stillingskampe langs Bystrzyca 1916 259
Nytår i Galicien 1916/1917 259
Erindringer fra III. Bataillons Jagdkommando 27.1.1917 261
III. Bataillons sammenstød med russerne den 26./27. februar 1917 261
Kampen foran Verdun 262
Højde 304 fra 28. 6 – 1.7.1917 262
II/223 i Operation »Punkt« 4.7.1917 263
I/223 i kampen den 11. 7. 1917 på Højde 304 263
Højde 304 den 11. 7. 1917 264
Lt. Robrians død den 19. 8. 1917 265
Den sidste dag på Den Døde Mand 265
Regimentskommandør RIR 20's vurdering af major Thomas 267
På »Den døde Mand« 267
3. Kompanie på »Den døde Mand« 268
Beretning om I/223 kampe på »Den døde Mand« 268
Beretning om 11. og 12./223 kampe på »Den døde Mand« 269
Beretning om 96. Reserve-Infanterie-Brigades indsats på »Den døde Mand« 270
I stilling ved Beaumont og afsked med regimentet 271
Erindringer fra stormen på Beaumont 272
6. Kompanies kampe den 24. og 25. 9. 1917 275
7. Kompanies under det franske angreb 28. 9. 1917 aften kl. 2300 276
Sidste dag ved Beaumont 276
Patrulje fra stillingen ved Heitweiler den 30. 1. 1918 276
Angrebsslag 1918 i vest 277
Langs Lys 277
Dobbeltslag mellem Armentières og la Bassée 278
Troppernes kampværdi 279

Små oplevelser ved Armentières 279
Stillingen ved Merville 280
Det skal være sjovt 281
Besøg på felthøjskolen i Haubourbin ved Lille 281
Kampe om Ferme Haarmanns 281
Lykkeligt undsluppet 282
Det sidste kampafsnit 283
Stormtruppe II/223 sammenstød med engelsk patrulje 28./29. 7. 1918 284
Langs Scarpe 285
Vores artilleris tapre indsats mod kampvogne 286
Leutnant Fiedlers tilfangetagelse af 6 englændere 286
Ildoverfald mod feltvagt 286
Tilbagetrækningskampe ved Cambrai 6. – 18. 10. 1918 287
Min sidste kampdag 288
Træfning ved Haussy 289
Engelsk angreb langs vejen Avesnes – St. Aubert 11.10.1918 290
Vizefeldwebel Kinzenbahs melding om erobring af kort og melding fra engelsk flyver 291
Beretning fra 1. MG-Kompanie 20.10.1918 291
III/223 kampaktivitet den 20. oktober 1918 292
Foran Maresches 292
III. Bataillons endeligt om morgenen den 1. 11. 1918 293
Begivenheder 1. og 2. november 1918 294
Krigsfangenskab lige før afslutningen 296
Uddrag af breve og feltpostkort fra kommandør v. Wedel, RIR 223 297
Med Minenwerfer-Abteilung I/223 i felter 301
Tysk Armeeteater i verdenskrigen 307
RIR 223 regimentsmusik 308

BILAG
Kommandør og fører i RIR 223 310
Kampkalender RIR 223 311
Divisions- og brigadebefaling for første indsættelse i oktober 1914 312
Oversigt over sønderjyske faldne 315
Foto fra Regimentets historie 319

Indledning

Denne bog er tilegnet alle medlemmer af RIR 223 og deres efterladte som anerkendelse af de store gerninger under Verdenskrigen 1914-1918.

I august 1914 trådte regimentet sammen under kommando af Oberst Freiherr von Langermann und Erlenkamp.

Den bestod i hovedsagen af krigsfrivillige er ersatz-reservister. Allerede efter 10 ugers uddannelse kom til fronten ved Fromelles ved Lille.

Her skulle regimentet med det samme få sin ilddåb under hånde kampe med dens overfor liggende modstander. For fører og frontsoldater en overordentlig vanskelig opgave efter så kort en uddannelse! Uden nogen form for krigserfaring optog de unge 223'er imidlertid kampen med største begejstring, dybeste fædrelandskærlighed og største alvor, under kommando af deres begejstrede officerer og underofficerer, som næsten alle kom fra pensionering eller orlov udenfor nummer.

Takke været kontinuerlig nye erfaringer under kamp, forvandlede 223 sig på forbløffende kort tid til et enestående regiment, der snart ikke stod tilbage fra noget aktivt regiment.

Det er i dette forord overflødigt at anfører navnet på et særligt slag eller heltedød. De er alle optegnet i den foreliggende krigsbog. Under de fortsatte kampe blev regimentet stillet de vanskeligste opgaver i Frankrig, i Polen, i Karpaterne ved is og sne og under ubegribeligt vanskelige forsynings- og forplejningsforhold, i Galicien under forsvar mod Brussilow- offensiven og så igen i Frankrig foran Verdun og i Flanerne. Men trofast, tapper og med fuld hengivenhed til det yderste, gjorde hver mandag har kommandører, kompagniførere, delingsførere, gruppeførere, telefonfolk, sanitetspersonel, bagage og kamptræn, i vest og i øst, deres pligt for fædrelandet, og bidrog derved til at Reserve-Infanterie-Regiment 223 omdømme vil blive opretholdt til alle tider.

Måtte indsatsen og dermed den ånd, der besjælede det daværende regiment, og fortsat lever i den, være et forbillede og ansporer for den nuværende unge generation, og bære samme trofasthed, hengivenhed og kampmod som de gamle frontsoldater, hvis vores Fører, Adolf Hitler, i overordentlig taknemmelighed for hans ofte udtalte anerkendelse, på et tidspunkt må råbe den unge Værnemagt til kamp.

Ære være deres minde!
Thomas, Oberstleutnant a.D.
Kommandør II. Bataillon RIR 223

Forord

Med udgivelsen af denne bog er et vedvarende, af kammeraterne fremsat, ønske om en regimentshistorie endeligt bragt i opfyldelse. Under mere end to års møjsommeligt arbejde har to kammerater af vores lokalforening skabt et værk, der stiller vores stolte regiments præstationer i verdenskrigen 1914-1918 for øjnene af alle tidligere 223'er, de efterladte af regimentets faldne, og også medlemmer af søster-regimenter

Efter ønske fra medarbejderne skal bogen ikke fremstå som et militært videnskabeligt værk, og heller ikke udgøre en skriftlig fuldkommenhed. De har derfor næsten uændret fastholdt den form, hvori de første indtryk af begivenhederne i felten blev forfattet i de officielle dokumenter, eller i de krigsoptegnelser, kammerater har skabt.

I den første del af bogen støtter de sig udelukkende til de dagbøger fra Regiments- og bataljonsstaben, der i dag opbevares ved Hærarkivet i Potsdam. De Officielle dokumenter er skabt af dem, som har underskrevet dem. Som supplement til den forståeligt noget tørre tone i dagbøgerne, bringer anden halvdel af bogen i hovedsagen personlige beretninger fra tidligere kammerater fra regimentet. De forbindende tekster mellem de enkelte beretninger støtter sig endnu engang på »Der Weltkrieg 1914-1918« udgivet af Hærarkivet (det tidligere Rigsarkiv), og viser hvordan regimentet blev indsat dels i rammerne på den totale krigsførelse, og dels på situationen i eget og de tilstødende Armee-afsnit. Mange kammerater kan det betyde, at de endeligt herigennem finder forklaringen på de forståeligt mange »hvordan« og »hvorledes« i forbindelse med de enkelte kamphandlinger.

Den indlysende pligt for vores forening var at sætte et vedvarende minde for de 63 officerer og 4.070 mand af regimentet, der faldt under krigen. I ånden står her igen de kammerater, der fandt heltedøden for folk og fædreland.

Nu da det færdige værk ligger foran os, skal jeg på vegne af »Kameradschaftliche Vereinigung ehemaliger Angehöriger des Reserve-Infanterie-Regiment 223« og alle regimentskammerater rette en tak til kammeraterne Wilhelm Pfister og Franz Bachmann for alt det arbejde, der har ført til færdiggørelsen af denne bog. Kammerat Pfister har ikke alene anvendt hele sin fritid, men også ofret sin ferie for at gøre arbejdet færdig. For alt dette retter jeg kammerat Pfister og ligeledes kammerat Bachmann, der hele tid stod ved hans side. På dette sted skal der ligeledes lyde en hjertelig tak til vores kammerat Dr. F. Helfenbein for gennemgang af udkastene og prøvetryk, og til vores kammerat Hellmuth Daur for reproducering af billederne. Også en tak til alle kammerater, som har bidraget til denne bog ved at overlade dagbogsoptegnelser, billeder, enkeltskildringer m.m. Denne tak gælder ligeledes Hærarkivet i Potsdam, hvis beredvillige fremlæggelse af RIR 223 officielle arkiv var den primære baggrund for udfærdigelsen af denne bog.

Måtte bogen finde vej til de endnu levende fra vores regiment eller til de efterladte. Det ville også glæde os, hvis denne bog igen fornyede mange af de knyttede og afprøvede kammeratskaber fra krigen og ville fremme det tætte sammenhold mellem alle 223'er.

»Kameradschaftliche Vereinigung ehemaliger Angehöriger des Reserve-Infanterie-Regiment 223

Drill, Leutnant der Reserve

Frankfurt a.M., Julen 1937

Anvendte forkortelser

A	=	Armee
A-Abt	=	Armee-Abteilung
Abt	=	Abteilung
Abschn	=	Abschnitt
Adj	=	Adjutant
AGr	=	Armeegruppe
AK	=	Armee-Korps
AOK	=	Armee-Ober-Kommando
Arko	=	Arbeits-Kommando
Art	=	Artillerie
Batl	=	Bataillon
Batt	=	Batterie
Brig	=	Brigade
BTK	=	Bereitschaftstruppen Kommandeur
Det	=	Detachement
Div	=	Division
Dol	=	Dolina – dal
DP	=	Doppelposten
EK I	=	Eisernes Kreuz I. Klasse
EK II	=	Eisernes Kreuz II. Klasse
Ers	=	Ersatz
Est	=	Eisenbahnstation
F	=	Füsilier
FA	=	Feldartillerie
FB	=	Feldkanonen-Batterie
Fe	=	Ferme
Feldw	=	Feldwebel
Fh	=	Feldhaubitze
Fol	=	Folwarki – Vorwerk, Meierhof
FR	=	Füsilier-Regiment
G	=	Garde
GdA	=	General der Artillerie
GdI	=	General der Infanterie
GdK	=	General der Kavallerie
Gefr	=	Gefreiter
Gen	=	General
Glt	=	Generalleutnant
Gmj	=	Generalmajor
GrH	=	Grosses Hauptquartier
GrR	=	Grenadier-Regiment
gv	=	Garnisonverwendungsfähig
HGr	=	Heeresgruppe
Honv	=	Honved – ungarisch Landwehr
Hptm	=	Hauptmann
IB	=	Infanterie-Brigade
ID	=	Infanterie-Division
Ina	=	Infanterie-Nachrichtenzug
Inf	=	Infanterie
IR	=	Infanterie-Regiment
ITD	=	Infanterie-Truppen-Division
Jäg	=	Jäger
Jh	=	Jägerhaus
Kav	=	Kavallerie
Kav-K	=	Kavallerie-Korps
Kb	=	Kombiniert
KD	=	Kavallerie-Division
Kde	=	Kommandeur
Komm	=	Kommandierender
KO	=	Kalkofen
Kp	=	Kompanie
KTR	=	Kamptruppen Kommandeur
LD	=	Landwehr-Division
Lst	=	Landsturm
Lstm	=	Landsturmmann
Ltn	=	Leutnant
Lw	=	Landwehr
Mannsch	=	Manschaften
MG	=	Maschinengewehr
MGK	=	Maschinengewehr-Kompanie
MG-Off	=	Maschinengewehr-Offizier
MGSS	=	Maschinengewehr-Scharfschützen
MGZ	=	Maschinengewehrzug
Mh	=	Meierhof
Mje	=	Major
Musk	=	Musketier
MW	=	Minenwerfer
Nach-Kp	=	Nachhut-Kompanie
Obltn	=	Oberleutnant
OBOst	=	Oberbefehlshaber Ost
öu	=	Österreich-ungarisch
Off	=	Offizier
Off-Stellv	=	Offizier-Stellvertreter
OHL	=	Oberste Heeresleitung
PiKo	=	Pionier-Kommando
Q	=	Quelle
RD	=	Reserve-Division
Regt	=	Regiment
Res	=	Reserve
RGO	=	Regiments-Gasschutz-Offizier
RIR	=	Reserve-Infanterie-Regiment
RTK	=	Reservetruppen Kommandeur
Serg	=	Sergent
SS-Abt	=	Scharfschützen-Abteilung
Stb	=	Steinbruch
UP	=	Unteroffiziersposten
Utfz	=	Unteroffizier
Vfw	=	Vizefeldwebel
Wh	=	Wirtshaus
Whrm	=	Wehrmann
ZO	=	Ziegelofen

Fortegnelse over kortskitser

1	Stilling ved Fromelles 1914
2	Træfning ved Ruda, 30. november 1914
3	Kampområde for 48. RD – februar/maj 1915
4	Kampe den 3. december 1914
5	96 Brigades kampe i Karpaterne 8. og 9. februar 1915
6	Angreb 10. april 1915
7	Kampområdet ved Czyrak, februar-maj 1915
8	Linjeskitse for RIR 223 – april, begyndelse maj 1915
9	Telefonlinjeskitse RIR 223 for 20. maj 1915
10	Mod Dnjestr juni 1915
11	RIR 213 stilling v ed Chodorow, 20. juni 1915
12	Stillingsskitse for III/223 – 22. juni 1915
13	I/223 stilling – 30. juni 1915
14	Kampen ved Bybelka, 3. juli 1915
15	Gennembrud ved Zlota Lipa, 27. august 1915
16	II/223 opstilling, 1. september 1915 kl. 1930
17	Tilbagetrækning den 20. august 1915
18	Venstre fløj af Korps Hofmann den 29. august 1915
19	Stilling ved Seredynki, 3. september 1915
20	Forpostfægtning den 26. september 1915
21	II/223 stilling, 5. september 1915
22	Stilling i Zabrobelskie skoven foran Tarnopol, september 1915
23	III/223 stilling ved Siemikowce i oktober 1915
24	Slaget ved Strypa – 11 til 30. juni 1916
25	Brohoved stilling 29. januar til 12. april 1916
26	Slaget i Baryszka og Koropiec afsnit, juli 1916
27	Kampområde 10. til 14. august 1916
28	Stilling ved Bystrzyca, vinter 1916/1917
29	Slaget ved Zalozce, 6. til 8. august 1916
30	Stilling på Højde 304, 19. juni 1917
31	Foran Højde 304, slutning af juni 1917
32	Stilling ved Beaumont, 11. september 1917
33	Stilling 20. august 1917
34	Afsnit Verdun, juni-august 12917
35	Stilling ved Arracourt, oktober/november 1917
36	Kampe ved Merville, forår 1918
37	Kampe langs Escarpe, efteråret 1918
38	Stilling på Hartmannswillerkopf
39	RIR 223 bagtropsstilling 9. oktober 1918
40	III/223 stillinger 12. oktober 1918
41	Kamp ved Haussy
42	Kamp ved Haussy
43	Bagtropsstilling 19/20. oktober 1918
44	Situation 23. oktober 1918 aften
45	Situation for RIR 223 26. oktober 1918
46	Situation 1. november 1918
47	Situation ved divisionen den 3. november 1918
48	Stilling 4. november 1918 – tilbagemarch natten til 5. november 1918

FØRSTE DEL

Krigsdagbog for Reserve-Infanterie-Regiment 223

Efter de officielle krigsdagbøger fra regiments- og bataljonsstabe, bearbejdet af Franz Bachmann, på tidspunktet Gefreiter i Signaldelingen, I. Bataillon.

Regimentets opstilling 1914

Den 25. august 1914 blev der opstillet 6 nye armekorps, der ikke havde været forudset i mobiliseringsplanerne. Hovedbestanddelen af disse nye formationer blev udgjort af det overordentlig store antal krigsfrivillige af alle klasser og aldre, som i disse antal ikke havde været forventet, og af den planmæssige indkaldelse af de yngste årgange af Ersatz-reservister, der ligeledes var uden militær uddannelse. Førerfunktionerne blev i første omgang besat af pensionerede, som stillede sig til disposition, og oftest af ældre reserve og Landwehr officerer. Aktive officerer stod i starten overhovedet ikke til disposition. Som instruktører anvendtes desuden ældre, pensionerede og Landwehr underofficerer. XXIV. Reserve-Korps blev opstillet af XVIII. Armeekorps, hvis 48 Reserve-Division, RIR 223 tilhørte. Divisionens øvrige regimenter var RIR 221, 222 og 224.

Regimentet blev opstillet den 28. august 1914: I. Bataillon af Ersatz-Bataillon/IR 81 i Frankfurt a.M., II. Bataillon af I Ersatz-Bataillon, FR 80 i Wiesbaden og III. Bataillon af Ersatz-Bataillon/IR 87 i Mainz. I og II. Bataillon modtog deres første uddannelse i deres oprindelige garnisoner, III. Bataillon i Hofheim i Taunus.

I de officielle dokumenter eksisterer der ingen oversigt over officersbesættelsen i den første tid. Efter private optegnelser var stillingen som kommandører og kompagnichefer som nedenstående, der dog straks efter den første kamp i væsentlig grad blev ændret:

Regimenteskommandør: Oberst Freiherr von Langermann und Erlenkamp
Regimentslæge: dr. Bischofswerder

I. Bataillon: Oberstlt. Pohl
- 1. Kompanie: Oblt Nierhaus, Lt. Timmerbeil
- 2. Kompanie: Hptm Overdyck
- 3. Kompanie: Hptm Brand (forulykket i Metz), Lt von Endert
- 4. Kompanie: Hptm Müthe

II. Bataillon: Oberstlt. von Lukowicz
- 5. Kompanie. Hptm Reiche
- 6. Kompanie: Major Böhnke
- 7. Kompanie: Oblt Käss
- 8. Kompanie: Hptm Glaser

III. Bataillon: Major Hertwig
- 9. Kompanie: Oblt Kreibe
- 10. Kompanie: Hptm Pilgrim
- 11. Kompanie: Hptm Schlink
- 12. Kompanie: Oblt Toefer
- MG-Zug: Oblt Wenzel

Øvelsesområde Oberhofen

Den 14. september 1914 blev bataljonerne transporteret og kom til øvelsesområdet Oberhofen ved Hagenau i Alsace. Her blev regimentet underbragt i en stor baraklejr mest bestående af bølgebliksbarakker. Tjenesten blev straks fortsat efter ankomsten og i første omgang blev der ivrigt ekserceret i kompagnierne. Der blev afholdt

kampøvelser. Der blev især lagt vægt på skole- og kampskydninger, samt i felttjeneste. Ydermere blev der øvet i bataljons- og regimentsramme. De enkelte bataljoner blev inspiceret af den kommanderende general for XXIV. Reserve-Korps, General der Infanterie von Gerok, som siden den 13. september havde haft kommandoen over korpset. Både denne og divisionskommandør, Generalleutnant von Hahn var meget tilfreds med det opnåede niveau af uddannelse. Sidstnævnte udtalte: »Bataljonernes niveau er så god, at de med det samme kan kastes ind mod fjenden«. Den 27. september blev regimentet iklædt feltgrå uniformer. Den 10. oktober blev de sidste uniformsgenstande så som tornystre m.m. udleveret. Tornystrene var brugte, indsamlet på slagmarkerne, og stillet til disposition for regimentet. For første gang under uddannelsen skulle man nu gøre sig fortrolig med pakning af tornystre, sammenrulning af overfrakker osv. Søndag den 11. oktober blev der så øvet opsætning af telte som den sidste instruktion på øvelsespladsen i Oberhofen. Den store dag var kommet, hvor regimentet skulle rykke i felten. Tidligt mandag kom så den store rengøring af området og efterfølgende en tidlig middag. Allerede kl. 12 forlod I. Bataillon under sang baraklejren mod banegården i Oberhofen. Målet for forskydning skulle være Neufchâteau, men undervejs blev dette ændret. Under vejs fik bataljonerne ordre til at udlosse i Metz. Efter ankomst hertil i de tidlige morgentimer den 13. oktober marcherede I. og II. Bataillon i langsom march gennem byen Metz til Longeville, hvor de blev underbragt i IR 67 kaserne, mens III. Bataillon fandt underbringelse i en kaserne i Plappeville.

Ved Metz

Hele XXIV. Reserve-Korps var samlet ved Metz, hvor den afventede sin anvendelse. Regimentet havde allerede rekognosceret de stillinger, regimentet skulle overtage, men det skulle igen blive anderledes. Mens det den 13. oktober havde været hviledag, gik det den følgende dag i march til Gravelotte. På området omkring »Kaiser-Wilhelm-Stein« tog det samlede XXIV. Reserve-Korps opstilling til en inspektion fra Kejseren. Kl. 1130 ankom den øverste krigsherrer med sit følge i automobiler og afskridtede fronten, hvorefter han holdt en kort tale til tropperne, sluttende med et trefoldigt hurra for fædrelandet. Efterfølgende holdt H.M. en samling af samtlige af korpsets officerer, hvorunder han kom med en belæring om de hidtidige erfaringer fra krigen. Kl. 1500 kunne enhederne returnerer til deres kvarterer. De følgende dage var udfyldt med march- og kampøvelser, øvelser i etablering af skyttegrave osv. For den 22. oktober var der udsendt befaling om, kl. 0800 i regimentsramme at stå parat på vejen Metz – Longeville – Moulins til march til Conflans. Imidlertid blev denne befaling kl. 0700 trukket tilbage, og i stedet at forblive i kvarter i marchberedskab til forskydning med jernbane. Om aftenen blev bataljonerne så indladet på banegården i Metz-Sablon. Regimentets forplejningsstyrke var denne dag på 35 officerer og 2.801 mand, samt 186 heste.

I Fransk-Flandern 1914

Turen til fronten

Transporten gik over Diedenhofen (Thionville) i retning af Luxembourg, hvor der den nat blev forplejet på banegården med hjælp fra et Landsturm-køkken. Den følgende dag gik det videre til Belgien over Marloie, Namur og Charleroi. Her så man også de første spor af krigen. Talrige nedbrændte og ødelagte huse var vidner fra kampene. En større transport af sårede herunder også franskmænd, der holdt på banegården Charleroi, var endnu et tegn på krigen, der ikke undlod at gøre indtryk på mennesker. Hele den banestrækning, der nu blev tilbagelagt, blev bevogtet af saksiske landstorm. Det var tysk jernbanepersonel, der drev linjen. Ved siden af krigens spor var det et landskabeligt skønt område med herlige dale, friske grønne marker, skove og stejle skifferbjerge som langs Rhinen, og undervejs mod fjenden blev der sendt mange en tanke tilbage til hjemmene. Transporten sluttede tidligt den 24. oktober. I. og II. Bataillon stod af toget i banegård Lille, III. Bataillon i Templeux. Lille var først kort før blevet indtaget af vore tropper, og under marchen gennem byen kunne man se mange spor efter de heftige kampe. Det brændte stadig flere steder, og brandvæsenet var stadig i gang med at slukke. Overalt kunne man også allerede se tyske tropper fjerne hindringer for trafikken og etablere etapeinstallationer. I. Bataillon marcherede til Anstaing, II. til Ascq og III. Bataillon til Eysoing, hvor der blev gået i kvarter. Næste dag blev III. Bataillons stab og 11. Kompanie forlagt til Ascq, hvor også regimentets stab havde fundet kvarter, mens de øvrige af III. Bataillons kompagnier kom til Lezennes. Den 25. oktober var der indre tjeneste og den følgende dag øvelsesmarcher indenfor bataljonerne. Den 27. oktober blev der brudt tidligt op på regimentets march til fronten. Det gik over Lezennes, Haubourbin til Ligny, hvor mandskabet ved middagstid lavede mad. På dette tidspunkt havde regimentet endnu

ikke modtaget feltkøkkener. Kl. 14 red kommandøren frem for at besigtige den stilling, der skulle overtages. Kl. 18 fik regimentet ordre til at følge efter. Efter at ammunitionsbeholdningerne var suppleret op, gik det i hurtig march ved en i mellemtiden øget kanontorden, forbi artilleri og ammunitionskolonner, sanitetsvogne og sårede med de første nødforbindinger og med spor efter skyttegrave over hele kroppen. Forbi ødelagte landsbyer og gårde til det til den for største delen ødelagte Fromelles.

Ilddåb og stillingskamp ved Fromelles

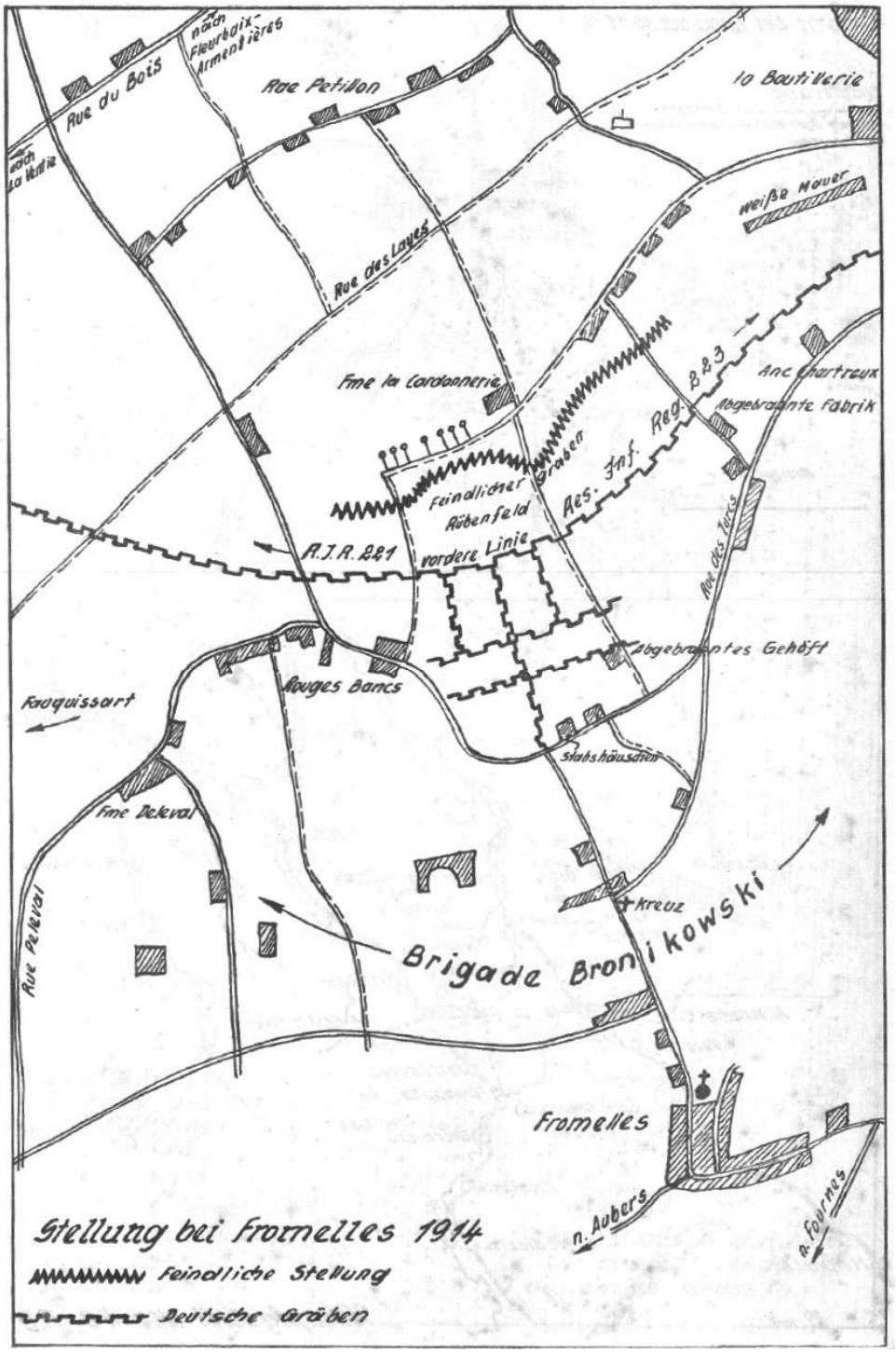

Mens I. Bataillon som reserve, så godt det kunne lade sig gøre, blev underbragt i Fromelles, afløste II. og III. Bataillon IR 121 i linjen. III. Bataillon indtog stillingen ved Vert Touquet nord for Fromelles med II. Bataillon i anden linje. Modstanderen – englændere – lå omkring 700 meter overfor ved la Cardonnerie-Voutillerie. Kort efter indrykningen i skyttegraven opstod en heftig fjendtlig geværskydning, der med korte pauser fortsatte hele natten til den 28. oktober, men ikke forårsagede større tab. Den 28. oktober aften kom III. Bataillon som reserve til Fromelles, II. Bataillon i første og I. Bataillon i anden linje. Næste dag lå et livligt artilleri over Fromelles og kostede tab på en død og 11 sårede. Bataljonen i reserve (III) alarmerede den 29. oktober kl. 0200, og rykkede frem. På grund af et formodet engelsk angreb havde II. Bataillon anmodet om forstærkning. Efter at havde ventet i to timer uden det kom til angreb, kunne III. Bataillon returnerer til deres kvarterer. Mens den i løbet af dagen forblev i hvil, alarmeredes den igen kl. 2330 og indtog omkring midnat den gamle stilling ved Vert Touquet under heftig engelsk geværild. Denne stilling var blevet forladt af I. Bataillon i forbindelse med, at denne gennemførte et angreb mod la Carbonnerie. Brigaden havde omkring kl. 2230 befalet, at den fjendtlige stilling skulle angribes. I. Bataillon i forreste linje, skulle kl. 24 rykke frem i angreb, III. Bataillon skulle følge, mens II. skulle forblive som reserve. Angrebet blev lydløst iværksat på det befalede tidspunkt. Da der den 30. oktober kl. 0030 endnu ikke havde lydt et skud, formodede brigaden, at fjenden havde rømmet stillingen, og befalede at regimentet lagde sine stilling frem. I mellemtiden var I. Bataillon rykke frem over det 150 meter brede område på den anden side af den ubesatte fjendtlig skyttegrav, hvor den blev modtaget af en meget heftig geværild, der kostede store tab. Efter at dens fører, Oblt. Nierhaus, rektor fra Frankfurt, var faldet, måtte den falde tilbage til den rømmede fjendtlige skyttegrav. Efter at yderligere kompagnier fra I. Bataillon og 12. og 9. Kompanie fra III. var nået frem som forstærkninger, blev denne grav fastholdt. II. Bataillon var i løbet af natten blevet alarmeret, og kæmpede med sine 6. og 8. Kompanie ved le Maisnil på venstre fløj af 224 RIR. 5. og 7. Kompanie, der var trukket frem i vores skyttegrav, blev senere som forstærkning bragt frem i den erobrede stilling. Af de tre geværer fra MG-delingen blev et stærkt beskadiget af infanteriskud fra flanken og måtte bringes tilbage til reparation. De to øvrige våben forblev i stillingen, dog med ordre til kun at skyde i tilfælde af et fjendtligt angreb for at undgå at artilleri blev påkaldt over stillingen. Om dagen var våbnene derfor placeret i en bygning lige bag stillingen, og kun bragt frem i stilling ved nat. Efter kampen blev enhederne igen reorganiseret efter spredningen under kampene. Så begyndte udbygningen af den nye stilling. Angrebet, der ikke lykkedes, blev ikke gentaget.

I regimentsbefalingen den 31. oktober lod det blandt andet:

> »Under den i går stedfundne natkamp har regimentet høstet sine første laurbær. Det glæder mig at kunne udtale min fulde anerkendelse til alle officerer, underofficerer og mandskab, som har medvirket til dette glædelige resultat med deres beviste tapperhed. Det er en æressag for regimentet at forsvare den med så megen blod opnåede stilling til sidste åndedræt. I dag kl. 1900 afløses: 3. og 4. Kompanie i forreste linje liggende skyttegrave. Den i Rue des Turcs liggende skyttegrave besættes af 10.,11. og 12. Kompanie som beredskab. Beredskabet dannes af II. Bataillon samt 1., 2. og 9. Kompanie – Til disposition for Generalleutnant von Oppeln-Bronikowski (96. Reserve-Brigade) står 6. og 8. Kompanie. Forplejning af mandskabet skal arrangeres således, at kompagnierne, der besætter skyttegrave, medbringer forplejning til 24 timer. Efter afløsning laves varm med.

Fra dette tidspunkt afløste bataljonerne regelmæssigt hinanden. Der begyndte en stillingkamp, der kom til at vare næsten fire uger frem til regimentets afløsning. I denne periode arbejdede bataljonerne sig hele tiden længere frem mod fjenden. Der blev gravet sapper frem og nye skyttegrave gravet. Der opstod løbegrave som adgangsveje til stillingen, og små dækningshuller til beskyttelse med granater og shrapnels, i hvilke en eller to mand kunne finde dækning. I det våde kolde vejr arbejde folkene ivrigt for derigennem at holde varmen. Det var ubehageligt, at der i gravenes lerede bund hele tiden samledes vand, hvilket særligt var tilfældet i forbindelsesgravene, hvis passage var et mindre behageligt møde. Præstationerne i bygning af stilling var særlig anerkendelsesværdige, da arbejdet måtte gøres med utilstrækkelige håndværktøj. Der eksisterede kun den lille infanterispade, og denne var end ikke udleveret til alt personel. På steder blev skyttegraven befæstet mod den hyppige regn. På grund af kulden blev der i begyndelsen af november udleveret uldtæpper, mens der til skyttehullerne blev fremskaffet halm. Hvileperioden i Fromelles blev primært anvendt til istandsættelse af tøj og udrustning. Byen selv var nu næsten totalt ødelagt og forladt af alle indbyggere. Vand var i Fromelles en sjælden vare og ofte måtte tøjvask udgå. Kun de færreste tænkte dengang på barbering, og i hukommelse af billederne af vores soldater fra krigen 1870/71 lod mange gro et skønt fuldskæg. Forplejningen af soldaterne var god, men alligevel var for mange de fastsatte rationer ikke nok under den anstrengende tjeneste og opholdet under åben himmel. Derfor viste sig for mange kammerater de talrigt ankomne feltpostpakker et altid velkomment supplement til maven. I det hele taget var modtagelsen af post altid årsag til stor glæde. Ved fronten så og hørte man kun det, man netop selv var deltager i, og man ville hele tiden gerne vide, hvordan den generelle situation i krigen udspillede sig. Den 2. november – alle heglende

dag – blev der afholdt katolsk feltgudstjeneste for enhederne i Fromelles. Divisionspræst Wolf havde opstået sit alter bag et ødelagt hus og afholdt messe. Som afslutning på gudstjenesten blev der også gennemført generel absolution.

Som I. Bataillon den 3. november var indsat i forreste stilling, skulle der gennemføres et angreb på den fjendtlige linje. Bataljonens adjudant havde konstateret, at den engelske grav var rømmet med undtagelse af nogle få folk. Vores artilleri begyndte beskydningen af fjenden, uden dog at opnå en større succes. For alligevel at være sikker på at den fjendtlige grav var »svagt« besat, gennemførte vores I. Bataillon derefter et ildoverfald med gevær. Denne blev gengældt af en i høj grad kraftig ild, så der ikke længere kunne være nogen tvivl om en kraftige bemanding af den fjendtlige grav. For at undgå unødvendige tab blev ordren til angreb derfor trukket tilbage. Også den 14. og 21. november blev der givet ordre til angreb for kort forinden igen at blive trukket tilbage. Den 19. november faldt der sne, der på grund af frostvejret blev liggende. Den forreste grav var nået frem 80 meter fra fjenden, da der den 20. november indløb befaling til afløsning af regimentet. Natten til den 21. november overtog Infanterie-Regiment 13 stillingen. Individuelt marcherede bataljonerne fra Fromelles. I. og III. Bataillon kom den 21. november i kvarter på Ligny slot og II. Bataillon til Beaucamps. Den følgende dag marcherede I. Bataillon til Templemars, II. og III: til Seelin. Den 23. november indladede regimentet med I. Bataillon fra Ascq, II. og III. fra Baisieux. Forplejningen af enhederne fandt fra afmarchen fra Fromelles sted ved hjælp af de feltkøkkener, der den 20. november var tilgået regimentet.

I Russisk-polen 1914/15

Jernbanetransport og fremmarch

Enhederne blev transporteret delvist i godsvogne og dels i erobrede, ikke opvarmede belgiske personvogne, og havde mod kulden fået halm til de kolde vogne, eller »rekvirerede« det under turen. Det var kendt, at det gik mod den østlige krigsskueplads, hvilke flere ikke var særlig glade for, selvom også stillingskampen med dens evige ensformighed havde varet længe nok. Transporten gik over Tournai til Bryssel, hvor der forplejedes for første gang. I løbet af natten gik det forbi Louvain og tidligt på morgen nåede man Liège for ved middagstid den 24. november under højt hurra kørte ind i Aachen, hvor der igen var forplejning. Gennem de tyske lande gik det over Rheydt, M.Gladbach, Krefeld og over Rhinen ved Duisburg, hvor der denne dag endnu engang blev forplejet. Næste dag gik turen over Minden, Hannover, Oebisfelde, Stendal. Her kunne man se sporene efter en jernbaneulykke, der havde fundet stedet nogle dage tidligere. Videre gik turen over Rathenow, Berlin-Moabit, Frankfurt O., hvor denne dag der blev forplejet sidste gang. Over Königszelt gik det på den fjerde rejsedag til Oppeln. Kl. 1730 nåede I. Bataillon til Kreuzburg Schlesien, hvor hver mand modtog to grovbrød. Mangen en kammerat, som på dette tidspunkt syntes to brød var for meget at bære, kom til bittert at fortryde det. I. Bataillons proviantvogn lod sig ikke se, da den var blevet efterladt i Frankrig fordi den var ankommet for sent til transporten.

Regimentet stod af toget på næste station. Efter her i Kronstadt at havde modtaget vaccination mod kolera, blev der straks marcheret videre. Efter en anstrengende march efter de lange togrejser og indsprøjtningerne kom den endeligt i kvarter. I. og III. Bataillon i Oberkunzendorf, II. Bataillon i Ludwigsdorf i Oberschlesien.

Den følgende dag var hviledag. Den 28. november gik turen i divisionsramme over Landsberg til Praszka (russiske grænse). Herfra gik det ad dårlige veje, der kostede soldater og vogne vanskeligheder. Om aftenen blev I. og III. Bataillon med regimentsstab indkvarteret i Wierzby og II. Bataillon i Ozarow. Også den næste dag bød på en anstrengende march og om aftenen indkvartering for I. Bataillon på godset Ischernitze, II. Bataillon i Osyakow og III. Bataillon i Walkow.

Slaget ved Lask og Pabianice 30. november til 3. december 1914

Den 30. november kom det til det første sammenstød mellem divisionen og russerne. Det var divisionens opgave at kaste fjenden tilbage fra dens stillinger bag Widawka floden. Under 96. Reserve-Brigade (Stehr) fremrykning rykkede RIR 224 frem i forreste linje. RIR 223 skulle, efter tidligt at være alarmeret, med I, II. og III. Bataillon rykke frem over Strobin til Rychlocici. Man havde fastslået fjendens tilstedeværelse ved Ruda på den anden side Widawka. Regiment 224 og II/223 kom først i kamp. I. og III./223 var i divisions reserve. I/223 besatte senere den

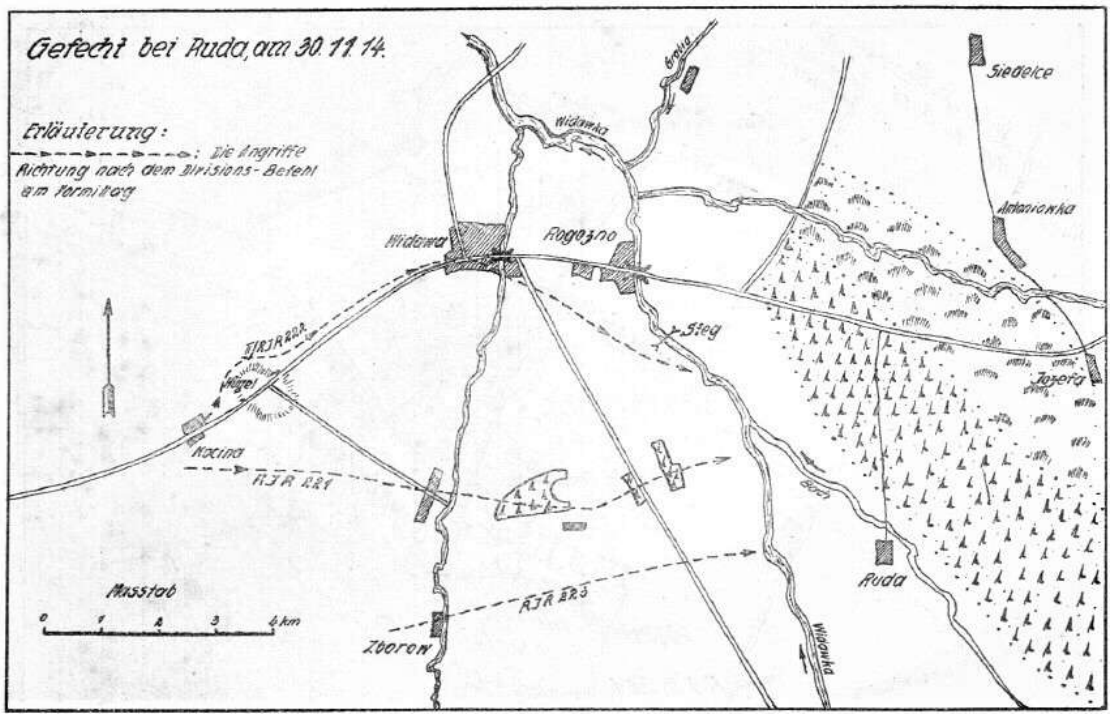

vestlige bred af Widawka vest for Ruba, og kom for natten i alarmberedskab i en nærliggende lade sammen med III/223. II/223 krydsede floden på en bro ved Rogozno, og kom straks under beskydning fra den foranliggende skov. Regiment 224, der tidligere var kommet over broen, foldede ud i skyttelinjer og gik øjeblikkeligt frem mod fjenden, der åbnede ild fra skoven og fra skyttegrave nord for Ruda. 8. og 8./223 støttede angreb i forreste linje, 6. og 7./223 i anden. Ruda, der fuldstændig gik op i flammer, blev erobret. Herunder tog II/223 2 officerer og 120 mand til fange. I mellemtiden var det blevet mørkt og II/223 gik i bivuak i Ruda. Den havde haft 11 døde og 49 sårede.

Den 1. december kom regimentet ikke i føling med fjenden. I. Bataillon marcherede over Rogozno, Ruda til Patolin, hvor den som divisionsreserve kom i kvarter. II. og III. Bataillon rykkede ind i Josefow, der var rømmet af russerne samme formiddag, og kom her i alarmkvarter. Mandskabet fik denne dag meddelt, at 48. Res.Div. var højre sidedækning i 9. Armee (v. Mackensen) under Hindenburgs Østarmee.

Ved antrædning den 2. december var regimentet forspids. Spidsen, I. og II/223 under kommando af Oberst von Langermann, kom på tidspunkter under beskydning fra kosakker og fra fjendtligt artilleri. Under marchen over Zalesie, Kurow mod Zabloty blev der gennemført forskellige oprensnings operationer, og 25 fanger indbragt. Den temmelig kolde nat blev tilbragt i bivuak, for en dels vedkommende grupperet omkring lejrbål for at skabe varme.

Den 3. december marcherede regimentet ud kl. 0500, og stod som befalet kl. 0700 klar til kamp i brigaderamme på vejen Lask – Kareczmy. På dette tidspunkt lå RIR 222 til venstre for 223 allerede i kamp, og havde under fremrykning mellem kl. 0500 og 0700 mellem Eriwangorod og Mala haft tab. Regiment 223 marcherede frem uden 12. Kompanie, der blev efter til dækning af bagagen. Maskingeværerne under Feldwebel Kummer stod til rådighed for brigadekommandøren. Efter at have passeret Grabia med Molenka møllen, hvor der var indrettet en forbindeplads, foldede II. Bataillon ud øst for møllen til højre ved siden af I. Bataillon, der var foldet ud i en bredde på 400 meter øst for vejen Eriwangorod. Med 1., 3., 4., 8. og 7. Kompanie forrest og 2., 6. og 5 Kompanie i anden linje og med III. Bataillon minus 12. Kompanie som reserve placeret bag højre fløj, satte regimentet i værk i retning af Mala-Mierzonczka. Den forreste bataljon satte over Miese syd for skoven, der lå syd for Mala-M., og måtte vade igennem en 2 meter bred og ½ meter dybt vandløb og trænge gennem den foranliggende skov. Omkring 200 meter før skoven lå en langstrakt bakke, der skjulte udsigten til Mala, der slå omkring 1 km længere fremme. Som den kom ud af skoven og særligt som den nåede bakken, kom regimentet under en kraftig infanteriild fra russerne, der var gravet ned syd for Mala. Skud og kort efter også shrapnels. Ildkampen blev optaget og rykket frem i spring, som man havde lært dette på øvelsespladsen. Efter knap en halv time var det så vidt, at man kunne skride til storm. Langs hele fronten, også ved venstre nabo, 95. Reserve-Brigade, lød signalet til storm. Bajonet blev anlagt, og

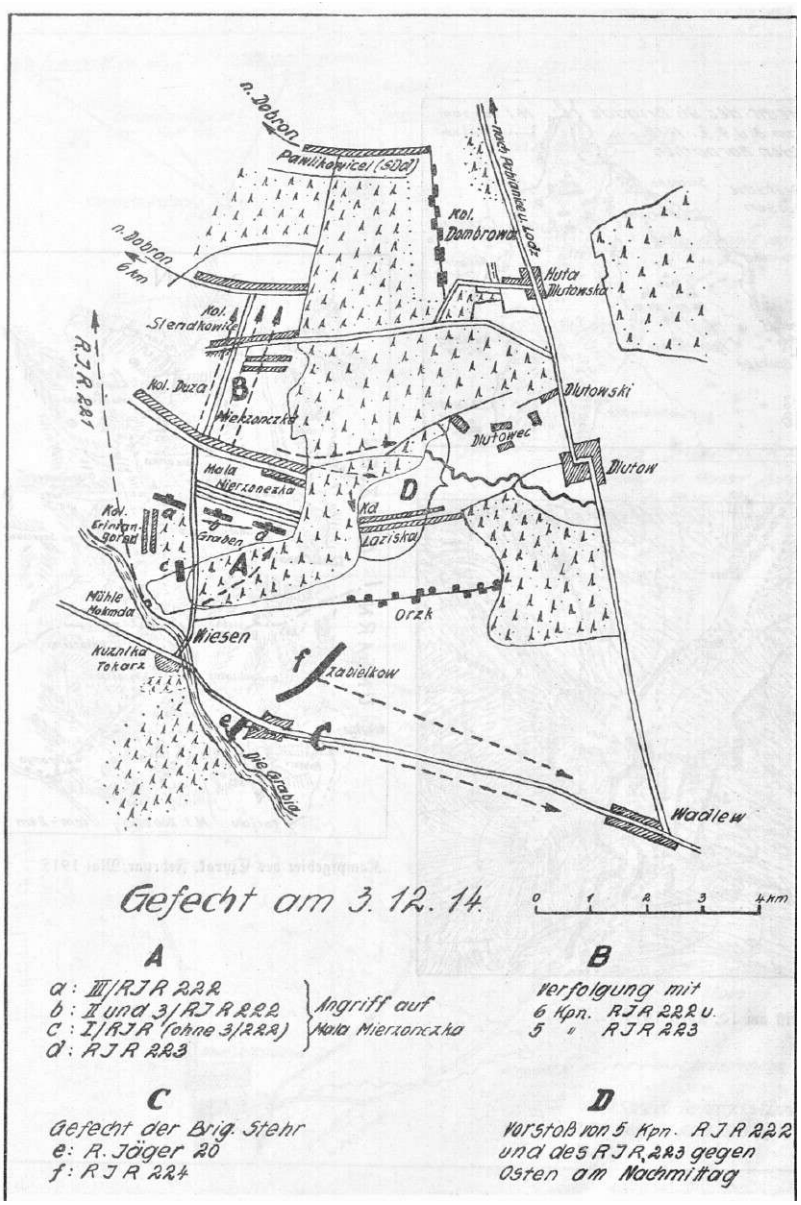

under høje Hurra blev den fjendtlige stilling indtaget og fjenden fordrevet gennem Mala-M mod nord. Der blev taget 120 fanger, mens I. Bataillon sammen med 8. Kompanie erobrede 6 uskadte kanoner (Model 07) foruden ammunitionsvogn og heste, efter at en sidepatrulje fra 9. Kompanie under Sergent Schmitt gennem flankerende ild havde bekæmpet betjeningsmandskabet. Kort efter kom II. og III. Bataillon (minus 8. Kompanie) nord for Mala under kraftig flankerende ild fra østlig retning fra et langstrakt levende hegn. Fjenden holdt en stærk befæstet stilling i skovkanten nord for Mala, men led store tab, da MG-delingen blev indsat fra III. Bataillons linje, der til højre for II. lå i kamp. Efterladende sig i nærheden af 400 døde trak fjenden sig omkring kl. 1500 sig flugtagtig tilbage. II. og III. Bataillon forblev i Mala, mens I. Bataillon rykkede i alarmkvarter i Duza-Mierzonczka. Mens der her herskede fuldstændig ro, kom det ved 224 og Res.Jäger 30 på andre steder af slagmarken, og ved 2. Armeekorps ved Lask og Pabianice endnu til heftige kampe. Her fortsatte kampen til middag den følgende dag. Regimentet kom ikke igen i kamp. Den havde med sin lille andel bidraget til at kaste det store russiske fremstød mod vores grænse, tilbage. Efter den anstrengende stillingskamp i Frankrig, den lange jernbanetransport med tilknyttet svær march, havde det unge regiment også klaret sig strålende i bevægelseskrig overfor russerne, og havde tilkæmpet sig en stolt sejr. I resten af 1914 kom der ikke flere dage som den 3. december ved Mala-Mieroncka. I forhold til det opnåede resultat må tabene – også regimentskommandør Oberst v. Langermann og hans adjudant, Leutnant Heesch var såret – anses at være tålelige. Der blev meldt 1 officer (Hauptmann Harmann) og 45 mand faldne, 3 officerer og 216 mand såret. 21 mand savnedes.

Divisionen havde disse dage strålende løst sin pålagte opgave. Den havde afvist det truende angreb på højre flanke af 2. Armeekorps. Af Generalfeldmarschall von Hindenburg blev denne præstation til fulde værdsat i en skrivelse, der blev bekendtgjort for tropperne:

> Jeg udtaler til 48. Reserve-Division for dens fremragende præstation den 3. december min fulde anerkendelse og min tak, og tildeler herfor den fører Exz. v. Hahn med EK I.

Regimentet blev nu overtaget af Hauptmann Thomas. Den 4. december kl. 0700 blev fremrykning i retning af Huta-Dlutowski påbegyndt, men dog ikke angrebet. Regimentet gik i løbet af natten i stilling ved Dudy-Dlutowski og befæstede denne. En svag sikring med opklaring blev trukket frem mod fjenden.

Slager ved Lodz, 5. til 16. december 1914

Også den 5. december forblev regimentet i den indtagne stilling. Til dækning af artilleriet blev III. Bataillon flyttet til skoven øst for Hutra-Dlutowski. For den 6. december blev der befalet angreb med forbindelse med Brigade Paszenski (2. Pommerschen Korps). Hertil formerede regimentet kl. 0300 III. og I. Bataillon i forreste og II. Bataillon i anden linje. Alligevel blev stormen ikke til noget. På grund af den voldsomme artilleribeskydning havde russerne allerede rømmet stillingen. Brigaden samledes og marcherede med III. Bataillon i spids over Hutra-Dlutowski til Prawda og sener på eftermiddagen til Tuszyn, hvor der blev gået i alarmkvarter. II. Bataillon tog 5 russiske fanger i skoven øst for Hurta-Dlutowski, hvor de havde gemt sig i en forladt skyttegrav.

Denne dag faldt Lodz på tyske hænder. Selvom 48. Reserve-Division ikke kunne marcherede ind i byen, havde den alligevel en fremtrædende andel, som beskrevet i Hermann Stegemann: »Geschichte des Krieges«.

> Angrebet (9. Armee den 1. december 1914) blev sat ind så kraftigt, at venstre fløj af den russiske Lodz-Armee blev omgået inden man på russisk side kunne træffe forholdsregler til at forlænge den truede fløj. Den russiske forspids, der var nået Sjabek, blev forsprængt og vej i hast tilbage over Zdunska-Wela og Fask. Den 1. december trængte 5. Kavallerie-Division frem over Zdunska-Wola. Linsingens 3. Infanterie-Division tilkæmpede sig allerede den 3. december linjen Ldzan – Dobron, mens 4. ID nåede linjen Riewolka – Jasionne. Ustoppelig banede Pommerne vejen frem. Kavaleriet red fra Lask til Wadlew og åbnede her vejen, der førte direkte ind i den russiske front. Som en sidste forstærkning blev 48. Division fra XXIV. Reserve-Korps indsat i kampen syd for Pabianice, som general von Gerok havde ført frem, mens hans 47. Division allerede kæmpede i Galicien. Sammen med landstorm-enheder fra Breslau gik den til angreb efter at være nået frem i en ilmarch ad dårlige veje, og kastede russerne tilbage i vild forvirring i en pragtform storm. Den 5. december var Pabianice omgået fra syd og dens modstandskraft brudt. Flankestøttepunktet Pawlikowice var erobret og Lodz herigennem truet. II. Korps og 48. Res.Division havde nået vejen Pabianice-Wablew, hvor XI. Korps den 20. november forgæves havde kæmpet og Scheffers division dengang forgæves havde lidt så megen blod.

Den 7. december havde divisionen til stor glæde indlagt en hviledag, men allerede kl. 1400 begyndte den fortsatte mach mod Gut Zeromin, hvor en fjendtlig styrke skulle kastes tilbage. Zeromin blev imidlertid besat uden kamp og kvarterer her indtaget med en stærk sikring i retning af fjenden. II. Bataillon var marcheret til Rezepki og havde i den østlige kant af landsbyen indrettet en forpost til overvågning af broen. Næste dag kom II. Bataillon til Gut Szynczyce, mens I. og III. marcherede til Tychow og kom i kvarter. Fjenden faldt tilbage til vest for banelinjen Piotrkow-Skierniewice. Fra den 8. til den 13. december fulgte flere stillingskift og indretning af sikringer, snart mod syd, snart mod øst. I. Bataillon startede således den 9. december en fremmarch for at opklarer i retning af Biezywoda og Kalifka-Wola. Ved middagstid gik turen tilbage over Banow-Podolin, og om aftenen var Tychow igen nået. II. Bataillon marcherede kl. 0800 og tog stilling bag Højde 234 øst for Tychow. Herefter fulgte en march til Baniow-Podolin og opstilling bag Højde 228 med front mod syd. Så fulgte en stilling bag Højde 234 og gravning af skyttegrave. Fjenden stod med kosak patruljer ved Czarnocin. I løbet af natten forblev skyttegraven kun svagt besat, mens resten af bataljonen gik i kvarter i Tychow. Også III. Bataillon gravede stilling syd for Tychow på Højde 234, der i løbet af natten blev holdt besat af halvdelen af styrken. Den 10. december havde fjenden uden at yde modstand rømmet dens stærke stillinger på Højde 2234. Næste dag havde III. Bataillon på vejen Grabnia-Wola og Biskubia-Wola med sin 11. Kompanie en mindre træfning med kosakker. Andre kosakenheder, der i løbet af dagen viste sig foran III. Bataillon, blev fordrevet af en godt liggende artilleriild fra 6/48. II. Bataillon marcherede denne dag kl. 0600 til Gut Kruszow, hvor den blev indkvarteret og stod til disposition for divisionen. I. Bataillon marcherede til Grabnia-Wola og gravede stillinger sydøst for landsbyen. Den forblev her også næste dag. II. Bataillon besatte om aftenen med 5. Kompanie en stilling øst for landsbyen Szynczyce. 8. Kompanie gik i stilling bag Højde 234 øst for Tychow til højre for III. Bataillon. 6. og 7. Kompanie, der nåede frem efter kl. 21o0, kom i alarmkvarter i Tychow.

13. december kom II. Bataillon til Gluchow, hvor den kom i alarmkvarter. III. Bataillon blev kl. 11 delvist afløst af Division Menges og marcherede ligeledes til Gluchow til foranstaltning for divisionen. Det blev formodet, at fjenden ville rette et energisk fremstød mod Podolin-højderne 228. I. Bataillon var denne dag til disposition for Brigade Schoenbeck og marcherede over Gluchow til Lutosta-Sylasyeckie, hvor den også forblev den følgende dag for så at returnerer til Tychow. II. Bataillon marcherede den 14. december kl. 0500 til Czarnocin til afløsning af en landsturm-bataljon fra Division Menges. Øst for Czarnocin (Højde 225 og 214) blev skyttegrave besat, foran hvilke fjendtlige kosakpatruljer gennem deres ild gjorde sig bemærkede. Ligeledes III. Bataillon var kl. 0500 marcheret til deres gamle stilling øst for Tychow, for herfra omkring kl. 10 via Højde 234 at flytte til en nyanlagt stilling øst for Czarnocin. Skyttegravene blev her af bataljonerne indrettet til hårdnakket modstand. I løbet af natten

besatte kun en svag besætning graven. Resten kom i alarmkvarter i landsbyen Czarnocin. Fjenden var blevet fastslået ved Bendkow.

Den 15. december blev stillingen ved Czarnocin og landsbyen holdt under en kraftig fjendtlig beskydning. En lade blev herunder skudt i brand. Af tab måtte man kun beklage en såret ved II. Bataillon. I. Bataillon blev sendt frem til forstærkning af II. og III., men kunne sidst på aftenen igen returnerer til Tychow.

Angreb på jernbanelinje Bendkow

Fra Bendkow havde fjenden skudt stærke afdelinger frem, der holdt banelinjen vest for Bendkow besat, og kraftigt forskanset. Den 16. december fik regimentet ordre til, som venstre fløj af 48. Res.Division at forberede et angreb, og kl. 0945 kom ordren til fører af regimentet, Hauptmann Thomas, om at gå til angreb. II. Bataillon blev indsat mod Biezywoda, og stod med sin højre fløj 100 meter syd for vejen Szarnocin – Biezywoda og venstre 300 meter nord for samme vej. Fra venstre var 7., 6. og 5. Kompanie indsat i forreste linje med 8. Kompanie bagved til højre med et MG. Til venstre var der forbindelse til III. Bataillon, mens der ikke var kontakt til RIR 224, der rykkede frem til højre. Fjenden, der foran II. Bataillon havde besat skyttegrave vest for Biezyhwoda, blev kastet tilbage, men ydede igen modstand langs banelinjen Praszki – Baby. Han havde her på fremragende måde gravet sig ned bag jernbanedæmningen, og kunne herfra især ramme 8. Kompanie i flanken. Til trods for heftig fjendtligt infanteri og artilleriild gik vores tropper imidlertid frem i et dristigt angreb, erobrede banelinjen og besatte Remiszewice og Kaliska. Af fanger indbragte bataljonen 50 mand, der efter deres udsagn tilhørte 17. russiske division med regimenterne 65, 66, 67 og 68. Ved III. Bataillon blev 9., 11. og 12. Kompanie indsat forrest med 10. Kompanie bag venstre fløj som reserve. Arbejdende sig frem i spring blev den første ildstilling indtaget omkring 600 meter foran fjenden. Med sin deling fra 11. Kompanie dækkede Feldw.Lt. Glomb venstre flanke. Højre fløj af bataljonen, der lå under kraftig beskydning, forstærkedes at et MG. 10. Kompanie blev hurtigt indsat på venstre fløj, og også den til disposition stillede 3. Kompanie rykkede frem i forreste linje. Endnu før stormlinjen var nået, faldt fjenden flugtagtig tilbage, og forlod dermed – for os ubegribelig – deres stærke befæstninger bag banelinjen. Dele af 9. og 12. Kompanie var nået frem til Højde 180 nord for Remiszewice. Af I. Bataillon stod denne dag 1. og 3. Kompanie til disposition for regimentsføreren, og blev indsat i kampen mod trinbrættet Wolborka. 2. og 4. Kompanie, der stod til disposition for brigadekommandøren, var marcheret til Czarnocin-Syd, fik ved middagstid ordre til flankerende at angribe fjenden ved Biezywoda på vores venstre flanke, hvorfra han ydede hård modstand. De to kompagnier gik frem over avlsgård Biskubia-Wola mod banelinjen, og fortsatte så langs vestsiden af dæmningen mod nord. Kalfka-Wola var fri for fjender. Ved Punkt 193 sydøst for Biezywoda gik fjendtlige skytter allerede tilbage over banen og kraftig beskudt. Remiszewice og Kalfka blev besat. Om aftenen blev der gået til ro i Biezywoda. Divisionen havde langs hele linjen kastet fjenden tilbage. Efter til tider hårdnakkede kampe var han fordrevet fra de ofte stærkt forskansede stillinger og overalt forfulgt.

Den 17. december blev fremrykningen fortsat. Regimentet krydsede Wolborka over broer til Bendkow, vore pionerer havde genopbygget efter at russerne havde ødelagt dem. Marchen fortsatte ad stærkt misvedligeholdte veje videre til Popielawy, hvor der blev gået i alarmkvarter. Herunder overraskede 8. Kompanie flere russere, der var ved at spise. III. Bataillon udstillede til sikring en vagt i den sydlige udkant af landsbyen.

Den 18. december fik det videre over Olszowa, Ujazd til Lalecz, hvor der omkring kl. 1700 blev gået i hvil.

Træfningen ved Wale 19. og 21. december 1914

Næste dag kl. 0700 blev forfølgelsen af fjenden iværksat over Ludochnia, Czerniewice, Krzemienica mod Wale. Den 19. december var der igen føling med fjenden. I Zielonka fik regimentet ordre til at stille op sydøst for Wale. Som beordret stod den kl. 1630 klar: II. Bataillon på venstre fløj med tilslutning til III. Bataillon og I. Bataillon som højre fløj og med front mod nordøst og med ryggen langs Krzemionka åben. En kraftig fjendtlig artilleri- og infanteriild kom fra bakkerne i nord og nordøstlig retning, men kostede ikke tab på tropperne, der lå i en sænkning. Om aftenen blev III. Bataillon under Hptm. Luke stillet til disposition som reserve for RIR 222 i skoven øst for Wale. Bataillon gravede her skyttegrave med tilslutning til RIR 222. En svag sikring blev om natten efterladt i graven, mens resten, som også I. og II. Bataillon, kom i alarmkvarter i Wale.

Den 20. december besatte regimentet stillingerne fra dagen før. Da der herskede uklarhed over fjendens egentlige stillinger, indrettede III. Bataillon sig til forsvar, mens vores artilleri lagde den formodede fjendtlige linje under kraftig shrapnel-beskydning. Tabene denne dag til den fjendtlige beskydning. var ringe. Om aftenen kom bataljonerne i kvarter med I. Bataillon i Zielonka, II. og III. i Chociw. Denne dag ankom Freiherr v. Rotsmann for at overtage kommandoen over regimentet fra Oberst v. Langermann.

Den 21. december havde regimentet ordre til med I. og II. Bataillon kl. 0700 at være klar i den lille skov øst for Krug. II. Bataillon forblev i Krug til disposition for divisionen. I. Bataillon blev placeret i den nordlige kant af den lille skov med II. Bataillon syd herfor, begge i skjul af skoven med skyttelinje langs skovhegnet. Kl. 0900 begyndte fremrykning i retning af Brzozowka. med en svag skyttelinje forrest gik det frem over den foranliggende bakke. Uden at være stødt på fjenden lykkedes det I. og II. Bataillon ved middagstid at nå Brzozwka, og fortsætte mod Sanogoszez. Fjenden stod nordøst for floden Rylfk i en stærk befæstet stilling. Terrænet omkring floden var her meget sumpet og kun ved Punkt 145 var der en bro disponibel. Fra højderne syd for Sielowz blev der rettet russisk artilleriild mod vore enheder, uden dog at koste tab. I. Bataillon gik herefter i skyttegrav nord og nordøst for Sanogoszcz, mens II. Bataillon kom i alarmkvarter i landsbyen. III. Bataillon forblev til disposition for divisionen i Chociw-Krug.

Stillingskamp ved Sanogoszez 22.12.1914 – 7.1.1915

Ved Sanogoszez kom regimentets videre fremrykning til standsning. Et bredt sumpområde, hvorigennem der foran regimentets front kun var én vej med én bro over det egentlige vandløb, var en naturlig hindring. På tørt område på den anden side, ikke mindst på bakkerne syd for Cielowz, sad russerne i stærkt befæstede stillinger. Afstanden var for stor til geværild. Kun en gang blev den fremskudte underofficerspost ved broen beskudt under afløsning. Derimod var artillerikampen oftest meget heftig. Derigennem var sikkerheden for enhederne i landsbyerne meget truet. Eksempelvis blev den 26. december en mand dræbt og seks hårdt såret i 6. Kompanie på grund af en shrapnel. Der blev derfor påbegyndt konstruktionen af »jordboliger« - understande/dækningsanlæg, men inden disse kunne gøres færdige, indtil ordre til regimentets afmarch den 7. januar 1915. Af begge regimentets bataljoner var kontinuerlig kun én 24 timer i skyttegravene og herefter i kvarter i Sanogoszez. Den 31. december blev I. Bataillon afløst af III. og marcherede til Krug-Shociw til disposition for 48. Reserve-Division, hvor den forblev til den 4. januar 1915, og så igen afløst af II. Bataillon. For de kompagnier, der ikke lå i stilling, blev der afholdt små julefester. Juletræer, udsmykket med papir og tøjstykker, blev opstillet i lader og huse. Også den polske civilbefolkning deltog i de enkelte kvarterer i julefesten, og skiftevis lød de kendte julemelodier på de to sprog. På grund af kamphandlingerne og de dårlige vejforhold var de pårørendes julepakker desværre ikke nået frem. Bagagen havde derfor sørget for, at hver man kunne få en lille gave. Det var forventet at russerne den hellige aften ville foretage et kraftigt angreb, men til glæde for enhederne langs fronten, forblev alt roligt.

I hvil. Regimentet forskydes

Sen 8. januar 1915 blev regimentet afløst af en Kavaleri-afdeling og marcherede til Zelechlin, hvor den kom i kvarter. Den følgende dag var hviledag og anvendt til at sætte tøj og udrustning i stand. Den 10. januar gik det videre over Wola Lokotowa til Popien, hvor 1., 3. og 4. Kompanie blev indkvarteret på det her liggende gods. Stab og 2. Kompanie kom til Pienki Swiny, II. Bataillon til Leszczyny og III. Bataillon til Wierzchy. Her blev regimentet frem til den 13. januar. Den følgende dag begyndte indladningen på banegården i Rogow. Gennem 82 timer gik det over Lodz, Kalisch, Kreuzburg, Tarnowitz, Myslowitz, Oswiecim, Oberberg, Kaschau, Sateraljaujhely, Csap til Huszt, hvortil regimentet ankom den 17. og 18. januar.

Med denne forskydning til en ny krigsskueplads var 48. Reserve-Divisions indsættelse i Russisk-Polen kommet til sin afslutning. Som tidligere i Vesten havde det unge regiment også her ved 9. Armee under Mackensen fuldt ud vist sin værdi. Da russerne i Polen nu var slået, og situationen var sådan at man ikke længere behøvede at frygte et fjendtligt indbrud i Tyskland, var man gået over i stillingskrigen. Dette muliggjorde frigørelsen af forskellige divisioner til andre formål, herunder også 48. Reserve-Division

Karpaterkampe 1915

Det var mod slutningen af december 1914 lykkedes russerne at opnå større terrængevinster i de sydlige Karpater. Over passene i bjergene trængte de ind i Nagy-Ag dalen, og nåede frem i nærheden af Ökörmezö, og der var nærliggende risiko for, at russerne ville trænge ind i det ungarske lavland. Den østrigske hærledelse, for hvem

kun svage kræfter stod til rådighed, primært landstorm-formationer, bad derfor om tyske forstærkninger. Fra 9. Armee blev 1. og 4. Infanterie-Division, 48. Reserve-Division og en forstærket brigade på tre regimenter opstillet af 3. Garde-Infanterie-Division, stillet til rådighed. Med disse fire divisioner, forstærket af østrigske enheder, blev i januar 1915 formeret »Deutsche Südarmee« under General von Linsingen. Sydarmeen var umiddelbart underlagt den østrigske hærledelse, og fik til opgave igen at trænge russerne tilbage over toppen af Karpaterne.

March til fronten

Efter ankomst til Huszt marcherede regimentet den 18. januar videre med II. og III. Bataillon til Herincse og I. Bataillon til Berzna, hvor der blev indkvarteret. Frem til den 20. januar var her hvil, der af kompagnierne anvendtes til eksercits, undervisning i krig i bjergene, modtagelse af gavepakker osv.

Den 21. januar begyndte fremrykningen over Lipcse, Polyana, Dolha til Szuhabaranka, hvor der igen blev indkvarteret. Den næste dag bragte en march på 15 km. Regimentet nåede ved middagstid Rokamezö, hvor II. og III. Bataillon kom i kvarter, mens I. Bataillon, der havde marcheret i en anden formation, kom til Ökörmezö. Denne dag forulykkede fører for II. Bataillon og måtte samme dag indlægges på lazaret. Næste dag var hviledag. Major Rieger overtog kommandoen over II. Bataillon. I løbet af dagen blev de nødvendige forberedelser truffet til den kommende operation, herunder udleveringen af de nødvendige udrustningsgenstande til krig i bjergene.

> Optegnelser i krigsdagbøgerne mangler på grund af afgang af bataljonsfører og adjudant for I. Bataillon frem til den 27. februar og for III. Bataillon til den 3. februar. Da også krigsdagbog for regimentsstaben mangler i denne periode, har det kun ud fra de officielle dokumenter været muligt præcist at følge II. Bataillon.

Den 24. januar blev dertil II. Bataillon tilknyttet en deling pionerer, MG-deling RIR 222, nogle få skiløbere og 2 kanoner fra et østrigsk bjergbatteri. Detachementet var under kommando af Major Rieger og marcherede kl. 0800 frem i retning Højde 942 (Prislop), hvor den blev underbragt i hytter og telte. I det kolde vejr og perioder af solskin, behøvede Detachementet omkring 5 timer til at tilbagelægge de ca. 12 kilometer. Forplejning og ammunition blev medbragt på slæder og pakdyr, mens bataljonens kamptræn blev efterladt i Rokamezö. Endnu var der ikke føling med fjenden.

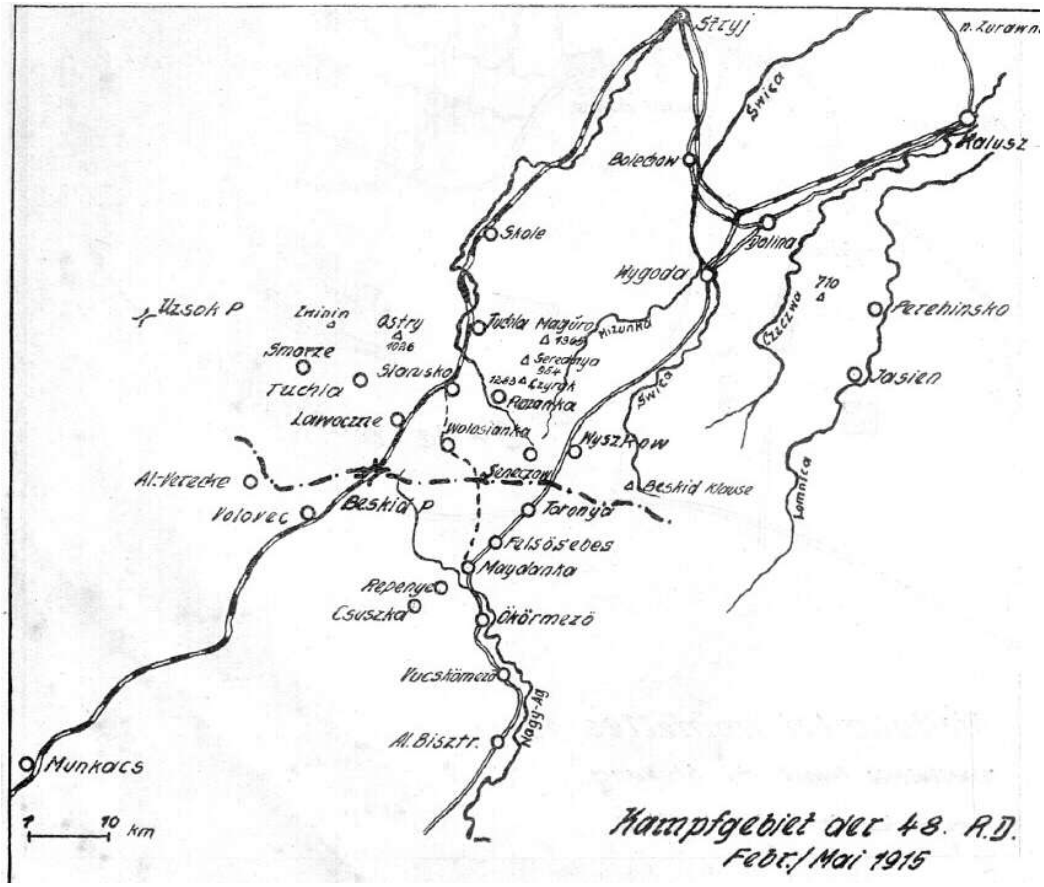

Den første træfning i Karpaterne

Efter at bataljonen havde tilbragt natten på højden, blev en deling fra 5. Kompanie kl. 6 om morgenen sendt frem i opklaring mod landsbyen Csuszka for at fastslå om stedet var fri for fjender. Bataljonen fulgte selv efter kl. 0900 i enkeltkolonne. Den fremsendte deling kom under beskydning i udkanten af landsbyen. 5. Kompanie rykkede derfor frem mod landsbyen nord om Højde 622, og overtog samtidig sikringen af venstre flanke. De øvrige kompagnier rykkede frem mod stedet syd og Højde 622, men fjenden rømmede landsbyen inden de nåede frem. Bataljonen gik til ro i landsbyen med sikringer gennem forposter og feltvagter. 8 mand blev denne dag såret.

Den 26. januar kl. 0500 blev der igen trådt an og forfølgelsen af fjenden iværksat over Højde 744 i retning af Repenye. Ankommet hertil blev der indkvarteret mens stedet sikredes af østrigsk landstorm. Major Rieger overtog denne dag kommandoen over regimentet fra den syge Oberstlt. v. Rotsmann, mens II. Bataillon kom under føring af Oblt. Boehm.

På Kejserens fødselsdag blev der brudt op kl. 0700 og marcheret omkring 7 km mod nordvest. Patruljer kunne fastslå, at fjenden havde trukket sig tilbage. Bataljonen forblev på dens nåede position indtil kl. 1400, hvorefter den kunne vende tilbage til de forladte kvarterer i Repenye, hvor Kejserens fødselsdag herefter kunne fejres.

Den 28. januar bragte en kampløs fremrykning på omkring 20 kilometer over Visköz, Mayhanka til Tarifalu, hvor der blev indkvarteret. Kl. 7 næste morgen marcherede II. Bataillon til Jelenkowate og indtog på højderne vest og øst for stedet forpoststillinger, hvor den forblev natten over. Denne dag overtog Major Beyer kommandoen over regimentet.

Tidligt på morgenen den 30. januar blev 6., 7. og 8. Kompanie trukket tilbage og kom i kvarter i de sidste huse i den sydlige udkant af Jelenkowate. 5. Kompanie forblev som forpost indtil kl. 2100, hvor den blev afløst af 3/223 og ligeledes kom i kvarter i landsbyen. En planlagt storm på de fjendtlige stillinger den 31. januar blev udsat. II. Bataillon, der allerede var gjort klar, kom igen i kvarter og forblev her i reserve. Kl. 2200 marcherede 5. og 6. Kompanie til Højde 1202 til støtte for Reserve-Jäger-Bataillon 20.

Natten til den 1. februar faldt regimentskommandør Major Beyer, hans adjudant og et større antal mænd fra I. Bataillon i russisk krigsfangeskab.

Træfning ved Wolosiankak og Slawsko – 30. januar til 6. februar 1915

Den 1. februar ankom som regimentskommandør Oberstlt. v. Wedel og som adjudant Lt.d.R. Bremer, forunder yderligere 14 løjtnanter. Den hidtidige regimentsadjudant Rittmeiser du Bois var som syg indlagt på lazaret. Regimentet gik denne dag tilbage og oprettede en forsvarsstilling på Højde 883 syd for Jelenkowate. Også fjenden, der stod på Højderne 987 og 872 vest for Jelenkowate, gravede sig ned. Regimentet forblev i denne stilling næste dag. Både fjendens og eget artilleri viste sig meget urolig, og vores eget artilleri kunne opnå gode resultater.

Den 3. februar kl. 2300 blev II. Bataillon trukket ud af stillingen og nåede den 4. februar kl. 0400 frem til Wolosianka. Her kom den i kvarter, mens 5. Kompanie besatte forposter. Kl. 0900 startede brigaden fremrykning mod Slawsko: Fortrop var II/223, I. og III i spidsen af hovedstyrken. Umiddelbart nord for Wolosianka kom forspidsen under meget kraftig maskingevær- og shrapnel ild. Brigaden foldede ud i retning af Slawsko med II. Bataillon til højre for vejen, III. til venstre for vejen med opgaven at sikre de venstre højder, og gik over bakkerne frem til Bohar, hvor om aftenen en feltvagt blev efterladt. I starten på den fjendtlige ild blev brigadefører, Oberst Rott hårdt såret, og Oberstlt. Wedel overtog brigaden, mens Hptm. Marschall von Bieberstein førte regimentet. På grund af den kraftige MG-ild kom hovedstyrken langs landevejen ikke videre før det begyndte at blive mørkt. Efterladende sig et sikringsled, faldt brigaden tilbage til Wolosianka, hvor den gik i kvarter. Regimentet havde denne dag 5 døde og 7 sårede at beklage.

Den 5. februar kl. 0800 blev marchen genoptaget med II. og III. Bataillon som venstre afdeling under Hptm. Marschall von Bieberstein. I. Bataillon ved højre afdeling fik ordre til at angribe de yderste højre russiske grave flankerende, mens artilleri skulle forberede angrebet. Fra I/222 blev to kompagnier stillet til rådighed for bataljonen, men skulle imidlertid først nå frem gennem en natmarch. Begge kompagnier mistede orienteringen, og kun et kompagni (Stöwer) nåede hen under aften frem til det befalede sted, og kastede russerne ud af deres stillinger. I/223 under Oblt. Boehm var imidlertid for tidligt nået frem til højden, direkte foran russerne. Oblt. Boehm troede på baggrund af hans opfattelse af situationen og resultaterne af patruljer, at han kunne tage den fjendtlige stilling uden hjælp fra de to kompagnier fra IR 222. Angrebet brød imidlertid sammen kort før den fjendtlige stilling på grund af den høje sne og en kraftige russiske flankerende ild fra en ikke erkendt lille skov. Efter at Oblt. Bloehm og hans adjudant Lt. Becker begge var faldet og kompagnifører Lt. Dohse var savnet, faldt resterne af bataljonen tilbage (3. Kompanie var revet op). II. og III. Bataillon rykkede med østrigsk landstorm frem som venstre

sidedækning over Bohar til Ilfa Mohila. Under fremrykningen blev det forreste kompagni generet af forkort liggende østrigsk artilleri, uden dog at lide tab. På Ilfa Mohila blev der gravet skyttegrave og beskydning iværksat med skråningen af Pliszki og de russiske skyttegrave på de 700 meter nordligere liggende højder. Om aftenen gik bataljonerne i Reszilka i alarmkvarter. Under Feldwebel-Lt. Glomb forblev 11. Kompanie til sikring af bjerget sammen med østrigsk landeværn. Næste morgen indtog enhederne igen deres stillinger. Ved middagstid var der en heftig ildkamp; så blev de russiske grave på den sydlige skråning af Pliszki taget af østrigsk landestorm. Kort efter stødte II. og III. Bataillon frem mod Højde 985 og erobrede to russiske grave. Der blev taget 30 fanger. Om aftenen overtog den østrigske landstorm III/22 stillingerne, og bataljonerne kom i kvarter i Reszilka. I. Bataillon kom i reserve i det højre afsnit.

Den 7. februar indtog II. og III. Bataillon igen deres stillinger, hvori II. Bataillon også forblev natten over. På melding om, at ruserne søgte at omgå vores højre fløj, blev I. Bataillon lagt frem Kozanonover, hvor den uden besvær afviste et fjendtligt angreb. Oberst Schoenfeld overtog denne dag brigaden. Oberstlt. v. Wedel trådte igen til regimentet. II. og III. Bataillon genoptog den 8. februar kl. 10 fremrykningen mod Slawsko, hvor russerne fastholdt den nordlige og nordøstlige del. Som det blev mørkt, kunne den sydvestlige del af landsbyen anvendes til underbringelse under de nødvendige sikkerhedsforanstaltninger. Kampstyrken i II. Bataillon udgjorde denne aften 102 mand, fordelt på tre delinger. Næste dag trængte II. og III. Bataillon yderligere fjenden tilbage over jernbanedæmningen, hvor der var indrettet særligt stærke posteringer. I mellemtiden havde I. Bataillon fået tilført nyt personel, og trods uhyre anstrengelser, angreb den under føring af Major Schmidt modstanderen i flanken over Plaj-Kiczerka, hvilket resulterede i den totale omslutning af Slawko. Den nat kunne regimentet gå i kvarter i Slawsko. Tidligt den følgende dag blev brigaden kol. 5 afløst af den østrigske 129 Infanterie-Brigade og returnerede til 48. Reserve-Division. Regimentet marcherede til Rozanka-Ryzna, hvor den kom i kvarter, og her blev ladt i ro de næste dage. Tiden blev brugt til at reorganiserer enhederne og til at istandsætte beklædning og udrustning.

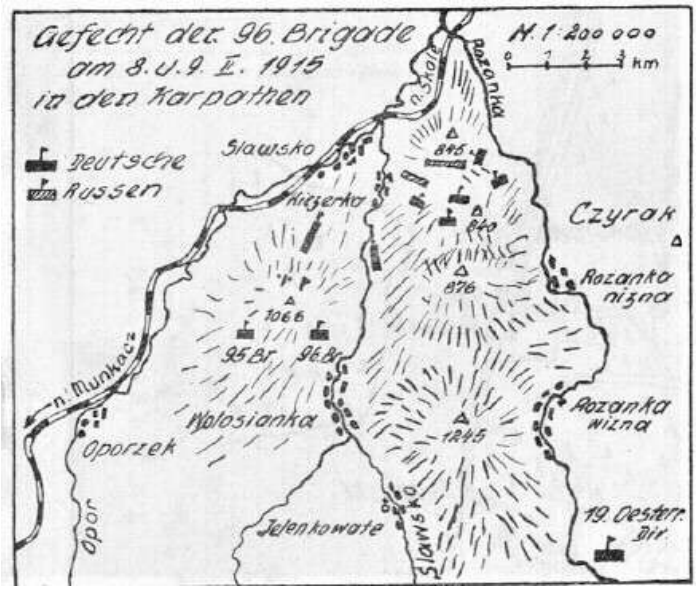

Kampene om Czyrak 12. februar til 13. maj 1915

Den 12. februar 1915 kl. 0600 marcherede regimentet over Højde 660 til Czyrak (1251), og herfra videre over Olszanowec til Højde 984, hvor II. og III. Bataillon blev og indrettede forsvar med gravede skyttegrave (front mod Mizunka-dalen). I. Bataillon gik omkring 1600 meter længere og grave sig ligeledes ned. Regimentet forblev i disse stillinger og blev den 17. februar afløst af den østrigske landeværn-bataljon 32, som til venstre for III. Bataillon holdt Buskowa besat. I dagene mellem 14. og 17. februar havde regimentet ikke ubetydelige tab på grund af fjendtligt maskingevær og artilleriild.

Den 18. februar angreb stærke russiske kræfter fra nord for Czyrak og gennem Mizjunka-dalen over Højde 932, hvor de gennembrød vores her opstillede sikring. Brigaden gav ordre til tilbagetrækning gennem dalen nord for Baytina. Den 19. februar kl. 0200 blev der trådt an uden at russerne bemærkede noget eller trængte efter. Regimentet besatte Højde 933 og området nord herfor. II. og III. Bataillon til venstre og I. Bataillon til højre. Russerne angreb denne dag igen højre fløj af brigaden med stærke styrker og truede med at presse flanken tilbage. Derfor blev der kl. 1700 befalet yderligere tilbagetrækning mod Rozanka-Wyzna og Dychtowice. Regimentet indrettede en ny optagestilling langs Dychtgowice, og udbyggede den yderligere uden at have føling med fjenden.

Den 21. februar samledes regimentet i de sydligste huse i Rozanka-Wyzna med front mod nord, og begyndte kl. 1100 fremrykning mod Czyrak, der nu var besat af russerne. Regimentet havde fået til opgave at angribe Czyrak og herefter Olszanower fra nord. Rækkefølge II. og III. Bataillon under Major Thomas, I. Bataillon under Hptm. Marschall. Forspidsen fik føling med fjenden omkring k. 0730, der var stærkt forskanset. Særligt Bataillon Marschall, hvis fører blev såret, kom under meget heftig MG-ild. Yderligere fremrykning i sneen (op til 1½ meter

dyb), som nåede folkene op til brystet, var ikke mulig. Bataljon Thomas besatte skovkanten på den sydlige skråning af bjerget, hvor den indrettede stilling. Det erobrede terræn blev fastholdt. Tabene denne dag beløb sig til 48 døde og 78 sårede.

Mellem den 21. og 25. februar gennemførte russerne dagligt heftige MG-skydninger. Særlig om natten blev der arbejdet på at udbygge stillingen, da arbejde ved dagslys kostede for mange tab til den flankerende fjendtlige ild. Der var en meget kraftig kulde (-25°), og da der på grund af røgen ikke kunne tændes ild, blev enhedernes sundhedstilstand hele tiden ringere. Dagligt faldt flere ud med forfrysninger. Også tilførelsen af forplejning var også kun mulig om natten og krævede store anstrengelser. Frem til den 26. februar var der ingen særlig fjendtlig hændelse, men denne dag angreb russerne kl. 1600 to gange med større styrker, men kunne afvises med store tab. Kl. 1900 gik regimentet tilbage, efterladende sig en sikring. II. og III. Bataillon indrettede en optagestilling ved blokhuset 1150 meter sydvest for Højde 1251 og besatte den. I. Bataillon kom i hvil i landsbyen Rozanka-Wyzna. Her forblev de også den følgende dag. Regimentet modtog erstatningspersonel [1]), hvorefter II. og III. Bataillon, der hidtil havde været sammenlagt, igen kunne etableres som selvstændige enheder. I Bataillon var på dette tidspunkt underlagt Hptm. Schreyer (Ski-Komp.), II. Bataillon Major Thomas og III. Bataillon Rittm. Graf Dohna.

I. Bataillon fik den 28. februar kl. 0800 ordre til at angribe fjendens flankeringsanlæg ved Olszanowec lige så snart pres fra nord blev mærkbar. Bataljonen tog stillingen 1 kilometer vest for linjen Olszanowec – Czyrak, og tilbragte her en meget kold nat i sneen, da der på grund af den korte afstand til fjenden ikke kunne tændes bål. Samme dag indtog II. Bataillon sin gamle stilling ved Czyrak, mens III. Bataillon kom i hvil i Rozanka-Wyzna.

Regimentets tab i februar omfattede 2 døde, 3 sårede og 1 savnet officer, 170 døde, 501 sårede og 260 savnede soldater.

Den 1. marts angreb I. Bataillon kl. 1800, direkte underlagt brigaden, de fjendtlige stillinger sammen med de østrigske III/32 og III/223 efter en længere artilleriforberedelse. På grund af den høje sne, der nåede soldaterne til brystet, var fremrykningen meget vanskelig. Da angrebet ligeledes var udsat for fjendtlig ild fra tre sider, var der ingen udsigt til succes, hvorfor Hptm. Schreyer beordrede tilbagetrækning til udgangsstilingen for at undgå yderligere tab. De næste dage blev udnyttet til en omfattende opklaring mod de fjendtlige stillinger. Herunder blev en russisk patrulje nedkæmpet. Den 5. marts kl. 1500 gennemførte højre fløj af II. Bataillon (6. og 5. Komp.) et angreb. Fremrykningen kom gå fremad og nåede længst til højre frem umiddelbart foran den fjendtlige linje. Med det stigende mørke gik føringen i den forreste linje tabt, og en mindre tilbagetrækning blev resultatet. Kompagnierne gravede sig ned. Den følgende dag blev II. Bataillon forstærket af en deling minekastere, der ligeledes gravede sig ned i stillingen. Et nyt angreb blev befalet til den 7. marts. I. Bataillon angreb sammen med III/32 og III/224. Angrebet mislykkedes endnu engang på grund af de vanskelige terræner, hvorunder især bataljonerne på siden led hårdt. I. Bataillon nåede ind på omkring 10 meters afstand af fjenden, men måtte så igen falde tilbage på grund af

[1]) Det var omkring dette tidspunkt, at sønderjyder for alvor blev del af regimentet.

kraftig flankerende beskydning. Hptm. Schreyer såredes af et skud i brystet. Adjudant, Lt. de Niem overtog kommandoen. Bataljonen gravede sig ned på skråningen 300 meter foran fjenden. Stillingen blev kraftigt beskudt af fjendtligt artilleri. Til angrebet den 8. marts kl. 0330 med III/32 og III/224 havde I. Bataillon stillet to kompagnier til disposition, mens resten af bataljonen fra sine stillinger med infanteriild og to MG skulle støtte angrebet. Endnu engang blev angrebet afvist med store tab. Enhederne holdt forreste linje med svage kræfter. Resten af bataljonen gik i reserve. Mellem den 6. og 8. marts havde bataljonen tab på 46 døde, 67 sårede og 167 savnede. Den 9. og 10. marts fastholdt bataljonen sine stillinger, der yderligere blev udbygget med 2. Kompanie, mens begge de øvrige kompagnier lå i reserve og anlagde forbindelsesveje. Så kom I. Bataillon igen tilbage til regimentet og fik ordre til at marcherer til den lille Czyrak, hvortil det sidste kompagni ankom den 13. marts ved midnatstid. Kommandoen over bataljonen blev overtaget af Hptm. Hoge. Under dårligt vejr var de næste dage relativt rolige. Bataljonerne lå på Czyrak skiftevis i forreste og anden linje eller i hvil i Rozanka-Wyzna.

Den 14. marts blev der på ny gennemført et angreb på de russiske støttepunkter syd for 1251 gennemført sammen med den tilstødende RIR 222. I. Bataillon rykkede skjult frem ad vanskelige akser til den lille Czyrak og her indsat til højre for II. Bataillon (5. og 8. Komp.), hvis højre fløj skulle angribe sammen med I/223; 7. og 6. Komp. sikrede venstre fløj. På grund af den høje sne skred angrebet også denne gang kun langsomt fremad. Efter indsættelsen af reservekompagnierne nåede angrebet tæt ind under de fjendtlige stillinger, men brød her sammen under MG-ild. Endnu tre gange blev angrebet genoptaget, men uden held. Regimentet beordrede derfor, at det skulle grave sig ned med 2. Kompanie i reserve for regimentet. Heller ikke RIR 222 havde opnået resultater. Angrebet blev endnu engang forsøg i løbet af natten, hvortil regimentet stillede to delinger af 2. Kompanie, men endnu engang uden resultat. Da tæt tåge den følgende dag forhindrede indsættelsen af artilleri, blev regimentet trukket tilbage til de gamle stillinger. Under de fire angreb havde regimentet mistet 29 døde og 119 sårede. III. Bataillon havde siden den 11. marts været underlagt Oberst Schoenfeld og RIR 222.

Den 16. marts blev I. og II. Bataillon gjort klar til at støtte et angreb med en bosnisk bataljon, der til højre skulle gå frem i et nyt fremstød mod støttepunktet. Det bosniske angreb kom dog ikke til gennemførelse, da denne først ville opklare mod den fjendtlige stilling. Først dagen efter kl. 0500 angreb bosnierne, men blev ligeledes afvist. En indsats fra I. og II. Bataillon var dermed ikke mulig, da der ikke eksisterede nogen kontakt til bosnierne. Efterladende sig en stærk sikring, tog vore bataljoner ophold i dækningsanlæg. Efter en artilleriforberedelse angreb de to bataljoner så igen kl. 1845. Fremrykningen tog hele natten. Det lykkedes 1. Kompanie at nå ind på 5 meters afstand af fjenden, men kom så ind i kraftig flankerende MG-ild som forhindrede, det i at komme videre. 3. Kompanie og dele af 9. nåede den russiske forpostgrav. Nabobataljonen (Gruppe Schoenfeld) nåede heller ikke længere. Som det blev lyst, blev kampen afbrudt. Kompagnierne blev trukket tilbage i de oprindelige stillinger. 1. Kompanie havde meget store tab. Resterne af den totalt udmattede II. Bataillon blev samlet i et reserve kompagni, og dens stilling (5., 6. og 8. Kompanie) overtaget af 2/223. De sårede kunne først bjærges i løbet af dagen. Om dagen herskede der ro over området. Forbindelsen med RIR 222 blev genoprettet. III. Bataillon returnerede den 19. marts igen til regimentet. I mellemtiden var der frem til den 27. marts kun ringe kampaktivitet. Der arbejdedes ivrigt på at forbedre stillingerne, hvilket med den dybfrosne jord gav store vanskeligheder. Der blev bygget dækningsanlæg og etableret pigtrådshindringer (spanske ryttere) foran stillingen. Sapper blev anlagt, våben og udrustning indsamlet, døde bjærget og begravet. På skift lå enhederne i hvil i Rozanka-Wyzna, hvor beklædning og udrustning kunne bringes i orden og mindre tjeneste (eksercits og undervisning) gennemføres.

Den 28. marts kl. 0400 gennemførte russerne et overraskende angreb via gravede sapper mod venstre fløj af III. Bataillon. Ved hjælp af håndgranater blev maskingeværet yderst til venstre kastet omkuld og mandskabet for størsteparten såret. Russerne besatte graven. Øjeblikkeligt indsatte modangreb brød gentagende gange sammen, og gjorde forstærkninger nødvendige. Fra II. Bataillon blev i første omgang 5. Kompanie stillet til disposition, men et MG, russerne havde placeret i den erobrede grav, fik alle forsøg på en generobring til at bryde sammen under store tab. I mellemtiden var også I. Bataillon i Rozanka-Wyzna sat i march som forstærkning. 6. Kompanie blev ved siden af 5. Komp. stillet til rådighed for III. Bataillon. Men også dennes angreb brød sammen med store tab. Kl. 12 meldte Musketier Kröll, 12/223, der var faldet i fangenskab, men som det var lykkedes at flygte, at russerne tilsyneladende var ved at løbe tør for ammunition. Derfor blev angrebet genoptaget efter en artilleriforberedelse (af tungt omfang). Stillingen blev indtaget; russerne havde rømmet den på dette tidspunkt. Vores artilleri havde kostet russerne alvorlige tab. Omkring 30 hårdt sårede eller døde russere lå i graven. Mandskabet ved det russiske MG var dræbt. Våbnet uden slæde og også et tysk våben (uden slæde) var imidlertid taget med tilbage. 2. og 4. Kompanie fra I. Bataillon og 1. Kompanie stillet til rådighed for III. Bataillon, mens 3. Kompanie blev regimentsreserve. Det af brigaden befalede angreb var uden resultat på grund af den høje sne og den flankerende fjendtlige MG-ild. Forsøg på gennem sapper at komme tættere på fjenden, mislykkedes. På ordre fra brigaden faldt kompagnierne tilbage til deres oprindelige stillinger. Ikke alle døde kunne bjærges, da de lå umiddelbart foran de

russiske stillinger. Regimentets tab beløb sig til 2 Offizierstellvertreter og 90 mand døde, 4 officerer og 189 mand såret, 70 mand savnet. Et nyt russisk angreb den følgende dag blev standset af flankerende MG-ild. Ved denne lejlighed blev der fra vor side for første gang kastet håndgranater. De efterfølgende dage forløb rolig og uden særlige begivenheder.

Igen den 4. april forholdt russerne overfor os sig helt rolig. Tropperne i forreste stilling blev omkring kl. 1500 hensat i største spænding, da en russisk officer med et meget stort hvidt flag fra den fjendtlige grav nærmede sig vores grav. Denne overleverede en konvolut med følgende påskrift: »Hr. Chef for de tyske skyttegrave overfor vores«. Indeni var et brev med følgende indhold:

> Den 22. marts 1915 (russisk tid) – Hr. Chef
>
> Der ligger mange døde mellem vores og eders skyttegrave. Det ville være godt at begrave disse døde. Derfor hvis De vil, så kan De tirsdag Deres afsende sanitetspersonel mellem kl. 1000 og 1300 til bjærgning og begravelse af de døde. De tyske døde, der ligger meget tæt på vore skyttegrave, vil blive bjærget og begravet af vores sanitetspersonel, eller, hvis de ikke accepterer dette, overdraget til Dem. Anmoder om øjeblikkeligt svar.
>
> Oberst P. –
>
> PS: Før jeres mænd forlader skyttegraven, anmodes om visning af hvide flag, og vi vil ikke skyde.

Efter at Generalkommandoet var underrettet om våbenstilstandstilbuddet, og havde givet deres tilladelse hertil sendte Major Thomas følgende svarskrivelse:

> Den 4. april 1915 (tysk tid): til Hr. Oberst P.
>
> Generalkommandoet har stillet sig indforstået med betingelserne under følgende betingelser:
>
> 1) Betingelserne begynder i morgen, den 5. april 1915 kl. 1100 og må være afsluttet senest kl. 1400; tysk tid anvendes.
> 2) Begravelser skal finde sted bag egne skyttegrave, altså ikke i området imellem de respektive grave. De døde skal udveksles i midten. Overskridelse af midten må ikke finde sted.
> 3) Bjærgningen må kun finde sted af ubevæbnet sanitetspersonel.
> 4) Der skal fra begge sider fra kl. 1045 være en fuldstændig våbenhvile for infanteri og artilleri, og ikke kun mellem vore stillinger, men også i naboafsnittene til højre og venstre efter mundtlig overensstemmelse gennem begge parlamentærer.
> 5) Ingen bevæbnede må overskride egen linje; ingen ud over ubevæbnet sanitetspersonel må forlade graven.
> 6) Disse betingelser skal underskrives af Oberst P, og i morgen kl. 0700 (tysk tid) atter overrækkes vores parlamentær.
>
> Thomas, Major

På den måde kom den 5. april den første våbenstilstand, om end kun for en kort periode og med et sørgeligt formål. Da det aftalte tidsrum til kl. 1400, ikke var tilstrækkelig, blev våbenstilstanden udvidet til kl. 1700. På vores side blev der denne dag begravet 167 døde.

De næste dage var fronten igen meget rolig. Det var på en måde en stiltiende forlængelse af våbenstilstanden. På vores side blev pausen overvejende anvendt til udbygning af de mest truede dele af stillingen.

Angrebet på Czyrak

På ordre fra brigaden angreb regimentet den 10. april de russiske stillinger på Czyrak (1251). Imidlertid kunne artilleriet ikke påbegynde artilleriforberedelsen før kl. 1130 på grund af det tågede vejr. Mange skud gik herunder i starten for kort, og ødelagde en del af vores egne hindringer. Flere fuldtræffere ramte også egne grave og sappe. Da telefonforbindelsen med brigaden var ødelagt og artilleriobservatøren i graven ikke havde selvstændig forbindelse, kunne en fremlæggelse af ilden først ske efter en time. Kl. 1330 var III. Bataillon trådt an i udgangsstillingen. En deling MG med to våben lå bag, og havde til opgave efter erobring af den fjendelige grav, at besætte denne for herfra at støtte yderligere angreb og afværge eventuelle fjendtlige modangreb. II. Bataillon lå i anden linje bag III.; Fører for forreste linje var Major Thomas, kommandøren for II. Bataillon. Bag denne opstilling lå 2. og 3. Kompanie som reserver. 4. Kompanie havde til opgave at aflede fjendens opmærksomhed på Højde 1275 gennem et skinangreb. 1. Kompanie var gået i stilling syd for det russiske støttepunkt for herfra at binde den overfor liggende fjende, og forhindre et muligt russisk gennembrud mod syd. Den til højre for dette kompagni tilstødende RIR 222 havde ordre til, skulle angrebet på 1251 lykkes, ligeledes at rykke frem. Kl. 1344 rykkede 11. Kompanie frem, fulgt af 9.; 11. Kompanie fulde ud noget til venstre, 9. noget til højre. 12. Kompanie sluttede sig med dens venstre fløj til højre fløj af 9. Kompanie. Kl. 1430 blev den højre deling af 12. Kompanie trukket tilbage til udgangsstillingen, da den på grund af det for kort liggende egen artilleri ikke kunne komme frem. Den med »hurra« begynder storm brød efter store tab sammen kort før den fjendtlige pigtråd under stærk frontal og flankerende MG- og

infanteriild fra højre og venstre. Hindringen var ikke blevet ødelagt af artilleriet, og den fjendtlige stilling ikke skudt stormmoden. Den fjendtlig grav var tæt besat. Efter at have trængt en fjendtlig feltvagt tilbage, var 4. Kompanie ikke i stand til at aflede den flankerende beskydning mod 1275. Stærkt hæmmet under fremrykningen af sne til brystet, gravede vore tropper sig hed. Kl. 1600 blev angrebet genoptaget. Kl. 1630 blev to delinger fra 5. Kompanie sendt frem på venstre fløj af 11. Kompanie, da både denne og 9. Kompanie havde haft store tab. Kl. 1700 fulgte III. Bataillons tredje angreb sammen med de to delinger fra 5. Kompanie i retning af Højde 1251. Angrebet blev dog liggende 10-15 meter foran den fjendtlige pigtråd. Det fjerde forsøg kl. 1730 var heller ikke i stand til at bryde igennem. Da yderligere angreb syntes formålsløse, blev der efter meldinger fra regimentet af brigaden befalet tilbagetrækning til udgangslinjen, om mulig ved dagslys, ellers om natten. Først i ly af mørket blev det muligt at falde tilbage. De gennemførte angreb havde været handlekraftigt understøttet af to maskingeværer, det ene flankerende mod Højde 1275, det andet mod det russiske støttepunkt. Fra brigaden udgik befalet til, at enheder, der ikke havde deltaget i angrebet, overraskende skulle genoptage i de sidste mørketimer.

Den 11. april kl. 0315 gik infanteriet fra forreste stilling frem i angreb. Fjendtlig ild skulle ikke besvares. I løbet af natten var der faldet stærk nysne. Angrebet blev gennemført af 6., 7. og 8. Kompanie i forreste linje, 1 MG i anden med 1. og 2. Kompanie, 3. Kompanie i 1. Kompanies stilling; 5. Kompanie i graven på venstre fløj, III. Bataillon som regimentsreserve i tredje linje. Kl. 0315 gik 6., 7. og 8. Kompanie frem i løs skyttelinje, i første omgang ubemærket. Efter omkring 15 skridt kom kompagnierne langs hele fronten, især fra venstre flanke, hele tiden stigende beskydning, og gik i stå. Da der i mellemtiden var blevet overraskende lyst, gav brigaden kl. 0400 efter melding fra regimentet om det udsigtsløse angreb, ordre til at falde tilbage i udgangsstillingen.

I de følgende dage var der forholdsvis roligt langs fronten. De kraftigt sammenskudte stillinger og hindringer blev med hjælp fra pionerer retableret, og bryst- og skulderværn omhyggeligt anlagt. Sappe blev gravet frem og forsynet med spanske ryttere, så stillingen ubetinget kunne holdes med to bataljoner og 6 maskingeværer. Med 3 dages mellemrum afløste bataljoner således, at der hele tiden lå en i hvil i Rozanka-Wyzna.

Russernes gennembrud ved RIR 222

Den 18. april kl. 1600 opnåede russerne et gennembrud ved RIR 222. 10. Kompanie (Lt. Berthold) på højre fløj indsatte øjeblikkeligt to grupper, der sammen med 3. Deling fra reserven bag højre fløj, åbnede en livlig ild mod de fremstormende russere i dalen. Samtidig indsatte fører for III. Bataillon Rittmeister d.R. Marckwald den i reserve liggende 12. Kompanie til højre for 10. Kompanie, mens et MG blev placeret bag dette kompagni. Russerne led meget store tab. Dets højre fløjkompagni faldt tilbage til de gamle RIR 222 stillinger. Omkring 80 – 100 russere havde sat sig fast i den lille skov 300 meter syd for 222's stillinger. På ordre fra Hptm. Hoge (I./223) rykkede 3. Kompagnie frem herimod, men kom på grund af den dybe sne kun langsomt fremad. På dette tidspunkt ankom madhenterne fra I. Bataillon tilbage fra pakdyrenes holdeplads, satte øjeblikkelig madspandene ned, og stormede under føring af Utffz. Mückelberg (4/223) fem mod skoven. Russerne flygtede tilbage fra skoven. Utffz Mückelberg og hans folk var kun i stand til at fange en sergent og 5 mand. På ordre fra regimentskommandøren blev der herefter udsendt en officerspatrulje, der kunne fastslå at russerne generelt var faldet tilbage til den gamle 222 stilling. Efter at være afløst af 5. Kompanie i stillingen vest for Højde 1275, blev 11. Kompanie trukket tilbage og af regimentet stillet til disposition for III. Bataillon. III. Bataillons afløsning af II. Bataillon blev indtil videre udsat.

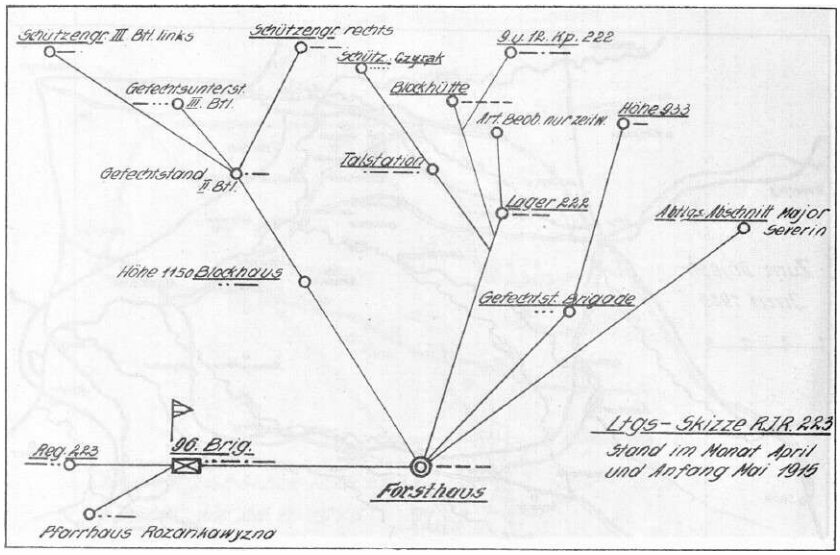

I mellemtiden var II. Bataillon i Rozanka-Wyzna blevet alarmeret. 6. Kompanie blev stillet til disposition for RIR 222. 7. og 8. Kompanie gik som brigadereserve i stilling i I.H. Rozanka-Wyzna. På meldinger fra regimentet om russisk tilbagetrækning, blev begge kompagnier på ordre fra brigade sendt frem til blokhuset 1. kilometer sydvest for Czyrak. Nordvest herfor indrettede de en optagestilling med flankeringsanlæg mod 222'ernes dal. Denne stilling blev udbygget frem til den 22. april.

Den 26. april blev regimentets MG-deling udvidet til et MG-kompagni, der kom under kommando af Lt.d.R. Burkard. Den 29. april lå kraftig russisk artilleri over Rozanka-Wyzna. Herunder blev pionerparken og et ammunitionsdepot skudt i brand. Ni huse brændte ned, hvorved også beklædning og udrustning fra regimentet blev ødelagt. Da man frygtede for, at hele landsbyen ville blive skudt i brand, blev der påbegyndt bygningen af dækningsanlæg i skoven mellem Rozanka-Wyzna og Rozanka-Ryzna. I den sidste tid havde der været en omfattende russisk beskydning, især fra MG og minekastere. Den 6. maj blev Major Severing udnævnt til fører for II. Bataillon i stedet for den syge Major Thomas. Fra den frigjort RIR 222 overtog han og bataljonen et afsnit af Højde 933. 1. Kompanie blev i stilling vest for Højde 1275 afløst af 1/224, og overtog sammen med 3. Kompanie under fælles føring af Lt.d.R. Ebel, stillingen på venstre fløj fra RIR 222. Hptm.d.L. Osiander overtog den 7. maj kommandoen over I. Bataillon. Da der længere mod nord allerede var mærkbare følger af resultaterne i Westga-linjen, blev der nu hver nat udsendt stærke patruljer for at forhindre, at russerne ubemærket rømmede deres stillinger i løbet af natten.

Felttog i Galicien 1915

Russerne rømmer Czyrak-stillingen

Forfølgelse i Karpaterne

Den 13. maj kl. 0300 meldte en patrulje under Utffz. Mückelberg, 4. Kompanie, at de russiske stillinger var rømmede. Meldingen gik øjeblikkeligt fra regiment videre til brigade, der indtil dette tidspunkt ikke havde modtaget meldinger om en russisk rømning. Kompagniet havde allerede besat den foranliggende fjendtlige grav, sendt patruljer videre frem og havde taget flere russiske fanger. Fra brigaden kom kl. 0500 ordre til at Afsnit v. Wedel (III/223 uden 10. Kompanie og 2. og 4./223) med to delinger fra MG-Kompagniet skulle rykke frem over Czyrak 1251, 1026 til Krasna 1136. Afsnit Ostander (1., 3. og 10./223) skulle slutte sig til ved Czyrak. I starten ventede man på disse kompagnier, men da de ikke dukkede op og telefonforbindelsen til brigade var afbrudt, iværksatte man kl. 0630 fremrykningen mod 1136 (Krasna). Dette punkt blev nået kl. 1130 og yderligere fanger taget. Her blev der gennem en længere periode forgæves forsøgt at få etableret en telefonlinje til brigaden indtil det blev konstateret, at en officer fra RIR 224 havde opfattet kablet som russisk og gennemskåret det på flere steder. Da der endeligt blev etableret kontakt, udsendte brigaden en befaling, der var sammenfaldende med den ordre til fremrykning, regimentskommandøren allerede havde udsendt. I mellemtiden var der ved Krasna blevet forplejning ved hjælp af nødration (eiserne portion). Kl. 1600 blev fremrykningen genoptaget ad de befalede akser. Omkring kl. 2300 nåede enheder i en meget udmattet tilstand Højde 764 mellem Mizunka- og Sobol-dalene ad en ofte meget stejl stigende eller meget stejl faldende muldyrs spor. Der blev her gået i hvil. I mellemtiden havde Hptm Ostander fået kontraordre fra brigaden, ifølge hvilken han med 3. Kompanie over Højde 830 og med 1. og 10. Kompanie

over Højde 1000, gennem Skoperezak-dalen skulle rykke til J.H. Stoboda og her underlægges Major Severin, der fra højde 933 og Olszanowec, Højde 932 havde nået Mizunka-dalen, og nu rykkede frem gennem denne. Med sin østlige del bremset af en kosak-afdeling, der på enkelte punkter åbnede en kraftig ild, rykkede Major Severin frem til et punkt 1 kilometer sydvest for Solotwina, hvor han gik i hvil. Som sikring blev 1. Kompanie sendt frem til den sydvestlige kant af den foranliggende, nedbrændte landsby Solotwina.

Oberstlt. v. Wedel marcherede den 14. maj kl. 0330 fra Højde 764 ned ad den vanskelige, af morads og sne næsten impassable, skråning til Sabol dalen og herfra til Mizunka dalen. To gange blev fremrykningen afbrudt af broer, ødelagt at russerne. Solotwina blev nået kl. 0930, hvor de dele af regimentet, der marcherede under Major Severin, igen kom under kommando af regimentet. Herfra skete fremrykningen i divisionsramme (forspids RIR 224 under generalmajor v. Schoenbeck, hovedstyrke RIR 223, 221, Res.Jäg. Batl. 20 under Generalleutnant v. Putt- kammer). Da mange broer langs marchaksen var ødelagt af russerne, måtte der etableres nødbroer, hvor bataljonerne i enkeltkolonne kunne passere. Fremrykningen forsinkedes herved betydeligt. Først kl. 2230 nåede II. Bataillon, og kl. 23 I. og III. Bataillon frem til Mizunka-Stary, hvor de kom i kvarter.

Den følgende dag hvilede regimentet i disse kvarterer frem til middag, hvorefter Mizunka blev overskredet ad den sydlige bro og fremrykning fortsat til den nordlige del af Wygoda, hvor der blev forplejet. Forspidsen var i mellemtiden stødt på fjenden, der var gået i stilling på højderne ved Obliska. Til forstærkning af forspidsen blev I. Bataillon indsat vest for Obliska. Kl. 200 rykkede II. og III. Bataillon med MG-kompagniet til disposition for regimentskommandøren til Nowofelica-Nizna i alarmkvarter. Sikring blev etableret i afsnittet vejen Nowofelica-Nizna – Kniazoluka til jernbanen Wygoda – Broczkow. Øst herfor stod I. Bataillon.

Kampe foran Broczkow 16. til 18. maj 1915

Det blev fastslået, at fjenden havde indtaget en befæstet stilling på højderne vest for Dolina og ved landsbyen Broczkow. 96. Reserve-Brigade fik til opgave at trænge ham tilbage over Dolina i retning af Kalusz. RIR 223 skulle rykke frem til højre og venstre for jernbanelinjen Broczkow – Wygoba, erobre Broczkow og så dreje i retning af Dolina. Til angrebet på Broczkow fik II. Bataillon opgaven. Den skulle med sin højre fløj støde frem mod midten af Broczkow (kirketårnet) med I. Bataillon til højre. Til højre for regimentet skulle RIR 224 og til venstre 221 rykke frem. Imidlertid var der ingen forbindelser. Kl. 0930 foldede 1. og 2. Kompanie (venstre fløj langs jernbanen) ud i en spredt skyttekæde, men kom øjeblikkeligt under en kraftig fjendtlig artilleriild og måtte grave sig ned. Tabene, specielt ved 1. Kompanie, var herunder meget store. II. Bataillon var i mellemtiden gået videre frem med den udfoldede 7. Kompanie. Svage fjendtlige poster var trængt tilbage indtil på højde med den nordligste slugt, hvor deres videre fremrykning ligeledes blev standset af artilleriild. Kl. 13 fik I. Bataillon ordre til at gå frem på højde med II., hvilket skete. 3. Kompanie forblev i reserve bagved til højre. Nord for den nævnte slugt kom kompagnierne under kraftig flankerende ild fra højre, hvorefter de gravede sig ned. Med en tilbagetrukket højre fløj fik 3. Kompanie i stilling som forlængelse. 4. Kompanie blev stillet til disposition for I. Bataillon og rykkede ind på dennes højre fløj. I mellemtiden var ved II. Bataillon 6. Kompanie foldet ud til venstre ved siden af 7. Kompanie, mens en deling fra 5. Kompanie havde forstærket den svækkede 7. Kompanie, som med dens højre fløj lå langs banedækningen. To delinger fra 5. Kompanie forblev som reserve bag højre fløj af bataljonen. 10. og 11. Kompagni blev sendt af brigaden, og blev bagved til venstre stillet til disposition for II. Bataillon. Indtil mørkefald arbejdede bataljonen sig ind på en af sand af 700 meter af fjendens hovedstilling, hvor den gravede sig ned. Regimentsstab og 8. Kompanie var på dette tidspunkt placeret i Slugt II ved banedæmningen.

På ordre fra brigade blev angrebet genoptaget den 17. maj kl. 0300. Efter tilgåede meldinger havde fjenden forlænget sin højre fløj over Højde 405 til Jamorow. For at forhindre en yderligere udvidelse, skulle hans stilling ved Broczkow gennembrydes. Til angrebet blev de to resterende kompagnier i brigadereserve stillet til disposition. 9. Kompanie lev tildelt I. Bataillon, 12. Kompanie med en MG-deling og 8.Kompanie under kommando af Rittmeister Graf Hamilton stod til disposition for regimentet ved jernbanedæmningen. Trods heftig beskydning vandt kompagnierne ved I. Bataillon igen terræn: på højre fløj omkring 100, i midten 200 og til venstre 300 meter. Ved II. Bataillon blev 10. og 11. Kompanie også indsat i forreste linje. Selvom det i mellemtiden var blevet daggry, og på trods af den livlige fjendtlige beskydning, kom også her dele af skyttelinjen omkring 300 meter frem gennem det dækningsløse terræn. I den ganske stærke fjendtlige ild langs hele regimentets skyttelinjen, var yderligere fremrykning ikke mulig. Forsøget på at grave sig ned i den opnåede linje blev forhindret af fjendens velliggende frontal og flankerende beskydning. Heller ikke RIR 221, der med forbindelse til venstre skulle angribe frem til Højde 405, kunne opnå resultater, så der måtte forventes et fjendtlige modangreb mod venstre flanke af II. Bataillon. II. Bataillon fik derfor 12. Kompanie som forstærkning, der rykkede ind bag bataljonens venstre fløj. Tabene i den nye linje blev imidlertid med tiden så store, at stillingen ikke længere kunne fastholdes. I. Bataillon blev

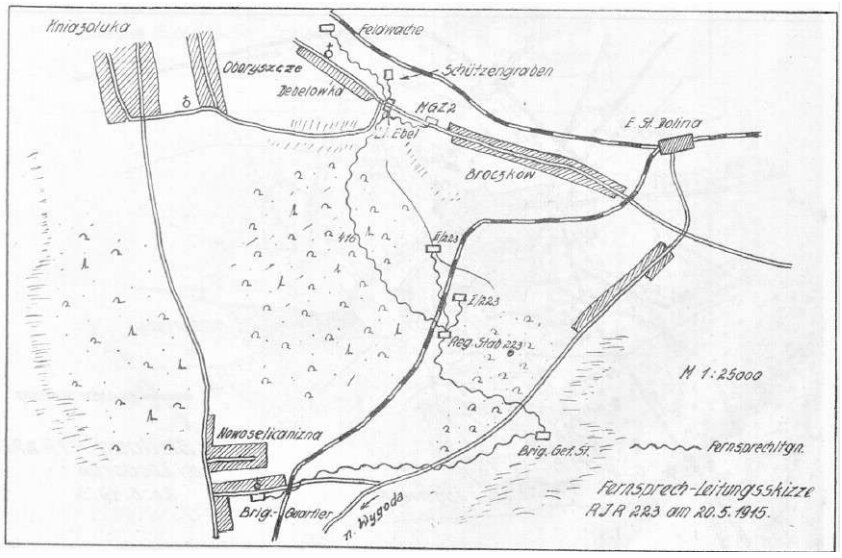

derfor om aftenen trukket tilbage til de stillinger, der var erobret om aftenen den 16. maj. II. Bataillon gravede sig gradvist ned i en lille fold i terrænet et stykke tilbage. Da RIR 224 til højre ikke havde opnået kontakt, blev der af 8. Kompanie etableret en feltvagt imellem dem, og forbindelse etableret med patruljer. I løbet af dagen blev stillingen udbygget i de omfang, den fjendtlige infanteri- og artilleriild gjorde det muligt. Kl. 1400 tilgik endnu engang en angrebsbefaling for den kommende nat. Gennem patruljer skulle fastlægge de udgangsstillinger til angrebet, som den 18. maj inden kl. 0200 lydløst skulle indtages af kompagnierne. Angrebet var planlagt som en overraskende storm med håndgranater og bajonet. Geværlåsene skulle fjernes fra geværerne for at forhindre en vådeskud. RIR 223 fik tildelt Afsnit midten af Broczkow – nordlige del Broczkow. Til venstre var der kontakt til RIR 221. Efter gennemført storm skulle regimentet rulle Broczkow op mod sydøst til 465. 221 skulle dreje mod jernbanestation Dolina, mens til højre 224 skulle slutte sig til det længst opnåede fremstød. II. Bataillon fik til ordre med sin højre fløj at rykke frem mod midten mellem landsbyen nordlige kant og kirketårnet. Den overordentlige heftige fjendtlige ildaktivitet fra kl. 2000 og hele natten, gjorde det imidlertid umuligt at gennemfører det planlagte angreb 17./18. maj. Regimentets skyttegrave blev kraftigt beskudt og allerede i graven var der opstået store tab. Til forlængelse til højre blev 9. Kompanie indsat i fronten.

Da angrebet den 18. maj kl. 0230 skulle sættes i værk fra skyttegravene, var det allerede så lyst at et overraskelsesangreb ikke længere ville lykkes. Det meget kraftige fjendtlige infanteri, MG og artilleriild forhindrede enhver fremrykning. Bataljonerne måtte derfor igen efter meget store tab trækkes tilbage til deres tidligere stillinger. Her gravede de sig ned på ny. Divisionen opgav herefter angrebsplanerne, da den fjendtlige stilling havde vist sig for stærk. III. Bataillon blev igen brigade reserve, men kompagnierne kunne kun efterhånden, og delvist meget sent, trækkes ud af linjen. Den stærkt decimerede 1. Kompanie blev trukket tilbage som regimentsreserve og erstattet af 4. Kompanie. Mellem den 16. og 18. maj havde regimentet haft tab på 1 officer og 194 mand døde, 4 officerer og 431 mand såret og 327 mand savnet. Da General Linsingen indså, at der her på grund af den stærkt udbyggede fjendtlige feltstilling, ikke kunne opnås resultater, flyttede han tyngden ved Stryj, hvis erobring blev overdraget til Korps Bothmer. Til dette formål blev 95. Reserve-Brigade trukket ud og forskudt til venstre til forstærkning af 1. Infanterie-Division. Detachement Ebel, 1. og 11./223 med en deling MG, afløste RIR 221 i afsnittet til venstre for RIR 223 - fra den første slugt på Sabzawa syd for broen ved Debelowka mod nordvest til den dybe indskæring på floden omkring 1500 meter vest for J i Jaworow. På grund af den store bredde kunne der kun opstilles feltvagter, der med patruljer blev holdt i forbindelse med hinanden. Detachement Ebel havde til venstre forbindelse til den østrigske skyttebataljon Bondi. Uden 11. Kompanie rykkede III. Bataillon til Wygoda som divisionsreserve. Den 24. maj kom bataljonen til Obliska, hvor den overtog I./224 stillinger til Turza Mala med tilslutning til I/223. Det østrigske 1./LR 29 blev tildelt bataljonen og kom som regimentsreserve til slugt II ved jernbanedæmningen. RIR 224 angreb den 25. maj på højre fløj af III. Bataillon, blev langs hele regimentets forreste linje støttet af en livlig ild og med stærke patruljer for at binde de fjendtlige enheder overfor. På grund af meldinger fra fly om russiske troppeforskydninger, der blev opfattet som tilbagetrækninger, blev der givet ordre til med stærke patruljer at fastslå styrken af de fjendtlige grave. Herunder viste det sig, at modstanderen stadig hold sine grave besat med meget stærke kræfter. 2. og 8. Kompanie blev trukket ud af fronten og stillet til rådighed for RIR 224, da russerne her havde gennemført et succesfuldt modangreb. I stedet blev der til regimentet knyttet to overvejende bosniske kompagnier. 2. og 8. Kompanie kom den følgende dag tilbage til regimentet, og blev tildelt Detachement Ebel. Her gravede de sig ned på højderne syd for vejen Kniazoluka – Debelowka (højre fløj ved fronten sydøst for Debelowka). Kun tre grupper blev indsat på yderste venstre fløj af Afsnit Ebel. Den 29. maj sendte russerne langs hele fronten stærke stødtropper frem, der imidlertid overalt blev afvist. Et angreb med et russisk kompagni mod venstre af Afsnit Abel blev fuldstændig afvist af 5 grupper fra 1. Kompanie under

Offizierstellvertreter Waldemeyer med støtte fra artilleriet. Efter mørkefald blev 2. og 4. Kompanie fuldt indsat i forreste linje af Afsnit Abel, mens dens optagestilling blev overtaget af to kompagnier fra det østrigske LR 29. Da russerne den 30. maj var brudt igennem ved 129. og 131. østrigske brigade på venstre fløj af Afsnit Ebel, fik Detachement Ebel af regimentet ordre til at falde tilbage til optagestillingen ved Kniazoluka. Samtidig rykkede også 5. Kompanie ind i linjen. De fire kompagnier i Afsnit Ebel kunne gå tilbage uden nævneværdige tab trods den livlige infanteri-, MG- og artilleriild, og blev som brigadereserve flyttet til den sydlige kant af Kniazoluka. Den følgende dag blev de to bosniske kompagnier i regimentets stilling afløst af 2. og 8. Kompanie. 11. Kompanie rykkede til III. Bataillon ved Obliska. Som regimentsreserve kom 1. Kompanie til Slugt II langs jernbanedæmningen, mens et kompagni fra det østrigske LR 29 returnerede til egen bataljon i stillingen sydøst for Kniazoluka. I de næste dage blev der arbejdet på forbedringer af stillinger og gravet sapper. Erobringen af yder forterne ved Przemysl og indtagelsen af Stryj lod formode, at russerne snart ville rømme deres stillinger ved Dolina. Regimentet gennemførte derfor i forstærket omfang patruljer for øjeblikkeligt at fastslå en russisk tilbagetrækning. I. Bataillon blev overtaget af Hptm. Buttmann, mens II. Bataillon blev overtaget af Hptm. Oppermann.

Kampen om Holyn

Den 4. juni kl. 0130 meldte en patrulje fra 4. Kompanie, at gravene overfor 2. og 4. Kompanie var rømmede. Regimentet satte sig øjeblikkeligt i besiddelse af de overfor liggende stillinger, og iværksatte kl. 0300 fremrykning: II. Bataillon i linjen Højde 441 nord for Brozekow-L fra »zu Liwee« og III. Bataillon tilstødende mod Højde 461 nord for Agorze inklusiv. I Bataillon forskød som regimentsreserve til E.St.Dolina. Kl. 0935 formerede brigaden sig i og øst for Dolina på Karpatervejen til fremrykning mod Stanislau. I. Bataillon overtog forspidsen. III. og II. Bataillon fulgte i spidsen for brigadens hovedstyrke. Kl. 1030 startede marchen. Da broen ved Højde 367 øst for Dolina var ødelagt, måtte regimentet standse her en time. På den skyggeløse landevej kostede den voldsomme hede mange udfald og endda hedeslag blandt de march uprøvede tropper. Et længere hvil med forplejning blev derefter afholdt i skoven sydøst for 367. Kl. 1630 fortsatte fremrykningen mod Holyn. Kl. 1900 meldte kavaleri patruljer, at den vestlige udkant af Holyn var besat af kosakker. Forspidsen fik ordre til at angribe nord og syd for vejen Holyn – dampsavværket. Da I. Bataillon kom under kraftig flankerende ild fra nordkanten af Holyn, og ikke

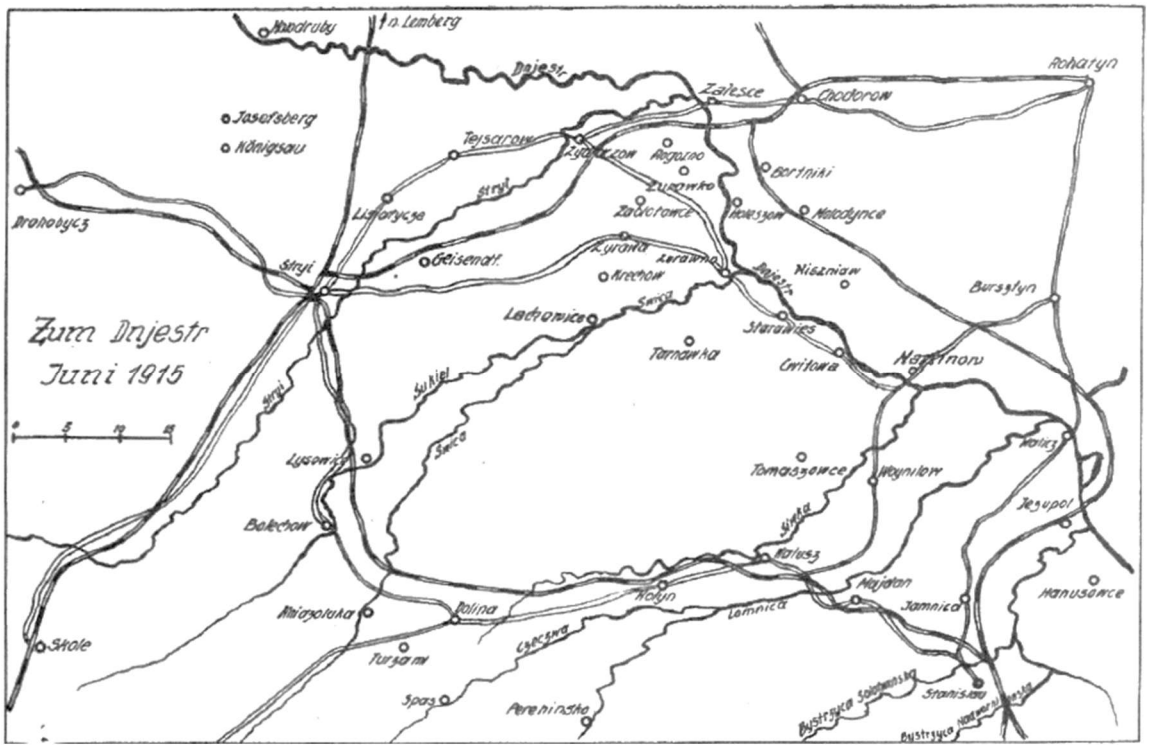

kunne komme længere, blev III. Bataillon, minus en MG-deling, trukket frem med ordre til at rykke frem over Simka-bækken og angribe til venstre for I. Bataillon, hvis venstre fløj hvilede på bækken. Da Simka ikke kunne passeres på grund af en ødelagt bro, blev III. Bataillon trukket tilbage, og skulle til højre indsættes ved siden af I. Bataillon. II. Bataillon forblev på landevejen til disposition for regimentskommandøren. Kl. 2230 blev I. Bataillon, der hele tiden lå under flankerende beskydning fra venstre, tildelt 8. Kompanie som forstærkning.

Den 5. juli kl. 0200 forlængede III. Bataillon til højre for I. Bataillon, der i morgengryet havde arbejdet sig ind på 500 meters afstand af den fjendtlige stilling, men som følge af den kraftige russiske flanke- og frontalild ikke kunne komme videre, og måtte grave sig ned. Kl. 0715 blev 7. Kompanie sendt til forstærkning af III. Bataillon, der var stødt på hård modstand. Kl. 0740 sluttede artilleriforberedelsen og kl. 0750 startede angrebet med III. Bataillon med forbindelse med I. Bataillon syd for Karpatervejen. Angrebet havde store tab på grund af en flankerende MG-ild, men frem for alt den frontale beskydning sammen med den flankerende artilleriild fra Tuzylow. Angrebet gik derfor også her i stå, selvom enheder på steder var nået helt ind på 50 meters afstand af fjenden. Ved mørkefald blev en kontinuerlig linje etableret, hvor bataljonerne gravede sig ned. I mellemtiden var den østrigske 19. ID til højre for regimentet nået frem på samme højde, mens andre østrigske enheder nord for Simka-bækken var under fremrykning. Det afgørende angreb på Holyn skulle finde sted tidligt den 6. juni.

Træfning ved Kalusz, 6. og 7. juni 1915

Kl. 0200 meldte en patrulje fra 1. Kompanie, at de russiske stillinger var tomme. Regimentet satte sig øjeblikkeligt i besiddelse af stillingerne, og samlede sig så i Holyn til fornyet fremrykning mod Kalusz. Kl. 0900 sluttede regimentet sig til brigadens hovedstyrke i marcorden II., I., MG-Kompagnie, III. Bataillon, og nåede kl. 1400 den nordvestlige kant af Pojlo, hvor der blev holdt hvil. På meldinger om, at fjenden igen havde sat sig fast i den vestlige kant af Kalusz, foldede brigaden kl. 1500 ud til angreb: RIR 224 nord, RIR 223 syd for jernbanelinjen med skillelinje langs jernbanen. Med sin venstre fløj havde II. Bataillon kontakt til RIR 224. III. Bataillon var i begyndelsen brigadereserve langs vejen, og rykkede senere ind bag I. Bataillon. Kl. 1705 iværksatte den forreste linje angrebet og kom i starten under artilleriild, senere også infanteri- og MG-ild. Efter at to delinger fra 4. Kompagnie og to MG var indsat på højre fløj, arbejdede bataljonen sig frem til en afstand af 200 meter af den fjendtlige stilling. I mellemtiden var det blevet fuldstændig mørkt. K. 0015 forstummede pludseligt den hidtil meget stærke beskydning. Russerne havde rømmet stillingen, hvorfor regimentet øjeblikkeligt rykkede frem. II. Bataillon besatte den østlige del af Kalusz, mens 12. Kompanie rykkede til Chocni for at sikre overgangen over Lomnica. Resten af regimentet kom i alarmkvarter i Kalusz. Kl. 0930 marcherede regimentet med hovedstyrken af 96. Reserve-Brigade og den østrigske 37. Reserve-Brigade over Podhorki til Wistowa, hvor den ankom kl. 1300. Regimentet fik til opgave at sikre hovedstyrken langs højderyggen Sussakowagora mod sydøst, og holde forbindelsen af forspidsen fra RIR 224. Kl. 1515 begyndte II. Bataillon at udfører denne opgave og forlænge RIR 224 højre fløj foran Bednarow-Majdan, mens III. Bataillon kl. 1900 overtog sikringen mod Myslo i den sydøstlige del af Wistowa. Sammen med MG-Kompagniet kom I. Bataillon i alarmkvarter i den sydlige del af Wistowa.

Den 8. juni kl. 0400 marcherede III. og I. Bataillon med MG-Kompagniet fra Westowa over Bednarow, hvor II. Bataillon sluttede sig til, til Majdan, hvor der blev holdt hvil. Kl. 0825 gik det videre mod Pawelcze, hvor der igen blev holdt hvil mellem kl. 1215 og 1830, for så at marchere videre mod Stanislau. Her blev enhederne budt venligt velkommen af indbyggerne. På meldinger fra kavaleriet om, at højderne sydøst og nordøst for Stanislau tilsyneladende kun var svagt besatte, marcherede regimentet samlet kl. 2230 fra Stanislau mod Ukoniki, hvor I. Bataillon fik til opgave at sikre Højde 311, mens II. Bataillon skulle sikre Højde 310 nordøst for Pobpieczary, og denne landsby mod øst og nord. III. Bataillon skulle gå i hvil i Podluze.

Træfning ved Podluze og Pobpieczary
Fremrykning til Dnjestr 9. – 13.juni 1915

Som I. Bataillon rykkede ind i Podluze blev den pludseligt overøst af en overordentlig kraftig infanteri- og MG-ild fra højderne nordøst for stedet, og snart efter også stærkt beskudt af artilleri fra østlig retning. Kompagnierne tog øjeblikkelig dækning blandt husene. Sammen med en deling fra 11. Kompanie tog 1. og 3. Kompanie stilling i den nord og nordøstlige kant af landsbyen syd for Worona, hvor de gravede sig ned. 2. og 4. Kompanie blev bag husene som anden linje. Med to MG-delinger gik III. Bataillon i en godt dækket beredskabsstilling i den sydlige del af landsbyen. Som det blev lyst, blev en MG-deling indsat i forreste linje. Fjenden blev fastslået som en forholdsmæssig stærk styrke. Broerne over Worona var ødelagte. Et angreb fra vores side var derfor umulig. Det var gået på samme måde for II. Bataillon, som den rykkede ind i Podpieczary. Kl. 1230 blev styrken i Podluze

afløst af den østrigske 19. Infanterie-Division, og efter en middagspause i Ukornike, gik den i alarmkvarter i Stanislau. 1., 3. og 11. Kompanie i forreste linje kunne først efter mørkefald frigøres fra deres stillinger. Det samme gjorde sig gældende for II. Bataillon, da området her lå under kraftigt fjendtlige artilleriild. Som afløser for den sygemeldte Lt.d.R. Bremer, blev Lt.d.R. Ebel udnævnt til regimentsadjudant.

Den generelle situation for Sydarméen gjorde det nødvendigt med en forskydning af 96. Reserve-Brigade, efter at tidligere allerede dele af 95. Reserve-Brigade var indsat i retning af Atryj.

Den 10. juni kl. 2130 marcherede regimentet med brigaden fra Stanislau i retning af Pasieczana – Majdan. II. Bataillon, der endnu ikke kunne frigøre sig fra stilling, fulgte senere efter. Mellem kl. 0130 og 0530 blev der holdt hvil ved kirkegården i Bednarow, hvorefter turen gik videre over Badin, Slobodka til Wojnilow. Her forblev I. og II. Bataillon, der var nået frem, i borgerkvarter. I. Bataillon sikrede mod nord. III. Bataillon fortsatte og kom i kvarter i Tomaszowce. Samme aften kl. 2345 rykkede I. og II. Bataillon ligeledes til Tomaszowce. På grund af en overbelastning af vejene med bagage, kom det flere gange til stop. Den 11. juni kl. 0300 blev marchen genoptaget, denne gang over Dolya-Wojnilowska, Wygoda, Stankowa-Czertez til broen sydvest for Tarnowka, hvor regimentet kl. 1300 gik i hvil i skoven. Kl. 1645 gik marchen videre til Lachowice, hvor der blev gået i alarmkvarter. 96. Reserve-Brigade var nu reserve for Korps Bothmer. Næste dag kl. 0800 rykkede brigaden til skoven nord for Lachowiceprodozne. Her stillede regimentet sig klar med front mod øst. RIR 224 blev alarmeret kl. 2330 og rykkede mod nord, mens RIR 223 næste dag forblev på stedet. Her blev der den 13. juni afholdt feltgudstjeneste.

Angreb på Dabrowa-skoven 14. juni 1915

Den 14. juni kl. 0715 modtog regimentet ordre til at gøre sig marchklar. Kl. 0730 rykkede den ud over Krechow, Zyrawa til Zablotowce. kl. 0945 drejede I. Bataillon syd for Zablotowce af mod Bereznicakrolcwska, og blev underlagt 1. Infanterie-Brigade (Generalmajor v. Wedel). Dele af bataljonen blev reserve for Grenadier-Regiment 1 (Kronprinz). II. og III. Bataillon nåede Zablotowce kl. 1045 og her underlagt 3. Garde-Division (Korps Bothmer). II. Bataillon gik i beredskab til højre for vejen, med III. Bataillon til venstre. Kl. 1300 blev II. Bataillon indsat til højre for Punkt 255 på vejen Bereznica – Zarogozne og III. Bataillon til venstre for Punkt 265 - begge i anden linje bag Garde-Füsilier-Regiment i et angreb på den vestlige side af Dabrowa skoven syd for Rogozno. Til angrebet blev begge bataljoner operativt underlagt Garde-Füsilier-Regimentet (Oberstlt. Graf v. Schulenburg). Oberstlt. v. Wedel blev afsnitskommandør med kommandoen over II. og III./223, Garde-Füsilier-Regiment, foruden let og tungt bjergartilleri. Kl. 1545 rykkede begge bataljoner ind i forreste linje. Efter en artilleriforberedelse blev der rykket frem mod den vestlige og den sydlige kant af Dobrowa, uden at møde kraftig modstand. På grund af den kraftige artilleribeskydning havde russernes hovedstyrke rømmet skoven og var faldet tilbage til Rogozno. Kun i den sydøstlige del ydede fjenden modstand mod Regiment Kronprinz til højre. I Afsnit Oberstlt. v. Wedel blev der taget 2 officerer og 393 mand til fange og erobret et maskingevær. Afsnitskommandøren gav herefter ordre til at grave sig ned. Højre fløj var langs det nord-syd gående brandbælte midt i skoven med kontakt til regiment Kronprinz til højre. II. og III/223 besatte den nordlige kant af skoven frem til det nordvestlige hjørne, II. Bataillon med to og III. Bataillon med tre kompagnier i forreste linje. Afsnitsreserven bestod af 2. Kompanie i alarmkvarter i Bereznica. Natten til den 15. juli og i løbet af dagen blev stillingerne yderligere udbygget. Regimentet overtog den 16. juni 3. beredne kompagni fra Regiment Kronprinz og returnerede til 96. Reserve-Brigade. Stillingen blev udvidet mod øst. Hertil blev yderligere to reservekompagnier indsat.

Om eftermiddagen den 17. juni blev der observeret en fjendtlig marcherende kolonne, tilsyneladende infanteri og artilleri, der havde retning mod den sprængte jernbanebro over Dnjestr. Om eftermiddagen blev endnu en kolonne observeret på samme sted. Kl. 2200 gik med kontakt til Garde-Füsilier-Regiment, en let skyttekæde frem for at fastslå om og hvordan de fjendtlige stillinger var besat. Skyttekæden kom under beskydning. 9./223 konstaterede, at graven syd for Rogozno ikke var besat, men kom under beskydning fra landsbyen. Da der på grund af de observerede troppeforskydninger måtte regnes med et fjendtligt angreb, kom der kl. 1800 til forstærkning af den forreste linje 30 mand erstatningspersonel til hvert kompagni i 224, der ved daggry faldt tilbage til Zablotowce.

Den 18. juni formiddag udsendte Korps Bothmer følgende befaling:

> Fra Chodorow går kolonner af alle våbenarter frem mod nord og nordvest, forventet mod den sejrrige Mackensen-Armee. Korps Bothmer frygter tilbagetrækning af modstanderen foran fronten. 3. Garde-Division skal rykke frem med let skyttekæde for at fastslå, om modstanderen forsat er til stede. 48. Reserve-Division slutter sig til.

De fremrykkende skyttekæder kl. 1115 blev endnu engang modtaget af infanteri- og MG-ild. Også russisk artilleri greb ind fra højre. Mellem kl. 1145 og 1445 beskød også tungt russisk artilleri vore stillinger. De

fremrykkende skyttekæder kunne fastslå, at de russiske grave ved Rogozne var tomme. Den stærkt besatte fjendtlige hovedstilling med MG lå i den sydlige kant af den nordlige del af landsbyen og videre mod øst til skoven. Om natten tilgik yderligere erstatningspersonel til alle kompagnier i forreste linje af 224. III/222, der som divisionsreserve havde været placeret i brandbælte-krydset i Dabrowa skoven, blev om aftenen stillet til disposition for 96. Reserve-Brigade.

Den 19. juni blev Regiment Kronprinz trukket ud af stilling og afløst af en forlængelse af RIR 223 mod højre. Her var der forbindelse til RIR 222. Om formiddagen blev der efter en artilleriforberedelse igen foregivet et angreb, hvorunder fremrykkende skytter kom under beskydning fra skoven øst for Rogozno og fra landsbyen. Desuden åbnede 6 russiske feltkanoner ild fra højre flanke og 2 fra jernbanedæmningen. Også tungt artilleri åbnede ild skråt bagude øst for Dnjestrs. På ordre fra division blev der kl. 1130 udsendt en stærk officerspatrulje til opklaring af den sydlige del af Rogozno for straks at kunne melde om en fjendtlige tilbagetrækning. Kl. 1500 meldte fører for patruljen, Offizierstellvertreter Kind 9/223:

> Grave i den sydlige del af landsbyen besat. Russerne bevæger sig herfra til og fra skoven. I den sydlige kant af landsbyen er et MG i stilling i et hus. Herfra slutter sig som flankedækning en kort skyttegrav med skydeskår. I skoven syd for Rogozno, 5-6 meter fra skovkanten, ligger en stærk udbygget stilling.

Natten til den 20. juni blev der foran midten af II. Bataillon anlagt en ny skyttegrav, der om dagen blev stærkt beskadiget af russisk artilleri. Den 21. juni returnerede I. Bataillon, der siden den 14. juni havde været underlagt RIR 224, igen til regimentet. Regimentet afgav 200 mand til RIR 224 for til gengæld af få personelerstatninger. Herudover blev 6 underofficerer og 6 Gefreiter afgivet til 224. Der arbejdes videre på udbygning af stillingerne. Ved mørkefald overtog regimentet også afsnittet fra Garde-Füsilier-Regiment og havde til venstre kontakt til Reserve-Jäger-Bataillon 20 og til højre til RIR 222.

Overgang over Dnjestr, indtagelse af Chodorow

Den 23. juni kl. 0215 meldte brigaden, at Zybaczow var rømmet af fjenden. Udsendte patruljer fastslog, at også stillingerne ved Rogozno var forladte. På ordre fra regiment iværksatte I. Bataillon fremrykning i retning af Rogozno-skoven øst for Kruszki. III. Bataillon marcherede vest for Rogozno mod skovstykket nordvest herfor. Kl. 0730 besatte 2./223 Kruszki og kom under kraftig beskydning fra Zalesce. På dette tidspunkt stod RIR 224 i anden linje i den nordvestlige kant af Dabrowa. Patruljer herfra fastslog, da en overgang af Dnjestr ved Zalesce var umulig, da broen her var ødelagt. Ved I. Bataillon blev der ved Borobczyce fundet et 1 meter bredt vadested, og kl. 1045 fik de to første kompagnier over floden. Kl. 1230 var hele regimentet kommet over, hvorefter RIR 224 og et artilleribatteri fulgte. Til venstre for regimentet gik Reserve-Infanterie-Brigade 20 over Dnjestr ved Punkt 248. Grenadier-Regiment 9 havde nord for Mierezyezek besat Højderne 250-255. 95. Res.Brig. var venstre fløj under fremrykningen mod Bukowina. Højre fløj nordøst for Mlyniska stod foran en passage af Dnjestr. Kl. 1415 fik I/223 over Zalesce-Zyrawas østlige del og sikrede her det nordvestlige hjørne af store Dabrowa, højderne øst for Zyrawa og vejen Brzozdowce – Chodorow på højde med Punkt 291 nordøst for Zyrawa. Kl. 1435 fik II. Bataillon frem gennem Borodezyce og påbegyndte et brohoved, men blev hurtigt afløst af RIR 224 og fortsatte til

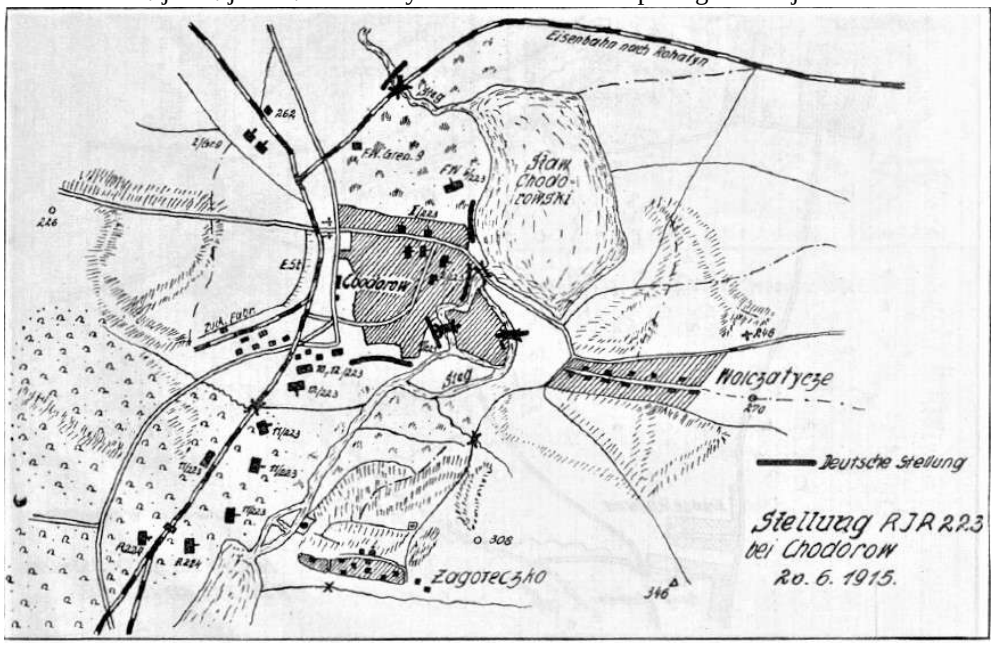

Zalesce, hvor III. Bataillon allerede havde påbegyndt et brohoved. Kl. 16 35 meldte I. Bataillon, at den vestlige kant af Chodorow kun var svagt besat mellem Punkt 263 og sukkerfabrikken. Kl. 1830 marcherede II. og III. Bataillon til Zyrawa med ordre til herfra at indtage Chodorow. 9. Kompanie blev ved Dobrowa til dækning af artilleriet. I. Bataillon angreb kl. 2200 til højre og venstre for vejen Zyrawa – Chodorow over Højde 286. II. Bataillon forlængede til højre, og III. Bataillon fulgte samlet frem ad vejen. Modstanderens stærke forposter var trukket tilbage, og omkring midnat skete indmarchen i det brændende Chodorow. Fjenden var faldet tilbage til en stærk stilling øst for Chodorow. Broen øst for byen over Lug var ødelagt. En retablering af broen og en overgang af floden syntes kun mulig under store tab. Regimentet gik i alarmkvarter i Chodorow med sikring – I. Bataillon mod øst, II. Bataillon mod nord og III. Bataillon mod syd.

Den 24. juni kl. 0330 blev I/Grenadier-Regiment 9 (Hptm v. Detten) underlagt RIR 223. På grund af kraftig fjendtlig artilleriild nåede bataljonen den morgen kun til Højde 286, og først om aftenen frem til Chodorow. Gennem en omfattende patruljering blev det fastslået, at de russiske stillinger øst for Chodorow også var stærkt besat af maskingeværer, og at den ødelagte bro blev bestrøget af MG-ild. Der blev ikke fundet et anvendeligt vadested, og et smal spang syd for Chodorow kunne ikke anvendes ved dagslys på grund af den kraftige beskydning. Hele dagen lå en heftig fjendtlig artilleriild over den forreste stilling. Også landsbyen og vore artilleristillinger lå under stærk ild. Der kunne derfor heller ikke i dagtimerne arbejdes på en retablering af broen, men måtte nøjes med at fremskaffe det nødvendige materiel til retableringen. En gennemførelse af brigadens befaling fra kl. 0825 om, efter beskydning af de fjendtlige stillinger med vores artilleri, straks at gennemtvinge en overgang over Lug, var på grund af den vedvarende stærke fjendtlige ild ikke mulig. Jernbanebroen ved Chodorow var sprængt af russerne. Om formiddagen blev der ved Chodorow fundet et egnet smalt sted over begge arme af Lug, hvor der kunne etableres et spang. Spanget over den vestlige arm blev allerede slået ved dagslys, mens spanget over den østlige arm på grund af den fjendtlige beskydning måtte vente til det blev mørkt. II. Bataillon påbegyndte et spang ved siden af den sprængte jernbanebro, der færdiggjordes af den afløsende Grenadier-Regiment 9. Dette regiment overtog om aftenen kl. 2000 sikringen nord for Chodorow med to kompagnier og havde to kompagnier som reserve ved jernbaneloven på Punkt 262. Til venstre herfor lå det ungarske Honved-Regiment 24 overfor Ottyniowice. Etableringen af et brohoved på den østlige side af Lug var ikke mulig, da dette område var meget sumpet. Om aftenen kl. 2100 blev der gennemført et kraftigt ildoverfald mod de fjendtlige stillinger. Et forsøg på at gøre spanget ved Chodorow færdig i forbindelse med ildoverfaldet, mislykkedes på grund af den kraftige fjendtlige beskydning.

Den 25. juni oplyste lokalbefolkningen, at russerne bragte pramme frem. Der måtte derfor regnes med muligheden for, at russerne ville overskride søen. Derfor placerede Afsnitskommandør Oberstlt. v. Wedel et kompagni fra II. Bataillon til forlængelse af I. Bataillon på vestsiden af Chodorow søen. Desuden blev jernbanebroen sikret af et kompagni fra den til I/223 tilstødende Grenadier-Regiment 9, derpå og ved jernbanedæmningen indrettede små forsvarsanlæg med et MG. Desuden gravede og besatte 10. og 11./223 den aften en stilling i østkanten af skoven øst for jernbanelinjen ved Dabrowa (ikke at forveksle med Dabrowa syd for floden) for at forhindre ethvert russisk gennembrudsforsøg. Efter daggry den 26. juni gik begge kompagnier tilbage i hvil banelinjen. Omkring kl. 1230 blev der mod øst set tilbagetrækkende russere på vejene nord for Zagorczko. Forsøg ved Chodorow at komme over spangene, brød straks sammen under den kraftige fjendtlige beskydning. III. Bataillon skulle sætte over Bug ved Zagoreczko, men kunne ikke komme frem gennem det sumpede terræn. 11. og 12. Kompagnie gik udenom søen, men blev så igen kastet tilbage. Først om aftenen blev Lug på nordsiden af søen overvundet ved hjælp af planker og lignende. Om aftenen blev så østsiden nået, hvor der for taget kontakt til RIR 224. Rittm. Graf Hamilton overtog kommandoen over III. Bataillon i stedet for Hptm. Dettweiler.

For den 27. juni blev det beordret en indtagelse af Wolczartycze. III/223 rykkede frem fra syd med I/24 til højre. Efter i den mellemliggende tid at have arbejdet sig frem under kraftig fjendtlig MG-ild, iværksatte bataljonen kl. 1730 det endelige angreb, og var kort efter uden at møde stærkere modstand, fremme i Wolczartycze. Under fremrykningen blev der taget 148 tanger. På samme tid var også I/223 fra Chodorow gået frem over den af russerne ødelagte bro, hvor enkelte stadig eksisterende bjælker tillod en passage, til Wolczartycze, og besat den nordlige del af landsbyen. Retableringen af de ødelagte broer blev straks sat i værk af regimentskommandøren. Med materialer, der allerede efter ordre var blevet samlet, retablerede civilbefolkningen igen broer, så disse også kunne anvendes af tunge køretøjer. Bataljonerne samledes på vejen mod Knihincze. Med en let skærm af skytter rykkede regimentet herefter frem i retning af Doliniany med I. Bataillon til højre og III. til venstre i forreste linje, og med II. Bataillon bag den venstre fløj. Da bakkerne syd for Doliniany ikke var besat af fjenden, fortsatte bataljonerne samlet frem til skovstykket øst for Doliniany. I. og II. Bataillon fortsatte til den østlige kant af skoven og besatte med hver to kompagnier kanten til højre og venstre for Kapel 272. Til højre var forbindelse til I/224 og til venstre til det ungarske Honved-Regiment 24. Fjenden stod øst for Staw Pfary. Området, regimentet havde erobret, blev besat af østrigske tropper.

Divisionens forskydning mod syd

Overgang over Dnjestr var på dette sted gennemtvunget under hårde kampe. Længere mod syd stod østrigerne imidlertid stadig i hårde kampe; som forstærkning blev 48. Reserve-Division sendt. På ordre fra 96. Reserve-Brigade rykkede regimentet kl. 12 først til Doliniany, og så omkring kl. 21 herfra videre. Det gik over Folw. Anilowka, Suchrow, Podliski, Czermchow til Molodynce. Da veje og broer flere steder var spærret af artilleri, var det først kl. 0200, og for de sidste dele endda først 0300, at de her kunne gå i kvarter. Den 28. juni gik det allerede videre kl. 0800 over Lukowiec, Zurawo. over Dnjestr til Monastrzec. Omkring kl. 1500 nåede regimentet til Folw. Kolorynowski, hvorfra bataljonerne fortsatte til deres indkvarteringer: I. og III. Bataillon med MG-Kompaniet til Cwitowa, II. Bataillon til Koloprzewseyn. På grund af den stærke hede under marchen var flere faldet fra: 85 ved I. Bataillon, 72 ved II. og 74 ved III. Bataillon, herunder 6 med alvorlige hedeslag.

Slaget om Gnila Lipa

Den 29. juni blev regimentet alarmeret kl. 0215. Under sikring blev der marcheret i brigadestyrke. Fører for forspids var Oberstlt. v. Webel. Kl. 0400 stod forspidsen med dens bageste del på vejen Luka – Martinow – Stary, nord for Højde 238 en kilometer øst for Luka. Herfra blev fremrykningen iværksat over Martinow – Stary – Punkt 238 til skoven Las-Korezowa. Kl. 0730 stillede RIR 223 op nord for vejen i udfoldet kolonne med RIR 224 ved siden af mod syd. Regimentet sikrede med patrulje i skovkanten mod øst og opklarede vejene gennem skoven i et afsnit til højre begrænset af Folw. Kornelin og til venstre af banegård Bursztyn. Senere blev regimentet trukket frem til den østlige kant af skoven, hvor den gik i dækket stilling. Kl. 1440 blev I. Bataillon (Hptm Ostander) med tre MG i skyttelinje trukket frem med højre fløj 300 meter syd for banegård Bursztyn med venstre fløj ved Forw. Bursztyn. 1. Kompanie forblev som reserve ved banegården. Senere blev også 10. og 12. Kompanie indsat til forlængelse højre fløj og underlagt I. Bataillon. Under fremrykningen blev skyttekæden beskudt af tre lette kanoner. Fra banedæmningen blev fremrykningen gennemført springvis under kraftig fjendtlig beskydning. Omkring 300 meter vest for Gnila Lipa gik fremrykningen i stå. Kl. 2100 blev 1. Kompanie sendt frem under kraftig fjendtlig ild, overskred vandløbet og dannede et brohoved på den østlige fred, hvor det dækkede Reserve-Pionier-Kompanie 48 under broslagning.

Broen var færdig den 30. juni omkring kl. 0200. I. Bataillon fik ordre til at passerer over i brohovedet og kaste fjenden væk. Kl. 0245 rykkede 4., 3. og 2. Kompanie frem i angreb. Fjenden holdt skovkanten 500 meter nordøst for broen besat. Angrebet gik i stå på grund af kraftig fjendtlig MG-ild. 300 meter fra fjenden gravede kompagnierne sig ned. Hptm. Osiander, Oblt. Schulze og 62 mand såredes under fremrykningen. 11 mand var døde. Kl. 0315 blev II. Bataillon sammen med 9. og 11. Kompanie, som regiments reserve, trukket frem til banegården Bursztyn. Til støtte for I. Bataillon blev Rittm. Graf Hamilton med 9. Kompanie og tre maskingeværer sendt frem. I den voldsomme beskydning med infanteri- og artilleriild kunne broen imidlertid ikke overskrides. Da samtidig kontakten til venstre til det østrigske Infanterie-Regiment 35 var gået tabt (denne befandt sig næsten 2½ kilometer mod nord), blev der givet ordre til at grave sig ned. Kl. 0515 var forbindelsen til østrigerne, der stadig befandt til vest for floden, retableret. I det opståede hul blev en bataljon fra RIR 221 indsat. Fjenden havde besat skoven øst for Gnila Lipa, og havde også foran skoven etableret en stærk stilling med

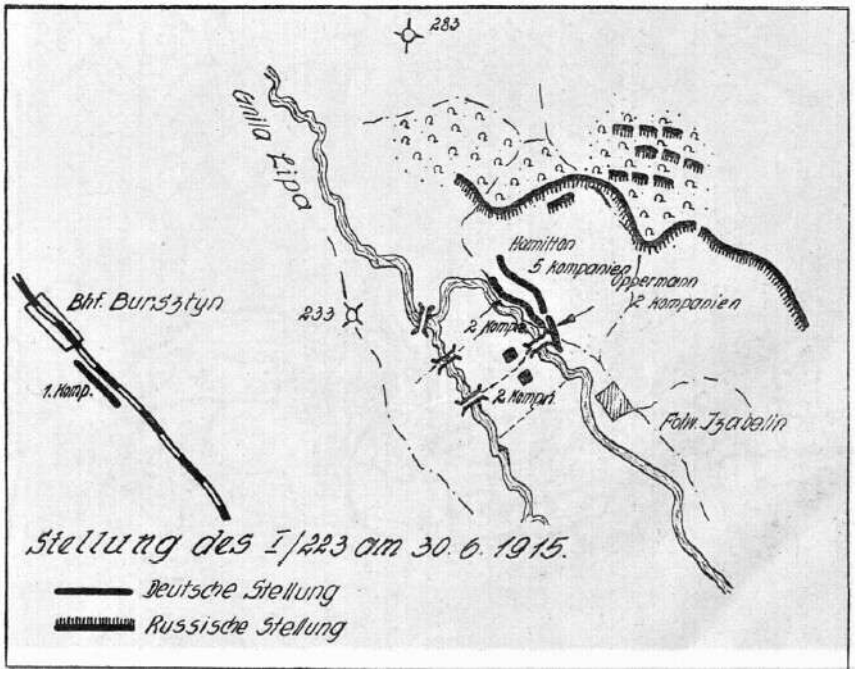

pigtrådshindring. I løbet af dagen forblev det relativt roligt. Mellem kl. 12 og 13 og igen fra 1645 til 1730 beskød tung russisk artilleri reserven ved banegård Bursztyn. Om aftenen blev kommandoen over I. Bataillon ligeledes overdraget til Rittm. Graf Hamilton. Som det blev mørkt gik 9., 10. og 12. Kompanie over floden og forlængede I. Bataillon til højre. Natten til den 1. juli slog pionerer to spang nord for Folw. Jzabelin. II. Bataillon med de to sidste maskingeværer fik ved midnat ordre til at besætte denne gård, der efter de hidtidige opklaringsresultater af russerne var udbygget som støttepunkt. I første omgang kom kun 5. og 6. Kompanie over spanget under kraftig fjendtlig beskydning og forlængede skyttelinjen mod højre. Begge de to øvrige kompagnier med de to maskingeværer forblev som reserve på vestsiden af floden. Kl. 1545 fik regimentskommandøren ordre til at angribe den russiske stilling lige så snart RIR 221 rykkede frem, hvilket dog ikke skete. Det russiske artilleri skød heftigt hele dagen mod regimentets forreste linje og endnu engang også mod banegården Bursztyn. For at fastslå styrken af den russiske gravbesætning, blev der befalet gennemført et ildoverfald kl. 1800, der kraftigt blev besvaret. Efter at endnu et spang var færdig ved Folw. Jzabelin kl. 2200, fik II. Bataillon med begge siden kompagnier over Snila Lipa og rykkede frem mod gården. Kl. 23 meldte II. Bataillon, at gården var fundet rømmet af fjenden, og at man havde besat de russiske skyttegrave øst herfor. På ordre fra regimentet blev patruljer sendt frem langs hele linjen for at opnå føling, og kom for en dels vedkommende under beskydning.

Træfning ved Bybelka 2. og 3. juni 1915

Efter at det var fastslået, at fjenden havde rømmet sine stillinger, iværksatte regimentet den 2. juli kl. 0200 forfølgelsen af russerne. Som skillelinjer under fremrykningen havde brigaden befalet til højre Højde 337 Kunaszow, nordkant Zelibory, venstre 233, øst for Folw ved Banegård Bursztyn – 285 - 311 – 238 – 318. Til venstre var der kontakt til RIR 221 og til højre til østrigerne. Kl. 0500 var Kunaszow nået. Der blev taget kontakt til Reserve-Jäger-Bataillon 20 i Kurow. Kl. 0800 fortsatte fremrykningen over Zelibory, nord herfor 318 til Skomorochy Stary til Podszumlance. II. Bataillon forblev i første omgang som brigade reserve i Zelibory. Kl. 1200 nåede regimentets forspids frem til Podszumlance. To kompagnier af III. Bataillon sikrede højderne 317 og 321 nordøst for Podszumlance, mens de to øvrige kompagnier kom nogle få timer i alarmkvarter i Podszumlance sammen med I. Bataillon. Kompagnierne blev her forplejet ved feltkøkkener. 95. Reserve-Brigade lå langs Bybelka som forreste linje foran fjenden med 96. Reserve-Brigade som reserve. RIR 223 lå bag Reserve-Jäger-Bataillon 20. Kl. 1315 etablerede 2. Kompanie relæ fra 96. Reserve-Brigade kommandostation på vejen Podszumlance – Szumlany omkring 300 meter øst for Podszumlance til Reserve-Jäger-Bataillon 20, der lå i stilling nord og syd for markvejen Podszumlance – Sumlany. under kommando af bataljonsadjudant Lt.d.R. Piontek, blev 1., 3. og 4. Kompanie underlagt RJB 20. 1. og 4. Kompanie blev placeret på venstre fløj af jægerbataljonen øst for den lille skov på Højde 356 (nordvest for Szumlany). 3. Kompanie blev som reserve bag højre fløj af jægerbataljonen.

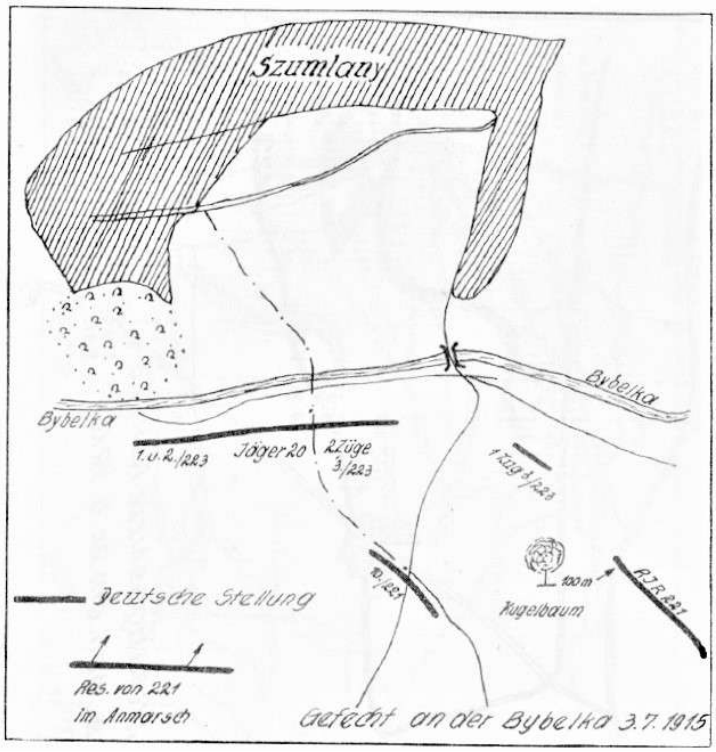

Et indsat angreb den 3. juli kl. 1445 gik hurtig i stå på grund af den stærke fjendtlige ild. Kl. 0915 blev II. Bataillon med tre maskingeværer som divisionsreserve trukket frem til vestsiden af Swistelniki og senere underlagt 95. Reserve-Brigade. Da de russiske stillinger var en kraftig trussel mod Reserve-Jäger-Bataillon 20, blev III/223 med fire MG kl. 1245 sendt frem i beredskab i slugten ved Højde 274. Efter et overraskende russisk delangreb mod midten af Reserve-Jäger-Bataillon, fik III. Bataillon kl. 1730 ordre til at gribe ind i kampen. 11. Kompanie blev indsat mod Punkt 274 syd for vejen Swistelniki-Szumlany, 9. Kompanie skråt bagved til højre, og med 10. Kompanie som reserve. 12. Kompanie beskyttede artilleriet. Det befalede angreb blev imidlertid ikke til noget, da fjenden

rømmede dens stillinger under vores artilleriild. Kl. 2100 blev 1. og 2. Kompanie af Afsnitskommandøren Oberstlt. v. Wellenkamp sendt frem til Szumlany for at sikre den østlige kant af landsbyen. Den blev her kun mødt af svag ild. 3. og 4. Kompanie fulgte og kom i alarmkvarter i Szumlany. Senere ankom hertil også 5., 7. og MG-Kompagniet.

Forfølgelse mellem Gnika Lipa og Zlota Lipa

Den 4. juli kl. 0030 rykkede III. Bataillon frem mod Siolko. Ved Punkt 416 beskød den en fjendtlig kavalleripatrulje og nåede kl. 0530 frem til Siolko. Her blev der slået alarmkvarter, mens landsbyen blev sikret med poster mod nordøst, øst og sydøst. Kl. 0830 nåede I. og II. Bataillon ligeledes frem. 1. og 2. Kompanie sikrede Højde 361 og opklarede i retning af Bozykow. 3. og 4. Kompanie stod bagved som dækning. Kl. 1145 fik 3. Kompanie i stilling på Højde 326. Kl. 1335 fik regimentet ordre til at besætte Bozykow og kl. 1545 var I. Bataillon med 7 maskingeværer i landsbyen. Broen over Zlota Lipa var ødelagt. Floden var omkring 10 meter bred og 2-3 meter dyb. Kl. 2030 gik også II. Bataillon til Bozykow, mens III. Bataillon som brigade reserve blev i Siolko. I forreste linje havde regimentet fire kompagnier fra I. og to fra II. Bataljon, mens to som reserve lå i dækning langs vejen Troseianiec – Bozykow. Til højre var der forbindelse til RIR 221, mens der til venstre ingen forbindelse var. Natten til den 5. juli forløb rolig. Om dagen herskede en svag infanteriild og til tider også artilleri. Russerne befandt sig på østsiden af Zlota Lipa, hvor de udbyggede stillingerne på skråningerne. Om aftenen blev RIR 221 trukket ud af fronten og dens afsnit overtaget af RIR 223. Til dette formål måtte III. Bataillon også indsættes. Tilslutning til højre bestod af det østrigske Infanteriregiment 81 og til venstre af det østrigske infanteriregiment 35. Man begyndte at udbygge stillingerne, skaffe fri skudfelter, etablerer hindringer og bygge dækninger. Forsøget på at finde vadesteder mislykkedes i første omgang. Også russerne arbejdede ihærdigt på sine stillinger. Om dagen skød det russiske artilleri af og til mod stillinger og landsbyen Bozykow.

Stillingskamp langs Zlota Lipa 4. juli – 16. august 1915

Forbunds enhedernes fremrykning havde foreløbig fundet sin afslutning ved Zlota Lipa. Hærledelsen besluttede sig til at gå over i stillingskrig for at give enhederne mulighed for at komme sig over de sidste ugers anstrengelser. Sydarmeens store præstationer fandt anerkendelse hos den øverste hærledelse. I en dagsbefaling fra den 5. juli hed det blandt andet:

> Forbundsenhederne under kommando af General von Linsingen har langs hele dens front nået Zlota Lipa; vestsiden er renset for russere. Armeen har ydet overordentligt. Under næsten 14 dages kampe tiltvang den overgang over Dnjestre overfor en stræk fjendtlig stilling, og drev den slagne fjende fra stilling til stilling foran sig.

Fjenden forholdt sig fuldstændig rolig bag Zlota Lipa. Den 11. juli blev en stærk russisk patrulje, der kl. 0100 forsøgte at passerer den ødelagte bro ved jernbanestation Litwinow-Bozykow, tvunget til at vende om på grund af kraftig beskydning fra en feltvagt fra 11./223. Det samme skete natten til den 12. juli.

For at sikre en bedre uddannelse af erstatningspersonel blev 2 Feldwebelleutnants, 6 Vizefeldwebel, 58 underofficerer og 600 mand af regimentet kommanderet til Siolko. Her blev de under ledelse af Hptm Klingemann, Adjudant ved 96. Reserve-Brigade, uddannet i eksercits og felttjeneste.

Den 13. juli blev II. Bataillon trukket ud af stillingen, og marcherede kl. 2100 over Sioloko til Slawentyn, og blev herfra af divisionen indsat i stilling sammen med RIR 222 og en bataljon fra RIR 224. Frem til den 11. august forblev II. Bataillon i denne enhed. Fra Slawentyn marcherede den gennem Narajowka dalen over Lipnica Gorna til Demnia, og herfra videre over Kurzany – Rohaczin Wies – Rohaczyn Miasto – Stupnik til Forswerk Stanislawczyk, hvor den den 16. juli ved middagstid gik i bivuak. Samme aften gik den i stilling i skovkantgen vest for Zlota Lipa med højre begrænsning Szymlany, dige syd Dryszezow og venstre begrænsning Højde 366 (1 kilometer nordvest for Szumlany), syd kant Urman søen. Med to kompagnier afløste bataljonen i forreste linje III/Lehr-Regiment. Fra den 22. til den 30. juli lå II. Bataillon i brigade reserve ved Narajow-Miasto. For denne bataljon kom de følgende dage til at bestå af forskellige hvile- og stillingsdage, marchøvelser o. lign., indtil den om aftenen den 11. august blev indsat i Afsnit Nosow – Lysa.

Den 14. juli stak en patrulje fra 12. Kompanie under Unteroffizier Rehm et hus i brand på østsiden af Zlota Lipa, hvorfra en russisk post hver nat havde forstyrret kompagniets arbejde. Natten til den 15. juli blev der opdaget et vadested ved Bozykow slottet på omkring 100 meters bredde og 80 cm dybde. Terrænet herfra til de russiske stillinger var passabelt. På ordre fra division blev der den 15. juli om aftenen udsendt stærke patruljer for at fastslå,

hvor stærke de russiske stillinger var besat, og for om muligt at tage fanger. Som følge af den fjendtlige ild lykkedes det kun patruljen fra 11. Kompanie at slippe over floden under udnyttelse af vadestedet, men heller ikke denne havde held til at komme mere end blot nogle få meter frem på den anden side floden. Andre steder var det umuligt at sætte over floden. Natten til den 16. juli trængte en patrulje fra 11/223 frem til den østlige flodarm, men kraftigt artilleri forhindrede en overgang. Denne arm var kun omkring 4 meter bred og med ringe vandstand, hvorimod bredderne var sumpede. Man gik i gang med etableringen af et lille brohoved øst for vadestedet, der med sin venstre fløj var forankret til dæmningen. I de følgende nætter blev dette brohoved af I. Bataillon forlænget nord for dæmningen, og under livlig fjendtlig infanteri- og MG-ild yderligere udvidet. Med hjælp fra pionerer slog 11. Kompanie et spang gennem vadestedet. Brohovedet blev kun besat om natten, da terrænet fuldstændigt kunne overses i dagslys. Ligeledes blev det om dagen flere gange beskudt af russisk artilleri, der opnåede et antal fuldtræffere.

Den 24. juli vendte mandskabet fra uddannelseskurset tilbage i stillingen, mens andre 400 afgik til Siolko med samme formål. Om natten arbejdes der på konstruktionen af endnu et spang, hvorunder tre mand fra 3. Kompanie den 26. juli druknede. Det østrigske Infanteri-Regiment 35 meldte denne dag kl. 0300 at Saranczuki, der hidtil havde været besat, var rømmet af fjenden. I troen på en russisk tilbagetrækning befalede regimentskommandøren stærke patruljer sendt frem langs hele fronten. De blev alle mødt af meget kraftigt infanteri- og MG-ild, og kostede tab på 2 døde og 4 sårede. Kl. 0700 meldte det østrigske II/35, at russerne havde opstillet en feltvagt på banedæmningen øst for Saranczuki. Indbyggere i landsbyen havde fortalt, at der i løbet af natten havde fundet en afløsning sted hos russerne. I morgengryet den 27. juli trængte en patrulje fra 3. Kompanie frem over jernbanedæmningen og konstaterede en stærk pigtrådshindring bag denne. Graven mellem vores og den fjendtlige stilling var smal og næsten tør for vand. Frem til den 29. juli var der ved I. Bataillon etableret 5 spang over Zlota Lipa. Stillingen blev daglig yderligere udbygget – ved dagslys kun i graven på grund af den fjendtlige beskydning. Om natten blev der arbejdet på spang og hindringer. Kraftige regnvejr og det dermed forbundne retableringsarbejde forhindrede tit den fortsatte udbygning. Gennem kontinuerlige patruljer blev det konstateret, at de russiske stillinger var besatte. Ved enhederne indtraf enkelte tilfælde af tyfus og diarre, der dog gennem indgående lægelig overvågning, udlevering af te og kaffe i stedet for drikkevand, discinficering af latriner osv. ikke greb videre om sig.

I anledning af 1 års dagen for krigen blev der den 2. og 3. august afholdt feltgudstjeneste med efterfølgende altergang i kirken i Bozykow. Et kommando fra regimentet deltog den 4. august i afsløringen af en mindesten på Kotowska bakken ved Bozykow, rejst af II/35 i anledning af krigens 1års dag og det tysk-østrigske våbenbroderskab.

En russisk overløber afslørede, at det var den russiske 16. Infanteriregiment (Tiflis) der lå overfor regimentet. Det tyske artilleri skød godt og kostede mange døde og sårede. Russerne havde også daglige tab på grund af infanteri- og MG-ild, hovedsageligt skud i hoved og i hænder. Den 8. august færdiggjorde pionerer en kolonnebro lige nord for dæmningen Bozykow – Woloszczyzna. Ved III. Bataillon på venstre side af floden blev der den 11. august placeret en minekaster (7,5 centimeter), der om morgenen og ved middagstid gentagende gange beskød landsbyen Woloszczyzna og de russiske grave. Den næste dag beskød tung russisk artilleri i retning af minekasteren, dog uden resultat. Til et mulig gennembrud ved Nosow – Lysa, blev Oberstlt. v. Wedel sat i spidsen for infanteriangrebet. Uddannelseskompagniet i Siolko blev opløst og dets personel vendte tilbage til respektive kompagnier i skyttegravene. Som forberedelse til angrebet blev der gennemført et omfattende bombardement. Oberstlt. v. Wedel skulle disponere over II og III/223, I/224 (Major v. Arnim) og III/224 (Hptm. v. Holzhausen) samlet i Regiment v. Wedel. I/223 (Hptm Munzinger) og II/224 kom under kommando af RIR 224 (Major Hofrichter). Regiment v. Wedels ansvarsområde var til højre begrænset af M.H. Nosow inklusiv, til venstre af det sydligste brandbælte i skoven nordvest for Rudniki. Den allerede udbyggede stilling befandt sig på den vestlige skråning af Zlota Lipa dalen. De russiske stillinger, dvs. fere linjer bag hinanden, befandt sig på østsiden af floden. Regiment v. Wedels stillinger blev besat af II/223 og I/224. Natten til den 15. august blev 6 maskingeværer, hentet frem fra Bozykow, placeret i linjen. Regimentsstaben forskød fra Bozykow til W.H. Wolica. Natten til den 16. august blev III/223 ved Bozykow trukket ud af dens stillinger og forskyd derefter som divisionsreserve til Jägerhaus Denysow i bivuak. I/223 øgede derfor mod syd langs dæmningen til jernbanestation Litwinow-Bozykow, og kom under kommando af regiment Hofrichter. Resten af III/223 afsnit blev overtaget af II/224. III/224 lå som divisionsreserve i første omgang i blokhuse i skoven ved Rakowiec. Den 22. august meddelte divisionen, at den russiske radiostation og hovedkvarter var forlagt bagud, og man derfor måtte forvente at fjenden frigjorde sig fra Zlota Lipa. Der blev derfor befalet omfattende patruljer. Natten til den 22. og igen til den 23. august blev det konstateret, at der på ingen måde var ændringer langs den fjendtlige front. Russerne skansede videre som tidligere. Ved Rudniki kom nyheden om, at et antal russere var kommet over et spang i forsøget på at overrumple en lyttepost fra 4./224 med håndgranater. De blev imidlertid trængt tilbage.

Overgang over Zlota Lipa ved Lysa

I stillingen langs vestsiden af Zlota Lipa fra Meierhof Nosow til den sydligste af de tre brandbælter nordvest for Rubniki, stod II/223 (Hptm Oppermann) og I/224 (Major v. Arnim). Divisionsreserven Stormbataljon III/223 (Major Brauns) ved Jägerhaus Denysow og III/224 (Hptm. v. Holzhausen) ved Rakowiec, marcherede den 26. august kl. 1900 til Lysa og i løbet af natten gjort klar i 8./223 skyttegrave og i enkelte huse i den nordlige kant af landsbyen. Til disposition for regimentet var desuden 48. Pionier-Kompanie.

Den 27. august 1915 udsendte fører for Sydarmeen en befaling:

> Hele Sydarmeen angriber. 48 Res.Div. uden 95. Res.Brig. (stillet til disposition for 3. Garde-Div.) gennem landsby Lysa til højderæn 347 med koordination med den østrigske 55. Infanterie-Truppen-Division. Venstre fløj af 55. ITD går med stærke kræfter gennem den overfor Nosow liggende fremspringende skovdel og gennem landsbyen Nosow og Meierhof Nosow. Den her stående 5./223 afløses som følge af dette af østrigske tropper, og bliver reserve for II/223.

Under angrebet skulle regimentet rykke frem med III/223 til højre mod slugten nord for Lysa og med III/224 til venstre mod Meierhof Lysa, hver bataljon med tre maskingeværer, der dog først i sidste øjeblik skulle trækkes frem. Artilleriets indskydning begyndte k. 0730. Kl. 0740 fløj tyske fly over de russiske stillinger og uden resultat beskudt af det fjendtlige feltartilleri. Mellem kl. 0945 og 1015 var den første virkningsskydning af de russiske grave og Meierhof, samt skovslugten. Mellem kl. 1025 og 1050 den anden virkningsskydning. Russere, der faldt tilbage fra Meierhof, blev virkningsfuld beskudt med maskingevær. Russisk feltartilleri skød med 4 pjecer II/223 grav og Lysa. På grund af en fuldtræffer i forbindepladsen ved siden af kirken blev to mand af sanitetspersonellet dræbt og to såret. Under den sidste virkningsskydning gik 9., 11. og 12./223 over de 8 spang, pionerer havde slået i løbet af den forgangne nat, under kraftig beskydning og store tab (især ved 11. Kompanie). Folkene lagde sig i starten ned på den modsatte bred. Samtidig gik III/224 frem over den interimistiske bro nordvest Lysa og 4 spang ved siden af, og tog i starten dækning bag ruinerne af den ved den østlige arm af floden liggende ødelagte mølle. På grund af den kraftige ild gik overgangen kun langsom, men var dog afsluttet, da artilleriet kl. 1115 lagde deres ild frem. Efter at stormbataljonerne havde forladt II/223 stillinger, foldede de ud mod venstre. III/224 foldede ud mod Meierhof Lysa og besatte denne efter af den var blevet rømmet af fjenden. III/223's kompagnier foldede på samme tid ud, selvom det dårligt var muligt på grund af det skarpe sving på floden. Kompagnierne blev mødt af en kraftig flankerende MG-ild fra skoven på højre flanke. Alligevel kom angrebet godt fremad. Kl. 1145 var Højde 347 besat af en større patrulje. Russerne havde rømmet stillingen. Kl. 12 gik også II/223 over Zlota Lipa med 7. og 8. Kompanie forrest og med 5. og 6. Kompanie 400 meter efter. Til højre i skoven havde russerne befæstet højderne og ydede hård modstand. 11. Kompanie trængte langt frem mod øst. Da der til højre manglede kontakt til den østrigske 55. Infanterie-Truppen-Division, blev efterhånden hele 10. Kompagnie indsat. På grund af den hele tiden øgede frontbredde blev 7. og 8./223 indsat mellem 12. og 11. Kompanie. En bakke blev stormet, og herunder blev bataljonskommandøren, Major Brauns såret. Kommandoen blev overdraget den hidtidige fører for 9./223, Oblt. Schmidt. På ordre fra denne, stormede bataljonsadjudant Lt. Krebs den næste bakke

med en sving skråt til venstre, og nåede vejen 347-381, hvor han optog forbindelsen til venstre og højre. For en dels vedkommende lod russerne tage sig til fange, mens andre flygtede under store tab. Et MG, der fulgte i anden linje, faldt i hænderne på en deling af de flygtende russere, men igen befriet af 11. Kompanie under Feldw.Lt. Glomb. 5. og 6. Kompanie forlængede III. Bataillon til højre og stormede mod sej modstand en stærkt besat fjendtlig skyttegrav. I skoven, der var gennemskåret af talrige slugte, kom det flere gange til forbitrede nærkampe med forsprængte russere. I mellemtiden var III/224 fra Meierhof Lysa svunget mod nord og rykket frem mod Rudniki, hvorunder den blev ildstøttet af I/224 fra den østlige side af Zlota Lipa. Kl. 1400 var forbindelsen mellem II og III/223 igen etableret. Enhederne gravede sig ned i linjen Vej 347 til 381 på en bakke. Der blev denne dag taget 300 fanger. De fire bataljoner i Regiment v. Wedel havde denne dag haft tab på 55 døde, 220 sårede og 28 savnede.

Fjenden havde natten til den 28. august rømmet dens stillinger, og trukket sig tilbage i nordøstlig retning. Regimentets enheder reorganiserede. Kl. 0800 kom divisionens befaling til fremrykning. Regiment v. Wedel trådte an i tre kolonner: Kolonne A (II og III/223) over 347 – 272 – 14 – jernbane – 10 – 12 – markvej mod nordøst – vej Brodki. Kolonne B (I/224) Rudniki – Zastawczyk – Muzylow Højde 401. Kolonne C (III/224) Rudniki – Zastawczyk – 309 – 347 – 397. Kl. 1330 nåede Kolonne A til skoven 1 kilometer øst for Brodki, og sendte som sikring en halvdeling frem til Brodki. I skoven blev der stillet op i kolonne og forplejet. Kl. 1410 meldte den østrigske 55. Infanterie-Truppen-Division, at tre af dens bataljoner var rykket ind Podhajce. Der blev af II/Honved-Regiment »Rissl« etableret kontakt ved 390 sydvest for Muzylow. Kl. 1545 modtog regimentsadjudanten i Jägerhaus ved 347 nordvest for Muzylow ordre til at fortsætte fremrykningen mod Koropiec, hvis østbred fjenden stadig skulle holdt besat. II/223 tog opstilling nordvest for Bekersdorf med højre fløj ved Højde 368, til venstre for I/224 og III/224. III/223 forblev bag højre fløj i slugten sydvests for Højde 393 Mehylka med sikring mod syd, øst og nord. Herfra blev der taget forbindelse til 55 ITD. Kl. 1645 startede fremrykningen. I/224 meldte, der endnu stod svage russiske kræfter på østsiden af Koropiec. Russerne havde under tilbagetrækningen vidt og bredt på markerne sat alle huse i brand. Bataljonerne gik ved mørkefald i stilling på vestsiden af Koropiec.

Da de fjendtlige stillinger kl. 0400 om morgenen den 29. august blev fundet rømmet, iværksatte alle fire bataljoner på ordre fra brigaden en fremrykning over Sloboda Zlota. Kl. 0925 nåede fortroppen (11/224) Punkt 371, mens forspidsen nåede Punkt 366 nordøst for Sloboda Zlota på vejen mod Denysow. I kolonne ankom hertil I/224, II/223, III/223. I den stærke hede og de meget støvede veje var fremrykningen meget anstrengende, ikke mindst fordi enheder de sidste dage og nætter dårligt havde haft hvil. I Sloboda Zlota blev der forplejet ved feltkøkkener. Kl. 1200 kom der fra brigaden befaling for opgavefordelingen mellem Regimenter v. Wedel og Hofrichter. Regt. v. Wedel skulle herefter med I/224 sende sikringsled frem med forbindelse til venstre til Regiment Hofrichter nord for 371 og højre fløj 700 meter syd for vejen mod Jszczkow med III/224 herefter videre mod syd. II/223 skulle ved mørkefald placeres ved Kaczmarczowa Dol i reserve, med sikring mod øst. III/223 som brigade reserve skulle blive i Sloboda Zlota. Som det blev mørkt rykkede bataljonerne frem til de befalede positioner med ordre til at rykke frem til Strypa.

Træfning ved Sloboda Zlota 30. august 1915

Om aftenen den 29. august om aftenen stod Regiment v. Wedel i følgende stillinger: I/2124 med tre MG på bakkerne nordvest Denysow med front mod øst, nordøst og nord og med højre fløj langs jernbanen. III/224 med tre MG i forlængelse heraf på bakkerne vest for Denysow med højre fløj trukket tilbage til vejen syd for 353. Til højre herfor stod 8/223 ved P.351 med højre fløj trukket tilbage. II/223 minus 8. Kompanie med 3 MG var placeret i Kaczmarczowa Dol mellem vejen Sloboda Zlota – Denysow og jernbanen. III/223 lå som brigade reserve i Sloboda Zlota.

Omkring kl. 0135 den 30. august meldte I/224 telefonisk, at fjenden angreb venstre fløj, og anmodede om forstærkning. III/224 fik herefter telefonisk af regimentet ordre til øjeblikkeligt at sende dens kompagnier fra reserven frem til I/224. Kl. 0140 meldte I/224, at det russiske angreb var afvist og forstærkning ikke længere var nødvendig. Kompagnierne fra III. Bataillon blev herefter igen stillet til rådighed. Kort efter kl. 0500 meldte Major v. Arnin, at Regiment Hofrichter af russerne var presset tilbage og russerne pressede hårdt på. Som regimentsreserve fik II/223 herefter ordre til med to kompagnier og 3 MG at besætte jernbanedæmningen og sikre højre fløj med et kompagni. Kl. 0530 besatte II/223 de beordrede stillinger, og kunne herfra med en effektiv flankerende ild standse russernes videre fremrykning ved Regt. Hofrichter. Samtidig meldte Major v. Arnim at han meget stærkt var truet på sin venstre flanke, og fik herefter ordre til i første omgang at falde tilbage bag jernbanelinjen. III/224 og 8./223 skulle standse og om nødvendigt trække sig tilbage til bakkerne vest for Kaczmarczowa Dol. Kl. 0530 meldte I/223, at den højre fløj af 5. Kompanie blev angrebet af store styrker, og at den ikke kunne holde fast. III/224 og 8/223 fik herefter ordre til at falde tilbage til højderne vest for Kaczmarczowa dalen. 7/223 skulle her

indrette en optagestilling og rykkede øjeblikkelig hertil. I mellemtiden havde Hptm. Oppermann forsøgt at standse russerne ved at flytte enheder fra højre til venstre fløj. Han kunne ganske vist ikke standse den overlegne fjende, men opnåede i det mindste, at dele af I og III/224 kunne slippe tilbage. På bakkerne vest for Kaczmarczowa Dol havde regimentskommandøren kl. 0700 erkendt, at russerne med stadig stærkere styrke trængte frem fra nord og nordvest for at afskære tilbagetrækningen. Han befalede derfor tilbagetrækning til højderne sydvest for landsbyen Sloboda-Zlota. Her stod allerede Pionier-Kompanie 48, og standsede alle tilbagegående enheder. Der blev gået i stilling med front mod nordøst og besat højderne 371. Som en af de sidste ankom Hptm. Oppermann kl. 0830 med dele af sin bataljon og overtog kommandoen over forreste linje. Kommandørerne for I og III/224 var ikke kommet tilbage. I mellemtiden var Hptm. Schmidt med III/223 fra brigadereserven af brigaden sendt frem for at virke i flanken på det russiske angreb. Den besatte Højde 371 og +371 nordøst for Sloboda Zlotra og fastholdt denne stilling indtil den kom under virksom flankerende beskydning. Herefter trak den sig tilbage til bakkerne umiddelbart nordøst for landsbyen og fastholdt denne stilling, indtil den af brigaden fik ordre til at falde tilbage gennem landsbyen. Patruljer skulle blive tilbage og gøre klar til at beskyde den russiske venstre flanke fra slugten nordvest for +371 (sydvest for landsbyen). Senere blev III/223 af brigaden trukket længere mod vest. Enheder på Højde 371 havde besat højderne på begge sider af vejen og stærkt opbygget. Her kom ordre til at falde tilbage til Uwfie og gå i stilling her med tyngde til højre. Senere blev bataljonen fordelt på linjen. Hptm. Schmidt fik af brigadekommandøren ordre til at indtage en optagestilling i linjen 373 nord for Uwfie – sydvest 382 – 387 for at dække det tunge artilleri. De dele af regimentet, der stod syd for Sloboda Zlota, fik som resultat af denne forkert overbragte befaling ordre til at gå frem gennem optagestillingen til udkanten af Uwfie og samle sig her. Bataljon Schmidt havde med Pionier-Kompanie 48 besat højde 370 nord for Forwerk Mogilka, hvor den søgte forbindelse med østrigerne. Som brigade reserve blev bataljon Oppermann sendt til Forwerk Tryhubowa. I mellemtiden var 11/223 marcheret til 365 øst for Korbela, hvor den forsøgte at få kontakt til Regiment Hofrichter med front mod øst. Hen mod aften blev på ordre fra brigaden hullet mellem 8/223 og venstre fløj af Bataljon Schmidt lukket af Bataljon Oppermann. Resten af natten forblev regimentet i disse stillinger uden at blive generet af russerne. Af russere, taget til fange i løbet af natten, blev det samstemmende fortalt, at modstanderen blev udgjort af de russiske regimenter 3, 9, 10 og 12. Ved begge bataljoner af 224 fik seks MG og telefonmateriel fra RIR 223 tabt. Også en våbenvogn, der ikke i rette tide kunne bringes væk fra Sloboda Zlota, gik tabt. Regimentets tab den 30. august var 7 officerer, 1 Offizierstellvertreter, 35 underofficerer og 398 mand.

Ved I. Bataillon, der ikke var underlagt regimentet, var ruserne allerede kl. 0350 brudt igennem den til højre tilstødende bataljon Schillig. Dens stillinger måtte rømmes, ikke mindst fordi fjenden rykkede frem med panserkøretøjer. Kl. 0545 indtog resterne af de to bataljoner en optagestilling 800 meter vest for Teofipolka og holdt fast. Som sikring blev en deling placeret i den nordlige kant af Miktorowka, og yderligere en deling under Lt. Kaiserbrecht en kilometer nord for den østlige side af Kozowa. Fjenden gravede sig ned i den vestlige kant af Teofipolka, og kørte endnu tre gange i løbet af dagen frem med panserkøretøjer. Stilling blev imidlertid fastholdt.

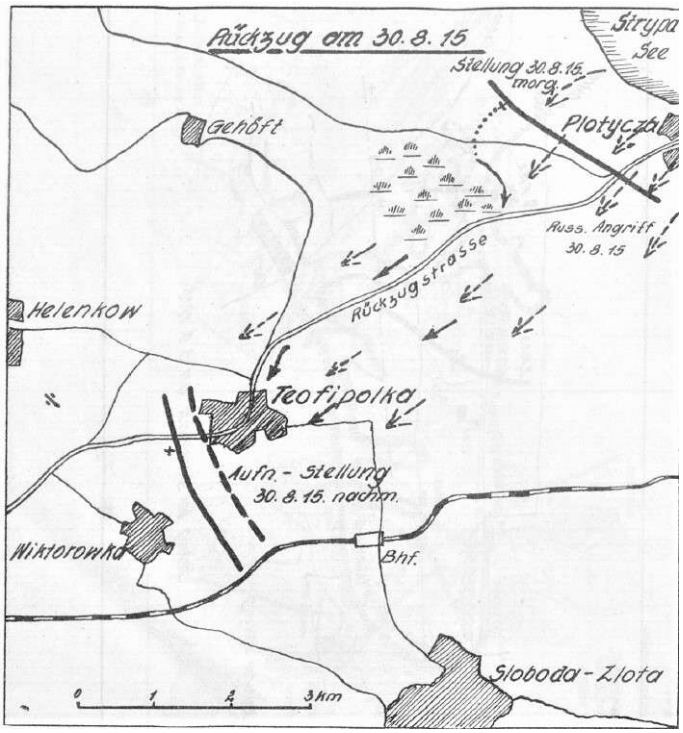

Den 331. august kl. 0600 meldte patruljer, at landsbyen Sloboda Zlota og bakkerne nord og nordøst herfor var frie for fjenden. Omkring kl. 10 trængte en patrulje helt frem til banedæmningen. Fanger, der blev taget, fortalte at russerne kl. 0300 var gået tilbage. Efter en brigade befaling havde Korps Hofmann (den sydlige nabo) til hensigt at angribe denne dag. 48. Res.Div. skulle slutte sig til denne fremrykning, og regimentet befalede, at højre fløj skulle sikre kontakten til østrigerne. Kl. 1300 blev Pionier-Kompanie 48 trukket frem på højre fløj. Resten af RIR 224, omkring 300 mand, blev fordelt på tre kompagnier og afgivet til Regiment Hofrichter. I/223 forblev underlagt Regiment Hofrichter. Af resterne af begge bataljoner under Regiment Hofrichter blev der opstillet en Bataljon Munzinger med fire kompagnier, der opkaldtes

efter deres førere: Kompanie Nierth, Schütze, Schnaedter og Roth. Bataljonerne Oppermann og Schmidt samlede sig skjult i sænkningen, førstnævnte syd for 377 og ved 365, sidstnævnte langs vejen Sloboda – Umsie og sydvest for 382. Et sikringsled blev skudt frem til 366 nordøst for Sloboda. Kl. 1420 meldte Kavallerie-Abteilung 48, at russerne havde indtaget deres gamle stillinger vest for Strypa, og Højde 351 og skoven øst for 353 var stærkt besat. Kl. 1715 nærmede en russisk skyttelinie sig Højde 3665 nordøst for Sloboda. III/223 skubbede en deling frem til 371. Efter at det fremrykkende russiske infanteri var beskudt af artilleri, faldt det tilbage. Efter mørkefald blev de nåede stillinger på ordre fra brigaden, igen besat. Bataljon Schmidt øgede mod højre, og ved at 11/223 rykkede ind i Pionier-Kompanie 48 stillinger, optog den igen kontakten til Korps Hofmann ved Folw. Mogilka.

Forfølgelse mod Sereth

Kl. 0430 om morgenen den 1. september kom ordre fra brigade om straks at besætte Sloboda Zlota. Kl. 0615 rykkede 6/223 frem mod landsbyen og besatte bakkerne nordøst herfor. Den meldte, at fjenden havde trukket sig tilbage til den anden side jernbanelinjen, og besat højde 351 nord for Sloboda til Højde 353 nordøst for Sloboda. 7/223 besatte P.366 nordøst for landsbyen. Kl. 0900 rykkede resten af bataljonen samlet frem med kontakt til højre til den østrigske 55 ITD og til venstre til RIR 224. Kl. 1030 gik regimentets venstre fløj (II. Bataillon) frem fra linjen 371 – Folw. Ploska. I starten forblev III. Bataillon stående indtil til højre Korps Hofmann også gik frem. Regiment Hofrichter til venstre tog ligeledes front mod øst og gik med højre fløj ved P.3328 frem mod Hrebelka. Kl. 1630 indtog regimentet forpoststillinger i linjen 335 til vejen Sloboda – Rosochomaciec. Russerne skulle stadig stå på den anden side Strypa. Patruljer skulle føle sig frem til Strypa, demonterer eventuelle spang, men ikke ødelægge dem. Kl. 1815 fandt en patrulje skoven sydvest for Denysow fri for russere. En deling blev sendt frem hertil.

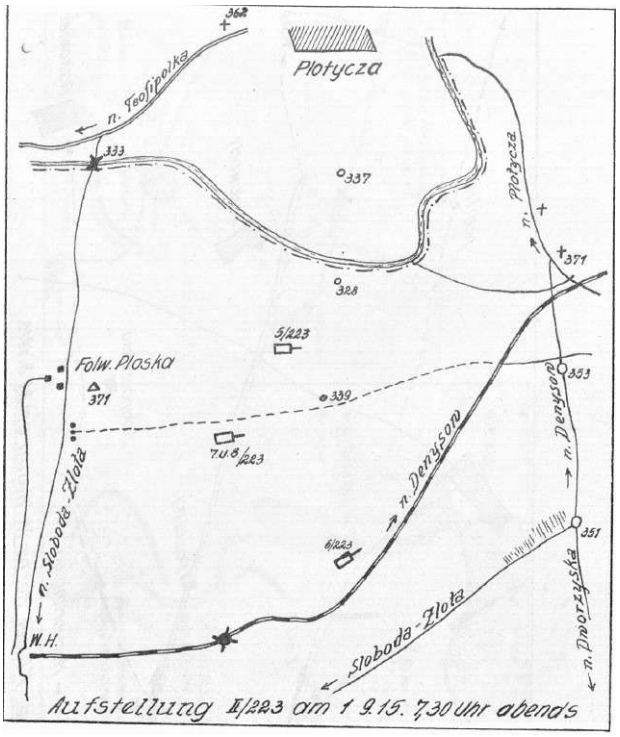

2. september 1915: Skoven ved Denysow blev ligeledes fundet rømmet af fjenden. Patruljer var stødt frem til Strypa, men havde ikke fundet noget spang. Kl. 0700 meldte II. Bataillon, at Denysow fra rømmet. Ifølge beboere, der var flygtet fra Bohatkowce, skulle fjenden stadig holde den modsatte bred besat med infanteri og artilleri. Leutnant Schweppenhäuser (8/223), som satte over floden med en pram, og kunne fastslå, at skyttegravene på østsiden ikke var besatte. Andre stillinger blev ikke konstateret. Broer blev fundet ødelagte. Kl. 1530 samledes II. og III. Bataillon og marcherede over Plotycza til Horodyszcze, hvor der blev indtaget alarmkvarterer. II. Bataillon sikrede mod syd, III. mod øst og nordøst. 11. og 12. Kompanie marcherede til Kalasantowka og sikrede vejen mod Tarnopol. I. Bataillon under Hptm. Munzinger blev igen selvstændig og rykkede med Bataillon von Wachter om aftenen til Slobodka, hvor også denne gik i alarmkvarter. Natten forløb rolig.

3. september stod regimentet kl. 0700 klar til afmarch på vejen Horodyszeze – Cyodaczkow med III. Bataillon som forspids en kilometer fremme. Til regimentet sluttede sig Regiment Hofrichter, herunder Gruppe Taurow (I/222). 48 Reserve-Division var underlagt Korps Marschall og havde til højre forbindelse til 55. ITD og til venstre til 95. Reserve-Brigade og 19. ITD. Kl. 1023 marcherede brigaden med sikring over Chodaczkow Wielki til Seredynki, hvor der blev etableret stillinger øst for stedet. Patruljer fastslog: »I skoven syd for 292 (syd Bucniow) stær stærke fjendtlige kræfter, ved 304 sydvestlige hjørne af Wielki-Las fjendtlige skytter, der holder jernbanen under ild, i skoven kosak-patruljer, højde 350 besat af fjenden«. Veje i retning af fjenden blev blokerede. Der blev kontinuerlig holdt forbindelse til 55. ITD. Natten forløb rolig. Den 4. september blev den hidtidige hovedlinje skudt frem til sikringslinjen. Kl. 0930 erkendte en patrulje (8/223) vest for Bucniow at russerne faldt tilbage mod sydøst fra Wielki-Las. Patruljer fra III/223 blev kl. 1000 beskudt fra skoven syd for 292 og fra en bakke ved Sereth.

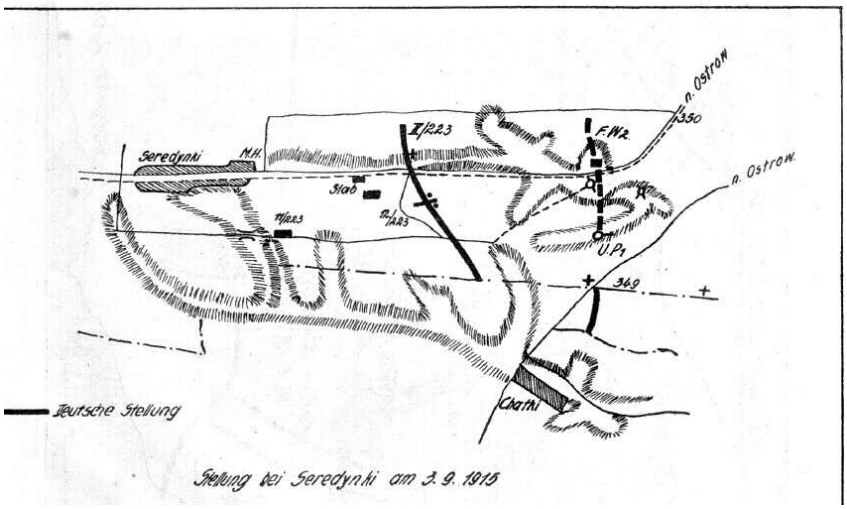

Stellung bei Seredynki am 3. 9. 1915

Kl. 1400 trak II. Bataillon sin venstre flanke frem til Wielki-Las, som Bataillon Munzinger holdt besat med front mod trinbræt Ostrow. Efter at patruljer havde fastslået, at sidstnævnte var fri for fjender, besatte II. Bataillon denne kl. 1645 med et kompagni. Efter beskydning med tungt artilleri blev Højde 354 rømmet af fjenden, og besat med 11. Kompanie med front mod nord, øst og sydøst. I forlængelse hertil besatte II. Bataillon Højde 350. I Bucniow blev der taget 52 fanger. Russiske patruljer, der gentagende i løbet af natten blev afvist, forsatte med at holde føling. I. Bataillon blev den næse dag afløst af Grenadier-Regiment 9 og marcherede til Paczapince, hvor den den 6. september kom i alarmkvarter. Regimentet blev den 5. september afløst af Garde-Füsilier-Regiment og forskød mod nord til Zagrobelskie Gory afsnittet. Ifølge division-befaling skulle 96. Reserve-Regiment med kontakt til den østrigske 19. Infanterie-Truppen-Division afspærre Tarnopol-brohovedet, mens 95. Reserve-Brigade skulle slutte sig til 3. Garde-Divisions angreb. Regimentets to reservekompagnier (6. og 12.) marcherede kort efter til Draganowka (sydøstlige del), for her at modtage ordre fra Major Hofrichter. De skulle besætte et afsnit tildelt af Regiment v. Wedel i den østlige kant af Zagrobelskie Gory. Bataljonen ankom den 6. september kl. 0100 og 0200 til Draganowka, hvor de kom i alarmkvarter. Regimentet fik ordre til at besætte hele Afsnit Zagrobelskie Gory med begge bataljoner Oppermann og Schmidt. Den planlagte afløsning den eftermiddag forsinkedes, da Bataljon v. Wachter (224), der den 5. september skulle overtage hele 95. Reserve-Brigades ansvarsområde, ved en fejl kun afløste en bataljon RIR 221. Der måtte derfor gennemføres to forskydninger af Regiment v. Wedel. Bataljon Oppermann indsatte tre kompagnier i forreste linje og et i reserve; Bataljon Schmidt havde tre kompagnier og en deling fremme og kun to delinger i reserve bag venstre fløj. Der blev øjeblikkeligt gået i gang med en udbygning af stillinger og trækning af pigtråd. Under dette arbejde om natten blev 5. og 7. Kompanie kraftigt beskudt.

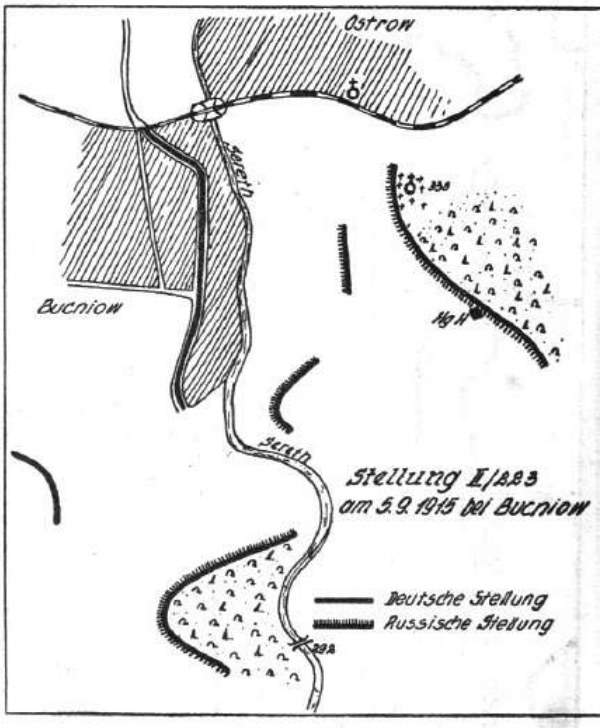

Den 7. september kl. 0600 angreb russerne til venstre for regimentet højre fløj af den østrigske Jäger-Bataillon 5 med stærke kræfter langs vejen til Janowka. Angrebet blev afvist. Kl. 0850 rykkede russerne igen frem i tætte bølger og åbnede også foran II. Bataillon en kraftig ild, uden dog at det her kom til angreb. I. Bataillon blev kl. 0930 stillet til disposition for den østrigske jægerbataljon, mens 2. Kompagni til tildelt det østrigske Landwehr-regiment 23. Regimentets afsnit lå hele dagen under russisk artilleri beskydning. Herunder mistede II. Bataillon to døde og tre sårede, mens MG-kompagniet havde en død og en såret. Også ved telefongruppen var der en død og en såret. Omkring kl. 1100 kunne det fjendtlige angreb vurderes som afvist. Vores artilleri fortsatte spærreskydningen hele natten. Pionerer blev indsat i etableringen af pigtrådshindringer. Da der fra brigaden tilgik oplysninger om, at en østrigsk division allerede skulle være nået Zbaraz nordøst for Tarnopol, blev der af regimentet sendt stærke officerspatruljer frem til opklaring. Disse blev dog kraftigt beskudt af fjenden. Patruljen fra II. Bataillon kom ind i MG-ild, men kunne imidlertid undervejs afvise en russisk patrulje.

Den 10. september modtog regimentet frem nye maskingeværer, hvoraf tre med det samme blev bragt i stilling og mandskabet suppleret med infanterister. Den 11. september kl. 0645 blev på ordre fra brigade 6. og 12. Kompanie med et MG sat i march mod 348 nord for Poczapince, da fjenden var brudt igennem ved Dolzanka. Hen mod aften var stedet igen på vore hænder. Under tilbageerobringen deltog foruden 6/223 også I/223. Under kampene ved Dolzanka var I/223 først underlagt den østrigske 38. Infanterie-Brigade og kom om aftenen under kommando af det østrigske 75. Regiment. 13. september returnerede den til 75. Regiment og underlagt det bosniske Regiment 1. Samme dag returnerede den til 96. Reserve-Brigade, og kom som divisions reserve i bivuak ved Mazepowka.

Den 11. september lå II. og III. Bataillons stillinger under kraftig russisk artilleriild. Omkring kl. 1130 gjorde russerne et forsøg på at storme fra deres grave, men blev standset alene af infanteriild. Om formiddagen lykkedes det russerne at bryde igennem den østrigske 19. Infanterie-Truppen-Division til venstre, hvorfor også venstre fløj af RIR 221 måtte falde tilbage. Dog havde III/221 om aftenen igen indtaget sine gamle stillinger.

Den 12. september indløb følgende befaling: »Korps Marschall går til iværksættelse af en ny operation tilbage til højderne øst for Wosuszka, 48 Res.Division i rummet 355 øst for Slobodka – 368 øst Kozlow. Brigade Schoenbeck (96.) marcherer over Poczapince – Zablojki – 355 – 363 til 379 (Kasperek)«. Rømning af stillingerne startede kl. 2000. Ved hver bataljon blev kun en patrulje efterladt i de gamle stillinger frem til kl. 0200. Den 13. september omkring kl. 0800 ankom bataljonerne til de befalede stillinger. Kompagnierne gravede sig ned i linjen 363 – 379. Til højre var der kontakt til Abteilung Puttkammer og til venstre til Bataillon Gemmingen (221). Der blev gennemført mange patruljer, og der blev trukket pigtråd foran stillingerne. Brigadekommandøren og ligeledes Exz. v. Oppeln-Bronikowski dukkede i løbet af formiddagen op i stillingen og udtalte deres anerkendelse af det hurtige arbejde. 7 MG blev bygget ind i stillingen. Patruljerne, der var blevet tilbage i den gamle stilling, blev under tilbagegangen beskudt af fjendtligt kavaleri. Kavaleri- og infanteripatruljer, der i dagens løb sonderede mod vore stillingerne, blev afvist med ild. Om aftenen modtog regimentet af brigade meddelelse om, at den næste dag kl. 0400 ville blive afløst af RIR 222. Afløsningen begyndte på det befalede tidspunkt, og bataljonerne marcherede over Slobodka – Horodyszcze – Plodycza til Denysow, hvor regimentet blev underlagt Brigade Leu (3. Garde-Division). III. Bataillon kom om aftenen i stilling ved Kupczynce, hvor den taktisk blev underlagt Gren-Regt. 9. II. Bataillon kom i alamkvarter i den sydlige del af Denysow. I. Bataillon var kl. 0430 marcheret til Slodoba Zlota som Arme reserve og var her kl. 0940 gået i alarmkvarter. Kl. 1700 alarmeredes den og marcherede kl. 1830 til Malowody som reserve for Korps Hofmann, hvor den ved ankomst kl. 2245 kom i alarmkvarter. Næste dag kl. 0300 var der march til Folw. Waga. Kl. 0930 kom der ordre til besættelse af stillingen fra Sa Wygoda til Dybdepunkt 326 øst for Malowody, hvor de var underlagt 55. Reserve-Division.

Efterårs- og vinterkampe i Galicien 1915/1916

Med indtagelse af de nye stillinger var felttoget i Galicien i første omgang afsluttet. Her som langs hele Østfronten var offensiven gået i stå. Det drejede sig om i første omgang at være tilfredse med de opnåede resultater, hvilket også roligt kunne ske under hensyn til, at tyske og østrigske land i øst ikke længere umiddelbart var truet.

Den 15. september afløste 7/223 den østrigske IR 81 langs vestsiden af Strypa. Den skulle på bakkerne overfor den sydlige del af Kupczynce til P 357 syd for Iszezkow opstille posteringer til spærring af Strypa for at forhindre en skjult fjendtlig overgang af floden. Opstillingen var afsluttet kl. 1200 og telefonforbindelse til regiment etableret. Hele dagen igennem lå en heftig artilleriild over Kupczynce. Et kraftigt russisk angreb mod den forreste linje blev afvist under store tab. Efter mørkefald afløste III. Bataillon med 3 MG II/Garde-Rgt. 9 i stillingen fra 355 sydvest for Mateusz til jernbanen. Under afløsning var der heftig artilleribeskydning. Hptm. Claassen overtog kommandoen over III. Bataillon. Kl. 2215 indgik (falsk) melding, at der i Sloboda Zlota var kosakker, hvorfor 5. Kompanie blev skubbet 1500 meter frem syd for 351 vest for Denysow. Her sikrede den med en feltvagt sikre krydset på vejen mod Sloboda Zlota og mod syd og sydvest med postering. Der blev om natten intet mærket til fjenden. Da den østrigske feltvagt ved Iszczkow uden underretning trak sig tilbage, beordrede regimentet 7. Kompanie til med forbindelsespatrulje at skabe kontakt med den nordligste østrigske feltvagt ved 357 syd for Iszczkow. Kompagniet etablerede desuden en feltvagt ved Iszczkow, og sikrede derigennem igen kontakten. Kl. 2330 kom østrigerne tilbage til Iszczkow og forklarede, at de på ordre fra 130 østrigske Brigade var trukket tilbage, angiveligt fordi russerne havde gennembrudt den østrigske linje. Tilsyneladende stod russiske spioner bag disse alarmerende meldinger for at skabe uro blandt enhederne. Da hindringerne foran forreste linje var meget mangelfulde, blev der

af 6. og 8. Kompanie fremstillet pæle til hindringer. Kl. 2330 kunne patruljer fra 9. Kompanie fastslå, at fjenden havde rømmet dens forreste stillinger.

Dem 17. september faldt der omkring kl. 0100 enkelte skud foran 7. Kompanie, så blev der fuldstændig rolig langs fronten. Kl. 0430 meldte III. Bataillon, at russerne også havde forladt dens anden stilling. Fremsendte patruljer stødte ikke længere på fjenden. Der blev fortsat på udbygning af stillingerne. 5. Kompanie returnerede til Denysow, og ved III. Bataillon forblev om natten kun et kompagni i stillingen. De øvrige lå i alarmkvarter i Kupczynce.

Den 18. september kl. 1245 blev 7. Kompanie trukket tilbage. Kl. 1540 kom ordre fra 3. Garde-Division, at regimentet igen skulle returnere til 96. Reserve-Brigade, og her overtage afsnittet langs jernbanen frem til Strypa, inklusive sikring af vest bredden frem til 357 syd for Iszczkow. RIR 224 blev placeret nord for jernbanen. Regimentet begyndte kl. 1600 straks med III Bataillons afløsning. II. Bataillon blev indledningsvis anvendt i arbejdstjeneste, og havde først kl. 2000 indtaget dens stilling fra slugten til Strypa, mens III. Bataillon stod mellem jernbanen og slugten. 7 MG blev placeret i stillingen, mens 7. Kompanie fik ordre til igen at indtage stillinger på vestsiden af Strypa. Kl. 2115 var denne forskydning afsluttet og forbindelse med den østrigske Regiment 51 etableret.

Den 19. september overtog 48. Res.Div. afsnittet fra I/223, der under Hptm. Buttmann returnerede til regimentet. 400 mand personelerstatning fordeltes på II. og III. Bataillon. Pionerer begyndte etableringen af spang og broer over Strypa. Kl. 2345 tilgik en korps-befaling: »Der skal fremlægges et forpostkompagni til Mykiszywka, der skal forbindes til hovedstilling med telefon. Her skal der indrettes støttepunkt og patruljer regelmæssigt sendes frem mod fjenden mellem nabo forpostkompagniet i Chodaczkow Wielki.«

Den 20. september kl. 0500 rykkede 12. Kompanie frem til Mykiszywka. Denne blev dog kl. 1700 afløst af l./223. Forpostkompagniet gravede sig ned i en gruppe huse med front hele vejen rundt, og udstillede som sikring poster mod øst og syd: en underofficerspost henholdsvis nordøst ved +350, sydvest ved +362 og vejen mod Jozefowka. Kl. 1600 blev I. Bataillon indsat i forreste linje og overtog det midterste afsnit fra 355 til den store løbegrav ved Kupczynce kirkegård - +346. Tre kompagnier i forreste linje og et som forpost. Denne stilling lå 6 km foran den fjendtlige hovedstilling. Kl. 1900 blev forpostkompagniet inddraget og indsat på højre fløj. Kontakt mellem forbindelsespatruljer til RIR 222 kunne på denne dag ikke etableres. Regimentets stillinger blev inspiceret af Generalmajor Schoenbeck.

Regimentets stab forskød den 21. september til Kupczynce. Forpostkompagniet havde mod syd forbindelse til en østrigsk feltvagt ved P.367 Lysa, og ligeledes til RIR 222 forpostkompagni nord for Kalasankowka. Om fjenden vidste man: 1) I Lubwikowka et kompagni med sikring ved 333 og 340. 2) i Rastasow et kompagni og en eskadron til sikring ved 336 og 339. 3) I Seredynki et kompagni«. Om aftenen opstillede III. Bataillon en feltvagt ved 348 øst for Sw. Mateusz. Patruljer fra 1. Kompanie i Mykiszywka holdt forbindelsen mellem denne. Fra kl. 2000 var regimentets begrænsning langs Strypa nu sydkanten af Jszezkow.

Den 22. september forskød III/224 som divisionsreserve til Kupczynce, II/224 til Denysow og I/224 til Jszczkow. På vestsiden af Strypa blev 7./223 afløst af 3./224. Denne kom til Kupczynce og placeret som reserve bag højre fløj. Med leveringen af to affutager til de to MG, der den 9. september var leveret uden, bragte igen regimentet op på 9 maskingeværer. På grund af mulighederne for et russisk angreb i løbet af natten, blev forpostkompagnierne fra Mykiszywka og feltvagten ved +348 trukket tilbage. Som sikring forblev kun fremskudte grupper på vejene, omkring 1 km fremme. Forpostkompagni 1./223 blev som reserve placeret ved gården nord for Kupczynce. Natten forblev dog rolig. Patruljer havde ikke bemærket fjender.

Den 23. september kl. 0600 om morgenen meldte kavaleripatruljer, at Mykiszywka og Jozefowka var ubesat af fjenden. I Maryanka var der 60-70 mand fjendtligt infanteri, som efter udsagn fra landsbybeboere i løbet af natten havde besat Højde 348 vest for Maryanka, og igen om dagen returnerede til landsbyen. Fra RIR 224 blev 4 maskingeværer stillet til rådighed for forreste linje, så der herved var indsat 11. Forpostkompagnierne og feltvagten ved 348 blev igen trukket frem. Fra nu af blev de besat hver morgen ved daggry for ved mørkefald igen at blive trukket tilbage, og var dermed kun besat i dagtimerne.

Russisk angreb på feltvagt stillingen den 26. og 27. 9. 1915

De 4 maskingeværer fra RIR 224 blev igen afgivet. Kl. 1100 fastslog en officerspatrulje fra III. Bataillon: »Mellem Maryanka og jernbanen er der ingen gennemgående stilling, men kun nedgravede feltvagter«. Kl. 1400 måtte en postering udstillet af forpostkompagniet ved 350, falde tilbage på grund af stærke fjendtlige kræfter. Kl. 1630 blev 11. Kompanies feltvagt (3 grupper under Utffz. Wehner) angrebet af en russisk styrke af kompagniværdi, og faldt omkring 400 meter tilbage. Under tilbagetrækningen gennemførte en russisk kavalerienhed på

omkring 60 mand en attakke mod feltvagten. Under føring af Hptm. Claassen, som netop var til stede under en inspektion, blev angrebet afvist af de 10-12 mand, der var samlet omkring ham. Enkelte kosakker nåede helt frem til stillingen, hvor en mand blev såret af sabelhug, men blev her skudt ned. I mellemtiden sendte Feldw.Lt. Glomb, der telefonisk af Hptm. Claassen var anmodet om forstærkninger, en deling fra 11. Kompanie frem til feltvagten, og fulgte umiddelbart efter med resten af sit kompagni. Inden han nåede frem, havde fjenden igen rømmet feltvagten, som de havde besat. Under dette russiske fremstød blev Hptm. Schmidt dødeligt såret af skud i bryst og lår, som han med Hptm. Claassen ville inspicere indretningen af feltvagten, som han med sit kompagni skulle overtage den følgende dag. Desuden var Gefr. Heusser faldet. 6 mand var såret og 3 savnedes. De døde og sårede blev øjeblikkeligt bjærget. Ifølge en såret russisk kadet havde 200 mand infanteri og 100 mand kavaleri deltaget i det russiske angreb. Russerne havde tab på omkring 60 mand.

Den 27. september blev I. Bataillons forpostkompagnier trukket tilbage på ordre fra division. De gravede sig ned mellem de to veje nord for P.348 (nordvest Mykiszywka) og opstillede posteringer ved 362, ved husene 1 kilometer vest for Mykiszywka og omkring 1 kilometer nord for P.348. Posteringerne havde øjenkontakt med hinanden. Ved P.362 stod også en østrigsk feltvagt (10,85). III. Bataillons feltvagt blev trukket tilbage til en gård omkring 1 kilometer mod vest til vejen mod Denysow, hvor den gravede sig ned. Den havde en styrke på en deling. Begge forpoststillinger var kun besat i dagtimerne. Fra kl. 1400 begyndte russiske kavaleripatruljer at føle sig frem mod Mykiszywka, og besatte efterhånden denne landsby. I de russiske hærberetninger blev dette særligt fremhævet: »Vi besatte en skyttegrav øst for Kupczynce«. En styrke på 15-20 kosakker fortsatte herfra til Højde 362, hvor de afsiddet afgav nogle få salver. De blev beskudt fra vores feltvagt og fra den østrigske, og forsvandt herefter. Hptm. Schmidt blev med alle militære æresbevisninger begravet på kirkegården i Kupczynce.

Russisk angreb på Kupczynce 28.9.1915

Den 28. september kl. 0450 dukkede tætte russiske skyttekæder op foran højre fløj af III. Bataillon, hvor de på en afstand af omkring 1500 meter virksomt blev lagt under ild fra vores artilleri. Omkring kl. 0530 havde fjenden foran venstre fløj af I. Bataillon og højre fløj af III. opnået omkring 1300 meter, og arbejde sig langsomt nærmere under vores infanteri- og artilleriild. Omkring 100 russere nåede ind på 300 meters afstand, og gravede sig ned foran 10. Kompanie. Russernes hovedstyrke gravede sig ned omkring 6-700 meter foran vores front. Fra kl. 0600 begyndte også russisk let og tungt artilleri at skyde. I første omgang enkeltvis og senere – særligt om formiddagen og omkring middagstid – livligt mod regimentets stillinger. Vore tab herunder var ubetydelige. Kl. 0800 meldte 10. Kompanie, at tre af den tagne russiske fanger, havde fortalt, at tre regimenter var indsat mod regimentets afsnit. 9 Finske regiment stod syd for jernbanen, og længere mod syd 1. og 3. Finske regiment. Det fjendtlige artilleri skulle stå vest for Rastasow. Fra kl. 0930 besatte russisk kavaleri efterhånden Mykiszywka. Patrulje fra 8./223 fastslog også infanteri i landsbyen, der arbejdede på pigtrådshindring. Efter at russerne midlertidigt var gået tilbage til Chodaczkow Wielki, blev der kl. 10 meldt om russisk tilstedeværelse ved en gård omkring 900 meter foran III. Bataillon, og bragt under ild af artilleriet. Kl. 1030 rykkede russerne for anden gang frem på højre fløj af III. Bataillon, og her beskudt af infanteri og artilleri. Fremrykningen brød straks sammen. På enkelte steder faldt de tilbage. Mellem kl. 11 og 12 forsøgte en russisk skyttelinje syd for jernbanen af rykke frem mod venstre fløj af III. Bataillon, men blev af artilleri standset 800 meter derfra. Her gravede de sig ned og åbnede ild mod regimentets stillinger. Om eftermiddagen skød artilleriet på begge sider. Ved 9. Kompanie blev der kastet fire russiske håndgranater.

Natten til den 29. september forløb generel rolig. Kl. 0200 forsøgte russiske patruljer at klippe sig gennem pigtråden. Kl. 0530 var den generelt rolige situation som følger: Af patruljemeldinger var der kun meldt få modstandere 300 meter foran III. Bataillon. Derimod stærke forskydninger omkring 700 meter længere tilbage især langs jernbanen. Vores artilleri beskød disse. Yderligere russiske angreb fandt ikke sted. Foran I. Bataillon var der kun på venstre fløj bemærket fjender, mens der ved II. Bataillon herskede ro. I skoven øst for Dworzyska stod østrigere, der havde placeret posteringer øst for skoven, til hvem der var forbindelse via 5. Kompanie.

I løbet af natten til den 30. september var russerne foran RIR 222 faldet tilbage. Ved II. Bataillon blev intet bemærket til fjenden. Patruljer fandt gårdene 2-3 kilometer foran fronten stadig besat af russerne. Ved I. Bataillon blev kl. 0200 enkelte russere i deres skyttehuller taget til fange af udsendte patruljer. Indtil 600 meter fra fronten var der her ikke længere fjender. Patruljer fra 1. Kompanie fandt vejen mod +348 fri, mens husene her endnu var svagt besatte. Ved III. Bataillon gik patruljer frem 700 meter foran stillingen, og kunne fastslå, at fjenden havde trukket sig tilbage. Kun svage kræfter åbnede fortsat ild. Under rensning af området blev der taget nogle fanger: totalt 29 usårede og 2 sårede. Patruljer udsendt kl. 0700 konstaterede, at et område på omkring 1500 meter frem til den tidligere feltvagt-stilling var rømmet. 10. Kompanie havde erobret et fjendtligt MG og berettede herom: »Natten til den 30. september var Musketier Wlodaczyk og Kurz fra 10. Kompanie på lyttepost foran hindringen. Herfra opdagede de en række skikkelser, der forsøgt at bringe et maskingevær i stilling. De lagde modstanderen under en meget kraftig ild, fik herefter frem og bragte maskingeværet tilbage til kompagniet. Ved våbnet lå 5 døde.« Om eftermiddagen fastslå patruljer fra I. og III. Bataillon samstemmende, at russerne skansede i linjen 348 – 350 øst for vejen Mykisywka – Chodaczkow Wielki. Forpostkompagnier 3./223 og 11./223 havde igen indtaget deres stillinger fra den 27. september. I regimentets stillinger blev yderligere to MG indsat. En officerspatrulje fra II. Bataillon mod Mykiszywka konstaterede russiske posteringer i skoven øst for 362 og i gårdene syd herfor. I selve Myhkiszywka stod tilsyneladende et kompagni fjendtligt infanteri. Herfra blev der sendt forstærkninger frem mod posteringerne, hvorfor vores patrulje måtte falde tilbage. I en divisionsbefaling den 30. september modtog enhederne korpsets fulde anerkendelse for en fremragende holdning under kampene de sidste dage. Særligt fremhævede divisionskommandøren regimentets natlige patruljer.

Dem 1. oktober var der ro bortset fra spredt artilleriild. Patruljer tog 6 fanger. Med hensyn til antallet af faldne russere blev der til brigaden meldt: »III. Bataillon har begravet 143 russere; der ligger stadig omkring 150. I. Bataillon har begravet 19; der ligger stadig omkring 30. II. Bataillon har begravet 1; totalt 340«. Efter udsagn fra fanger blev der af russerne begravet et tilsvarende antal. Ifølge flyopklaring blev der ved Chodaczkow fastslået en fjendtlig troppekoncentration. Kl. 0930 rykkede en russisk skyttekæde frem mod venstre fløj af III. Bataillon, men tvunget tilbage af artilleriild. Hptm. Müller overtog kommandoen over II. Bataillon, da Hptm. Oppermann blev forsat til Reserve-Jäger-Bataillon 20.

Den 2. oktober blev III. Bataillons stillinger kl. 0700 beskudt med artilleri. Ilden varede hele formiddagen, og begyndte også igen om eftermiddagen med stor heftighed. Et infanteriangreb fulgte ikke. Kl. 2300 udsendt patrulje fra III. Bataillon trængte 2 km mod øst, og fandt terræn og gårde fri for fjender. Kun ved Højde 348 nordvest for Maryanka blev der konstateret en fast fjendtlig skyttegrav, hvorpå der fortsat arbejdedes. Den 1. oktober blev indsatsen fra Musketier Wlodaczyk og Kurs fra 10./223 anerkendt i en særlig armebefaling, hvori det efter en beskrivelse af indsatsen, hed

> Jeg udtaler min anerkendelse til begge musketerer for deres dygtighed og beslutsomhed, og tildeler dem på vegne af H.M. den tyske kejser Jernkorset II. Klasse.
> Den øverstbefalende for den kejserligske Sydarmee Graf Bothmer, General der Infanterie.

Denne befaling, underskrevet personligt af den øverstbefalende, blev overrakt begge musketerer og 10. Kompanie. Den 3. oktober dukkede fjendtlige patruljer op foran 3./223 forposter, og ligeledes foran II. Bataillon, der dog kunne tilbagevises med infanteriild. Kl. 1600 blev der observeret en russisk lænkeballon, der åbenbart havde revet sig løs og nærmede sig de tyske linjer. Den blev forgæves beskudt af russisk artilleri, og gik ned længere mod nord bag vore linjer. På foranstaltning af brigaden modtog by kommandant Hptm. Buttmann følgende befaling: »Efter mørkefald til daggry er enhver trafik af civilbefolkningen på vestsiden af Strypa i område fra Iszczkow til Denysow, samt over alle broer og span, forbudt«. Natten til den 3. oktober var en russisk spion her blevet skudt.

Den 6. oktober beskød tungt russisk artilleri Kupczynce og I. og III. Bataillons stillinger. 12./225 kunne se, at bakkerne ved Chodaczkow Wielki mod Maryanka var stærkt besat af fjenden, der her skansede, hvilket også blev bekræftet af 6 indbragte fanger. Feldw.Lt. Glomb 11./223 modtog Jernkorset I. Klasse. 11 underofficerer og mandskab modtog II. Klasse for deres tapperhed under den sidste tids kampe. Feldw.Lt. Glomb, Utffz Hansen og Musk. Geiser modtog diplomet herfor med personlig udskrift af Exz. Graf Bothmer.

Fra den 6. oktober blev der efter en arbejdsplan udarbejdet af division, påbegyndt en anden, omkring 4 meter bred pigtrådshindring foran den hidtidige 8 meter brede. Desuden blev der etableret flankeringsanlæg foran den planlagte frontlinje. Endeligt blev der påbegyndt bygningen af bombesikre dækninger efter tilgåede tegninger.

Den 7. oktober kl. 0630 gik de østrigske posteringer tilbage fra skoven ved Dworzyska til 5./223 stillinger, hvor de meldte, at russerne var under fremrykning mod Bohatkowce og skoven øst overfor Dworzyska. To stærke linjer og en kolonne skulle være set. Regimentet beordrede en kraftig opklaring gennem patruljer fra III. Bataillon mod skoven øst for Dworzyska. Kl. 1130 meldte forpostkompagniet, at flere russiske linjer, altså stærke kræfter, rykkede frem mod Mykiszywka og de omkringliggende gårde i retning af + 362. Underofficerspost 1 ved forpostkompagni 3./223 trak sig kl. 1145 noget tilbage overfor omkring 70 russere. Russerne blev beskudt af vores artilleri og trængt tilbage. En patrulje fra II. Bataillon fandt kl. 1345 skoven ved Dworzyska besat og havde under patruljen 1 underofficer og 1 mand såret. Forpostkompagni 3./223 blev på ordre fra regimentet trukket tilbage, og meldte stadig under tilbagetrækning telefonisk, at de heftigt blev beskudt af artilleri og at en fjendtlig skyttelinje var under fremrykning fra Mykiszywka. Af 100 russiske artillerigranater var næsten alle blindgængere. Russerne veg tilbage under vores artilleribeskydning eller søgte dækning i sænkninger i terrænet eller bag halmstakke, hvor de gravede sig ned. Kl. 1630 meldte III. Bataillon at de russiske skyttelinjer gravede sig ned omkring 1200 meter foran fronten. Fra kl. 2100 arbejdede en russisk projektør fra ca. midten af regimentets stilling. Den følgende dag beskød russisk artilleri III. Bataillons stillinger uden større resultat. Den nordlige kant af skoven overfor Dworzyska var stadig besat af russiske posteringer. Kl. 2300 fordrev en patrulje fra 12. Kompanie med håndgranater en russisk post i et hus foran feldvagt-stillingen og satte huset i brand.

Mellem den 8. og 10. oktober havde naboen mod syd, Korps Hofmann, afvist flere russiske angreb med meget kraftig artilleriforberedelse. 1./224 på vestsiden af Strypa blev den 10. oktober formiddag igen afløst af 7./223. Dens stillinger blev i løbet af eftermiddagen uden resultat beskudt af russisk artilleri. Kl. 2330 blev udsendte patruljer på højre og venstre fløj af III. Bataillon stærkt truet af fjendtlige patruljer. Alligevel lykkedes det at afvise fjenden. To russere blev herunder taget til fange.

Om formiddagen den 11. oktober beskød russisk artilleri III. Bataillons stillinger. En fuldtræffer ved 11. Kompanie kostede tre døde og en såret.

Natten til 12. oktober havde den sydlige nabo, 130. østrigske brigade og I/224 afvist fem stærke russiske natangreb ved Siemikowce. Endnu et angreb forventedes ved daggry. Kraftig artilleriild lå over området hele natten. Kl. 0400 blev et kompagni (8./223) af division beordret til forstærkning af Iszczkow og her underlagt Major Kellers I/224. Hullet efter 8. Kompanie blev dækket ved udtynding af I. og II. Bataillon. Kl. 1700 blev endnu et kompagni (3./223) trukket til og på ordre fra brigade placeret ved Sloboda Zlota. hvor den med et kompagni fra 224 og to kompagnier fra 95 blev samlet i en midlertidig bataljon under Hptm. Buttmann underlagt Regiment von Gemmigen. Om aftenen blev der mellem 9. og 10. Kompanie indbygget en mindre projektør.

Om morgenen den 14. oktober beskød russisk artilleri fra kl. 0500 med afbrydelser III. og I. Bataillons stillinger. Eget artilleri beskød fjendtligt artilleri, fastslået fra luften, ved Chobaczkow Wielki og øst for Czyanka. Kl. 0730 blev en russisk patrulje, der dukkede op fra skoven øst for Dworzyska, trængt tilbage af en patrulje fra 5. Kompanie. Efter meddelelse fra 96. Res.Brig. var russerne ved Korps Hofmann trukket tilbage. Østrigske patruljer skulle allerede være nået frem til østsiden af Strypa. Som patruljer øjeblikkeligt kunne fastslå, var russerne foran regimentets afsnit endnu ikke gået tilbage. Under denne opklaring havde en patrulje fra 5. Kompanie en træfning med russerne, der fortsatte frem til mørkefald. Russerne efterlod sig 5 døde og havde store tab. På vores side var 2 mand død og 4 såret. Kl. 1650 trængte en patrulje fra 6. Kompanie omkring 2½ km frem i retning af Mykiszywka, og observerede her to russiske patruljer, der forskød langs vejen mod 362. Bemærkelsesværdig bar disse russere feltgrå frakker og ikke brune.

Efter ordre fra brigaden skulle Kupczynce være rømmet for civilbefolkning inden den 19. oktober. Den 20. oktober blev russiske patruljer observeret under skansning i de gamle russiske grave langs Strypa syd for Marienkreuz, delvis i tyske uniformer. Leveringen af jernovne begyndte, hvoraf hver dækning modtog en. På ordre fra armeoverkommandoen fulgte følgende forskydning: Regimentet fik afsnittet mellem kirken i Siemikowce til skoven ved Denysov med to bataljoner på vestsiden af Strypa, og med en bataljon på østsiden af floden til slugten omkring 400 meter syd for Højde 355. II. Bataillon kom på østsiden med 4 MG og havde til venstre kontakt til RIR 224. I. og II. Bataillon indtog deres nye stillinger natten til den 21. oktober, mens III. Bataillon først rykkede ind næste nat. III. Bataillons ansvarsområde gik omkring 9 kilometer fra kirken i Siemikowce til Jszezkow-syd, II. Bataillon tog natten til den 21. oktober 12 fanger. Den 21. oktober kl. 10 inspicerede den øverstkommanderende for Sydarmeen, Exz. Graf Bothmer, den højre fløj af regimentets stilling i Kupczynce, og udtalte til kommandøren, Oberstlt. v. Wedel, sin fulde tilfredshed med det ydede arbejde. Samtidig gennemførte den rådgivende Armekirurg, Oberstabsarzt Prof. Stubenrauch, sammen med divisionslæge, Oberstabsarzt Müller, en inspektion af de sanitære

anlæg i stillingen, og kunne ligeledes overfor regimentslæge Dr. Abam udtale sin anerkendelse. Major Severin returnerede endnu engang til regimentet og blev i første omgang ved regimentsstaben. Major Brauns udnævntes til kommandør af III. Bataillon.

Den 23. oktober kort efter kl. 23 blev 5. Kompanies forposter angrebet af en omkring 200 mand stærk fjendtlig skyttelinje. Posten tog ildkampen op og forhindrede i første omgang russerne i fortsat fremrykning. Da angrebet imidlertid forstærkedes, udnyttede russerne det uoverskuelige terræn til at arbejde sig ind på en afstand af 80 meter, hvorfra de kastede håndgranater, ja selv miner. Da fjenden fortsat pressede på, faldt posten tilbage, og det lykkedes russerne at besætte bakkerne foran linjen. De blev imidlertid straks igen fordrevet af infanteri- og artilleriild. Kl. 0230 havde posterne igen indtaget deres oprindelige stillinger. Af de efterladte faldne russere blev det fastslået at det drejede sig om et angreb fra 4. Finske Regiment.

Den 26. oktober overtog Oberstlt. v. Wedel foruden kommandoen over regimentet, også kommandoen over 96. Res.Brig. mens kommandøren var på orlov. Major Severin udnævntes til kommandør for I. Bataillon.

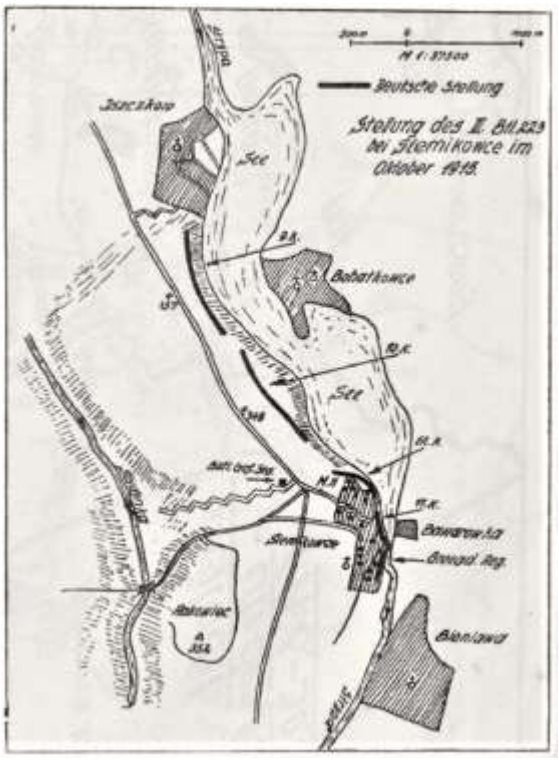

Slaget ved Siemikowce 30.10 – 5.11.1915 og efterfølgende kampe langs Steypa

Ved daggry åbnede et tydeligt meget forstærket russisk artilleri en kraftig ild mod 11. og 12. Kompanies stillinger i den østlige kant af Siemikowce, som omkring kl. 0700 overgik i en heftig trommeild. Omkring kl. 0930 var kompagnierne tvunget til at falde tilbage fra deres for størstedelen ødelagte grave. Tilbage i stillingen forblev kun observationsposter og maskingeværer, der endnu ikke havde bombesikre dækninger. Af disse blev kl. 11 to tyske og tre østrigske begravet. På trods af den voldsomme beskydning og trods advarsler fra bataljonskommandøren, sprang fører for MG-Kompagniet, Lt.d.R. Burkard, frem til stillingen, gravede med hjælp fra Vizefeldw. Feldmann og nogle modige folk igen alle maskingeværer fri, lod dem hurtig rengøre i 2. linje af 1. stilling, og satte dem så igen i stilling. Kl. 12 middag ankom 9. og. 10. Kompanie fra Mierhof frem til Siemikowce, begge med undtagelse af en deling, der var placeret i en skyttegrav i vest kanten af Siemikowce søen. Her hvilede de resten af dagen, da den kraftige fjendtlige beskydning kun tillod trafik til stillingen ved nattetid. Bataljonschefen, Major Brauns, placerede dem til sin disposition. Kort efter – maskingeværerne var netop lige nået tilbage i stilling – brød russerne frem fra deres skyttegrave overfor Siemikowce for at storme over fire i mellemtiden etablerede spang over Strypa. Med ilden fra maskingeværerne og de hurtigt i stilling returnerende kompagnier, blev det russiske angreb hurtigt afvist med store tab. Den russiske artilleriild fortsatte resten af dagen med større og mindre intensitet, og forstummede først helt omkring kl. 21. Også II. Bataillons stillinger ved Kupczynce lå hele dagen under den russiske artilleriild.

Med hjælp fra Reserve-Pionier-Kompanie 48 blev 11. og 12. Kompanies stillinger nødtørftigt retableret i løbet af natten til den 31. oktober. De fire delinger fra 9. og 10. Kompanie forblev liggende langs vejen Jszezkow – Siemikowce. Alene to grupper fra 10. Kompanie blev sendt frem til forstærkning af stillingerne langs søen. Den 31. oktober var meget tåget hele dagen. Formiddagen forløb rolig. Kl. 14 startede på ny russisk trommeild mod 11. og 12. Kompanies stillinger. Kl. 1600 blev det observeret, at der fra højre naboregiment, østrigske Landsturm-Regiment 103, blev afgivet alarmsignaler – tre på hinanden afskudte lyskugler. Uden at kende situationen lod Major Brauns herefter delingerne fra 9. og 10. Kompagnier rykke ind i forreste linje. Selvom situationen på hans højre flanke stadig var fuldstændig uafklaret, indsatte han ligeledes med det samme 4. Kompanie, der kl. 1715 ankom efter at være stillet til disposition af regimentet, sammen med 11. Kompanie ved siden af østrigerne. Som reserve disponerede han herefter kun over to grupper. Tågen var i mellemtiden blevet så tæt, at det kun var muligt at se 10 skridt frem. Kort efter blev der bag højre fløj af 11. Kompanies stillinger hørt høje Hurra-råb og signaler, hvorfor Feldw.Lt. Glomb, fører for 11. Kompanie, sendte tre grupper mod syd til opklaring og kontakt til østrigerne. Disse grupper stødte imidlertid hurtigt på fremrykkende russere. Uden at der kunne høres skydninger ved

østrigerne, og uden at der herfra var indgået nogen form for melding, blev 11. Kompanie samtidig fra ryggen angrebet af en stærk, med håndgranater udrustet russisk skyttelinje. Den med 4. Kompanie blandede 11. Kompanie trak i starten sin højre fløj tilbage mod nord og forsøgte fra nord at sætte ind mod den russiske flanke. Da kompagniet imidlertid blev beskudt fra alle sider, slog førerne for 11., 10. og 4. Kompanie med største delen af deres folk igennem mod vest til Meierhof, og besatte herefter linjen langs vejen Jszezkow – Siemikowce. Til højre lå Hptm. Munzinger (4. Kompanie), mod nord fulgte to kompagnier fra den østrigske II/103, så Ltn. Berthold (10. Kompanie) og helt til venstre Feldw.Lt. Glomb med dele af 11. og 9. Kompanie. Den sydlige kant af Jszezkow blev sikret a en deling fra 3. Kompanie, mens en deling fra 2. Kompanie som forstærkning var forlagt til Jszezkow. På melding fra 12. Kompanie, hvis højre fløj var trukket noget tilbage, at graven var fri for fjender, rykkede linjen langs landevejen frem og nåede ind på 200 meters afstand graven. Da den pludseligt fra graven kom under kraftig infanteri- og MG-ild, faldt den et stykke tilbage og gravede sig ned. Et nyt forsøg på at nå den oprindelige grav mislykkedes ligeledes. Hen under aften ankom forstærkning i form af Reserve-Jäger-Bataillon 20.

Den 1. november kl. 0430 blev der langs hele linjen gennemført et koncentreret angreb mod den oprindelige linje, der i første omgang havde succes. Så rykkede russerne fra Siemikowce frem med stærke kræfter i flanken på 4. Kompanie, hvor kompagnifører og en stor del af mandskabet blev taget til fange. Man havde ikke regnet med en russisk overgang af søen. Beskyttet af den usædvanlig tætte tåge var russerne i løbet af morgenen ikke desto mindre sat over søen på flåder og pontoner, havde trængt de her stående dele af 10. Kompanie tilbage, og havde sat sig fast på Højde 349. Det jæger-kompagni, sendt hertil på meldinger fra Leutnant Jefka, nåede ikke tidsnok frem til at forhindre dette. Da det ved daggry den 1. november blev erkendt, at russerne som en hestesko lå omkring den gamle stilling ved Siemikowce, blev alle dele trukket tilbage til den omkring 500 meter vest for Meierhof liggende, forberedte, 2. Linje af 1. Stilling. Dette lykkedes uden større tab, da fire maskingeværer under Vizefeldwebel Feldmann gik i stilling mellem de to stillinger, og herfra opholdt russerne så længe, at infanteriet havde nået 2. skyttegrav. Omkring kl. 0445 nåede I. og III./221 frem og rykkede fra nord og vest frem mod Højde 349. De kunne imidlertid ikke komme fremad; russerne havde i mellemtiden her indsat store styrker. Kl. 1600 angreb 28. Honved-Division og II/221, sidstnævnte til afløsning af den totalt udmattede III./223. Denne blev trukket tilbage til Studynka-dalen og Antonowka til disposition for 96. Reserve-Brigade. I. og II./223 stillinger lå hele dagen under heftig fjendtlig artilleriild, uden dog at lide væsentlige tab. Kupzynce blev ramt af tungt artilleri. Regimentet var de næste dage ikke involveret i slaget om Siemikowce. Kun enkelte forsprængte dele af MG-deling Feldmann befandt sig ved Reserve-Jäger-Bataillon 20 og RIR 221.

Den 3. november kl. 1130 marcherede 1. og 2. Kompanie på ordre fra Generalkommandoet til Studynka-broen vest for Siemikowce, hvor de blev underlagt Oberst Derschau (Grenadier-Regiment 9). Begge kompagnier forblev som reserve i Studynka frem til den 4. november. Om morgenen kl. 4 blev de så trukket nærmere Siemikowce. 2. Kompanie blev midlertidigt indsat sammen med I. og II./Grenadier-Regiment 9. Kl. 18 blev begge trukket tilbage og ved II/221 indsat i angreb mod de russiske stillinger 500 meter sydøst 357. Før angrebet imidlertid kunne iværksættes, overgav en stærkt rystet russer sig efter vores artilleris kraftige trommeild. Kompagnierne tog mellem 900 og 1000 fanger og marcherede tilbage til Studynka-broen. På dette tidspunkt blev en del af 9. Kompanie, underlagt III./221, indsat i en angreb fra Jszczkow mod syd, men heller ikke her blev angrebet gennemført. Russerne overgav sig. Kompagniet tog herunder 49 fanger. Kl. 2300 rykkede kompagniet igen tilbage til Studynka-broen.

Den 6. november havde regimentet ansvar for følgende afsnit af den generobrede stilling: II. Bataillon på østsiden af Strypa, III. Bataillon på vestbred fra Kupczynce syd til nordkant af Jszczkow, I. Bataillon fra nordkant til sydkant af Jszczkow. (7. og 8. Kompanie var underlagt Gruppe Derschau, der forlængede mod syd fra Jszczkow). Regimentets tab under de hårde kampe ved Siemikowce omfattede af officerer 2 sårede og 2 savnede, af mandskab 43 døde, 99 sårede og 313 savnede.

Den 7. november overrakte den kommanderende general Exz v. Marschall personligt i Rosochowaciec Jernkorsets I. klasse til Leutnant Burkard og II. klasse til 18 officerer og mandskab af regimentet. Ved denne lejlighed udtalte Exz v. Marschall sin personlige tak og sin fulde anerkendelse af regiments præstation ved Siemikowce.

Til MG-kompagniet ankom en deling med tre våben. Pionier-Kompanie 274, placeret i Kupczynce, blev stillet til rådighed for regimentet til udbygning af stillingerne. Den 17. november startede en snestorm, der fortsatte hele natten og også hele dagen den 18. november. Skyttegrave og pigtrådshindringer blev fuldstændig tildækkede. Enhver anstrengelse for at rydde disse var fuldstændig forgæves. Færdsel til nabobyerne var dårligt mulig. Pionerer blev primært anvendt til at holde veje åbne, for at muliggøre leveringen af fødevarer. 8. Kompanie tog en fange fra 1. Finlandske Regiment, der stod ved Nastasow, hvor også 2. Finlandske regiment skulle opholde sig.

Den 19. november havde snestormen lagt sig. Det sneede kun ganske lidt. Ved middagstid var sneen så vidt ryddet, at graven igen var næsten fuldstændig i forsvarsduelig tilstand. Korps Hofmann meldte den 20. november,

at fjenden havde rømmet dens stillinger på den østlige side af Strypa. II. Bataillon havde dog konstateret, at stillingerne foran Mykiszywka stadig var besatte. Da de østrigske meldinger kl. 1030 var bekræftet af Oberst Derschau, sendte 5. og 6. Kompanie patruljer frem. Patruljen fra 5. Kompanie rykkede frem over højderne ved Bohatkowce og frem til Bohatkowce selv, der begge var fri for fjender. I landsbyen blev der taget en fange, der fortalte, at russerne ved midnat var gået tilbage for i stedet at indtage de bedre og mere vinteregnede stillinger ved Nastasow. 6. Kompanies patrulje rykkede frem mod Mykiszywka og kom omkring 300 meter vest for landsbyen under ild fra omkring 30 geværer. En mand blev herunder såret.

Den 22. november blev II. Bataillon afløst af I/221 og kom i kvarter i Kupczynce. Så blev der gennemført følgende forskydninger: I. Bataillon besatte stillingen med 3 kompagnier fra +349 (omkring 800 meter nord for Siemikowce) til hovedvejen i Jzczkow, der fra kirken går mod syd (et kompagni i reserve i Jzczkow. III. Bataillon fulgte efter til nordkanten af skoven ved Dworzyska med et kompagni i reserve i Jzczkow og herefter II. Bataillon omkring 2000 meter mod nord; 7. og 8. Kompanie lå med bataljonsstab i Kupczynce. 14 maskingeværer blev indbygget i regimentets stillinger.

Den 24. november blev 7. Kompanie flyttet fra Kupczynce til Antonowka, hvor det af regimentet i første omgang blev anvendt til vedligeholdelse af vejnettet. Den 25. november fuldførte pionerkompagniet en gangbro over den tilisede Jszczkow søen. Herefter blev følgende feltvagter lagt frem: 1) 3. Kompanie med tre grupper i det nordøstlige hjørne af skoven øst for Bohatkowce og en dobbeltpost i det sydøstlige hjørne. 2) 9. Kompanie en feltvagt ved 359 nordøst for Bohatkowce og en underofficerspost ved 366 i østkanten af den store skov nord for Bohatkowce. Mod syd var til forbindelse til en feltvagt etableret af Honved-Regiment 308 ved P.336 sydvest for Lysa. En officerspatrulje under Lt. Güttler fastslog, at der ikke var fjender i området i retning af Jozesowka. Der blev ikke konstateret spor af infanteri i sneen. Alene omkring 1800 meter vest for Jozesowka blev det set en kavaleripost.

Natten til den 26. november blev 9. Kompanies underofficerspost på østsiden af den store skov overfaldet af omkring 80 russere. Herunder blev tre mand formentlig taget til fange. En deling fra 7. Kompanie til træfældning i skoven øst for Dworzyska indkvarteredes i landsbyen Bohatkowce. Efter en brigadebefaling ændredes placeringen af poster på øst siden af floden. Regimentet udstillede: fra I. Bataillon Feltvagt 1 i den sydøstlige del af Bohatkowce med en underofficerspost i den østlige udkant og Feltvagt 2 i huse ved kirkegården 359 nordøst for Bohatkowce. Sidstnævnte udstillede en fremskudt feltvagt i det nordøstlige hjørne af skoven øst for Bohatkowce og en dobbeltpost i det sydøstlige hjørne af samme skov (patruljering mod syd og nord ad vejen Siemikowce – Mykiszywka). III. Bataillon oprettede en feltvagt i den nordlige kant af den store skov nord for Bohatkowce, hvor vejen fra 355 udmunder fra skoven med en fremskudt feltvagt i den nordlige kant af skoven ved 366 og i det nordøstlige hjørne. Desuden formeredes en permanent patrulje ved 354 nord ofr skoven på skift med I/221, og patruljering posterne imellem. På ordre fra division blev to grupper fra 1. Kompanie (Fører Off.Stelv. Rathjen) placeret ved brohoved Bawarowka (Honved-Regiment 308). Herfra blev patruljer udsendt med nord og øst for at vildlede fjenden med hensyn til organisation af linjen.

Den 28. november faldt posteringerne i den østlige kant af skoven og øst for Bohatkowce tilbage til feltvagten på grund af stærke russiske patruljer. Herunder blev 8 mand taget til fange (5 mand, somi den høje sne ikke kunne bevæge sig hurtigt nok og tre mand, der under patrulje langs postkæden, blev afskåret af fjenden). Da der fra feltvagten blev sendt slagkraftig patrulje frem, havde russeren allerede trukket sig tilbage. Kl. 2200 rykkede en russisk patrulje endnu engang frem, men det lykkede det ikke at skære modstanderen. Strypa og Jszczkow søen var på dette tidspunkt så hårdt tilfrosset, at de var passerbar overalt.

Let russisk artilleri beskød den 30. november landsbyen Botatkowce fra retning af Jozesowka uden at anrette skader. En permanent natpatrulje over isen blev oprettet mellem I. Bataillons stillinger og den sydlige udkant af Bohatkowce. Feltvagten under Honved -Regiment 308 ved 336 blev kl. 0500 omringet af en stærk russisk patrulje. Fra sin feltvagt ilede Utffz. Hoffmann (2/223) ungarerne til assistance, og drev russerne tilbage. En såret russer fra Regiment 92 blev herunder taget til fange. Indsatsen blev af en brigadebefaling anerkendt og rost som et godt eksempel.

Efter en brigadebefaling den 2. december blev et forpostkompagni placeret i Bohatkowce (3. Kompanie), der herefter skulle opstille alle forposter. III. Bataillons feltvagt med dens posteringer i skoven forblev uændret.

Den 7. december aflagde Kejseren et besøg ved 48. Reserve-Division. Fra hvert kompagni inklusive MG-Kompagniet, blev en underofficer, en Gefreiter og 1 mand udkommanderet. Under kommando af Leutnant Keymel (3. Kompanie) marcherede de til Plotycza. På slagmarken fra den 30. august 1915 omkring 800 meter vest for vejen mod Teosipolka, stod en bataljon Grenadier-Regiment 9, en bataljon RIR 221, en bataljon RIR 224 og repræsentanter fra samtlige troppedele under 48. Reserve-Division opstillet. Under mønstringen deltog desuden regimentskommandør Oberstlt. v. Wedel, afløst under fravær i regimentsafsnittet af Major Severing,

Regimentsadjudant lt. Ebel og Ordonnansofficer ved Regimentsstaben, Lt. Mascke. Kl. 10 ankom hans majestæt under hurra fra tropperne. Kejseren skridtede fronten af og holdt herefter en tale, hvorunder han takkede enhederne for deres præstationer og betonede, at vi fortsat ville slå fjenden til han havde fået nok. Fører for 48. Res.Div. Ezc. Puttkammer takkede og udbragte kejserens hyldest. Herefter modtog 39 mand fra regimentet Jernkorset fra kejserens hånd, fulgt af en forbimarch i gruppekolonne.

Den 11. december var dele af 48. Reserve-Division igen opstillet på samme sted til møde med Armeens øverstkommanderende, den østrigske Feldmarschall Ærkehertug Friedrich. Fra regimentet deltog major Thomas, Oblt. Coqui og Lt. Ebel samt 1 underofficer eller mand fra hvert kompagni.

Samme dag blev en mand fra en 7. Kompanie patrulje skudt, da han ikke svarede på et anråb; han døde den følgende dag. To kvinder, der kom fra Jozesowka, blev bragt til brigaden, da de mistænktes for spionage.

Den 12. december blev der afholdt gudstjeneste i Jszczkow af Lt. (præst) Mickel. Efterfølgende blev kompagnierne undervist i brugen af gasmasker af Lt. Boese. Kl. 1900 meddelte brigaden: »Ved korpset i dag 11 overløbere; samstemmende udtalte de, at der denne nat skal forventes offensiv. Der befales kontrol ved alle stabe ned til bataljon«. Regimentet befalede forhøjet alarmberedskab i brohoved Bohatkowce. 4 små projektører fra Pionier-Kompanie 274 og 2 fra Pionier-Kompanie 48 blev indbygget i stillingerne. En stor russisk projektør, placeret ved Jozesowka, lyste hele natten. Ved fjenden skete intet.

Fra den 14. december varetog Major Severin foruden kommando over egen I. Bataillon også over regimentet mens kommandøren, Oberstlt. v. Wedel, var på orlov. Fra Honved-Regiment 308 blev der trukket en ungarsk telefonforbindelse til II. Bataillon. Alle regimentets dækninger blev kontrolleret for deres sikkerhed. Ni dækninger ved III. Bataillon, hvor jorden var sunket, måtte rømmes.

Den 15. december oprettede 8. Kompanie endnu en feltvagt i det sydøstlige hjørne af Bohatkowcer skoven. På venstre fløj af III. Bataillon måtte den forreste linje opgives som resultat af forskydninger i jorden på grund af tøvejr. Til gravning af nye stillinger blev to kompagnier fra RIR 224 stillet til disposition af brigaden. Bygning af nye dækninger blev i første omgang indstillet. Tre delinger fra 9. og 11. Kompanie gik om natten til kvarterer i Kupczynce.

Den 18. december overtog II. Bataillon forbindelsesposten i det østrigske Siemikowce brohoved (fører: Off.Stelv. Sprenger, 6. Kompanie). Udveksling af forbindelsesofficerer til stabene ved RIR 223 og Honved-Regt. 308 (brigade befaling) fandt sted om formiddagen. Ved sidstnævnte var Off.Stelv. Rathjen, ved Regimentet Kadett Reiner, som placeredes i Jzezkow ved Major Severin. Formålet med forbindelsesofficererne var: »Kontinuerlig fastholdelse af forbindelse; han skal løbende holde sin regimentskommandør orienteret over den samlede situation i regimentets afsnit, om udbygning og forandringer i stilling, og orienterer ham om indtryk og hensigter«. Til forbindelse med Honved-Regiment 308 blev der yderligere opstillet en underofficerspost fra højre fløjkompagni i II. Bataillon på østsiden af Strypa ved den ungarske Feltvagt 4 øst for 336. Kl. 12 midnat var den store omkring 700 meter lange bro færdig, bygget på 3½ uge af Pionier-Kompanie 48. Den var også bygget til trafik af vogne.

Den 19. december blev 5. og 6. Kompanie flyttet fra Jæszczkow til Bohatkowce. I mellemtiden var der af pionerer bygget blokhuse til underbringelse af feltvagter, ligeså indrettet splintsikre dækninger var midten af stillingen. 3 Kompanie overtog forreste stilling, et kompagni lå som reserve i husene ved landsbyens kirke.

Den 21. december blev en patrulje fra 7. Kompanie sendt frem mod gården 1 kilometer vest for Mykiszywka, mens en patrulje fra 5. Kompanie gik mod gårds vest for Jozesowka. Førstnævnte blev beskudt og gik herefter frem i angreb. Omkring 100-120 russere flygtede fra gården. Patruljen med en styrke på to grupper under Vizefeldwebel Rodrian (7. Komp.) tog på gården 6 fanger fra 91. Regiment. Som russerne igen nærmede sig med en styrke på omkring 100 mand, faldt Rodrian som befalet tilbage. Patruljen mod gårdene vest for Jozesowka under føring af divisionens ordonnansofficer, Lt. Henkel, nåede frem til begge gårde. Enkelte kosakker forsvandt herfra og blev beskudt. Patruljen gik frem til gården, gjorde dem uanvendelig og trak sig så ugeneret tilbage. Til støtte for begge patruljer var en kanon sat i stilling på det østsiden af floden sydøst for Bohatkowcer skoven. For deres gode indsats modtog Vizefeldwebel Rodrian, 2 Gefreiter og 2 underofficerer Jernkorset. Indsatsen blev rosende omtalt i en arme befaling.

Juleaften blev fejret ved alle stabe og kompagnier efter forudgående gudstjeneste. Hjemmefra var der igen sendt talrige »Liebesgaben«.

Den 25. december skød tungt og let russisk artilleri mod Bohatkowce og mere spredt mod Jszczkow. Desuden blev forpostkompagniet beskudt, hvorunder der var en såret. Ved middagstid og igen om aftenen beskød eget artilleri Jozesowka som gengældelse. Næste dag kl. 0300 nærmede sig en fjendtlig skyttelinje på omring 100 mand 7. Kompanies feltvagt ved skoven, men faldt snart igen tilbage, beskudt af vore folk.

Den ungarske feltvagt 4, hvor 8. Kompanies underofficerspost var placeret, blev den 27. december kl. 2100 kastet tilbage af overlegne russiske kræfter. Utffz. Schäger blev herunder såret af en håndgranat. 1 mand savnedes, Da forstærkninger ankom, var russerne allerede gået tilbage. Posten blev herefter genoprettet.

En patrulje fra 5. Kompanie under Lt. Henkel beskød den 28. december kl. 0700 en fjendtlig patrulje ved 362 på vejen mod Mykiszywka. Under fortsat fremrykning mod øst kom de under kraftig beskydning fra et hus øst for Morozowa, og trak sig herefter tilbage. Den 29. december blev der syd for Jszczkow indbygget en stor 60 centimeter projektør. I løbet af dagen gik to kanoner i stilling i Bohatkowce. Ved nabo korps Hofmann blev et kraftigt russisk angreb afvist. På årets sidste dag blev feltvagt 1 (7. Kompanie) kl. 0500 angrebet af en stærk overlegen russisk styrke (efter udsagn fra fanger på to kompagnier). I kampen greb begge nabo feltvagter flankerende ind. Russerne trængte ved feltvagt 1 ind i skovkanten og kastede talrige håndgranater, der imidlertid hverken kostede tab eller beskadigede feltvagtens blokhus. Efter en halv times kamp blev russerne trængt tilbage. De efterlod sig 4 døde og 1 såret. 2 russere fra Regiment 90 blev taget til fange. Fangerne fortalte, at angrebet var iværksat fra Nastasow.

1916

Natten til den 2. januar 1916 blev der efter ordre fra Generalkommandoet sendt stærke patruljer frem langs hele fronten. Formålet var en foruroligelse af fjenden at tvinge ham til at besætte sin hovedmodstandslinje og om muligt tage fanger. Fra regimentet blev patruljer sendt frem mod Kosaken-gården, mod en gård øst for »a« i Nowozowa og en gård vest for Mykiszywka. Patruljen under Lt. Heyer mod Kosak-gården fandt den ubesat og ødelagde husene med håndgranater. Patruljen mod gården øst for »a« i Nowozowa blev beskudt, som de nærmede sig. Den trængte videre frem, besatte enkelte huse og beskød den retirerende fjende. Patruljen mod gården vest for Mykiszywka kom ligeledes under beskydning, men trængte igennem den allerede ødelagte pigtrådshindring ind i gården. Der blev kastet håndgranater ind i de forskellige bygninger, så blev fremrykningen fortsat, hvorunder det kom til ildkamp med de retirerende russere. Alle patruljer vendte uskadte tilbage til egne stillinger omkring kl. 0830. I forbindelse med udsendelsen af patruljer blev den russiske hovedmodstandslinjes forskellige afsnit lagt under kraftig artilleriild.

Den 18. januar blev stillingerne overfløjet af fem tyske flyvemaskiner i retning af Tarnopol. Kort tid efter kom det til kamp mellem et tysk og en russisk fly. I glideflugt, tilsyneladende ramt, gik det russiske fly ned bag de fjendtlige linjer.

Regimentet modtog 100 mand erstatningspersonel, alle kun »garnisons-egnet«, som blev tildelt bagagen, hvor de afløste felttjeneste egnede folk til brug ved fronten. Efter at yderligere 2.000 gasmasker var leveret til regimentet havde alle mand deres egen virksomme gasbeskyttelse. Fjenden havde i de sidste dage haft en stadig mere livlig aktivitet. Feltvagter blev hyppigere angrebet af stærke enheder, og også det fjendtlige artilleri gjorde sig ubehagelig mærkbar. På vores side blev arbejdet forstærket på udbygning af stillingen og på gravning af dybe dækninger til underbringelse af soldaterne. Imidlertid blev arbejdet vanskeliggjort af de skiftende frost- og tøvejr.

Den 22. januar ved midnatstid blev 5. Kompanies Feltvagt 2 angrebet af en ca. 80 mand stærk fjendtlig styrke. Russerne kastede håndgranater og forsøgte at trænge igennem pigtråden. Efter en kort ildkamp blev fjenden dog kastet tilbage, efterladende sig en død fra Regiment 90. Blodspor tyede på yderligere russiske tab. I Feltvagten blev den vagthavende Vizefeldwebel Hinrichsen og en mand såret. En mand var død og en mand såret var faldet i fangenskab.

Den 24. januar om formiddagen blev der konstateret en ny russisk trådhindring af omkring 3-400 meters længde i linjen 362-363, med en nygravet skyttegrav bag. Kl. 1945 gik en patrulje på 5 grupper, inklusiv en gruppe pionerer, under kommando af Lt. Rodrian, frem til opklaring af denne nye stilling. Den kom imidlertid ind i en russisk projektør, og livlig beskudt fra front og flanke. Patruljen måtte derfor trække sig tilbage, hvilet dog lykkedes uden at lide tab.

Den 26. januar kl. 0730 blev tre mænd i civilt anholdt efter ubemærket at være kommet igennem forpostlinjen. De medbragte sprængladninger og hævdede, at have fået ordre til at ødelægge jernbanelinjen Stanislau – Czernowitz. Sprængladningerne skulle de have efterladt i en halmstak. Imidlertid kunne en patrulje under Lt. Schabbel og Lt. Berndes og med en af de anholdte, ikke finde de efterladte sprængladninger.

Den 27. januar blev Oberstlt. v. Wedel forfremmet til oberst. I anledning af kejserens fødselsdag blev der afholdt appeller i kompagnierne. Kl. 1000 blev der ved Teosipolka afholdt parade, hvori regimentet ikke var repræsenteret. Alligevel blev ved denne lejlighed en række folk fra regimentet tildelt Jernkorsets II. Klasse af Armeefører, Exz. Graf Bothmer personligt.

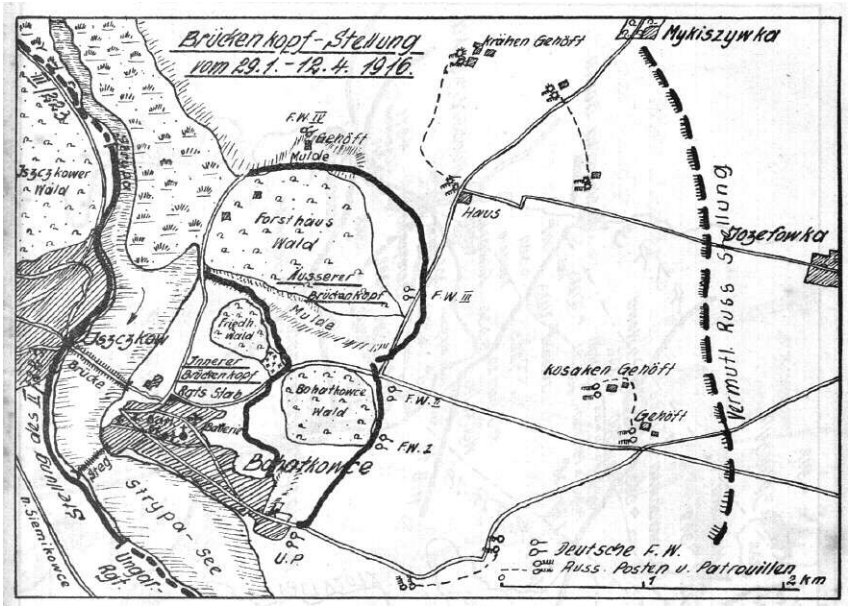

Den 30. januar beskød russisk artilleri fra retning af Jozesowka Feltvagt 2 fra 2. Kompanie og en i nærheden arbejdende Pioner enhed, hvorunder en pioner blev såret. Under skydningen blev en russisk observatør set i et træ ved gården vest for Mykiszywka.

Den 31. januar blev en patrulje fra Feltvagt 2 fra 2. Kompanie kl. 0600 over Lysa i østlig retning og fordrev her en russisk dobbeltpost, for herefter at vende sig mod Højde 350 nordøst for Lysa. I mellemtiden afsøgte en pioner-patrulje Lysa efter en fjendtlig artilleriobservations post, anmeldt af Artillerie-Regiment 48. Ud over tilsneede, uberørte gamle russiske skyttegrave, blev der imidlertid intet fundet. Som en stærkere russisk skyttekæde nærmede sig, trak vore patruljer sig tilbage efter en kort skudveksling, og uden at lide tab. Kl. 0700 var en patrulje sendt frem mod den nedbrændte gård ved 362 til dækning af pionererne. Den blev gentagende gange beskudt fra retning af Mykiszywka og besvarede ilden. Også den russiske artilleriobservatør forsøgte igen at klatre op i sit træ, men blev fordrevet af ild fra patruljen ved 362. Ved middagstid rykkede en russisk styrke frem mod Højde 362, men blev fordrevet af 10 skud fra 3. batteri, Reserve-Feldartillerie-Regiment 48 og af infanteriild. Kort efter rykkede endnu en kraftig russisk skyttekæde frem mod Højde 362 og åbnede fra gamle russiske skyttegrave en spredt ild mod Feltvagt 2/2. Kompanie og Feltvagt 1/3. Kompanie, hvorfra ilden blev besvaret. 3. og 4./RFAR 48 og 6./FAR 26 beskød fjenden med omkring 80 skud, hvorefter fjenden hurtigt igen fortrak. Senere blev der igen observeret en dobbeltpost ved Højde 362.

Den 1. februar blev den igen opdukkede russiske observatør i træet fordrevet af ild fra posteringen ved Højde 362. Omkring kl. 0930 forsøgte en større russisk styrke (omkring 2 kompagnier) at rykke frem mod posteringen, men forhindret heri af vores tropper og af artilleriild fra 3. og 4./48. Kl. 1430 blev en russisk dækning på Lysahøjden (formentlig en artilleriobservationspost) sprængt af pionerer fra Pionier-Kompanie 48 under Lt. Jung. Den hidtidige forbindelsesofficer fra Honved-Regiment 308, Fähnrich Reiner, blev afløst af Lt. Wittenberger. Lt. Meyer 7/223 afløst Lt. Rathjen ved Honved-Regiment 308.

Lt. Schabbel (12. Kompanie) forsøgte den 4. februar at bjærge en flåde, der var drevet i land foran kompagniet, hvilket dog ikke lykkedes. Under forsøget blev der fundet en russisk soldat i sivene, og bragt over Strypa i en pram. Han tilhørte 91. Infanteriregiment, og havde til hensigt at løbe over. Flåden blev næste dag bjærget af 12. Kompanie. I Donysow var der indrettet en aflusningsanstalt, der nu som de første blev stillet til rådighed for II. Bataillon.

Under den russiske artilleribeskydning den 7. februar, tog et midlertidigt fremsendt MG i 3. Kompanies Feltvagt 1 det sandsynlige russiske observationsstade under kontinuerlig ild, hvorefter den russiske artilleriild øjeblikkeligt ophørte.

Divisionspræst Wolf afholdt den 8. februar i kirken i Jszczkow et lysbilledforedrag: »Julekrybben i sin udvikling og betydning for kulturlivet«. 11. Kompanie blev den 9. februar afløst af 6./224 og staben afløst af II/224. Begge forskød til Bohatkowce i kvarter. Indtil afløsning forblev 10. og 12. Kompanie operativt underlagt RIR 224. En stor russisk dobbeltdækker overfløj kl. 1040 Rosochowaciec, hvor den kastede 9 bomber, hvoraf dog kun de 4 eksploderede uden at anrette skader.

Den 14. februar ankom endnu engang to russiske fly fra retning af Maryanka og nedkastede tre bomber, tilsyneladende mod broen Jszczkow – Bohatkowce, men anrettede ingen skader; end ikke isen gik i stykker. De følgende dage fik temmelig ensformig. Vore patruljer blev sendt ud, fordrev russerne fra fremskudte poster og tog fanger. For det meste greb begge siders artilleri også ind i træfningerne. Derudover havde bataljonerne fuldt ud at gøre med en forbedring af stillingerne. Natten til den 22. februar startede et kraftigt snefald, der fortsatte med uformindsket styrke frem til den 2. marts. Gravene blev fyldte med sne og pigtråden begravet i så store snedriver,

at man ikke længere kunne se tråden. Det kostede ustandseligt arbejde at holde grave og indgange til dækninger bare nogenlunde åbne. Kompagnier i reserve måtte indsættes til at skovle sne på vejene for blot at holde den allermest nødvendige trafik i gang frem og tilbage til stillingerne. For fagmæssigt at kunne konstruere tunneldækninger blev ved regimentet dannet særlige enheder til gravning af tunnelerne, bestående af 6 faguddannede minearbejdere, 2 tømre til bygning af tunnelrammer og en pioner. Et kompagni af minearbejdere blev opstillet af korpset, hvortil regimentet afgav 1 Off.Stelv., 1 underofficer og 20 mand. I første omgang blev kompagniet afgivet til 3. Garde-Division. Videre blev der efter regimentsbefaling ved hver bataljon opstillet et særligt patruljekommando med en styrke på 4 grupper, der gennemgik en særlig uddannelse til deres funktionen. Fører for disse blev ved I. Bataillon Lt. Güttler, ved II. Lt. Rodrian og ved III. Bataillon Lt. Willmann.

Ifølge divisionsbefaling skulle ethvert russisk angreb, når stillingsbyggeriet var tilstrækkeligt fremskredet, afvises på østsiden af Strypa. De dele af regimentet, der stadig befandt sig vest for floden, blev afløst af RIR 224 og flyttet til østsiden. Her besatte II. Bataillon venstre og III. Bataillon højre afsnit i forreste linje. I. Bataillon kom med to kompagnier i kvarter i Bohatkowce og med de to øvrige i Rosochowaciec. II. og III. Bataillon udbyggede yderligere stillingerne, mens I. Bataillon skulle udbygge det lille brohoved. Den 1. marts kl. 0515 skød russerne fra Krähen-gården. En patrulje under Lt. Heyer blev sendt frem. Omkring 40 russere, hvoraf 5 blev skudt ned, trak sig herefter tilbage. Fjenden havde i gården anlagt en stor dækning, der skulle ødelægges. En samme dag ankommet overløber fra Regiment 90 bekræftede generelt de hidtidige opnåede patrulje resultater. Ifølge disse var der omkring 80 russere i Mykiszywka med et MG, og 6 artilleripjecer i Jozesowka med vekselstilling syd og nord for Jozesowka. Nastasow var stærkt belagt, angiveligt med Regimenterne 89, 90, 91 og 92. I Feltvagt 3 og 4 blev der indbygget mindre projektører. Fire mand fra hver bataljon blev uddannet til anvendelse af disse. Den 9. marts blev III. Bataillon i forreste linje afløst af I. Bataillon.

Den 18. marts ved middagstid skød en russisk patrulje på lang afstand nogle enkelte salver mod Bohatkowcer skoven. En patrulje fra I. Bataillon gik imod frem til Lysa-højden, men kom ikke indenfor skud afstand, da russerne trak sig tilbage. Omkring kl. 14 blev en russisk patrulje på 6-20 mand observeret i terrænet mellem Blechdachhuset, Kosaken-gården og Artilleri-gården, der skød mod vores poster i skoven. Den blev fordrevet med ild fra MG og enkelte shrapnels. Det russiske artilleri lagde herefter enkelte shrapnels over Feltvagt 4, uden dog at anrette skader.

Natten til den 21. marts kunne der syd for Bohatkowce høres kraftig gevær- og artilleriild. Som det blev fortalt, havde russerne her angrebet to fremskudte støttepunkter. På grund af russernes livlige aktivitet mod syd, blev stående patruljer skudt frem mod øst fra regimentets syd- og nordafsnit.

Den 22. marts gik I. Bataillons Jagdkommando under Lt. Güttler over Lysa frem til nær Kosakken-gården, hvor det blev fastslået: l.) at denne ikke var besat i dagtimerne; 2.) at en russisk feltvagt var placeret i en ruin omkring 1300 meter sydøst for Kosakken-gården med en besætning på omkring 20 mand; 3.) at en russisk dobbeltpost stod omkring 1000-1200 meter nordøst for Kosakken-gården på bakken sydvest for Jozesowka. Den 23. marts blev II. Bataillon afløst i det nordlige afsnit af III. Bataillon. I Bohatakowcer skoven blev det første skudsikre blokhus indviet. Da de var utilstrækkelige, blev de fire små projektører erstattet af fire lyskastere med elektriske glødelamper (100 lys) efter at betjeningsmandskabet havde gennemført uddannelse hertil.

Den 26. marts havde I. Bataillons jagdkommando mellem kl. 9 og 10 en ildkamp med russere i østkanten af Lysa, da disse ville omringe patruljen. Herunder havde vi tre sårede. Lt. Güttler fastslog, at der var placeret en feltvagt med omkring 40 mand i et mere intakt hus mellem ruinerne omkring 450 meter sydøst for 345. Denne blev beskudt af jagdkommandoet og havde herunder 8-10 mand tab. Placeringen af russiske feltvagter var i en linje nord-syd på højde med vejen 200 meter vest for avlsbygninger 349.

III. Battalion Jagdkommando (under Lt. Willmann) lagde sig kl. 1830 i ruinerne ved 362 for at tage russiske fanger. Kl. 2030 nærmede sig en fjendtlig patrulje, hvorpå der blev åbnet ild på ganske kort afstand og svarede igen ved at kastet en håndgranat. En russer fra Regiment 90 blev derved dræbt, en anden taget til fange. To mand på vores side blev lettere såret af den russiske håndgranat. Fangen fortalte, at han tilhørte en patruljeenhed ved Regiment 90. Denne omfattede 106 mand og var placeret i Mykiszywka. Her lå også tre kompagnier fra regimentet, yderligere tre i Jozesowka og resten i Nastasow. I Blechdach-huset lå en feltvagt af delingsstørrelse med telefonforbindelse. Gården 1 kilometer vest for Mykiszywka var ikke besat. I den nærhed var der en artilleriobservationspost.

Det østrigske konstruktionskompagni 3/25, der havde bygget blokhusene i skoven, forlod 96. Reserve-Brigade. Generalmajor Schoenbeck takkede den i en brigadebefaling for en værdifuld indsats, samt for et forstående samarbejde, hvorigennem den i den vanskelige situation gennem måneders samarbejde havde opnået deres kammerater i 96. Res.Brig. fulde tillid.

Den 1. april omkring kl. 1100 skød russisk artilleri en række shrapnels mod Bohatkowce, hvorunder to mand fra 3. Kompanie blev såret og Musketier Massoth dræbt. Sidstnævnte blev begravet på kirkegården i Bohatkowce af feltpræst Breithaupt under overværelse af regimentskommandøren. Patruljekommandoet fra III. Bataillon gennemførte den 6. april en aktion mod gårdene vest for Mykiszywka, og blev herunder tvunget til igen at falde tilbage på grund af angreb af overlegne styrker i front og flanke. Under træfningen faldt Gefreiter Huthoff 11/223 i russisk fangenskab.

Den 8. april blev Oberstlt a.D. Freiherr von Gemmingen-Guttenberg fra RIR 221 forsat til regimentet, hvor han overtog kommandoen over III. Bataillon. Den hidtidige kommandør, Hptm. Kutzen, trådte tilbage til I. Bataillon.

Efter at regimentet allerede den 9. april havde befalet, at arbejdstjeneste søndag ville blive aflyst, kom den følgende dag nyheden om, at regimentet natten til den 12. april ville blive afløst af det østrigske Infanterie-Regiment 103. Som reserve for Armeeoberkommando Süd skulle regimentet forskyde til Sloboda Zolta. Allerde samme dag ankom 30 officerer fra det afløsende regiment for at inspicerer brohoved Bohatkowce, der overgik fik Korps Hofmann.

Armereserve ved AOK-Süd – 12. april – 9. juni 1916

Ordren til afløsning var meget velkommen for de fleste. Man havde fået nok af stillingskrigens ensformighed. Ønsket om, at russerne endeligt ville gå til angreb, var ikke gået i opfyldelse. Det havde ikke været regimentet muligt at afprøve brugbarheden af det arbejde, de gennem måneder havde udført på stillingerne. Soldaterne fik heller ikke mulighed for, i de sidste varme marts dage, at se grønsager og blomster gro frem af jorden. Som egentlig forventet, kom det her kun til såning, men ikke til høst.

Den 12. april kl. 0400 blev regimentet afløst af det østrigske Infanterie-Regiment 103. Afløsningen var afsluttet kl. 0600. Fra regimentet forblev de til 60 mand forstærkede Jagdkommando II. og III. Bataillon. Til betjening af de taktiske signalforbindelser forblev telefontrupper i området frem til den 14. april. Regimentsstab, 3. og 4. Kompanie, II. og III. Bataillon med MG-Kompanie marcherede som Armee-reserve til Sloboda Zlota. 1. og 2. Kompanie med stab I. Bataillon kom til Rosochowaciec. III. Bataillon blev kaserneagtig underbragt i barakker, alle øvrige i landsbykvarterer Den 17. april kom også stab I. Bataillon med 1. og 2. Kompanie til Sloboda Zlota, og ligeledes den store bagage, der hidtil havde været i Kupczynce.

48. Reserve-Division trådte umiddelbart under kommando af AOK-Süd. Regimentet modtog nødvendige ordre direkte herfra. Den 14. april begyndte eksercits og undervisning, startende med enkeltmands uddannelse med det mål, efter fire uger at kunne gennemføre en kompagnimønstring. Den 20. april besøgte divisionskommandørende 4. Kompanie på eksercerpladsen vest for Sloboda Zlota og efterfølgende barakkvarterne for 1. og 2. Kompanie. Her udtalte han sin fulde tilfredshed. Påskegudstjeneste fandt for protestantisk personel sted den 23. april med feltpræst Breithaupt og efterfølgende for katolsk personel med feltpræst Wolf. Under en operation ved Bohatkowce blev fra Jagdkommando III. Bataillon ved det østrigske IR 103, Lt. Willmann og en mand lettere såret, mens en mand såredes hårdt. Jagdkommandoet under Lt. Willmann blev den 27. april afløst af den tilsvarende enhed fra I. Bataillon under Lt. Güttler. Jagdkommandoet ved det østrigske regiment skulle optræde mest mulig aktiv, frem for alt også for at holde modstanderen i uklarhed over troppefordelingen. At dette ikke i længden var mulig, viste en meddelelse fra russerne, som Lt. Willmann den 23. april fandt i ruinerne ved 362, med følgende indhold: »223 Regiment! Vi ønsker Dem alt godt og held på vejen. 223 Regiment. Vi forlader også snart dette prægtige område, håber dog, at vi igen vil se hinanden i Berlin. Sørgende venner.«

Gennem maj måned blev uddannelsen intensivt fortsat. Foruden eksercits blev der gennemført marchtræning med fuld oppakning på afstande op til 22 kilometer. Stor vægt blev lagt i feltuddannelsen. Ved Plotycza blev der gennemført feltskydninger. Under overordnet ledelse af Oberst v. Wedel blev der af division også oprettet officerskurser, hvortil Regimenterne 221, 222, 223 og 224 og fra Res.Jäger-Bataillon 20 tilkommanderede et passende antal løjtnanter. Leder af kursus blev Major Thomas, der til den teoretiske undervisning også fik tildelt Hptm. Kutzen. Formålet med kurset var at uddanne de unge officerer praktisk til delingschefer og fremme deres teoretiske viden.

Den 23. maj blev I. Bataillon og den 1. juni III. Bataillon inspiceret af divisionskommandøren. Under kritikken blev den gode uddannelse ved kompagnierne særligt fremhævet, og divisionskommandøren udtalte sin særlige anerkendelse til regimentskommandøren for den hurtige og alligevel grundige uddannelse af regimentet. Yderlig blev der i Sloboda Zlota gennemført uddannelse af officerer og mandskab i maskingevær, og Lt Jeska og Storck blev sammen med 13 underofficerer og 52 mand i Teosipolka uddannet på granatkaster »Priester«, så der efterfølgende ved hver bataljon var 8 betjeningsmandskab, hver på 1 underofficer og 3 mand.

Ved de forskellige bataljoner blev der på forskellige søndage afholdt store sportsfester, hvori alle regimentets officerer med obersten i spidsen, deltog. Regimentsmusikken spillede. Kap- og stafetløb, håndgranatkast, højde- og længdespring osv. blev afholdt, og vinderne belønnet med små spiselige præmier. En lille scene var bygget, hvor de nyeste – og oftest af kunstneren selv skrevne – stykker blev opført. Som afslutning var der kompagnifester med fri øl. En skuespillertrup fra Berlin opførte endda en eftermiddag en lille teaterforestilling, der ligeledes bragte jubel blandt folkene.

Brussilow-offensiv 1916

Slaget langs Strypa 11. til 21 juni 1916

I begyndelsen af juni kom regimentets hvileperiode til afslutning. Den 4. juni havde russerne under General Brussilow iværksat en stort anlagt offensiv. Herunder faldt det meste af den østrigske 4. Armee langs Luck i fangenskab; også den østrigske 7. Armee i Bukowina mistede fodfæste under det russiske stormløb, og trak sig i stor uorden tilbage til Karpaterne. Langs hele den østrigske front var det kun Sydarmeen, der stadig holdt fast. Med en styrke på fire østrigske og en tysk – 48. Res. – division, fastholdt den en front på omkring 70 kilometer. Som en klippe stod Sydarmeen mellem de slåede østrigere. For at afstive østrigerne blev 48. Res. Division trukket fra hinanden, og bataljonsvis indsat på de mest truede afsnit eller hvor russerne var trængt igennem. Det var en hård periode for Sydarmeen og dens underlagte enheder, ikke mindst fordi den ikke kunne regne med støtte fra andre tyske enheder. Langs hele strækningen var Volhynia til Bukowina kæmpede kun en enkelt tysk division – 48. Reserve-Division.

Den 4. juni kl. 0300 startede en kraftig russisk artilleriild langs hele 48. Res.Div. front, der hurtigt øgedes til trommeild og fortsatte frem til kl. 0800. Omkring kl. 10 meddelte Sydarmeen telefonisk, at russerne med stærke kræfter angreb IX Korps (nordlige nabo til 48. Division), og at det kunne blive nødvendigt med en forskydning af regimentet. Regimentskommandøren beordrede derfor alarmberedskab. En forskydning af regimentet blev dog i første omgang ikke befalet. Om aftenen den følgende dag angreb russerne RIR 222. Efter at de næsten hele dagen havde holdt stillingerne under kraftig artilleribeskydning, og grave og hindringer var ødelagt, gik de tre gange i tætte masser til angreb, men hver gang afvist under store tab. Personellet i III/222, der med undtagelse af nogle få poster under hele artilleribeskydning havde taget dækning i såkaldte rævehuller, havde herunder kun tab på to døde og 13 sårede.

Tidligt den 6. juni gik russerne til angreb på Honved-Regiment 308 ved Siemikowce. Ungarerne lod imidlertid ikke russerne slippe igennem. De lod end ikke fjenden komme frem til stillingerne, men gik selv frem fra deres grave og kastede fjenden tilbage med store tab. De følgende dag var der igen rimeligt roligt, og regimentet kunne genoptage deres eksercits og feltøvelser.

Efter at enhederne den 10. juni var rykket ud til øvelser, kom kl. 0930 følgende befaling fra AOK-Süd: »RIR 223 rykker straks over Uwsie til området Michalowka, 9 kilometer øst for Podhajce til foranstaltning for AOK. (Kamptræn medbringes! Melding om afgang!)«. Da bataljonerne først måtte hentes tilbage fra øvelsesområderne, kunne afgang ikke ske før kl. 1045 via Uwsie. Her blev der holdt hvil og forplejet. Så gik det videre over Forw. Aleksandrowka – østlige kant Leczowka – Bialokiernica til Michalowka, hvortil bataljonerne ankom mellem kl. 1815 og 1845 og kom i kvarter. MG-Kompagniet i Poplawy. På grund af den stærke hede og det kraftige støv var marchen meget anstrengende for enhederne. Der var flere tilfælde af hedeslag. Mens Oberst v. Wedel var beordret til AOK-Süd til ordremodtagelse, førte Oberstlt. Freiherr v. Gemmingen regimentet. Om aftenen orienterede obersten om den generelle situation: »Fjenden har overskredet Strupa ved 6. østrigske Korps; de østrigske enheder under 12. Infanterie-Truppen-Division stod i linjen Punkt 362 (ved Bienenhaus, 3 kilometer nordvest for Dobrowoby) – Forw. Wiszniki – Forw. Okopy. En svag fjendtlig enhed, formentlig et kompagni og kosakker var den 9. juni set i Kurbwanowka. Fra 6. østrigske Korps stod 39. ITD lige vest for Strypa, nord for Bobulince drejet mod vest til omtrent 2 kilometer vest for den vestlige udkant af Bobulince. Hullet mellem 39. og 12. ITD skulle om muligt denne nat lukkes med tyske og østrigske enheder. En sammensat division under kommando af Generalleutnant v. Oppeln-Bronikowski skulle gennemføre dette. Divisionen var sammensat af RIR 223, den østrigske Landwehr-Infanterie-Regiment 19, Honved-Regiment 310, østrigske Dragonen-Regiment 5 og den sammensatte artilleriafdeling von Meien (2 østrigske og 1 tysk batteri). Den 11. juni marcherede Division v. Oppeln i to kolonner

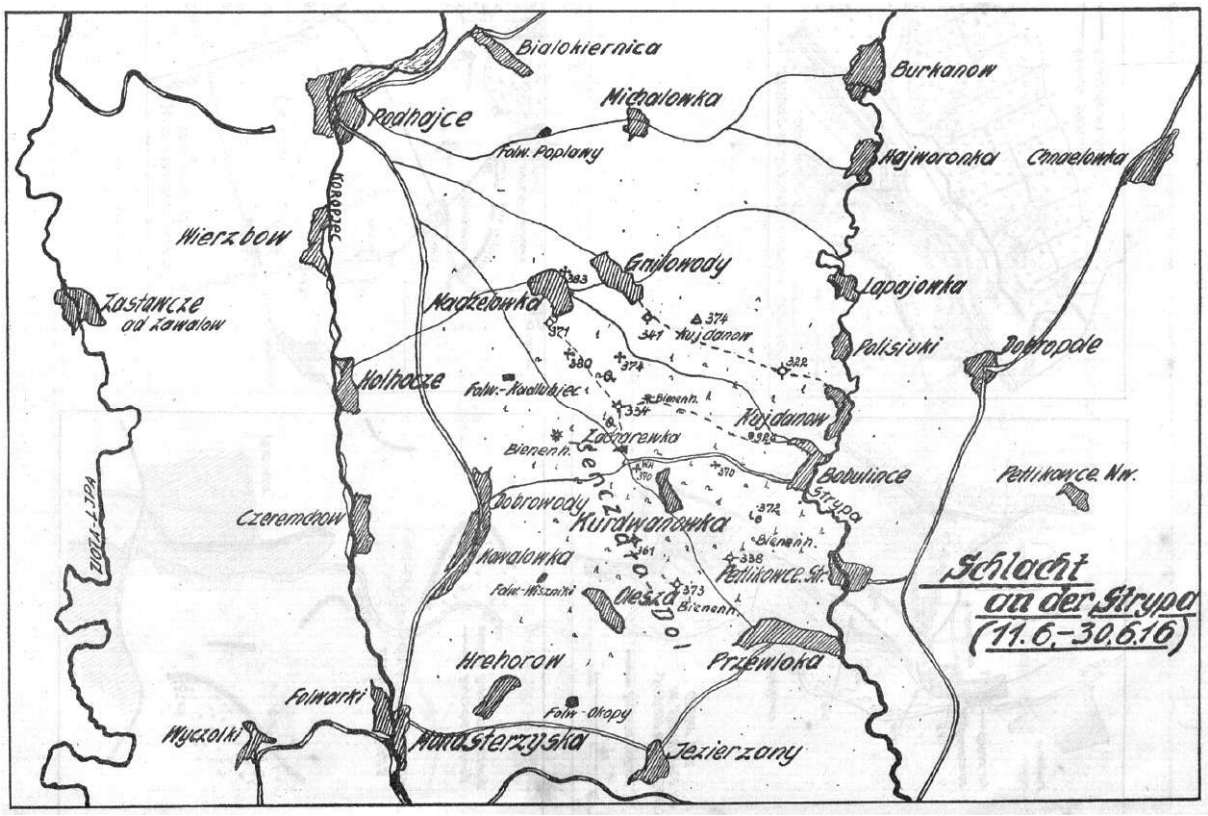

over Gnilowody mod syd for at angribe flanken på fjenden, der var trængt over Strypa. Venstre kolonne bestod af Honved 310, højre kolonne af RIR 223, LIR 19 og Art.Afd. Meien. Sidstnævnte marcherede kl. 0500 fra Michalowka over +390. Sikringen af venstre flanke var Dragonen-Regt. 5. Regimentets rækkefølge var: II. Bataillon (major Thomas), I. Bataillon (Hptm. Kutzen), III. Bataillon (Oberstlt. Freiherr v. Gemmingen). Hver bataljon havde tildelt 4 MG, mens 4 MG i enden af kolonnen var til disposition for regimentskommandøren. Kl. 0620 blev Gnilowoby nået. Derfra fulgte march over +341 - +374 – Qu gennem slugten til Qu 334. Fjenden blev på dette tidspunkt meldt i den generelle linje nordvest kant Bobulince – 372 – 2 kilometer sydøst Kurbwanowka. Kl. 0745 befalede divisionen derfor regimentet til at gøre klar i slugten ved Qu 334 mod syd, senere i slugten ved »Z« i Zacharewka. Til venstre stod Honved-Regiment 310 vest for 370-326. Til højre skulle RIR 223 oprette forbindelse til 12. Infanterie-Truppen-Division. Landwehr-Infanterie-Regiment 19 fulgte RIR 223 frem til »Z« i Zacharewka som divisions reserve. Kl. 0810 blev angrebsenhederne underlagt Generalmajor Schoenbeck som »Brigade Schoenbeck«. Kl. 0830 foldede regimentet ud: II. Bataillon på venstre fløj 600 meter nord for »Z« i Zacharewka, I. Bataillon til højre herfor. III. Bataillon til højre i slugten, der fik fra »Z« i Zacharewka mod sydvest. Her lå ligeledes regimentets reserve-MG og Scharfschützen-Trupp 186. Under fremrykning mod sydøst skulle II. Bataillon senest på højde med +370 opnå kontakt til Honved-Regt. 310. Under udfoldningen strømmede fra øst store dele af den østrigske Infanterie-Regiment 100 førerløs tilbage. II. Bataillon indsatte i forreste linje 8. Kompanie (Oblt.d.L. Müller), 5. Kompanie (Lt. Meyer) og 6. Kompanie (Lt.d.R. Steinhauff), hver forstærket af et MG. Som reserve fulgte 7. Kompanie (Lt.d.R. Doehler) i anden linje bag venstre fløj. I. Bataillon havde forrest fra højre 3. Kompanie (Lt.d.R. Schweigmann) og 4. Kompanie (Lt.d.R. Schweppenhäuser, og i anden linje til venstre 1. Kompanie (Lt.d.R. Nierth) og 2. Kompanie (Oblt.d.L. Schnaedtger), alle forstærket med to MG. 2. Patrulje opretholdt med patruljer til højre forbindelsen til Landwehr-Inf.Regt. 19 og 12. Inf-Tuppen-Division. Kl. 0930 fastslog kavalleripatruljer, at Kurbwanowka var besat af to russiske kompagnier, og at yderligere styrker var på vej. Stærke fjendtlige styrker var ligeledes under fremrykning mod +370. På denne baggrund kom der kl. 1000 fra brigade ordre til angreb. Bataljonerne foldede øjeblikkeligt ud og startede fremrykningen. På trods af kraftig fjendtligt infanteri, maskingevær og artilleriild blev angrebet gennemført på mønstergyldig måde. Uddannelsen under regimentets periode i armereserve viste nu sin gode virkning. II. Bataillon nåede kl. 1115 kontakt til Honved-Regt. 310. Kl. 1100 havde 3. Kompanie besat Kurbwanowka i stærk storm. Den russiske garnison på omkring et kompagni, faldt tilbage mod sydvest. På en afstand af omkring 500 meter satte den sig fast i en skyttegrav. Som 3. Kompanie

fortsatte fremrykning mod sydvest fra landsbyen, forsøgte russerne et modangreb med bajonetter. Det blev for størstedelen allerede under stormen slået tilbage af vores infanteri- og MG-ild. En mindre del blev taget til fange.

Højre fløj af I. Bataillon blev nu forlænget af 1. Kompanie, mens 2. Kompanie fulgte bagved til højre. I. og III. Bataillon blev foruden af russisk shrapnel og granater kontinuerligt beskudt af østrigsk artilleri (12. Inf.Tr.Div.) fra sydvestlig retning i ryggen. Alle meldinger til regimentet forblev uden resultat indtil en ordonnansrytter fra III. Bataillon fandt batteriet og fik indstillet skydningen. Sammen med sine egne MG rykkede III. Bataillon frem med MG stillet til disposition af regimentskommandøren.

På ordre fra regimentet blev 9. Kompanie kl. 1130 folde ud i retning af Olesza, da der her var meldt om fremrykkende russere. I mellemtiden var der på regimentets venstre fløj udviklet sig voldsomme kampe. Modstanderen gik her med stærke kræfter til modangreb. Honved-Regt linje begyndte ved middagstid at vakle og truede med at rive venstre fløj af II. Bataillon med sig. Major Thomas kastede tre grupper fra 7. Kompanie ind i Honved-stillingen og trak den med frem. Ved denne lejlighed blev der taget omkring 200 fanger. Da tyngden i kampene lå på venstre fløj, blev 12. Kompanie med 3 MG omkring middagstid beordret frem til II. Bataillon og underlagt denne. Yderligere tre MG fra en Scharfschützen-Trupp blev ligeledes underlagt II. Bataillon. Samtidig forlængede 11. Kompanie med 2 MG I. Bataillon mod højre med 10. Kompanie ved siden af 11. I mellemtiden var III/Landw.Inf.Regt. 19 indsat til højre. Da denne ikke kom hurtigt nok fremad, vendte 10. Kompanie sig skarp mod syd og rev østrigerne med sig fremad. Også her blev der taget fanger. Angrebet skred overalt godt fremad. En deling fra 2. Kompanie blev indsat mellem 1. og 3. Kompanie. 3. Kompanie stormede den allerede nævnte russiske skyttegrav sydvest for Kurbwanowka, og tog herunder et antal fanger og erobrede et russiske MG.

Omkring kl. 14 gik II. Bataillons angreb t stå i en sænkning 1 km sydøst for +370 på grund af heftig fjendtlig artilleri- og infanteriild. Efter en times ildkamp lykkedes det MG-delingen under Lt.d.R. Jochem, RIR 223 at komme flankerende i stilling, og omkring kl. 1500 kom angrebet i gang igen. Lt. Meyer 5/223 trængte med nogle folk og nogle Honved 310 frem til sænkningen i vest kanten af skoven syd for Bobulice. Her blev egen linje forstærket med den i mellemtiden fremkomne 12/223 under Lt.d.R. Bremer, der med sig havde dele af III/221 og Honves.

I. Bataillon nåede sidst på eftermiddagen den generelle linje: højre fløj + 600 meter sydvest for dybdepunkt 338 (2 kilometer sydøst for Kurdwanowka), venstre fløj langs vejen Kurdwanowka-Bienenhaus-Petlikowce Stare; bredde 1600 meter. Rækkefølge i linjen: 1. Kp med 2 østr. MG, en deling 2. Kp, 3. Kp med 2 MG og 4 Kp blandet med østrigere fra Landw.Inf. Regt. 19, to delinger fra 2. Kp ved +338 i reserve, da der i dette område mod øst var set stærke fjendtlige styrkesammentrækninger. 11. Kompanie afvist i løbet af eftermiddagen to russiske angreb med store tab til angriberen.

Med forbindelse til I. Bataillon stod II. Bataillon mod nord under kraftig fjendtlig beskydning. Linjen havde arbejdet sig frem til en slugt vest for skoven syd for Bobulince. Her gav Major Thomas personligt ordre til Lt. Meyer om at besætte kreten på den skovbevoksede højde syd for Bobulince. Med fremskudt sikring rykkede Lt. Meyer og Lt. Bremer frem og besatte kreten med en større styrke, herunder også folk fra RIR 221 og Honv 310. Under ild fra denne styrke gik russerne flugtagtig kl. 1845 tilbage under store tab gennem Strupa dalen og over Strupa broen ved Bobulince. Her blev en linje nået »sydkirke Bobulince – Skovkreten«. På grund af kraftig beskydning af russisk og eget artilleri måtte skyttelinjen kl. 1900 trækkes tilbage på den vestlige skråning af skovkreten. Russiske modangreb blev gentagende gange afvist. Kl. 1930 blev også højre fløj af II. Bataillon særligt kraftigt beskudt af russiske maskingeværer fra den lille skov syd for Bobulince. Russerne modtog her løbende forstærkninger, men kunne alligevel holdes ned af ilden fra vores skytteline, maskingeværer og artilleri.

Om natten blev de inddragne dele af RIR 221 trukket ud og erstattet af Honv. På ordre fra brigaden blev de dele af II. Bataillon, der var trængt ind i skoven længere mod syd, trukket et stykke tilbage for at komme fri af egen spærreskydning mod skoven. Regimentet gravede sig ned langs hele linjen. Ammunitionen blev suppleret. Varm forplejning kunne efter kampene i første omgang kun nå I. og III. Bataillon. Der blev denne dag af regimentet taget 1 oberst, 3 yderligere officerer og 400 mand til fange, mens 5 MG og en MG-affutage blev erobret. I en senere indberetning til 96. Res.Brig. ned det blandt andet:

> 1. Komp.; unde storm på Kurdwanowka lykkedes det Wehrmann Maaser, den nu savnede Ers.Res. Dormann og andre folk, hvis navne ikke længere kan fastslås, delvist at sætte besætningen på et russisk MG ud af spillet, under stormen at sætte sig i besiddelse af MG 'et og tage resten af besætningen til fange. 3. Komp.: Af Utffz Schmitt og andre folk, hvoraf Musk. Frach og Owesen er kendt med navn, blev i den sydøstlige udkant af landsbyen Kurdwanowka med 5 mand under hurra erobret i til sidste øjeblik skydende fjendtlige MG. De ovenfor nævnte Musk. Frach og Owesen bragte MG'et til kompagnifører Lt. Schweigmann, som af Musk Sievers lod det bringe bagud. 4. Komp.: Uffz Winkler, Steel, Stolz, Pert, Gefr. König, Greilich og Musk. Kossmar, Maienschein, Kiefer og Marsiowski, samt Utffz. Dahmles, Musk Adler og Orsowa (de tre sidste er på lazaret) har den 11. juni om formiddagen i storm erobret 2 MG under disse anvendelser i det fjendtlige forsvar på

> bakken omkring 700-800 meter syd for »r« i Kurdwanowka. 10 Komp. har i nærheden af +361 stormet et fjendtlig MG. Blandt deltagerne er endnu ved kompagniet: Utffz. Brentmann, Gefr. Kost, Whrm Schmidt, Johann. Maskingeværet skud indtil folkene var inde på 30 meters afstand. Først da hævede skytten hænderne og overgav sig.

Division v. Oppeln-Bronikowski trådte under kommando af VI. østr. Korps. En hård, men ærværdig dag var for regimentet nået sin afslutning.

Natten til den 12. juni var relativ rolig. Kun på tidspunkter blev der skudt med infanteri og artilleri. Ved forbindelsen til III. Bataillon fastslog adjudanten, Lt. Krebs følgende: 10. Komp., der var kommet lidt på afveje ved Bienenhaus syd 373, blev i løbet af natten afløst af den østrigske IR 57, og befandt sig herefter i 2. linje. Herfra mod nord fulgte dele af IR 57, tilstødende dele af LIR 19, så et kompagni fra IR 56; hertil havde en deling fra 9/223 kontakt og så 11/223. Forbindelse til 12. Inf.Trp.Div. var også til stede. I. Bataillon kom flere gange i løbet af dagen under heftig artilleribeskydning. kl. 1830 blev det observeret, at tre russiske kompagnier fra +320 nord for Przewloka marcherede mod nord. Artilleri blev påkaldt. Vanskeligere var situationen ved II. Bataillon. På venstre fløj af denne havde der siden daggry været hårde kampe. Russerne holdt højderyggen i skoven ved Bobulince besat, og overøsede vores lavere liggende rækker med kraftig ild. Mellem kl. 0300 og 0400 forsøgte russerne fra Bobulince at overfalde 12. Kompanie, men blev afvist især med maskingeværild. Ved de mod nord tilstødende Honv-enheder opstod der mangel på ammunition. Ved middagstid blev russisk fremrykning fra Bobulince skoven virksomt lagt under ild fra batteri 6/48.

Til natten til 13. juni befalede Div. v. Oppeln en omgruppering: fra højre Landw.Inf.Regt 19 fra vejen Kurdwanowka-Przewloka til 338, herefter Honv-Regt. 310 til +372 med forbindelse til RIR 223. Hvert regiment skulle udspare en fuld bataljon som divisionsreserve. Regimentet befalede 11. Komp. på venstre fløj, 12, Komp forblev, men rykkede sammen mod nord (til inklusiv slugten øst-vest omkring 600 meter syd for vejen +370 - Bobulince). Efter denne kom I. Bataillon til omkring vejen fra 372 mod øst til Honv 310. III. Bataillon rykkede efter afløsning med 9., 10. og 11. Kompanie til Kurdwanowka i reserve.

Allerede i løbet af eftermiddagen ankom 10. Kompanie hertil, da den havde ligget i 2. linje. Kl. 2130 rykkede den på ordre fra regiment til +370 og placerede sig her med to MG som reserver bag venstre fløj af Bataljon Thomas til dennes disposition. Den befalede afløsning kunne ikke helt gennemføres, da dele af I. Bataillon for sent blev afløst af Landw.Inf.Regt 19. Under omgupperingen var der en svag fjendtlig infanteriild.

Den 13. juni mellem kl. 1445 til omkring 1530 gennemførte russerne et kraftigt ildoverfald. På dette tidspunkt var regimentet indsat som følger: III. Bataillon med stab, 9. og 11. Komp. i reserve i Kurdwanowka, 12. Kompanie i forreste linje med venstre fløj af II. Bataillon, 10. Kompanie bagved ved +370 til disposition for II. Bataillon. I. Bataillon lå med 1. og 2. Kompanie i det nye afsnit (forbindelse til højre med Honv 310); 3. og 4. Kompanie blev i Kurdwanowka, da der ikke længere var tid til i mørke at indsætte begge kompagnier. II. Bataillon stod med 8., 7. og 6. Kompanie i forreste linje, 5. Kompanie bagved som bataljonsreserve. Som regimentsreserve blev et kompagni formeret af forsprængte fra RIR 221 og RIR 224 i Kurdwanowka og underlagt Lt. Ohl.

Tyngden i det russiske angreb rettede sig denne dag mod den mod nord tilstødende 39. Inf.Tr.Div. Kl. 0315 blev hele regimentsreserven i Kurdwanowka alarmeret. Da der kl. 0415 kom melding om, at fjenden var trængt igennem ved Polisiuki blev på ordre fra division reserve-bataljon v. Gemmingen med 3., 4., 9. og 11 Kompanie og MG-afdelingen fra det østr. Drag-Regt 5 kl. 0445 sat i march mod nord over 326 – 367 for at ramme den indtrænge fjende i flanken. Ved 326 mødte bataljon regimentsstab Honv-Regt. 16 og blev af dem ført til Regtsstab Honv-Regt. 9 i en sænkning 1 km vest +367, hvortil den 0745 ankom. Bataljonen fik af Honv. 9 følgende befaling:

> Fjenden er gennembrudt ved Polisiuki. Højre fløj af Honv 10 er buet tilbage mod nord, venstre fløj af Honv 9 tilbage mod syd. 2. Sappeur-Kompanie er under fremrykning mod Polisiuki for at lukke hullet nødtørftig. Bataljon v. Gemmingen folder ud til højre og venstre for hjulsporet Gnilowody-Polisiuki og går frem i modangreb.

Kl. 0830 foldede bataljonen ud med 9. og 11. til venstre for hjulsporet, 11. Kompanie bag højre fløj af disse, 3 Kompanie med venstre fløj langs hjulsporet, mens 4. Kompanie fulgte bag højre fløj. Der blev oprettet telefonforbindelse til staben ved Honv 9. 10. Kompanie modtog 2 MG fra Drag-Regt 5; 2 MG blev ved reserven. På trods af meget voldsomt fjendtligt artilleri, og næsten uden artilleristøtte, kom angrebet godt fremad. Kl. 1130 havde de tre forreste kompagnier nået den sydlige kant af skoven ved Lapajowka-Polisiuki, og havde revet østrigerne med frem til denne linje. Enhederne gjorde sig klar til storm. Pludseligt kl. 1145 gik alle østrigske enheder til højre ved siden af 3. Kompanie dels over til russerne, dels flygtede bagud. Samtidig gik østrigere, der lå i bataljonens rækker, også tilbage. Telefonforbindelser bagud var afbrudt, da regimentsstaben ved Honv 9 havde forladt deres plads uden at lade Batl. v. Gemmingen tilgå nogen form for melding herom. Da russerne rykkede frem fra Kujdanow på

højre flanke, og dermed truede denne, faldt bataljonen i første omgang omkring 300 meter tilbage. Med fremragende støtte fra maskingeværer fra det østrigske Dragonen-Regt. 5 blev russerne holdt under en god beskydning. Alligevel måtte højre fløj af bataljonen bøje tilbage til +367. 4. Kompanie blev indsat til højre herfor. Bataljonen gik i stilling og standsede russernes fremrykning. Højre fløj hang imidlertid fuldstændig i luften. Da enhver forbindelse bagud manglede, blev Adjudant Lt. Krebs sendt til Gnilowody for at optage forbindelse med enhver østrigsk kommandomyndighed. Undervejs mødte han kommandøren for Dragonen-Regt. 5, Graf Salm, som blev underrettet om bataljonens situation og om, at russerne ikke fulgte efter. Samtidig blev Graf Salm anmodet om at give dette videre til en østrigsk kommandomyndighed og foranledige denne til at forlænge bataljonens højre fløj mod syd. Der var ikke længere telefonforbindelser i Gnilowody. Da en ordonnansrytter kl. 1800 meddelte bataljonen, at Gnilowody måtte rømmes, og der fra østrigernes side intet blev iværksat til at beskytte bataljonens højre fløj, så Oberstlt. v. Gemmingen sig tvunget til at opgive den stilling, bataljonen havde fastholdt hele eftermiddage. Kl. 1915 trak bataljonen under dække af et heftig tordenvejr sig tilbage til Gnilowody. Her modtog den fra en i mellemtiden ankommet østrigsk brigade følgende befaling:

> Tyske bataljon 223 skal på ordre fra AOK-Süd marcherer mod Kujdanow ad kørevej og her besætte højderne på begge sider af vejen i den permanent grave stilling vest 322. Venstre søges forbindelse til hertil dirigerede enheder, til højre til enheder und Glts v. Oppeln.

Denne befaling blev kort efter ændret herhen:

> Bataillon v. Gemmingen besætter Højde 374 Kujdanow, tager til højre forbindelse til Jäg 20, til venstre med Brig Bolzans. Forplejning følger fra to østrigske feltkøkkener.

Russerne forsøgte på venstre fløj af regimentet (ved II. Bataillon) og den tilstødende Honv 310 at bryde igennem. Ungarerne blev trængt ud af den sydlige del af Bobulince. Kl. 1050 angreb russerne fra skoven syd for Bobulince frem mod 1. og 2. Kompanie, men blev afvist med hjælp fra maskingeværer og vores strålende støttende batteri 6/48. Samtidig fulgte et kraftigt russisk fremstød fra området syd for kirken i Bobulince, hvor Honv faldt tilbage. Major Thomas gav øjeblikkeligt ordre til modangreb med 10. Kompanie og 4 MG, der som reserve var placeret ved +370. På anmodning fra Oberst v. Wedel, der ligeledes gjorde melding til brigaden, rykkede reservebataljon Honv 310 og reservebataljon Landw.Inf.Regt 19. fra Kurbwanowka mod +370, hvor de alt efter situation skulle angribe den russiske flanke for at forhindre denne i at opnå fuldstændig gennembrud. Venstre fløj af Bataillon Thomas blev trukket tilbage for ikke at blive løbet over ende. Herunder gik et ombygget russisk maskingevær tabt. Fra Brig Schoenbeck blev det meldt, at Res.Jäg.Batl. 20 fra Punkt 326, 3½ km syd for slugten Gnilowdy – landsby Kjubanow var indsat i modangreb mod sydøst. Som russerne hele tiden indsatte nye enheder, indsatte Major Thomas sine sidste reserve, 5. Kompanie, i et angreb mod nord i forlængelse af bataljonens venstre fløj. Kompagniet blev kraftigt beskudt fra den sydlige del af den lille skov ved Bobulince, der først mindskedes noget efter at 1. og 2. Kompanie frontalt lagde skoven under ild.

Da situationen imidlertid stadig var kritisk, sendte Oberst v. Wedel kl. 1130 kompagniet bestående af forsprængte fra 221 og 224 under regimentets ordonnansofficer, Lt. Maschke, fra Kurdwanowka over +370 frem mod fjenden. Kompagniet kom godt frem, rev tilbagegående Honvs og 19'er med frem, og tog straks i starten 50 russere til fange. På venstre fløj af dette noget spredte kompagni nåede Lt. Maschke forbindelse til Res.Jäg.Batl. 20, uden i den kritiske kampsituation at kunne meddele dette videre. Kompagniet smeltede hurtigt ind under den kraftige beskydning, men fik fjenden til at vakle og bibragte russerne store tab.

På venstre fløj af Afsnit Thomas havde det russiske angreb, trods heftig modstand, opnået resultat ved 12. Kompanie. Kl. 1100 besatte russisk infanteri 12's stillinger. Kompagnifører Lt. Bremer og resten af hans mandskab faldt i den forbindelse i russisk krigsfangenskab. Af mangel på reserver blev på ordre fra major Thomas kl. 1130 2. Kompanie trukket ud og stillingen overtaget ved en udvidelse af 1. Kompanie. 2. Kompanie rykkede frem med front mod nordøst og ramte fjenden i flanken. Fra omkring middagstid gik russerne overfor vores modstød efterhånden tilbage langs vores venstre fløj og snart over hele linjen i retning af Strypa. Regimentet beordrede øjeblikkeligt fjenden forfulgt og kastet tilbage over Strypa, og fra nord mod syd at erobre Bobulincer skoven. Imidlertid kom samtidig melding fra landsbyen Kujdanow om, at russerne igen var under fremrykning. Bataljonen fra Landw.Inf.Regt 19, som netop havde samlet sig ved +370, fik derfor af Oberst v. Wedel ordre til fra nord at rykke frem mod den fjendtlige linje. Da russerne igen havde indsat kraftige styrker mod vores venstre fløj, var det ikke muligt for bataljonen at udfører denne ordre. II. Bataillon fastholdt sine stillinger, og den generelle situation var gunstig. Omkring kl. 1445 modtog Oberst v. Wedel gennem Hptm. Pfannstiel over telefon følgende befaling:

> 39 Inf.Tr.Div. går tilbage. Russerne følger efter i retning Kujdanow 374. Division v. Oppeln går tilbage mod nordvest med start fra venstre fløj. Hast er påbudt. Honv 310 og Landw.Inf.Regt. 19 er underrettet.

Regimentet befalede herefter:

> Regiment går straks med start på venstre fløj tilbage i nordvestlig retning: retning Madzelowka. Af og til optagestilling, så fjenden ikke hurtigt kan trænge efter.

Den befaling nåede omkring kl. 1500 frem til forreste linje, som russerne efter melding fra 7/223 var under tilbagetrækning. Major Thomas befalede nu:

> Bataljon gik på højere ordre tilbage. Retning venstre fløj syd kant Madzelowka. Fra venstre fløj ganske normal tilbagerykning, og under bevægelsen hele tiden med korte mellemrum gå i stilling for at standse efterfølgende russere.

I udførelsen af disse befalinger gik bataljonen velordnet tilbage gennem kraftig fjendtlig beskydning. 2. Kompanie kom først tilbage efter at samtlige enheder var gået tilbage. Af de indsatte MG blev under denne tilbagetrækning mistet to tyske MG-slæder samt et russisk MG efter at dens mandskab dels var blevet såret, dels var faldet i fangenskab. Da modstanderen efter melding fra divisionen var under fremrykning mod Højde 374 Kujdanow, og egen venstre ikke kunne ramme flanken, besluttede Oberst v. Wedel at falde tilbage til højderne tæt øst for Madzelowka. Omkring kl. 1520 stødte generalmajor Schoenbeck omkring 300 meter nord + ved 383 på vejen mod Madzelowka på regimentsstaben. Her var også staben ved Landw.Inf.Regt. 19 og Honv 310 ankommet, ligeledes de første dele af de østrigske enheder, i hvis marchkolonne også snart fulgte Pionier-Komp. 48 og andre tyske enheder. Marchdisciplinen var god. Da det blev fastslået, at sappeure fra 12. Inf.Tr.Div. ved Folw. Kadlubiec havde gravet en stilling, befalede generalmajor Schoenbeck at allerede ankomne pionerer, sappeure og tropper etablerede en stilling i samme højde gennem det førte »a« i Madzelowka mod + på vejen Madzelowka-Gnilowody med tilbagebuet venstre fløj. Res.Inf.Regt. 223 fik tildelt afsnit »slugt sydøst Madzelowka ved 371 til vejen mod Gnilowody«. Helt til venstre i dette afsnit stod en ligeledes kort forinden gravet skyttegrav. Resten blev øjeblikkeligt gravet. Patruljer blev udsendt.

Kl. 1620 tilgik en skriftlig befaling fra divisionen (udfærdiget kl. 1515), hvorefter divisionen enhedsvis kun skulle falde tilbage til linjen 370 nordvest for Kurbwanowka-Højde 374 sydøst for Gnilowody. Da imidlertid allerede væsentlige dele af enhederne, om end i ro, så alligevel noget »uorganiseret« havde nået de påbegyndte stillinger på højderne ved Madzelowka, og et fremstød med disse totalt udmattede enheder under disse forhold syntes risikabel, besluttede brigaden efter konsultation med regimentskommandører at blive i den påbegyndte stilling. De ankomne dele af regimentet blev øjeblikkeligt »organiseret« og som det blev mørkt, forplejet fra feltkøkkener.

Kl. 2045 blev regimentskommandørerne kaldt til brigaden. På ordre fra divisionen skulle brigaden igen rykke frem til en linje + 370 W.H. nordvest for Kurdwanowka – Bienenhaus - Højde 374 Kujdanow. Landw.Inf.Regt. 19 fik området 370 - 2 km nord herfor. Honv-Regt. 310 indtil Bienenhaus i slugten Madzwlowka til Bobulince, med forbindelse til Res.Inf.Regt. 223 frem til vognsporet øst for 374, så Jäg.Batl. 20. Patruljer skulle sendes frem, og så skulle enhederne grave sig ned i den befalede linje. Modstanderen var under langsom fremrykning mod Kurbwanowka. Kl. 2130 blev patruljerne udsendt. Bataljonerne fulgte en time senere. Bataljon Kutzen til højre nåede omkring 200 meter syd for vejen 374-354 med forbindelse til Bataljon Thomas.

Den 14. juni omkring kl. 0100 blev den befalede linje nået, og bataljonerne gravede sig ned. Rækkefølgen var: Bataljon Kutzen med 12. Kompanie (Lt. Bothmann), 10. Kompanie (Lt. Berndes), 2. Kompanie (Oblt. Schnaedter) med 4 MG; Bataljon Thomas med 8., 7. og 6. Kompanie og 4 MG. Bag Bataljon Kutzen lå 1. Kompanie (Lt. Rierth) og bag Bataljon Thomas 5. Kompanie som reserver. Som det blev lyst, blev regimentets stillinger kun beskudt af to lette russiske kanoner. Kl. 0730 dukkede russiske fly op over stillingerne. Herefter var der i løbet af dagen på tidspunkter en kraftig artilleriild med tunge kalibre. Kl. 1430 meldte II. Bataillon på baggrund af patruljeresultater, at omkring en russisk bataljon samledes i en lavning 2 kilometer øst for vore stillinger, og endnu længere øst herfor en stærk kavaleristyrke. Da artilleri blev rettet mod disse, løb talrige russere tilbage. Kl. 1600 skansede russerne foran højre fløj af Jäger-Batl. 20 og vores venstre fløj i en afstand af omkring 2 kilometer. I løbet af dagen blev to tyske MG og 1 russisk, der var nået frem efter regimentets afgang fra Madzelowka, og indsat i forreste linje med to i II. Bataillon og en i I. Bataillon. Efter en heftig artilleriforberedelse, angreb russerne kl. 1940 mod Jäg-Batl. 20 og venstre fløj af II. Bataillon, men angrebet blev standset i fødslen af artilleriet.

Bataillon v. Gemmingen var kl. 0045 blevet alarmeret og nåede kl. 0445 frem i den befalede linje, hvor den gravede sig ned med forbindelse til Jäg-Batl. 20. Kort efter blev der ved daggry observeret, at detachement Ritgen (221) havde gravet sig ned med sin højre fløj omkring 200 meter øst for Højde 3784 og med venstre fløj ved en sænkning 700 meter vest for + 367, uden tilslutning til højre eller venstre. Dele af 9. og 11. Kompanie foldede ud til forstærkning af højre fløj af Detachement Ritgen og til etablering af forbindelse til Jäg-Batl. 20 et stykke derfra på venstre fløj. Kl. 0930 gik 3. Kompanie ind på højre fløj af Brigade Bolzans. Kl. 1330 kom fra brigade ordre til,

at Bataillon v. Gemmingen skulle trækkes ud og forskyde til Qu 334 og Regimentsstab for her at organiserer sig. På grund af kraftig fjendtlig artilleriild skete frigørelsen fra stillingen kun meget langsomt og kostede to døde og syv sårede. Bataljonen samlede sig i Gnilowody, men da alle indgange til landsbyen lå under voldsomt fjendtligt artilleri, viste sig udmarchen fra Gnilowody sig lige så vanskelig. Bataljonen marcherede efter at de russiske lænkeballoner var forsvundet øst om Madzelowka til Kapelle Qu og regimentets kommandostation, hvor den reorganiserede, forplejende og genforsynede med ammunition. 3. og 4. Kompanie returnerede til I. Bataillon. 10. og 12. Kompanie blev afløst og returnerede igen til III. Bataillon. Ved I. Bataillon var nu i forreste linje resterne af 1., 2. og 3. Kompanie i to kompagniafsnit med Lt. Nierth til venstre og Oblt Schnaedter til venstre som fører. 4. Kompanie under Lt. Drescher lå som bataljonsreserve bag ved. III. Bataillon blev som brigadereserve placeret i sænkningen ved »Z« i Zacharowka.

Natten til den 15. juni gik generelt rolig. Feltkøkkener udleverede forplejning. Ammunition og håndgranater blev fordelt. Stillingerne blev uddybet til stående skytte med kraftige traverser. Fra kl. 0300-0330 fulgte efter en kraftig artilleriforberedelse, et russisk angreb mod venstre fløj af Bataillon Thomas og senere mod Jäg.Batl. 20 og III/221, der dog med støtte fra vores artilleri blev afvist. Russerne faldt tilbage under store tab og gravede sig ned omkring 1000 meter fra vore linjer. Kl. 0710 meldte en patrulje fra 1. Kompanie, at modstanderen lå bag en bakke omkring 700 meter foran I. Bataillon, og havde en observationspost på bakken. Overløbere fortalte, at et stærkt russisk angreb forestod. Kl. 1430 blev en fremrykkende russisk skyttekæde foran I. og II. Bataillon drevet tilbage. Til højre blev Honv-Regt. 310 angreb russerne, man kom ikke igennem. Om eftermiddagen øgedes den fjendtlige artilleriild igen til største voldsomhed langs hele linjen. En afløsning var planlagt for natten, hvor II. Bataillon skulle afløses af I/221. Denne blev imidlertid forhindret omkring kl. 1830 af et kraftigt russisk angreb, der sig efter voldsomste trommeild fra med mange batterier, lagde sin tyngde mod linjen nord for 223, men også mod II/223. Russerne brød igennem ved de østrigske enheder nord for Afsnit Ritgen (221) og ved denne; også kavaleri gennembrød linjen og rullede den på overraskende hurtig op. Det var III/221 undergang, hvorfra kun 1 officer og 20 mand vendte tilbage. Også Jäg-Batl. 20 til venstre herfor strømmede tilbage. Major Thomas lod øjeblikkelig 5. Kompanie (Lt. Meyer) indtage en tværstilling mod nord. Oberst v. Wedel kastede sin eneste reserve, to delinger af Pionier-Kompanie 48 under Lt. Jung med to maskingeværer fra Schafschützen-Trupp 186 ind ligeledes mod nord mod 374 Kujdanow for at imødegå russerne. Det var imidlertid ikke længere muligt at standse tilbagegangen, hvorfor regimentet udsendte en befaling: »fra venstre fløj, ryg tilbage!«. 1-2 eskadroner kosakker red ind i de tilbagegående enheder, men blev så igen forjaget. Under tilbagetrækningen gik 4 tyske MG, hvoraf en var med fuld og de øvrige med største del af besætningen, tabt samme med et ombygget russisk MG og 4 tyske slædeaffutager. Forinden var de gjort ubrugelige ved fjernelse af tilfører eller knusning. I mellemtiden beskød vores artilleri med tydelig godt resultat det fjendtlige kavaleri, der flygtede tilbage. Derved kom fjenden ikke til at kunne udnytte deres succes. I. Bataillons kompagnier havde i første omgang kunnet fastholde gennem en tilbagebøjning af deres venstre flanke. De tilbagetrækkende, fuldstændig sammenblandede tropper blev ved Højde 380 sydøst for Madzelowka standset af regiments- og brigadekommandør, og gravede sig her ned front mod nordøst. Hertil trak også resterne af I. Bataillon sig tilbage. III. Bataillon i brigade reserve fik følgende ordre fra division: »Oberstlt. v. Gemmingen støder med sin bataljon og begge Hptm. Grunaus kompagnier (7 og 8/224) energisk frem mod nord. Russerne er ved Højde 374 brudt igennem«. Bataljonen marcherede straks i retning af Qu 334, mens halvbataljon Grunau fulgte efter. Under passage af sænkningen syd for Qu 334 kom enkelte Honv flygtende tilbage. Under antagelse af, at Honv 310 var gået tilbage, blev først 12. og derefter også 11. Kompanie indsat syd for Qu 334 med opgaven at rykke frem på venstre fløj af Honv 310 og igen at få denne til at gå med frem. Med 9. og 10. Kompanie overskred Oberstlt. v. Gemmingen QU 334 og besatte højderne nord herfor. Her stod i forvejen 1., 3. og 2/223. Stillingen blev overtaget af 10., 9., 1. og 2. Kompanie: 1. Kompanie med venstre fløj i det nordøstlige hjørne af den sænkning, der ved Qu 334 løber mod øst. Forbindelse mod venstre manglede. Dele af halvbataljon Grunau forstærkede senere denne linje. Skytterne åbnede stående en rolig sigtet ild mod de fremrykkende russere under den personlige ledelse af Bataljonskommandøren, Oberstlt. v. Gemmingen. Om natten blev det observeret, at Honv 310 havde et fast greb om sine stillinger og afviste flere russiske angreb, hvilket blev bekræftet af en ordonnans (11/223). Til venstre så man russere i retning hurtigt bevæge sig fremad mod Gnilowody. Den håbede hjælp til forlængelse af venstre fløj ankom imidlertid ikke. Kl. 2045 overrakte Offz.Stellv. Engelmann fra Res.Inf.Regt. 223 brigadens ordre om tilbagetrækning til en optagestilling ved Madzelowka. Den netop ankomne brigade adjudant blev underrettet herom, og overtog opgaven at underrettet Honv-regimentet. Af de dele af bataljonen, der samledes i sænkningen, blev der dannet to kompagnier: Kompanie Küchler og Kompanie Glomb, der som regimentsreserve blev underlagt Hptm. Kutzen. Oberstlt. v. Gemmingen fik den del af optagestillingen der lå syd for 380 med 4 kompagnier og 1 MG (med forbindelse til Afsnit Grunau). Kompagnierne blev opkaldt efter deres førere: Nierth, Doehler, Meyer og Nebel. Til venstre var der kontakt til Afsnit Thomas, der nåede vejen

Madzelowka - 374. Afsnit Thomas disponerede over 3 MG, heraf to fra Scharfschützen-Trupp. Ved Komp. Nierth var der et MG fra Jäg.Batl. 20. Den samlede linje af Underafsnit Gruanu, v. Gemmingen og Thomas blev underlagt Oberst v. Wedel. Enhederne var skønt sammenblandet. Om natten var der kun ringe fjendtlig infanteriild.

Den 16. juni fulgte meget tidligt en nødtørftig reorganisering af enhederne. Kl. 0530 iværksatte to bataljoner fra 221 nord for Gnilowody et modangreb, hvortil efterhånden også inddragede underafsnit Grunau, v. Gemmingen og Thomas. På trods af de forudgående krav til enhederne, gik angrebet meget hurtigt frem uden nogen form for forsinkelser. Stemningen blandt soldaterne var meget fin på trods af de sidste dages anstrengelser. Kl. 0730 rømmede russerne flugtagtig deres forreste stillinger; herunder blev der taget talrige fanger. Under hårde kampe blev det forsøgt igen at nå stillingerne fra den 15. juni. Omkring middagstid var angrebslinjen nået frem fra 374 ved Qu til Bobulincer sænkningen, og stod her overfor store russiske kræfter. Russisk artilleri og infanteri overøsede vore linjer med en kraftig beskydning. Med kontakt til Afsnit Thomas gik Kompanie Nierth og Doehler frem til de gamle stillinger ved Honvs. Her havde de imidlertid så store tab til flankerende MG-ild fra nord, at de blev tvunget til at falde tilbage til vest for sænkningen syd for »4« i Qu 334. Kompagnier Nebel og Meyer arbejdede sig med forbindelse til Bataljon Thomas frem nord for Bobulincer sænkningen til denne linje. Da der manglede enhver form for reserver og enhederne var stærkt svækket af tab, gik angrebet i stå. Under fremrykning syd for den lille skov, 1 km øst for Punkt 280 (sydøst for Madzelowka), erobrede Kompanie Doehler et fjendtligt MG i storm; det russiske mandskab blev taget til fange. Landstm. Heil og Südereisen bragte MG og fanger tilbage til Division. Ved Kompanie Glomb blev under angrebet mod den russiske stilling af Vizefeldw. Wehner og Utffz. Quarch erobret et russisk MG. Dette beskød den store sænkning Madzelowka - Bobulence. Som Kompanie Glomb angreb frem mod geværet, der stod foran afsnittet, overgav 2 mand af besætningen sig, mens en tredje slap væk. Som geværet blev erobret, kogte vandet i kølekappen stadig. Den blev afleveret til divisionen af Gefr. Händler (11. Kompanie). Heller ikke i Afsnit Thomas nåede angrebet længere end 334, da Res.Inf.Regt. 221 ikke kom på linje. Enhederne gravede sig ned. På grund af det store tab af officerer, blev i Afsnit v. Gemmingen Kompanie Nebel fordelt mellem Kompagnie Schnaedter (Afsnit Thomas) og Kompanie Meyer.

Resterne af Kompanie Nierth og Doehler samledes i Kompanie John. Kompanie Meyer lå med 2 MG nord og Kompanie John med det Jäger-MG syd for Babulincer sænkningen. Mod syd sluttede sig Kompanie Roth (rester af 9. og 10/223) siden ved Afsnit Grunau, underlagt Afsnit v. Gemmingen. I Underafsnit Thomas lå kompagnierne Schnaedter, Haettasch, Jung og Glomb. Som reserve lå et sammensat kompagni i en sænkning 500 meter syd + 374. Kl. 2000 meldte Bataljon Thomas, at fjenden hele tiden blev forstærket og indsatte flere maskingeværer. I Afsnit v. Gemmingen og Thomas var hver 4 MG indsat, da et yderligere totalt renoveret russisk MG fra MGK 223 og et fra MG-deling Res.Jäg.Batl. 20 var stillet regimentet til disposition. Kl. 2145 blev der gennemført et ildoverfald fra alle batterier under Div. v. Oppeln, for at imødekomme ethvert planlagt russisk angreb. To frisk ankomne kompagnier fra Res.Inf.Regt. 224 under Hptm. Vogt, der kl. 2230 var marcheret fra Madzolowka, blev underlagt Afsnit v. Wedel som afsnits reserve. Styrken blev placeret i den store nord-syd slugt stik syd for QU ved 334. Afsnit v. Gemmingen og Thomas fik desuden som Underafsnits reserve underlagt endnu et kompagni fra Res.Jäg.Batl. 20. Af 597 mand erstatningsmandskab modtog Underafsnit Grunau 147 mand til Res.Inf.Regt. 224. Res.Inf.Regt. 223 modtog 24 underofficerer og 423 mandag, der natten til den 17. juni placeredes ved bataljonerne i forreste linje.

Den 17. juni mellem kl. 0110 og 0220 blev igen samtlige divisionens batterier indsat i et ildoverfald mod de russiske stillinger. For at etablerer forbindelse til Landw.Inf.Regt. 19 på højre fløj, indsatte Hptm. Grunau et kompagni fra Honv 310, som lå i reserve for ham, og underlagde det Landw.Inf.Regt. 19.

Kl. 0315 forsøgte russerne et angreb på Bataillon Thomas, der imidlertid gik i stå overfor vores infanteri- og artilleriild. Kl. 0445 veg russerne ud mod nord og syd for at undgå vores artilleriild, men kunne herunder beskydes virkningsfuldt. Kl. 0530 lagde russerne spærreild over vore stillinger og skød livligt med MG, tilsyneladende for at forhindre os i at rykke frem. Kl. 0900 blev Kompanie Schnaedter stilling beskudt af tungt russisk artilleri, senere på dagen også de øvrige i afsnittet og terrænet bag ved. Ligeledes fandt let fjendtligt artilleri og infanteri-aktivitet sted, snart kraftig, snart svagere. Kl. 1500 forsøgte en fjendtlig skyttelinje foran Underafsnit v. Gemmingen at trænge frem gennem kornmarker syd for Bobuliner sænkningen, men blev afvist. På dette tidspunkt var forbindelsen mellem Afsnit Grunau og Landw.Inf.Regt. 19 stadig ikke bragt i orden. Det viste sig, at en ukorrekt patruljemelding fra natten havde meddelt, at der for etableret kontakt til 2. linje. Hptm Grunau fik derfor ordre til i den kommende nat at rykke frem til på højde med forreste linje. Underafsnit Grunau modtog 4 MG, Afsnit v. Gemmingen og Thomas hver 1 MG fra MG-Kompanie 224. Artilleriet blev forstærket fra 3 til 12. batterier.

Natten til 18. juni blev stillingerne yderligere udbygget, og anlæggelsen af pigtrådshindringer begyndte. Særligt sænkningen mod Bobulence blev spærret. Arbejdet beskyttedes af patruljer. Reorganisation af enhederne blev startet. Samtlige dele af Honv 310 blev trukket ud og sat i march mod en bro 1 kilometer syd for »Z« i Zacharewka,

hvor den skulle formeres til en bataljon. Natten forløb rolig. Patruljer fra Underafsnit v. Gemmingen fastslog, at de overfor liggende russiske grave var stærkt besat, og at der foran disse var en hindring af spanske ryttere. Kl. 0330 forsøgte russerne på flere steder foran Afsnit Thomas at rykke frem, men alle steder afvist. Forbindelsen mellem Underafsnit Grunau og Landw.Inf.Regt. 19 blev etableret i løbet af natten omkring 200 meter syd for den lille sænkning syd for 334. Herved opstod en god flankering af den nord herfor liggende Afsnit v. Wedel stilling. Underafsnittene blev ny inddelt: I. Grunau: a) 8/224 (Lt. Habicht, senere Hptm.), b) 7/224 (Lt. Nuczkowsky), c) sammensat kompagni 223 og 224 (Lt. Roth) med 4 MG, desuden et sammensat kompagni i reserve. II: v. Gemmingen: a) Kp. Evert (224), b) Kp. Meyer, senere Seifert (223), c) Kp. Schnaedter (223). Dette kompagni va blandet med 221 og Jäger. Desuden var til disposition et sammensat kompagni og 1/Res.Jäg. 20. III. Thomas: a) Kp. Haettasch, senere Behrendt, b) Jung, senere Kutzen, c) Kp. Glomb, 5 MG og desuden som reserve et sammensat kompagni og et kompagni fra Res.Jäg.Batl. 20.

På grund af den stadige udskiftning af kompagniførere, blev kompagnierne opkaldt med bogstaver. Kl. 1600 blev Lt. Spintzyk, adjudant ved Res.Jäg.Batl. 20 overført som ordonnansofficer til Res.Inf.Regt. 223. Afsnit Grunau blev overtaget af Major Hartmann II/224. Kl. 2000 fastslog Lt. Jung (Pionier-Komp. 48) med en patrulje, at den forreste fjendtlige grav var tom. Endnu den 17. juni var den herfra blevet mødt af en livlig MG-ild. Patruljen blev kun beskudt fra venstre og mistede 1 mand. Omkring 200 meter øst blev en anden russisk grav fastslået.

Natten til den 19. juni fortsatte reorganisering af enhederne. Jægere trådte tilbage til deres bataljons reservekompagni, pionerer med Lt. Jung forskød til Madzelowka. I Afsnit I var der nu kun folk fra Res.Inf.Regt. 224, i Afsnit II Komp. Evert (224), Komp. Roth (kun 223) og Ers. 224. Maskingeværerne blev arrangeret på den måde, at kompagnier syd for sænkningen kun havde MG fra MGK 224, mens det tilstødende kompagni fra Afsnit II havde MG fra 223, og Afsnit III kun MG fra Res.Jäg.Batl. 20 og Scharfschützen-Trupp 186. I Afsnit III var der kun folk fra 223; folk fra 221 og 222 var sat i march mod deres respektive regimenter i Gnilowody. Der blev fortsat arbejdet på stillinger og hindringer. Løbegrave bagud blev påbegyndt. Afsnittet nord for regimentet fra vejen 374 - 354 mod nord blev overtaget af en bataljon fra Honv 310. To delinger fra Komp. Glomb, der lå nord for vejen, kom som reserve bag venstre fløj af Afsnit Thomas. Til fuldstændiggørelse af 48. Res.Div. blev fra den 19. juni Regimenter 224, 222, 221 helt trukket ud af de hidtidige stillinger i nord. Derfor blev Landw.Inf.Regt. 19 og Honv-Regt. 310 trukket ud af Division v. Oppeln. Regt. v. Wedel øgede sin frontbredde til skulderpunkt i flankeringen af Landw.Inf.Regt. 19, hvorved Afsnit Hartmann blev trukket fra hinanden. Yderligere en del af Landw.Inf.Regt. 19 blev natten til 20. juni afløst af III/224. Begge reservekompagnier fra Res.Jäg.Batl. 20 bag Afsnit II og III, blev som brigade reserve under Hptm. Grunau truffet til broen 1 kilometer nord »Z« i Zacharowka. Hertil lyttede også Lt. Spintzyk, der som ordonnansofficer var tilgået regimentet. Den 20. juni kl. 0300 gennemførte russerne mod Afsnit I og III med deres artilleri et kort ildoverfald. Denne dag overtog 95. Res.Brig. afsnittet nord for regimentet. Det østrigske artilleri rykkede tilbage til Korps Hofmann og erstattet af yderligere batterier fra Res.Feld.Art.Regt. 48. I løbet af dagen var der vekslende fjendtlig artilleriild. kl. 1600 forlod Bataillon Hartmann med 4 MG fra 224 og Absnit v. Wedel, og blev underlagt Oberstlt. Kumme. Alt personel fra Res.Inf.Regt. 224 blev sat i march mod eget regiment. Som det begyndte at blive mørkt afløste I/222 bataljonen fra Honv 310 nord for 223. Hptm. Kutzen overtog Komp. Jung, Lt. Behrendt Komp. Lt. Haettasch, der var blevet såret.

Regimentets stab mellem den 10. og 20. juni 1916 lader sig ikke fastslå de enkelte dage. For perioden udgjorde de: officerer: 9 døde, 24 sårede, 2 savnede. Underofficerer og mandskab: døde 107, sårede 712, savnede 439 (mest døde). Totalt 35 officerer og 1.258 underofficerer og mandskab.

Natten til den 21. juni forløb rolig. Kl. 0300 begyndte en heftig fjendtlig artilleribeskydning af hele afsnittet front og bagved liggende områder. Fjenden skød stormforberedelse med spærreild af alle kalibre (op til 17,5 centimeter). Særligt kraftig lå ilden over Afsnit Komp. Schnaedter, der på tidspunkter steg til trommeild. Kl. 0730 blev der af Res.Inf.Regt. 224 mod syd observeret, at russerne arbejdede sig frem gennem Bobulincer sænkningen; omkring kl. 0740 gik de så over i angreb langs hele linjen. Vores artilleri satte livligt ind. Kl. 0800 gik russerne med stærke kræfter over til hovedangreb mod Underafsnit Thomas, men blev modtaget af en livlig infanteri-, MG og artilleriild. Omkring kl. 0815 var russerne kommet ind på 150 meters afstand. Da Underafsnit v. Gemmingen ikke umiddelbart blev angrebet, kunne egen artilleris spærreild herfra ledes ind foran Underafsnit Thomas. Kl. 0815 meldte brigaden, at hovedangreb fandt sted ved Hajworonka, hvor allerede to forsøg var slået tilbage. Samtidig meddelte Major Thomas, at fjenden med sin hovedkræfter på venstre fløj af bataljonen, var blevet liggende omkring 400 meter, i midten 500 meter og til højre omkring 800 meter foran linjen. De på omkring 150 meter fremtrængte forreste linje var nedkæmpet og sammenskudt. Længere nord gik russerne frem i styrke. Kl. 0850 forsøgte russerne foran Komp. Glomb igen at komme frem. Hans forsøg blev kvalt i fødslen. Et østrigsk batteri skød fra nordvest konsekvent for kort, endda bag vores linje, og sårede tre mand. Kl. 0920 rykkede russerne frem mod Komp. Behrendt, herefter også mod Komp. Seiffert, Schnaedter og Kutzen. Angrebet blev afvist med store

tab. Foran Komp. Schaedter faldt russerne tilbage til Bobulincer sænkningen til højde med de russiske stillinger, hvor de blev ramt af vores artilleri. Komp. Roth flankerede – også med MG – kontinuerligt og med godt resultat de russiske bevægelser nord for og i Bobulincer sænkningen. Kl. 1000 forberedte russisk artilleri et angreb mod Afsnit v. Gemmingen, men skød for kort. De russiske grave nord for Bobulincer sænkningen var tæt besatte. Vores artilleri lå godt over de russiske grave. Angrebet kom derfor ikke til udvikling. Kl. 1115 blev vores artilleri igen langt over russiske koncentrationer i sænkningen vest for Bienenhaus. Kl. 1145 blev der observeret og meddelt til Res.Inf.Regt. 222, at russerne samlede sig i sænkningen 341 - 326 sydvest 374 Kujdanow. Kl. 1430 meddelte brigade: »Samtlige angreb til Hajworonka er afvist med tab til russerne. Brigadens befaling om udsendelse af patruljer var uigennemførlig, da russerne opretholdt en heftig skydning fra dens stillinger. Kl. 1500 blev en let russisk skyttelinje foran Komp. Glomb afvist efter få minutter, efterfølgende ligeledes ved Komp. Roth og ved 224. Efter kraftig virkning af vores artilleri ophørte kl. 1530 de russiske angreb. Det blev dog observeret, at besættelsen af de fjendtlige grave vedvarende forstærkedes. Vores artilleri beskød disse grave med synlig virkning. Også det russiske artilleri beskød livligt vore stillinger. Særlig blev Komp. Schnaedter hårdt ramt. Graven blev på stedet delvist totalt ødelagt, og kompagniet havde store tab. Også artilleriobservatøren i graven, Lt. Diekap, blev herunder dødeligt såret. Regimentets tab den 21. juni omfattede 24 falde, 51 sårede og 7 begravede. Kl. 2130 rykkede de fra Bohatkowce indtrufne patruljekommando fra II. og III. Bataillon under Lt. Stasch og Lt. Tehhaeff til bataljoner i front. Om aftenen blev ved Komp. Roth maskingeværer fra MGK 224 med to MG fra MGK 223 forstærket.

Den 22. juni kl. 0200 gennemførte eget artilleri et ildoverfald. Derudover forløb natten rolig. En russisk overløber fra Regiment 148. Han fortalte: »Hans regiment (fører Oberst v. Mehring) havde for tre dage siden afløst 1. Regiment. Den tilhørte 37. Division, der om vinteren havde ligget ved Tarnopol. Der var stadig megen infanteri i alle landsbyer bag fronten; kavaleriet var trukket mod nord«. Kl. 1230 meldte Komp. Schnaedter: »Russerne arbejder på en ny stilling omkring 700-800 meter bag den nuværende nord og syd for Bobulincer sænkningen. Også vogne kører til denne nye arbejdsstilling. Generelle indtryk: den hidtidige russiske hovedstilling er ikke længere stærkt besat.« I løbet af dagen lå der ind i mellem fjendtligt artilleri over regimentets stillinger. I Afsnit v. Gemmingen blev yderligere to maskingeværer indbygget og regimentets maskingeværer afløste MG-delingen fra Res.Jäg.Batl. 20. To maskingeværer fra Scharfschützen-Trupp tilgik Afsnit Thomas. Tilgang af 500 mand erstatning forblev i Madzelowka, da en bataljonsvis afløsning til reorganisering var stillet i udsigt. Linjen skulle efter ordre fra division udbygges til permanente stillinger, og skudfelter sikres gennem fjernelse af afgrøder.

Den 23. juni var reorganiseringen af enhederne nået så langt, at folkene i forreste linje var samlet i egne kompagnier. Disse var: a) i afsnit Thomas med 6 MG 3. og 4. Kompanie (Lt. Behrendt), 8. Kompanie (Lt. Stansch), 7. Kompanie (Lt. Hartte): Reserve 6. Kompanie (Lt. Seiffert), 5. Kompanie (Lt. Weyer); b) Afsnit v. Genningen med 7 MG fra højre 10. Kompanie (Lt. Roth), 12. Kompanie (Lt. Wink), 1. og 2. Kompanie (Oblt Schnaedter); reserve 9. Kompanie (Lt. Willmann), 11. Kompanie (Lt. Glomb). I løbet af dagen kun den sædvanlige artilleriild. Om aftenen overtog Major Severin I/223 underafsnit Thomas. Sidstnævnte kom i hvil i Madzelowka. Hptm. Grunau fra Res.Inf.Regt. 224 blev stillet til disposition for regimentet og tildelt Afsnit Thomas. Kl. 1130 meldte brigaden, at der på baggrund af udtalelser fra overløber kunne forventes et kraftigt angreb i løbet af natten. Fjenden opretholdt natten til den 24. juni en livlig artilleriild. Kl. 1145 meddelte division at den planlagte afløsning natten til den 25. juni af II/223 med III/222 var aflyst på grund af det forventede stærke angreb. Samtlige rekrutter blev endnu i løbet af dagen i små hold sendt frem til deres respektive kompagnier. Major Thomas overtog igen sit afsnit, mens Major Severin overtog en blandet bataljon. Kl. 1330 meldte Afsnit v. Gemmingen, at der ikke kunne observeres bevægelser i den russiske grav. En hårdt såret russer, indbragt af en patrulje, fortalte at han var fra 21. Regiment, der sammen med 19, 10 og 20. Regiment udgjorde 3. Division, der foruden 37. Division lå overfor os. Hans regiment havde forud herfor været i Tarnopol. Den var trukket til for med 2. Armeekorps at skabe et gennembrud. Da alt foran fronten forblev rolig, og heller ikke vores fly kunne fastslå fjendtlige troppesamlinger, befalede divisionen kl. 1715:

> Bataillon Thomas afløses efter mørkefald af III/222 (Hptm. Mennecke). II/223 marcherer inklusiv 3. og 4. Kompanie til Madzelowka og reorganiserer her straks. Bataillon v. Gemmigen trækker de til I/223 tilhørende elementer ud, og placerer dem som reserve tæt bag forreste linje som bataljonsreserve v. Gemmigen. Disse dele rykker først til Madzelowka, hvis der den 25. juni tidlig morgen ikke er fulgt et russisk angreb.

Hptm. Grunau overtog efter regimentsbefaling halvbataljon I/223 ved v. Hemmingen. Da der herskede fuldstændig ro, var afløsningen af Bataillon Thomas afsluttet kl. 2300.

Natten forløb rolig, og kl. 0530 den 25. juni rykkede også halvbataljon Grunau til Madzelowka. I. og II. Bataillon reorganiserede her og dannede divisionsreserve. Kl. 2130 ankom ligeledes regimentets stab til Madzelowka, hvor den overtog kommandoen over disse to bataljoner. III. Bataillon blev operationel direkte underlagt brigaden.

Bataljonskommandørerne holdt på bivuakeringspladserne taler for soldaterne, hvorunder de henviste til de gennemlevede vanskelige dage og bekendtgjorde efterstående brigadebefaling:

> Alle i de vanskelige kampe 11. – 21. juni deltagende tropper fra brigaden, særligt den fra starten med alle sine dele indsatte RIR 223, føler jeg behov for at udtrykke min største påskønnelse for deres hårde udholdenhed, og min beundring for at udholde anstrengelserne og strabadserne. Ikke én af os har ikke har den stolte bevidsthed om, at uden os tyskere ville det overvældende russiske angreb ikke være gået i stå, i hvert fald ikke her endnu. Vi gjorde vores pligt i de varme dage, så H.M. har telegraferede os sin største tilfredshed. Vi tager den faste vilje med i nye kampe med samme udholdenhed, samme aggressivitet og urokkelige vedholdenhed på den jorden der er gennemblødt af mangen en god kammerats blod. Så vil vi vinde. Alle officerer og besætninger fortjener min tak og min fulde anerkendelse
>
> Schoenbeck

Ydermere blev en divisionsbefaling fra 27. juni gjort bekendt:

> Der tilgik i dag følgende telegram til divisionen: H.M. Kejseren har efter præsentationen af hændelserne ved Süd-Armee den 21. juni 16 udtrykt sin særlig anerkendelse for de involverede troppers modige opførsel og beordrede den videregivet til dem.
>
> Idet jeg bringen foranstående telegram til kendskab for tropperne, tilføjer jeg fra min side anerkendelse og tak for præstationen under de bag os liggende hårde kampe. Infanteriet har vist sig fremragende i sin hårde udholdenhed efter svære og tabsfyldte dage under de sværeste omstændigheder, og artilleriet har støttet sit søstervåben på eksemplarisk vis. En særlig tak skylder vi for afvisning af de russiske angreb den 21. juni 16. At infanteriet denne dag kun havde relativt få tab, var takket være en dygtig ildledelse og artilleriets gode skudpræstation. Selvom jeg håber, at de vanskeligste dage ligger bag os, må det alligevel forblive klart for hver enkelt, at en urokkelig fastholdelse ved divisionen for den samlede Südarmee er af højeste betydning, og at ingen må svigte den faste vilje, selv overfor flerfoldig overlegenhed, til at stå fast. På den måde vil også ethvert nyt russisk angreb knuses som hidtil.
>
> Sign. v. Oppeln-Bronikowski

Natten til den 26. juni blev der fra Afsnit v. Gemmingen hele natten hørt lyde af vogntrafik fra den russiske side. Lyde som aflæsning af jernbaneskinner eller materialer af jern var tydelige. Om eftermiddagen blev der skete store forskydninger mod øst og vest gennem Bobulincer sænkningen.

Reservebataljonen havde katolsk gudstjeneste. Våben og uniformer blev sat i stand. Der blev undervist i anvendelsen af gasmasker, hvorefter disse blev afprøvet i et gasøverum.

Den 27. juni fastslog III. Bataillon at russerne i løbet af den foregående nat havde etableret en hindring af spanske ryttere i en bredde på 700 meter omkring 200 meter nord for Bobulincer sænkningen, og 100-200 meter foran nuværende linje. Bag den var der påbegyndt en ny, endnu ikke gennemgående russisk skyttegrav. Tilsyneladende ville russerne hermed skaffe sig indsigt i sænkningen foran. Kl. 0730 uddelte divisionskommandøren personligt i Madzelowka Jernkors som udmærkelse for kampene den 11. juni til de folk, man kunne få fat i, og udtalte til regimentet sin anerkendelse for den fremragende præstation. Regimentet modtog i første omgang et EK I (Hptm Kutzen) og 60 EK II.

Fra middagstid var der heftig artilleribeskydning af 9. og 12. Kompanie. Kl. 1530 var det let beskydning af højre fløj af 10. Kompanie. Som det blev mørkt blev I. Bataillon afløst langs fronten af III. Bataillon. Rækkefølge af kompagnier var 1., 2. og 3. Kompanie i forreste linje, 4. Kompanie i reserve. III. Bataillon rykkede som divisions reserve til Madzelowka.

Major Severin overtog den 3. juli kommandoen over Res.Jäg.Batl. 20. Indtil en ny kommandør kunne ankomme, overtog Hptm. Kutzen føring af I. Bataillon. Mellem kl. 1100 og 1215 beskød tung russisk artilleri landsbyen Madzelowka. Herunder var der dog ingen tab. Kl. 2340 kom 9. og 10. Kompanie som brigadereserve til den nord-syd gående sænkning, hvor den afløste to kompagnier fra Res.Jäg.Batl. 20. En natlig patrulje under Lt. Güttler, der som hovedformål havde at tage fanger, lykkedes ikke, da russerne ikke havde poster langs dens hindringer, og der heller ikke blev truffet russiske patrulje i ingenmandsland.

Slaget langs Baryszka- og Koropiec-afsnit - 4. juli til 7. august 1916

Natten til den 5. juli skulle regimentet med seks kompagnier afløse det østrigske infanteriregiment 100 ved Zacharewka til højderne ved Kurdwanowka kirke. Allerede dage i forvejen havde officerer inspiceret stillingerne. Imidlertid blev ordren kl. 1645 annulleret. I stedet fik II. Bataillon og halvdelen af III. Bataillon (11. og 12. Kompanie under Hptm.d.L. Sprengel) ordre til under kommando af Oberst v. Wedel at marcherer til Monasterzyska til disposition for AOK-Süd. 15 ryttere fra Kav.Abt. 48 blev tilknyttet, men var allerede redet til Monasterzyska. På

grund af flyobservation marcherede detachementet kl. 1755 i mindre enheder (delinger) med 7 MG fra II. Bataillons bivuak over 355-344-Czeremchow gods-Dobrowody-Kowalowka til Monasterzyska. Mellem kl. 2000 og 2030 var der indlagt hvil i Kowalowka. Her kørte Res.Feldart.Regt. 18 forbi detachementet. I II. Bataillons krigsdagbog hed det, at det virkede opfriskende og opmuntrende, at tysk artilleri var i nærheden af regimentet. I Monasterzyska fik den i forvejen redne Oberst v. Wedel befaling til at fortsatte marchen til Slobodka Dol, og overnatte her. I Monasterzyska var flere lastbiler med III/Res.Inf.Regt. 18 kørt forbi, og endnu engang udløste det stor glæde blandt folkene, at der var tyske enheder i nærheden. Detachementet nåede Slobodka omkring midnat og gik i skoven i bivuak ved landsbyens kirke. Kort forinden var også II/Res.Feldart.Regt. 18 nåede frem. Den tilhørte 1. tyske Res.Div, der siden den 2. juli havde været underlagt Süd-Armee.
Den generelle situation var som følger: Efter trommeild og store tab var Honv-enhederne under det østrigske XIII Korps, natten til den 4. juli trukket tilbage i 2. stilling vest for Barysz, mens det var lykkedes at bryde igennem nordøst og sydøst for Zawale. De østrigske 75., 77. og 13. Brigade stod den 4. juli i den generelle linje +395 - Na Kotelni - HH 377 – 403 – 387 - 392 under heftig russisk artilleriild. Et modangreb var om aftenen sat i gang med 5 bataljoner fra syd: højre fløj ved Czemerowa, front mod nordøst, retning mod Barysz; desuden fa nordvest mod Barysz gennem Pulikowce-skoven. Halvanden bataljon mellem Na Tysowem og W.H. Osikowa, en halv bataljon nord herfor. Da der ikke var skabt forbindelse mellem de forskelle angreb, blev angrebet indstillet kl. 2200 og udskudt til den følgende morgen. Detachement v. Wedel, som havde fået underlagt II/Res.Feldart.Regt. 18 og den omkring kl. 0300 den 5. juli ankomne III/Res.Inf.Regt 18, stod til disposition for AOK-Süd. På ordre herfra blev II/Res.Feldart.Regt. 18 kl. 0750 stillet til rådighed for det østrigske XIII Korps. Den forskød til +393 øst for Dubinko. III/18 fik ordre til over Zalesie at forskyde til +374 Na Kotelni. Resten af Detachement v. Wedel blev til disposition for AOK-Süd i Slobodka Dol. I mellemtiden var angrebet med daggryet gået i stå med forreste linje omkring 300-400 skridt øst skovene som resultat at store tab, og ordre til at grave sig ned udstedt. Sydøst Slobodka Dol stod den østrigske 77. Brigade ved I.H. 377 i den østlige kant af Pulikowce-skoven - 387 i Øst kant Dabrowa (sydlig Berniki). Som brigade reserve stod I./Honv-Regt. 16 omkring 1 kilometer vest for W.H. Osikowa ved korset i sænkningen. Mod nord havde forreste linje forbindelse til den østrigske 13. Brigade. Mod syd var forbindelsen usikker. Fjendtlige koncentrationer blev meldt i sænkningen vest Zamale, øst for J.H. 377, vest Brobek, fjendtligt kavaleri i Zawale. Kl. 1250 kom via 36. K.u.K. Inf.Tr.Div. ordre fra AOK Süd: »Den 1½ bataljon Res.Inf.Regt. 223 forskyder i løbet af dagen til W.H. Ofikowa og bliver Armee reserve til udelukkende disposition for AOK Süd«. På grund af den usædvanlige hede, der herskede denne dag, blev marchen udsat til sidst på eftermiddagen. Kl. 1445 blev Detachement v. Wedel underlagt det østrigske XIII. Korps (Gen.d.Inf. v. Rhemen), da AOK Süd ikke havde adgang til direkte at give regimentet befalinger. Den forreste linje af den østrigske 77. Brigade havde haft alvorlige tab til det russiske artilleri; situationen var derfor meget kritisk. Regimentet fik derfor hurtigt at rykke frem til slugten vest for W.H. Osikowa. Fremrykningen startede kl. 1500. Med 4 MG fik II. Bataillon ordre til at gøre sig klar ved + i sænkningen mod W.H. Osikowa. Med et MG blev 11. Kompanie skudt frem til højderne ved Q til sikring mod syd. Med to MG blev 12. Kompanie til disposition for regimentskommandøren i slugten ved Q. På grund af den kraftige hede ankom II. Bataillon meget udmattet og med et stort antal marchsyge, mens fjendtligt artilleri lagde granater og shrapnels over hele området. Som Major Thomas red frem for at søge kontakt til de østrigske tropper, blev han mødt af flere mindre østrigske enheder på vej tilbage. Da meldingerne fra den østrigske kamplinje lod forstå, at russerne var træng ind og nogle steder allerede var trængt igennem, blev 7., 6. og 5. Kompanie gjort klar til støtte for østrigerne til højre og venstre for vejen gennem sænkningen på højde med korset. 8. Kompanie blev i sænkningen. Lt. Klumpp dannede med to grupper venstre flankesikring. Honv trak sig i stort tal tilbage. Der faldt allerede infanteriskud i nærheden af 8. Kompanie. Kl. 1730 beordrede 36. Inf.Tr.Div. den generelle tilbagetrækning til I.H. Dubowice (4 kilometer vest for Dubinko). Mod nord var der sket gennembrud; russerne var trængt ind i Dabrowa-skoven. De seks kompagnier fra Res.Inf.Regt. 223 skulle som armereserv stille op ved I.H. Dubowice (3 km sydvest Slobodka Dol.) og besætte en forberedt stilling på vestsiden af Koropiec-vandløbet for de ungarske tropper. Tilbagetrækningen af II. Bataillons kompagnier, der i starten generedes stærkt af fjenden, gennemførtes uden problemer med undtagelse af 5. Kompanie. Den livlige fjendtlige artilleriild mod sænkningen vest for Dabrowa-skoven var på det nærmeste virkningsløs. 5. Kompanie, der under fremrykning i skoven var stødt på fjenden, og havde standset hans fremrykning, kunne derimod først ko. 1900 frigøres fra fjenden; herunder gik en MG-slæde tabt. Russisk kavaleri angreb blev ligeledes afvist af 5. Kompanie med MG- og infanteriild under store tab for modstanderen. Russerne trængte efter frem over kanten af skoven langs Koropiec.

Kl. 2000 blev Res.Inf.Regt. 223 underlagt 36 Inf.Trp.Div. (Generalmajor Nöhring), og af denne den østrigske 77. Brigade (Oberst Lengerer), da kun svage dele af ungarske tropper havde besat linjen langs Koropic, der desuden fordi de ikke havde modtaget befaling, var gået endnu længere tilbage. Regimentet fik kl. 2025 ordre til at

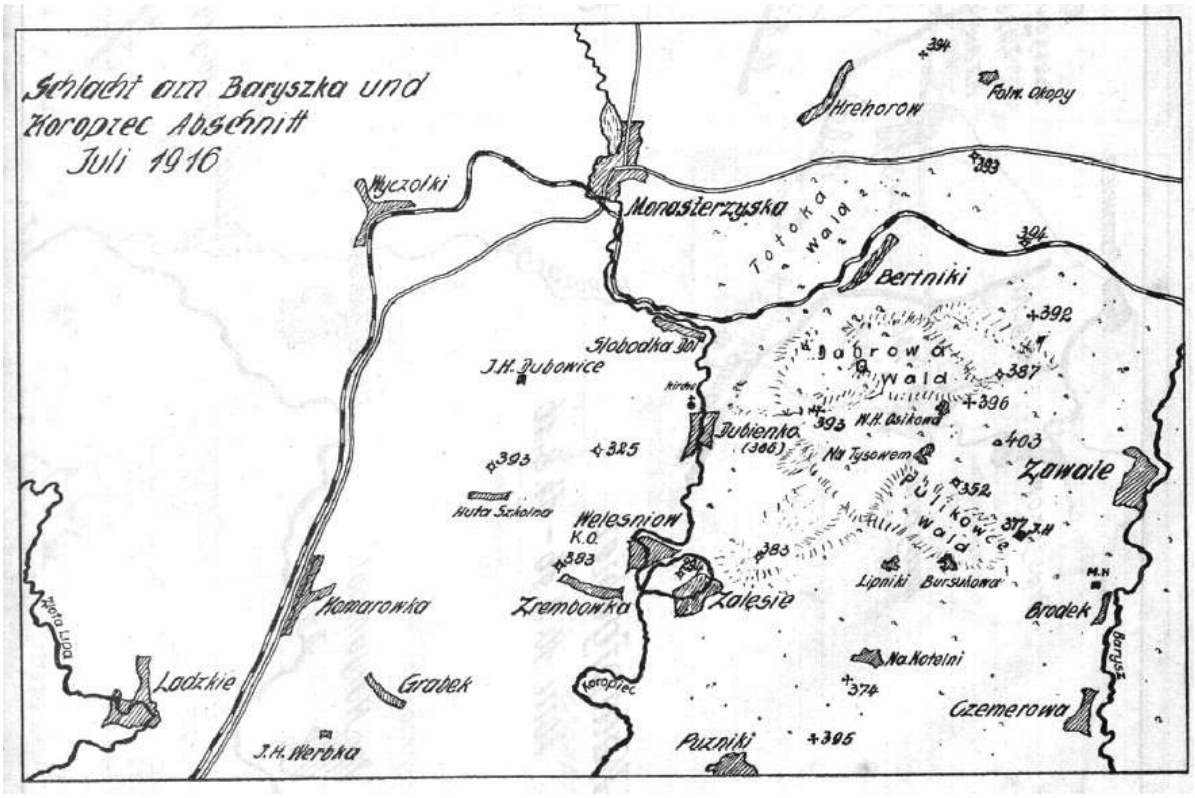

besætte området fra nordkant Welesniow til Slobodka Dol, og på begge fløj søge forbindelse til naboenheder. De ved I.H. Dubowice ankomne kompagnier blev reorganiseret, forplejet og indsat i den dels forberedte, dels endnu ikke engang fastlagte linje langs vest skråningen Koropice. 11. Kompanie forblev i Slobodka Dol. K.u.K. 77. Brigade befalede om aftenen kl. 2135 følgende afsnits-inddeling: Res.Inf.Regt. 223 fra den nordlige kant af Welesniow mod nord til forbindelse med østrigske enheder (Rester af Regt. 167 og 75, en halvbataljon Honv 9 og I./Honv 11). Denne ordre blev udført i løbet af natten. Forskydning og samling af Honv-enheder i løbet af natten betød, at de flere gange opstod huller, hvilket igen også af regimentet krævede forskellige omgrupperinger.

Kl. 4 om morgenen den 6. juli lå følgende placeringer fast: på højre fløj 6. Kompanie med forbindelse til III/Res.Inf.Regt. 18 i den nordlige kant af Wellesniow, så mod nord 8., 7. og 12. Kompanie for bivejen J.H. Dubowice – Dubienko med umiddelbar tilslutning til Honv-Regt. 9. Som reserve stod 5. Kompanie bat den højre fløj, mens 11. Kompanie stod bag venstre fløj. Der var indsat 4 MG i forreste linje, mens hvert kompagni i reserve havde 2 MG. Kl. 0545 blev de første fjendtlige forskydninger meldt i form af en let skyttelinje fra Lipniki, og lagt under artilleri. Kl. 1130 var Dubienko fri for fjender. En mindre russisk enhed skansede i skovkanten på bakken øst for Dubienko. I området øst og sydøst for Dubienko ble der meldt om enkelte mindre russiske patruljer. Kl. 1350 beskyd tung russisk artilleri Welesniow. Regimentet fik underlagt det østrigske Sappeur-Kompanie 3/13, der om aftenen ødelagde broerne over Koropice og kun efterlod nogle få bjælker, så patruljer kunne sætte over. Før det blev mørkt, beskød let russisk artilleri højre fløj af regimentet, mens længere mod syd ved III/18 det fjendtlige artilleri var betydelig mere aktiv. Ellers forløb natten rolig. I en divisionsbefaling fra 36. Inf.Tr.Div. denne dag hed det blandt andet: »På vegne af 36. ITD hilser jeg hjerteligt de på divisionens kampmark indtrufne kejserlige tyske tropper, og tilråber dem et oprigtigt, trefoldigt »Soldatenheil«. Sign. Nöhring, Generalmajor«.

I. Bataillon blev denne dag kl. 1900 trukket ud af dens stillinger ved Madzelowka, hvor den var underlagt 96. Res.Brig., og af flere omgange med lastbil bragt fra Dobrowody over Monasterzyska til Komarowka. Herfra marcherede den kl. 23 over nordlige spids af Grabek- ID-retning Folw. Werbka (4. kilometer sydøst for Komarowka), hvor den i skoven gik i bivuak.

I 25. Inf.Tr.Div. afsnit var den korps reserve for det østrigske XIII Korps. Den fik ordre til at udsende patruljer indenfor divisionens ansvarsområde i den generelle linje Zaleste – vest kant Puzniki – vest kant Nowosiolka – øst kant Stoj.

Da ifølge ordre fra AOK-Süd, regimentets patruljer skulle søge længst mod nord, blev et jagtkommando af v. Wedel, med en styrke på tre grupper under Lt. Stansch, kommanderet til det nordligt tilstødende afsnit (Honv-Regt. 9). Regimentet fik underlagt endnu en deling fra Sappeur-Kompanie 3/13. Den 7. juli kl. 1500 fandt efter

trommeild ved den nordlige nabo 12. Inf.Tr.Div et kraftigt russisk angreb sted i området Folw. Okopy-Olesza-Kurbwanowka. De ved +394 indtrængte russere blev kastet ud igen af et modstød. Andre steder blev angrebet afvist. Kl. 1520 blev et omkring 50 mand stærk russisk patrulje i sænkningen ved Zysowem spredt af artilleri. Ligeledes blev kl. 1630 skansende russere i skoven syd for +393 beskudt, hvorfra også 6 lette russiske kanoner skød. I løbet af natten var der spredt artilleribeskydning fra begge sider, mens der ved forposterne var let infanteriaktivitet.

Fra den 8. juli dannede kompagnierne fra Res.Inf.Regt. 223 og III/Res.Inf.Regt. 18 et selvstændig afsnit under Oberst v. Wedel. Regimentet forlod K.u.K. 77. Brigade og kom under direkte kommando af 36. Inf.Tr.Div. Desuden blev hele Sappeur-Kompanie 3/13 underlagt. Afsnit v. Wedel blev opdelt i Underafsnit III/18 og Thomas. Førstnævnte havde 4 kompagnier med 2 egne og 2 Honv-MG i forreste linje. Fører var Hptm. Liegener. Mod syd havde den forbindelse til Honv-Regt. 21 (K.u.K. 77 Brig.) og mod nord til 5/223 halvvejs på skåningen af den skovklædte sænkning, der var 3383 går mod sydøst til 292 Welesniow. Langs hele linjen blev der konstant arbejdet på etableringen af en permanent stilling. Gravene var på steder kun knædybe, og ved de store kompagniafsnit (omkring 800 til 850 meter) og den ofte meget stenede undergrund, endnu delvistikke gennemgående. Hindringer blev påbegyndt. Ved dag og nat blev opklaringspatruljer sendt frem øst for Koropiec. Om natten var de retableret feltvagter ved overgangsstederne over Koropiec ved Dubienko og Welesniow og på vestsiden af vandløbet. Fra overløbere blev det fortalt, at der overfor os lå Regimenterne 171 og 172.

Natten til den 9. juli begyndte fjenden at befæste bakkerne øst for Bubienko. Jagdkommando III/18 under Lt. Konrad overfaldt ved daggry en russisk feltvagt på Højde 385 øst for Welesniow og indbragte 7 fanger: 1 officer og 3 mand der forsøgte at flygte, blev skudt ned. Natten forløb igen rolig.

Den 10. juli blev endnu et MG fra 223 placeret i III/18 afsnit. Egne stillinger kunne kun udbygges om natten, da enhver aktivitet i dagslys påkaldt fjendtligt artilleri. Den feltvagt, III/18 havde overfaldet dagen i forvejen, blev igen besat af russerne. Også modstanderen udbyggede om natten sine stillinger. En deling af Sappeur-Kompanie 3/113 blev på ordre fra 36. Inf.Tr.Div. afgivet til Honv.Regt. 21.

Den 11. juli blev to kompagnier trukket ud af III/18 afsnit og som reserve placeret bag højre fløj. Egne stillinger var nu næsten gennemgående for stående skytte med undtagelse af et omkring 200 bredt sted ved 6. Kompanie. Denne var på grund af kalksten i undergrunden kun for knælende skytte. Fra kl. 1400 beskød russisk artilleri venstre fløjkompagni og området bag ved og sænkningen ved 325 vest for den sydlige del af Dubienko, foruden Afsnit III/18 og området bag denne.

De 15 kavalerister, der var tildelt 48. Res.Div. returnerede den 12. juli til Holhocze. Tilbage i Slobodka Gorna blev kun en ordonnanspost til formidlingen af befalinger mellem 48. Res.Div. og regimentet. I løbet af natten forstærkede modstanderen sine hindringer foran i afsnit Thomas. Foran III/18 havde russerne desuden i løbet at natten gravet en ny grav og forstærket sine hindringer. Fra daggry spredt fjendtlig artilleriild, der forstærkedes om eftermiddagen. Under denne blev der i 7. og 12. Kompanies afsnit observeret omkring 50% forsagere. I nord ved Hrehorow og Olesza var der om formiddagen vedvarende kraftig artilleribeskydning. Om eftermiddagen iværksatte russerne her kraftige angreb. Ved førstnævnte landsby blev russerne afvist med store tab på grund af flankerende artilleri, mens de ved Olesza kunne trænge ind. Et øjeblikkeligt modangreb med Res.Inf.Regt. 212 og Res.Jäg.Batl. 20 kastede dog russere ud igen. Kl. 1500 ankom 9. og 10/223 til I.H. Dubowice, hvor de skulle afløse III/18. Omkring kl. 18 blev der foran afsnit Thomas og ved K.u.K. 77. Brigade observeret stærkt besatte russiske grave, hvorfor eget artilleri lagde dem under en godt liggende artilleribeskydning.

Den 14. juli blev I. Bataillon besøgt af kommandøren for XIII k.u.k Korps. Af de daglige patruljer mod fjenden sendt af I. Bataillon, fandt særlig en fælles tysk-østrigsk patrulje under Lt. Sang 4/223 anerkendelse. 15. Inf.Tr.Div. berettede blandt andet om denne:

> Den af den tysk Lt. Sang førte fælles efterretningsafdeling blev ikke blevet overfaldet eller sprængt. Den stødte 9. juli kl. 0500 på dygtigste måde frem mod fjenden i opklarede af hele strækningen mellem Cote 308 syd og Cote 361 vest for Nowostgolka Koropiecka i en konstant føling med fjenden, og trængte endeligt også omkring kl. 1000 frem til Cote 387 ved ovennævnte landsby, hvorfra den blev kraftigt beskudt. Detachementet gik herefter kæmpende tilbage, hvorunder mindre patruljer blev sendt i alle retninger. Til sidst blev den ikke besejret af et angreb, som ville have været et tegn på egen uopmærksomhed, men af fjendens overmagt, der angreb fra alle sider og kastede håndgranater. Med undtagelse af tre tyske soldater (Utffz Seel, Musk. Kiefer og Kistowski) og 4 Honv, der vendte tilbage blev de resterende personer inklusiv Lt. Sang og Fähnrich Kucty, sandsynligvis dræbt eller såret og taget til fange.

Lykkeligt viste dette sig ikke korrekt. Som savnede Honv 302'ere nåede tilbage til egen linje, håbede man også stadig på, at Lt. Sang ville komme tilbage. Kl. 2015 kunne da også fra 15. Inf.Tr.Div. melde til bataljonen, at Lt. Sang efter yderligere højspændt opklaring var returneret med værdifulde oplysninger.

I løbet af natten blev 5. afløst af 11. Kompanie. III/223 overtog det sydlige afsnit fra III/18 med 9. Kompanie i forreste linje, 10. og 11. Kompanie i den lille skov sydvest for K.O. Til sikring blev to feltvagter med hver to grupper skubbet frem til Welesniow. III/18 blev afsnitsreserve ved J.H. Dubowice. En natlig patrulje fra II. Bataillon nåede østbredden af Koropiec til nærheden af den russiske grav, og blev herfra spredt beskudt af russiske lytteposter, der stod tæt på gravene. Der blev ikke observeret fjendtlige patruljer i forterrænet. Kl. 1300 kom III/18 til Komarowka som korps reserve. Om aftenen blev 6. og 12. Kompanie afløst af henholdsvis 10. og 5. Kompanie i forreste linje. 6. Kompanie kom som reserve bag venstre fløj af II. Bataillon, 12. som reserve i den lille skov sydøst for K.O. i stedet for 10. Kompanie. I nord blev Honv. 9 afløst af k.u.k. Inf.Regt. 78. Artillerigruppe Major Gobbin (1. tyske Reserve-Div.) blev som afsnitsartilleri underlagt Afsnit v. Wedel. Ydermere kunne Artillerigruppe Weltze fra syd virke i Afsnit v. Wedel.

Den 15. juli blev Afsnit v. Wedel arrangeret ens. Syd-afsnit III/223 (Oberstlt. v. Gemmingen) med 9. og 10. Kompanie i forreste linje, nord-afsnit II/223 (major Thomas) med 8., 7. og 5. Kompanie i forreste linje.

I. Bataillon, der generelt var indsat i stillingsbyggeri, meddelte den 16. juli til regiment:

> Lt.d.R. John (I/223) er i dag kl. 0500 faldet til skud i hjertet under patrulje 1 kilometer syd + ved Zalesie. Patruljen var rekvireret af Oberst Thau, og skulle opklare de russiske feltvagter og russiske stillinger mellem Zalesie og Puzniki. Lt. John lod patruljen blive tilbage øst for I.H. 1200 meter sydvest Zalesie, og gik frem alene med Musk. Kratz (1/223). Kratz havde allerede tre gange deltaget i patrulje i dette afsnit, var derfor fortrolig med forholdene. Fra bakken 600 meter sydvest for »Z« i Zalesie observerede Lt. John de russiske stillinger langs sydkanten af Zalesie og på højderyggen, der går mod syd fra Zalesie mod 387. Fra retning af de russiske stillinger omkring 500 meter syd »Z« von Zalesie kom en russisk patrulje på 10 mand frem i retning af Lt. John og Musk Kratz. Samtidig blev Lt. John gennem vink tilkaldt af en østrigsk officer omkring 150 meter syd. Mens begge officerer observerede, faldt et skud, afgivet af en russer i et træ på vejen fra Zalesie i retning af 387.

En af de mest afholdte officerer var blevet på æres mark. Om eftermiddagen blev han, i en af hans folk sammentømret kiste, stedt til hvile ved en højtidelighed under tre mægtige træer.

Ved III. Bataillon blev feltvagten i Welesniow kl. kl. 0414 overfaldet. Af omkring 60 russere blev den løbet over ende fra ryg og flanke, bombarderet med håndgranater og spredt. Herunder blev tre mand såret og taget til fange. Spor tydede på, at russerne i tågen ubemærket af en ungarsk feltvagt var nået ind i ryggen på den tyske. Til etablering af solide forbindelser blev på foranstaltning af Oberst v. Wedel gennem 36. Inf.Tr.Div. beordret, at grænsefeltvagter til stadighed skulle bemandes med mandskab af naboregimentet: i nord k.u.k. Inf.Regt. 78, i syd Honv 21. Ved begge regimenter befandt sig også et jagerkommando fra Res.Inf.Regt. 223, ved førstnævnte under Lt. Stansch, ved sidstnævnte under Lt. Willmann.

I Welesniow blev der om aftenen den 17. juli gennemført en operation med Jagdkommando III. Bataillon under Lt. Roth til foruroligelse af fjenden. Mod syd blev en tilsvarende operation gennemført under Lt. Willmann og Honv. 21. Som svar på Jagdkommandoernes operationer lagde russerne om aftenen mellem kl. 1945 og 2030 artilleri- og infanteriild over Syd-afsnittet (9. og 10. Kompanie).

Den 18. juli kl. 0045 blev den af Jagdkommando Roth forstærkede feltvagt I angrebet af en kraftigere russisk styrke (omkring 2 kompagnier). To frontale angreb blev afvist. Under den tredje storm fra dalen fra nord blev linjen gennembrudt og Feltvagt I tvunget til sammen med Jagdkommandoet at falde tilbage. Lt. Küchler, som var til stede i feltvagten, samlede nogle folk og besatte den nord-syd gående landevej omkring kirken. En patrulje fandt Feltvagt II stadig intakt. Gennem russisk artilleri var der opstået brande, i hvis skær man kunne se stærke russiske enheder. På ordre fra Lt. Küchler gik Feltvagt II på nordsiden af Koropiec-vandløbet tilbage og efterlod en patrulje ved brospanget. Den ved Honv-Regt. 21 befindende Jagdkommando Willmann gennemførte en operation mod 294 ved Kapel Zaleste, og blev herunder kraftigt beskudt af fjenden. Af tab kunne man opregne 1 mand død og 5 hårdt såret, hvoraf en faldt i fangenskab. Kl. 15 satte en patrulje fra III. Bataillon dele af Welesniow i brand. Feltvagten blev ikke igen opstillet på grund af det ugunstige terræn. I stedet blev der i samarbejde med Honv 21 på uregelmæssige tidspunkter sendt stærke patruljer ud i forterrænet.

Natten til den 19. juli blev yderligere huse i Welesniow sat i brand. Den nordlige bro blev sprængt af sappeure. Mellem den 19. og 21. juli var der dag og nat øget fjendtlig artilleribeskydning. Den vedvarende kraftige regn krævede meget arbejde under udbygningen af stillingerne og vedligeholdelsen af samme. På ordre fra Oberst v. Wedel blev der omkring begge de sydlige overgange over Koropiec ved Dubienko udlagt minefelter.

Foran nord afsnittet forsøgte russerne den 22. juli at sætte over Koropiec i Dubienko området. De blev kl. 0245 afvis under håndgranatkamp. Artilleri blev lagt over den østlige del af landsbyen. Patruljer udsendt i dagslys fastslog, at der ikke var russere på vestsiden af floden. Der blev konstateret et russisk påbegyndt spang, der dog endnu ikke var anvendelig. I de sydligste huse i Dubienko-øst blev der konstateret omkring 60 russere. Under den russiske

artilleriild i det sydlige afsnit blev der konstateret et nyt batteri. I det nordlige afsnit slog foruden de hidtidige kalibre, nu også tunge granater ned. Om aftenen blev enkelte huse i Dubienko sat i brand. I lyset af brandene blev russerne generet i deres arbejde af to fremskudte MG og en halv deling infanteri. Patruljer, der blev sendt frem mod vandløbet, kunne på grund af de tætte pilekrat ikke konstatere russiske brospang. Patruljer på vestsiden faldt hurtigt tilbage fra vore. I det sydlige afsnit bemærkede en patrulje, der havde været ude hele natten, intet til fjenden. Heller ikke her blev der fundet fjendtlige brospang.

Den 23. juli blev der om morgenen den 23. juli konstateret følgende overgange: 1) Et tysk spang omkring 120 meter syd for de to vandløbs sammenløb, spærret af minefelter. 2) Noget sydligere to russiske spang omkring på højde med »D« i Dubienko, begge båret oppe med tønder eller lufttætte kasser. 3) Den tidligere, i mellemtiden sprængte sydbro, tidligere af vore tropper retableret med brædder. Vestsiden spærret af minefelter. Oberst v. Wedel beordrede alle sprængt den kommende nat af sappeurer. Til en hurtigere udbygning af 2. linje blev en bataljon af den østrigske Inf.Regt. 5 og divisions-kavaleriet stillet til rådighed. To lyskastere (70 cm) blev indbygget, der hver nat blev bragt i anvendelse. Om aftenen rykkede en deling fra 5 og fra 7. Kompanie under henholdsvis Lt. Seiffert og Kühlmichel med frem for at dække sprængningerne. Den sydlige bro ved Dubienko blev kl. 23 med succes sprængt i luften, det midterste russer spang kl. 0025. Ved begge de to øvrige overgange mislykkedes sprængningerne. Et nyt forsøg mislykkedes ligeledes. En mand fra deling Seiffert blev dræbt af eget artilleri, mens en telefonmand blev såret. Jagdkommando Lt. Willmann kastede ved Zalessie en russisk patrulje tilbage og havde herunder to sårede.

Den 24. juli kl. 0200 blev en overløber fanget fra 9. Turkestan Regt. (3. russ. Div.), som fortalte, at der næste dag ville komme et angreb. Pionerer skulle bygge yderligere broer, og talrige tropper stod klar i skovene. I det nordlige afsnit øgede fjenden fra kl. 10 sin artilleriaktivitet (med granater og shrapnel af lettere og middeltunge kalibre). Om aftenen kl. 2130 rykkede endnu engang to sprængningshold frem, hver beskyttet af en gruppe infanteri, samt en deling fra 5. Kompanie under Offz.Stellv. Klein, der trængte frem omkring 80 meter fra broerne. Fremrykningen skete under kraftig fjendtlig beskydning. Kl. 2230 på den nordlige bro sprængt. Ved den sydlige bro måtte en fremskudt russisk post først trænges tilbage. På trods af den kraftige beskydning kunne sprængkommandoen arbejde sig frem til og spræng broen. Sprængningerne blev særlig rosende omtalt i divisionsbefalingen.

Kraftig regn begrænsede i væsentlig grad observationen, og det kan være forklaringen på at 6. Kompanie om eftermiddagen den 27. juli kunne fastslå, at omkring 40 russere via den midterste overgang ved Dubienko var kommet over på vestsiden af Koropiec. Vores fremskudte poster åbnede øjeblikkelig ild, og også artilleri blev med så stor succes påkaldt, at russerne herefter hurtigt faldt tilbage. Der blev fastslået en russisk skyttegrav på omkring 50 meters længde vest for Koropiec. Også foran afsnittet af den nordlig tilstødende K.u.K. Inf.Regt. 78, blev vest for den østlige gren af Koropiec meldt om en besat russisk skyttegrav (omkring to delinger). En for om aftenen planlagt fælles operation blev senere aflyst, da der efter yderligere observationer måtte forventes et kraftigt russisk angreb.

Den 28. juli kl. 0030 meldte 6. Kompanie, at feltvagten fra K.u.K. Inf.Regt. 78 var gået omkring 400 skridt tilbage på grund af stærke fjendtlige kræfter. En patrulje fra 6. Kompanie blev ligeledes trængt tilbage. Kl. 0230 blev to kompagnier fra I/Honv-Regt. 5 stillet til disposition for afsnittet som reserve. Kl. 0310 gik et stærkt opklaringskommando frem. Kl. 0430 startede en kraftig fjendtlig artilleriild mod II. og III. Bataillons stillinger. Kl. 0520 meldte opklaringskommandoet (5/223), at den vestlige kanten af Dubienko var stærkt fjendtligt besat (også med MG). Den blev øjeblikkeligt lagt under artilleriild. Et modangreb var imidlertid ikke længere mulig, da det i mellemtiden var blevet for lyst, og en større enhed ville få stærke tab under forsøget på at komme igennem hindringerne. Kl. 0600 øgede artilleriild mod II. Bataillon, der senere også udvidede sig til Afsnit K.u.K. Inf.Regt 78. Ved østrigerne var russerne på dette tidspunkt nået kirkegården i Dubienko, og var trængt frem til kirken og til M.H. Tæt tåge forhindrede egen artilleriobservation. Kl. 0800 arbejdede russerne sig afsnit K.u.K. 75 Brigade ved Welesniow frem til å-løbet. Den fjendtlige artilleriild fortsatte; også egen artilleri blev beskudt, og 6. Kompanies grave blev tildels stærkt beskadiget under trommeild. Fem lænkeballoner stod over de russiske linjer. Som Kl. 0930 et tysk fly dukkede op over de fjendtlige stillinger, forstummede den russiske artilleriild. Kl. 1045 blev en deling fra 12. Kompanie indsat mellem Honv-Regt. 21 og vores højre fløj, hvor der var opstået et hul i linjen. På trods af vores fortsatte artilleribeskydning, blev nye stærke russiske kræfter omkring kl. 1130 presset ind i Koropiec-dalen. Disse forstærkninger blev observeret fra alle kompagniafsnit. Fra kl. 1420 satte fornyet kraftig fjendtlig artilleri mod II. Bataillon, der øgedes til trommeild. Stillinger og hindringer, særlig ved 10. Kompanie, var allerede forinden blevet kraftig beskadiget. Også 6. Kompanie led hårdt, hvor det russiske angreb begunstigedes af den nærliggende landsbyen Dubienko og af et skovstykke foran fronten. Landsbyen var stærkt belagt med infanteri. Kl. 1515 fik russerne over Koropiec syd for Welesnkiow og fortsatte mod syd mod Honv 21. Vores MG virkede herunder med succes flankerende. Kl. 1550 fulgte et stærkt russisk angreb, hvorimod spærreild fra eget artilleri (Gruppe

Weltze) blev sat ind, men som desværre også ramte 8. og 10. Kompanies grave. Den midterste deling af 10. Kompanie, der var den hårdest ramte, begyndte at vakle, og fik tilbage til 2. linje. I dette øjeblik brød russerne igennem de ødelagte hindringer og trængte ind i den forreste linje. Enheder mod nord blev dog i 1. linje, ligesom den anden halvdel af den sydlige deling, mens den venstre halvdel også tildels gik tilbage. Syd for sænkningen (nordvest for Welesniow) forblev 9. Kompanie ligeledes i deres stillinger. På ordre fra regimentet blev 11. Kompanie fra 383 Kav.Div. forlagt til bag 10. Kompanie, med ordre til at bringe 10. Kompanie tilbage i 1. linje. Ydermere blev en bataljon fra K.u.K. Inf.Regt. 5 fra Korps-reserve kl. 1615 efter anmodning stillet til rådighed for afsnittet. Af denne bataljon blev 3. og 4. Kompanie under Major Martini ligeledes sat ind i et modstød. På dette tidspunkt fulgte også stærke fjendtlige angreb mod det nordlige afsnit, særlig ved 6. og 7. Kompanie. Det stærkt decimerede 6. Kompanie åbnede under ledelse af Lt. Mickel en velrettet ild mod de fremstormende russere; MG lagde en handlekraftig ild og artilleriet en virksom spærreild. Efter omkring en halv time var det russiske angreb under uhyre tab afvist foran 6. og 7. Kompanie og ligeledes ved det tilstødende K.u.K. Inf.Regt. 78. Fjenden gravede sig ned i kornmarkerne omkring 600-700 meter fra vore stillinger. Fra kl. 1745 fulgte ligeledes en stærk russisk angreb mod 10. Kompanie, der kunne afvises. Kort herefter blev tætte masser af russere observeret i Welesniow og øst herfor, og af vores artilleri virkningsfuld beskudt. Omkring kl. 1800 trådte begge kompagnier fra K.u.K. Inf.Regt. 5 fra Huta Szkolna an til modstød, dækket af den lange sænkning mod Welesniow. Kl. 1815 blev der igen fastslået russiske koncentrationer foran 10. Kompanie, og K.u.K. 75 Brig. meddelt, at hovedangrebet efter observationer mod syd sandsynligt ville følge mod 10. Kompanie. Selvom vores artilleri beskød afsnittet med god virkning, standsede den russiske storm ikke. Kl. 1840 kunne 10. Kompanie ikke længere holde stand de russiske masser, ydermere igen ramt af eget artilleri. Russerne brød igennem og nåede ind bag 8. Kompanie, som for en dels vedkommende blev rullet op. Fast besluttet dannede fører for 7. Kompanie, Lt. Hartte, en tværstilling med front mod syd med to delinger fra 8. Kompanie, og bragte hermed den russiske oprulning til standsning.

Resterne af 10. Kompanie, der faldt tilbage mod vest, blev standset og optaget af den i dette øjeblik ankommende 11. Kompanie under Feldw.Lt. Glomb. Da situationen var yderst kritisk blev 1. og 2. Kompanie fra K.u.K. Inf.Regt. 5 stillet til disposition for major Thomas til indsættelse i et modstød. De marcherede ad den dækkede vej mod +325 bag 7. Kompanie, og skulle rykke frem fra nord mod syd. Kl. 1945 havde de to kompagnier under Major Martini længere mod syd sammen med 11. Kompanie gennemført en kraftig storm, hvorunder hvorved Major Martini i særlig grad udmærkede sig. Den forreste linje var tilbage erobret. Russerne havde herunder store tab. Også 8. Kompanie havde i mellemtiden igen indtaget 1. linje. Kl. 1950 fastholdt Major Thomas i denne situation 1./K.u.K. Inf.Regt 5 som reserve ved hans kommandostation, mens 2. Kompanie blev indsat til at lukke et hul syd for 8. Kompanie. Rækkefølge i syd-afsnittet var: 1 deling 12/223 med forbindelse til Honv.Regt. 21, 9/223, 11/223, 4., 3., 2/K.u.K. 5 med forbindelse til det nordlige afsnit. Den meget decimerede 10/223 blev som reserve placeret i skoven nord for Zrembowka. Major Martini fik af regiment ordre til at trække et kompagni ud som reserve og placerer den i sænkningen nordvest for Welesniow. K. 2000 fik 6. Kompanie forstærkning i form af 1½ deling fra 5. Kompanie. 5. Kompanie (Lt. Meyer) blev i reservestillingen forstærket af 9/K.u.K. 5. Hele dagen havde reservekompagni bag venstre fløj ligget under den kraftigste fjendtlige artilleriild. Kl. 2030 kom endnu et kraftigt russisk angreb ved 6. og 7. Kompanie. Gennem en omhyggelig gennemført modstand, godt støttet af vores artilleri, lykkedes det dog hurtigt at bringe angrebet til standsning. Modstanderen gravede sig ned omkring 500 meter fra vore stillinger.

Ifølge udsagn fra fanger var der i det russiske angreb denne dag involveret det russiske Regt. 104 syd for jernbanen, Regt. 13 nord for Dubienko, Regt. 101 og 102 syd herfor. Bagved var som reserve et tukestan regiment og dele af 101; i nærheden af Welesniow Regt. 1172, syd herfor 170 og 171, ligeledes Regt. 169 og et regt af 37. Division.

Natten forblev forholdsvis rolig. Grave og hindringer, der havde lidt meget, blev igen bragt i orden. Spanske ryttere blev fremstillet. 200 sappeure blev til hjælp indsat i 6. Kompanies afsnit.

Den 29. juli kl. 0425 startede igen en kraftig fjendtlig artilleri- og infanteriild mod venstre fløj af nord afsnittet, fulgt af et angreb mod 6. Kompanie. Med hjælp fra artilleriet blev angrebet endnu engang afvist. Under angrebet var enkelte russere nået helt frem til hindringen. Fjenden havde endnu engang uhyre tab. Kl. 0545 arbejde russerne sig endnu engang frem mod 6. Kompanie. I den lille skov foran fronten stod også russiske MG. Eget tungt artilleri beskød denne. De russiske koncentrationer blev spredt og yderligere forsøg på angreb kl. 0615 og 0710 standset i fødslen. På samme tid blev et angreb mod 11. Kompanie ligeledes slået tilbage. 10. Kompanies hidtidige afsnit, der nu var besat af K.u.K. Inf.Regt. 5, stod endnu engang flere gange under kraftig fjendtlig artilleriild. Kl. 0800 blev denne rettet mod hele linjen. Kl. 0930 meldte Major Martini, at russerne i fire geledder gravede sig ned foran hans afsnit i Koropiec dalen. I løbegraven der førte fra Højde 346 var der igen kraftig trafik mod vest i Koropiec dalen og ligeledes fra Bursukowa. Vores artilleri lagde ild over de observerede steder. Kl. 1640 blev der igen rettet

kraftig tungt artilleri mod det nordlige afsnit. Der blev forventet et angreb fra området nord for Welesniow kom ikke til udførelse. Imidlertid var det russiske artilleri på tidspunkter yderst kraftig. 2. og 4./K.u.K. 5 havde herunder tab: 1 død og 1 officer og 20 mand såret. For at forhindre et nyt et stormløb på samme sted som de foregående dage, fik Sappeur-Kompanie 3/13 af regimentet ordre til i løbet af natten til den 30. juli at udlægge minefelter foran. 35 miner blev lagt. I det nordlige afsnit blev 3 minekastgere, i det sydlige 1 mine- og 2 granatkastere fra K.u.K. Inf.Regt. 5 indsat. Med hjælp fra sappeure blev i løbet at natten grave igen retableret og hindringer udbedret, især blev der skaffet spanske ryttere til 6/223 stilling. Denne form forhindringer havde vist sig mere modstandsdygtig mod artilleribeskydning en trådhegn på pæle.

Den 30. juli begyndte kl. 0130 igen en livlig fjendtlig artilleri- og infanteribeskydning af venstre fløj af det nordlige afsnit. Russerne angreb igen 6/223, men blev efter påkaldelse af vores artilleri, kastet tilbage. På samme måde blev et angreb på 8. Kompanie standset allerede under udvikling. Kl. 0530 begyndte kraftigt artilleri mod Afsnit v. Gemmingen, der fra kl. 0650 også ramte Major Martinis stillinger og som øgedes til trommeild. Også i nord, særligt mod 6. Kompanie, begyndte kl. 0600 igen heftig artilleriild, der omkring kl. 0800 langs hele linjen øgedes til trommeild. Omkring dette tidspunkt begyndte russerne sig enkeltvis at arbejde sig fremad, men blev herunder kraftigt beskudt. På trods af den stenede undergrund var vore stillinger på mange steder, særligt på højre fløj, nærmest jævnet med jorden. Trådhindringer var for største delen ødelagte, og på trods af telefonfolkenes utrættelige arbejde, var telefonlinjerne konstant afbrudte. Tabene i døde, sårede og begravede var meget stor. Da 6. Kompanie særlig havde haft store tab, blev resterne af 5. Kompanie (8 grupper) sendt frem til forstærkning, mens reservekompagniet fra K.u.K. 5 blev underlagt Lt. Meyer. Ydermere blev endnu 2 kompagnier fra Inf.Regt. 5 stillet parat ved I.H. Dubowice. Kl. 10 angreb russerne langs hele II. Bataillon, hovedsageligt på højre fløj, men også mod de tilgrænsende afsnit (Major Martini) og mod 11/223. Kl. 1030 kom russerne i masse over Koropice nord og syd for Welesniow broerne. Foran 11/223 blev angrebet afvist med store tab til flankerende maskingeværild. Derimod brød det ind i Afsnit Martini. 8 Kompanie bøjede derfor sin linje tilbage til deling Feldw.Lt. Wille, da de blev beskudt i ryggen af de russerne, der var brudt igennem ved østrigerne. Reservekompagnierne fra K.u.K. Inf.Regt 5 ved Major Thomas, blev øjeblikkeligt under føring af Lt. Prinz indsat til modstød fra nord mod syd. 10/223 virkede med ild fra K.O. 383 mod indbrudsstedet. På anmodning fra Oberst v. Wedel blev kl. 1040 to kompagnier frigivet fra I/223, der som korpsreserve var placeret ved Huta Szkolna. Disse blev indsat i et modstød gennem den store Welesniow-sænkning. Kl. 1050 begyndte stærke russiske kræfter fra indbrudsstedet at svinge mod nord og rulle 8. Kompanie op. Den sydlig tilgrænsende 11/223 blev nu kraftigt flankeret af russerne samtidig med et kraftigt frontalt presset og faldt gradvist tilbage. Delingsfører ved MG-kompagniet, Feldw.Lt. Küttner, beskød på eget initiativ fra K.O. 383 med 2 MG nordskråningen af Welesniow-sænkningen så effektivt flankerende, at russeren igen flugtagtig opgav 11. Kompanies stillinger. Da situationen var meget kritisk, blev også de sidste kompagnier fra I/223 (Hptm Kurtzen) fra korpsreserven kl. 1100 stillet klar til modangreb, foruden tre kompagnier fra K.u.K. Inf.Regt. 5 (Oberstlt. Koch) – Bataillon Kutzen fra område ved Huta Szkolna, K.u.K. 5 nord herfor med venstre fløj frem til sænkningen +325. Russerne var trængt frem til »a« i Szkolna. Staben ved II. Bataillon greb også ind i kampen. I det uoverskuelige terræn kom enheder meget hurtigt meget fra hinanden. 2. og 3/223 havde ordre til at støde frem mod fjenden og kaste ham tilbage. Som befalet blev alle dele af bataljonen hertil indsat. 1/223 gik med to delinger og 1 MG frem i østlig retning. En deling (under Lt. Rathjen) blev som reserve ved bataljonsstaben. 4. Kompanie skulle forlænge den venstre fløj af 3. Kompanie mod nord. 1. og 3. Kompanie kastede kusserne tilbage, tilbage erobrede to østrigske kanoner og trængte ind i 8. Kompanies forladte grave. Under 3. Kompanies fortsat fremrykning mod sydøst blev russeren yderligere presset tilbage, og tilbageerobrede herunder endnu to kanoner fra det østrigske batteri 7/16. 9. og 12/223, der af russerne blev omgået på flankerne og i starten kunne lægge ild over fjendens flanke og ryg, gik tilbage for ikke at blive omringet, men under energisk medvirken af adjudanten, Lt. Krebs, igen frem som modstødet blev sat ind. I mellemtiden var russerne på indbrudsstedet trængt videre mod vest, havde gennembrud kompagnierne fra K.u.K. Inf.Regt. 5 også i 2. linje, og var kommet langt ind bag 8/223. Gennem det nye modstød blev russerne dog i hårde kampe trængt tilbage. Herunder blev et antal russere taget som fange. Nord og syd for sænkningen fra Welesniow gik angrebet godt fremad. 12., 9. og 11. Kompanie nåede kl. 1140 2. linje. I støttepunkt K.O. 383 fandt man herunder Feldv.Lt. Küttner, der i en infanteridækning med kun 10 mand, med fare for at blive taget til fange, gennem sin standhaftige havde bibragt modstanderen store tab, og havde forhindret yderligere fremtrængen. Længere mod syd i Quellensænkningen blev russerne ligeledes kastet tilbage. De her stående tyske nærforsvarskanoner blev tilbageerobret. Kompagnierne fra III/223 vandt samtidig yderligere terræn, og nåede sågar omkring middagstid igen 1. linje. Kl. 1235 blev også 1. linje nået i Quellen-sænkningen, hvor dele af 7. og 8. Kompanie stadig hårdnakket forsvaret sig. Derimod kunne russerne med største sejhed bryde ind i højskoven over »nio« i Welesniow, og her sætte sig fast. Kl. 1330 blev en halv bataljon fra K.u.K. Inf.Regt. 77 Brig. sat i march som reserve for Afsnit v. Wedel. Begge

kompagnier blev først sendt til skoven stik øst for Huta Szkolna, hvor til de ankom kl. 1700. Russerne, der yderligere havde forstærket sig, satte omkring kl. 1340 stærke kræfter og MG ind på hele indbrudsstedet i angreb. I det uoverskuelige skov og kratdækkede terræn kom det om eftermiddag til hårde, vekslende nærkampe. Overfor den voldsomme overmagt kom egne linje gradvist i vaklen. Forbindelsen mellem enheder gik tabt i de tætte buskadser og den overordnede føring af kampen var truet. III. Bataillons kompagnier forblev i 1. linje op til omkring 100 meter af den nedre nordlige skråning af Welesniow sænkningen, hvor 11. kompagni dannede en tværstilling, dækket af Feldw.Lt Küttners maskingeværild. I nord fastholdt 6., 7 og en deling af 8. Kompanie ligeledes deres stilling, 2 delinger fra 8/2223 i en forbindelsesgrav til 2. linje, front mod syd. Yderligere forbindelser i det uoverskuelige terræn kunne ikke fastslås.

Mellem kl. 1540 og 1555 beskød vores tunge artilleri den af russerne besatte lille højskov. Herefter blev der stormet. Angrebet kom imidlertid ikke fremad. De tyske bataljoner II og III/Res.Inf.Regt. 18, der som korpsreserve var ankommet til I.H. Dubowice, rykkede Kl. 1625 til Punkt 383 på vejen mellem I.H. Dubowice og Huta Szkolna. I denne periode havde russerne arbejdet sig videre frem på venstre fløj af det nordlige afsnit. Det fjendtlige angreb blev imidlertid omkring kl. 1800 slået tilbage med store tab gennem heftig infanteri-, MG- og Artilleriild. Herunder var et omkring 150 skridt bredt afsnit af skyttegraven på venstre fløj af 6. Kompanie fuldstændig dækket til og dårligt endnu besat.

Regimentet forstærkedes af endnu to kompagnier fra K.u.K. Inf.Regt. 5. Af disse blev det ene som reserve lagt frem til den lille skov bag 6. Kompanie. I det russiske indbrudssted på syd afsnittet blev der fortsat kæmpet med skiftende succes. Kl. 1930 løb russerne væk mod øst fra højskoven som resultat af angreb med de til II. Bataillon tildelte 3. og 4. Kompanie. Kl. 1950 lykkedes det igen russerne med deres overmagt at rykke frem. 7. Kompanie gik tilbage til 2. linje, 8. Kompanie buede tilbage. På ordre fra 36. Inf.Tr.Div. trådte Kl. 2045 II og III/18 under kommando af Oberst Gross an til modangreb mod det russiske indbrudssted, da det trods flere forsøg ikke var lykkedes enhederne under den i mellemtiden faldne Oberstlt. Koch at kaste de stadig mere forstærkede russere tilbage.

Ved middagstid var forbindelserne i angrebslinjen genoprettet: II/18 i nord i sænkningen ved 325, herefter III/18 mod syd. I linjen deltog også dele af I/223 og K.u.K. Inf.Regt 5. Bataljonerne rykkede frem, men heller ikke dem lykkedes det i det tætte buskads at presse russerne ud af stillingen. På venstre fløj blev de sammenskudte grave igen gravet fri og besat.

Den 31. juli fandt kl. 0330 en kort ildkamp sted på angrebsfronten. Som reserve blev af Major Thomas udsparet: 1 blandt kompagni fra I/223 under Lt. Sang (ca. 100 mand), 10. og 12. Kompanie, K.u.K. 5 (tilsammen ca. 120 mand og 4 MG), 1 blandet kompagni fra I/K.u.K. 5 (230 mand samt 2 MG fra Res.Inf.Regt. 18). Kompanie Sang besatte en optagestilling 100 meter øst for sænkningen ved 325 med front mod øst. Kl. 0730 overtog på ordre fra 36. Inf.Tr.Div. Oberst Gross fra Res.Inf.Regt. 18 kommandoen over det sydlige afsnit inklusive sænkningen, der løber mod sydøst fra +325. Oberst v. Wedel herfra mod nord indtil venstre fløj af det hidtidige afsnit. Oberst Gross skulle videreføre angrebet. III/223 blev underlagt denne og blev i sin hidtidige stilling. Om formiddagen lå igen livlig artilleriild over Afsnit Thomas. Herunder blev hindringerne foran 6. Kompanie stærkt beskadiget. Alligevel blev fjendens forsøg på fremrykning standset af eget artilleri. Russerne havde om natten ved Dubienko (foran 7. Kompanie) gravet sig ned. Russere, der fortsat arbejdede her, blev med synlig effekt beskudt af 3. Kompanie. Regimentets kommandostation ved I.H. Dubowice lå ligeledes under kontinuerlig tungt artilleri. Omkring middagstid blev her ved divisionsreserven – resterne af K.u.K. Inf.Regt. 5 – regimentskommandøren, Oberstlt. Emil og tre yderligere officerer såret. Omkring kl. 1300 mindskedes beskydningen af Afsnit Thomas, og også det russiske infanteri forholdt sig rolig. Omkring kl. 1700 slog igen tungt fjendtligt artilleri med stor præcision ned i 6. Kompanies afsnit.

Efter ordre kl. 2130 fra 36. Inf.Tr.Div. blev den mod nord tilstødende K.u.K. Inf.Regt. 78 i løbet af natten til den 1. august afløst af K.u.K. Inf.Regt. 100. Også Afsnit v. Wedel blev afløst af K.u.K. Inf.Regt. 5. I Afsnit Gross skulle alle dele af Res.Inf.Regt. 223 frigøres og sendes til I.H. Dubowice. Denne afløsning skulle være afsluttet natten til den 2. august. Regimentet skulle samles som korps reserve i området vest for Huta Szkolna.

Natten til den 1. august blev retableringen af enhederne påbegyndt, særlig ved I/223. Fra II/18 mod nord sluttede sig Kompagnie Güttler (I. Bataillon), 8. og 7. Kompanie. Generelt herskede ro i løbet af natten, og ligeledes den følgende dag. Kompagnifører fra K.u.K. Inf.Regt. 6 inspicerede om aftenen de stillinger, de skulle overtage. Kl. 2300 var afløsningen afsluttet. Bataljonerne marcherede til den kredsformede sænkning sydvest for Huta Szkolna og opslog her bivuak som korps reserve.

Armereserve for AOK-Süd i K.u.K. IX Korps område

Den 2. august kl. 0730 indløb divisionsbefaling, hvorefter regimente i løbet af formiddagen skulle marchere til Komarowka, og her gå i korpsreserve. Bataljonerne nåede frem hertil kl. 1100 og fik i kvarter. I en divisionsbefaling den 2. august 1916 udtalte generalmajor Nöring på vegne af 36. Inf.Tr.Div. sin tak til Res.Inf.Regt. 223:

> Lige så sej i udholdenhed i en heftigt beskudt stilling, som tapper i modangreb, har regimentet under juli's kampe kæmpet dødsforagtende, og har indskrevet nye hædersbedrifter i sin regimentshistories annaler, og tilføjet nye æresblade til dens laurbærkrans fra tidligere gerninger.

Ved middagstid fik regimentet via den tyske forbindelsesofficer ved det østrigske XIII. Korps, Hptm. Mayerhofer, ordre fra AOK-Süd til at gøre sig klar til transport i nordlig retning: to bataljoner med lastbiler, 1 bataljon, MG-kompagniet og hele bagagen med jernbane. Der blev herefter indladet: fra kl. 1830 MG-Kompagniet, fra kl. 2330 II. Bataillon og regimentsstaben; yderligere to tog blev i Nizniow lastet med bagagen fra I og III Bataillon. Bataljonerne, der skulle forskyde med lastbiler, marcherede kl. 2330 fra Komarowka over Monasterzyska til Kowalowka.

Den 3. august kl. 0530 blev der her udleveret forplejning; det gik så kørende over Podhajce, Brzezany, Pomorzany til Jezierna, hvor bataljonerne ankom kl. 1330. III. Bataillon kom her i kvarter, mens Il Bataillon blev underbragt i barakker på den lokale flyveplads. Jernbanetransporten gik over Nizniow – Stanislau – Choborow – Lemberg – Zborow til Jezierna. De enkelte tog ankom den 4. august hertil. Regimentsstaben kom i Fliegerheim, II. Bataillon i kvarter i Ostaszowce. Regimentet var i reserve i det østrigske IX Korps område. Her havde russerne trængt 14. Inf.Tr.Div. tilbage fra de faste stillinger langs Sereth ved Markopol og Ratyszeze til 2. stilling. Som erstatning ankom 12 officerer og 1.098 mand til regimentet. Oberst v. Wedel fik om eftermiddagen en »orientering« fra AOK, hvorefter der måtte forventes en yderligere forskydning til bag venstre fløj af armeen.

Den 5. august kl. 1530 kom der fra AOK ordre til regimentet om i løbet af eftermiddagen at marcherer over Ostaszowce til Nestgorowce og her forblive i reserve. Kl. 1700 blev der afmarcheret i bataljonsorden, hver bataljon med 4 MG og resten af MG i afstand bag den sidste bataljon. Kl. 1900 nåede II. Bataillon til Nestorowce; to kompagnier med Major Thomas rykkede frem til Folw. Albinowka. I. og III. Bataillon, der ankom efter kl. 19, kom i kvarter i byen. Efter en orientering fra de østrigske 63. Inf.Brig. og 19. Inf.Tr.Div. havde kampene den 5. august yderligere udviklet sig uheldigt. Egne enheder var trængt tilbage i linjen Troscianiec-Batkow.

Ifølge oplysninger fra Generalstabschef Oberstlt. v. Hemmer i AOK-Süd skulle der i løbet af 6. august ankomme yderligere to bataljoner til Forw. Gleboka Dolina. Den preussiske 72. Res.Inf.Brig. (1. Res.Div.) under Generalmajor Zanke ville nå Nestorowce. Sammen med den bosniske bataljon i Nestgorowce og begge de nye bataljoner ville med Res.Inf.Regt. 223 blive underlagt denne.

Slaget ved Zalozce - 6. til 8. august 1916

Den 6. august kl. 1400 meddelte AOK-Süd, at russerne havde nået Sabowa Ga og Mogilka højderne. Som forstærkning blev to MG sendt frem til Major Thomas ved Albinowka. Denne havde trukket en sikring frem til 386. Samtidig blev der beordret alarmberedskab for resten af regimentet. Kort efter blev Bosniak-bataljonen rykket frem til Albinowka. Kl. 1510 kom yderligere befaling fra AOK-Süd:

> Da Generalmajor Zanke endnu ikke er ankommet, overtager Oberst v. Weder i hans sted kommandoen. Gruppe v. Wedel, hvortil de 3 K.u.K. bataljoner ved Albinowka og Bialkowce hører, forhindrer, om nødvendig med modangreb, fremtrængen over Afsnit Nosowce-Bialoglowy mod syd. Forberedte stillinger syd for disse afsnit skal ubetinget fastholdes. Stærk opstilling i dybden, navnlig på fløjene, er ubetinget nødvendig.

Regimentet havde frem for alt til opgave her mod den nordligt russiske gennembrud at beskytte venstre fløj af Sydarmeen. Oberst v. Wedel befalede:

> 1. linje: II/223 med 4 MG på +386 øst og vest for vejen Albinowka-Neterpince. 2. Linje: I/223 med 4 MG i sænkningen, der fra vest mod øst strækker sig nord »k« og »e« i Kleszczyna. III/223 med 4 MG i sænkningen, der strækker sig fra + i det nordvestlige hjørne af Kleszczyna skoven mod nordvest til 381. 3. Linje: 6/HB 1 (Bosnier) i Albinowka, bag denne 7 MG. Bataljoner i beredskabsstillinger graver sig ned med flankesikring.

Kl. 1635 meldte udsendte kavaleripatruljer, at K.u.K. Inf.Regt. 48 gik i linjen Grobla-Nosowce, og at K.u.K. 71 i linjen Nosowce-Neterpince-Bialoglowy. Broerne skulle på ordre fra K.u.K. 27 Inf.Brig. sprænges. Kl. 1655 blev flygtende 48'er standset af II/223 og sendt tilbage i front. I mellemtiden havde begge de endnu ikke indsatte bataljoner K.u.K. I/29 og II/75 under Major Marschan fået ordre til at rykke frem fra Bogdanowka og Bialkowce mod Folw. Albinowka, hvor til de ankom kl. 1800. Efter at russerne var brudt ind i den faste stilling ved Horodyszcze beordrede AOK kl. 1915 modstød iværksat med en tysk og to østrigske bataljoner. Oberstlt. v. Gemmingen fik derfor kl. 1925 ordre til rykke frem til Albinowka, og herfra over +373 med K.u.K. I/29 og II/75 gå frem i modstød. Under alle omstændigheder skulle han forhindre russerne i yderligere fremtrængen. Kl. 1935 orienterede 32. Inf.Tr.Div.: »K.u.K. Inf.Regt. 48 falder tilbage over 344 till 372. Fra Pleszkowce blev en Bataillon fra Inf.regt. 70 gå til modstød«. Eget artilleriild blev flyttet til Horodyszcze. Kl. 1950 iværksatte III/223 det befalede fremstød. Angrebet blev støttet af artilleri fra Gruppe Mitte og fra 14. Inf.Tr.Div. Generalmajor Zanke overtog Gruppe v. Wedel. Kl. 2130 blev det meldt, at venstre fløj af K.u.K. Inf.Regt. 48 stadig stod mellem kirken Nosowce og 355; højre fløjbataljon var veget tilbage.

Kort efter midnat den 7. august stod v. Gemmingen stadig med sine tre bataljoner stadig med front mod nordøst i linjen 372 ved Hgh-skoven sydvest til +364. Venstre fløj var ved vejen mod B.B. syd for Horobyszcze, højre fløj med forbindelse til tilbagerykkende dele af K.u.K. Inf.Regt. 48. Oberst v. Wedel beordrede øjeblikkeligt angreb, der blev støttet af 5 batterier. Kl. 0145 var +355 nået. I forreste linje var 3 kompagnier 223 på venstre fløj, herefter 3 kompagnier K.u.K. 29 og endelig 3 kompagnier K.u.K. 75. Hver bataljon havde et kompagni i reserve. Omkring kl. 0300 gik II/75 tilbage, angiveligt fordi fjenden var gået forbi og den var udsat for kraftig flankerende MG-ild. På melding fra fører for I/29, at yderligere fremrykning kun var muligt, hvis også II/75 deltog, forsøgte Oberstlt. v. Gemmingen igen at bringe den tilbagegående II/75 fremad igen. Da dette ikke lykkedes for ham, trak han alle tilbage i linjen 362 – Hgh – 372 skoven – M.H.Nosowce. Her indfandt sig også II/75 igen, så forbindelserne til højre og til venstre igen kunne etableres.

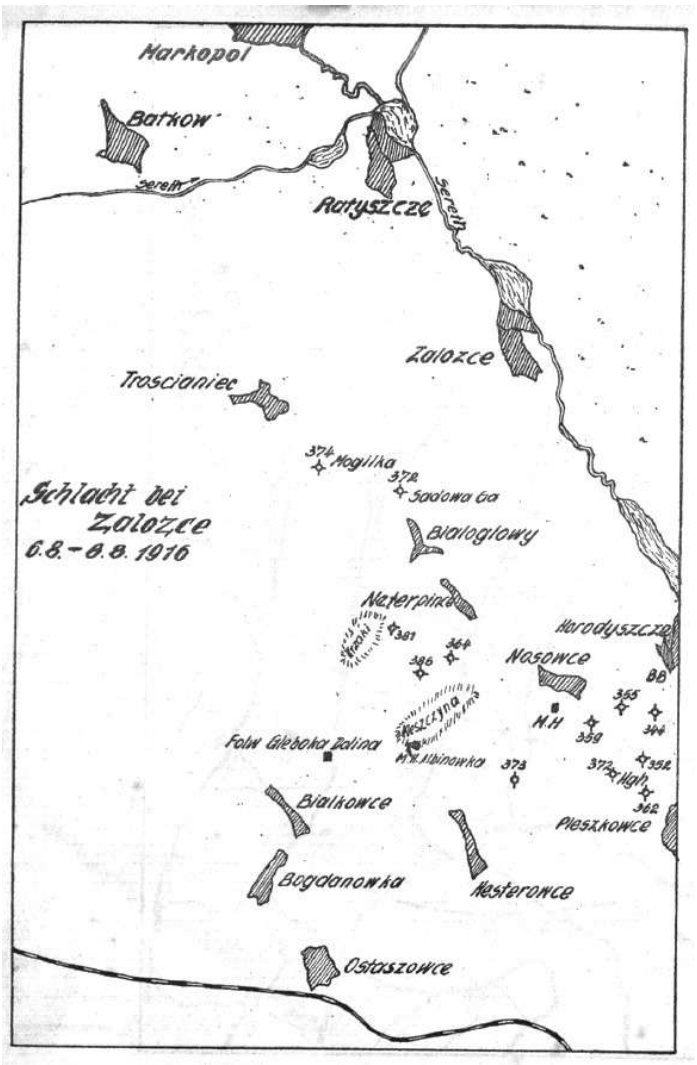

I mellemtiden opnåede 63. Inf.Brig. angreb gode resultater. De gamle stillinger indtil 1 kilometer nord for Pleszkowce blev igen indtaget. kl. 0645 rykkede v. Gemmingen igen frem, men kom kun frem ad skridt for skridt, da han flankeredes fra nord. Kl. 0800 måtte han melde, at fremrykning var udsigtsløs på grund af krydsende, flankerende maskingeværild. Dog kunne han i sin nuværende linje M.H. Nosowce – 359 – 352 forhindre et fjendtligt gennembrud. Forbindelse var til stede på begge fløje. Generalmajor Zanke befalede derfor »nedgravning«.

Kl. 1100 overtog Generalmajor Zanke Afsnit 352 nordvest for Plezkowce til Nosowce inklusiv det her stående artilleri. Oberst v. Wedel med I og II/223 og 6/HB 1 forblev til disposition for AOK-Süd. Von Gemmingen fik ansvar for underafsnit 352 nordvest Pleszkowce til venstre fløj af III/223, hvortil sluttede sig Underafsnit Oberst v. Halfa.

Gruppe Zanke blev underlagt det østrigske IX Korps med ordre til under konstant og umiddelbart samvirke med 32. Inf.Tr.Div., ubetinget at forhindre at divisionens stillingen langs ved Sereth kom i fare under fortsat fjendtlig fremtrængen fra syd eller sydvest. Hertil kunne i yderste tilfælde indsættes yderligere en bataljon fra Oberst v. Wedel. På indtrængende anmodning fra K.u.K. 27. Inf.Brig

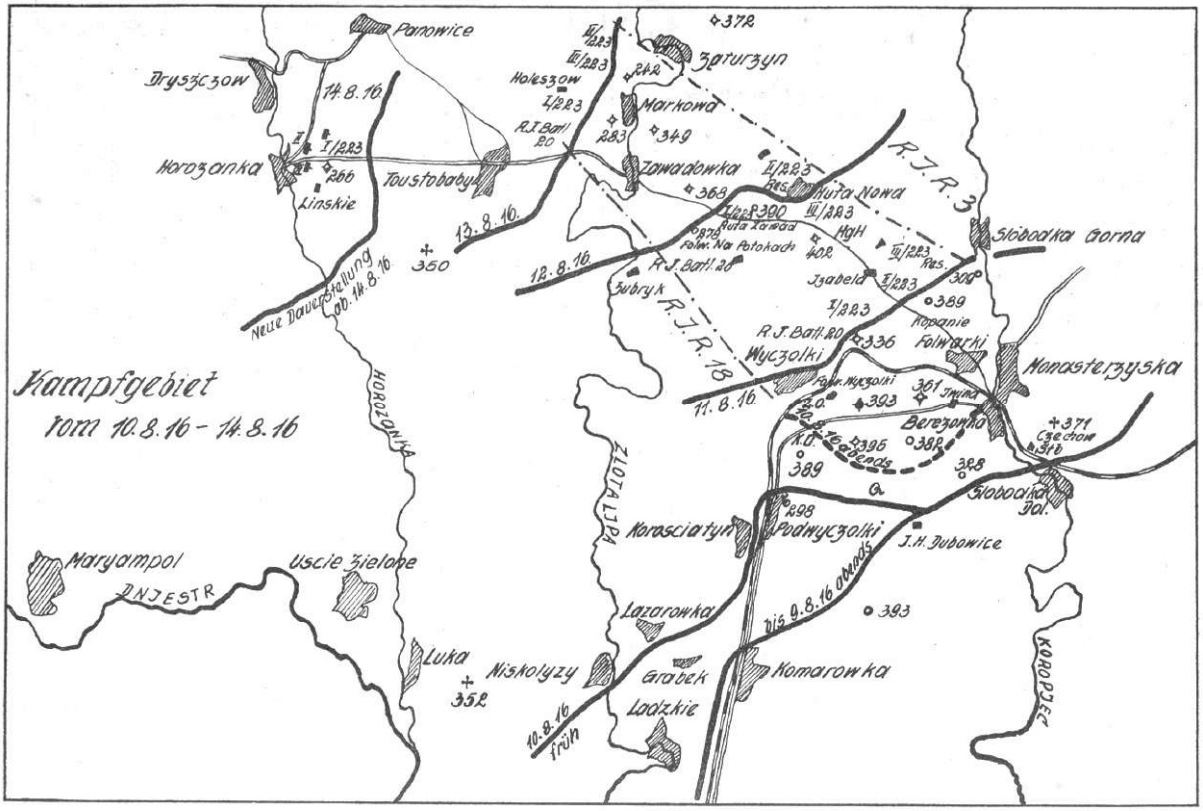

blev kl. 2200 en halvdeling 8/223 sendt til sikring af Krzaki skoven, da østrigerne gennemførte en aktion mod Bialoglowy, der havde til formål at fordrive russerne fra stedet og sætte det i brand. Ved daggry blev halvdelingen igen trukket tilbage. Natten til 8. august forløb rolig. Enkle gange skød fjendtligt artilleri med shrapnels mod II/223. Også i løbet af dagen forhold sig modstanderen relativt rolig.

Kl. 1645 beordrede AOK-Süd regimentet til straks med to bataljoner og 12 MG at rykke til Jezierna. Herfra fulgte forskydning med lastbiler til Monasterzyska. Bagagen blev med jernbane transporteret til Podhajce. I. og II/223 begynde øjeblikkelig frigørelsen og samlede sig ved M.H. Albinowka, hvor de kl. 1900 over Ostaszowce marcherede til Jezierena. Her blev de kl. 2330 forplejet. III. Bataillon blev natten til 9. august ligeledes trukket ud af dens stillinger.

Den 9. august kl. 0130 begyndte forskydningen med lastbiler over Brzezany, hvor der blev udleveret kaffe og brød; så fortsatte kørslen over Podhajce til Kamalowka, hvor turen sluttede omkring kl. 1145. Da begge bataljoner var uden deres køkkener, havde den i forvejen kørte Oberst v. Wedel ved 1. Res.Brig. lånt feltkøkkener, hvorfra de ankommende bataljoner med det samme kunne varm forplejes. Til MG-Kompagniet blev der af 48. Res.Div. stillet 12 panje-vogne til rådighed, mens 1. Res.Brig. og 48. Res.Div. på anmodning stillede tideheste til rådighed for regiments- og bataljonsstabe.

Kl. 1315 fortsatte bataljonerne over Slobodka Grn til Wyczolki, hvor de blev lagt i alarmkvarter. Oberst v. Wedel orienterede sig ved 36. Inf.Tr.Div. På grund af begivenhederne syd for Dnjestrs havde fronten måttet trækkes tilbage til den generelle linje: Slobodka Dol – I.H. Dubowice - +393 nord Huta Szkolna - + 364 – Komarowka - Ladzkie. For aftenen var der befalet en tilbagetrækning til tværstillingen I.H. Dubowice – Podwyczolki – Korosclki – Lazarowka – Riskolyzy – 352 – Luka: mellem I.H. Dubowice til Korosciatyn 39 Inf.Tr.Div, herefter med tilslutning 36. Inf.Tr.Div. med hver en tysk bataljon fra Res.Inf.Regt. 222 og Res.Inf.Regt. 59 på venstre fløj.

Slaget ved Nizniow – Monasterzyska - 10.8.1916

Om morgenen den 10. august blev det fastslået, at russerne ved Zlota Lipa og i retning af Grabek sydøst for Lazarowka var fulgt efter, og ligeledes i retning af I.H. Dubowice og Pobwyczalki. Kl. 1055 var ved I.H. Dubowice dele af 78. Honv.Brig. i skoven løbet tilbage på grund af fjendtlig artilleriild. En bataljon fra K.u.K. Inf.Regt. 100 skulle støde frem og tage Honv med frem igen. På ordre fra AOK rykkede kl. 1130 I. og II/223 med hver 4 MG frem til Folw. Wyczolki og gravede sig her ned på grund af artilleribeskydning. Et sikringsled 1. Kompanie (Lt.

Meyer II) blev sendt frem til Højde 395 med ordre til efter egen vurdering at gribe ind. Kl. 1230 stillede resten af I. Bataillon (venstre) og II. Bataillon (højre) op i sænkningen ved Folw. Wyczolki med front mod syd. Patruljer tog forbindelse fremad. Kl. 1250 var russerne også ved K.u.K. Inf.Regt. 100 brudt igennem. Samtidig strømmede Honv endnu engang tilbage. Forbindelsen til regimentsstab K.u.K. Inf.Regt. 100 blev afbrudt. Kl. 1315 beordrede AOK-Süd øjeblikkeligt modangreb med hele regimentet i retning af I.H. Dubowice og vest herfor. En reserve skulle holdes i en passende afstand bag venstre flanke for at kunne støtte Regt. 100. Det hele skulle bringes tilbage i forreste linje. Bataillon Thomas, der havde 1. og 4. Kompanie og 6 MG underlagt, iværksatte øjeblikkeligt i den befalede retning. Hptm. Oppermann, der siden den 2. august havde ført I. Bataillon, fik kl. 1345 ordre til med 2. og 3. Kompanie at rykke frem til den sydlige kan af skoven syd 393 og her spærre sænkningen. På venstre fløj af K.u.K. Inf.Regt. 100 stod alt fast. Kl. 1400 var 1. Kompanie nået frem til 395 og havde undervejs bragt Honv med frem. På dette tidspunkt blev regimentet underlagt de østrigske VI. Korps. Kl. 1530 modtog Hptm. Oppermann ordre til at besætte den sydøstlige kant af skoven syd for 382 og her standse de tilbagegående østrigske enheder, hvilket dog kun delvis lykkedes. Bataillon Thomas var rykket frem med front mod syd: på venstre fløj 1/223, til højre herfor 4/223, 8/223, 5/223. Bag 4. Kompanie 7/223 og bag 5. Kompanie 6/223 som reserver. 4 og 8/223 var udfoldet og trak tilbagegående østrigere med frem igen. Kl. 1420 nåede kompagnierne skoven, og var en halv time senere 500 meter inde i skoven, hvor de hele tiden blev bundet af kraftig fjendtligt artilleri. Som l/223 nåede Højde 395 meldte den, at der ikke længere var kontakt til II/223. En deling fra 7/223 blev derfor sendt frem med ordre til at lukke det opståede hul og sikre flanken. 6. Kompanie fik ordre til langs vejen I.H. Dubowice-Pobmyczolki, at arbejde sig frem mod 5. Kompanie, der havde nået Højde 389. Kl. 1530 befalede det østrigske VI Korps, at Højde 382, hvor Hptm. Oppermann lå, ubetinget skulle holdes. En bataljon fra K.u.K. Inf.Regt. 100 skulle samtidig støde frem og igen indtage en tværstilling fra Stb. ved Szechow mod 328 nordøst I.H. Dubowice. Kl. 16 meldte 1/223 at russerne allerede befandt sig i lavningen nord for K.O. (vest for I.H. Dubowice) og i lavningen ved 328 mod »i« i Folw. Wyczolki. Modstanderen blev herefter beskudt af vores artilleri. Kl. 1625 gik østrigerne også tilbage fra Berzowka og russerne fulgte efter. De blev herunder med godt resultat flankerende beskudt af 1/332 fra syd skråningen af 382. I det forberedte støttepunkt i sænkningen syd for 382 havde Hptm. Oppermann lagt 3 MG frem med støtte til spærring af sænkningen. Ved Iwina stod dele af K.u.K. Inf.Regt 100. I linjen var der af og til kontakt til siderne; alligevel gik østrigerne fortsat tilbage på steder. Kl. 1700 blev det meldt, at der mellem 395 og 382 igen var opstået et hul. På denne blev af Hptm. Oppermann på ordre fra regimentet sendt sammenskrabede østrigere frem til lukning. Samtidig meldte Major Thomas at II/223 havde nået linjen 298 ved Podwyczolki – Qu nordvest for I.H. Dubowice. I kontakt stod 4. og 1. Kompanie, blandet med østrigere og Hovs. Kl. 1755 havde russerne samlet en større styrke ved I.H. Dubowice for øjensynligt at støde frem mod 395. Ved Korosciatyn var russerne også brudt ind, og 36. Inf.Tr.Div. iværksat et modstød. Kl. 1810 blev regimentet underlagt 78. Honv-Brig. På dette tidspunkt var situationen som følger: Fra Podwyczolki til Qu 1200 meter nordvest J.H. Dubowice den gamle linje, herfra stærkt blandede enheder til sydøst for 395 over Qu-382. Linen skudt fra hinanden, øst kant af skoven syd for 3382 besat; ved Jwina dele af K.u.K. Inf.Regt. 100; om linjen her var ubrudt var ukendt. Kl. 1830 befalede VI. Korps:

1. ordregrupper: a) Oberst Daubner fra Podwyczolki til +361 på vejen mod Monastgerzyska. b) Generalmajor von Metz med 12. Inf.Tr.Div. med tilslutning indtil Hrehorow.
2. I starten skal nu besatte linje fastholdes. Honv.Regt. 10 (der endnu stod ved Podwyczolki) går, når tvunget, tilbage til ZO ved vejknæk og spreder sig med højre fløj vest for vejen.

I øvrigt skal forbindelsen over Punkt 385 – 382 – Jwina – syd kant Monasterzyska skal fastholdes.

Kl. 1830 brød russerne igennem på begge sider af vejen Korosciatyn-Podwyczolki. Da venstre fløj af 36. Inf.Tp.Div. kl. 1905 blev trukket tilbage, måtte også vore linje, som befalet af VI. Korps, trækkes tilbage til ZO. Major Thomas skulle imidlertid fastholde forbindelsen ved 395, altså kun svinge højre fløj tilbage. Herved opstod hårde kampe med de fremrykkende russere. Større blandede tropper strømmede allerede tilbage mod Folw. Wyczolki, men blev her på bakkerne syd for Folw. af regimentet bragt til standsning og til at grave sig ned her. Kl. 0837 kom ordren til tilbagetrækning: Oberst v. Wedel skulle ifølge denne forhindre yderligere russisk fremtrængen i en linje Wyczolki-Højde 389-Kompanie-309 syd for Slobodka Gordna. Forbindelse til højre: Res.Inf.Regt. 18, til venstre på østsiden af Koropiec K.u.K. Inf.Regt. 3. Til disposition stod: 2 bataljoner 223, Res.Jäg.Batl. 20, forventet en bataljon Res.Inf.Regt. 222, der i begyndelsen skulle holdes i reserve. Tidspunktet for tilbagetrækningen ville blive udsendt senere. Kommandoen over bagtroppen havde Generalmajor v. Metz (12. Inf.Tp.Div.). Der skulle den 11. august ubetinget stadig holdes fast. Korpsets samlede artilleri skulle forblive. Infanteriet under det østrigske VI. Korps skulle gå tilbage til området Toustobaby-Zawabowka og her »reorganiserer«. Af Oberst v. Wedel blev det tildelte rum fordelt som følger: Res.Jäg.Batl. 20 i Wyczolki inklusiv til

sænkningen ved +336 eksklusiv; I/223 herfra til Højde 389, II/223 til 309 syd for Slobodka Gorne. Regimentsstab i Jzabela. Herfra forbindelse til artillerigruppe Bennisch.

Kl. 2130 meddelte Generalmajor v. Metz, at III. Bataillon om morgenen den 11. august ville ankomme til Izabela. Bataljonen var i løbet af natten til den 9. august blevet afløst af Jäg.Batl. 32 og var forskudt til Nozowce, hvor den bivuakerede indtil den 9. august kl. 10. Herfra kom den over W.H. Ostaszowce til Jezierna, hvor den om aftenen kl. 18 blev indladet. Efter en transport over Lemberg, Brzezany, Potutory landede den i Pobhajce, hvor den lossede den 10. august kl. 18. Kl. 1930 gik det videre med lastbil for at blive transporteret til Krzywolnia mølle syd for Kowalowka. Gennem 1. Res.Inf.Brig. i Kowalowka fik den imidlertid af AOK-Süd ordre til stige af ved W.H. 1 kilometer nordvest for Dobrowody, for her at hvile indtil den havde fået selskab af bagagen, for herefter at marcherer til Izabela, hvor den igen skulle få kontakt til regimentet. II/223 under Major Thomas, der allerede som reserve var placeret bag Honv, blev med det samme trukket tilbage til Wyczolki og her ordnet. Som sikring af højre flanke blev signal-detachementet fra K.u.K. Inf.Regt. 100 skubbet frem ad vejen mod Korosciatyn. Kl. 1315 modtog regimentet ordre til at rømme stillingen og i stedet indtage bagtropsstilingen Wyczolki-Kopanie-309. 39. Inf.Tp.Div. skulle samle i Wyczolki, og herfra rykke ind i afsnittet Toustobaby-Zawadowky lige så snart bagtropsstillingen var besat. Imidlertid angreb russerne med stærke kræfter frem mod I. Bataillons stillinger før den kunne forlade disse. Ved 1. og 3. Kompanie kom det herunder til håndgemæng. Det uoverskuelige terræn og den svage besætning af linjen gennemtvang en tilbagetrækning. Særligt 3. Kompanie stod i fare for at blive omgået, men fjenden fulgte ikke efter over vejen Monasterzyska-Podwyczolki.

Bagtropskampe mellem Strypa og Zlota Lipa - 11. til 14. august 1916

Den 11. august kl. 0340 havde II/223 nået den befalede stilling. Med kontakt lå til venstre stadig 7/K.u.K. 3 og kl. 0350 var der også forbindelse til I/223. Denne havde i begyndelsen ingen kontakt til højre, hvorfor Hptm. Opperman placerede en eskadron østrigske Ulaner i hullet. Kl. 0530 ankom Res.Jäg.Batl. 20 (Major Severin) og besatte stillingen med forbindelse til højre til Res.Inf.Regt 18. Stillingerne var forberedt, delvist til stående skytte og i stort omfang forsynet med simple trådhindringer. De blev øjeblikkeligt udbygget. Kl. 0700 blev III/223 underlagt Oberst v. Wedel som afsnitsreserve. II/222, hvoraf imidlertid kun to kompagnier ankommet, blev som divisionsreserve placeret nord for 389 bag Res.Inf.Regt. 18 afsnit. Afsnits inddelingen gennem Generalmajor v. Metz: vestligt afsnit Res.Inf.Regt. 18 med artillerigruppe Oberst Bennisch og Gruppe Loger. Østlige afsnit Oberst v. Wedel med Res.Inf.Regt. 223, Res.Jäg.Batl. 20 og artillerigruppe Bennisch. Fra kl. 9 sonderede russerne syd for Folw. Wyczolki og i skovkanten nord for Berezowka. Fra kl. 0930 blev afsnittet beskudt af let artilleri. På hovedvejen ved Monasterzyska mod øst blev der observeret livlig trafik mod vest, og det samme i gravene syd for Monasterzyska ved 371. Begge områder blev lagt under virksomt egent artilleri. Koncentrationer i den vestlige udkant af Folwarki og vest for Folwarki på begge sidder af den store vej, ligesom to fra 371 mod Monasterzyska marcherende russiske bataljoner, blev lagt under artilleri. Senere blev også flere russiske eskadroner beskudt. Kl. 1045 blev der gennemført ildoverfald mod Monasterzyska, der besvaredes af kraftigt fjendtligt artilleri mod Afsnit v. Wedel. Kl. 12 satte russisk artilleriild i en samling huse ved Wyczolki. Den fjendtlige beskydning (let og tunge kalibre) tog til. Også de bagved liggende områder blev ramt. Kl. 1330 kom omkring to russiske bataljoner i skyttelinjer over Folw. Wyczolki ned ad skråningen, men i den grad ramt af infanteri- MG- og artilleriild, at kun en ringe del nåede jernbanelinjen, og her kom i dækning bag dæmningen. Kl. 1455 forsøgte russerne ved jernbaneknæ 336 at komme over linjen, men blev afvist af I/223. Enkelte russere gravede sig ned syd for banelinjen. Modstanderen forsøgte i løbet af dagen flere gange fra Folmarki og syd herfor at komme frem, men blev hver gang gennem rettidig indsættelse af artilleri forhindret heri. Også Monasterzyska blev kraftigt beskudt i løbet af eftermiddagen. Da der kl. 1730 hele tiden blev bemærket stadig livligere russiske bevægelser ved + 336 (ledvogterhus og skure), og i og ved Folwarki, blev mod begge steder gennemført ildoverfald. Kl. 0600 måtte Res.Jäg.Batl. 20 på grund af brande rømme en del af stillingen i Wyczolki, der imidlertid kunne kraftig flankeres. kl. 1930 blev højre fløj af jægerbataljonen angrebet af stærke russiske kræfter. Eget artilleri skød derunder i starten for kort, men virkede senere godt. Som det fjendtlige angreb omkring kl. 20 forstærkedes, blev den i reserve stående II/222 blev fra +389 trukket frem til den nordlige udkant af Wyczolki. Kl. 20 brød det russiske fremstød sammen. Kl. 2300 blev bagtroppen fra det østrigske VI. Korps trukket tilbage. Res.Jäg.Batl. 20 kom til bakkerne nord for Zubryk frem til vejen mod Folw. Na Potokach. Tilstødende lå I/223 frem til vognsporet, der løb fra den sydlige del af Huta Nowa mod nordvest. Herefter fulgte III/223 sig frem til »h« i Hgh syd for Huta Nowa. Kontakt til venstre var K.u.K. Inf.Regt. 3. Stillingen var for en dels vedkommende kun markeret og ingen steder udgravet eller forsynet med hindringer. Den blev i løbet af natten fuldstændig etableret. Til dækning af tilbagetrækningen blev fra hver bataljon et kompagni tilbage i den gamle stilling.

Denne styrke kunne den 12. august kl. 0100 frigøre sig uden føling. Kl. 0200 havde III/223 besat den befalede stilling. Til venstre var der etableret forbindelse til den østrigske Inf.Regt. 3; der blev placeret 7 MG i stillingen og to delinger af 10. Kompanie trukket ud som reserve. Også I/223 havde placeret 7 MG i stillingen og i første omgang placeret 3/223 i reserve. Som reserve lå II/223 i husene i den nordvestlige del af Huta Nowa. Da Res.Jäg.20 afsnit var for stor, overtog I/223 et kompagniafsnit ved indsættelse af sin reserve, og nåede derfor frem til højderne sydvest for 278. Som erstatning for den indsatte 3/223 blev 6/223 trukket ud som reserve bag I. Bataillon.

I løbet af formiddagen viste sig kun enkelte russiske patruljer. Eget artilleri indskød spærreskydninger. Stillingerne blev yderligere udbygget. Der var imidlertid ingen materialer til etablering af hindringer. Kl. 1240 meldte Res.Jäg.Batl. på grund af observation til siderne, at sig russerne bevægede sig over 402 mod Hgh syd for Huta Nowa. Egne patruljer, sendt frem 500 meter foran fronten, kom ikke i føling med fjenden. Da det uoverskuelige terræn foran venstre fløj begunstigede et overraskende fjendtligt angreb, blev II. Bataillon kl. 0245 stillet klar i sænkningen i den nordøstlige del af landsbyen. Fra middag beskød let og tungt russisk artilleristillingen og den nordlige del af landsbyen Nuta Nowa. Særlig regimentets kommandostation stod hele eftermiddagen under heftig artilleribeskydning, hovedsageligt af tunge kalibre. Foran Res.Jäg.Batl. 20's afsnit var der ingen fjendtlig infanteri aktivitet. Som ved I. Bataillon var også her patruljer aktive i forterrænet. Derimod var der patruljetræfninger ved K.u.K. Inf.Regt. 3. Omkring kl. 1700 var der stigende bevægelser af russisk infanteri foran I. Bataillons afsnit, særligt i skovstykket syd for den store vej mellem + syd for Huta Nowa og Qu vest herfor. Omkring dette tidspunkt blev Major Thomas såret i hovedet af en shrapnelkugle, hvorfor Lt. Meyer midlertidig overtog kommandoen over II. Bataillons tre kompagnier. Russerne støtte kontinuerligt yderligere kræfter ind i nævnte skov. Da et angreb måtte forventes fra dette område, blev en bataljon fra K.u.K. Inf.Regt. 3 fra reserven, efter aftale med 1. Res.Inf.Brig. underlagt Afsnit v. Wedel. Kl. 1745 beskød eget artilleri 4. Kompanie i afsnittet. Også russisk artilleri skød livligt I. Bataillons afsnit. Russernes angrebshensigter blev forhindret af vores artilleris omfattende indsats, og det samme skete for senere forsøg. Kl. 1935 kom fra divisionen befaling til at tilbagetrækningen for Res.Inf.Regt. 223 skulle begynde kl. 2200.

Derfor blev afsnittet inddelt som følger: Res.Jäg.Batl. 20 fra vognsporet Toustobaby til den store sænkning nordøst over ordet Zawadowka eksklusiv, I/223 herfra til 283, III/223 herfra til 242, II/223 under føring af Oblt. Schnaedter herfra til + på gaflen på vognsporet vest for Zaturzyn.

Kl. 22 lykkedes det Res.Inf.Regt. 223 at frigøre sig fra fjenden uden tab. II. og III. Bataillon marcherede til Markowa, hvor der forplejedes. I. Bataillon rykkede over Zawadowka. Jæger-bataljonen blev angrebet af russerne kort før frigørelsen, afviste uden problemer angrebet og marcherede over Zawadowka til den nye stilling. Efter at sikringsleddene var nået tilbage, blev broerne sprængt.

Omkring kl. 0300 den 13. august havde bataljonerne indtaget deres nye stillinger og havde fra nord mod syd etableret indbyrdes kontakt: Res.Jäg.Batl. 20 med to kompagnier i forreste linje og to i reserve; I, II og III/223 med hver tre kompagnier fremme og et i reserve. Det var gamle stillinger fra kampene i 1915 på vestsiden af Zlota Lipa. Det var imidlertid stærkt forfaldne og krævede et større retableringsarbejde, særligt omkring skyttebanketterne. Fra kl. 0550 beskød russisk artilleristillingerne vest for Zlota Lipa. Virkningen var imidlertid ringe, da stillingerne var meget tilgroede og derfor vanskelig at fastlægge. Ved Res.Inf.Regt. 18 var russerne brudt ind ved den æggeformede bakke, 1 kilometer syd for Toustobaby, men øjeblikkeligt igen kastet ud med et modstød, støttet af II/222.

På ordre fra division skulle Afsnit v. Wedel lægge tyngde mod syd og opklaring i området Toustobaby-Panowice. På samme tid blev russiske patruljer observeret og beskudt foran afsnit v. Wedel på østsiden af floden. Større styrker viste sig ved 349 overfor I/223 (sydøst Markowa). På ordre fra Generalmajor von Metz blev 1./223 kl. 0725 sendt til Toustobaby kirke (til disposition for Res.Inf.Regt. 18) og 11/223 til sænkningen ved Holeszow som reserve bag I. Bataillon. kl. 0830 blev omkring 60 russere fastslået ved broen i den sydlige del af Markowa. III. Bataillon fik ordre at kaste dem tilbage, hvortil to delinger af 11. Kompanie blev stillet til rådighed. Russerne gik tilbage og blev herunder med synlig godt resultat beskudt. Kl. 1000 meldte 4/223 at russerne massivt rykkede frem fra sænkningen ved Huta Zwab mod nordvest og samledes i den nordøstlige del af Zawadowka. De blev herefter virkningsfuldt beskudt af vores artilleri. Kl. 1030 forskød russerne fra det udpegede sted på østbredden mod nord, og løb tilbage i slugten under vores ild. På ordre fra generalmajor v. Metz blev endnu et kompagni fra Res.Jäg.Batl. 20 dirigeret til Toustobaby. Kl. 13 sendte K.u.K. Inf.Regt. 3 et kompagni på østbredden mod 372 nordøst for Zaturzyn. Det russiske artilleri blev kraftigere. Også haubitser batterier deltog nu. Ligeledes blev russiske MG indsat fra østbredden. Kl. 1445 orienterede Generalmajor v. Metz: stillingen skulle den 14. august fortsat fastholdes. En bataljon fra 223 blev afløst og skulle indsættes i den faste stilling.

Kl. 1745 blev det fastslået, at russernes trafik ikke længere gik gennem sænkningen ved 368 nordvest for Huta Zawab, men gennem skoven til den østlige del af Zawadowka. Kl. 1800 blev en russisk bataljon, der gik denne

vej, livligt beskudt af vores artilleri. Kl. 1900 blev en fjendtlig lænkeballon set i retning af Zaturzyn. Med mørkefald begyndte afløsningen af III/223 gennem tre kompagnier fra K.u.K. Inf.Regt. 3. Efter afløsning skulle III/223 med 4 MG forskyde bag højre fløj af det østrigske VI. Korps til den lille skov vest for +350 (omkring 3 kilometer vest for M.H. Toustobaby), hvor den kom under kommando af 39. Inf.Tp.Div og herfra fik ordre til at holde stillingen på Højde 350. Kl. 2100 blev der fra Generalmajor v. Metz meldt, at et angreb ganske vist ikke var umiddelbart forestående, men sandsynligvis ville finde sted i morgengryet. I Markowa kunne det allerede høres at fjenden arbejdede på broer og spang. På grund af skoven kunne størrelsen af den fjendtlige styrke ikke fastslås, men den var tilsyneladende stor, og der var ligeledes allerede sat flere MG i stilling i skovkanten. Trængt af fjenden måtte Inf.Regt. 3 igen trække det fremskudte kompagni tilbage. En tilbagetrækning i dagslys var ikke mulig uden en udslettelse af enheden. Kl. 2145 blev det derfor, i modsætning til tidligere befalinger, beordret:

> »Korpsbagtrop og det samlede artilleri bliver i nat forlagt bag den permanente stilling med start for Res.Inf.Regt. 223 kl. 2330, Res.Jäg.Batl. 20 og Gruppe Gross (Res.Inf.Regt. 18) tilsvarende senere. Res.Jäg.Batl. 20 og K.u.K. Inf.Regt. 3 marcherer til Panowice som reserve for 12. Inf.Tp.Div., to bataljoner (I og II/223) til Panowice til disposition for 39. Inf.Tp.Div. Videre befalinger fra derværende telefonstation.

Stillingerne blev rømmet som befalet, uden at enhederne generedes af fjenden. 2/223 skulle i første omgang forblive i stillingen indtil den 14. august kl. 2130. Var denne ordre blevet udført, var kompagniet blevet udslettet, for russerne fulgte med det samme efter. I Panowice modtog Oberst v. Wedel i de tidlige morgentimer den 14. august ordre at stille bataljonerne klar i området øst for Horozanka, nærmere i sænkningen ved Linskie og nord herfor ved +266 som reserve for 39. Inf.Tr.Div. Afløsning af Honv-Regt. 10 i forreste linje gennem Res.Inf.Regt. 223 skulle ske tidligt den 15. august. Bataljonerne blev forplejet i Panowice og marcherede over Horozanka til Linskie, hvor III. Bataillon allerede befandt sig. I løbet af dagen lå regimentet her i hvil. Fjendtligt artilleri beskød på tidspunkter området. Hptm. Kohlrauch overtog kommandoen over II. Bataillon. På anmodning fra Oberst v. Wedel befalede AOK-Süd, at det ikke, på grund af meget stærk udmattelse af regimentet, skulle afløse Honv-Regt. 10. Opgaven overgik i stedet til Res.Inf.Regt. 224. En bataljon fra Res.Inf.Regt. 224 blev fra Bolszowce med lastbiler hentet til Horozanka, mens de to øvrige bataljoner til fods nåede deres bestemmelsessted. Res.Inf.Regt. 223 trådte derfor tilbage til 48. Res.Div.

I hærreserve - 15. – 21.8.1916

Den 15. august kl. 1435 gav 39. Inf.Tr.Div. regimentet ordre til afmarch. Den marcherede til Dryszczow, hvor den overgik til hvil. Kl. 1700 blev marchen genoptaget. Det gik over Zielona – +324 – 264 – Slobodka Konkolnicka – Konkolniki. Her blev I. Bataillon og gik i kvarter. De øvrige to bataljoner marcherede videre til Bolszowce, hvor de ligeledes kl. 2130 gik i kvarter. Bagagen var ved respektive bataljoner. Den følgende dag var hviledag.

Den 16. august kl. 1100 overrakte Exz. v Oppeln-Bronikowski 40 Jernkors II til officerer og mandskab. Desuden modtog Lt. Hartte Jernkorset I. klasse. Divisionskommandøren takkede ved denne lejlighed med varme ord for regimentets tapre indsats under de hårde kampe siden den 16. juni. Regimentet fik tilgang af den lette MG-Trupp 31 med 9 maskingeværer.

Den 17. august om formiddagen talte Oberst v. Wedel for første gang siden den 10. juni igen for det samlede regiment, hvorunder han gav en gennemgang af det hidtil gennemlevede, og bragte anerkendelse fra alle foresatte for dette, der i denne periode var blevet ydet, og ansporede til fortsat tapper indsats. På ordre fra den østrigske tronfølger skulle Bolszowce inden kl. 1400 rømmes for at give plads til flygtninge fra kampområderne. II. Bataillon og MG-Kompagniet kom derfor til Kunaszow, III. Bataillon og regimentsstab til landsbyen Herbutow.

I Anledning af den østrigske Kejser Franz Josef's fødselsdag den 18. august. blev der kl. 1100 afholdt parade ved +325 nord for »w« i Bouszow. I denne deltog Res.Inf.Regt. 221 og III/223. Paraden blev modtaget af kommandøren for den østrigske XIII. Korps, Feldmarschalll-Leutnant Cziezericz. Kl. 2115 kom fra division befaling om, at II. og III. Bataillon den følgende dag kl. 0400 skulle rykke til Bolszowce. I. Bataillon skulle fra kl. 0400 være klar til march i Konkolniki. På grund af russernes angreb ved Stanislau forventede man en forskydning mod syd.

Ankommen til Bolszowce den 19. august gik II. og III. Bataillon i første omgang i bivuak i slotsparken, uden dog at pakke ud, at situationen i syd endnu ikke var afklaret. Kl. 0800 blev alarmberedskabet ophævet, og begge bataljoner indrettede sig i bivuakken. I. Bataillon blev dog stadig i beredskab. Om aftenen kl. 1800 blev der i klosterkirken afholdt katolsk gudstjeneste for II og III Bataillon. En evangelisk feltgudstjeneste blev afholdt i bivuakken.

Den 20. august blev der i bataljonerne påbegyndt enkeltmandsuddannelse og eksercits. Undervisning og appeller blev afholdt. Hptm. Klingemann blev tildelt II. Bataillon som ny fører, og Hptm. Kohlrausch trådte tilbage til Res.Inf.Regt. 221.

Den 21. august flyttede II. Bataillon til Slobodka-Bolszowska og III. Bataillon til Folw. Herbutrow til indkvartering.

Stillingskamp i Galicien

vinter 1916/1917

Langs Bystrzyca

Centralmagternes situation var på dette tidspunkt ikke særlig gunstig. Russerne var i de sidste uger igen trængt langt frem. Gennem Rumæniens indtræden i krigen var antallet af fjender i den grad igen blevet større, at situationen måtte betegnes som yderst kritisk. Centralmagterne måtte derfor sættet alt ind for ikke at blive løbet over ende. På dette tidspunkt kom udnævnelsen af Generalfeldmarschall v. Hindenburg som fører for den samlede felthær, med Ludendorff som 1. Quartiermeister ved sin side. Der blev gennemført en større omgruppering af styrkerne, som på østfronten især gav sig udtryk i fordelingen af tyske enheder blandt de østrigske. For bedre at gensidigt at støtte hinanden og for at opnå et endnu bedre samarbejde, blev der udvekslet officerer, ikke mindst for at gøre den østrigske hær fortrolig med den mest moderne uddannelse. Derigennem fik, som tilsigtet, østfronten en stærkere front, og den øverste hærledelse kunne også med succes vende sig mod den nye fjende i Rumænien.

Den 22. august forlod 48. Res.Div. sydarmeen som resultat af omgrupperingen, og kom i stedet under kommando af K.u.K. III. Armee under Kövess, og herfra tildelt det tyske XXIV. Reserve-Korps, som 48 Res.Div. ved dens formering i 1914 havde tilhørt.

Fører for Sydarmeen, Graf Bothmer, udsendte nedenstående Armeebefalingen i forbindelse med 48. Res.Div. afgang:

> 48. Res.Div. afgår i dag fra Sydarmeen, hvormed den gennem et år har delt glæder og sorger. Divisionen kan med stolthed se tilbage på denne tid. Under sejrsgangen fra Zlota Lipa til Sereth kastede den fjenden tilbage fra afsnit til afsnit, holdt trofast vagt gennem vinterens sne og is, langs Strypa og under de hårde kampe i de forgangne uger på alle dele af armeens front, i angreb så vel som forsvar, har den hele tiden hæftet nye laurbær til dens fane. Med denne varme tak tænker jeg på de tapre, der her blødte og stred, og med vemod i hjertet ser jeg i dag den tapre division drage afsted. Mine og hele armeens tak følger den på dens vej til nye kampe, men også til ny succeser og ny ære.
>
> Graf Bethmer

Den 22. august rykkede II. Bataillon til Halicz og kom her i kvarter. Kl. 2300 kom divisionsbefaling til, at I. og III. Bataillon med MG-Kompagniet den 23. august kl. 0700 skulle være fremme i Halicz. 1. MG-deling, der var tildelt III. Bataillon, blev på ordre fra divisionen i Bolszomce.

Bataljonerne nåede Halicz kl. 0700, og kom på telefonisk ordre fra divisionen kl. 0900 i kvarter. II. Bataillon afløste den aften Inf.Regt. 58 i Afsnit sydvestkant Ciezow til linjen 301-326, 1 kilometer syd for Sielec. Afløsningen var afsluttet kl. 2030. Afsnittet var under kommando af Oberstlt. v. Koeller fra Inf.Regt. 129 og hørte under 105. Inf.Div.

I. og III. Bataillon marcherede den 24. august til Krylos, hvor I. Bataillon og MG-Kompagniet kom i kvarter, mens III. Bataillon slog bivuak ved Podgrodzie.

Den 25. august afløste I. Bataillon om aftenen Inf.Regt. 129 i stillingen nordvest for Sielec. Tilslutning: til højre I/Lands.Regt. 35, venstre I/224. I hovedstilling 4., 3. og 2. Kompanie. 1. Kompanie forpostkompagni den sydlige kant af Sielec. I afsnittet var placeret 9 MG og patruljer blev sendt frem til Bystrzyea. Oberst v. Wedel overtog om aftenen kl. 2100 afsnittet fra Oberstlt. v. Keoller (Inf.Regt. 129), der strakte sig fra W.H. syd for Siezow-Stanislau til inklusiv sænkningen ved M.H. 300 meter nordøst for nordøst kanten af Sielic. Indsat var: II/223, III/Landst. 34 (Major v. Lahr), I/Landst. 35 (Major v. Zerboni) og I/223. III/223 blev på ordre fra 48 Res.Div. i Krylos som divisionsreserve. 6 Feld-MG-delinger med hver 3 våben blev underlagt Oberst v. Wedel

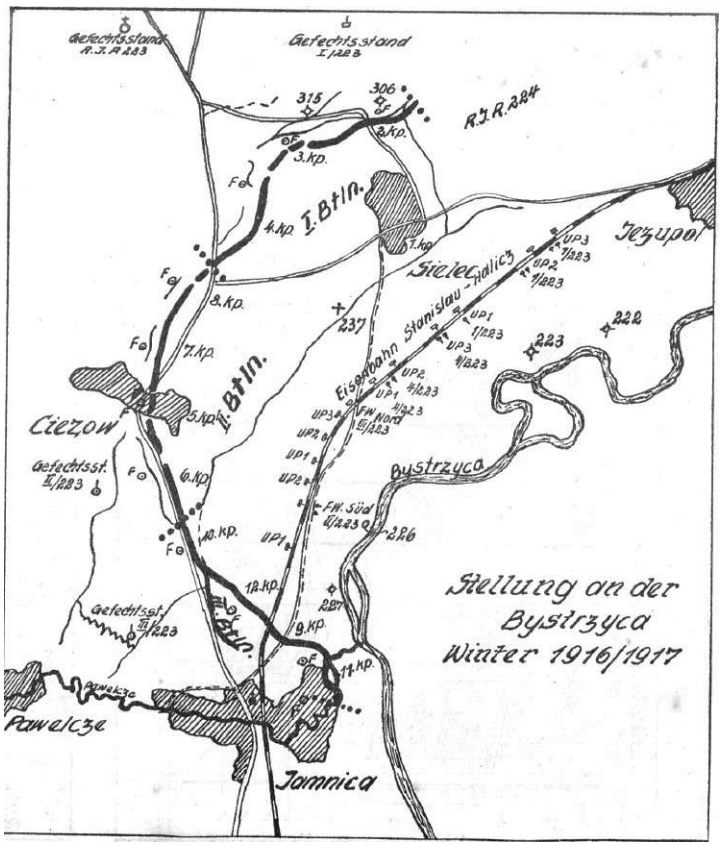

for at blive placeret i Landst. 34 og 35 underafsnit. Modstanderen lå på den anden side bakkerne ved Bystrzyca, og sendte ofte deres jagdkommandos over på denne side floden. Fjendens stillinger og styrke kunne ikke fastslås på grund af de tætte skove.

Den 26. august overtog 48. Res.Div. afsnittet efter 105. Inf.Div. Denne overtog Afsnit v. Wedel og Afsnit Generalmajor Schoenbeck. Skillelinjer for Afsnit v. Wedel var som angivet under den 25. august. Mod syd var der forbindelse til Res.Inf.Regt. 46 (tyske 119. Inf.Div.), som afløstes af Res.Inf.Regt. 221. 4/223 lå som forpost kompagni i den sydlige kant af Sielec, i nordøst med kontakt til 1/223 med venstre fløj ved 241 på vejen Sielec-Jezupol. Dette kompagni stillede feltvagt langs banedæmningen og havde stående patrulje langs Bystrzyca.

Den 27. august omkring kl. 0400 kom en større russisk opklaringskommando over Bystrzyca fuldstændig skjult af den mandshøje pilekrat, men taget under ild fra den her stående underofficerspost og kastet tilbage.

Kl. 0530 gik omkring 2 russiske kompagnier til højre om UP 1 og 2/223, der faldt tilbage for overmagten. Herunder faldt en underofficer og 8 mand i fangenskab. Gennem artilleri- og infanteriild fra forpoststillingen blev russerne igen trængt tilbage over floden. Kl. 0500 rykkede III/223 som divisions reserve fra Krylos til Ciezow, hvortil den ankom kl. 0825 og stillede to kompagnier til arbejdsindsats ved II. Bataillon. Da der var meldinger om koncentration af russiske kræfter, blev forpoststillingen, der ubetinget skulle fastholdes, om aftenen fra sydvest Ciezog til Drownicz åen besat med 6. og 8/223. Sidstnævnte havde til venstre forbindelse til 4/223.

I/Landst. 35 blev den 28. august afløst i stilling af III/Landst. 35 (Major Kügelgen), hvorefter den på ordre fra division forskød til Komarow.

Den 30. august blev også I og III/Landst.Regt. 34 underlagt Afsnit v. Wedel og sat i march mod Ciezow. III/223 afløste om aftenen I/221 i stillinger mellem Jamnica og W.H. Ciezow. Ved Jamnica var der til venstre forbindelse til Res.Jäg.Batl. 20. Herved forlængedes Afsnit v. Wedel mod syd fra W.H. Ciezow til udkanten af Pawelcze-åen ved Jamnica. Den nye stilling var kun delvis gravet, da der her var en meget høj grundvandsstand. 10. Kompanie forlængede forpostlinjen til kontakt til II/223 mod syd.

I/Landsturm 34 overtog den 31. august den del af hovedstillingen, der var besat af II/223. II/223 sikrede banelinjen og udbyggede forpoststillingerne yderligere.

Den 1. september overtog Exz v. Oppeln-Bronikowski kommandoen over 119. og 48 Division. De to enheder bar som taktisk betegnelse »Gruppe v. Oppeln-Bronikowski«. Den taktiske kommando over de i 48. Res.Div. afsnit indsatte enheder overtog Generalmajor Schoenbeck. Dette afsnit havde den taktiske betegnelse »Forstærkede 96. Res.Inf. Brig« og var opdelt i underafsnit v. Wedel og Kumme. – III/Landst. 35 forlod med underlagte 3 Feld-MG-Zug Afsnit v. Wedel. En eftermiddag blev I/223 forpoststillinger langs banelinjen trukket tilbage under artilleriets indskydning afspærreild. Da de kl. 1630 igen ville indtage deres stillinger, blev de ved ledvogterhuset ved »c« i Sielec mødt af en afdeling russere, som i mellemtiden var trængt frem gennem majsmarkerne og overøset med håndgranater og geværild. Russerne blev imidlertid trængt tilbage, og der blev taget fanger. Egne tab var 1 mand død og 1 mand såret i fangenskab. På ordre fra Gruppe v. Oppeln-Bronikowski blev også II/Landst. 34 natten til den 2. september trukket ud af Afsnit v. Wedel og sat i march mod Brigade v. Beroldingen. Frem til den 5. september herskede der ro langs fronten med undtagelse af enkelte artilleriskydninger.

Natten til den 6. september gik den nordlig tilstødende Süd-Armee tilbage i en stilling, hvis højre fløj lå i linjen Gnila Lipa-munding – Bolszowce – Herbutow. Gruppe v. Oppeln og dermed også Afsnit v. Wedel holdt

hovedmodstandslinjen. Der blev dog gennemført følgende ændringer i bemandingen: Forpoststillingen blev kun bemandet med tre kompagnier. Hver af disse fik tildelt en let MG-gruppe. Samtlige andre MG placeredes i hovedmodstandslinjen. Forpoststillingen blev syd for Drownicz besat af II/223 med et kompagni, I/223 nord for Drownicz med to kompagnier. I hovedstillingen stod fra højre fløj: III/223 (4 kompagnier) fra hidtidige højre fløj til 237 på vejen Jamnica-Siezow, II/223 (3 kompagnier) fra 237 til snitpunkt vejen Ciezow-Krylos med stillingen i nordlige udkant af Ciezow. Herfra til nord for Drownicz sænkning inklusiv I/Landst. 34 (3 kompagnier, 1 kompagni i reserve i Ciezow), videre indtil sænkningen ved 327 III/Landst. 34 (4 kompagnier) og endeligt I/223 (2 kompagnier indtil den hidtidige venstre fløj. Samme nat blev af II/233 på højre fløj startet en tværstilling, der skulle sikre højre flanke mod en russisk fremtrængen fra Jamnica. På grund af den kritiske situation ved Süd-Armee, blev alle undværlige dele af kamp- og store bagage sendt til Siedliska. Kl. 1400 blev III/Landst. 34 med 2 Feld-MG-delinger fra Landst.Regt. 34 trukket ud af stillingen for som reserve at gå i bivuak 1 kilometer vest for Wiktorow slot. For at lukke det opståede hul i hovedmodstandslinjen bredte I/223 sig mod sydvest og I/Landst. 34 mod nordøst. Bortset fra periodevis artilleriild forblev det rolig langs fronten. En stærk russisk patrulje, der ved midnat rykkede frem øst for jernbanen foran II/223, blev fordrevet med artilleri- og infanteriild.

Den 10. september kl. 2330 blev feltvagten på højre tilstødende Res.Jäg.Btn. 20 angrebet af stærke fjendtlige kræfter. Herunder faldt et antal jægere i fangenskab under tilbagetrækningen til hovedstillingen. III. Bataillons feltvagten forblev i deres gamle stillinger, da deres højre flanke var dækket af jægernes venstre feltvagt, der som tværstilling holdt forbindelsesgraven fra feltvagten til Jamnica besat. Russerne, der havde sat sig fast foran Res.Jäg.Batl. 20, blev den følgende dag igen kastet tilbage af en modstød fra jægerne.

Fra dem 12. september blev samtlige feltvagtger langs Bystrzyca inddraget. I stedet blev stærke patruljer sendt gennem terrænet frem til floden med opgaven at forhindre russerne i at sætte sig fast på vestsiden og om muligt tage fanger.

Generalleutnant Fuchs, kommanderende general for X. Res.Korps, overtog kommandoen over 119 Inf.Div. og 48 Res.Div. Sidstnævnte blev igen ført af Generalleutnant v. Oppeln-Bronikowski. Hertil hørte 96. Res.Inf.Brig. og Afsnit v. Beroldingen. 96. Res.Inf.Brig. var inddelt i Afsnit Res.Inf.Regt. 223 og 224, hvortil Landsturm var tilknyttet.

Hptm. Klingemann (II. Bataillon) og Lt. Hartte, fører for 7. Kompanie, blev indtil den 15. december 1916 tilkommanderet østrigske enheder i Gruppe Habsy, hvor de overtog bataljons, henholdsvis kompagnifører funktioner. I den periode overtog Hptm. Oppermann føring af II. Bataillon, mens på hans sted indtrådte Major Seitz fra den østrigske I/Inf.Regt. 54. Til MG-kompagniet blev Hptm. Reysser fra den østrigske Inf.Regt. 13 tildelt. Disse kommanderinger skulle fremme den gensidige kendskab til hærens funktioner.

Den 16. september kl. 0800 begyndte russisk let og tung artilleri beskydning af Jäger 20 (og syd herfor), ligesom Jamnica. En stor del af husene bag 11. Kompanie blev herunder skudt i brand. I løbet af formiddagen steg beskydningen til trommeild. Om eftermiddagen satte russerne ind med stærke infanteriangreb, der dog blev afvist under store tab. På steder brød angrebene allerede sammen i artilleriilden. 11. Kompanie i Jamnica greb med flankerende ild ind mod det russiske angreb og kunne herunder bibringe ham betydelige tab. Et fjendtligt batteri på 4 kanoner, der fra en bakke åbent beskød 11. Kompanie, blev kl. 1600 bragt til tavshed med nogle få lag fra det tunge batteri 6/34. Der herskede også videre artilleribeskydninger langs hele fronten, indtil der faldt ro over området som det blev mørkt. Den 17. september overtog Generallt. v. Oppeln-Bronikowski med 48 Res.Div. afsnittet efter X. Res.Korps. Efter meddelelse fra det østrigske III Korps - bekræftet af overløbere og fanger – overfor os på den fjendtlige side ved Jamnica 10. transamurisk Regt., og herfra til Jezupol en kavaleridivision fra tre forskellige geografiske områder. Under en patrulje faldt Vizefeldwebel og Off.Aspirant Becker af et hovedskud og blev dagen efter begravet af den katolske præst på kirkegården i Ciezow.

Den 25. september blev Hptm. Oppermann kommanderet til en konference ved Hærgruppens hovedkvarter i Choborow, omkring de sidste erfaringer omkring forsvarskrig og stillingsbyggeri. I hans fravær blev bataljonen ført af den østrigske Hptm. Reysser. Landsturm-brigaden overgik til Süd-Armee. Derfor blev 1/Lands. 34 trukket ud af stillingen. Afsnit v. Wedel forblev imidlertid den samme, og måtte derfor fordeles på følgende måde: III. Bataillon fik området til snitpunkt mellem stilling og vejen Jamnica-Ciezow, der først blev bemandet med 8. Kompanie. Her blev 10. Kompanie (hidtil regimentsreserve) indsat. I kontakt II. Bataillon til snitpunkt vejen Ciezog-Krylos og stillingen (omkring 300 meter nord for Drownicq-åen), eksklusive vejen. Denne vej inklusiv til venstre fløj af afsnitsgrænsen stod I. Bataillon. Denne trak 4. Kompanie ud af forpoststillingen og indsatte den på sin højre fløj. Forpoststillingen blev besat af II. Bataillon: Feltvagt syd af 5. Kompanie ved Ciezowka-åens gennemløb jernbanedæmningen med tre grupper med hver en gruppe 400 meter nord og syd herfor. Feltvagt Nord blev bemandet af 8. Kompanie ved 226, ligeledes med tre grupper. Videre mod syd tre grupperinger med hver 1 gruppe

frem til Feltvagt Syd. Mod nord var forbindelse til Feltvagterne under I. Bataillon (6 med hver 1 gruppe), stillet af 1. Kompanie. Resten af 1. Kompanie lå i Sielec.

Den 26. september blev en russisk patrulje, der var kommet over Bystgrzyca fordrevet af ild fra Feltvagt Syd/III. Bataillon. Om aftenen kl. 2330 blev en undløben russer fra Stryj fanget i Ciezog, mens en anden kunne undslippe i mørket.

En forbindelsespatrulje fra 5. Kompanie blev den 29. september om morgenen kl. 5 angrebet af russerne med håndgranater mellem UP 1 og 2 ved Feltvagt Syd. Også en patrulje fra III. Bataillon blev bombarderet med håndgranater fra en styrke på omkring 30 russere. Russerne trak sig imidlertid straks efter hurtigt tilbage. Omkring middagstid blev omkring 40 russere på Scianka bakken fra syd mod nord. I en lysning så man omkring 6 russere med kikkerter, tilsyneladende en stab under udforskning af vore stillinger. Batteri 6/34 beskød stedet med godt resultat. Syd for Jamnica var der kraftig gensidig artilleribeskydning.

Patruljer den 30. september fandt denne side Bystrzyca fri for fjender. Om formiddagen lagde let russisk artilleri strøild over hele stillingen. Om eftermiddagen lå kraftigt artilleri over Jamnica og 11. Kompanie. Da man forventede et fjendtligt angreb syd for Jamnica, blev på ordre fra divisionen trukket to kompagnier ud af I. (2. og 4.) og II. Bataillon (5. og 7.) og skjult bragt til den vestlige del af Siezow under samlet kommando af Hptm. Oppermann, som var vendt tilbage fra sit ophold hos østrigerne, i alarmberedskab til disposition for divisionen. Imidlertid trak det ud med det forventede angreb. Også i løbet af natten herskede relativ ro. Tilsyneladende var det kun en demonstration fra russerne for at binde kræfter, da der ved Zlota Lipa var kraftige russiske angreb under udvikling. Den midlertidige bataljon Oppermann blev den 1. oktober om eftermiddagen igen opløst og kompagnierne sendt tilbage i deres oprindelige stillinger. Hptm. Oppermann overtog igen føringen af sin II. Bataillon.

Den 14. oktober overtog Generallt. v. Oppeln-Bronikowski kommandoen over Gruppe Hadsy, mens kommandøren for denne var på orlov. Dermed skete der en oprykning i midlertidige kommandører, Generalmajor v. Randow (48. Res.Div) som kommandør for Gruppe Oppeln, Oberst v. Wedel som kommandør for 95. Res.Inf.Brig, Oberstlt. v. Gemmingen som kommandør for regimentet og den østrigske Hptm Reysser for III. Bataillon. På ordre fra division skete der følgende ændringer i feltvagterne: de talrige underofficersposter blev opgivet. Tilbage blev kun II. Bataillon feltvagt Syd og Nord, I. Bataillon feltvagt 1, 2 og 3 på de steder hvor hidtil Underofficerspost 2, 4 og 6 havde været placeret. Forbindelsen imellem dem bestod dag og nat af patruljer af gruppestørrelse. Derudover var der som hidtil patruljer i forterrænet. Banedækningen skulle gennemgående forsynes med trådhindringer og feltvagterne skulle grundlæggende udbygges som støttepunkter. I III. Bataillon stillede 10. og 12. Kompanie i fællesskab en feltvagt langs banelinjen, mens 9. Kompanie stillede en feltvagt foran eget afsnit.

Den 15. oktober herskede kl. 20 gensidig kraftig minekaster- og artilleriild syd for Jamnica. Efter meldinger fra jægerne var russerne på deres højre fløj nået helt ind til pigtrådshindringen.

Fjendens omfattende artilleriaktivitet fortsatte også den følgende dag. Feltvagt Syd og Nord under II. Bataillon, banelinjen mellem dem, de forladte forposter og II. Bataillons hovedstilling blev ramt af omkring 150 granater. Feltvagt 2 under I. Bataillon i ledvogterhuset øst for Cielec blev ramt af fire fuldtræffere i huset, hvorved det blev ødelagt. Kælderen var imidlertid stadig intakt, hvorfor tab blev undgået.

Af en omkring 12 mand stærk russisk patrulje, som den 17. oktober nærmede sig ledvogterhuset øst for Cielec, sneg en mand sig nærmere og blev, da han ikke ville overgive sig, skudt ned. De øvrige gik herefter så hurtigt tilbage, at en fremsendt patrulje ikke kunne nå at fange dem. På grund af den kraftige regn blev ved III. Bataillon en stor del af den dybtliggende grav hårdt medtaget. Forbindelsen mellem 9 og 12. Kompanie var på grund af oversvømmelse ikke længere mulig. Ved I. og II. Bataillon løb vandet lettere væk. Hptm. Kutzen overtog kommandoen over III. Bataillon, men måtte som følge af sygdom den 19. oktober indlægges på lazaret. I hans sted blev den østrigske Hptm. Reysser indsat som fører for bataljonen.

Natten til den 24. oktober var der skybrud. Fra bakkerne strømmede vandet ned gennem markernes fure og gennem løbegrave i store mængder ind i hovedstillingen. Ved III. Bataillon gik Pawelcze åen pludseligt over sine bredder og oversvømmede fuldstændigt 11. Kompanies stillinger. Ved den tilstødende deling fra 9. Kompanie ødelagde vandet delvist brystværnet og traverser. Det lykkedes kun at sikre enkelte dækninger mod oversvømmelse. Ved 10. og 12. Kompanie ved siden af, løb så megen vand sammen, at stillingen kun på enkelte højtliggende steder kunne passeres. Også ved II. og I. Bataillon var der samlet så meget vand, særligt gennem løbegravene fra højere liggende dele, hvorved forskellige dækninger oversvømmedes. Enkelte dele af I. Bataillon måtte underbringes i Cielic, fra II. Bataillon i Ciezow og fra III. Bataillon i Jamnica, da dækninger var oversvømmede. 11. og 9. Kompanies stillinger måtte opgives. Som ved Res.Jäg.Batl. 20 blev en ny stilling gravet omkring 100 meter længere mod vest. Af resten af III. Bataillons stillinger skulle de dele, der mindst havde lidt under vandet (to delinger af 9. Kompanie, dele af 10. og 12. Kompanie) udbygges som støttepunkter og senere forbindes. Under Hptm. Mennecke arbejdede I/224 på 2. Linje, så III. Bataillon under kommende oversvømmelser kunne trækkes tilbage

til denne højere liggende linje. Generallt. v. Oppeln-Bronikowski beordrede efter en besigtigelse af stillingen, at 2. Linje skulle udbygges som hovedmodstandslinje. I de følgende dage måtte der arbejdet intensivt på dræning. Herunder blev der foretaget foranstaltninger, så vandet i fremtiden bedre kunne ledes væk.

Den 2. november forlod regimentet 96. Res.Inf.Brig., og Oberst v. Wedel overtog som selvstændig Afsnit Res.Inf.Regt. 223 og Res.Jäg.Batl. 20 (Major Severin) under direkte kommando af 48 Res.Div. Afsnittet var til højre begrænset af snitpunkt mellem stilling og jernbanen, 250 meter nord for W.H. 109 syd for Jamnica-vejgraffel nord »P« i Pawelcze-sænkning med tal 283 – nordkant Wisoczanka – Højde 359, 1 kilometer nord jernbanelinjen Bednarow-nordkant Zarzeczny-Babin. Til venstre var skillelinjen uændret. Til afsnittet blev desuden underlagt fra Pionier-Kompanie 48: deling Lt. Graul i Pawelcze, deling Lt. Jung i Ciezow, desuden Minenwerfer-Kompanie 248 (Hptm Lampe) med to lette og to middeltunge minekastere. Jamnica blev i løbet af eftermiddagen gentagende gange beskudt af fjendtligt feltartilleri. MW-Kompanie 248 sendte 4 middeltunge og 18 lette miner mod fjenden overfor Res.Jäg.Batl. 20. Mellem kl. 21 og 22 blev der af en patrulje indbragt 3 russiske overløbere fra det russiske 7. Regiment. Oberstlt. v. Gemmingen overtog igen kommandoen over III. Bataillon, mens den østrigske Hptm. Reysser tilgik regimentsstaben som MG-officer.

En patrulje fra III. Bataillon havde natten til den 3. november fastlagt tre fjendtlige MG, der om dagen beskød hver eneste mand, de kunne se. Kl. 1030 indskød det østrigske batteri 6/15 sig mod de fjendtlige maskingeværer. Mellem kl. 6 og 7 skød let russisk artilleri og minekastere Jæger-bataljonen og Jamnica (omkring et skud i minuttet), Egne minekastere besvarede ilden og beskød de russiske stillinger. Om eftermiddag lå igen heftig russisk artilleri over Jamnica. Det blev konstateret to nye russiske feltkanoner ved Kluzow. En jæger blev såret af eget artilleri (K.u.K. 2/36). Med 13 middeltunge og 112 lette miner forstyrrede MW-Kompanie 248 fjendens arbejde. Divisionskommandøren besigtigede 8/223 afsnit. Den 4. november modtog Res.Jäg.Batl. 20 atter to russiske overløbere fra 10. Regiment. I løbet af dagen steg den fjendtlige artilleriaktivitet, særligt mod III/223 og Res.Jäg.Batl. 20.

Efter artilleri- og mineild angreb en fjendtlig patrulje den 5. november omkring kl. 0600 en lyttepost på venstre fløj af Res.Jäg.Batl. 20, men blev fordrevet. To overløbere fra 10. russiske regiment blev i den forbindelse indbragt. I løbet af dagen steg den russiske artilleriaktivitet endnu engang, og for første gang gennem længere tid også med tungt artilleri (12,5 eller 15-cm). Ilden kom fra retning af Stanislau. Ilden var primært rettet mod jægerne og mod Jamnica. Jamnica og III. Bataillon blev ligeledes beskudt med lettere kalibre. Egne minekastere skød denne dag 23 middeltunge og 102 lette miner.

Hele dagen den 6. november blev igen regimentets stillinger, feltvagter, Jamnica og jægernes stillinger, beskudt af fjendtligt artilleri. Hans K. Højhed Prins Leopold af Bayern, Øverstkommanderende Øst, inspicerede 8/223 stillinger.

II. Bataljons patruljekommando under Lt. Herrmann vadede den 7. november kl. 0200 over Bystrzyca på højde med Feltvagt Syd, og kom herunder under heftig infanteri- og MG-ild, men uden at lide tab. Det blev af patruljen fastslået af bakkeudløber vest var sikret af posteringer. Russerne stod omkring 200 meter øst for floden. For foden af skråningen var der anlagt en femrække trådhindring. Bystrzyca havde en dybde på omkring 1,10 meter og med stærk strøm. Allerede samme dag udtalte divisionskommandøren sin anerkendelse for dette gode opklaringsresultat. Kl. 0400 på samme dag kastede en russisk patruljer håndgranater mod en forbindelsespatrulje fra Feltvagt 3 under I. Bataillon på vejen mod Feltvagt 224, hvorved patruljens fører og to mand lettere såredes.

Den 8. november kl. 1700 gennemførte 9. og 11. Kompanie et ildoverfald med infanteri og MG mod den russiske Scianka-stilling.

På ordre fra III. Armeekorps om at generere russerne ud af deres stillinger mellem Ubrynow og Jamnica, beordrede Oberst v. Wedel et ildoverfald i Jæger 20's afsnit. Dette begyndte overraskende kl. 2030 med MG og minekastere. Russerne løb på grund af denne ud af deres stillinger, og blev livligt beskudt fra jægernes støttepunkt og den tilstødende Landst.Inf.Regt. 6. I forventningen af, at russerne ville angribe, blev af fører for Kompagni a fra Res.Jäg.Batl. 20 med røde lyskugler påkaldt spærreild fra artilleriet. På grund af denne og gennem infanteri og minekasterild led russerne store tab.

Efter bestemmelse fra III. Armeekorps blev Res.Jäg.Batl. 20 den 9. november trukket ud af linjen og flyttet til Heeresgruppe Erzherzog Karl. Som erstatning var II/Res.Inf.Regt. 222 (Major Graf Pfeil) kl. 2030 uden episoder rykket ind i stillingen. Tre kompagnier med 6 MG kom i forreste linje og et kompagni som reserve langs banedæmningen i Jamnica.

Den 10. november blev ved II/222 indbygget yderligere 9 lette MG fra Res.Inf.Regt. 222. En overløber fra Regiment 7 blev taget til fange. Kl. 22 stødte en patrulje fra III/223 på højre fløj af 9. Kompanie på omkring 15 russere, der havde sat sig fast en den gamle feltvagt stilling, og som på grund af tågen først på opdaget på meget

kort afstand. Som patruljen blev mødt af salver af geværskud og håndgranater, styrtede den sig under »Hurra« over fjenden, som det dog lykkedes at flygte tilbage over Bystrzyca. En mand af patruljen blev såret.

Den følgende nat stødte samme patrulje (under Lt. Frebel) på vej fra nord mod syd langs floden, endnu engang på 80-100 russere. Der udspillede sig en livlig træfning, hvorunder der fra begge sider blev kastet håndgranater. Højlydte jamren og smerteskrig fra russerne viste, at de havde store tab. Efter et stykke tid faldt russerne tilbage mod syd. Den efterfølgende patrulje fandt imidlertid kun en del ikke eksploderede russiske håndgranater. På vores side blev to mand hårdt og tre mand lettere såret. Om eftermiddagen meldte en patrulje fra III/223, at russerne gravede sig ned foran bataljonens front. Efter mørkefald kunne patruljer fra 9. og 12. Kompanie slå fast, at der ikke var russere på denne side floden. Der blev heller ikke fundet friske spor efter skansearbejder. Generalmajor v. Randow udtalte sin anerkendelse til patruljekommandoet, der gennem en dygtige indsats fra førere og mandskab haft opnået en værdifuld afklaring af situationen foran III/223 front.

Ved 5/222 blev der om eftermiddagen den 14. november indbragt en overløber fra 8. Regiment. Kl. 20 blev en dobbeltpost på vej til Feltvagt 1 under I/223 angrebet af en russisk patrulje. En mand blev slået ned med geværkolbe. En mand savnedes. Overfaldet var begunstiget af det stærke mørke. Den russiske patrulje, der havde skåret et hul i hindringer langs banelinjen på 1 meters bredde, trak sig øjeblikkeligt tilbage fra den alarmerede feltvagt. Det russiske artilleri lagde spærreild mellem banelinjen og floden, hvorved en mand fra den øjeblikkeligt forfølgende egen patrulje, såredes. Under denne episode blev der af de russiske stillinger afgivet lyssignaler.

En patrulje fra 8/222 fastslog den 21. november, at den forreste russiske grav overfor ikke var besat, da den stod fuld af vand. Major Thomas overtog kommandoen over II. Bataillon. Hptm. Oppermann kom til III. Bataillon, der siden den 11. november var ført af den østrigske Hptm. Reysser under Oberstlt. v. Gemmingens orlov. Hptm. Reysser returnerede igen som MG-officer ved staben. Fra III/222 blev endnu et kompagni stillet til rådighed til skansning og underbragt i Jamnica.

Den 23. november kastede et fjendtligt fly kl. 1600 fire bomber omkring 300 meter syd for Feltvagt Syd og omkring 7 bomber mod Jamnica og 11/223, uden dog at anrette skader.

En russisk overløber, der 25. november blev fanget af den nordligt tilstødende Res.Inf.Regt. 224, fortalte at 9. russiske kavaleridivision var afløst af 3 Inf.Div., og at et russisk angreb på Jezupol var planlagt. 15 tunge og middeltunge batterier skulle i den forbindelse være bragt frem. Fjendtlige patruljer skulle rekognoscere vadesteder over Bystrzyca. Ligeledes var der oplagt materiel til bygning af brospang. Patruljekommandoer fra I, II og III/223 fastslog herefter, at der i afsnittet ikke var anlagt brospang over floden. Heller ikke andre ændringer var bemærket. Alligevel syntes en anden enhed at ligge overfor. Skydninger fra poster var mere omfattende, og der blev fra Scianka-højderne opsendt mange lyskugler. I dagtimerne var der mange fly i luften. I retning af Hanusowce blev der observeret lænkeballoner.

Den 26. november afløste 3/223 1. Kompanie i Sielec som forpostkompagni. Fra kl. 1330 skød russerne flere gange med let og middeltungt artillerigranater og shrapnels mod alle markante steder i I. Bataillon (feltvagt, landsby Sielec, landevejen Jezupol-Sielec, hovedstilling og området mellem Feltvagt 2 og Sielec). Tilsyneladende drejede det sig om indskydning fra nye batterier. I naboafsnittet ved Res.Inf.Regt. 224 herskede ligeledes forstærket artilleriaktivitet fra nye russiske batterier, herunder også tunge. Af en russisk patrulje fra nordøst mod Jezupol blev en officer skudt. Han tilhørte 74. Inf.Div., der hidtil havde ligget i Stanislau.

De kompagnier fra Res.Inf.Regt. 222, der var stillet til disposition for skansning, blev på ordre fra Division sat i march mod I/222 i Podgrodzie. Ingen af patruljerne kunne fastslå ændringer i terrænet foran Bystrzyca. Fører for Jagdkommando I/223, Lt. Wölbling, gik med en underofficer og en mand den 27. november kl. 0500 frem til floden, og observerede modstanderen hele dagen sydøst for Punkt 223. Broslagning eller andre større arbejder blev ikke udført af fjenden. For det meste arbejdede enkeltpersoner med samling af træ. På den anden side førte veje og stier op over bakkerne. Halvvejs stod poster, men man kunne ikke se nogen gennemgående stilling. Efter mørkefald satte Lt. Wölbling over Bystrzyca på en flåde for herfra at observerer mod de russiske poster. Der var intet, der tydede på særlige forholdsregler (angreb) hos fjenden. Patruljen modtog fra divisionen en fuld anerkendelse af dens indsats. Da der alligevel blev regnet med et angreb, forlagde divisionen I/224, der hidtil havde udført skansearbejder i 2. Linje, til Res.Inf.Regt. 224. Desuden havde divisionen følgende reserve til disposition: en bataljon K.u.K. Inf.Regt. 66, 260 skytter fra K.u.K. Hus.Regt. 16 med 4 MG, 16. Kav.Brig. med 4 MG, desuden 4 lette feltbatterier (K.u.K. Feld.Hb.Regt. 15) med hver en 10,4-cm batteri (4) fra K.u.K. Feld.Art.Regt. 15 og 4/K.u.K. Feld.Art.Regt. 36, ligesom et feltart. batteri fra s.Feld.Art. Regt. 36.

I løbet af formiddagen den 28. november blev Sielec-sænkningen og Sielec beskudt med let og middeltungt artilleri. Også området omkring kirken i Ciezow blev ramt af omkring 25 granater (kaliber 12 cm.). Kl. 2140 blev forbindelsespatruljen mellem I/223 Feltvagt 1 og 2 overfaldt af en russisk patrulje, der havde ligget øst for

jernbanen. Med håndgranater og geværild (også det lette MG i Feltvagt 2 greb flankerende ind), blev russerne fordrevet. En øjeblikkeligt eftersendt patrulje kunne ikke fange dem.

Mens der den 30. november kun herskede ringe artilleriaktivitet langs Afsnit v. Wedel, blev den nordligere liggende Res.Inf.Regt. 224 ramt af omkring 500 skud, særlig i området nord for Jezupolski sænkningen. Der blev herunder konstateret 24 og 28-cm granater. Den stedfortrædende kommandør for den østrigske III Arme, General v. Bennigni, besigtigede II/223 stillinger. I forterrænet foran 6. Kompanie, mellem de østligste huse i Ciezow og feltvagt Syd, blev tre russere fanget af Lt. Kübner (9/Res.Feldart.Regt 48). Efter eget udsagn var de undveget fra fangelejren i Woylinow. To kompagnier fra det østrigske Inf.Regt. 66 blev stillet til rådighed for regimentet til arbejde i Mennecke-stillingen.

Den 2. december blev I. Bataillon og landsbyen Sielec dagen igennem beskudt af let og middeltungt artilleri. Herunder var af omkring 80 middeltunge granater og shrapnels ca. 75% forsagere. Om formiddagen blev Afsnit Res.Inf.Regt. 224 ramt af omkring 700 (mest middeltung og tung) artillerigranater. Som gengæld af den russiske artilleriild, blev der den 3. december kl. 1100 gennemført et artillerioverfald mod Wobniki, Hanusowce og Pobereze. Kl. 1700 tog Gefreiter Dornis 1/223, på vej med ammunition til forpostkompagni 3/334, ved et vejsving sydøst Sielec kirke en overløber fra det russiske 4. Regiment til fange, som lå på bakken på denne side Bystrzzyca. Overløberen hævdede, at russerne havde villet angribe, som angrebet imidlertid igen blev aflyst, da infanteriet havde vægret sig mod at angribe. Der skulle være samlet megen artilleri, også tungt. Utffz. Landmann (3. MGK) blev for fremragende tapperhed overfor fjenden forfremmet til Vizefeldwebel.

I Ciezow blev den østrigske I/66 som gruppereserve afløst af III/222 (Hptm. v. Engelhard). Bataljonen blev stillet til disposition for Afsnit v. Wedel til udbygning af Mannecke-stillingen

Dem 7. december kl. 18 ødelagde en patrulje under I/223 (Lt. Zschornack) med håndgranater et russisk patrulje spang, der fra den store Bystrzyca-ø (syd for punkt 222) førte til den lille ø i floden. Kl. 1930 observerede patruljen fra II/223 (Lt. Hollum) under bygning af et spang omkring 200 meter nordøst for Punkt 226. Under et overraskende indsat ildoverfald under lyset fra lyskugler, blev der påført de arbejdende russere betydelige tab. En leder styrtede i floden. Flere russere blev ramt. Spanget blev fuldstændig ødelagt og stedet resten af natten holdt under kontinuerlig beskydning. Efter daggry blev der på denne side floden set to døde russere.

En dagpatrulje under Vizefeldw. May (3/223) fandt den 9. december på øen syd for 222 liget af Utffz. Plate 1/223, der havde været savnet siden den 16. august. Kl. 2045 opdagede en patrulje III/223 en stærk russisk patrulje på vestsiden af Bystrzyca syd for Pawelcze-mundingen. Til forstærkning for patruljen sendte bataljonsføreren en deling fra 11. Kompanie frem. I mellemtiden kom en opklaringspatrulje tæt på floden under kraftig beskydning, hvorved 3 mand såredes hårdt. De øvrige trak sig herefter tilbage til III/223 patruljen. Som den forstærkede patrulje trykkede frem, blev den omkring 50 skridt fra russerne i den grad kraftig beskudt, at den ikke kunne fortsætte. Da det ikke var muligt at grave sig ned på grund af den frosne jord, trak folkene sig kl. 2200 tilbage en ad gangen. Fra kl. 2230 blev vestsiden af floden herefter lagt under artilleri af 4 batterier. Kl. 2300 gik en patrulje fra III/223 igen frem i sne og månelys, iført hvide snedragter. Den kom under ild fra højre og fra Bystrzyca. Da den herefter rykkede frem nord for Pawelcze, stødte den på en mindre russisk patrulje som blev trængt tilbage. Herefter kom den imidlertid fra syd under livlig ild fra en afdeling syd for Paweleze. Egne tab beløb sig til 1 mand død, 13 sårede, heraf 3 savnede. Som det begyndte at blive mørkt den følgende dag fastslog en ny patrulje, at russerne havde trukket sig tilbage. Det havde uden tvivl handlet sig om en operation med en større fjendtlig patrulje.

Den 12. december sendte centralmagterne et fredstilbud til entente-magterne. Med følgende meddelelse blev dette bekendtgjort for tropperne:

> Til den tyske hær! Soldater! Under indtryk af de sejre, I gennem jeres tapperhed har opnået, har jeg og hersker af de trofast forbundne stater tilsendt fjenden et fredstilbud. Om det hermed forbundne mål bliver nået, er uafklaret. I har fortsat med guds hjælp at holde fjenden stangen og slå denne.
>
> Wilhelm I. R.

Den stedfortrædende divisionsfører, Generalmajor Schoenbeck, føjede hertil følgende ord:

> I det jeg med taknemmelighed overfor vores allerhøjeste krigsherrer, bekendtgør foranstående allerhøjeste kabinetordre, overfor jer, tapre soldater, gør jeg opmærksom på, at med vore fjenders forræderi og svig, krigen dermed langt fra er slut. Uforfærdet og beslutsomt som fra første dag, må vi også fortsat holde ud og kæmpe, forstærke og bedre vore stillinger, og byde fjenden, som vi er langt overlegen i indre kraft og styrke, trods.
>
> Schoenbeck

Denne nyhed blev med stor glæde modtaget af officerer og mandskab. Dog skulle de forhåbninger, der på tidspunktet blev knyttet til fredsforslaget, ikke gå i opfyldelse. Fjenderne ville det anderledes, og endnu engang måtte kammeraterne derude i felten foran fjenden, fejre den 3. krigsjul, i stedet for at være hjemme hos de kære.

Efter meldinger fra fly havde fjenden den 15. december slået to brospang over Bystrzyca fra øen syd for Punkt 222. Den ene var allerede den 7. december delvist blevet ødelagt med håndgranater fra en patrulje fra I/223. Den anden, omkring 75 cm bredde spang syd herfor, blev natten til 16. december konstateret af en patrulje under Lt. Zschornack. Begge steder var imidlertid så stærkt sikret, at det var umuligt for patruljerne at komme nærmere. Den østrigske Major Becker fra Inf.Regt. 13 blev overført som fører for I. Bataillon. Samtidig trådte K.u.K. Major Seits, der siden den 15. september havde ført I. Bataillon, igen tilbage til eget regiment. Den østrigske Oblt. Ranki blev fører for 10. Kompanie. Den 17. december anvendt russerne for første gang en projektør fra Scianka-højderne sydøst for højre fløj af II/222. Mellem kl. 2200 og 2230 blev forbindelsespatruljen fra I/223 Feltvagt 3 til Res.Inf.Regt. 224 beskudt af em russisk patrulje, der dog straks blev fordrevet.

Den 18. december kl. 2015 stødte patruljen fra II/223 (under Lt. Schmidt) på vestsiden af Bystrzyca omkring 800 meter vest for Hgh 339, på en stærkere russisk patrulje, gik i storm løs på denne, kastede den tilbage og indbragte to sårede russere som fanger. Disse var fra 3. Regiment, der få dage i forvejen havde afløst 4. Regiment. Feldw.Lt. Glomb (11/223) blev af AOK forfremmet til Lt.d.Landw. Efter der i de sidste dage - betinget af det klare, sigtbare vejr - havde hersket stærkere artilleriaktivitet fra begge sider, forholdt russerne sig Juleaften påfaldende rolig. Som de foregående år kunne kompagnierne også denne gang i deres dækninger eller kvarterer, festligholde julen. I kompagnierne modtog alle en pakke med tobak, uldager og lignende anvendelige ting.

Den 25. december mellem kl. 0100 og 0300 beskød russerne Afsnit II/222 med 40 tunge og 11 lette miner fra minekastere, foruden let artilleri, hvorved en mand såredes alvorligt. Fra kl. 10 lagde russerne granater og shrapnels over Sielec og III/2223 stillinger. Herudover blev banedæmningen og Meierhof Jamnica og III/223 afsnit beskudt med fjendtlige haubitser. Mellem kl. 11 og 1300 blev der igen lagt minekasterild over II/222 ved Pawelcze øst og landsby Jamnica. Herunder blev landsbysygestuen ramt af en fuldtræffer, uden dog at forårsage skader. Efter mørkefald blev en mand alvorlig såret af en tung mine i dette samme bataljonsafsnit. Eget artilleri beskød de fjendtlige minekastere.

2. Juledag mellem kl. 0415 og 0600 beskød egne minekastere 18 lette miner mod de fjendtlige stillinger. I løbet af dagen lå let artilleri over 4/223, Sielec, 5/223 og for første gang over 8/223. Herud over blev III/223 og terrænet bag denne ramt af omkring 60 lette og middeltunge granater. Overfor 11/223 skød et fjendtligt batteri på fire kanoner. Kl. 1700 blev der afholdt katolsk gudstjeneste i kirken i Sielec, hvor der 1. Juledag havde været protestantisk gudstjeneste.

Den 27. december lå som sædvanlig artilleriild over hele afsnittet; III/222 (Gruppe reserve i Ciezow) overgik til det østrigske 21. Landst.Inf.Tp.Div. I stedet blev III/221 (Major Dickhäuser) forlagt til Ciezow og underlagt Afsnit v. Wedel til skansning. Ved I/223 Feltvagt 2 blev om eftermiddagen fanget en overløber fra 3. Regiment. Han havde forladt et kommando, der på den vestlige side af Bystrzyca skulle hente hø. Han fortalte, at den 1. russiske division denne nat skulle trækkes ud.

Mellem kl. 2 og 3 om morgenen den 29. december lå russisk mineild over 7/222 afsnit. Fra kl. 0700 beskød fjenden med pauser II. og III/223 feltvagter, Sielec og stillinger med til sammen 175 lette og 85 middeltunge granater og shrapnels, hvorunder en underofficer lettere såredes og en mand ved III/223 dødeligt blev ramt. Flere egne og fjendtlige fly krydsede i løbet af dagen over stillingerne. Også den sidste dag i året herskede den sædvanlige beskydning med artilleri og minekastere. Der var herunder ingen tab – kun det indbyggede køkken ved 12/223 blev ramt. Som det blev mørkt, blev to overløbere fra det russiske 10. regiment taget til fange af II/222.

Med starten på det nye år 1917, herskede der ro langs fronten, med undtagelse af den vandtes beskydning. Som resultat af de sidste dages regn var III/223 grave igen fyldt med megen vand. Ofte gik det over bundbrædderne. Ved 12/223 var vandt op til 60 cm højt.

Den 3. januar konstaterede en patrulje (Lt. Schmidt) et større antal russere på vestsiden af Bystrzyca mellem Feltvagt Nord og Syd, der her havde sat sig fast. Det blev yderligere konstateret at 30-40 russere havde overskredet floden på brædder. Russerne blev lagt under 10 minutters artilleriild. Efter beskydningen kunne patruljer fra de tre bataljoner fastslå, at russerne havde trukket sig tilbage.

Hele afsnittet blev den 4. januar beskudt med let og middeltungt artilleri. Der opstod herunder ingen tab og kun 12. Kompanies grav blev lettere beskadiget. Ved III/221 (Ciezow) var der en død. Kl. 10 blev de russiske minekaster stillinger overfor II/222 beskudt med 20 miner, hvorunder en dækning blev ødelagt. En overløber i naboafsnittet Landw.Inf.Regt. 7 fortalte, at minerne havde været meget virksomme.

Den 5. januar sprængt om formiddagen en patrulje fra 5/223 (Utffz. Lontgermann) et massivt bygget brospang på 1,5 meters bredde, der forbandt Bystrzyca med en lille ø. Mellem kl. 11 og 12 blev højre fløj af 8/223 ramt af 22 tunge miner, der ødelagde en dækning. Under denne beskydning kom tre huse i brand ved II/222 bataljonshovedkvarter i Jamnica. Russerne generede slukningsarbejdet med 50-60 lette granater og shrapnels. Tab ved bataljonen: 1 død og 4 sårede.

Russerne beskød den 6. januar om formiddagen ca. 80 granater og shrapnels mod stillinger i linjen af feltvagter og mod 5., 10. og 12. Kompanie. De tre sidstnævnte kompagnier blev også om eftermiddagen ramt af et antal tunge granater (17-cm). Mellem kl. 11 og 12 blev III/222 ramt af 44 tunge granater, uden at der herunder opstod tab.

Den 7. januar kl. 1730 fastslog en patrulje fra II/223 under Lt. Schmids, at den gamle skyttegrav på vestsiden af Bystrzyca mellem Feltvagt Nord og Syd igen var besat af omkring 30 russere, og at samtidig omkring 40 russere passerede floden på et brospang. Lt. Schmidt angreb øjeblikkeligt russerne i front og flanke, og kastede dem i et angreb tilbage til østsiden. Russerne havde herunder 8 døde. Brospanget blev ødelagt under en voldsom beskydning fra russerne. Med en død russer og uden egne tab returnerede patruljen herefter. For den dygtige patrulje modtog Lt. Schmidt af divisionskommandøren et Jernkors I. kasse. Yderligere blev 5 af II. klasse fordelt på patruljen.

Russerne skød den 9. januar fra kl. 1230 med tunge kalibre mod Jamnica, Jäger-riegel, Pawlcze (hvor III/223 forbindeplads blev ramt af en fuldtræffer, uden dag at koste tab) og højre fløj af II/222. To MG-stillinger blev herunder knust. Posten var dræbt og en mand lettere såret.

Fra kl. 0930 den 11. januar lagde russerne med pauser ild over I/223 afsnit med let og middeltungt artilleri. Herunder blev det hus i Sielec, der anvendtes af kompagnifører for 3. Kompanie, ramt af en fuldtræffer, hvorved Lt. Güttler og 2 mand såredes lettere.

Natten til den 12. januar blev 3. Kompanie afløste af 2. Kompanie i forpoststillingen i Sielec.

Oberst v. Wedel blev af AOK den 11. januar 1917 udnævnt til kommandør af 512. Inf.Brig. Til afsked udsendte han nedenstående befaling:

> Til I, II, III/223! H.M. Kejseren har udnævnt mig til kommandør for 512. Inf.Brig. Lige så stolt jeg er over den allerhøjeste tillid, lige så smertelig er det for mig, at måtte tage afsked med mit kære Regiment 223, som jeg siden den 1. februar 1915 har kunne fører til så mange dejlige sejre. Mit hjerte vil fortsat slå varmt for Regt. 223, og jeg ønsker det tapre og i så mange slag og træfninger velprøvede Regt., såvel som hvert enkelt medlem af dette fortsat alt godt, nye laurbær og en ærefuld fred såvel som en lykkelig tilbagevenden til jeres hjemstavn. På glædelig gensyn trofaste kammerater! Glemt ikke jeres gamle Regimentskommandør!
>
> sign. v. Wedel

»Et fremragende og godt menneske, men også helt igennem soldat, er taget fra os«, var opfattelsen fra mange kammerater, der gennem næsten to år havde delt glæder og sorger med deres »gamle«. De ville ikke glemte ham.

Som afløser for Oberst v. Wedel udnævntes Major Glette, kommandør af Inf.Regt. 69. Indtil han ankom, overtog Oberstlt. v. Gemmingen føring af Afdeling v. Wedel, og Hptm. Walbeck (MG-Ss.Abt. 56) føringen af III. Bataillon. Den 16. januar kl. 1230 kunne der sydøst for Feltvagt 3 ved Bystrzyca fra russerne høres kraftig banken. En patrulje under Lt. Weller gik kl. 1500 frem mod øen ved Punkt 223, og blev fra øen modtaget af infanteriild og fra den modsatte bred af MG-ild. På grund af tåge og den tætte bevoksning kunne en nærmere vurdering af fjendens styrke ikke ske. Om aftenen kl. 1945 overtog Major Glette føring af regimentet og Afsnit v. Wedel. Oberstlt. v. Gemmingen trådte tilbage til III/223 og Hptm. Walbeck til 96. Res.Brig. Fra kl. 11 om formiddagen den 17. januar blev III/222 og III/223 gentagende gange beskudt med fjendtlig let og middeltungt artilleri. Også II/223 blev ramt af 15 17-cm granater. Ved II/222 blev samtlige telefonforbindelser gentagende gange afbrudt.

Den 19. januar fastslog patrulje fra I. Bataillon fast, at russerne ikke havde etableret nye overgange over Bystrzyca, og der på den modsatte side kun var poster bag pigtrådshindringer.

11/223 blev tre gange i løbet af den 20. januar ramt af tungt artilleri (granater 17,5-cm), hvorunder en mand blev dræbt og en såret. Både øst for Sielec og sydøst for Jamnica blev der observeret russiske lænkeballoner.

Kl. 2045 den 21. januar kastede en mindre russisk patrulje håndgranater foran 11/223, men drevet væk af en lyttepost. Fremsendte patruljer fra III/223 fandt området nord og syd for Pawelcze fri for fjender. På grund af den vedvarende kulde de sidste dage, frøs også Bystrzyca til. Efter bestemmelse fra 48. Res.Div. blev der indført orlovsspærre, mens folk på orlov telegrafisk blev kaldt tilbage.

I anledning af Kejserens fødselsdag den 27. januar blev der udleveret bedre forplejning til enhederne. Omkring 70 Jernkors, II. Klasse kunne fordels mellem officerer, underofficerer og mandskab i regimentet. I løbet af natten faldt meget kraftig sne. På steder lå sneen 40 cm høj. Snevejret fortsatte de næste dage. Der var i denne periode kun meget ringe artilleriaktivitet fra begge sider.

Den 30. januar blev oberstlt. v. Gemmingen forsat til I/Landst. 34; Major Meyer herfra overtog III/223. II/222 blev den 1. februar kl. 10 beskudt med 25 middeltunge granater. 2 MG-stillinger og en shrapnel-sikker dækning blev herunder ødelagt. Et rævehul med 2½ meter jordtag blev trykket ind. Enkelte tunge miner forårsagede ingen skader; der blev heller ikke lidt tab under beskydningen.

Fra den 5. februar blev I/223 feltvagter kun besat af forpostkompagniet i Sielec: styrken var som hidtil 3 grupper. Afløsning skete hver 3. dag. Mellem kl. 1130 og 1230 blev 5/223 ramt af 20 lette granater og shrapnels, 6/223 med 90 lette og Ciezow med omkring 200 lette og middeltunge granater. Herunder viste størstedelen sig at være forsagere. Nærmere undersøgelse afslørede imidlertid, at det drejede sig om gasgranater med tåregas. Der opstod herunder ingen skade blandt mandskabet. Kun ved en enkelt hest blev der konstateret forgiftningssymptomer. Da den sydligt tilstødende K.u.K. 42. Landst.Inf.Brig. blev kraftigt beskudt, blev alle reserve under Gruppe Hadsy beordret i beredskab. Mellem kl. 22 og 24 blev østrigerne i syd og II/222 kraftigt beskudt med minekastgere, hvorunder to mand såredes. Den følgende dag meddelte det østrigske 42. Brigade, at russerne på højre fløj af K.u.K. Inf.Regt. 7 havde gennemskåret sine hindringer, hvorfor afsnitskommandøren forhøjede beredskabet ved II/222 reservekompagnier og udvidede antallet af forposter. Patruljer blev hele natten sendt frem, men kunne ikke fastslå fjender. Ved regimentet blev det påbegyndt uddannelse af telefonister og signalfolk i brug af signalflag og bliksignaler. Uddannelse skete under tilsyn af fører for Fernsprech-Bataillon-Trupp.

På grund af det kraftige snefald natten til den 8. februar, havde mandskabet hele dagen nok at gøre med at rense gravene, så de igen var anvendelige i forsvar. Ved 5/223 blev der indrettet vejrposter, forsynet med forskellige måleinstrumenter, der i løbet af dagen skulle komme med meldinger med relation til flyveaktiviteter og eventuelle gasangreb. Også om den generelle vejrsituation, vindretning og vindstyrke, synsvidde, nedslag, temperatur, snedybde, vejes beskaffenhed, passerbarhed af terræn os v. blev regelmæssig indrapporteret. En tilbageholdt i Ciezow iført østrigsk uniform angav at være flygtet fra russisk fangenskab og blev overgivet til division.

Den 12. februar overtog Rittm. v. Kleist (Kürassier-Regt. 4) fra 8/223 kommandoen over I/223 under Hptm. Oppermanns orlov. I løbet af dagen herskede stigende artilleriaktivitet. I den forbindelse blev der særligt ved Pamelcze øst konstateret mange gasgranater. En påbegyndt kabelrende bag 7/2223 blev ligeledes beskudt. Kl. 2300 gik en patrulje fra III/223 under Lt. Eckhardt over floden syd for Bystrzyca øen ved Punkt 227, og kom heri kamp hvorunder 7 russere, så vidt det kunne fastslås, blev dræbt. I patruljen blev kun Musk. Metz såret af et skud gennem underarmen.

Artilleriobservatører ved 9/223 havde prævist kendskab til terrænet. Den sårede og to følgesvende orienterede ham om situationen og bad ham skyde, hvorefter russerne trak sig tilbage. Under denne patrulje forhold Gefr. Eger, som allerede havde udmærket sig den 27. januar under en tidligere opklaring, sig særlig rolig og urokkelig, og ligeledes Gefr. Philipps.

På ordre fra Gruppe Hadsy og 48. Res.Div. blev II/222 afløst af III/221 (Hptm. Mennecke) i underafsnit Jamnica. Kompagniernes rækkefølge fra højre var 12., 10. og 9., mens 11. Kompanie lå i reserve langs banedæmningen.

Den 20. februar overtog Oberst Wolf på ordre fra 48. Res.Div. kommandoen over Afsnit v. Wedel, der samtidig omdøbtes til »Afsnit Wolf«. Kl. 22 blev 2. Kompanie afløst af 4. Kompanie som forpostkompagni i Sielec. De følgende dag fulgte den sædvanlige artilleriaktivitet fra begge parter. I de enkelte bataljoner gennemførtes øvelser, hvor spærreild blev påkaldt gennem ordonnanser for tilfældet at alle øvrige signalmidler svigtede. Efter 2-3 minutter blandt de første skud under disse øvelser. Store og mindre projektører og skyttegravskanoner blev indbygget i stillingerne. Sirener som alarmering ved gasangreb viste sig utilstrækkelige, da de i skyttehuller selv på 10 skridts afstand dårligt kunne høres.

Under en III/223 patrulje den 26. februar under Lt. Eckhardt på højre fløj af 11. Kompanie, stødte man på russere, som blev angrebet og kastet tilbage. Lt. Eckhardt blev herunder såret af et geværskud i armen.

Da russerne den 28. februar fra sydøstlig retning med middeltungt artilleri beskød den nordøstlige kant af Sielec, eksploderede en granat på det øverste trin til en dækning, hvor to grupper fra 4. Kompanie befandt sig. 2 underofficerer og 3 mand blev herved dræbt, 3 mand hårdt og 4 mand lettere såret.

Feltvagt Nord blev den 2. marts omkring kl. 1330 beskudt med 60 lette granater, hvorunder der ikke var tab. Kun samtlige hertil førende telefonforbindelser blev afbrudt. Ifølge divisionsbefaling blev anlæggelsen af 2. linje påbegyndt. Mennecke-stillingen blev anset som 2. Linje for III. Bataillon og 5. Kompanie. Regimentet fik tilgang af to nye skyttegravskanoner. Den ene blev placeret på højre fløj af 9. Kompanie, den anden ved 3. Kompanie. På vej tilbage gennem forterrænet ved Paweleze den 4. marts kl. 2000 blev III/223 patrulje beskudt af russisk infanteri fra østsiden af Bystrzyca og havde herunder 1 død og 2 sårede. Et øvelsesværk for stormtropper blev anlagt ved punkt 311 under ordet Miedzy Drowniczem, og uddannelse af instruktør personel påbegyndt under Lt. Robrian.

Sidst på eftermiddagen den 8. marts befalede regimentet afprøvning af signaltjenesten ved udløsning af spærreild i tåget vejr. Alle dele lykkedes godt, da den tætte tåge meget hurtigt igen forsvandt. De røde lyskugler blev fint observeret af mellemposter. Formidlingen af ordre gennem ordonnanser lykkedes indenfor 4 minutter. Ved I. Bataillon kom en ordre med hvide signalflag først igennem efter 5 minutter og var ufuldstændig. Det var tydeligt,

at hvide signalflag ved sne og i mørke ikke var anvendelig. Lyssignaler med interimistiske lamper kunne tydeligt opfanges på 500 meters afstand.

Hele dagen den 12. marts lå fjendtlig artilleri over II. Bataillons 2. linje. Ved 10. Kompanie og bataljonsstaben blev samtlige telefonforbindelser ødelagt. Kl. 1700 arbejdede omkring 20 russere bakken overfor Feltvagt 2 og herfra beskudt, En såret russer blev båret væk. Vanskeligheder med vand i stillingerne på grund af tøvejr måtte overvindes med pumper og dræning.

Den 22. marts meddelte divisionen, at 48. Res.Div. ville blive afløst af den østrigske 21. Landw.Inf.Tp.Div., og som reserve for Hærgruppen blive samlet ved Böhm-Ermolli. Forkommandoer ankom allerede samme dag. III/223 og 5. og 6. Kompanie skulle afløses af Landst.Inf.Regt 6., mens 7. og 8. Kompanie, I/223 og 8/224 skulle afløses af Landst.Inf.Regt. 8. I de næste dage herskede rimelig ro i afsnittet.

Den 27. marts kl. 2125 var III. Bataillon med alle dele blevet afløst af III/LJR 6 og havde til fods forskudt til Podmichale (3 km sydøst for Kalusz) som hærgruppe reserve, midlertidig under kommando af 21. Landw.Inf.Tp.Div. Kl. 2230 var også 5. og 6 Kompanie blevet afløst og ligeledes ankommet til Podmichale.

Den 28. marts kl. 2100 rykkede regimentets MG fra 5. og 6. Kompanie og fra III. Bataillons afsnit ligeledes til Podmichale. 8/224 blev underlagt I/223. Efter af 7., 8. og 2. Kompanie kl. 2220 var blevet afløst af III/Landw.Inf.Regt. 8, overtog Hptm Jinbra afsnittet. II/223 bataljonsstab og kompagnierne begav sig herefter også til Podmichale. Langs fronten herskede ro. Den 29. marts k. 2020 var 1 og 3/223, 8/224 og bataljonsstab I/223 blevet afløst og kl. 2100 også de ved 8/223 placerede MG. 8/224 gik tilbage til Res.Inf.Regt. 224.

Regimentsstaben blev den 30. marts kl. 10 afløst af Landst.Inf.Regt 8 og rykkede ligeledes til Podmichale. Tilbage i afsnittet var nu kun 4. Kompanie som forpostkompagni i Cielec og MG fra 1. MGK. Disse blev ligeledes afløst om aftenen og ankom i løbet af den 31. marts til Podmichale. Regiments-adjudant Lt.d.R. Ebel blev afløst og Lt.d.R. Grünert (adjudant II/223) og blev fører for 9. Kompanie.

I Hærgruppe reserve

For første gang, efter siden slutningen af august 1916 at havde ligget i stilling, var regimentet nu placeret bag fronten. Efter at de første dage var gået til soignering af våben og beklædning og til at indrette kvarterne, begyndte i de følgende dage den planmæssige uddannelse af regimentet. Af erfaringerne de sidste krigsår var det blevet nødvendigt at gøre officerer og mandskab fortrolig med en nye taktisk. Centrum i kampen var divisionen, der nu kun bestod af én brigade med tre regimenter. Ved 48. Res.Div. var denne 96. Res.Brig. Res.Inf.Regt. 224 forlod divisionen. Artilleriet forstærkedes af tunge haubitser. I hver bataljon blev der opstillet en Minekaster-afdeling til bemanding af de tildelte 4 lette minekastgere. Det drejede sig også om, nu at uddanne officerer og mandskab på alle specialvåben som let maskingevær, tungt maskingevær, granatkaster osv. Hertil blev som tidligere oprettet særlige kurser. Også uddannelsen af stødtropper blev ivrigt gennemført; til dette formål blev der anlagt særlige uddannelsesværker. Håndgranat-, granatkaster- og signalenheder blev videre forstærket. Der blev gennemført omfattende skydeuddannelse, mens der blev lagt særlig vægt på gasbeskyttelse gennem øvelser med gasmasker og afprøvning i gasøvelsesrum, ligesom uddannelsen af redningsmandskab. Eksercits, march- og kampøvelser bidrog til, at officerer og mandskab blev samlet og til at der blev opnået en anvendelig enhed, der også kunne anvendes på andre krigsskuepladser. De krav, stillingskrig på den franske krigsskueplads, kom i centrum for at undgå forkert uddannelse. Divisionen skulle snart fremstå i en form. hvorefter den kunne anvendes på ethvert brændpunkt i krigsskuepladserne. Gennem uddannelsen med eksercits blev der lagt særlig opmærksomhed i at opdrage den enkelte mand til selvstændig handling. Divisions- og brigadekommandører satte sig ved ofte at overvære uddannelsen, ind for at nå de fastsatte mål så hurtigt som muligt, da sandsynligheden af en snarlig anvendelse af divisionen på den vestlige krigsskueplads var forventet.

Den 14. april skulle I. Bataillon afløse III/222 i Krylos, hvortil der allerede var sendt kvartermagere. Da bataljonen fra bataljonens stabskvarter (i den sydøstlige del af Pobmichale) marcherede gennem landsbyen, kom der i den nordøstlige del ordre fra division om, at I. Bataillon ikke skulle afløse i Krylos, men indtil videre forblive i Podmichale.

Den 17. april kom så ordren om regimenters transport.

48. Res.Div overgik til K.u.K. 2 Armee. Regimentet blev den 18. april indladet i Kalufz og Bednarow. Turen gik over Stryj, Lemberg, Krasne til Zloczow, hvor der blev udladet. Mandskab kom her i barakker frem til den 19. april, mens officerer blev underbragt i byen. Samme dag blev kvartermagere sendt frem til de nye indkvarteringsområder.

Den 20. april kom I. Bataillon til Slawna, II. Bataillon til Snowicz, og III. Bataillon og regimentsstab til Pluchow, hvor der stod huse og barakker til rådighed for indkvartering. Her i Afsnit Zloczow blev uddannelsen

fortsat. Desuden stod III. Bataillon til rådighed for 197. Inf.Div og I. og II. Bataillon for IX. Korps to dage om ugen til udbygning af de bagved liggende stillinger.

Den 8. maj blev I. og III. Bataillon inspiceret af den kommanderende general v. Eben. III. Bataillon foreviste et indrammende angreb mod en tilbagetrækkende fjende, hvis bagtrop igen var gået i stilling. Efter øvelseskritik, hvorunder Exz. v. Eben udtalte sin anerkendelse, udførte begge bataljoner og MGK parademarch.

En besigtigelse af II. Bataillon den følgende dag udløste ligeledes rosende ord.

Den 17. maj formiddag gennemførte regimentet en generalprøve på den næste dags parade for kommandøren for den østrigske 2. Armee, Feldmarschall Böhm-Ermolli. Om eftermiddagen blev paraden aflyst. Regimentet fik ordre til transport. Personel fra Elsass-Lothringen blev byttet med personel fra rekrut-depotet. De af etaten indkøbte panjeheste og -vogne blev afgivet. Alle officerer og mandskab blev fra deres forskellige kommandoer bragt tilbage til regimentet. Det var nu klar for alle, at regimentets indsats på den østlige krigsskueplads var slut. Samme dag blev I. Bataillon kl. 2000 indladet i Zloczow-øst. Den 18. maj kl. 0200 fulgte II. Bataillon fra godsbanegården +320 øst for W.H. på strækningen Zarewanice-Zloczow, III. Bataillon kl. 11 fra Zloczow-øst og kl. 1330 rullede regimentsstab og de tre MGK mod den vestlige krigsskueplads.

Foran Verdun 1917

48. Res.Div. havde under 2½ års indsats på østfronten klaret enhver udfordring. Som krigsbarn opstillet i de første krigsmåneder af 1914 og på trods af i begyndelsen næsten udelukkende at bestå af ikke uddannet personel og krigsfrivillige, havde den efter dens korte uddannelsesperiode, alligevel vist sig en fuld anvendelig enhed. I Vest i forsvar ved Fromelles, under den sejrrige fremmarch gennem Russisk-polen og senere under de vanskelige kampe i de for tyske enheder uvante bjerg i Karpaterne, havde den bestået sin prøve. Fremrykningen i Galicien 1915 og forsvaret mod den store Brussilow-offensiv i 1916, hvor den som eneste tyske division i et stort afsnit kunne takkes for at bringe til standsning, satte nye laurbær til fanen. Nu var medlemmerne af divisionen, især dem, der gennem lang tid havde kæmpet med den i øst, og her oplevet hårde kampe og trommeild, af den faste overbevisning, at division ville vise, at også i øst stod en tapper hær, og ikke kun et »brandvæsen«, som så mange af vestdivisionerne mente.

På vestfronten havde Ententen i begyndelsen af april startet voldsomme angreb. Ved Arras, langs Aisne og i Champagne udkæmpedes hårde kampe, der fortsatte til slutningen af maj. Også på vores side krævede disse rasende angreb indsættelsen af alle reserver.

Efter en nødvendig uddannelse gennem de sidste uger, der skulle gøre 48. Res.Div. fortrolig med kampforholdene i vest, blev divisionen derfor indsat på et særlig udsat sted på vestfronten foran Verdun.

Den blev her underlagt 5. Armee under General v. Gallwitz.

Transport til vestfront

Turen gik over Oswiecim – Breslau – Leipzig – Frankfurt a.M. – Worms – Saarbrücken – Montmédy – Stenay til Dun. I Oppeln var der indlagt et flere timers ophold, hvor der blev badet og afluset.

Dem 22. maj 1915 nåede I. Bataillon frem til Dun, II. Bataillon blev kl. 2345 udladet i Stenay. Herfra blev de fordelt med stab I/223 og 1. Kompanie i Mont, 2., 3. og 4. Kompanie i Sassey, Stab II/223 med 4. Kompanie i Halles.

Den følgende dag kl. 0415 blev III. Bataillon losset i Stenay og stab, 9, 10 og 12. Kompanie indkvarteret i Halles, 11. Kompanie i Beauclair. Regimentsstab og de tre MGK blev kl. 12 losset i Dun. Staben kom i kvarter i Boulain Ferme, 4 km sydvest for Stenay, 1. MGK i Stenay, 2. MGK i Beaufort og 3. MGK i Beauclair. den 4. juli blev 2. og 3. MGK forlagt til Wilseppe, 11. Kompanie til Halles. 48 Res.Div. blev underlagt VII. Armeekorps under 5. Armee til fremtidig indsættelse.

Uddannelsestid ved Meuse

Før divisionen blev indsat på vestfronten måtte den imidlertid igennem en kort, men intensiv uddannelsesperiode for at gøre den fortrolig med kampforholdene på vestfronten. Division stod siden den 10. maj under kommando af generalmajor v. Hippel. Eksercits og kampuddannelse og uddannelse på øvelsesværk var grundlaget. Derudover var der særundervisning for officerer og mandskab i let- og tungt maskingevær, granat- og minekastere, særlige kurser for storm- og håndgranatgrupper, øvelser for trompetere og trommeslagere og uddannelse af signalpersonel. Skydning og gasmaske uddannelse for enkeltmand. Efter besigtigelse af 1., 7. og 12. Kompanie under praktisk uddannelse og af officerer under skydning med granat- og minekastere, maskingeværer, brug af håndgranater, udtalte divisionskommandøren sig meget rosende over den friske Geist blandt tropperne.

Stillingskamp ved Verdun

Den 21. juni blev I. Bataillon efter ordre fra Generalkommando VII Armeekorps stillet til rådighed for 10. Res.Div. Bataljonsstab, 1. Kompagnie og 1. MG-Kompagnie rykkede kl. 0930 fra Mont og marcherede over Sassey, hvor 2., 3. og 4 Kompanie sluttede sig til sammen med kamptræn og den store bagage, videre til Doulcon. Herfra fortsatte marchen over Clery-le-Petit til Brieulles, hvorfra kompagnier og bagage med store intervaller fortsatte til Nantillois. 2. og 4. Kompanie og bagagen kom her i kvarter i huse og barakker. 1. og 3. Kompanie fortsatte og ankom kl. 1700 til Montfaucon, hvor de blev underbragt i en skovlejr. Bataljonen var som arbejdsstyrke underlagt 77. Brigade. På ordre herfra blev kompagnierne den 22. juni trukket frem til arbejde som følger: I afsnit »Quelle« (Res.Inf.Regt. 37) 4. Kompanie og 1 deling 2. Kompanie under Lt. Hahn; i Afsnit »Hindenburg« (Füs.Regt. 37) 1. og 2 delinger 2. Kompanie under Oblt. Schnaedter; i Afsnit »Höhe« (Inf.Regt. 155) 3. og MG-Kompanie. Kompagnierne lå i dækninger i de bageste linjer og støttepunkter. De var underlagt afsnitskommandørerne og blev af disse anvendt til arbejde, transport og sikkerhedstropper. De bar om dagen forplejning og om natten materiel, særlig ammunition, frem i forreste linje. De øvrige bataljoner fortsatte uddannelsen.

Den 26. juni kom II. Bataillon til 10. Res.Div. og underbragt med stab, 5, 7, 2. MGK og den store bagage i Nantillois, 6. og 8. Kompanie i Montfaucon lejren.

Den 27. juni blev III. Bataillon afgivet til 10. Res.Div. og placeret i Lejr Beugeholz (sydvest for Nantillois). Natten til den 27. januar blev I. Bataillons kompagnier trukket tilbage til Nantillois. Den 27. juni om aftenen kom kompagnierne med undtagelse af MG-kompagnierne, igen frem, og placeret i Afsnit »Hindenburg« og på venstre fløj af Afsnit »Quelle«, hvor de blev underlagt Füs.Regt. 37. II. Bataillon blev på ordre fra 77. Brigade i beredskab trukket frem og placeret med stab og 7. Kompanie i Støttepunkt I, 5. Kompanie i Malancourt og Støttepunkt Myslowirtz, 6. Kompanie på banegård Scheune, 8. Kompanie i beredskab III og IV. III. Bataillon lå efter III/Res.Inf.Regt. 37 var trukket ud, i de hermed frigjorte barakker som divisions reserve for 10. Res.Div.

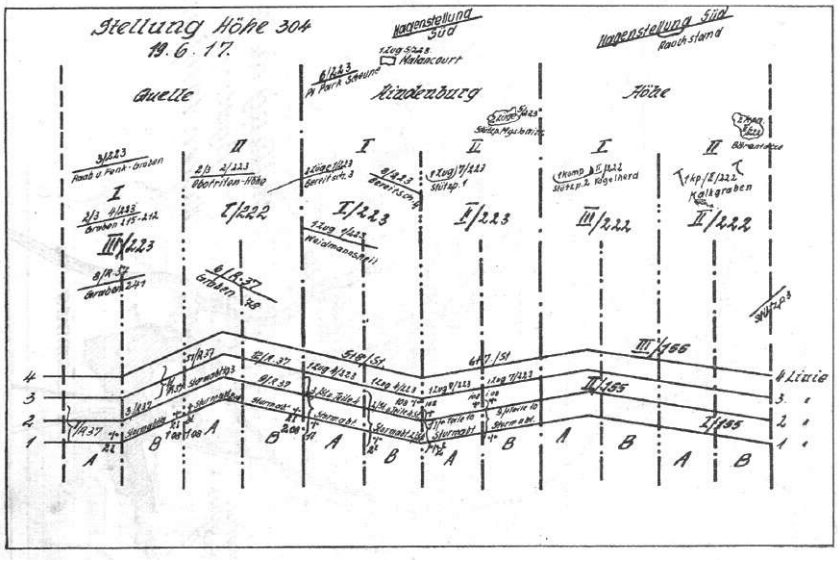

Storm på de fjendtlige stillinger i Avecourt-skoven frem til Højde 304. 28.6 – 3.7.1917

Den 28. juni om aftenen blev der gennemført et angreb langs hele 10. Res.Div. front, der til formål havde at erobre to franske linjer. Herunder havde Füs.Regt. 37 så betydelige tab, at to delinger (en fra hver af 2. og 4. Kompanie) under Lt. Reicheli og Dörrstein, måtte trækkes frem i den gamle tyske 1. linje.

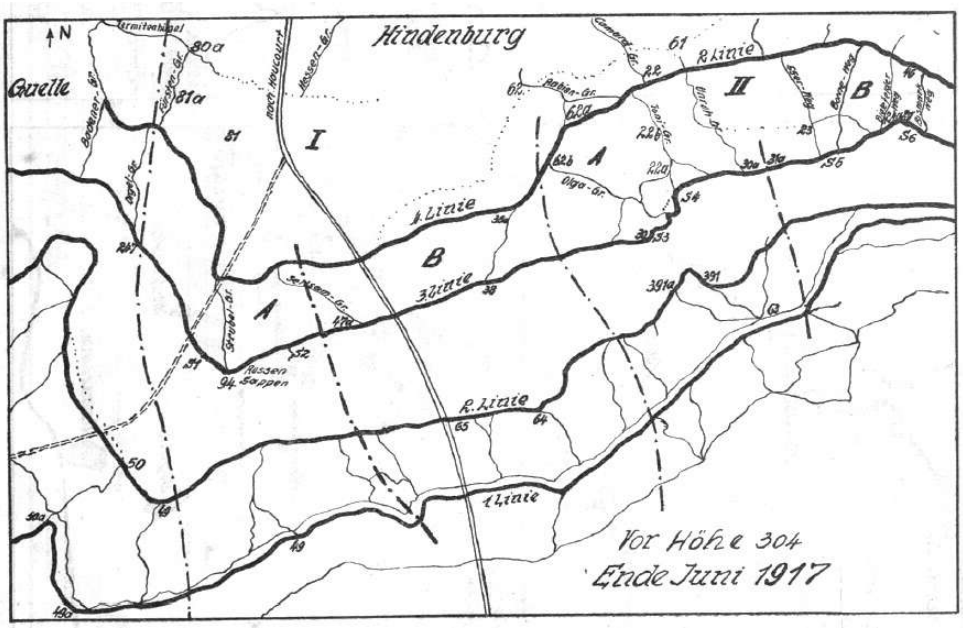

Efter af stab I/Fü.Regt. 27 var lagt frem i forreste linje til Ib, lå bataljonsstaben i Schönemark, 1. Kompanie i Beredskab 3. Folkene nå meget tæt sammenblandet med folk fra 8/223. Fra 2. Kompanie var kun delingen under Lt. Reichelt nået frem til støttepunktet på Obotriten-højden, mens Oblt. Schnaedter med de to andre delinger i første omgang blev i Malancourt. 3. og 4. Kompanie blev underbragt i mellemstillingen og i Ley-graven. Kl. 0500 var begge delinger fra 2. og 4. Kompanie nået frem til den første gamle linje. Ved deling Dörrstein var også stødtrop og pålidelige folk. Efter mundtlig aftale besatte en deling fra 1. Kompanie (5 grupper) kl. 0500 »Weidmannsheil«. Et fransk modangreb var slået tilbage inden reserve-delingerne ankom kl. 0500. Vizefeldwebel Wiehmann 3/233 meldte, at 1. grav var beskadiget, men anvendelig. Folkene var her underbragt i tunneldækninger. Hele dagen lå fransk artilleri og minekasterild over gravene. Kl. 1430 ankom Offz.Stellv. Schwarz 2/223 til Bereischaft 2 med en deling. Kl. 1710 blev et fransk modangreb forhindret gennem spærreild. Kl. 2215 kom meldingen, at det var lykkedes franskmændene igen at nå deres gamle stillinger, og endda truede den 1. gamle tyske linje. Efter telefonisk ordre fra Regiment 37 kl. 0230 afgav II. Bataillon to delinger fra 7. Kompanie til III/37, hvortil de ankom kl. 0430. Mellem kl. 1030 og 1100 blev Camard-sænkningen beskudt med lette gasgranater. På ordre fra Regt. 37 blev 8. Kompanie kl. 2220 stillet til rådighed for I/37 til et modstød. Kl. 2340 rykkede på nye ordre fra Regt. 37 resten af 7. Kompanie med Lt. Hartte frem, og blev stillet til rådighed for III/37. Samtidig rykkede 6. Kompanie ind i Støttepunkt 1. III. Bataillon blev kl. 2230 trukket frem i afsnit »Quelle«. Kompagniet blev her taktisk underlagt kommandøren for dette afsnit, major Suche, Res.Inf.Regt. 37.

Natten til den 30. juni blev franskmændene foran I. Bataillon igen trængt tilbage. I denne succes i »Hindenburg I« var også de allerede indsatte delinger fra 2. og 4. Kompanie impliceret; herunder udmærkede sig særligt to stødgrupper under Utffz. König 4/223. På ordre fra 77. Brig. blev 10 stødgrupper á hver 6 mand samlet i beredskabet, hvor de nødvendige forberedelser blev truffet til indsættelse. Fører for stødgrupperne var Lt. Reichelt 2/223, Lt. von der Lieth 3/223 og Utffz. Höhn 2/223. Disse stødgrupper fik tildelt tre stødgrupper fra Sturmbataillon 5 (Rohr) og 4 flammekastere til rensning af den franske stilling - »Franzosennest«. Det drejede sig om et stykke skyttegrav på 250 meters bredde mellem 266 og 267 i Afsnit »Hindenburg«. Den 1. juli kl. 2130 skulle angrebet gennemføres. På telefonisk ordre fra Füs.Regt. 37 havde 1. Kompanie om morgenen besat kampgraven. 3. og 4. Kompanie blev på samme tid fra mellemstillingen i afsnit »Quelle« flyttet til Afsnit »Hindenburg« i beredskab. I løbet af dagen havde 1. Kompanie betydelige tab til den kontinuerlige artilleribeskydning (10 døde og 31 sårede). Da 1. og 8. Kompanie var placeret i den tidligere 1. franske grav, fik Lt. Hahn 4/223 ordre til med to delinger af besætte den tidligere 1. tyske grav. Fra 2. Kompanie forblev en gruppe i Malancourt og en i Neuwerk, mens de øvrige rykkede i Beredskab 3 med Oblt. Schnaedter og Lt. Hartte. Efter ordre fra Afsnittet blev tre grupper fra 3. Kompanie kl. 1230 stillet til disposition for II/223 som transportgrupper i »Hindenburg II«. Resten af 3. Kompanie bragte materiel til 4. Kompanie og af 4. videre til 1. Kompanie. Ved II. Bataillon rykkede på ordre fra Regt. 37 kl. 1230 også 6. Kompanie frem til III/37. Kl. 1455 blev to delinger af 5. Kompanie stillet til rådighed for III/38 og rykkede frem. Hele dagen lå kraftigt artilleri over stillingen og det bagved liggende terræn. Ved III. Bataillon

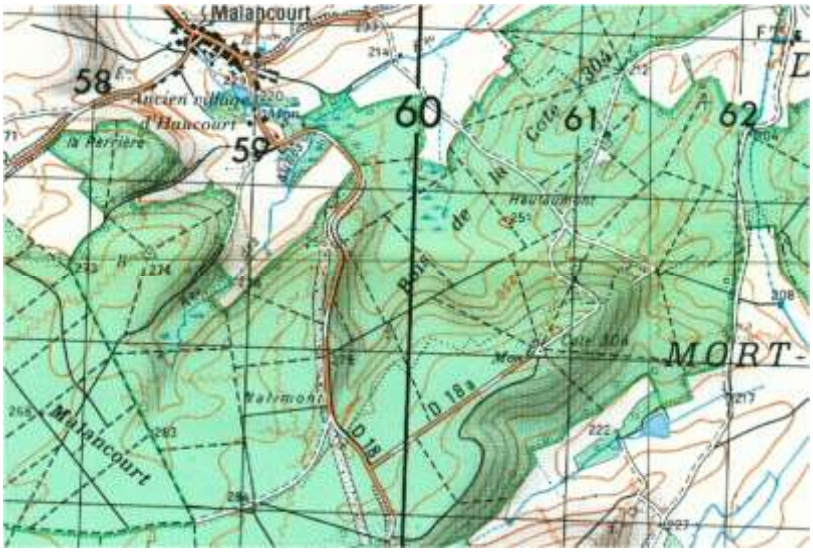

opstod kl. 2300 på højre fløj en kamp på håndgranater mod en fransk patrulje. 10. Kompanie forstærkede forreste linje med to grupper den.

Den 1. juli konstaterede en dygtig gennemført patrulje under Utffz. Höhn fra I. Bataillon før angrebet, at franskmændene som resultat af store tab, om dagen rømmede den grav, der skulle angribes. Stødtropper besatte øjeblikkeligt graven og blokerede de bagud gående løbegrave. I løbet af natten til den 2. juli blev 1. afløst af 4. Kompanie.

De endnu ikke indsatte kompagnier fra I. Bataillon blev den 2. juli bragt i stilling. Bataljonens minekaster-personel overtog betjeningen af I/37 minekastere, og 1. MGK afløste den fra I/Füs.Regt. 37. Major Thomas overtog Afsnit »Hindenburg II«. Fra kl. 2015 til 2220 lå en kraftig fjendtlig artilleriild fra alle kalibre over hele afsnittet. I løbet af natten var der af varierende længde fjendtlige skydninger. I løbet af natten til den 3. juli blev 8. Kompanie afløst af 3. i Afsnit »Hindenburg«.

Forstærket med stødgrupper fra Sturmbatl. 5 (Rohr) og flammekastere gennemførte Sturm-Abt. II/223 den 3. juli på øvelsesværk i Nantillois en øvelse (»Erobring af den af fjenden besatte skyttegravstrekant mellem Punkt 63 og 63a«) under ledelse af regimentskommandøren. Om aftenen forskød stormtropperne til Malancourt og nåede i løbet af natten frem til Støttepunkt I i »Hindenburg II« hos Major Thomas, under hvis ledelse operationen skulle gennemføres den følgende dag.

Den 4. juli kl. 0030 begyndte fjendtligt artilleri at beskyde Erlenbach-sænkningen med omkring 6.000 gasgranater. Den stærke beskydning af fjendtligt artilleri mod vore stillinger fortsatte dagen igennem. Kl. 0700 iværksattes angrebet på ordre fra 77. Inf.Brig. Angrebet bestod af Sturm-Abt. I (Lt. Keymel) med 7 grupper (herunder to fra Storm-Batl. 5), 2 flammekastere, 8 pionerer, 20 mand skansekommando og 10 bærer; Sturm-Abt. II (Vizefeldw. Leyser) med 5 grupper (heraf to fra Storm-Batl. 5), 2 flammekastere, 8 pionerer, 12 mand skansekommando og 10 barer; Sturm-Abt. III (Utffz Hollinger) med 2 grupper. Efter en forberedelse med artilleri og minekastere, brød alle tre afdelinger præcist kl. 0740 frem fra deres udgangsstillinger. På grund af indskydningen dagen i forvejen og samme morgen, syntes franskmændene at være forberedt på angrebet. Stormenhederne blev taget under ild straks efter at have forladt deres grave. Efter at have nået noget terræn kom de under fjendtlig MG-ild (fra tre sider) og også under artilleriild, hvorved deres fremrykning blev meget vanskelig og langsom. Alligevel kom en afdeling med flammekastere frem til et blokhus og røg det ud, mens samtidig der fandt kamp på håndgranater sted. Den anden flammekasterpioner blev såret, rettede i ophidselsen brandrøret mod sig selv og fik herved store forbrændinger. Flammekasteren selv blev gennemskudt og uanvendelig. Heftig fjendtlig MG-ild flankerende skråt bagfra, meget heftig anvendelse af geværgranater og fjendtlig infanteriild fra flere sider bibragte angrebet store tab så hele operationen mislykkedes.

Natten til den 5. juli blev 6. og 7./Füs.Regt. 37 afløst i forreste linje af 7. Kompanie. 4/223 blev afløst af 8/37. Også de tre forreste MG fra blev afløst af MGK/Fü.Regt. 37. Et af de afløste MG blev placeret i Stand 16, mens de to øvrige kom tilbage til Nantillois.

4. Kompanie nåede den 5. juli kl. 0100 frem til Beredskab 3. Stillingen var meget medtaget af den kontinuerlige beskydning af tunge og middeltunge kalibre. Ved I. Bataillon var højre fløj af kampgraven og en stor del af 2. grav fuldstændig jævnet med jorden. 3. og 4. Grav var endnu gangbar, men ydede på steder dårligt nok dækning mod observation. I 1. grav var der to tunneldækninger; eller lå folkene i stykker af skyttegrave og i granatkratere. I »Hindenburg II« var en stor del af dækningerne i 3. grav ødelagte. Det betragtelige antal af folk, der levende begravedes, viser, at folk kun i ringe grad var beskyttet mod artilleriilden. Forplejningen af forreste linje var meget vanskelig, da madbærer måtte passere lange strækninger af månelandskab under artilleri for at komme fra køkkenerne til fronten.

Officerer og mandskab havde forholdt sig fortræffeligt under de første dages kampe på vestfronten. Der herskede ro og orden i kompagnierne. Alle befalinger nåede igennem, hurtige og klare meldinger fulgte. Der blev

tappert kæmpet med fjenden og sejt holdt ud trods anstrengelser, afsavn og tab. Regimentsstaben indrettede sig i »Tannenberg« og overtog herfra Afsnit »Hindenburg«. Om eftermiddagen skød tungt fjendtlige artilleri sig ind mod II. Bataillon ledet af fly. Mellem kl. 22 og 24 lå der stærk artilleri af alle kalibre over gravene.

Hele den 6. juli var det fjendtlige artilleri meget aktiv mod stillinger, løbegrave og de bagved liggende områder. Ved I. Bataillon blev den forreste linje beskudt med geværgranater. Fransk artilleri lagde tungt artilleri over 2. grav (22-cm), 2., 3. og 4. Grav med 10,5- og 15-cm (60-70 granater i timen). Med en udmærket observation blev fjendtlig artilleri lagt over enkelte folk, ordonnanser, madhentere osv.

Natten til den 7. juli blev II/37 afløst af I/37. Hele dagen gennemførte fjendtlig artilleri livlig aktivitet. Forurolige lsesild lå med lette og middeltunge kalibre over hele området. Om formiddagen blev et fjendtligt fly skudt ned af en af vore i retning af »Entenschnabel«. På ordre fra 77. Brigade afløst om aftenen Major Meyer kommandøren for Füs.Regt. 37 som kommandør af Afsnit »Quelle«. Kommandoen over III/223 blev overtaget af Oblt. Schaedter.

Den 8. juli var den fjendtlige artilleri over III. Bataillon mindre kraftig. En fuldtræffer ved 10. Kompanie blev begge bataljonens granatkastere ødelagt. Under beskydningen af I. Bataillons afsnit slot en granat gennem taget på en dækning. Den eksploderede ikke. I stedet knækkede brandrøret af og gasser (primært kuloxid) fyldte dækningen. Herved opstod tab: 1 underofficer død, 2 vizefeldwebler, 1 sanitetsfeldwebel og 8 mand blev dels kraftigt, dels lettere forgiftet.

På anmodning fra 77. Inf.Brig. indberettede regimentet den 9. juli:

> Fjenden har fortsat offensive tendenser. Fjendtlig artilleriild kommer mest flankerende, Højde 304 lider navnlig under ild fra enkelte feltbatterier der fra vest flankerer den. Infanteriet ønsker en øjeblikkelig overvældende reaktion fra artilleriet, når fjendens ild begynder.

Den 10. juli omkring kl. 0600 forventede I/223 et fjendtligt angreb. 1. linje lå kontinuerlig under flankerende ild. 2. Linje var næsten fuldstændig jævnet med jorden. 3. og 4. Grav var kraftigt beskadiget, og mange dækninger styrtet sammen. Fra tidlig morgen beskød vore mørsere de to franske blokhuse på Punkt 63. Kommandøren for 77. Inf.Brig. befalede telefonisk om formiddagen, at der om aftenen skulle gennemføres en opklaring virkningen af ilden mod blokhusene, og, hvis muligt, om der skulle ske en besættelse af dem skulle iværksættes. Afsnitkommandør »Hindenburg« beordrede Storm-afdeling Keymel II/223 til at gennemfører opgaven med 12 pionerer tildelt til sprængning af blokhusene. Imidlertid øgedes den fjendtlige artilleriild om aftenen til trommeild, hvorved enhver form for opklaring blev umulig.

Natten til 11. juli blev I/37 afløst af III/37. Fra tidlig morgen startede en vedvarende, systematisk beskydning af gravene med alle, også tunge kalibre (18 og 28 cm), leder af fly. Herunder blev de endnu eksisterende dele af graven jævnet med jorden. Soldaterne i granatkraterne præsterede et enormt stykke arbejde med at grave ud og holde ud under den voldsomste beskydning. Om aftenen sendte I/223 en melding, ifølge hvilken forstærkninger allerede samme nat var stærkt nødvendig. De første tre linjer eksisterede overhovedet ikke mere; det var et månelandskab af kratere. De fleste dækninger var knust og tabene store. 3. Kompanie blev sendt frem som forstærkning, mens pionerer blev indsat til at grave de indespærrede fri.

På indtrængende anmodning fra afsnitskommandøren om afløsning fra I/223 blev II/37 trukket frem til afløsning.

Kl. 0530 den 12. juli blev stab, 1., 2. og 4. Kompanie afløst. Disse marcherede til Nantillois og herfra til Liny, hvor de kom i kvarter. 3/223 og 1. MGK forblev i første omfang i stillingen. 7/37 blev stillet til disposition for Afsnit II, og 5/223 rykkede ligeledes til Liny. Artilleriilden var hele dagen af varierende styrke. På anmodning blev der af vores artilleri gennemført gengældelsesskydninger. Kl. 1100 lå både en tysk og en fransk flyvemaskine over afsnittet. I retning mod sydvest kunne man se to franske længeballoner. III. Bataillon i Afsnit »Quelle« måtte udholde samme forhold som bataljonerne i Afsnit »Hindenburg«. Den havde til højre kontakt til II/Landw.Inf.Regt. 125 og til højre med I/222. Også ved III. Bataillon kunne de gamle stillinger ikke længere genkendes; også her kun et månelandskab af kratere og store tab ved sammenstyrtninger. Forsøg på at grave ofrene fri mislykkedes for det meste.

Den systematiske beskydning af vores linje fortsatte også den 13. juli. Der var ikke længere stillinger. Kun i ganske få tilfælde kunne dækninger stadig anvendes. Ilden lå hovedsageligt over 1. og 3. linje og mod Camardsænkningen. Terrænet skiftede daglig udseende på grund af artilleribeskydningen, og det krævede store anstrengelser at opretholde forbindelsen mellem afsnittene. Kontakter og poster blev dag og nat hyppigt kontrolleret af officerer. En ny inddeling af afsnittene blev varslet af divisionen. Et forkommando fra III/221 ankom til afløsning af II/37

Den 14. juli kom også et forkommando fra II/113 til afløsning af II/223. I Afsnit »Quelle« kom der ordre til, at III/223 natten til den 15. juli ville blive afløst af II/142. Artilleribeskydningen fortsatte også denne dag med uformindsket styrke. Hen på eftermiddagen og om aftenen forstærkedes beskydningen i et sådant omfang, at man måtte forvente et snarligt angreb. 77. Brigade befalede derfor, at II og III/223 efter afløsning ikke skulle rykke bagud, men afvente yderligere ordre ved banegården Scheune-Malancourt.

I løbet af n til den 15. juli blev II og III/223 afløst, og kunne om morgenen rykke til Halles. Her blev de gamle kvarterer indtaget. I. Bataillon var allerede dagen i forvejen fra Liny nået dens gamle kvarterer i Mont og Sassey, efter at den i Liny havde ligget som reserve for 6. Res.Div.

Regimentsstaben blev den 16. juli kl. 0600 afløst af Inf.Regt. 113. Den forskød til Sassey, hvor den kom i kvarter. Enhederne soignerede våben og udrustning, men havde frem for alt hvil.

Regimentets tab havde i perioden 25. juni til 15. juli blandt officerer været 2 døde og 5 sårede. Af mandskab var 86 døde og 289 såret. 2 mand var meldt savnet.

48. Res.Division som indgrebsdivision i den østlige del af Maasgruppe West

Den 17. juli modtog regimentet 125 mand fra 48. Res.Div. rekrutdepot. Om formiddagen havde I. Bataillon taget opstilling på Côte de Châtel til parade for regimentskommandøren Major Glette. Denne lykønskede bataljonen for dens fremragende præstation, og med opfordringen til fortsat tapper indsats, sluttede han de korte, militære ord med at udbringe et hurra for den øverste krigsherrer. I de næste dage blev uddannelse af officerer og mandskab fortsat med stor iver. Samtidig gik dagligt rekognosceringskommandoer med officerer og mandskab frem for at fastlægge adgangsveje og beredskabspladser for tilfældet af en indsættelse af 48. Res.Div. Mens Hptm. Oppermann var på orlov overtog Hptm. Kohlrausch (Res.Inf.Regt. 211) kommandoen over I. Bataillon, mens Oblt. Schnaedter afløste den syge Major Thomas i udetjenesten. Ifølge regimentsbefaling blev Utffz. Brandes (7. Kompanie) udnævnt til officersaspirant og på grund af særlig tapperhed overfor fjenden forfremmet til tjenestemands ansat Vizefeldwebel.

Den 25. juli blev regimentet inspiceret af den kommanderende general v. Francois, Divisionskommandør v. Hippel og brigade-kommandøren. Ved denne lejlighed udtalte v. Hippel regimentet sin tak og anerkendelse for dens fortræffelige og tapre indsats under kampene på Højde 304, der også på allerhøjeste sted havde fundet anerkendelse. Under denne anerkendelse blev det klart, at regimentet også på vestfronten, som den havde gjort det på østfronten, var i stand til at udfylde sin rolle, og også var egnet til at løse opgaver i selv de vanskeligste situationer.

Den 29. juli kunne man vest for Meuse hører vedvarende trommeild; divisionen beordrede derfor alarmberedskab, der fortsatte også næste dag.

Den 5. august blev Hptm. Meyer midlertidig Regimentskommandør, mens Major Glette var på orlov. Hptm. Kohlrausch overtog kommandoen over III. Bataillon og Oblt. Schnaedter over I. Bataillon indtil Hptm. Opperemann returnerede.

Den 8. august blev der i Chenois-skoven gennemført en divisionsøvelse med 48. Res.Div. som indgrebsdivision. Den 13. august kl. 11 modtog regimentet via brigade en divisionsbefaling. »Regimentet står alarmeret klar i kvarterer«. Derfor rykkede bataljonerne straks fra regimentes øvelsesplads i Wiseppe skoven til respektive kvarterer. Her blev de i divisionsbefaling af 29. juli beordrede forholdsregler truffet.

Forsvarsslag ved Verdun

Bataljonerne forskød til Saulmory, hvorfra de med tog blev transporteret videre til Brieulles-sur-Meuse. Herfra blev Vilosnes nået til fods. Bataljonerne fik ordre til at marcherer videre til Sivry-sur-Meuse på den østlige side af Floden.

Den 14. august kl. 0100 nåede I. og III. Bataillon hertil og i meget snævre kvarterer. II. Bataillon nåede frem omkring kl. 0600 og placeredes i lejren Sivry-ost. Posteringer blev fremskudt i Etzel-stillingen. Regimentets ordonnansofficer modtog ved divisionen på Punkt 294 i skoven ved Dannevoux følgende direktiv: 1) Indkvartering af regimentet i Sivry i alarmberedskab. 2) Etablering af vagt med alarmposter. 3) Rekognoscering af de meldte fremrykkeakser. 4) Fremsendelse af forkommandoer til Rum III og IV. For den sygemeldte Hptm. Oppermann overtog Hptm. Frisch II/222 kommandoen over I. Bataillon og indtil ankomsten af Lt. Hassinger over 4/223. Kl. 0600 rykkede et forkommando under Lt. Wiehmann til Forges-skoven i Hage-syd stillingen til Inf.Regt. 24 (Batl. Herzberg). II. Bataillon sendte et forkommando til Rum III og stillede sikkerhedsbesætning i Etzel-stillingen. På ordre fra brigaden blev II. Bataillon forlagt til Minden lejren syd for Vilosnes, hvortil den ankom kl. 2330. Også III. Bataillon sendte en gruppe fra hvert kompagni til Hagen-syd stillingen under Offz.Stellv. Werner, hvor den ifølge divisions-befaling skulle sørge for ordonnansrute fra 281 til 301 (brigade kommandostation). 10. Kompanie opklarede syd for Sivry for overgange over Meuse, dog uden succes. 11. Kompanie stillede lokalvagt, og 9. og 12. Kompanie underofficersposter i Etzel-stillingen med hver en gruppe. Om eftermiddagen inspicerede divisionskommandør, Generalmajor v. Hippel regimentets kvarterer i Sivry. Den 15. august udførte bataljonerne kun let tjeneste i kvarterne. Om aftenen faldt enkelte granater af middeltung kaliber over landsbyen, hvorved en underofficer og en mand blev såret. Forkommandoerne blev den 16. august afløst hver 12. time. Kl. 2200 befalede 48. Res.Div. II. Bataillons afgang som sikkerhedsbesætning i Hagen-syd stillingen bag Afsnit »Rote Erde«. Bataljonen blev underlagt 6. Res.Div.

Bataljonen rykkede ud den 17. august kl. 0230. Bataljonsstaben blev placeret i 12. Inf.Brig. kommandostation »Tanne«. Bataljonens afsnit, hvor der som befalet af 6. Res.Div. blev rekognosceret, lå hele dagen under heftigt artilleri fra begge sider. I/221 i Lejr Minden blev underlagt regimentet og havde ifølge brigade befaling ordre til at rekognoscerer adgangsveje til Rum III og IV. Kl. 2255 beordrede division fremrykning af kommandoet i skillelinjen, hvorfor I/223 kompagnivis rykkede frem i de opklarede stillinger i den østlige kant af Forges skoven i højde med Hagen-Syd. MG-Kompagni, mine- og granatkastere blev tilbage i Sivry.

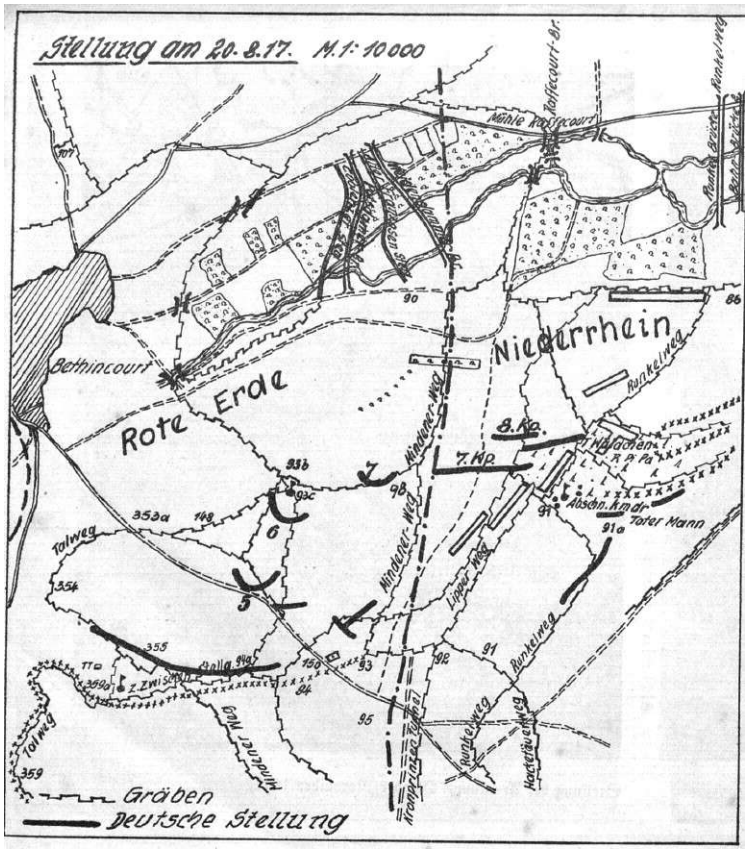

Ifølge meldinger koncentrerede den fjendtlige artilleriild sig den 18. august om »Roten Mann«. Efter telefonisk ordre fra 96. Res.Brig. blev I/221 underlagt Res.Inf.Regt. 222. Kl. 2200 blev III/223 alarmeret og underlagt 6. Res.Div. Kort efter blev også regimentets stab underlagt 6. Res.Div. og fik til opgave, i Afsnit »Braunschweig« at rekognoscerer tilstand situation ved Res.Inf.Regt. 24.

Som resultat af opklaringen den 19. august, lød meldingen: »Stilling kun kraterlinje. Kampstyrke af bataljon omkring 250 mand. Enhederne af vedvarende trommeild stærkt påvirket og i behov for afløsning«. Dagen igennem blev Sivry beskudt med tungt og middeltungt artilleri. 6 fjendtlige fly kastede bomber over området, hvorved Feldwebel Tabbert (2/223) og Musk. Stoll (3/223 blev hårdt såret. Om aftenen blev Sivry på ordre fra 6. Res.Div. rømmet. Enhederne blev for de flestes vedkommende underbragt i skovlejren Sivry-Ost. Regimentsstaben blev flyttet til Vilosnes. II. Bataillons

kompagnier forskød individuelt fra midnat fra Hagen-Sud stillingen til fronten. Kun 8. Kompanie, til hvem ordren ikke var nået frem, rykkede ikke ud, men først natten til den 20. august. 7. og 8. Kompanie blev placeret ved kommandostation 91b med regimentsstab 20, hvor de lå i åbent terræn eller i kratere. Stab II/223 blev placeret i Kommandostation 91b. 5. og 6. Kompanie blev gjort klar ved Kommandostation 93c under Regimentstab 35. I beredskabstillingen lå kompagnierne under den kraftigste artilleribeskydning. Marchen til beredskabsstillingen vanskeliggjordes af fjendtlig gasskydning. Et større antal gassyge faldt ud. Overgang over Forges-åen led meget under ødelæggelsen af de her liggende broer.

»Den 20. august kl. 0500 begyndte slaget«, står der i II. Bataillons krigsdagbog. Heftig fjendtlig artilleriild lå over »Toten Mann« (Mort Homme) stillingen og området nord herfor. Fjenden løb stillinger ved den foran liggende Regt. 20 over ende. De endnu tiloversblevne dele af 7. og 8. Kompanie iværksatte øjeblikkeligt et modstød, og det lykkedes også for dem, at bringe det fjendtlige angreb til standsning. Kl. 13 kom der fra 6. Res.Div. ordre over telefonen: »Regimentskommandør Res.Inf.Regt. 223 overtager kommandoen over Hagen-Süd stillingen«, der ifølge divisionen skulle have følgende sikkerhedsbesætning: II/35, III/223, 1½ MG-Kompagni, Landsturm-Batl. »Heilbronn«, pionerberedskab og 1½ MG-Scharfsch.-Kmp. Der blev udsendt to officerspatruljer for at fastslå situationen: Lt. Burkard til højre og Lt. Lahr til venstre i Hagen-Süd stillingen, der havde til opgave at meddele ændringen i kommandoforholdet og fastslå situationen for besætningen. Der blev herunder fastslået fra højre mod venstre: 10/223 med dele af 6/35, 90 mand Res.Pio.Kmp. 48, rester II/223, I/24 og I/223. Af maskingeværer var der 3 MGK/223, ½ Landst.MGK »Heilbronn«, 3/Scharfsch.Abt. 52 (9 geværer). Stillingen var opdelt i to underafsnit: Højre afsnit: Hptm. Kohlrausch III/223 og efter at denne blev syg, Hptm. Keding 9/223. Venstre afsnit: Hptm. Frisch I/223. Underafsnitskommandørerne havde kommandoen over de i underafsnittet befindende enheder. Grænser: Højre afsnit fra Højde 281 til 500 meter øst for den vestlige kant af Forges skoven, venstre afsnit herfra til Meuse. Ydermere befandt sig i Hagen-Süd stillingen også I/221, der efter mørkefald iværksatte modstød over Gorges. Major Schauermann (I/223) fastholdt fra kommandostation »Elbe« forbindelsen. Kl. 0600 marcherede Regimentsstab 20 (Oberst Freiherr v. Lyncker) fra dens kommandostation tilbage til Vilosnes og overlod kommandoen i Kommandostation 91b til major Thomas. På dette tidspunkt var styrken her fra Scharfsch.-Abt. 52 to MG 08, 1 officer, 2 våbenkommandører, 6 mand; fra 1 MGK/223: et MG 08 med tre mand; af infanteri fra Regt. 20, 35, 222 og 223: 5 officerer, 2 underofficerer og 24 mand.

Den 21. august kl. 0230 befalede 6. Res.Div. over telefon: »Afløsning af kommandør for Hagaenstilling-Süd (Regt.fører 223) med kommandør Res.Inf.Regt. 35, Oberstlt. v. Goetzen. Major Meyer står til rådighed for 48. Res.Div.«. Afsnitsgrænser og kommandoforhold syd for Hagen-stillingen blev nyordnet af ordre fra 48. Res.Div. Venstre afsnit blev overtaget af Major Meyer. Højre grænse: venstre fløj II/221; venstre grænse: Meuse. Underlagt var I/221 med 3 MG 08/15 og 1. MGK/221, 4 MW, 2 batterier 48, 3 MG/Ss.Abt. 52 og 26 mand fra Res.Pio.Komp. 48. Forbindelsen til I/221, der havde ligget i kamp siden indsættelsen i området, blev der etableret forbindelse med telefon (ledninger ofte ødelagte) og med ordonnanser. Som følge af tab til det fjendtlige artilleri, MG og infanteriild og til gevær- og håndgranater, var styrken ved Major Thomas kommandostation yderligere kraftig decimeret, og bestod nu blot at Lt. Severin, Seiffert, Hättasch, Keymel og Grund, to underofficer og 5 mand. Dertil kom et MG uden ammunition og 5 mands besætning. Fjenden havde desuden forsøgt at erobre kommandostationen, hvilket ikke var lykkedes på grund af den stædige modstand, der blev ydet af den lille skare. Overbevist om, at hans lille skare ved dagslys ville blive omringet og nytteløst være i fare for fangenskab eller udslettelse, gav Major Thomas kl. 0315 ordre til kæmpende at forlade kommandostationen. Det lykkedes: besætningen arbejdede sig gennem den heftige fjendtlige artilleri-spærreild og MG og den konstante udlægning af gas. Resterne blev af Major Thomas i første omgang sendt tilbage til skovlejren Chatillon. Her nåede en divisionsbefaling Major Thomas, hvorefter II. Bataillon, som befandt sig i skovlejren, skulle sætte sig i march til Res.Inf.Regt. 223 kommandostation på »Elbe« i Hagen-stilling-syd på vejen mellem Vilosnes og Forges. Efter overtagelse af Afsnit Meyer var situationen efter melding fra Major Schauermann, at to kompagnier fra I/221 var under fremrykning på begge sider af vejen Forges – Cumières og kl. 04350 havde nået en linje 250 meter syd for Forges. Da efter meldingen ikke var kontakt til begge de andre kompagnier (1 og 3/221) udsendte Major Meyer to officerspatruljer (Lt. Cynthius og Lt. Lahr) for at klarlægge situationen. Kl. 0930 var forbindelse og kontakt indenfor bataljonen genoprettet.

Kl. 0825 meldte I/221, at fjenden med patruljer sonderede frem i retning af Forges. Den fjendtlige artilleriild var i starten temmelig ringe, men øgedes igen i løbet af dagen. Af eget artilleri skød i afsnittet kun batteri 2/48, der var knyttet til I/221 og var underlagt Afsnit Meyer. Det øvrige stillingsartilleri var efter de dags lange fjendtlige artilleribeskydninger nedslidt. Batteri 2/48 stod i en åben skydestilling i det sydøstlige hjørne af Forges-skoven. Forbindelse mellem batteriet og Major Meyer og med I/221 i Forges skete kontinuerlig gennem telefon og officerer fra batteriet. Der opholdt sig hele tiden en observatør ved I/221. Batterifører orienterede sig flere gange om dagen personligt ved I/221 og ved Major Meyer. Ammunition var hele tiden disponibel. Batteriet støttede infanteriet i

afsnittet på fremragende måde gennem en vedvarende og godt liggende skydning. Gennem opklaring og rettidig ildstøtte udmærkede batteriføreren sig på særlig anerkendelsesværdig måde.

Kl. 1330 kom der over telefon meddelelse fra 96. Res.Brig. om, at fjenden havde erobret Samogneux på den østlige side af Meuse og var under fremrykning mod Brabant. Der ankom 5 MG fra Scharfsch.Abt. 57 og blev indsat til dækning af venstre flanke i Meuse-dalen. På baggrund af en divisionsbefaling blev de dele af I/223 (100 geværer under kommando af Lt. Nierth I/223, der netop var vendt tilbage fra orlov), der befandt sig i Hagen-stillingen sendt frem til Forges-ryggen til disposition for Major Schauermann I/221. Også de dele af II/223 (70 mand), der lå i skovlejren Chantillon, blev under kommando af Vizefeldwebel Koch sendt frem til I/221. Elementerne fra 223 blev anvendt til på højre fløj af I/221 igen at skabe forbindelse til II/221.

Natten til den 22. august kunne man øst for Meuse hører kraftig fjendtlig artilleriild. Forges og Forges-ådalen blev langt under gas. Med undtagelse af et patruljefremstød mod venstre fløj af I/221, der blev afvist, var der ingen infanteriaktivitet. Under dette sammenstød blev der erobret to franske *fusile mitrailleux* og tre franskmænd dødelig såret. I løbet af dagen øgedes den fjendtlige artilleriild. Både stillinger og Forges landsby blev beskudt med tungt artilleri. Kl. 1830 blev Major Schauermanns dækning ramt. Major Schauermann fandt her heltedøden; hans adjudant blev såret. Meldingen kom igennem med ordonnanserne Gefr. Hipp og Gefr. Nangesser, som også senere fremragende udmærkede sig, særligt under den vanskeligt gennemførte afløsning gennem tapperhed, fornuft og udholdenhed. Lt. Schuhmacher I/221 overtog i første omgang kommandoen over Bataillon Schauermann. Af AOK forventedes der også nye angreb de kommende dage. Samtidig var man imidlertid også klar over, at det ikke længere var muligt at holde de nuværende stillinger. Af denne grund blev Højde 304 planmæssigt rømmet, og herefter kun besat af en tynd skærm af skytter. For den kommende nat blev der befalet for indtagelse af en ny stilling syd for Forges-åen og i Hagen-stillingen. Samtidig kom fra 96. Res.Brig. også befaling til afløsning af 221 og 223.

Den 23. august kl. 2300 ankom afløsningen fra II/99. Kl. 0500 fulgte overtagelse af stillinger gennem Hptm. Petri II/99. De dele af I/223, der endnu var i stilling, forskød til skovlejren ved Liny og II/223 til lejren Minden. III/223 kom i kvarter i Lion-devant-Dun, hvortil også regimentets stab forskød. Af divisionsbefaling blev I. og II./223 forlagt til Mouzay og her placere i massekvarter. De næste dage blev anvendt til istandsættelsen af tøj og udrustning, mens der ikke blev gennemført anden tjeneste. Ifølge regimentsbefaling blev Utffz. Brünner (1. Kompanie) og Bauer (3. Kompanie) på grund af tapperhed for fjenden forfremmet til Vizefeldwebel, hvilket også skete for Utffz. Büchler (2. Kompanie).

Den 3. september blev der ved divisionskommandøren gennemført en inspektion af begge bataljonerne i Mouzay. Den 7. september gennemførte III. Bataillon en øvelse sammen med tildelte infanteri-fly. Samme dag blev Stab I og 4. Kompanie forlagt til Sassey, mens 1., 2, og 3 Kompanie sammen med 1. MGK forskød til Lion.

Regimentets tab i perioden 15.-24 august beløb sig til 4 døde, 10 sårede og 2 savnede officerer, 31 døde, 193 sårede og 233 savnede mænd.

I Afsnit Beaumont 10.9. – 29.9.1917

Den 8. september kl. 2100 fik regimentet af brigaden ordre til den følgende dag til fods at forskyde til Réville-aux-Bois. Lastbiler blev stillet til rådighed for et forkommando, der skulle rekognoscere de nye stillinger. Lastbiler ville ligeledes transportere tornystre. Bataljonerne nåede Reville ved middagstid og gik her i bivuak. Regimentsstaben modtog af 242 Inf.Div. direktiv for afløsning af Regt. 476 i Afsnit Beaumont (-en-Verdunois) med start næste dag. Reville og skråningen nord for nord for landsbyen blev beskudt af fjendtlige fladbanekanoner. Kl. 2130 rykkede II. Bataillon frem til afløsning af beredskabsbataljonen. Den marcherede over Wavrille, Moirey, Flabas til Coeur-slugten nord for Beaumont, og afløste her I/476 i Afsnit IId uden at have haft tab under marchen. Til underbringelse var der her dækninger til rådighed. III. Bataillon afløste III/476 i reserve i skovslugten 1½ km syd for Flabas. Marchen frem skete under kraftig fjendtlig artilleriild, der dog ikke kostede tab. Den 11. september var der stor aktivitet i luften fra begge sider. Natten til den 12. september blev III. Bataillon afløst af I, og rykkede herefter frem i kampstillingen for at afløse II/476.

Afløsningen var gennemført den 12. september kl. 0400, og alle fire kompagnier af III. Bataillon indsat i forreste linje med forbindelse til højre til Res.Inf.Regt. 221 og til venstre til Inf.Regt 364 (33. Inf.Div.). Skyttegrav var ikke etableret. Stillingen bestod af kratere. Foran hovedpostlinjen var der skudt forposter frem. I 10. Kompanies afsnit var 4 MG 08 til dækning af Treff-slugten. Fire grupper fra bataljonens stormafdeling lå som reserve i nærheden af bataljonskommandostationen. Minekaster-afdelingen var placeret i Coeur-slugten nord for Beaumont.

Dagen igennem lå let fjendtligt artilleri over Fay-skoven, Treff-slugten, Schüppen-slugten, Coeur-slugten og områderne bagved. Den fjendtlige beskydning blev livligere som det blev mørkt. Regimentets kommandør, Major Glette, overtog om formiddagen ansvaret for Afsnit IId.

I det omfang, det var muligt, blev den 13. september af enhederne anvendt til at udbygge stillingerne. Eksisterende grav blev retableret; primært blev der arbejdet på at etablere forbindelser i hovedmodstandslinjen. Det fjendtlige infanteri, der ligeledes var optaget af en udbygning af stillinger, forhold sig generelt rolig.

Den 15. september blev 1. Pionier-Kompanie underlagt regimentet til etablering af dækninger og pigtrådshindringer i forreste linje. Omkring kl. 0600 ramte omkring 30 egne, for korte skud, 11. og 12. Kompanie. Natten til den 16. september blev III. Bataillon afløst af I. Bataillon i kampstillingen og kom i II. Bataillons beredskabsstillinger som reservebataljon. I løbet af natten skød fjenden med gas over Schüppen, Coeur- og Karo-slugterne.

I. Bataillon havde den 16. september i kampstilingen til højre forbindelse med 8/221 og til venstre med 9/186 (56. Inf.Div.). I løbet af dagen, navnlig om eftermiddagen, var der stor aktivitet i luften med fly og et større antal lænkeballoner. Under en spærreskydning om aftenen blev to mand fra 4. Kompanie såret i postlinjen af en fuldtræffer fra eget artilleri.

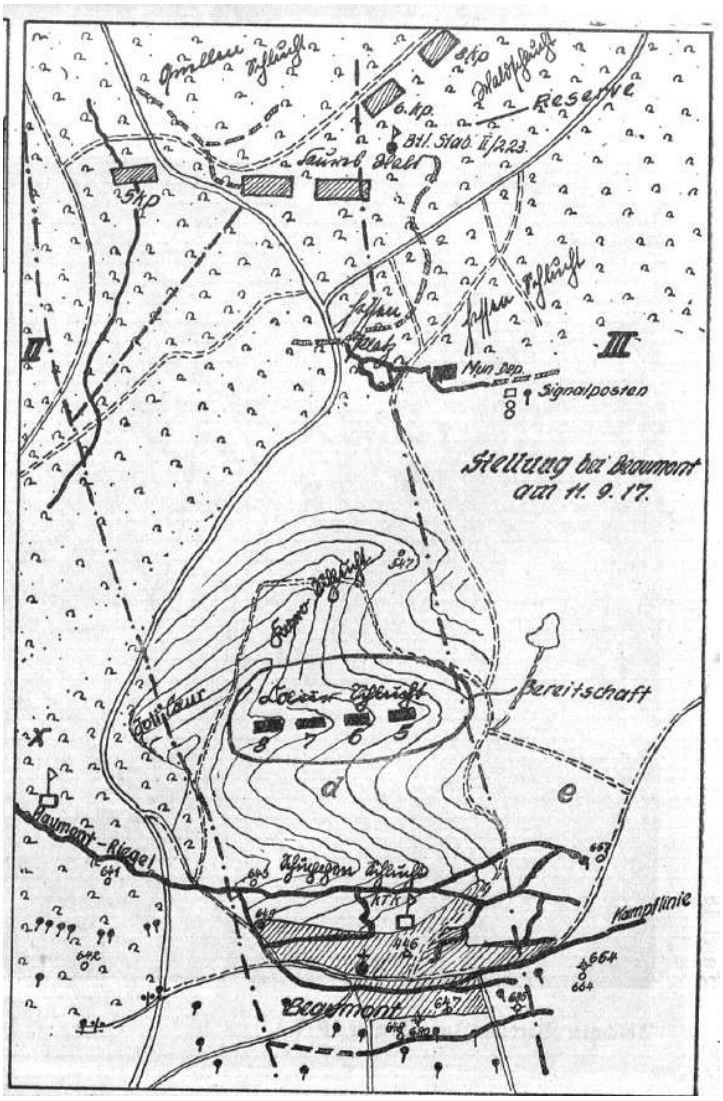

Den 17. september og de næste dage var der hele tiden patruljer fremme fra Sturm-Kompanie 48. Res.Div. og regimentes stormafdeling, dels for at forurolige fjenden, dels som forberedelse til en eventuel operation mod fjenden. Af Lt. Riggemann blev en operation mod det fjendtlige støttepunkt ved 648 rekognosceret. Om eftermiddagen lå kraftig ild mod højre naboafsnit vest for vejen mellem Flabas og Bacherauville.

Kl. 11 den 18. september begyndte kraftigt fjendtligt artilleri af alle kalibre at ramme Beaumont-stillingen, der herigennem blev kraftigt beskadiget. Mellem kl. 16 og 18 trommede fjenden mod Fay-skoven. Eget artilleri besvarede ilden og havde herunder alene over 4. Kompanie omkring 100 for korte træffere. Om aftenen gennemførte fjenden et fremstød mod Res.Inf.Regt. 222 afsnit (højre), der dog kunne afvises. 30 franskmænd blev herunder taget til fange. I regimentets og ved 221 fandt intet angreb sted med infanteri. KL. 2330 beordrede brigaden forhøjet alarmberedskab og fremrykning af reservebataljonen. Sidstnævnte blev lagt frem til den sydlige skråning af Hessen-slugten, hvor den forblev til næste dag kl. 0815, hvor den igen rykkede tilbage i reserve-stillingen. Under omfattende patruljer om natten blev det fastslået, at der ved fjenden ikke var sket ændringer.

Mellem kl. 0200 og 0300 den 20. september blev I. afløst af II. Bataillon i kampstillingen. Afløsningen skete uden problemer. Natten forløb rolig med kun den sædvanlige foruroligelsesskydning med artilleri. Forberedelserne begyndte til en større operation mod den fjendtlige linje 648-665. Disse forberedelser (indskydning af artilleri, fremskaffelse af nærkampmidler og konstruktionsmaterialer) fortsatte de følgende dage.

Den 23. september blev III. Bataillon trukket frem som kampbataljon. Divisionen fastsatte tidspunktet for operation »Dratverhau« til den 24. september kl. 0520.

Operation »Drahtverhau« mod den franske linje 648-665

Natten til den 24. september gennemførte eget artilleri en skydning med gas. Ved III. Bataillon lå i forreste linje 9., 10. og 11. Kompanie, mens 12. Kompanie som reserve var placeret i den nordlige udkant af Beaumont. Pionerer havde i løbet at natten graver sapper frem fra fronten. Af II. Bataillon (reserve) kom 6., 7 og 8. Kompanie til Beaumont, og 5. Kompanie som sikkerhedsbesætning i Hessen-slugten. Til operationen var en styrke sammensat af 6 stødgrupper fra regimentets Sturmabteilung og Sturmabteilung 48 Res.Div. Denne styrken skulle følges op af to infanteribølger på hver to grupper fra 6. og 7. Kompanie, hvis MG 08/15 sammen med dem fra Res.Inf.Regt. 221 var tildelt stormkompagnierne. Ydermere var der opstillet transportgrupper, der skulle bringe håndgranater og pigtrådsruller frem og fanger med tilbage fra angrebet. Pionererne havde ydermere den opgave at forsætte sappen til forbindelse med den erobrede grav. Kl. 0526 begyndte ildforberedelsen fra artilleri og minekastere mod målområdet. Kl. 0520 blev ilden lagt frem og kl. 0540 kunne man i retning af 648 se de første grønne lyskugler som tegn på, at vores stødgrupper var trængt ind i de fjendtlige grave. Snart fulgte yderligere to grønne lyskugler. Af de 6 indsatte stødgrupper var begge de højre allerede under det første angreb trængt ind i det i øvrigt stærkt beskadigede støttepunktet ved 648. Begge de midterste grupper trængte uden større modstand ind i den fjendtlige grav. Her havde franskmændene forladt graven under ildforberedelsen og taget dækning i granathuller umiddelbart syd bag linjen. Herfra overdængede de de indtrængte stødgrupper med håndgranater. Vores første bølge af infanteri mistede allerede ved starten deres fører og en stor del af mandskabet til egen mineild. De kom derfor ikke hurtigt nok efter stødgrupperne. I det øjeblik franskmændene gik til modangreb, havde stødgruppen forbrugt deres håndgranater, og manglede derfor den ammunition, 1. bølge skulle medbringe, og ligeledes støtten fra infanteriet. Stødtropperne måtte derfor vige for det fjendtlige modangreb, og gik med tre fanger fra 52. Kolonial-Regt. 25 meter tilbage mod sydøst til vores gamle postlinje. Denne linje blev fastholdt. Venstre stødgruppe, der kom under kraftig MG ild fra støttepunkt 648, havde ikke kunne nå de fjendtlige linjer. Her trængte derimod franskmænd frem i modangreb mod Punkt 665. Gennem øjeblikkelig indsats af 11. Kompanie under Lt. Glomb, blev franskmændene dog kastet tilbage til deres udgangsstilling. I dette modstød deltog også en deling fra 6. Kompanie under Lt. Jacobsen, hvorunder sidstnævnte faldt med et skud i hovedet.

Som følge af en ordre fra KTK til 10. og 11. Kompanie blev angrebet med det sammen forsøgt igen, men igen uden resultat. Franskmændene havde med det samme sine forstærkninger på plads. Tilsyneladende var han blevet opmærksom på vores forehavende på grund af den omfattende patruljeaktivitet i de sidste dage og indskydningen af vores artilleriets og minekasternes i den forgangne nat. Han havde derfor trukket reserver frem og fyldt gravene op. Som følge var angrebets mål ikke blevet nået. Ikke desto mindre var der vundet terræn. 1. linje nord for punkt 648 var lagt 25 meter frem, længere mod øst 40 meter og på venstre fløj 70 meter frem til Punkt 665.

På ordre fra regiment overtog Major Thomas kl. 1340 kommandoen over kampzonen. Hertil blev også 3. og 4. Kompanie som forstærkning stillet til rådighed. De ankom kl. 1940 ved hans kommandostation. I løbet af dagen var der hyppige ildoverfald fra fjendens eller eget artilleri. Det fjendtlige infanteri var livlig, og udløste forskellige håndgranatkampe. På ordre fra Maasgruppe-Ost skulle den vundne linje fastholdes som hovedmodstandslinje. I natten til den 25. september og om morgenen var der gensidig forstyrrelsesild. Det fjendtlige infanteri var meget opmærksom og urolig, da de tilsyneladende forventede yderligere angreb. Kl. 1145 angreb franskmændene mod 11. Kompanie med stødtropper fra retning 648 efter forudgående overfald med geværild og håndgranater. Angrebet blev dog totalt afvist med håndgranater, MG- og infanteriild. Flere franskmænd blev liggende død foran stillingen. Efterfølgende blev 11. Kompanies stillinger igen beskudt med geværgranater. Herunder opstod der store tab i kompagniet. Et MG 08/15 fra 221 blev ligeledes ødelagt. MG 08/15 ved 6/223 blev ligeledes gjort uanvendelig og tre mand af besætningen såret. Dagen igennem blev forskellige artilleriskydninger påkaldt af KTK. På trods af fast forbindelse til artilleriet, blev der endnu engang meldt om flere for kort liggende skud. Som det blev mørkt afløste I. Bataillon under Hptm. Oppermann III. Bataillon i kampstillingen. Hptm. Oppermann overtog kommandoen over Beaumont afsnittet. III. Bataillon afløste i den nordlige kant af Beaumont kompagnierne under II. Bataillon, der som reserve blev placeret i Coeur-slugten. I forreste linje havde I. Bataillon forbindelse til 9/221 og 9/118.

Den 26. september formiddag forløb rolig. Kl. 1400 blev der fra KTK påkaldt artilleristøtte. Franske stødtropper var gået til angreb, endnu engang med tyngde rettet mod Punkt 665. Kl. 1430 ankom der et bliksignal til Regimentsstaben fra KTK: »Håndgranatangreb afvist«. Som det blev mørkt blev 3 Kompanie, der om eftermiddagen var hårdes ramt, forstærket med 2 grupper fra 12. Kompanie. 11. Kompanie blev trukket frem til hovedgaden i Beaumont. Natten forløb forholdsvis rolig.

Fjendtligt artilleri lagde den 27. september kl. 0500 spærreild over vores linje. Franskmændene lagde vores kampgrav under MG-ild, og dækket af denne ild fulgte endnu et kraftigt angreb mod 3. Kompanie ved Punkt 665. Trods de utallige håndgranater, fjenden kastede mod vore stillinger, blev denne kraftigt forsvaret og forblev på

vore hænder. Angrebet blev afvist. I løbet af dagen lå igen let forstyrrelsesild over den forreste grav og det bagved liggende terræn. Det fjendtlige infanteri beskød hovedsageligt vores kampgrav med geværgranater. Hen under aften ankom et forkommando fra Inf.Regt. 186, der skulle afløse regimentet. 48 Res.Div. blev trukket ud af stillingen og skulle transporteres væk.

Natten til den 28. september blev I. Bataillon afløst som kampbataljon af II. Bataillon. I. og III. Bataillon blev afløst af II. og III/186. Efter afløsning marcherede I. Bataillon over Flabas, Moirey, Damvillers til Ecurey og gik i skoven sydvest herfor i bivuak. III. Bataillon kom over Moirey til Reville og her ligeledes i bivuak. Om aftenen kl. 2300 den 28. september blev også II. Bataillon afløst (af II/186) og forskød til Reville. Efter regimentsbefaling blev Utffz Kolzer, 3. Kompagnie efter tapperhed for fjenden forfremmet til Vizefeldwebel.

Efter af I. Bataillon i Ecure og II. og III. Bataillon i Marville var blevet afluset, nåede de i løbet af den 29. september frem til Grand- og Petit-Failly, hvor de kom i kvarter eller i bivuak. For den 30. september lå ordre om, at regimentet skulle påbegynde indladning.

Regimentets tab i perioden 11.-28. september 1917: 1 død og 5 sårede officerer. 42 døde, 232 sårede og 18 savnede blandt mandskabet.

I Lothringen 1917

Kort hvileperiode

Efter at der langs fronterne var indtrådt en vis form for ro, og det ikke var lykkedes fjenden nogen steder at gennembryde de tyske linjer, var der også for 48. Res.Div. mulighed for at blive indsat på en roligere front. Den blev derfor at den øverste hærledelse overført til Armee-Abteilung A, der stod under kommando af General v. Mudra.

Den 1. oktober kl. 0230 blev III. Bataillon, Kl. 0530 I. Bataillon, Kl. 0830 II. Bataillon og kl. 1100 regimentsstab og de tre MG-kompagnier indladet på banegården i Chareney. Turen gik over Audun-le-Roman, Üdingen til Metz. Her blev der forplejet fra feltkøkkener. Så gik det videre til Mörchingen, hvortil togene ankom om aftenen. 1., 2. og 4. Kompanie indkvarteredes i værtshussale, 3. og 1. MGK i Inf.Regt. 17 kaserne. 5., 6., 7., 8. og 2. MGK placeredes i Inf.Regt. 131 kaserne. Også Regimentsstab blev indkvarteret i Mörchingen, mens stab/III. med 9. og 10. Kompanie og 3. MGK kom til Rakringen og 11. og 12. Kompanie til Conthil. De to følgende dage blev anvendt til indretning af kvarterer og soignering af våben og udrustning. Så begyndte igen den fortsatte uddannelse og eksercits m.m.

For de sidste kampe ved Verdun kom et større antal Jernkors II til fordeling blandt underofficerer og mandskab. Lt. Niggemann, fører for regimentets stødtrop, modtog Jernkorset I. klasse. I anledning af Generalfeldmarschall v. Hindenburgs 70. års fødselsdag blev der om formiddagen den 4. oktober afholdt parader ved bataljonerne, mens der om eftermiddagen blev afholdt fester.

Storhertug af Hessen, Ernst Ludwig, besøgte den 5. oktober divisionen. I den anledning var begge de hessiske regimenter 221 og 222 og personel fra Hessen i de øvrige enheder, samlet ved Destrich. Efter inspektion blev der afholdt parade for storhertugen. Samme dag fik regimentet meddelelse om, at 48. Res.Div. skulle afløse 3. bayr. Division i afsnittet Lauter. De få dages hvil var forbi, og det gik igen tilbage i stilling, men denne gang i et roligt afsnit.

Den 6. oktober kl. 1152 blev et forkommando fra III. Bataillon sendt afsted, og ved midnat marcherede bataljonen til Medewich.

I Medewich-Afsnit

Den 7. oktober omkring kl. 0500 ankom III. Bataillon til Medewich [i dag Moyenvic], hvor den i kvarter afløste bataljonen i hvil fra det bayr Inf.Regt. 17. Om aftenen blev III. Bataillon afløst af II. og rykkede frem i Afsnit Medewich 1, for den afløste II/17. 12., 11. og 9. Kompanie kom i forreste linje, 10. Kompanie i beredskab ved bataljonsstaben i Bezange-skoven. Den følgende dag blev III. Bataillon i Medewich afløst af I. Bataillon og rykkede i løbet af natten frem for at afløse III/17. Til venstre havde II. Bataillon forbindelse til 4./Landst.Bataillon Wreilheim; til højre lå III/223, der igen havde forbindelse til Res.Inf.Regt. 222.

Regimentet holdt her en relativ rolig sektor. Kompagniafsnittene var derfor også temmelig bredde, gennemsnitlig 1.000 – 1.400 meter. Fjenden stod mellem 1.500 og 2.000 meter væk. Imellem lå det temmelig sumpede terræn langs Lauter-åen. Den gensidige artilleriaktivitet var meget ringe. Da afstanden var for stor til infanteri- og MG-ild, blev denne for det meste virkningsløs. På grund af den store afstand kunne heller ikke granat- og minekastere ikke anvendes. Både tyskere og franskmænd havde her en stilling, hvor der kunne indsættes enheder med behov for hvil. Selve stillingen var godt udbygget og dækninger godt indrettet til beboelse. På grund af erfaringerne fra Verdun blev der ved regimentet oprettet en regiments-stormafdeling under Lt. Niggemann, bestående af en gruppe fra hver bataljon. Minekaster-afdelingerne ved de enkelte bataljoner blev sammenlagt i et Minenwerfer-Kompanie ved regimentet. Også signaltjenesten blev ny opbygget. Under kommando af en officer blev der ved hver bataljon opstillet en Infanterie-Nachrichten-Abteilung (Ina), hvori alle telefonfolk, blinksignalister, ordonnanser, meldehundeførere og brevdueansvarlige blev samlet. Straks efter ankomst til Medewich gik bataljonen i hvil på øvelsespladsen ved Neumühlendorf i gang med kompagniuddannelsen og uddannelsen på specialvåben. Bataljonen i hvil blev udse som armereserve. I tilfælde af alarmering skulle et kompagni rykke ind på divisionens venstre skillelinje til sikring af denne, et kompagni være reserve for regimentsstaben, et kompagni være sikkerhedsbesætning på Heiligen Berg og et kompagni som reserve besætte et støttepunkt nordøst for Heiligen Berg.

Patruljer sendt frem af kampbataljonen kunne intet fastslå ved fjenden. Det fjendtlige artilleri forhold sig også rolig.

På grund af et kraftigt regnvejr, næsten skybrud, blev gravene kraftigt beskadiget. En stor del af dækningerne blev sat under vand. For at udbedre skaderne måtte enhederne arbejde hårdt.

Den 14. oktober blev en stærk patrulje send ud under kommando af Lt. Niggemann. Den indberettede følgende:

> »Stormafdelingen krydsede kl. 1835 passagen mellem f- og t-kompagnierne og efterlod efter at have overskredet Harteauville-spanget 10/223 som sikring. Patruljen fortsatte mod Harteauville Ferme og vagtbygningen, fandt disse bygninger tomme og fortsatte så på vejen mod sydøst i retning af Arracourt. Afdelingen stødte foran Arracourt på en stærk trådhindring på pæle, som blev forsøgt gennemklippet. Efter at være kommet igennem nogle få rækker, blev lyskugler skudt op fra Arracourt-skansen. Da videre fremtrængen ikke længere var muligt ubemærket, forsøgte patruljen længere mod syd at klippe sig gennem hindringen. Denne var dog for kraftig. Efter længere tids eftersøgning fandt man på vejen Arracourt-Bezange et svagere sted, hvor hindringen kunne skæres igennem. Kl. 2315 var der lavet en passage i pælehindringen i to zoner (første zone på 6, anden zone på 12 rækker). Langs vejen Arracourt-Bezange lagde sig 4 mand på lur for at fange en modstander under passage af vejen. Resten af patruljen fik i stilling ved stenkisten og bag halmstakke. Indtil kl. 0100 ventede man forgæves. I lyset af fjendtlige lyskugler kunne man se, at der syd for vejen var trukket en omkring 30 meter bred hindring. Vejen selv blev ikke anvendt. Ydermere var der i den vestlige udkant af Arras også trukket en hindring over vejen. Dermed var det nærliggende at tro, at vejen mellem Arracourt og Athienville var spærret for trafik. Længere mod syd (formentlig vejen Arracourt-Barthelemont) kunne der høres vogntrafik. Af fjendtlige poster og patruljer blev ingen bemærket ud over en post på markvejen Arracourt-Harteauville-brospangeet, hvis placering nord for kirken havde erkendt i lystet af de opsendte lyskugler. Terrænet nord for Lauter frem til vejen Harteauville Ferme – Arracourt er sumpet, syd for vejen tør. Vejen er anvendelig. Foran trådhindringerne er der ligeledes stolpehegn med alarmeringsindretninger af konservesdåser og jernstykker. Tilbagetrækning af patruljen kl. 0100.

Den 16. oktober om eftermiddagen blev III. afløst af I. Bataillon og kom i stedet til Medewich i hvil.

Den 19. oktober blev I. Bataillon i stillingen inspiceret af divisionskommandør Generalmajor v. Hippel. Den 22. oktober overtog Major Meyer kommandoen over regimentet mens Major Glette var beordret på kursus i Sedan. Den 29. oktober blev II. afløst af III. Bataljon og kom i hvil i Medewich.

En opklaring 4. november under regimentsadjudant, Lt. Wölbling mod de fjendtlige stillinger ved Arracourt fastslog omfanget og typen af hindringer og grave. Gravene var ikke besat af fjenden. Major Glette returnerede fra kursus og overtog igen kommandoen over regimentet. Major Meyer overtog kommandoen over Res.Inf.Regt. 221.

Natten til den 9. november gennemførtes en patrulje under Vizefeldwebel Schuster 4/223 mod overgangen ved Harteauville, hvorunder tre mand savnedes. Tilsyneladende var de faldet i fangenskab. II. Bataillon blev inspiceret af regimentskommandør Major Glette og brigadekommandør Oberst Grall og afløste den 9. november I. Bataillon i afsnit Medewich. På grund af vores omfattende patruljeaktivitet i ingenmandsland var fjenden blevet noget urolig, hvilket gav sig udtryk i flere tilfælde af intensiv infanteri- og maskingeværild. Der blev ligeledes om natten ofte brugt lyskugler og ind i mellem også lyskastere. De fjendtlige stillinger placering og den kraftige befæstning af disse, gjorde det – sammen med en større vagtsomhed hos fjenden og anvendelsen af vagthunde i de forreste posteringer - det umuligt for vore patrulje at indbringe de fanger, der kunne give oplysninger om fjendens opstilling. Erfaringerne fra regimentets og fra det bayr. 17. Inf.Regt., hvis patruljer i Afsnit Medewich havde været aktive over 3 måneder, havde vist det umulig for en patrulje på én nat at overvinde de fjendtlige trådhindringer og nå frem til posterne dybt inde i hindringerne. De klippede åbninger blev konsekvent næste nat fundet lukkede igen. Op trods af anerkendelsesværdig indsats lukkedes det ikke regimentets stormafdeling at indbringe fanger. Der blev ikke fundet åbninger til fjendelige forbindelses- og overvågningspatruljer. Der blev ikke observeret fjendtlige patruljer, og efter regimentets opfattelse, fandt sådanne ikke sted.

Besætningerne i stillingen måtte lide under det dårlige vejr, der i væsentlig grad øgede det, enhederne måtte holde til. Ifølge regimentsbefaling blev Utffz. Quarch, 11. Kompanie på grund af tapperhed foran fjenden forfremmet til Vizefeldwebel. Af samme grund blev Gefr. Borgschulte, 5. Kompanie udnævnt til fastansat Utffz.

Den 18. november blev I. Bataillon inspiceret af Divisions- og brigadekommandør og afløste dagen efter III. Bataillon i Afsnit Medewich II.

Det var i mellemtiden blevet sidst i november, som III. Bataillon den 28. blev inspiceret af divisionskommandøren og samme dags eftermiddag indløb befaling til, at 48 Res.Div. skulle afløses og med tog transporteres væk. Tiden i hvilestilling var slut og endnu engang af den øverste hærledelse udset til anden opgave.

Den 30. november blev i løbet af dagen III. Bataillon i Medewich og II. Bataillon i Afsnit Medewich II afløst af det bayr. 6 Inf.Regt, fulgt dagen efter af I. Bataillon.

Regimentets tab mellem den 6. oktober og 30. november 1917 var 7 mand såret og 3 mand savnet.

Øvre Alsace, vinter 1917/1918

Efter afslutning på felttoget i øst havde den øverste hærledelse fået frigjort talrige divisioner, der nu var disponible til indsættelse i vest. Derved havde man for første gang en talmæssig overlegenhed, og det var naturligt, at man ville udnytte denne situation til et større slag mod Ententen for at opnå en afgørelse. Dette var imidlertid kun muligt med en udhvilet og omhyggeligt uddannet styrke, hvortil flest mulig divisioner måtte trækkes ud af fronten og forberedes til et angrebsslag. 48. Res.Div. blev til dette formål underlagt Armee-Abteilung B under General v. Gündell i området ved Mülhausen.

Den 1. december blev II. og III. Bataillon indladet i Hudingen, I. Bataillon og regimentsstab med de tre MG-kompagnier den følgende dag i Château-Salins. Transporten gik over Bensdorf, Strassburg, Colmar til Rufach, hvor der blev losset. Herfra blev regimentet fordelt som følger: I. Bataillons stab, 1. Kompanie med bagage i Regisheim, 2., 3. og 4. Kompanie i Münchhausen, 1. MGK i Roggenhausen, II. stab, 5., 6., 7., 8. og 2 MGK i Gundolsheusen, III. stab, 10., 11. og 12. Kompanie Ungersheimmer Mühle, 9. Kompanie i Ungersheim, 3 MGK og regimentsstab i Ensisheim. 48. Res.Div. blev indgrebsdivision bag 26. Landst.Div. og underlagt X. Armeekorps.

Den 4. december blev III. Bataillon på ordre fra Division forlagt til Bollweiler-Feldkirch; kompagnierne blev her anvendt til skansning i 26. Landst.Div. stillinger, mens de to øvrige bataljoner efter en præcist fastlagt plan eksercerede og afholdt kampuddannelse. Kommandører og officerer fra regimentet gennemførte daglig rekognosceringer i Afsnit Landst.Inf.reg. 119 (Wattweiler-Uffholz). Senere beordrede regimentet, at alle officerer og underofficerer med kommandomyndighed med ledsagere skulle orienteres i dette område.

Den 14. december afløste I. Bataillon III i skanseindsatsen ved Feldkirch-Bollweiler. III. Bataillon blev med stab, 9. og 10. Kompanie placeret i Ungersheim, 11. og 12. Kompanie i Ungersmühle, hvor eksercits og kampuddannelse på påbegyndt. II. Bataillon blev forlagt til Sulz. Den 16. december forlod den syge Major Glette regimentet. indtil den nye kommandør kunne ankomme, overtog Major Meyer føring af regimentet.

På grund af dårlige kvarterer flyttede III. Bataillon den 18. december til Gundelsheim. Disse kvarterer måtte imidlertid allerede den næste dag igen rømmes. Stab kom med 12. Kompanie til Regisheim, 9., 10. og 11. Kompanie til Münchhausen. Den 20. december blev I. Bataillon forlagt til nye kvarterer i Hartwald-lejr Ic. Den 24. december ankom den nye regimentskommandør, Oberstlt. Semerak og overtog kommandoen. Major Meyer kom til Res.Inf.Regt. 222. Ligesom tidligere år blev der afholdt julefest i kompagnierne, da regimentet for første gang ikke skulle fejre i stillingen. I juledagen var der gudstjeneste. I de sidste dage inden årsskiftet blev der udført tjeneste som hidtil.

Den 8. januar 1918 indløb til regimentet ordre om, at 26. Landst.Division skulle afløses af 48. Res.Div.

Ved Heidweiler-Niederspechbach

Overtagelse af den nye stilling fandt sted natten til den 14. januar. I. Bataillon kørte i den anledning den 13. januar kl. 1253 fra banegården Fallbrücke og nåede kl. 1500 frem til Illfurt. II. Bataillon kørte kl. 1830 fra Bollweiler og nåede kl. 2200 til Illfurt, mens III. Bataillon allerede kl. 1159 var kørt fra banegården Ensisheim og siden ankomst til Illfurt havde haft samme kvarterer. Bagagen nåede deres nye indkvarteringer ved Zillisheim ad landevejen. Afløsning af Res.Inf.Regt. 82 kampbataljon skete i løbet af natten med I/223 i »nord-højre« og III/223 i »Nord-venstre«. III. Bataljon havde til højre forbindelse til I/223 og til venstre til II/222. II. Bataillon blev som reserve liggende i Illfurt, hvor den fortsatte kampuddannelse og øvelser i stormværket. »Højre« og »venstre« relaterede for kampbataljonerne til placeringen på hver sin side af Rhein-Rhône kanalen. Afsnittet dannede divisionsgrænse mod nord. Fra I. Bataillon blev to kompagnier indsat i forreste linje. Et kompagni blev sikringskompagni for divisionsgrænsen, og en lå i reserve som stødkompagni. Også ved III. Bataillon (i Afsnit »Nord-venstre«) lå to kompagnier forreste linje; et kompagni var stødtrop og et kompagni sikkerhedsbesætning. Begge bataljoner havde fremskudte feltvagter foran hovedstillingen. Alle tunge maskingeværer var indsat i mellemterrænet samme med granat- og minekastere, forstærket af Minenwerfer-Kompanie 248. Det fjendtlige infanteri forholdt sig rolig, men meget opmærksom. Af og til blev der afgivet ild med maskingeværerne. Der blev ikke observeret patruljer i forterrænet. Fjendtligt artilleri og minekastere skød kun nogle ganske få gange. Trods MG-ild fra vores side arbejdede fjenden ivrigt videre på forstærkning af dens stillinger. Der syntes dog fra hans side ingen tegn på forberedelser til angreb. Forterrænet var gennemskåret af gamle stillinger. Gamle pigtrådshindringer og vandfyldte kratere gjorde det svært for patruljer at bevæge sig. Hertil kom, at terrænet ved regnvejr meget hurtigt forsumpede og blev næsten impassabel.

På grund af regnvejr og ændringer i temperatur blev skyttegrave den 15. januar stærkt beskadiget, og koste enhederne omfattende arbejder. Den 18. januar inspicerede regimentskommandøren dele af regimentsafsnittet.

Natten til den 19. januar gennemførte regimentets stormafdeling under Lt. Niggemann en patrulje mod det fremspringende skovhjørne Schönholz og sydvest for skoven. Herunder kunne der fastslås en fjendtlig post; på grund af hans vagtsomhed lykkedes det alligevel ikke at tage ham til fange. I samme nat gennemførte også en patrulje under Vizefeldwebel Broch 3/223 opklaring af den fjendtlige stilling og posteringer ved Sluse 27. Herunder blev det fastslået, at der foran slusen var en 80-90 meter lang og 6-10 meter bred trådhindring. Den fjendtlige postering, formentlig en MG-stilling, lå på den modsatte side kanalen. Styrken af feltvagten kunne imidlertid ikke fastlås. Fjendtlige patruljer blev i forterrænet, som beherskes af os, blev ikke konstateret. Hver nat blev patruljer udsendt af kampbataljonen, hertil også kom patruljer fra regiments- og divisions stormafdelinger. Efter de første resultater af disse opklaringer blev der for det meste siden ikke konstateret ændringer. De enkelte kompagnier i kampbataljonen afløste internt hinanden.

Om eftermiddagen den 24. januar afløste II. Bataillon i Afsnit »Nord-venstre« III. Bataillon. Under regimentskommandørens sygdom overtog Major Witte føring af regimentet samtidig med III. Bataillon. Divisionskommandøren besigtigede en del af regimentets stilling.

Lt. Best ble udnævnt til fører for regimentets stormafdeling, mens Lt. Niggemann trådte tilbage til 12. Kompanie. Fra Res.Inf.Regt. 222 blev der stillet regimentet 100 mand til disposition til skansning og indsat i Afsnit »venstre«.

Den 28. januar fra kl. 0900 skød vores artilleri (batteri 2/48) sig ind mod de fjendtlige batterier. Kl. 1100 kunne man i Schönholz hører en eksplosion, formentlig fra et depot af håndgranater, ramt af vores artilleri. Om eftermiddagen dukkede flere fjendtlige fly op over regimentets afsnit. Natten til den 29. januar rykkede regimentets stormafdeling under Lt. Best frem mod Blaupunkt 8 til nedkæmpelse af den fjendtlige poste her. Efter at have skåret sig igennem trådhindringen stødte patruljen imideltid ind i en kampklar, lagt overlegen styrke, der forsøgte at afskære patruljen. I en dygtigt gennemført modstand kæmpede den sig tilbage. Tre mand fra højre sidedækning (Musk. Ruf, Kubirschki og Schweidt) blev såret og taget til fange. Herudover blev Gefr. Krichel og Musk. Debatin såret.

Den 29. januar kl. 1100 trængte Utffz. Herrmann (2/223) i tæt tåge med nogle folk frem til Sluse 27. Her udmærkede sig Musk. Elflein og Haxel (begge 1. Komp.) med særlig dristighed. De trængte gennem de spanske ryttere og broen og 50 meter frem gennem den bagud førende grav. Fra poststadet ved broen medbragte de en gasmaske og en kugle-håndgranat. Under afsøgning af den fjendtlige stilling blev de opdaget, og måtte falde tilbage under kraftig beskydning. Skuddene kom fra grave mellem Sluse 27 og Højde 270.8. På trods af vedvarende fjendtlig beskydning kunne de uden tab nå tilbage til egne stillinger.

Vizefeldwebel Eger 3/223 gik den 30. januar kl. 1030 på patrulje langs kanalen mellem Sluse 27 og 28 til rekognoscering af mulige overgange. Det blev herunder konstateret, at vandstanden i kanalen på steder kun var knædyb, men bundet imidlertid så mudret, at en overgang uden bromateriel måtte anses for umulig. Skråningerne var stejle, men for infanteri passerbar. Samme dag kl. 1100 blev der gennemført en patrulje under Utffz. Herrmann mod Sluse 27. Patruljen nedkæmpede herunder en fjendtlig post ved slusen og kastede håndgranater mod en dækning nord for slusehuset, der blev anvendt af det franske vagtmandskab. Stærkt beskudt af tililende franske forstærkninger, måtte Utffz. Herrmann med sine folk trække sig tilbage. Alle nåede omkring kl. 1300 tilbage til egen linje. Musk. Straubel og Preuss blev under patruljen lettere såret.

Den 2. februar blev II. Bataillon inspiceret af divisionskommadøren i selskab med Gruppe-kommandøren. Med en styrke på 1 officer (Lt. Fredel), 2 Vizefeldwebel, 5 underofficerer og 55 mand marcherede en patrulje styrke den 3. februar kl. 0230 fra Niederspechbach til en operation mod sluse 27. Fra Feltvagt 6 blev på forhånd placerede stormspang medtaget. Omkring kl. 0400 blev to stormspang lagt over kanalen og sikringer placeret i begge ender. Som angrebet rykkede frem, var det påfaldende, at franskmændene havde ladt en åbning blive i forreste hindring, ja endda havde udvidet denne. Forsigtig sneg under Vizefeldwebel Eger, Utffz. Herrmann, Becker, Baumann og Gefr. Wüst sig frem mod den sidste hindring. Også her bemærkede de en bred passage. Omkring 15 meter fra dem dukkede pludselig 4 poster op i graven. Under udnyttelse af dette øjeblik, stormede angrebet frem. Det blev her mødt af franske håndgranater, der dog lykkeligvis blev kastet for langt. På signal fra to grønne lyskugler, der i dette øjeblik blev sendt op, brød en stærk fransk styrke frem gennem stormåbningerne. Vore folk indså øjeblikkeligt faren i situationen og kæmpede sig med håndgranater tilbage til sikringen. Takket være den hurtigt og dygtige indgriben fra Lt. Frebel kunne tilbagetrækningen over den smalle stormspang til optagestillingen på den anden side kanalen ske planmæssig og uden tab. Fører for et let maskingevær (Utffz. Grün) erkendte også rettidig en fransk styrke, der fra Punkt 270.8 fra skråt til venstre truede flanken på patruljen. Næppe havde den sidste mand passeret spanget før også modstanderen nået frem til kanalen. Mellem kanalens to sider udspandt der sig en kort kamp på håndgranater og gevær. Da der i mellemtiden var sendt nye lyskugler op på den franske side, forventede Lt. Frebel at fransk spærreild ville sætte ind, og gav befaling til tilbagetrækning til Feltvagt 6, som han selv dækkede med en lille bagtrop. Som de sidste kastede Utffz. Baumann og Becker håndgranater mod spanget. Fjenden fulgte ikke efter over kanalen. Tilbagetrækningen blev begunstiget af tåge, og uden tab på vores side kunne patruljen vende tilbage.

I. Bataillon afløste natten til 4. februar III. Bataillon i stillingen. Hptm.d.R. Kedwig overtog kommandoen over III. Bataillon. Efter bestemmelse fra Generalkommando VIII. Armeekorps fik regimentets afsnit betegnelsen »A«. Den 4. februar stødte en patrulje under Offz.Stellv. Neiss for første gang sammen med en fjendtlig patrulje på omkring 25 mand. Ydermere blev den 5. februar omkring kl. 0500 observeret en fjendtlig patrulje, der igen trak sig tilbage efter at være blevet beskudt af divisions-stormafdeling. den ligeledes befandt sig i forterrænet

Natten til den 6. februar fastslog en patrulje under Vizefeldwebel Schwarz, at spanget over kanalen var blevet ødelagt af fjenden. Patruljen blev ikke beskudt fra den anden side kanalen.

Den 6. februar ved middagstid ankom Oberstlt. Dennert fra Landw.Inf.Regt. 6 i regimentets stabskvarter for at overtage kommandoen over regimentet og over afsnittet. Major Witte overtog igen III. Bataillon, mens Hptm. Kedwig returnerede til II. Bataillon. Skyttegravene blev endnu engang hårdt ramt af det pludseligt indtrufne tøvejr. De ikke forstærkede sider skred flere gange sammen. Vandet måtte ledes væk gennem nye etablerede afvandingssystemer, mens bunden af skyttegravene måtte forsynes med træriste.

Den 9. februar kl. 1245 observerede 8. Kompanie en fjendtlig patrulje i Køkken-slugten omkring 500 meter foran vores hindringer, som den forskød fra nord mod syd. Som den blev beskudt af en let MG-gruppe fra 8. Kompanie, trak den sig tilbage.

I. Bataillon blev den 13. februar inspiceret af divisionskommandøren. Om eftermiddagen beordrede division klargørelse af kommandoer, der i terræn kunne orientere forkommandoer fra 235 Division, der som indgrebsdivision var indsat i VIII. Armeekorps ansvarsområde. Senere indløb endnu en divisionsbefaling, hvorefter 48. Res.Div. fra den 15. februar skulle afløses af 82. Res.Div. 48. Res.Div. blev som reserve for den øverste hærledelse underlagt X. Armeekorps. Ny indkvarteringsområder for regimentsstab, Infanterie-Nachrichten-Abteilung og Regimentsmusik blev Illzach, for I. Bataillon Pfafstatt, for II. Bataillon stab og 5. Kompanie Illsach, 6. og 8. Kompanie Sansheim, 7. og 2. MGK Baldersheim, mens III. Bataillon kom til Mülhausen.

Den 15. februar kl. 1720 blev I. Bataillon afløst af III/Res.Inf.Regt. 82 og nåede dens nye kvarterer i Pfafstatt. Den følgende dag blev III. Bataillon afløst af III/82 og marcherede til Mülhausen, hvor den blev indkvarteret i Kaiser-Wilhelm-Kaserne (Inf.Regt. 112), mens officerer of Offz.Stellv. kom i privatkvarter i nærheden af kasernen. Den 17. februar blev så II. Bataillon afløst af II/82. Kompagnierne marcherede individuelt til deres kvarterer. Regimentets tab mellem den 16. januar og 16. februar havde været 15 sårede og 3 savnede mænd.

Reserve for O.H.L

Den 18. februar besøgte Generalfeldmarschall v. Hindenburg Mühlhausen, På kasernegården på Inf.Regt. 112 kaserne stod opstillet kontingenter fra X. og VIII Armeekorps. Hertil stillede regimentet kl. 0715 hele III. Bataillon og fra I. og II. Bataillon hver 1 officer, og hvert kompagni en underofficer og 2 mand. I Sansheim og Baldersheim stod Stormafdeling og dele af II. Bataillon opstillet som Generalfeldmarschallen passerede.

Som indgrebsdivision stod 48. Res.Div. til disposition for 26. Lands.Div. og bayr. 30 Inf.Div. Bataljonerne gennemførte derfor i den følgende tid rekognosceringer i deres udpegede rum. Derudover blev uddannelsen af enheder og officerer fortsat for fuld kraft. Det drejede sig om at gøre divisionen til fuldgyldig angrebsdivision til det forventede store angreb i vest. Bataljoner og regiment gennemførte feltøvelser, hvori let og også tungt artilleri blev trukket frem. Ofte blev øvelserne gennemført med skarp ammunition.

Den 23. februar kunne der høres kraftig artilleriild i retning Nieder- og Oberaspach. Kl. 1125 orienterede brigaden gennem et signal: »Det syntes at dreje sig om et fransk sonderende fremstød ved Sennheim; særlig Nonnenbruch ligger under kraftig beskydning, landsbyer endnu ikke«. Kl. 1135 fulgte fra division følgende orientering: »Generalkommandoet meddeler, at det forventes at Res.Inf.Regt. 223 må trækkes frem. Alarmberedskab endnu ikke befalet. Det ville måske være ønskværdigt, hvis forberedelser blev truffet.« Kl. 1140 befalede divisionen forhøjet alarmberedskab ved regimentet. Der var livlig artilleriaktivitet i Afsnit S og H under 30. bayr. Inf.Div. Kl. 1700 modtog I. Bataillon ordre til afgang mod Heimsbrunn til disposition for X. Armeekorps. Kl. 2100 orienterede divisionen: »Beskydning generelt mindre. Franskmændene har angrebet og er brudt ind ved Exbrücke og Niederaspach. Resultat af modstød ikke kendt.« Kl. 2245 blev kampberedskab for II. Bataillon ophævet, og samtidig meddelte divisionen, at fjenden igen var kastet ud af vore stillinger, at der var taget 12 fanger og situationen igen rolig. Kl. 2230 nåede I. Bataillon frem til Heimsbrunn, hvor den blev underlagt Landst.Inf.Regt. 8.

Den 24. februar kl. 1015 blev også kampberedskabet ved III. Bataillon ophævet og samtidig meddelte divisionen, at I. Bataillon i løbet af dagen ville modtage ordre til at returnerer til Pfafstatt. Kl. 1230 kunne I. Bataillon på foranledning af 5. bayr. Ers.Brig. rykke ud og nåede hen på aftenen tilbage til Pfafstatt. Om aftenen kom der fra division befaling til, at regimentet skulle skifte kvarter – Reg.stab, II. og III. Bataillon til Mülhausen, I. Bataillon til Riedisheim.

Den 26. februar fulgte en forlægning af regimentet. 48. Res.Div. skulle som indgrebsdivision trækkes sammen bag 30. bayr. Inf.Div., mens 26. Inf.Div. ville få tildelt den indkommende tyske Jäger-Division.

Den 3. marts blev major Thomas forsat til 4. Garde-Inf.Div som bataljonskommandør og udnævnt til kommandør for Inf.Regt. 330. I hans sted trådte Rittm. Freiherr Gacling v. Altheim (5/1 Garde-Drag-Regt) til regimentet.

Kommando »Rollwagen«

På ordre fra brigade blev Hptm. Oppermann, Lt. Vest og enkelte grupper fra regimentets Sturm-Abt. overført til »Rollwagen-Kommando«. Det drejede sig her om et opklaringskommando der ved Blamont skulle gennemføre opklaring forud for et fremstød i 233 Inf.Div. område. Også Regt. Stab begav sig på ordre fra division den 20. marts til dette område. Dagligt blev officerer og patruljer sendt ud til opklaring af forterrænet. Alle forberedelser, der i dette afsnit blev truffet, pegede i retning på et større tysk gennembrud, men tidspunktet for 48. Res.Div. ankomst gik, uden at der skete noget.

Imens opnåede 2. og 17. Armee gennembrud, og med opgaven løst for det særlige opklaringskommando, kunne styrken den 24. marts igen returnerer til regimentet. Hvad man på tidspunktet ikke vidste var, at hele kommandoet kun drejede sig om en afledningsmanøvre fra den øverste hærledelse, hvad først senere blev fastslået. Operationen havde imidlertid ikke været omkostningsfri for regimentet. Under indsatsen med Sturm-Abt. i dette kommando faldt Lt. Vest, Vizefeldw. Ide og Utffz Kullak mens 3 mand såredes.

Imens fortsatte uddannelsen af regimentet. Men det skulle ikke komme til at være mange dage. Det store angrebsslag i vest var begyndt den 21. marts; også 48 Res.Div. skulle deltage i et kommende fremstød, hvortil det på grund af dens uddannelsesstandart var at betragte som fuldværdig.

Slaget ved Lys

5.4. – 3.7.1918

Fremrykning

Den 3. april kom der fra division ordre til, at regimentet skulle på transport. Den 5. april kl. 0129 kørte I. Bataillon fra banegården i Wanne. Kl. 0428 fulgte II. Bataillon fra banegård Dornach og kl. 0630 III. Bataillon. Regimentsstab og MG-kompagnier fulgte først kl. 2330 fra banegård Mülhausen-Wanne. Transporten gik over Colmar, Schlettstadt, Strassburg, Saargemünd, Hausweiler, Saarbrücken, Conz, Trier, Deusborn, Rötgen, Herbestal, Namur, Charleroi, Mons, Valenciennes, Douai. Regimentsstab, MG-Kompagnier og II. Bataillon lossede i Flines, I. og III. Bataillon i Orchies. Fra banegårdene blev Coutiches nået til fods, hvor regimentet kom i kvarter. 48. Res.Div. var reserve for VI. Armeekorps. Ved middagstid indløb ordre til, at 48. Res.Div. den 8. april skulle forskyde til rummet Condecourt – Allennes. Regimentets nye kvarterer var Phalempin, hvortil et forkommando blev sendt tidligt den 8. april.

Den 8. april kl. 2000 marcherede regimentet som 2. del under kommando af Oberstlt. Dennert over Mons-en-Pévèle, Thumeries, Wahagnies til Phalempin. Langs begge kolonneveje var der allerede om dagen udsat cykelposter, der viste sig meget anvendelige. Himlen var overskyet og natten meget mørk. Der opstod et stop i skoven ved Phalempin på grund af en ammunitionskolonne, der var kørt forkert. Turen blev tilbagelagt med blot to korte pauser. Omkring kl. 0300 nåede regimentet frem til sit bestemmelsessted og kom i kvarter.

Den 9. april rykkede III. Bataillon på telefonisk befaling fra brigaden kl. 1035 til Carnin og blev her underlagt Res.Inf.Regt. 222. Samlet rykkede styrken herefter til Fournes til disposition for Generalkommando XIX. Armeekorps.

Den 10. april kl. 0215 kom divisionsbefaling om en samling og divisionsforskydning over Camphin – Carnin – Allennes – Don – Saingbin til vejen Fournes – La Bassee. Regimentet samledes kl. 0530 uden III. Bataillon på vejen Phalempin – Champhin, hvor den skæres af vejen Phalempin-Choiny. Kl. 1000 ankom kolonnen til vejen Fournes – la Bassee. Formentlig hold divisionen hvil her indtil aften. Regimentets hvileplads var langs vejen Sainghin-Wicres. Kl. 1900 tilgik ordre fra division om at overgå i hvil, hvor de var placeret på marchakserne. Regimentet kom herefter i nødkvarter i den bagved liggende Sainghin.

Om aftenen den 11. april marcherede I. og II. Bataillon over Herlies 2 kilometer sydvest for Fromelles, hvor regimentet i 1914 havde fået sin ilddåb, over Aubers, Fauquissart til Laventie, hvor den gik i bivuak. Marchen var sket uden kampbagage på grund af overbelastede veje, hvor infanterikolonner kun med besvær og langsomt kunne sno sig frem mellem hestevogne og motorkøretøjer. På den anden side Aubers blev vejene, der øst for Fauquissart førte over de erobrede fjendtlige linjer, mere frie og fremrykningen hurtigere.

Laventie blev nået den 12. april kl. 0230. På trods af de vanskelige vejforhold var alle minekastere og maskingeværer (disse på trækvogne) til stede. Kl. 1000 trådte regimentet an i spidsen for brigaden mod La Gorgue. Luften var klar og solrig, og der var ingen mulighed for flyverskjul. Ved la Croix stødte III. Bataillon igen til regimentet efter at have været anvendt til vejvedligeholdelse med Pionier-Bataillon 31. På mundtlig befaling fra brigaden gik regimentet i bivuak ved vejen La Croix – La Gorgue mellem vejgaflen 500 meter vest herfor, bedst muligt i flyverskjul. Ved det fortsatte klare vejr var der stor aktivitet i luften, og engelske fly gennemførte i løbet af dagen flere bombeangreb på La Gorgue og omegn, hvorunder regimentet havde 20 døde og 30 sårede.

Den 14. april kl. 0300 begyndte divisionen fremrykning over la Croix. Rækkefølge Res.Inf.Regt. 222, Res.Inf.Regt. 223. det gik over Merville til Robermetz, hvor der ved daggry mundtlig tilgik befaling til angreb på skoven ved Nieppe.

Regimentets indsats nordvest for Merville og ved Les Puresbecques

Frem til kl. 1100 havde regimentet stået klar til angreb på vejen le Cornet-Perdu – 18.1). Til højre I. Bataillon til kontakt til højre til III/222, til venstre til II. Bataillon, der igen til venstre havde kontakt til 8. Inf.Div. III. Bataillon forblev til disposition for regimentet lige syd herfor. Klargøringen skete ved fuldt dagslys. Alligevel var det fjendtlige artilleri kun svagt. Derimod var MG-ilden kraftig, navnlig i venstre afsnit, og der var allerede under klargøringen forholdsvis store tab. Mellem kl. 11 og 12 fulgte artilleriets forberedelse. Foran regimentets afsnit skød III/FAR 48, hvis batterier kun kort forinden var kørt i stilling. Ilden lå kun tyndt over det af fjenden holdt område. Det endog meget store antal engelske MG-stillinger var indbygget i gårde, stykker af skyttegrave og i hække, og blev ikke ødelagt af ildforberedelsen. Som angrebet blev iværksat kl. 1200, blev det mødt med en overordentlig heftig MG-ild. I venstre afsnit gjorde sig den stærke flankerende fra vestlig retning mærkbar, (Nieppe skoven, vejen Roussel Ferme – Højde 18,1), der af englænderne var stærkt besat. Fremrykningen blev ligeledes vanskeliggjort af, at højre fløj af 8. Inf.Div. på den anden side Bourre floden ikke fulgte med på samme højde. Efter at det med stor dygtighed var nået over 300 meter frem fik også angrebet på højre fløj i stå overfor den kraftige fjendtlige MG-beskydning. Tabene var temmelig store. Alligevel blev linjen gennem fremrykning af enkelte folk fortsat under MG- og artilleristøtte. Det viste sig imidlertid umulig, frontalt at erobre Caudescure under en sådan beskydning. Der blev derfor via brigaden af division udsendt ordre til, at regimentet ikke skulle lade sig forbløde i et frontalt angreb på Caudescure. På ordre fra brigade blev Res.Inf.Regt. 222 skudt frem i østkanten af Avel skoven for at erobre Caudescure fra ryggen. Regimentet stillede et kompagni fra reservebataljonen (12. Kompanie) klar til et flankerende angreb på Caudescure. Dette angreb blev dog opgivet på ordre fra division, og 12. Kompanie igen trukket tilbage. Til lukning af et hul opstået i I. Bataillon under fremrykningen mellem denne og Bataillon Brockmann (Res.Inf.Regt. 222) til højre blev 9. Kompanie indsat. De opnåede stillinger blev forberedt til forsvar. I løbet af aftenen og natten lå til dels kraftig artilleri- og MG-ild over stillinger og bagved liggende områder.

Også i morgentimerne den 15. april fortsatte den fjendtlige artilleriild over stillingerne. Engelske fly var på dette tidspunkt også meget aktive, kastede bomber og skød med maskingeværer. Fjenden havde forskanses sig i den sydlige kant af Caudescure. Fra division kom ordre til at dybde organiserer regimentet og til at udbygge stillingerne til forsvar. Under det fortsatte angreb på højre fløj af VI. Armee måtte den venstre fløj (55. Armeekorps, hvortil også 48 Res.Div. hørte) foreløbig holde fast. Skulle angrebet til højre tvinge fjenden til at opgive dens stillinger foran korpsets front, skulle divisionen hensynsløst forfølge modstanderen. Regimentets skillelinjer blev ændret så højre fløj hvilede på sydvest kant l'Epinette og venstre fløj langs Bourre floden. Den forreste linje blev svagt besat med infanteri og maskingeværer. Etablering af en 2. linje blev straks påbegyndt. Den gik fra vejen l'Epinette – Punkt 18,1. De tunge MG og de lette minekastere blev placeret i mellemterrænet og i 2. linje. Alt arbejde måtte ske hurtigst muligt, da man forventede overraskende og kraftige fjendtlige angreb fra skoven og fra Caudeceure. En let infanteri- og MG-ild fortsatte dagen igennem, mens artilleriilden mod forreste stillinger og de bagved liggende områder væsentligt forstærkede sig, for først næste dag igen at dale. Af brigade blev der befalet

udtrækning af en førerreserve, der samledes ved kampbagagen. Førerreserven bestod af en officer (egnet som kompagnifører), og fra hver deling en Vizefeldwebel eller en som delingsfører egnet underofficer.

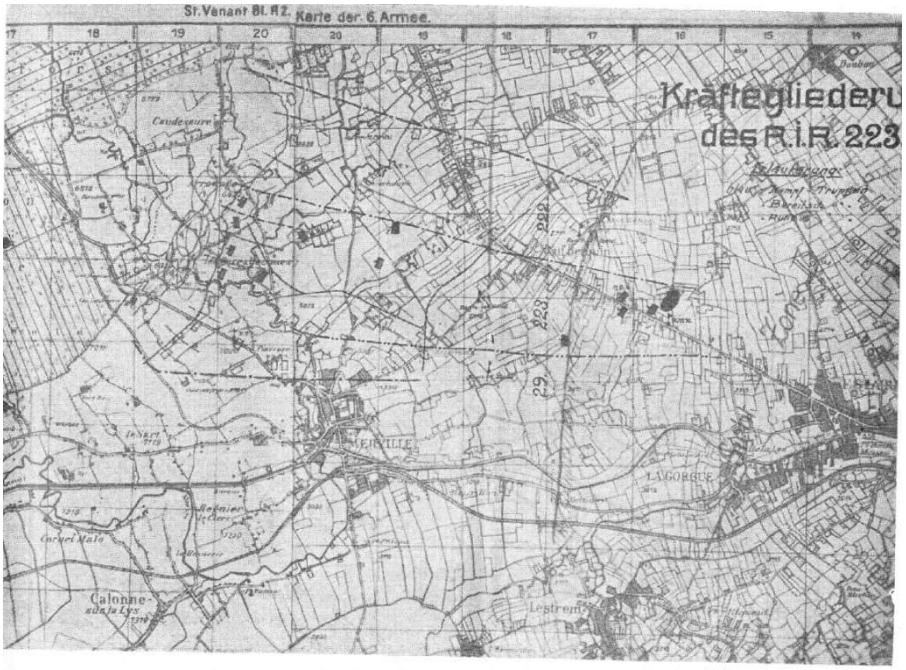

I løbet af den 16. april var der på tidspunkter igen kraftig fjendtlig artilleriild. En fuldtræffer ved 12. Kompagnie hen under aften kostede store tab. Omkring kl. 2100 blev der bemærket en større fjendtlig troppekoncentration på gaderne i Caudeseure, der formentlig skulle forstærke gravene. Et fjendtligt angreb fulgte dog ikke.

Natten til den 17. april gennemførte I. Bataillon den befalede forlægning af højre regimentsgrænse. Der var her forbindelse til III/222. Der var imidlertid ingen direkte kontakt i linjeføringen. Den forreste linje bestod i første omgang af enkelte stykker grav, der efterhånden måtte forbindes med hinanden. Hele natten og den tidlige morgen lå stillinger og det bagved liggende terræn under kraftigt fjendtligt artilleri. I I. Bataillons afsnit faldt også enkelte gasgranater. Resten af dagen fortsatte livlig fjendtligt artilleri, særligt over 2. linje og de bageste områder. Infanteriet forholdt sig rolig; fjenden var beskæftiget med at udbygge deres stillinger og etablere hindringer foran disse.

Natten til den 18. april havde 12. Kompanie endnu engang store tab på grund af nogle fuldtræffere: kompagnifører Lt. Cynthius, to underofficerer og 17 mand var døde, 1 officer, 7 underofficerer og 34 mand såret. Lt. Niggemann fra førerreserven overtog kompagniet, og besatte om natten som sikkerhedsbesætning støttepunktet nordvest for Les Puresbecques. Om natten var der ingen infanteri- eller MG-indsats. Artilleriilden var også igen noget roligere, men begyndte igen efter daggry at blive kraftigere, hovedsageligt mod 2. linje og det bagved liggende terræn. Fra en patrulje, der den 18. april kl. 0130 blev sendt ud med en styrke på 1 underofficer og 3 mand fra hver af 3. og 4. Kompanie, erobrede Utffz. Wüst og de tre mænd fra 3. Kompanie et fjendtligt MG. Der kunne derimod ikke tages fanger, da betjeningsmandskabet flygtede derfra og MG-ild forhindrede en forfølgelse. Brigadekommandør, Generalmajor Grall og Obertlt. Dennert besigtigede I. Bataillons stillinger. Baljonsstab I/223, hvis kvarterer var ødelagt af en fuldtræffer, flyttede om aftenen til nye kvarterer.

Den 10. april blev det af regimentet beordret, at – foruden de i forreste linje liggende støttepunkter – alle anvendte bygninger og samtlige MG-stillinger i reserven, skulle udbygges og forsynes med hindringer. Mellem kl. 0400 og 0500 og om natten mellem kl. 2300 og 0100 dukkede fjendtlige fly op over la Gorgue, Estaires og Laventie, hvor de kastede bomber. Herunder blev de af vore MG og af vores artilleri stærkt beskudt. Omkring midnat fulgte et meget kraftigt fjendtligt ildoverfald mod reservebataljonen. Modstanderen skød for første gang med minekastere.

I løbet af dagen den 20. april herskede der i luften stærk aktivitet fra begge sider. Ved KTK I/223 kastede fjendtlige fly enkelte bomber, dog uden at anrette skader. Der arbejdedes fortsat på en udbygning af stillingerne. Fremsendte patruljer fastslog at også fjenden var stærkt optaget af at forstærke sine stillinger. Da der efter ordre fra højere myndighed dybden i stillingen skulle øges, befalede regimentet i den kommende nat en omgruppering som følger: l) To kompagnier fra III. Bataillon blev forlagt til bag højre fløj af I. Bataillon. 2) I. Bataillons reservekompagni forblev i det hidtidige område for 11. Kompanie. 3) Forreste linje under II. Bataillon forblev kun to kompagnier. Eget artilleri skød med gas i løbet af dagen.

Den 21. april var fly fra begge sider igen meget aktive. Et fjendtlig fly styrtede ned ved Collège. Efter ordre fra brigade blev der til regimentet stillet et kompagni fra Res.Inf.Regt. 221 til rådighed til transport af materiale til fronten. Regiments- og underafsnit, og også reservebataljonen blev tildelt dæknavne. Disse dæknavne skulle efter ordlyden i brigadens befaling, forblive faste.

Natten til den 22. april blev I. afløst af III. Bataillon. Kl. 0300 var afløsningen afsluttet. I. Bataillon indtog følgende placeringer: stab og 3. Kompanie nord for Puresbecques vest for vejen, 2. og 4. Kompanie syd for Vierhauck, 700 meter øst for vejen. På ordre fra division blev brigadens ansvarsområde øget til La Becque eksklusiv, hvilket efter mørkefald blev sat i værk.

Den 23. april blev dele af Res.Inf.Regt. 221 afløst af 9/223 på den nye højre begrænsning af regimentet. Fra samme tidspunkt blev divisionens afsnit inddelt i tre under (regiments) afsnit med tre nærkampsundergrupper. Fra højre fløj: 221, 222, 223. Fra III/223 blev en stående patrulje om natten lagt muligst tæt på fjendens stillinger for at fastslå modstanderens styrke. Heraf kunne det fornemmes, at de fjendtlige grave var stærkt besat, og at fjenden arbejdede på trådhindringer. Langs hele den fjendtlige front var der et smalt bælte af pigtråd. Infanteriaktiviteten begrænsede sig til natlige ildoverfald med MG; om dagen herskede ro. Det fjendtlige artilleri beskød i sædvanligt omfang stillinger og bagterræn. Om natten blev der rettet nogle enkelte ildoverfald mod gårde til højre for KTK. Mellem kl. 22 og 23 dukkede fjendtlige fly op over Estaires og la Gorgue og kastede bomber. Hver kampbataljon havde en fast infanteriobservatør (Ibo), hvis observationer hver dag skriftlig tilgik regimentet.

Fra brigaden blev der den 24. april beordret en ny fordeling af regimentet, der nu opdeltes i en kampbataljon, en beredskabsbataljon og en bataljon i hvil. Sidstnævnte kunne inddrages i nødvendigt arbejde. Beredskabsbataljonen var fordelt på den måde at dele øjeblikkeligt i en kampsituation kunne sendes til forstærkning af kampbataljonen. Hver bataljon modtog to nye lette minekastere med krumbane affutager.

Den 25. april kl. 0300 blev der under ledelse af Hptm. Oppermann gennemført en operation med fire stødgrupper fra I. Bataillon under Lt. Eger (3. Kompanie) og med medvirken fra tre batterier mod fjendtlige huse på vejen Caudeseure – Arremage – les Puresbecques. Styrken blev imidlertid erkendt af fjenden allerede unde fremrykningen. Der blev øjeblikkeligt kastet håndgranater mod fjenden. Engelsk MG-ild og håndgranater forhindrede imidlertid i det åbne terræn patruljen i at komme videre fremad. Overraskelsesmomentet for operationen var mislykkedes. Erobringen af en fjendtlig post kunne ikke opnås, primært da besætningen vist sig større end forventet. Vores patrulje trak sig langsomt tilbage, hvorunder den havde en lettere såret på grund af splinter fra en håndgranat. Kl. 1600 gik en patrulje under Lt. Clauss fra 7. Kompanie over slusen og fastslog, at huse på den modsatte side (grønne og røde huse) ikke var besat af fjenden. I en hæk omkring 100 meter nord for det hvide hus og vest for det grå, blev en fjendtlig MG-stilling fastslået. Natten til den 27. april gennemførtes nyfordelingen af regimentet. II. Bataillon blev kampbataljon, III. kom i beredskab, mens I. Bataillon kom i hvil i Robermetz.

Den 27. april kl. 0400 kom et heftigt ildoverfald mod højre fløj af divisionen fulgt af et infanteriangreb. Modstanderen stødte frem mod højre fløjkompagni (12/221), men afvist med store tab. Fjendtlig artilleri lagde hele dagen en spredt ild over veje, byer og gårde, der først hen under aften mindskedes.

Også den 28. april herskede igen heftig artilleriild fra begge sider. Bataljonen i hvil udpegedes som divisionreserve.

Natten til den 30. april blev III. som kampbataljon afløst af I. Bataillon. II. Bataillon kom i beredskab og afgav 5. og 8. Kompanie til KTK til stillingsbyggeri. Den fjendtlige artilleriaktivitet forsatte som dagene før, mens infanteriet forholdt sig rolig.

Den 1. maj modtog regimentet erstatningspersonel, herunder også 90 mand fra årgang 99, der dog efter befaling fra division ikke komme anvendes i forreste linje. Regimentsadjudant, Lt. Wölbling måtte på grund af sygdom indlægges på lazaret og blev erstattet af MG-officer, Lt. Hättasch. Lt. Jung (1.MGK) tilgik regimentsstaben som fungerende MG-officer. På venstre fløj af regimentet gennemførte Lt. Braun opklaring i forbindelse med en planlagt patruljeoperation. Artilleriaktiviteten mod forreste linje var svag; derimod var en kraftig forstyrrelsesild rettet mod batterier og vigtige trafikknudepunkter i bagterrænet. Der herskede ligeledes heftig aktivitet i luften. Som erstatning kom 14 løjtnanter og 1 Feldw.Lt. til regimentet.

Fra Minenwerfer-Kompanie 248 blev der den 2. maj indsat en tung og en middeltung minekaster i regimentets afsnit. den tunge minekaster skulle kun virke i hovedmodstandslinjen i tilfælde af et angreb. Den middeltunge minekaster skulle kun indsættes mod husene ved Arrewage.

Den 3. maj inspicerede divisionskommandøren den venstre fløj af regimentets afsnit; Brigadekommandøren ankom om eftermiddagen til et møde angående en planlagt patruljeoperation. Om eftermiddagen lagde fjenden forstærket artilleriild mod afsnittet. Englænderne anvendte denne dag for første gang geværgranater.

Også den 4. maj inspicerede divisionskommandøren regimentets afsnit. En ny jordtelegraf blev denne dag tildelt regimentet og indbygget ved regimentsstaben, således at der nu var signalforbindelse mellem regimentets kommandostation, KTK og BTK. Fjenden lagde for første gang kraftig forstyrrelsesild i nærheden af hvilebataljonens kvarterer, selvom der var mange forsagere imellem. Der blev derfor gennemført opklaring forud for en flytning af to kompagnier. Om eftermiddagen kastede fjendtlige fly flyveblade over regimentets afsnit. Kompagniafsnittene blev døbt med bogstaverne m, n, o og p.

Natten til den 6. maj sprængte en sergent fra 1. Reserve-Pionier-Kompagnie 26 slusebroen over Beurre floden på venstre fløj af regimentets afsnit, uden herunder at blive forstyrret af fjenden. Kl. 0400 begyndte en livlig skydning med infanteri og artilleri ved højre naboregiment, der forplantede sig til regimentets afsnit. Vores artilleri skød herefter en spærreskydning langs hele afsnittet. Det engelske og vores eget infanteri skød kraftigt. Årsagen var en patruljeoperation fra Regt. 221 og 222. Omkring kl. 0500 døde skydningen igen ud. En skydning fra eget artilleri en halv time senere blev at fjenden gengældt med forstyrrelsesskydning. Kl. 0445 kom der fra division telefonisk ordre til, at bataljonen i hvil skulle gøre sig marchklare. Befalingen blev imidlertid kl. 0800 trukket tilbage.

Natten til den 7. maj skete der afløsning af I. Bataillon med III. II. Bataillon rykkede i hvil, I. Bataillon blev igen beredskabsbataljon. Afløsningen skete uden fjendtlig forstyrrelse.

Fra kl. 0130 til 0330 blev der fra vores artilleri gennemført en ødelæggelsesild mod Caudeseure og skovkanten. Da ilden lettede, iværksatte englænderne en livlig spærreskydning med MG; først hen på morgenen blev det igen roligt. Fjendens artilleri lå hele dagen rimelig kraftig over hovedmodstandslinjen og de bagved liggende terræn. Et luftfoto sendt til regimentet, viste tydeligt en sti foran højre fløj af regimentet, der førte frem til 50 meter fra vores stilling. To officerspatruljer fra m-kompagniet, forstærket med et let MG, blev derfor sendt frem fra forreste linje til denne sti, der tilsyneladende hyppigt blev anvendt af engelske patruljer. Der dukkede imidlertid ingen englænder op. Den 9. maj led Lt. Güttler heltedøden på vej frem i stillingen, hvor han skulle overtaget 4. Kompanie. Denne dygtige officer havde været ved regimentet siden august 1915, og var på grund af gasforgiftning ved »Toten Mann« sendt til Tyskland. Den dag han returnerede til regimentet, måtte han lade livet for fædrelandet. På ordre fra division blev der ved regimentet udnævnt en »maskeringsofficer« med ansvaret for maskering af adgangsveje. Natten til 11. maj blev der af eget artilleri gennemført en gasskydning mod fjendens batterier. Til dette formål var om natten artilleri kørt frem til på højde med beredskabsbataljonen, og åbnet ild fra åbne stillinger. Fjenden besvarede heftigt med let og middeltunge kalibre, også med gasgranater, hvorved der opstod tab ved beredskabsbataljonen.

Den 11. maj forholdt englænderne sig i første omgang meget rolig indtil om eftermiddagen forstyrrelsesilden blev genoptaget i sædvanligt omfang mod veje og batterier. Blandt andet blev regimentsstaben i dens kvarterer stærkt beskudt, uden at der herved opstod skader, da de fleste granater viste sig at være forsagere. Tabene på grund af artilleriilden var generelt ringe selvom beskydningen fortsatte i uformindsket styrke. Englænderne skød hele tiden i de samme områder, som – efter at være erkendt – blev undgået at besætninger og indkvarteringer. Egne patruljer meldte den 12. maj om stærk skansearbejder hos fjenden, selvom der ikke blev set engelske patruljer.

Natten til 14. maj var fjenden meget aktiv i luften, men alligevel blev den planlagt afløsning af bataljonerne gennemført uden problemer. Den fjendtlige artilleriild mindskedes en smule. Tilsyneladende havde vores artilleris gasskydning natten i forvejen haft sin virkning. Hen på aftenen meddelte divisionen, at fjenden foran venstre divisionsafsnit forstærkede gravene. Foran regimentets afsnit kunne der imidlertid ikke konstateres noget sådan.

Den 15. maj besigtigede divisionskommandør, Generalmajor v. Hippel og regimentskommandøren regimentets forreste postlinje.

Fra den 16. maj blev den fjendtlige artilleri igen kraftigere med lette og middeltunge kalibre. En officerspatrulje konstaterede et let maskingevær der beskød venstre fløj af regimentet og artilleristøtte påkaldt. Det samme skete under bekæmpelse af vogntrafikken, der efter lyden at dømme, kørte helt frem tæt på den fjendtlige linje. Vejen fra Aval-skoven til Haarmann Ferme blev lagt under forstyrrelsesild.

Hen på aftenen den 17. maj blev den fjendtlige artilleri igen overordentlig livlig og beskød batteristillinger og husene på højde med beredskabs- og hvilebataljonen. Også de fjendtlige fly var meget omfattende. Til foranstaltning for AOK VI blev for hver kompagni- og delingsfører udskilt en let MG- og en stødgruppe, der som 4. Deling stod til umiddelbar disposition for kompagniføreren.

Natten til den 19. maj stødte en patrulje under Lt. Braun på en stærk fjendtlig patrulje i de levende hegn foran venstre fløj af p-kompagniet. Fjenden blev fordrevet med håndgranater.

Tidligt om morgenen, påskesøndag (19. maj) blev dækningskomagniet Regimentsbegrænsningen (9/223) lagt nogle hundrede meter tilbage, da den var blevet planmæssig mål for fjendens artilleri efter en kanon var sat i stilling i nærheden. Om formiddagen blev næsten samtlige batterier i regimentsafsnittet genstand for kraftige ildoverfald.

Fjendtligt indbrud og mislykket modangreb 20/21.5.1918

Hele den 20. maj var der heftig fjendtlig aktivitet i luften. Mellem kl. 11 og 12 gennemførte englænderne et kraftigt ildoverfald på en tom grav omkring 300 meter bag regimentets kommandostation, der tilsyneladende af fjenden blev anset stærkt besat. Også på forreste linje faldt på tidspunkt et langsomt artilleri. Kl. 1230 påkaldte adjudanten i KTK om artilleri over den forreste fjendtlige grav foran m-kompagniet, da der her var observeret kraftig fjendtlige bevægelser. Kl. 1630 kom der fra 8. Kompanie til regimentsstaben følgende telefonsignal: »Anmoder om spærre skydning med kun 8/48 på fjendtlig grav foran Haarmann-Ferme (ikke besat); haster«. Meldingen var sendt gennem blinktelegraf og telefon. Efter at batteriet havde afgivet omkring 30 skud mod graven kunne fjendtlige bevægelser ikke længere observeres. Mellem kl. 14 og 17 herskede der hos fjenden påfaldende stilhed. Kl. 1720 begyndte pludseligt en kraftig fjendtlig trommeild mod kompagniafsnittene n, o og p og områderne bag. Samtidig startede en kraftig MG-beskydning af m og n kompagnierne, der på grund af larmen ikke blev hørt længere tilbage. Lyskugler kunne ikke ses. Der blev af regimentet øjeblikkeligt lagt spærreild langs hele afsnittet, der imidlertid forsinket og kun svagt satte ind, da samtlige forbindelser mellem undergruppe og batterier var ødelagte, og batterierne selv lå under fjenden kraftige beskydning. Efterhånden forstærkede dog artillerigrupper til højre og venstre skydningen. Kl. 1745 blev der telefonisk til BTK og RTK befalet kampberedskab. Kl. 1755 døde skydningen ud indtil der herskede fuldstændig ro, mens forstyrrelsesskydninger fortsatte mod de bageste områder. Tilsyneladende havde fjenden lagt et kraftigt ildoverfald over regimentets afsnit for at lokke vores artilleri til at skyde. Luften var fuld af fjendtlige lavtgående fly som kredsede over batteristillinger og adgangsveje, og beskød eller bombede selv enkeltpersoner. KTK-huset brændte og fra fronten indløb ingen meldinger. Også en forespørgsel via jordtelegraf forblev ubesvaret. Derfor blev en officerspatrulje kl. 1830 sendt frem til KTK. Lt. Niggemann og to mand gik frem. Kl. 1945 indløb et signal: »l) Forreste linje til venstre Haarmann Ferme rømmet. Spærreild mod gård og skole. 2) Anmoder om Cleve (beredskabsbataljon). 3) KTK nu gamle KTK-højre«. Herefter fik BTK ordre til med sine to kompagnier og MG-deling »Albatros« at stille sig til disposition for KTK og rykke frem til den navneløse landsby. Senere blev det fastslået, at denne melding med ordonnans og blinkstation var sendt til mellemstation ved MG-stilling »Elster, men på grund af det skarpe sollys og røg ikke videre formidles til regiment. Kl. 1915 var meldingen med ordonnansnået fra mellemstation til telefonpost, og af denne videre givet til regiment. Kl. 2030 kom officerspatruljen tilbage og udfærdigede en fyldestgørende skriftlig melding fra Major v. Gayling, hvori det hed:

> Fjenden har efter den pludselige indsatte trommeild forlagt sin afspærringsild til hovedmodstandslinjen, og er med flere tætte bølger trængt ind i forterrænet ved o- og p-kompagnierne, og har besat Haarmann-Ferme og skolen. Beredskabskompagniet (12.) må øjeblikkelig indsættes og besætte støttepunkt »Ostermann« for at forhindre fjendens videre fremtrængen på den anden side Haarmann-Ferme og skolen, hvor hans tilstedeværelse allerede er erkendt. Da det hus, hvor KTK var placeret, er brændt ned, er den forlagt til det gamle KTK, for her at modtage den indkommende reserve. Yderligere reserver er ikke disponible, da 10. Kompanie er fordelt som sikkerhedsbesætning i MG-stillingerne syd for Panke og 12. Kompanie er indsat til besættelse af Støttepunkt »Ostermann«.

Da en øjeblikkelig fremrykning med I. Bataillon til at beredskabsstilligne ved KTK kun ville have været mulig med tab på grund af de meget talrige lavtgående fly og den klare sigtbarhed, besluttede regimentet sig til først i den kommende nat at kaste fjenden tilbage gennem et planmæssigt modangreb. I. Bataillon fik derfor ordre til, så snart sigtbarheden tillod at rykke frem til KTK.

Den 21. maj kl. 0200 blev der befalet indført en ny organisation, da nu alle bataljoner var indsat i forreste afsnit. Regimentets afsnit blev med en midterlinje opdelt i to underafsnit. Højre afsnit under kommandør II/223 (Major v. Gayling), venstre afsnit under kommandør I/2223 (Hptm. Oppermann). Førstnævnte bestod af 5., 8., 9. og 11. Kompanie ug sidstnævnte af Hele I. Bataillon med 10. og 12. Kompanie. Resterne af 6. og 7. Kompanie blev straks efter ankomsten af I. Bataillon trukket tilbage i hvilekvarter sammen med Hptm. Keding og hans stab, mens 12. Kompanie blev forlagt til les Puresbecques. Som det senere viste sig, var ikke 12. Kompanie, men i virkeligheden 9. Kompanie, der var trukket tilbage til den nordlige kant af les Puresbecques, da det var denne og ikke 12. Kompanie, der befandt sig i støttepunkt »Ostermann«. Kl. 0330 havde I. Bataillon nået den befalede placering. Kl. 0400 begyndte vores artilleriforberedelse mod de forreste engelske stillinger. Det fjendtlige artilleri svarende lige så heftigt igen, og forårsagede store tab ved 9. Kompanie, som blev forsprængt. Kl. 0405 iværksatte stødgrupperne fra 3. og 1. Kompanie. Mens stødgrupperne fra 3. Kompanie kom godt fremad under udnyttelse af vore gamle grave, blev grupperne fra 1. Kompanie bremset af den fjendtlige spærre- og MG-ild fra retning af Haarmann Ferme og til venstre herfor. Stødgrupperne fra 1. Kompanie arbejdede sig derfor mere mod højre i retning af vore gamle grave, da den fjendtlige spærreild var mindre kraftig her. 3. Kompanies fremrykning kunne

følges gennem dens brug af håndgranater. 1. Kompanies stødgrupper og dens infanteribølger havde lade sig standse af den fjendtlige spærreild i stedet for at passerer den i et spring. Derfor havde 3. Kompanie under angrebet på Haarmann Ferme måtte gøre alt arbejde alene. Stødgrupperne var nået frem til gården og hele tiden trængt fjenden længer tilbage med håndgranater. Begge fører for stødgrupperne var såret og Lt. Meisinger, fører for infanteristyrken, faldt som han førte sine folk frem. Da alle håndgranater var forbrugt og englænderne igen begyndte at rykke fremad, veg stødgrupperne tilbage. Fører for 3. Kompanie, Lt. Brandt, skaffede nye håndgranater frem, og anførte selv stødgrupperne, hvor han deltog i brugen af håndgranater. Englænderne blev igen presset bagud. Da 3. Kompanie imidlertid ikke fik støtte og afledning til venstre, håndgranater igen begyndte at slippe op og englænderne kraftigt pressede sig frem, måtte den endnu engang falde tilbage. 2. og 4. Kompanie var kl. 0410 rykket frem, 2. Kompanie kom kun lidt fremad og blev liggende 50 meter fra støttepunkt »Ostermann«, 4. Kompanie kan frem 150 meter foran skolen. Begge kompagnier lå i den kraftige spærreild, og blev heftigt beskudt af MG fra skolen og fra begge sider af denne. Efter at 3. Kompanie måtte opgive dens resultater, blev der kl. 0530 fra KTK (Hptm. Oppermann) befalet: »3. Kompanie besætter forbindelsesgrav ved n-kompagni og Seiffert Ferme, 1. Kompanie Støttepunkt »Ostermann« og »Flanke«, 2. Kompanie ved gamle KTK, 4. Kompanie i nordkant Les Puresbecqes«. Da det i mellemtiden var blevet lyst, kunne 4. Kompanie ikke længere gennemfører forskydningen, men besatte med en deling Støttepunkt »Ostgermann« og med to delinger Støttepunkt »Flanke«. Modstødet var mislykkedes. Primært mislykkedes det på grund af, at modstanderen havde haft for lang tid til at sætte sig fast og til at indbygge mange MG. Derudover var det meget mærkbart, at alle fire kompagnier havde nye førere, der kun i en meget kort periode havde været indsat på vestfronten. Ydermere var manglen på gode officerer og underofficerer, patrulje og stødtropsførere meget mærkbar. Netop ved den daværende tilstand af enhederne var det af udslagsgivende betydning at underofficerer, som folkene kendte, og som kendte folkene, gennem koldblodig optræden og personligt mod øvede indflydelse på alle underordnede.

Regimentets tab den 20. og 21. maj omfattede 1 officer død og en såret. Af mandskabet var 41 døde, 124 såret og 31 savnet.

Om morgenen den 21. maj var regimentet organiseret som følger: Underafsnit Major v. Gayling: til højre 5. Kompanie, til venstre 8. Kompanie, dele af 3. Kompanie bag 8. Kompanie, 9. Kompanie i hovedmodstandslinjen og 11. Kompanie ved KTK i navneløse landsby; Underafsnit Oppermann: til højre 3. Kompanie, i midten 1. Kompanie, til venstre 4. Kompanie, 2. Kompanie ved gamle KTK og 9. Kompanie i Les Puresbecques. 10. Kompanie var opstillet som sikkerhedsbesætning ved MG-stillingerne bag Panke. Resterne af 7. Kompanie og stab II/223 lå i hvilekvarter i Neuf Berquin. Fra Generalkommandoet indgik ordre til, at den nuværende forreste linje i o- og p-Kompanie fortsat var hovedmodstandslinje, og forbindelse til venstre naboregiment skulle genoprettes ved fremskydning af kræfter i forterrænet. Efter befaling fra division var bataljonen i hvil ikke længere divisionsreserve og stod igen til rådighed for regimentet. Det fjendtlige infanteri skansede ivrigt i det nyerobrede terræn. Om aftenen lå livlig fjendtlig forstyrrelsesild over stillinger og bagterræn. Et fjendtligt fly blev skudt ned af luftværnsskyts. Natten til 27. maj blev følgende nyinddeling befalet og uden forstyrrelse gennemført: I. Bataillon overtog forreste linje i hele regimentets afsnit. Stab I/223 afløste stab II/223 og KTK, og samtlige dele af II. Bataillon gik i hvil. III. Bataillon rykkede med tre kompagnier i beredskab, mens 11. Kompagnie forblev ved KTK. Sikkerhedsbesætning ved MG-stillingerne bag Panke blev stillet af 11, henholdsvis 4. Kompanie. Samtidig blev signaltjenesten til den nye KTK kommandostation omlagt. Mellem midnat og kl. 5 skød fjendtligt artilleri med gasgranater, mens eget artilleri mellem kl. 0400 og 0500 gennemførte et kraftigt ildoverfald. I løbet af dagen var der mange fly og lænkeballoner i luften. Kommandøren for Inf.Regt. 103 ankom til regimentet for at blive orienteret forud for en senere afløsning. I de næste dage blev der særlig arbejdet hårdt på etablering af hindringer foran forpostlinjen. Eget artilleri tog den af modstanderen erobrede skyttegrav under godt liggende virkningsskydning. Ifølge regimentsbefaling blev sygepasser Schwarzkopf, 3. Kompanie, på grund af tapperhed foran fjenden forfremmet til Krankenträger-Unteroffizier.

Natten til den 25. maj kl. 0045 rykkede to stødgrupper (hver 4 mand) under Vizefeldwebel Quarch 11/223 og Vizefeldwebel Daur 3/223 frem mod en engelsk dobbeltpost. Den planlagte tilfangetagelse slog imidlertid fejl, da den engelske post undløb. Om formiddagen dukkede kommandøren for 55. Armeekorps, Exz. v. Bernhardi med divisionskommandøren op i regimentets kommandostation, hvor de af regimentskommandøren og kommandøren for II. Bataillon, major v. Gayling lod sig orientere om det engelske angreb den 20. maj. Den fjendtlige aktivitet i luften blev mindre. Mens det fjendtlige artilleri i uformindsket omfang beskød de bageste områder, forhold hans infanteri sig rolig. BTK måtte forlægge sin kommandostation, da den blev »skudt ud« af dens hidtidige bygninger. 6. og 7. Kompanie blev taktisk sammenlagt på grund af deres ringe kampstyrke. Kl. 2225 blev det telefonisk meldt, at der foran 2. og 3. Kompanie tydeligt kunne høres støj fra gasflasker. Der blev derfor lagt en sammensat virkningsskydning mod den fjendtlige grav, der i et kvarter livligt blev gengældt fra engelsk side. En frivillig patrulje

fra 11. Kompanie under Vizefeldwebel Quarch forsøgte natten til 26. maj igen at fange den engelske dobbeltpost i den gamle grav nordøst for Haarmann-Ferme. Forsøget mislykkedes endnu engang, da modstanderen var meget vagtsom på grund af den kraftige virkningsskydninger, der som følge af meldingen om gasflasker, lå over den fjendtlige forreste grav. Af patruljen faldt en mand, mens en såredes hårdt af en håndgranat. Det lykkedes patruljen at bringe den døde og den sårede med tilbage. Beredskabsbataljon III/223, der uafbrudt siden den 7. maj havde ligger i stilling eller i beredskab, blev afløst af II. Bataillon. I stedet for Hptm. Keding, der var kommanderet på et bataljonsførerkursus, overtog Rittm. v. Wallhoffen kommandoen over III. Bataillon. Om formiddagen gik divisionskommandør, Generalmajor v. Hippel sammen med regimentskommandøren frem i stillingen for at observerer egen artilleriild virkning på skolen og Haarmann Ferme. Englænderne forholdt sig rolig. Også den fjendtlige aktivitet i luften var meget ringe. Egne fly bekræftede meldinger om indbygning af gasflasker hos englænderne. Der blev derfor igen om eftermiddagen lagt gentagende virkningsskydning over de fjendtlige grave, der af englænderne heftigt blev gengældt. Mellem kl. 2025 og 2115 beskød en 21-cm mørser den forreste fjendtlige grav foran n-kompagni, der i dette tidsrum var trukket ud af den forreste grav. Natten til 27. maj forsøgte frivillige endnu engang at fange den engelske dobbeltpost i sappen foran n-kompagniet. De måtte imidlertid vende tomhændet tilbage, da fjenden på grund af vores øgede artilleriild og patruljeaktivitet var meget opmærksomme. Tidligt på morgenen blev der afholdt en signaløvelse, der viste et godt samarbejde mellem samtlige signalmidler med undtagelse af jordtelegrafen, der behøvede uforholdsvis langs tid. Fra AOK kom ordre til, at der som følge af vores offensiv lang Aisne om natten skulle gennemføres forstærket skydning med infanteri, MG og minekastgere, ligesom en forstærket patruljeaktivitet.

Tidligt om morgenen den 28. maj blev et hus med kælder mellem forterræn og hovedmodstandslinje sprængt af pionerer.

Natten til den 29. maj begyndte 32. Inf.Div. afløsningen af 48. Res.Div. II/223 i beredskab og III/223 i hvil blev afløst af I. og III/103 og forskød til anviste kvarterer ved Laventie. Dagen forløb rolig langs fronten. Om aftenen blev regimentets signalafdeling afløst af Inf.Regt. 103. Natten til den 30. maj kunne kampbataljonen uden problemer afløses af II/103 og forskød ligeledes til et underbringelsesrum ved Laventie. Om morgenen den 30. maj blev regimentsstaben afløst af Inf.Regt. 103 (Major Harusel) og forskød til nye kvarterer i den sydlige udkant af Laventie.

Hvile- og uddannelsestid – indgrebsregiment

Fra den 30. maj skulle regimentet fra Inf.Regt. 102 overtage funktionen som indgrebsregiment ved 36. Res.Div. I. Bataillon lå allerede i den befalede bivuakplads, mens resten i første omgang lå i gamle engelske stillinger, dækninger og i telt. 48 Res.Div. forlod hermed 55. Armeekorps, hvis kommandør i den anledning udgav følgende befaling til 48 Res.Div.:

> Med 48. Res.Div. forladende 55. Armeekorps udtaler jeg min tak og min fulde anerkendelse til divisionen for dens fortræffelige præstation. Divisionen blev indsat under hårde kampe; under vanskelige forhold har den i stillingskamp holdt stand mod en overlegen modstander gennem tapper udholdenhed. Til dens tapre fører og alle officerer, underofficerer og mandskab råber jeg til afsked et hjerteligt farvel og ønsker alle ære og soldaterheld på den lange vej mod sejren.
>
> Sign. v. Bernhardi, General d. Kavallerie

Om eftermiddagen kom der ordre til, at en bataljon skulle flytte til Fournes. III. Bataillon drog afsted som det blev mørkt, og nåede i løbet af natten frem til sit bestemmelsessted. Den blev her indkvarteret i barakker ved slottet.

Den 31. maj gennemførte kommandør og officerer en rekognoscering i 36. Res.Div. ansvarsområde. Udendørs tjeneste ved kompagnierne fandt ikke sted. Folkene, der efter den lange stillingsperiode var stærkt udmattede, skulle først komme sig, og blev beskæftiget med at gøre deres tøj og udrustning i orden og selv gennemgå en ordentlig rengøring. Yderligere rekognosceringer fandt sted i 15. og 18. Res.Div. ansvarsområder.

Den 3. juni kom ordre til, at Regimentsstab, I. og II. Bataillon ligeledes skulle forskyde til på højde med III. Bataillon. Samme dag blev fra disse udsendt to forkommandoer; næste eftermiddag marcherede regimentsstab og bataljonerne til det nye område. I/223 kom til Ligny, II/223 og regimentsstab til Chateau de la Vallée sydøst for Fournes. I. og III/223 lå i gode, tilstrækkelige kvarterer, mens II. Bataillons var uden indvendig indretning.

Den 5. juni begyndte enkeltmandsuddannelsen i kompagnierne. Specialuddannelse i MG og minekaster blev ligeledes genoptaget.

Fjendtlige fly lagde den 7. juni bomber over III. Bataillons indkvarteringer i slotsparken ved Fournes, hvorunder to mand fra bataljonen faldt og 23 blev såret. De 6 fly kunne på grund af deres store højde på 2.500 meter ikke

beskydes af vore maskingeværer og forvandt ubeskadiget. Hen under aften skød fjenden enkelte shrapnels mod området vest for slotsparken. Også den følgende dag ankom bombenedkastende fly. Endnu engang blev to mand såret. På baggrund af en befaling fra Generalkommando IX. Armeekorps omkring flydisciplin blev konstruktion af dækningsgrave påbegyndt, mens træbarakkerne blev omgivet af en ca. 1 meter høj jordvold. Krankenträger Fischer, 4. Kompanie, blev på grund af tapperhed forfremmet til underofficer, og af samme grund blev Unteroffizier Schaffernicht, signaldeling III. Bataillon udnævnt til overtallig Vizefeldwebel.

Den 12. juni besigtigede den kommanderende general for IX. Reserve-Korps, Exz. Dieffenbach de tre bataljoners indkvartering. Divisionskommandøren begyndte inspektion af de enkelte kompagnier. Major Freiherr Gaying v. Altheim (kommandør III. Bataillon) blev syg under orlov og midlertidig uegnet til fronttjeneste. Han blev derfor overført til ersatz-Eskadron 1, Garde-Drag.-Regt. Lt.d.R. Hättasch blev udnævnt til regimentsadjudant.

Om aftenen den 19. juni beordrede Generalkommandoet forhøjet alarmberedskab ved regimentet, der først næste dag kl. 1030 blev ophævet, dog med den tilføjelse, at regimentet indtil videre skulle holde sig alarmparate mellem kl. 2000 og kl. 0800. Der blev på tidspunktet forventet et engelsk storangreb. Efter at en ordre til afløsning af Res.Inf.Regt. 221, der var trukket længere frem i området bag 220 Inf.Div. og 12. Res.Div som indgrebsregiment var annulleret, kom den 21. juni befaling til afløsning af Res.Inf.Regt. 222. Ifølge regimentsbefaling blev Sanitäts-Utffz. Röhring, 11. Kompanie, på grund af tapperhed for fjenden forfremmet til San.Vizefeldwebel, og af samme grund blev Sergent Karl Schmidt, 7. Kompanie, forfremmet til Vizefeldwebel.

Den 22. juni inspicerede brigadekommandøren (Generalmajor Greall) regimentets kvarterer. Kl. 1900 blev bataljonerne transporteret væk fra banegården i Wavrin. Turen gik over Lilles, Armentières til Lavantie, hvor de ankom kl. 2230. Vogne og heste nåede regimentet i det nye underbringelses område ad fodmarch, der påbegyndtes ved mørkefald. I. Bataillon blev underbragt i små dækninger i Wangerie; II. Bataillon gik i Bivuak i Wassot-lejren (Picantin); III. Bataillon fandt mådelige kvarterer i Lavantie.

Regimentet var indgrebsenhed for 15. og 12. Res.Div. I stedet for 3. MGK blev 1. MGK bestemt som sikkerhedsbesætning i Merris-Lave stillingen, og skulle i tilfælde af forhøjet kampberedskab besætte en del af MG-positionerne i denne stilling. I bataljonernes underbringelses områder blev det opstillet flyvagter, der i løbet af dagen tit måtte træde i funktion med deres maskingeværer på grund af den kraftige fjendtlige aktivitet i luften. Bataljonerne skulle stille vogne og mandskab til udbygning af Merris-Lave stillingen. Opklaring blev foretaget ved 12., 15. og 23 Res.Div. I stedet for Hptm. Opperman, der blev forflyttet til Württ. Gebirgsregiment, blev Rittm. Ammann (Drag.Regt. 6) den 27. juni udnævnt til kommandør for I. Bataillon.

Natten til den 28. juni kastede fjendtlige bombemaskiner hyppigt bomber i bataljonernes underbringelses områder. Efter at der den 28. juli kl. 0700 pludseligt kunne høres trommeild fra nordøstlig retning, kom der kl. 0915 fra brigade ordre om, at regimentet stod til rådighed for 44. Res.Div. Regimentet skulle gennem en bereden officer ved 44. Res.Div. i Sailly orienteres om marchmål. Som ordremodtager blev i den anledning Lt. Blümel sendt til Sailly. På telefonisk ordre fra brigaden skulle 1. MGK øjeblikkeligt trækkes hjem og slutte sig til 1. Bataillon. Kl. 1440 kom Lt. Blümel tilbage med ordre fra 44. Res.Div., hvorefter regimentet øjeblikkeligt skulle forskyde til rummet syd og sydvest for Cul-du-Sac. Kl. 1900 ankom regimentsstab og III/223 til de befalede rum. Efter orientering ved kommandøren for 63. Inf.Brig. om situationen, begav regimentskommandøren sig til Inf.Regt. 102 kommandostation. Der blev straks optaget telefonisk forbindelse til 87. Res.Brig. Kl. 1945 var bataljonerne ankommet til det af 63. Inf.Brig. befalede rum. Efter befaling fra 48. Res.Div. blev regimentet tildelt 44. Res.Div. til sikring af skillerum. Den blev divisionsreserve for 44 Res.Div. Den bagved værende I. Bataillon fik med direktiv fra 87. Inf.Brig. tildelt de frigjorte område efter Res.Inf.Regt. 222. Den rykkede ind i området syd for le Crusoebeau Ferme, hvortil den ankom den 29. juni kl. 0235. Efter meddelelser fra 32. Inf.Div. og 44. Res.Div. var fjenden trængt ind i den nordligste del af førstnævnte og den sydlige del af sidstnævnte, og formentlig rykket frem til vest kanten af Vieux-Berquin. Præcise oplysninger om den nye tyske linje manglede imidlertid. Kl. 1730 blev I. Bataillon beordret til det nordlige afsnit af 44. Res.Div., hvortil den ankom om natten.

Den 30. juni gennemførte II. og III/223 opklaring af adgangsveje, beredskabsområder og K.T.K i ansvarsområder under 32. Inf.Div. og 44. Res.Div. Dag og nat forløb rolig. Der var livlig fjendtlig aktivitet i luften. I I/223 opstod der de i de sidste dage mange sygdomstilfælde med influenza. Efter en telefonsamtale den 2. juli kl. 1830 fra 44. Res.Div. skulle II. og III. Bataillon og MG-kompagnierne om aftenen forskyde til Laventie til disposition for IX. Armeekorps. Kl. 1845 indgik befaling fra 96. Res.Brig. til III. og II. Bataillon. De skulle i indsatsrum syd for Laventie ved la Flingue være indgrebsregiment for Division Locon (220 Inf.Div.). I. Bataillon forblev i sin hidtidige placering.

Den 3. juli flyttede regimentsstab kvarter til la Flinque, III/223 til sine gamle kvarterer i den sydlige del af Laventie, II/223 i de gamle kvarterer i Rue Tilleloi øst for Laventie. Fra 48. Res.Div. blev det bekendtgjort, at Regimentsstab og III. Bataillon natten til 4. juli ville blive transporteret væk fra Bac st. Maur med beredskabstog.

Heste og vogne skulle forskyde ad landevejen. I løbet af eftermiddagen blev der fra brigaden yderligere meddelt, at de øvrige bataljoner ville blive indladet natten til 5. og til 6. juli. Hest og vogne fra disse skulle ligeledes forskyde til fods.

Langs Scarpe

4.7. – 6.10.1918

Beredskabstoget med Regimentsstab og III. Bataillon kørte den 4. juli kl. 0015. Kl. 0600 ankom den over Lille til Douai, hvor staben og officerer kom i borgerkvarter, mens mandskabet blev underbragt på en skole, der var indrettet som kaserne. Ved middagstid ankom også vogne og køkken. Der tilgik ordre om at 48. Res.Div. skulle afløse 187 Inf.Div. Res.Inf.Regt. 223 skulle i tiden 5.-8. juli afløse Inf.Regt. 188 i stilling

Den 5. juli ankom II. Bataillon til Douai og indkvarteret i Pont de Deule. Om formiddagen drog regimentskommandør til Inf.Regt. 188 i Brebières for at orienterer sig. Om eftermiddagen rykkede III. Bataillon til Cordehem og blev her kompagnivis af vejvisere bragt til afløsning, hvor de skulle overtage Afsnit 15-Nord fra III/188.

Den næste dag – 6. juli – ankom I. Bataillon til Douai og indkvarteret på en kaserne (officerer i borgerkvarter). Regimenternes signaldelinger overtog tidligt funktionen. II. Bataillon uden MGK rykkede i løbet af eftermiddagen til Corbehem og herfra af vejvisere ført til Afsnit 15-Süd, hvor den afløste II/188. Samtidig afløste 3. MGK i Afsnit Nord.

Ved Brebières

Den 7. juli kl. 0800 overtog regimentsstaben ansvaret for Regt. 188 afsnit og kom i kvarter i Brebières. I løbet af eftermiddagen afløste I. Bataillon som hvilebataljon II/Res.Inf.Regt. 91 i Brebières, hvor den blev underbragt i huse og i barakker. Her blev uddannelsen i kompagnierne fortsat samtidig med specialistuddannelsen. Blandt andet stod en kampvogn til rådighed til øvelsesformål. Opklaring af regimentes afsnittet blev gennemført af hvilebataljonen.

48. Res.Div. kom under kommando af I. bayr. Reserve-Korps (17. Armee), og regimentet overtog med Afsnit 15 det midterste afsnit af divisionen. Besættelsen af det nordligere Afsnit 14 var Res.Inf.Regt. 221, mens det sydligere Afsnit 16 var bemandet af Res.Inf.Regt. 222. To bataljoner var indsat som kampbataljoner og en i hvil. Begge kampbataljoner besatte med to kompagnier forterræn og hovedmodstandslinje. To kompagnier var som beredskabsstyrke underbragt i grave bag hovedmodstandslinjen. Et af beredskabskompagnierne var udskilt som dækningsstyrke for skillerum. To grupper fra et beredskabskompagni var sikkerhedsbesætning i artilleri-beskyttelsesstillingen. I hele afsnittet var placeret 20 lette MG, i MG-stillinger med to våben. I hovedmodstandslinjen var 10 lette og 2 tunge maskingeværer placeret. En feltjernbane bragte materialer fra regimentets pionerpark i Biache-St.Vaast til fronten. Regimentets kommandostation befandt sig nord for Biache og skulle indtages ved forhøjet kampberedskab. Selve stillingen var et virvar af gamle tyske og engelske stillinger. I starten blev kun forbindelses- og kampgrave sat i stand. Forpostlinjen var endnu ikke fuldt udbyggede. Hindringer var endnu ikke i tilstrækkelig grad udbygget. De fjendtlige stillinger løb i Afsnit Süd i en spids vinkel 80 meter forbi forpostlinjen. Den dannede her en konstant risiko for afsnittet. Foran Afsnit Nord løb fjendens linje i nord-nordvestlig retning. Forterrænet var gennemskåret af gamle grave, og måtte til stadighed overvåges af patruljer. Udbygning af stillingen koncentrerede sig i starten til anlæggelsen af en stærk hindring foran forterræn- og hovedmodstandslinje, samt til gravning af tunneldækninger i tredje linje og etablering af MG-stillinger. Til dette arbejde stod en lille styrke pionerer til disposition.

Natten til den 7. juli forsvandt en dobbeltpost fra forpostlinjen på uforklarlig vis. Kl. 0045 den 7. juli beskød fjendtligt artilleri kontinuerlig med få pauser de forreste grave. Et fjendtlig fly dukkede op kl. 0500 og beskød vore forpoststillinger med maskingevær. I løbet af dagen var der, bortset fra spredt fjendtlig artilleri aktivitet, forholdsmæssig roligt. En officerspatrulje fra III. Bataillon blev om aftenen angrebet af en stærk fjendtlig patrulje og måtte trække sig tilbage. Under blev to dræbt og 3 sårede af håndgranater. Begge de døde kunne bjærges. Den 8. juli besigtigede divisionskommandøren sammen med regimentskommandøren om formiddagen stillingen. Hele dagen

var der omfattende fjendtlig aktivitet i luften, mens det fjendtlige infanteri forholdt sig rolig og der kun lå en svag artilleriild over vore stillinger.

Natten til den 9. juli blev der udsendt 4 snig- og 2 »patruljer mod fjenden«. Patruljerne fra III. Bataillon mod fjenden stødte foran forpostlinjen mod en stærk engelsk patrulje, hvorfra de blev ramt af en salve håndgranater. Efter antallet af de kastede håndgranater, vurderede fører for patruljen, Vizefeldwebel Braun, 10. Kompanie, at fjenden var stærk overlegen, og trak sig derfor for at undgå omringelse, blev så liggende, men kunne intet fastslå. Da han samlede sin patrulje, savnedes to mand; desuden var en hårdt og to lettere såret. Eftersøgning af de savnede og senere også en afsøgning med sanitetspersonel fra 10. og 11. Kompanie, forblev uden resultat. En anden engelsk patrulje, der den 9. juli kl. 0400 var ved at gennemskære pigrådshindring mellem den højre og den venstre fløj af 11. Kompanie, blev fordrevet med MG-ild. Om aftenen blev det meldt at begge de siden sidste nat savnede fra 10. Kompanie, af 7. Kompanie var fundet døde og var blevet begravet. I løbet af dagen beskød fjenden uregelmæssig Brebières. Gefr. Lütt, 3. Kompanie, blev på grund af tapperhed for fjenden forfremmet til etatsmæssig underofficer.

Natten til 10. juni angreb fjenden med en patrulje på omkring 30 mand vores Sappe-post (Tommy-Sappe) i a-kompagniets afsnit. Patruljen blev i tide erkendt af posten, der øjeblikkeligt kastede flere håndgranater. Ikke desto mindre forsøgte fjenden at arbejde sig ind i sappen; en del af patruljen havde allerede nået hindringen. Fjenden kastede flere håndgranater tæt på posten. Posten holdt imidlertid tappert ud, kastede fortsat håndgranater og sammensatte ladninger, og tvang på denne måde patruljen til at falde tilbage. Divisionskommandøren udtalte sin særlige anerkendelse til posten, hvis navne desværre ikke fremgår af de officielle dokumenter. Regimentet fik indtil videre tildelt Res.Pio.Komp. 48 underlagt til arbejde på stillingen. Om formiddagen den 10. juli blev den kommanderende general Exz. Fasbender i regimentets stabskvarter af adjudanten orienteret om regimentets patruljeaktivitet. I den forbindelse anbefalede han forsigtighed under operationerne så eventuelle tab ikke overgik værdien af patruljerne.

En patrulje under Utffz Nack (III/223), der natten til 12. juli var i forterrænet, stødte på en fjendtlig patrulje og fordrev den med håndgranater og geværild. En patrulje under Lt. Wegemund (II/223) hørte kraftig kørende trafik på vejen Gavrelle – St. Laurent ved de røde huse.

Den næste nat kl. 0100 blev en patrulje under Lt. Wegemund, Utffz. Schütz og yderligere 5 mand angrebet af en engelsk patrulje på omkring 15-20 mand, der forsvarede sig med håndgranater og gevær. Fjenden havde tilsyneladende store tab, da de delvis løb skrigende tilbage. Der blev fundet en engelsk sanitetstaske. I løbet af formiddagen var der igen kraftig aktivitet i luften.

Om aftenen den 16. juli meddelte brigaden at højere myndighed forventede et større fjendtligt angreb, dels på grund af den på tider store ro, dels på grund af den tyske offensiv ved Reims, der dagen før var indledt. Der blev derfor beordret forhøjet opmærksomhed og beredskab ved bataljonen i hvil. Regimentet modtog 4 nye type panserværnsgevær (udvikling af Gevær 98 i kaliber 13 millimeter).

Sidst på natten til 17. juli blev der på ordre fra division af artilleriet gennemført to ildoverfald. Samtidig blev der udløst ildoverfald med minekastere og lette maskingeværer. I forterrænet blev der af en patrulje under Lt. Clauss foran c-kompagniet fundet en død engelsk premierløjtnant og en engelsk soldat, der formentligt var faldet under sammenstødet med Lt. Wegemunds patrulje den 13. juli. Herigennem blev det fastslået, at den 4. canadiske division nu lå overfor os. Regimentet modtog på grund af sine omfattende patruljeaktivitet fra divisionskommandøren et Jernkors I og 10 Jernkors II til fordeling. Sundhedstilstanden blandt soldaterne var på dette tidspunkt ikke god. Influenzaen greb om sig og havde betragtelig indflydelse på enhedernes kampstyrke. Omkring kl. 0400 blev II. Bataillon i syd-afsnittet afløst af I. Bataillon. De to bataljoners transport frem og tilbage til fronten foregik over Plouvain på Scarpe-kanalen med flodpramme, der blev trukket af en motorbåd. Omkring kl. 10 kom der fra brigade ordre til, at regimentsstaben frem til næste morgen skulle besætte dens kommandostation, og at to kompagnier fra hvilebataljonen i løbet af natten skulle indsættes i Wotan-I stillingen (ved Witry). 1. MGK fra hvil blev trukket frem på højde med den nye II. Stilling.

Den 18. juli kl. 0730 var alle disse forholdsregler afsluttet. Det drejede sig her om forebyggelseshandlinger for et fjendtligt angreb, som man forventede efter at franskmændene havde angrebet 1. og 9. Armee, og efter at fly bag den fjendtlige front i afsnittet havde konstateret troppekoncentrationer. Infanteri, artilleri og fly aktiviteter forblev i løbet af dagen i de sædvanlige omfang.

Natten til den 19. juli lå den sædvanlige forstyrrelsesild fra det fjendtlige artilleri over hovedmodstandslinje, adgangsgrave og det bagved liggende terræn. Vores snigpatruljer kunne hos fjenden ikke konstaterer andet end skansearbejder. I løbet af dagen var endda artilleri og flyaktiviteter en smule mindre end dagene forud.

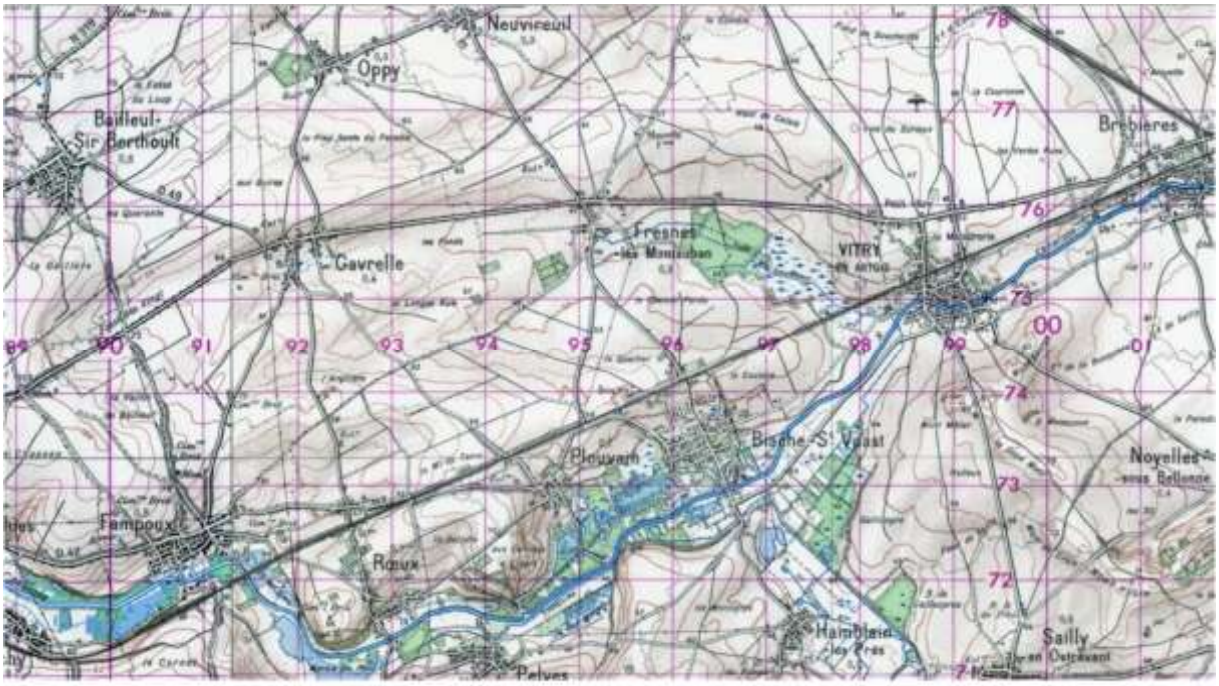

Den følgende nat viste det engelske artilleri sig mere urolig end normalt og beskød livligt adgangsveje og bagterræn. Fjendtlige fly oplyste de samme mål. Tilsyneladende var det et resultat af vores ildoverfald de sidste dage med artilleri, minekastere og MG. Der blev ikke bemærket fjendtlig patruljeaktivitet.

Omkring kl. 0300 den 22. juli blev der fra e-kompagniets afsnit hørt en eksplosion, fulgt af høje skrig. Samtidig trak en hvid gassky frem gennem sænkningen foran c-kompagniet, der dog igen faldt tilbage. I to timer kunne man fra englænderne hører skrig og jamren. Om morgenen blev der på Petrusbakken observeret et sløret lokomotiv med to feltkanonvogne. Dette var formentlig i løbet af natten blevet ramt af artilleri; samtidig kan gasflasker være beskadiget, hvorved den observerede gas var strømmet ud. Fra kl. 0350 blev stedet langt under virkningsskydning af vores artilleri. Fjendtlige patruljer blev ikke konstateret.

En patrulje under Lt. Maschke fra 11. Kompanie fandt natten til 23. juli foran a-kompagniets afsnit, en ny indrettet, godt sløret fjendtlig MG-stilling med dækning, og erobrede her fjendtlig MG-ammunition. Omkring kl. 0100 kunne man foran Tommy-sappe ved 221 høre en stærkt fjendtlig patrulje ved tråd hindringen. Det udviklede sig en kamp på håndgranater, hvorefter englænderne ikke trængte længere frem. Kort efter skød et engelsk MG med lysspor ammunition, hvorefter der blev lagt en afspærringsskydning på højre fløj af a-kompagniet og Res.Inf.Regt. 221. En af englænderne afskudt grøn lyskugle fik fra vores side øjeblikkelig til at indsætte spærre-skydning. I løbet af dagen var der en ringe beskydning fra begge sider. Enhederne var optaget af rensning af grave for jord, slam og vand, der efter den kraftige regn havde vist sig strengt nødvendig.

Natten til den 25. juli var der i første omgang den sædvanlige forstyrrelsesild. Kl. 0055 fulgte et ildoverfald med gaskastere mod Afsnit Süd, der fulgte efter en række eksplosioner tæt efter hinanden. Overfaldet blev skjult under en svag skydning med brisantgranater. En fuldtræffer traf indgangen til en af de belagte dækninger og dræbte herved alarmposten, og derfor skete der ingen alarmering af de sovende folk i dækningen. Af den indtrængende gas døde 1 officer (Lt. Bonnes), 2 underofficerer og 12 mand. To underofficerer og 13 mand blev gasforgiftet. Gasgranaterne faldt hovedsagelig i Sack-graven på begge sider af Chili-graven og bagved i Irenlinjen. Det drejede sig om en gas, der lignede vores »Grünkreuz«. Det formodede afskydningssted blev bekæmpet med virknings-skydning fra vores artilleri. Tydeligt synlige røgskyer fra målområdet syntes at skyldes træffere. En patrulje fra III. Bataillon på 1 officer, 1 underofficer og 20 mand undersøgte i løbet af natten den fastslåede fjendtlig MG-stilling i forterrænet, og sprængte dens dækning i luften med to sammensatte ladninger. Hele dagen stod fjendtlige lænkeballoner (op til 12) i luften overfor afsnittet. Flyveaktiviteten var både om dagen og om natten meget intensiv.

Den følgende nat fastslog patruljer, at der i området af det formodede sted, hvor gasangrebet var indsat, kunne høres kliren af jern. Kl. 2145 øgede den fjendtlige ild mod kompagniafsnit b, c og f til trommeild. Samtidig blev med blinktelegraf og røde lyskugler påkaldt spærreild. Samme situation udviklede sig i venstre naboafsnit og endnu længere mod venstre. Kl. 2205 blev der fra KTK-Nord anmodet om spærreskydning. Kl. 2210 meddelte KTK-Nord med blinklampe, at alt var i orden. Den fjendtlige beskydning af afsnittet mindskedes og fortsatte kun

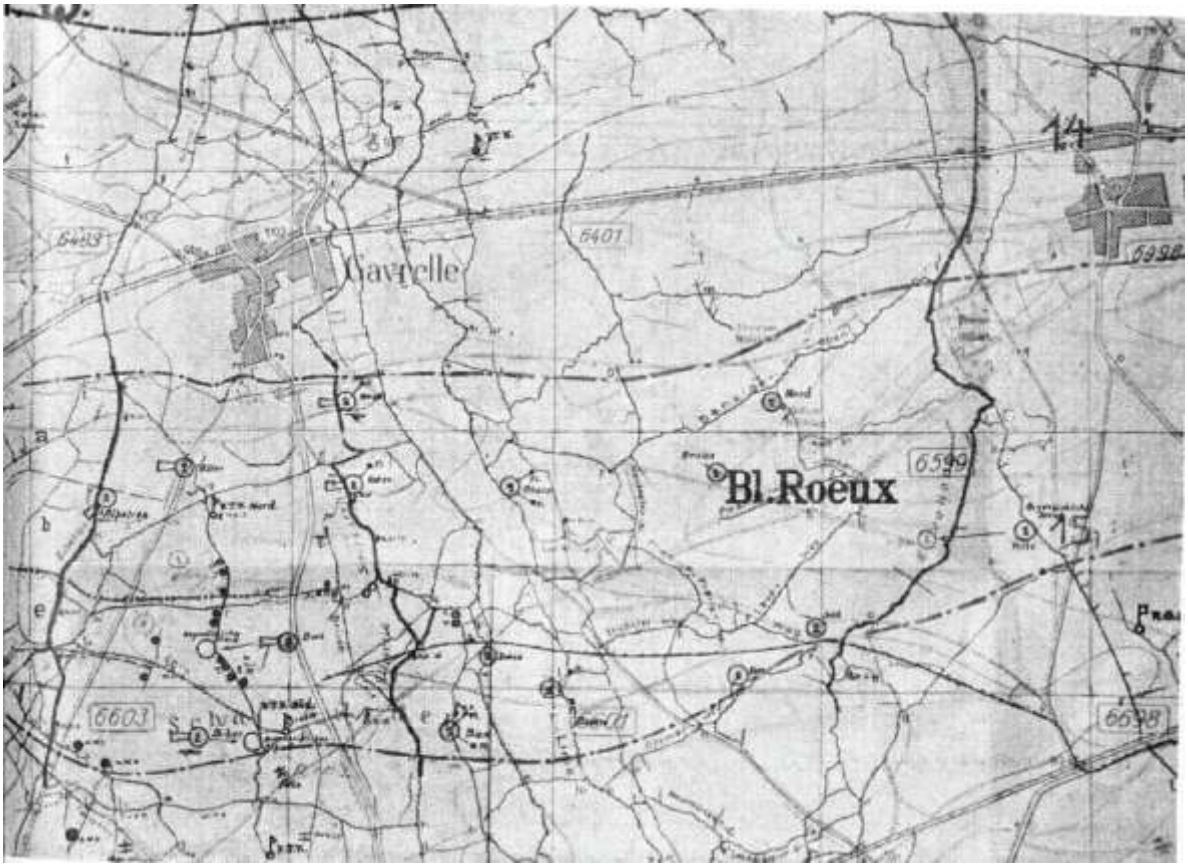

som en kraftig forstyrrelsesild, mens det længere mod venstre lød relativ kraftig. Kl. 2235 blev der af brigaden beordret forhøjet kampberedskab, men omkring kl. 2310, som ilden yderligere faldt, igen ophævet. II. Bataillon kunne uden problemer gennemfører afløsningen af III. Bataillon. På ordre fra division kunne regimentsstab igen forskyde tilbage til deres hvilekvarter i Brebières.

Den 29. juli kl. 1245 blev højre naboafsnit og a-kompagniet ramt af et kraftigt fjendtligt ildoverfald. Ilden lagde sig i første omgang omkring Tommy-Sappe, hvor om en patrulje fra II. Bataillon (Vizefeldwebel Ebeling og 11 mand) lå i en halvkreds for at observation af forterrænet. Samtidig med tilbagelægningen af den engelske artilleriild, styrtede omkring 60 canadier frem fra forlængelsen af Tommy-Sappe, for at angribe denne, men stødte derunder på vores patrulje. Det lykkedes fjenden, der var langt overlegen, at tage tre mand af vore til fange. Kort efter var venstre fløjsikring af vores patrulje (Gefr. Fischer og 2 mand fra 5. Kompanie) i stand til at tage en englænder til fange, som disse af vores artilleri blev tvunget til at falde tilbage. Ud over de tre fanger, opstod følgende tab til den fjendtlige beskydning af Tommy-sappe og hovedmodstandslinjen: 1 Vizefeldwebel og 2 mand døde, 5 mand såret. Mellem kl. 1800 og 1900 gennemførte vi et ildoverfald med »Gelbkreuz« gas på det store knæk i graven som gengæld for den engelske patruljeoperation.

Regimentet fik fra rekrutdepotet tildelt 51 mand personelerstatning, der for de flestes vedkommende ikke tidligere havde været i felten.

Sammen med en gruppe officerer deltog regimentskommandøren den 30. juli i begravelsen af kommandøren for Res.Inf.Regt. 222, Graf Kielmannsegg, som faldt den 27. juli. Om aftenen gennemførte vores artilleri mellem kl. 2100 og 2130 endnu en skydning med »Gelbkreuz« gas mod den fjendtlige gaskaster stilling, som på luftfoto var blevet identificeret. På ordre fra division blev der i regimentets afsnit påbegyndt konstruktionen af en nye hovedmodsandslinje, og til dette formål blev der opstillet et konstruktionskommando under Lt. Wagner. Der skete i disse dage ingen ændringer i kampsituationen. Den megen regn de sidste dage gjorde endnu engang store skader på hele nettet af grave. Det var nødvendigt med et omfattende istandsættelsesarbejde for at holde kampgravene modstandsdygtige og holde de vigtigste forbindelsesgrave passerbar. Soldaternes sundhedstilstand kunne være bedre på grund af det fugtige vejr, men alligevel komme kampværdien vurderes til god.

Samtidig med at I. Bataillons blev afløst af III., blev den nye organisation indført. III. Bataillon havde alle fire kompagnier indsat i forreste linje. Af Generalkommandoet blev der af forskellige tegn vurderet, at den canadiske

division overfor regimentet, var blevet afløst. Regimentet fik derfor befaling om snarest muligt at gennemfører den indsendte Operation »Gustav«. Kl. 1900 meddelte brigaden, at der efter udsagn fra en fange, måtte regnes med et fjendtligt angreb, og gav de herom nødvendige befalinger. Derudover meddelte brigaden, at det overfor afsnittet beliggende gaskaster område efter nye luftfoto, igen var bragt i orden, og befalede for kl. 2300 ødelæggelsesild med begge tunge minekastere mod dette mål.

Lt. Berghoff, som skulle føre Stødtrop 1 under den planlagte Operation »Gustav« natten til 11. august, fik held til under en opklaring af indbrudsstedet den 9. august at nå frem til den fjendtlige grav uden dog i nærheden finde en post. Den følgende nat lykkedes det Lt. Berghoff med en patrulje (4 underofficerer og 9 mand) at trænge ind i sydøst hjørne af det store gravhjørne, og her opklarer frem til den vestlige spids. Det blev herunder fastslået, at der ingen poster var, og at dækninger var lukket med pigtråd. På en anmodning fra regimentet til brigaden om at måtte aflyse operationen, kom der fra division befaling til, at stødtrops operationer skulle gennemføres som befalet.

Operation »Gustav« blev derfor gennemført som planlagt den 11. august kl. 0400. Begge stødgrupper under Lt. Berghoff og Lt. Hagen (I. Bataillon) gjorde kl. 0310 klar. 9. og 10. Kompagnie stillede hver en gruppe til sidedækning. 6 pionerer var tildelt stødgrupperne for at fjerne hindringer med gasrør. Fra kl. 0405 iværksatte artilleri og minekastere afspærringsskydning. Stødgrupperne nåede den fjendtlige grav uden at møde modstand. Samtlige grave i fronthjørnet var ubesat og fyldt med pigtråd. De forreste fjendtlige poster stod ikke øst for graven. Fjendtligt artilleri satte ind omkring kl. 0430 mod vores forterræn og hovedmodstandslinje. På gravene i forterræn lå primært minekasterild. Mod hovedmodstandslinje og forbindelsesgrave og mod de bagved liggende linjer lå en heftig ild med alle kalibre fra let til supertung. Den fjendtlige beskydning fortsatte til daggry. Egne patruljer og sidedækning returnerede mellem kl. 0430 og 0500 uden tab til egen linje. Som belønning fik alle mand 5 Mark. Desuden blev 3 Jernkors II. Klasse fordelt som særlig udmærkelse. Fire mand fik hver 14 dages orlov. Om eftermiddagen blev der i Res.Inf.Regt. 222 kommandostation af divisionens generalstabsofficer afholdt konference angående en af AOK udsendt befaling, der grundlæggende ændrede besættelsen af afsnittet. Hver en bataljon skulle danne en kampzone og organiserer sig som kampbataljon. Besættelsen af Wotan-stillingen med bataljonen i hvil, blev opretholdt under en samtidig dybdeorganisering af MG bag Wotan-stillingen.

Om morgenen den 12. august var reorganiseringen uden problemer blevet gennemført. Den 13. august meddelte Generalkommandoet, at man anså situationen for at være rolig, og befalede derfor at 3½ kompagni og stab fra beredskabsbataljon blev trukket tilbage i hvilekvarter i Brebières. Regimentet valgte imidlertid at se bort herfra, da Brebières dagen før var blevet kraftigt beskudt. På anmodning fra vore forreste enheder gennemførte vores artilleri om natten gentagende virkningsskydninger mod Sappe og grave fjendens foran vores højre fløj, da der herfra de sidste nætter var konstateret flere fjendtlige patruljer og måtte regne med muligheden af et større fjendtligt angreb. En fjendtlig patrulje foran venstre sappepost i c-kompagniet blev afvist. I regimentsafsnit blev på ordre fra division indsat 10 pionerer fra Res.Pio.Komp. 48 til sprængning af tunneldækninger i forterrænet.

Også den følgende nat dukkede igen en fjendtlig patrulje op foran vores poster, denne gang foran a-kompagniet, for at tage denne til fange. På grund af tapperhed og fornuft fra dobbeltposten blev modstanderen kastet tilbage.

Natten til den 17. august gennemførte englænderne endnu et gasoverfald. Omkring kl. 0030 blev der pludseligt indsat et ildoverfald med lette og tunge minekastere. Samtidig hørte man tre på hinanden følgende eksplosioner fra den fjendtlige grav og så et kraftigt rødligt ildskær. Omkring 20 sekunder senere landede 50-60 gasflasker i, foran og bag vores skotte-linje. De eksploderede med et meget lille knald. Der var på samme tid afskudt tre batterier. Efter omkring et minut kom yderligere en detonation. Man kunne hører suset af gasflaskerne gennem luften, og efter 20 sekunder landede omkring 20 gasflasker i og ved Iren-linjen. Efter 2-3 minutter fulgte endnu et lag fra et gasminebatteri mod Iren-linjen. Posterne erkendte straks gasoverfaldet og alarmerede på korrekt vis, så kun to mand blev gasforgiftet, da de i ophidselsen ikke hurtigt og korrekt fik anlagt deres gasmasker.

Om formiddagen blev brigadekommandør, Oberst v. Gottberg, hårdt såret og døde allerede samme dag.

Natten til den 19. august blev igen en fjendtlig patrulje på venstre fløj af forterrænet fordrevet. Ved middagstid blev der afholdt en konference mellem divisions- og regimentskommandører, hvor det blev meddelt at Generalkommandoet igen vurderede situationen som alvorlig, og at man måtte forvente et større engelsk angreb. De nødvendige forholdsregler blev derfor truffet. Blandt andet blev der indført en »vagthavende regimentskommandør« der blev placeret i den gamle Res.Inf.Regt. 223 kommandostation, og som havde til opgave at samle alle vigtige meldinger fra de tre KTK, og i tilfælde af et overraskende indledt storangreb, at repræsenterer divisionskommandøren i den samlede divisions kampzone I. Denne funktion overtog straks kommandøren for Res.Inf.Regt. 223. Hvilebataljon I/223 blev truffet ud af Brebières og placeret i Wotan I-stillingen, da som følge af fjendtlig beskydning yderligere to mand var faldet og 13 såret.

Natten til 20. august forløb rolig. I det venstre naboafsnit ved Res.Inf.Regt. 222 var englænderne kl. 1030 trængt ind i forterrænet i en bredde af omkring to kompagnier. Et modangreb iværksat kl. 1800 bragte kun delvis

det tabte terræn tilbage. Mens modangrebet varede, var de tre bataljoner i hvil som divisionsreserve gjort marchklare.

Engelsk gennembrudsforsøg af 17. Armee syd for Arras 21.8. – 6.10.1918

Den samlede situation langs fronten havde siden midten af juli forværret sig væsentligt. Foch havde forpurret en planlagt OHL-offensiv, var trængt frem mod Soissons støttet af talløse tankeskadroner [1]), og havde løbet hele divisioner over ende. Den 8. august startede en anden fjendtlig offensiv, hvor den tyske linje langs Avre og Ancre blev trængt igennem. Ved 17. Armee, hvortil også 48 Res.Div. hørte, begyndte den 21. august endnu et stort anlagt engelsk fremstød syd for Arras.

En patrulje under Lt. Wirtz (8. Kompanie) i løbet af natten til den 21. august, forløb planmæssig. Den var imidlertid uden resultat, da de engelske grave var rømmede. Patruljen returnerede fuldtallig og uden tab. Pludselig begyndte en trommeild mod Afsnit 15 (Res.Inf.Regt. 223) og Afsnit 16 (Res.Inf.Regt. 222). I Afsnit 15 lå ilden primært over Iren- og Schotten-linjerne. Kort efter starten på trommeilden skød englænderne overfor regimentets afsnit en gaskaster salve. Afskuddene blev på grund af den kraftige artilleriild ikke rettidigt bemærket. Som resultat var der 9 gasforgiftede, herunder to alvorlige. Under trommeilden, der efterhånden koncentrerede sig mere og mere om Afsnit 16, angreb fjenden på de gamle punkter. Det lykkedes han også at opnå nogle få fordele. Kl. 0600 fornyedes den kraftige fjendtlige ild mod Afsnit 15 og 16, denne gang hovedsageligt de bagved liggende områder. Forbindelsen til venstre nabo var opretholdt. Kl. 2300 kom der divisionsbefaling, hvorefter alle dele af divisionen den 22. august fra kl. 0500 skulle være kampklare.

Natten forløb imidlertid rolig. Heller ikke om formiddagen skete der noget fra engelsk side, så kl. 1030 kunne kampberedskabet igen ophæves. Om eftermiddagen var der en omfattende fjendtlig aktivitet i luften. Af division blev det befalet, at alle bebyggelser vest for Douai skulle indrettes til forsvar mod tanks gennem vagter, hindringer af adgange og udlæggelsen af panserminer.

Natten til den 23. august kunne den endnu engang udsendte patrulje under Lt. Wirtz i samme afsnit som natten i forvejen præcist fastslå kendsgerninger. Gennem engelske geværskud kunne også den omtrentlige placering af de fjendtlige posteringer bestemmes. Ved to døde englændere, der allerede havde ligger på stedet i 2-3 uger, kunne hverken kendemærker eller andet findes. Kl. 0500 var der igen befalet højeste kampberedskab af divisionen. På dette tidspunkt startede en kraftig fjendtlig trommeild nogle få kilometer syd for Scarpe. Efter meddelelse fra brigaden angreb fjenden over en bred front omkring to divisioner sydligere. Ilden varede med uformindsket voldsomhed frem til kl. 0800. Enkelte af fjendens tunge batterier skød flankerende mod syd foran vores afsnit. Kl. 1200 startede beskydningen mod syd med fornyet heftighed, og fortsatte med efterhånden mindske styrke indtil aften. Kl. 2200 meddelte brigaden, at situation i syd stod god for os, men at vi måtte regne med en fortsættelse af angrebet og dets udbredelse mod nord. Samtidig blev der igen for hele divisionen fra kl. 2300 indført forhøjet kampberedskab. Natten forløb dog rolig.

Mellem kl. 5 og 6 om morgenen den 24. august lå kraftig fjendtligt artilleri over forterræn graven ved to kompagnier og over Afsnit 16. Englænderne angreb forterræn graven i Afsnit 16 og den yderste venstre fløj af c-kompagniet, løb posteringerne i Poleneck (Res.Inf.Regt. 222) over ende og trængte frem til Rotpunkt f, hvor vores dobbeltpost med et let MG blev taget til fange. Den vagthavende, Sergent Haag, der i mellemtiden var nået frem, kastede med enkelte underofficerer og mandskab fra sin feltvagt fjenden tilbage, og var kl. 0700 igen i besiddelse af Rødpunkt 1. Modstødet ramte fjenden i den første uoverskuelig tid efter angrebet, og kastede ham tilbage i uorden mod sine udgangsstilling. En velsigtet geværild kostede ham store tab. Musk. Heide 8/223, tog i en hurtig jagt en skotte til fange. Ud over ham og føreren, havde Utffz. Trocziak og Gefr. Waschlewski en fremragende andel i denne succes. Det lette maskingevær blev tilbageerobret. 2-3 grupper af fjender, der fra Fampoux-stillingen over Havanna-graven var trængt frem mod nord, blev med håndgranater og infanteriild trængt tilbage over Havanna-graven. Graven forblev på vore hænder. Kort tid efter angreb fjenden for anden gang under rigelig anvendelse af geværgranater, og det lykkedes også denne gang af nå Rotpunkt f. Samtidig kunne englænderne besætte omkring 200 meter af vores gamle forterræn grav, hvorved han tog yderligere to mand fra 8. Kompanie til fange, som havde været dobbeltpost i Sappe 3. Forbindelsen til Res.Inf.Regt. 222 var gået tabt under kampen, da posterne herfra var faldt tilbage længere mod øst. Resten af dagen forløb generelt rolig. Hen under aften gennemførte II. Bataillon med en styrke på 1 officer og to grupper et fremstød gennem Havanna-graven i et forsøg på igen at sikre Rødpunkt f. Forsøget slog imidlertid fejl under kraftig fjendtlig MG-ild. 1 officer, 1 underofficer og 5 mand blev ved denne lejlighed såret.

---

[1]) I den tyske originaltekst anvendes det engelske ord »tank«. Selvom det korrekte dansk ord er »kampvogn«, har jeg valgt at bibeholde den tyske originalbetegnelse. Oa.

Natten til den 25. august blev II. Bataillon afløst som kampbataljon af I. Bataillon. II/223 afløste III/223 som beredskabsbataljon, mens sidstnævnte rykkede i hvil i Wotan-stillingen. Kl. 0630 begyndte igen en heftig fjendtlig artilleriild med alle kalibre mod hele regimentets afsnit, primært mod hovedmodstandslinjen. Der var tæt tåge. En virkningsskydning, påkaldt af regimentet, blev først iværksat efter 20 minutter. Fra kl. 0730 døde artilleriild efterhånden ud. Heftig MG-ild kunne i mellemtiden høres. Langsomt indgående meldinger til regimentsstaben fortalte, at fjenden med en større styrke (omkring 150 mand) frontalt var brudt ind ved 1. og 3. Kompanie og havde rullet fronten op mod syd. Også i nord ved 221 var englænderne rykket frem til vejen mellem Arras og Gavrelle. Af tab blev der meldt om tre underofficerer og 17 mand savnet, flere sårede. Da bataljonen var for svag til over en så bred front at kunne kaste fjenden tilbage, besluttede sig regimentskommandøren til at forstærke kampbataljonen (I/223) under Rittm. Ammann med to officerer og 60 mand fra hvilebataljonen (II/223) til et modangreb. Dette skulle finde sted næste dag kl. 0600. Et tilsvarende angreb med venstre fløj af Res.Inf.Regt. 222 mod Polenwerk var befalet til kl. 0530. Artilleriaktiviteten i løbet af dagen var relativ begrænset, mens eget artilleri kontinuerligt holdt Schotten-linjen og gravene, der udmundede heri, under beskydning. KL. 22 blev det af divisionen meddelt, at et infanterifly netop havde nedkastet et signal om, at der bag fjendens front i vores afsnit var observeret omfattende trafik af blandede kolonner. De dele af III. Bataillon, der var trukket frem i forbindelse med ovennævnte angreb, nåede kl. 2300 frem til KTK. Angrebet kom imidlertid ikke til gennemførelse, da kl. 0400 til venstre for regimentet:

Engelsk stormangreb syd for Scarpe

I de første morgentimer den 26. august begyndte fjendtligt artilleri med middeltunge og tunge kalibre at lægge en planmæssig og rolig, godt liggende ild over regimentets kommandostation, så på kort tid samtlige telefonforbindelser var ødelagte, og trods en kraftig indsats ikke umiddelbart var mulig at retablere. Først i løbet af formiddagen lykkedes det, efter mange forgæves forsøg, at få en ledning igennem til forterræn enheder, og at holde den åben. Om eftermiddagen kunne ligeledes en forbindelse til nabo-Res.Inf.Regt. 221 etableres, selvom denne ofte igen blev afbrudt. Kl. 0400 startede på én gang en heftig trommeild, hovedsagelig mod venstre del af vores regimentsafsnit, samtidig med forstyrrelsesild mod de bageste områder. På samme måde lå der på den anden side Scarpe mod syd en kraftig fjendtlig trommeild, mens der i Afsnit 14 herskede forholdsvis rolig. Snart blev der fra Afsnit 16 sendt røde lyskugler op, tegnet på at artilleriilden skulle lægges foran hovedmodsandslinjen. Kl. 0445 kom der fra division ordre til at indtage storkampsformation. Kl. 0630 befalede brigaden, at kampbataljon 223 skulle placere sig i og over hovedmodsandslinjen, og kontinuerlig hold føling med fjenden. Skriftlig blev desuden befalet, at reserver skulle lægges mod venstre, hvor situationen stadig var uopklaret. Den fjendtlige ild var i mellemtiden reduceret, mens det syd for Scarpe fortsatte med uformindsket kraft. Fra fronten indløb meldinger om, at alt var i orden i Hovedmodstandslinje I. Af de 60 mand fra III. Bataillon, der var trukket frem for at deltage i det planlagte modangreb, var halvdelen af KTK sendt til forstærkning af venstre fløj af hovedmostandslinje I; den anden halvdel var placeret bag ved som reserve. Kl. 0820 orienterede divisionen, at venstre nabodivision (216. Inf.Div.) stadig var i besiddelse af Franziskusberg, men imidlertid efter melding kl. 0910 var faldt i hænderne på englænderne. Kl. 0935 kom den opmuntrende melding, at Hovedmodstandslinje I stadig helt var på vore hænder. Snart kom dog fra observatører melding om, at fjenden syd for Scarpe med tanks var nået temmelig langt frem, og at massive fjendtlige kolonner var under fremrykning på den anden side Franziskusberg og Petrushöhe. Kl. 1100 besluttede regimentskommandøren sig derfor til at indtage storkampsformation, ikke mindst da Res.Inf.Regt. 222 allerede havde gjort dette. Af hver af de tre kompagnier, indsat under KTK, skulle en deling under en officer blive tilbage i Hovedmodstandslinje I, der under føling med fjenden skridtvis skulle falde tilbage. To kompagnier skulle placeres foran regimentets kommandostation i tværstilling, der fra Pionier-skoven gik mod Biache, mens de to andre kompagnier placeredes bag højre fløj foran Marais-skoven. Kl. 1140 begyndte kraftig fjendtlig artilleriild mod Afsnit 15, primært rettet mod Iren-linje, Hovedmodstandslinje I og März-linjen. Ilden nåede også i et vist omfang Res.Inf.Regt. 222 afsnit, mens det standsede i nord langs regimentets skillelinje. Kort efter indgik et blik-signal til regimentet om, at fjenden angreb. Kl. 12 blev der givet ordre til, at tre kompagnier fra III. Bataillon skulle rykke frem fra Wotan-stillingen og placerer sig vest for Marais-sumpene, syd for Marais-skoven. Kl. 1245 mindskedes den fjendtlige ild lidt efter lidt, og blev herefter forholdsmæssig ringe. Kl. 1400 tilgik der regimentet melding om, at englænderne foran vores Hovedmodstandslinje I var blevet afvist med store tab. Kl. 1500 ankom bataljonsstab I/223 til regimentets kommandostation og meldte, at ordren til storkamporganisation var blevet givet efter at et stærkt fjendtligt angreb var blevet afvist. Angrebet var særlig stærkt mod venstre fløj. 4. Kompanie måtte bøje tilbage for ikke at blive omgået fra Res.Inf.Regt. 222 afsnit. Kl. 1600 meldte II. Bataillon, at hovedmodstandslinje II efter tilbagetrækningen af I. Bataillon var besat af kampbataljonen, og at hovedmodstandslinje I efter oplysninger fra tilbagegående dele af I. Bataillon var besat af fjenden. Kl. 1715 nåede også bagtroppen af I. Bataillon tilbage til Hovedmodstandslinje II. Denne forkerte forskydning var sket på grund af en ikke helt klarlagt

kommandogang ved I. Bataillon, og også fordi egne enheder til højre og venstre allerede var faldet tilbage. Bagtropsstyrken blev straks igen sendt frem. Da Briten-linjen imidlertid allerede var besat af fjenden, kunne den kun nå März-linje I. Kl. 1830 blev I. Bataillon underlagt kampbataljonen (II) og skød to delinger ind i Hovedmodsandslinje II. Kl. 1930 flyttede regimentsstaben til kommandostationen i Wotan-I stillingen. Kl. 20 lå en kraftig fjendtlig ild over März-linjen, som blev besat af fjenden efter bagtroppens tilbagetrækning. Natten forløb uden særlige begivenheder. Fjenden angreb ikke igen. Forbindelse til nabo-regimenter kunne med bagtroppen ikke etableres. En hård dag lå bag divisionen. Dygtig og tappert havde infanteriregimenterne forsvaret sig, fortræffeligt støttet af artilleriet, mod to fjendtlige gennembrudsforsøg med store tab til fjenden. Regimentets tab beløb sig til 4 underofficerer og 12 mand savnet, 1 underofficer død og 1 underofficer og en mand såret.

Den følgende dag (27.8) var der om formiddagen relativ roligt. Efter en kort artilleriforberedelse angreb fjenden kl. 1115 vores bagtropsdelinger. Det blev blodigt afvist, og faldt flugtagtig tilbage til März-linjen. Lt. König og Lt. Eger fulgte efter de vigende englændere for at tage fanger. Herunder faldt Lt. König i spidsen for sine folk. Ved denne lejlighed udmærkede sig desuden Utffz. Happe og Klein, Musk. Hölz og Drogula, alle fra 8/223, samt Musk. Diel og Hunder fra 4/223. I løbet af natten blev sænkningen syd for Pionier-skoven beskudt med gas. Vores artilleri viste sig også effektiv og bibragte englænderne yderligere store tab. Forbindelsen til Res.Inf.Regt. 222 blev genoprettet, ligeså til bagtropsdelingerne fra Res.Inf.Regt. 221. 11. Kompanie (divisionsreserve) blev lagt tilbage i Wotan-stillingen og næste morgen afløst af 9. Kompanie.

En patrulje fra 1. Kompanie (Gefr. Neeb og Weller) indbragte den 28. august kl. 0800 en skotte fra 51. engl. Division som fange, som bekræftede, at de den foregående dag havde haft alvorlige tab til MG- og artilleriild. I løbet af eftermiddagen var der igen kraftige fjendtlige angreb umiddelbart syd for Scarpe, hvorunder vore tropper videre blev trængt tilbage til syd for Biache. Kl. 2100 blev der under Lt. Braun 8/223 gennemført en stødtropoperation mod März-linje II, der dog ikke lykkedes. Der kunne imidlertid ved denne lejlighed igen bibringes fjenden store tab. En englænder, dræbt under kamp på håndgranater, blev bjærget. Senere afviste feltvagten under Vizefeldwebel Happel en overlegne styrkers angreb takket være personlig indsats og koldblodighed. Kl. 23 blev regimentsadjudant befalet til brigade, hvor han modtog divisionens befaling om, tilbagelægges af linjen med Res.Inf.Regt. 222 og 223 for at skabe forbindelse til de tilbagegående tropper syd for Scarpe. En gennemførelse af denne ordre skete allerede samme nat på den måde, at vore forreste feltvagter forblev (2. og 4. Kompanie), mens den egentlige besætning af hovedmodstandslinjen i midten og venstre afsnit (7. og 8. Kompanie) buede tilbage i den nye hovedmodstandslinje. Med sin stab rykkede Rittm. Ammann med I. Bataillons to øvrige kompagnier tilbage til gamle grave vest for Marais-skoven, hvor han fik forstærkning af et kompagni fra III. Bataillon. Stab III/223 (Hptm. Keding) rykkede med to kompagnier og 6 lette MG ind i Wotan-stillingen, hvor 9. Kompanie allerede befandt sig som divisionsreserve. KTK (Hptm. v. Wachter) blev i sin gamle kommandostation, da der ikke var noget alternativ. Tilbagelæggelsen skete uden pres fra fjendens side. Bagtroppen fik ordre til at holde forbindelsen med begge kompagnier fra Res.Inf.Regt. 222, som lå på Ballon-bakken, og holde føling med fjenden. Kun i tilfælde af en meget kraftigt fjendtligt angreb måtte de falde tilbage.

Om formiddagen den 29. august kl. 0930 indløb melding om, at modstanderen efter kraftig ildforberedelse, var trængt ind i Hovedmodstandslinje I på begge sider af jernbanen Roeux – Biache, og at der stod stærke kræfter på Ballon-højden. 5. Kompanie blev derfor trukket frem på venstre fløj af hovedmodsandslinjen. Det fjendtlige artilleri forhold sig resten af dagen roligere end tidligere. Da englænderne kl. 1500 iværksatte angreb mod Biache, befalede brigaden, at stab III/223 trak frem over Maris-sumpene sammen med de i Wotan-stillingen stående dele af III. Bataillon (minus et kompagni - 11/223 - som divisionsreserve), og her gjorde klar til modstød. De tildelte stormkanoner fra 2/48 fik ordre til, om nødvendig selvstændigt, fra Vitry af kører frem og gå i stilling mod den fremrykkende fjende. Efter egne observationer og efter melding fra KTK var situationen sådan, at englænderne kun rykkede frem mod Biache med svage kræfter, og at intet større angreb forventedes.

Natten til den 30. august beskød fjenden på tidspunkter ret kraftigt banegården i Biache og området mellem Marais-skoven og sumpen sydøst herfor. Venstre naboregiment (Res.Inf.Regt. 221) blev afløst af Inf.Regt. 92 fra 20. Inf.Div. og besatte med to bataljoner Wotan-stillingen bag Res.Inf.Regt. 223 og 222. De dele af 11. Kompanie, der stadig var i Wotan-stillingen, blev trukket frem i en tværstilling fra Neuvireuil til Vitry. Til dækning af skillelinjen blev 9. Kompanie lagt ved vejen Fresnes-Vitry. KTK modtog ordre til med patruljer hele tiden at holde føling med fjenden for kontinuerligt at kunne følge dennes placering og fastlægge hans hensigter. Om natten var begge siders artilleri ret heftig. En patrulje under Lt. Braun (8/223) fastslog, at englænderne med poster havde besat graven mellem Rødpunkt o-t (6599) og Rødpunkt g (6699). BTK planlagde de næste dage at nedkæmpe disse.

I løbet af den 31. august blev KTK tvunget til at rømme den sydlige kant af Marais-skoven, da denne lå under beskydning med tungt artilleri. Enhederne blev trukket tilbage til kraterstillinger i den vestlige kant af Hessen-

skoven. Kl. 1830 meddelte divisionen til regimentet at fly på vejene fra Arras mod Fampoux og Arras-Fresnes havde observeret tanks på vej i østlig retning. Der blev på den baggrund befalet marchberedskab for alle bagved liggende elementer. 6., 10. og 12. Kompanie med fire lette MG blev trukket gennem skoven og placeret i krater-stillinger. Kl. 1900 blev der indført alarmberedskab ved den store bagage, for at frigøre de bagvedliggende bebyggelser til indgrebsenheder. I løbet af natten blev 60 panserminer bragt frem til KTK og udlagt foran hovedmodstandslinjen. Der var omfattende gensidig artilleri- og flyaktivitet. Den planlagte afløsning i Afsnit 14 af 20. Inf.Div af Res.Inf.Regt. 221 blev i første omgang udskudt på grund af meldingerne om fjendtlige tanks.

Den 1. september forløb igen relativ rolig. Der fulgte intet større fjendtligt angreb. Stærke engelske patruljer, der angreb begge feltvagter på venstre fløj (8/223) blev blodigt afvist. Angriberne blev stadig identificeret som den gamle 51. skotske division, der siden starten på kampene havde ligget overfor os. En operation, der skulle sikre fanger ved Rødpunkt a, blev ikke gennemført på grund af den kraftige engelske besættelse. To fjendtlige lænkeballoner blev skud ned af vore fly. I løbet af natten blev den store bagage i hele divisionen trukket bagud, for 3. Inf.Div. til Brillon. 20. Inf.Div. blev i højre naboafsnit igen afløst og overtaget af Res.Inf.Regt. 221.

Den 2. september kl. 0600 begyndte en kraftigt fjendtligt ildoverfaldsagtig beskydning af det bagved liggende område, landsbyer, batteristillinger og adgangsveje. Hovedmodstandslinjen og nærmeste omegn modtog mindre ild. Banegården i Biache blev lagt under røg. Hovedmassen af den fjendtlige ild lå syd for Scarpe. Den kraftige forstyrrelsesild fortsatte indtil middag. Der fulgte intet angreb, og tilsyneladende ville englænderne kun demonstrere for at dække et angreb syd for Scarpe og for at aflede vores artilleri. Om eftermiddagen blev beskydningen gentaget stødvis. Lambres, hvor kampbagage, kompagnikontorer og skrivestuer var placeret, blev rømmet og flyttet til Waziers.

Poster og patruljer meldige den forgangne nat om tydelige metalliske lyde og kørsel med vogne tæt bag de engelske poster. Det kunne derfor ikke udelukkes, at fjenden igen var i gang med at nedgrave et gaskaster-batteri. Det berørte sted blev derfor mellem kl. 19 og 21 lagt under vores artilleris heftige virkningsskydning. Natten til den 3. september blev II. afløste af III. Bataillon som kampbataljon. I. Bataillon kom i reservestilling. Om formiddagen forholdt det engelske artilleri sig temmelig rolig i forhold til dagene før. Derimod var fjendens aktivitet i luften meget omfattende. På tidspunkter var omkring 20 engelske fly over afsnittet. Det lykkedes et tysk fly at tvinge en fjende til at lande. To fjendtlige balloner blev i sydvestlig retning skudt ned af vore fly. Kl. 1400 beskød englænderne med let og tungt artilleri næsten uafbrudt den store vej på begge sider af Vitry og Wotan-stillingen i nærheden af denne vej. Kampbagagen blev denne dag flyttet til Sin-le-Noble.

En patrulje fra 11. Kompanie blev den 4. september kl. 0430 sendt frem fra feltvagten, og kunne fastslå, at Punkt a ikke var besat af englænderne. Derimod blev der arbejdet ved vores tidligere bliktelegraf stilling, og herfra hørt høje skrig. Vores artilleri beskød omkring kl. 0500 de forreste fjendtlige posteringer med gas. Gassen drev for en dels vedkommende tilbage, så der på feltvagterne måtte anlægges gasmasker. Kl. 0600 blev et fjendtligt fly af luftværn og et andet af et kampfly bragt til nedstyrtning bag vore linjer. Om eftermiddagen fandt flere ildoverfald over Hovedmodstandslinjen ved 10. og 11. Kompanie og mod Pioner-skoven. Det bageste terræn og Vitry blev beskudt med tungt artilleri. Om aftenen gik Lt. Berghoff og hans folk fra feltvagten frem for at fastlægge fjendens forreste posteringer. Efter at denne opgave var afsluttet blev en engelsk patrulje på omkring 10 mand opdaget som den forlod den tidligere bliktelegrafstation. Fjenden blev angrebet fra siden med håndgranater og forsprængt. På denne måde lykkedes det at tage en skotte, som var kommet væk fra patruljen, fra hovedmodstandslinjen til fange. Særlig udmærkede sig herunder Utffz. Gnam, Musk. Hofmann og Jeske, alle fra 11/223.

En patrulje i de første morgentimer den 5. september under Offz.Stellv. Schwarz (11. Kompanie) fastslog præcist opstillingen af de fjendtlige poster foran hovedmodstandslinjen. Formiddagen denne dag forløb igen forholdsvis rolig. Om eftermiddagen begyndte artilleribeskydning af de samme punkter, som dagen før. Desuden blev regimentets kommandostation livligt beskudt, så alle telefonforbindelser i tre timer var afbrudte. Endnu et kompagni af beredskabsbataljonen blev underlagt KTK. Beskydningen startede igen kl. 21 og fortsatte til kl. 1 om natten. Bataljonerne fik tilladelse til hele tiden at sende 1-2 officerer i hvil i 1-2 dage ved bagagen i Sin-le-Noble. Den samme dag overtog Generalmajor Freiherr v. Holzing kommandoen over 96. Res.Brig.

Den 6. september mellem kl. 2 og 4 om morgenen beskød eget artilleri med gasgranater de fjendtlige stillinger, men også egne enheder led stærkt under den tilbagedrivende sky. I løbet af dagen herskede kun ringe artilleriaktivitet. Omkring kl. 1400 blev en fjendtlig ballon skudt i brand. Enkelte tyske og engelske observationsfly var konstant i luften over linjen. Om natten var der som de tidligere nætter en livlig forstyrrelsesild mod vore stillinger og KTK. Fjenden anvendte ligeledes tåregas.

Om morgenen den 7. september lykkedes det Lt. Herrmann (kompagnifører 9/223) med Utffz. Nack og 3 mand fra sit kompagni at trænge dybt ind i det fjendtlige forterræn og her tage en fange fra det engelske 8. Division. Utffz. Nack modtog Jernkorsets I. klasse. Bataljonen modtog 10 Jernkors II og 200 Mark belønning til fordeling.

Om eftermiddagen var der den sædvanlige kraftige artilleriild mod forreste linje og bagterræn. Egne fly kastede bomber bag den fjendtlige linje.

I løbet af natten til 8. september blev højre naboregiment Res.Inf.Regt. 221 afløst af Inf.Regt. 452 (234 Inf.Div.) og der blev til højre skabt kontakt til 8/452. Under afhentning af mad blev der ved III. Bataillon af en granat dræbt en mand og såret seks. Fra kl. 0300 var der igen egne patruljer i forterrænet, hvorunder en mand faldt.

Den 9. september kl. 0700 faldt Lt. Glomb, der siden foråret 1915 havde været fører for 11. Kompanie, og siden regimentes opstilling næsen uafbrudt havde tilhørt dette. Som han førte en officer fra et forkommando gennem stillingen, blev han ramt i ryggen af en shrapnel kugle og var øjeblikkelig død. I en regimentsbefaling tilregnede regimentskommandøren den pligttro og generelt afholdte officer følgende nekrolog:

> Den 9. september 18 kl. 0700 faldt Lt.d.Lw II Glomb af en shrapnelkugle i ryggen. Dybt rystet har vi alle modtaget nyheden om denne fortræffelige officers heltedød, som i alle vanskelige og ærefulde dage var regimentet en fremragende deltagende officer. Jeg udtaler til III. Bataillon og særligt til 11. Kompanie min dybeste medfølelse for dette bittert, næsten uerstatteligt tab. Ære være hans minde!
>
> Sign. Dennert.

Den følgende dag blev Lt. Glomb med alle militære æresbevisninger begravet på kirkegården i Sin-le-Noble.

Natten til den 10. september fulgte afløsningen af III. Bataillon med I, og blev herefter beredskabsbataljon. 12. Kompanie forblev indsat i dens afsnit. også 11. Kompanie forblev underlagt KTK og lå som modstødsreserve bag midten og venstre fløj af afsnittet. 9. og 10. Kompanie kom i beredskabsstilling sydvest for Marais-skoven. For første gang i flere dage skød englænderne vores hovedmodsandslinje udelukkende fra flanke, dels fra syd.

Fra 10. september stod der på banegården i Douai et badetog til regimentets disposition, hvortil i første omgang to kompagnier fra reservebataljonen dagligt kunne sendes. Til udbygning af stillinger fik regimentet tilgang af 35 pionerer fra Res.Pion.Komp. 26. Disse blev fordelt på de tre bataljoner.

En patrulje den 11. september under Lt. Holzmann fastslog kl. 0630, at Rotpunkt o ikke var besat af fjenden. Efter længere tid trådte igen minekastere i aktion, uden at deres præcise placering i første omgang kunne fastslås.

På ordre fra Generalkommandoet den 12. september skulle der indrettes »tank-forter« udrustet med panserværnskanoner, minekastere i fladbaneaffutager, MG og panserværnsgeværer. Divisionskommandøren rekognoscerede og befalede for indretning af et sådant fort nord for Marais-skoven på højre begrænsning af divisionen. Generalkommandoet meddelte desuden, at den 51. engelske skottedivision på venstre halvdel af regimentets afsnit, sandsynligvis var blevet afløst, hvorfor indbringelse af fanger blev anset for nødvendig.

Den 13. september fandt en omfattende beskydning sted omkring regimentets kommandostation. en patrulje under Lt. Holzmann kunne ved Rotpunkt 1 i den nordlige kant af Friedrich Franz-weg fastlægge et fjendtligt MG.

Også den 14. september blev regimentets kommandostation fra tidlig morgen til sent på eftermiddagen, og igen nogle timer om aftenen lagt under kraftig fjendtligt artilleri, dels med middeltunge, dels med tunge kalibre, dog uden at anrette skader. På vejen mellem Vitry og Fresnes blev der mellem KTK og BTK på ordre fra division af artilleriet anlagt endnu et tank-fort med to kanoner, to minekastere, et panserværnsgevær og 2 MG 08. Fører for fortet blev batterifører for 4/Res.Felda.Regt. 48. Fortet havde til opgave at dække vejen og terrænet nord for vejen i retning af højre nabodivision.

Den 12. september forløb generelt rolig. Vore fly nedskød i løbet af dagen 5 fjendtlige lænkeballoner. Kl. 2030 lykkedes det Lt. Fiedler (fører 2/223) med en dristig patrulje i Danziger Greben sammen med Utffz-kadet [*Unteroffizier-Schüler*] Preuss og Gefr. Zacher og sin oppasser Musk. Eichbaum, at overrumple en fjendtlig patrulje på 2 underofficerer og 6 mand. En englænder kunne undslippe, en blev skudt, mens de øvrige (2 underofficerer og 4 mand) blev taget til fange og indbragt. Fangerne var fra den 8. engelske Division, der gennem længere tid havde ligger overfor regimentets højre fløj. Lt. Fiedler og Gefr. Zacher modtog dagen efter fra divisionskommandøren et Jernkors I. Klasse, mens Musk Eichbaum modtog II. Klasse. Preuss blev for tapperhed foran fjenden forfremmet til Unteroffizier. Samme dag gennemførte Lt. Küster (fører 3/223) og Lt. Holzmann (fører stødtrop I/223) patruljer der resulterede i værdifulde informationer.

Natten til 16. september blev venstre naboregiment Res.Inf.Regt. 222 afløst af 221. Regt. 222 rykkede med sine bataljoner ind i Wotan-stillingen, og rykkede bataljonsvis til aflusning og rekreation i Douai. Det fjendtlige artilleri var om dagen igen blevet overordentlig omfattende. Ilden lå hovedsageligt fra Marais-sumpene bagud og over batteristillinger. Ruprechts-broen blev ødelagt af flere fuldtræffere, så den kun var passabel enkeltvis af fodgængere. Wotan-stilling og området omkring regimentets kommandostation var igen centrum for middeltungt artilleri. Aktiviteten i luften var ligeledes meget omfattende. Regimentet modtog endnu et Jernkors I og 30 II, samt 300 Mark belønning, der alt gik til I. Bataillon.

Natten til 17. september blev II. Bataillon afløst som kampbataljon af I. Bataillon. 2. og 3. Kompanie blev underlagt den nye KTK. III. Bataillon kom i reserve-stilling langs vejen Vitry-Fresnes. Samme nat var der et

kraftigt uvejr, der satte alle grave under vand. Også i dækningerne opstod der alvorlige skader. MG-stilling »Elster« måtte af denne grund midlertidig trækkes tilbage. Dagen forlød derudover rolig.

Regimentet henviste i en ugeberetning den 17. september til, at sundhedstilstanden blandt enhederne var ugunstig på grund af det ustadige vejr, den mangelfulde underbringelse og den uregelmæssige forplejning. Erstatningspersonel, specielt til specialvåben, var påkrævet. Desuden anså regimentet det ønskværdig med en hvilepause på 14 dage for hele regimentet. Generelt var tropperne anvendelig til forsvar. Den gennemsnitlige feltstyrke i bataljonerne (uden MGK) var 25 officerer og 527 mand.

Ved midnat natten til den 18. september angreb en engelsk patrulje Feltvagt 1 under 2. Kompanie, men blev under effektiv ledelse af den vagthavende, Vizefeldwebel Meyer, totalt afvist. En død englænder kunne bjærges, hvorved der kunne konstateres en ny engelsk division. Samme nat blev også Feltvagt 5 og 7 angrebet. Angriberne blev overalt med tab tvunget til at falde tilbage, uden at det på vor side kostede tab. Derudover forløb dagen rolig.

Natten til 19. september blev Feltvagt 1 i Danziger Graben trukket tilbage til på højde med Feltvagt 2 i nærheden af Ballon-skoven, da en nedkæmpelse af denne feltvagt var en nærliggende mulighed på grund af dens langt fremskudte position. Patruljer bemærkede i den første halvdel af natten meget kraftig fjendtlig arbejdsindsats på højde med regimentets tidligere blinktelegraf station. Da man formodede, at det kunne dreje sig om indbygning af gasflasker, blev det berørte område belagt med artilleri. Fjendtlige minekastere, der i flere dage havde beskudt området ved KTK fra venstre flanke, blev på anmodning nedkæmpet af enkelte tunge batterier. Om aftenen gennemførte fjenden ret kraftige forstyrrelses skydninger. Omkring kl. 2230 blev der fra Feltvagt 5 under 7. Kompanie opdaget en fjendtlig patrulje på vej frem. Efter at der en tid havde hersket ro, hørte posten omkring kl. 2245 støj fra hindringen foran feltvagten. På anråb fra posten blev der svaret et eller andet uforståeligt. Fast besluttet sprang den vagthavende underofficer, Sergent Nickel og posten Musk. Kupke frem og tog en englænder, som havde nået hindringen, til fange. Regimentet modtog herefter et Jernkors I. klasse og 10 II. Klasse sammen med 100 Mark belønning, da der gennem fangen kunne bekræftes, at den nye engelske 49. Division var indsat foran vores front.

Om morgenen den 20. september blev Feltvagt 4 (5. Kompanie) angrebet af 12 englændere. Angrebet blev standset af ild og trængt tilbage af en beslutsomt modstød. To døde englændere fra 49. Division blev indbragt. Englænderne skød igen efter en længere pause mod adgangsvejene kort bag hovedmodstandslinjen. Om aften gik en patrulje under Lt. Braun frem for ved mørkefald at fange en tilbagegående post i nærheden af Rødpunkt f (6599). Fjenden havde imidlertid stærkt besat det formodede sted, og patruljen, der allerede havde lagt sig i granatkratere tæt på fjenden, kom derved i fare. Hurtigt opfattende skreg Utffz. Müller, som med 3 mand lå tættest på den engelske post, og forårsagede derved forvirring hos fjenden. Det lykkedes herunder vores patrulje uden tab at nå tilbage i den reddende grav. Fjendens forstyrrelsesild i den første halvdel af natten mod overgangene over sumpene var overordentlig heftig.

Den 21. september kl. 0730 bemærkede Feltvagt 4 enkelte englændere, der bevægede sig i graven skråt til venstre for vagten. På vores alarmering flygtede de. Med en hurtig beslutning sprang de to Gefr. Schäfer og Blanke fra 5. Kompanie frem fra graven, løb efter englænderne og tvang dem med afgivelse af skud til at overgive sig. De to englændere blev fanget 200 meter foran den engelske postering og indbragt. Den ene var lettere såret. Fra middag til aften blev batteri-stillinger i nærheden af Wotan-stillingen heftigt beskudt, og ligeledes området omkring regimentets kommandostation. Omkring kl. 2300 faldt pludseligt en kraftig fjendtlig artilleriild med alle kalibre mod feltvagter, hovedmodstandslinje og KTK-graven, der øgedes til trommeild.

Kort efter kl. 1130 blev den fjendtlige ild trukket tilbage til feltvagterne, og et kraftigt fjendtlig angreb satte mod Feltvagt 1 (6. Kompanie), Feltvagt 3 (3. Kompanie), Feltvagt 4 (5. Kompanie) og Feltvagt 5 (7. Kompanie). Med undtagelse af Feltvagt 1, der blev trængt omkring 100 meter tilbage, blev fjenden overalt totalt afvist med store tab. Englænderne var imidlertid med 80-100 mand trængt ind i Ballonskoven. En patrulje fra feltvagt 4 (Offz.Stellv. Scheuer, Utffz. Jockel, Gefr. Blanke og Musk. Horn) fandt foran deres stilling 11 feltmarch udrustede døde englændere med anlagt bajonet. I et granatkrater kunne Blanke og Horn tage 2 englændere til fange.

Den 22. september kl. 0245 forsøgte englænderne endnu engang at angribe ud fra Ballonskoven. De blev igen blodigt afvist. Herunder faldt Utffz. Endler (3/223) som den første med et skud i brystet. En halv time senere forsøgte englænderne på ny at angribe Feltvagt 3 fra syd. Denne gang blev de imidlertid ramt af et beslutsomt modstød fra Utffz Wüst (3/223) på fremragende måde ledsaget af Gefr. Herm. Schmidt, og drev dem tilbage gennem Pirschweg til den gamle artilleristilling. Overalt lå døde englændere; en død sergent blev herfra indbragt. Kl. 1600 gik Utffz. Hohaus (2/223) med nogle få folk frem i Danziger Graben og nåede Feltvagt 1 stilling, der af fjenden ikke var besat. Han gik videre til Ballonskoven, hørte her stemmer og råbte til sine kammerater. Som han drejede sig om, stod to englændere foran ham, der forsøgte at gribe ham. Fast besluttet kastede han en håndgranat og straks dukkede omkring 40 andre englændere op i Ballonskoven. Utffz Hohaus sprang i dækning og kunne dermed undgå fangenskab og indbringe sin vigtige melding. Et modstød med 2. og 3. Kompanie mod Ballonskoven

kunne ikke vinde terræn på grund af den stærke fjende. Omkring kl. 0530 angreb englænderne med omkring 20 mand endnu engang Feltvagt 4 (5. Kompanie) frontalt, og med omkring 40-50 geværer i en omgående bevægelse mod syd, men endnu engang uden resultat. Under en efterfølgende patrulje faldt Utffz. Jockel, mens Musk. Radtke blev såret. Omkring kl. 0600 oprullede højre nabokompagni fra 452 den grav, der fra Rødpunkt m løb mod syd, og fordrev herfra en meget stærk fjende. Feltvagt 1 udnyttede dette, og besatte igen deres gamle feltvagt stilling. Englænderne havde herunder store tab til vores infanteri- og MG-ild. Den tidligere situation var dermed genoprettet. Tab i II. Bataillon og de underlagte 2. og 3. Kompanie: 4 døde og 7 sårede. Af fjenden blev 5, herunder 3 hårdt sårede, taget til fange. Foran de enkelte feltvagter blev der talt 15-20 døde englændere. Omkring kl. 0730 krøb Gefr. Kraft (5/223) frivillig ud i forterrænet for at fastslå om de foran liggende kratere var besatte. Han kastede håndgranater ned i et krater, han mistænkte, var besat. Efter skrig herfra, sprang han ind i krateret og fandt en død og tre hårdt sårede. Med hjælp fra Gefr. Schott kunne han indbringe sidstnævnte som fanger. Omkring kl. 0900 lykkedes det Lt. Braun (8/223) at fange en fjendtlig forbindelsespatrulje på tre mand. Sergent Müller, Utffz. Krüger og Gefr. Riebel udmærkede sig særligt ved denne lejlighed. Dette angreb, iværksat af fjenden over en bred front med indsats af stærkt artilleri og infanteri, kollapsede fuldstændig foran vores svage stillinger med store fjendens tab. Vores vagters årvågenhed, usvækket af fjendens artilleriforberedelse, ledernes energi, hver enkelt mands koldblodighed og vedholdenhed var grundlaget for denne succes. Det fjendtlige infanteri forholdt sig om dagen fuldstændig rolig; også det engelske artilleri var mindre aktiv. Efter udsagn fra fanger havde fjenden haft til hensigt under det næste angreb at besætte vore feltvagter og besætte dem. Kl. 1130 blev et fjendtligt fly lande ved Fresnesskoven. Offz.Stellv. Seidel (2. MGK), Utffz. Wüst og Musk. Mehlig løb trods den kraftige artilleri- og MG-ild til stedet, hvor piloten allerede var på vej mod egne stillinger. Efter et energisk indgreb lykkedes det at få piloten, en officer, til at vende om. På grund af udsagn fra fanger over et større angreb mod vores højre fløj og mod 234 Inf.Div. blev der øjeblikkeligt af brigaden indført forhøjet beredskab. Brohovedstillingen blev besat med g- og k-kompagnierne.

Nye kraftige engelske angreb 23.9.1918 mod vore feltvagter

Natten til den 23. september lagde fjenden ved midnat endnu engang Feltvagt 1, 3 og 4 under beskydning. Den var betydelig mere koncentreret end den forgangne nat. Derimod blev hovedmodstandslinje og de bageste områder mindre hårdt ramt. Kl. 0030 fulgte et kraftigt fjendtligt infanteriangreb, hvorunder vores Feltvagt 1 (6. Kompanie) af omkring 200 englændere blev presset tilbage. Feltvagten sluttede sig til Feltvagt 2 i den vestlige kant af Fresnes skoven. Feltvagt 3 (3. Kompanie) blev løbet over ende. 10 mand, hvoraf de fleste var hårdt sårede, blev her taget til fange. Feltvagt 4 (5. Kompanie) satte sig fortvivlet til modværge mod den fjendtlige overmagt, også her omkring 200 englændere. De bibragte fjenden svære tab, men næsten fuldstændig omringet af fjender, måtte man enkeltvis slå sig igennem bagud. 4 mand fra denne feltvagt faldt i fangenskab. 10. Kompanie blev herefter underlagt KTK og rykkede ind i g-kompagniets afsnit. Vores artilleri lagde de tabte stillinger under kraftig ild, mens den fjendtlige artilleri og infanteri fra omkring 0500 nøjedes med at lægge en heftig ild mod hovedmodstandslinjen. KTK afstod i første omgang fra et øjeblikkeligt modangreb, at det blev erkendt at fjenden var for stærk, og de disponible enheder var for få. Dertil kom, at regimentet på ordre fra division måtte indføre forhøjet forsvarsberedskab, da ifølge fanger, et større angreb mod 234 Inf.Div. skulle være forestående. Omkring middag kom så divisionens krav om en tilbageerobring af den mistede feltvagt linje. I forbindelse hermed skulle den højre tilstødende Inf.Regt. 452 angribe samtidig under ledelse af 48. Res.Div. Til dette modstød stillede regimentet 9., 10. og 11. Kompanie til rådighed for KTK. Angrebet, der iværksattes kl. 2300, mislykkedes fuldstændig, da englænderne var overordentlig vagtsomme, og hvis muligheder for observation var betydeligt lettere på grund af det klare månelys. Allerede siden kl. 2230 havde han holdt vores hovedmodstandslinje og forterræn under livligt artilleri. Dette modstød kostede regimentet 3 døde og 19 sårede, hvoraf 5 forblev ved enheden. Efter vores angreb forløb resten af natten meget rolig. Som den fjendtlige ild var døet hen, afløste III. Bataillon som kampbataljon II. Bataillon. 7. Kompanie blev i hovedmodstandslinjen og 8. Kompanie i beredskab ved KTK. I. Bataillon gik i hvil.

Også den følgende dag (24.9) bragte relativ ringe gensidig artilleriaktivitet. Opstillingen af feltvagter på højre fløj og opstillingen af poster blev ny organiseret. Under passage af stillingen blev kl. 10 KTK Hptm. Kebing, Lt. Schweigmann og Lt. Riggemann såret. Oblt Meyer overtog føringen af III. Bataillon. Formentlig i forventningen af et nyt modangreb den nat, gennemførte fjenden omkring kl. 2000 og igen kl. 0500 (25. september) kraftige ildoverfald. Natten til 26. september kom der fra Generalkommandoet ordre til, at 48. Res.Div. hovedmodstandslinje og den venstre fløj af 234 Inf.Div. skulle trækkes tilbage til Walküren-stillingen bag Marais-sumpene. Kl. 0430 var tilbagelægningen afsluttet.

Natten til den 27. september skulle i første omgang dele af regimentet afløses - dels i den gamle Hovedmodstandslinje (III. Bataillon) og dele af I. Bataillon i den nye hovedmodstandslinje. Kl. 0200 kom der imidlertid

kontraordre, hvorefter regimentet de næste nætter skulle afløse i Inf.Regt. 451 afsnit. Ved midnat gennemførte fjenden en længerevarende kraftig fjendtlig ildoverfald, flere afsnit bred, frem for alt nord for vejen Arras-Douai, uden at det blev fulgt op af et infanteriangreb. På ordre fra Generalkommandoet blev 234 Inf.Regt uden erstatning trukket ud af fronten, og 48 Res.Div. skulle herunder overtage afsnittene Regt. 451 og 452. Allerede i natten blev beredskabsbataljonen i Inf.Regt. 451 afløst af I/223 (uden 4. Kompanie). Sidstnævnte afløste forterræn kompagni 451. Regimentsstab, der kl. 0800 skulle overtage Afsnit 14, fik kl. 0100 ordre til at afløse staben 451 allerede kl. 0300, da denne hurtigst muligt skulle flyttes til kampfronten ved Cambrai. II. Bataillon afløste II/451 som kampbataljon med 10. Kompanie i forterrænet. III. Bataillon kom efter afløsning af dele af Res.Inf.Regt. 221 og 222 som divisionsreserve i Wotan-linjen, hvor den skulle besætte hele divisionens afsnit. Kort for afløsningen lykkedes det Utffz. Maul fra 10. Kompanie at tage en skotte fra den ny indsatte 51. engl. Division ved Feltvagt 1 i Danziger Graben.

Regimentsstaben indtog om morgenen den 28. september en kommandostation i Wotan-stillingen, der allerede af det afløste regiment var planlagt besat. Dagen forløb rolig. I løbet af formiddagen kom der fra division ordre til, at III. Bataillon skulle rykke til Douai i hvil, lige så snart den var blevet afløst af den der værende bataljon fra Res.Inf.Regt. 222. Kort efter mørkefald blev afløsningen gennemført og III/322 divisionsreserve i Douai. På ordre fra brigaden blev forterrænet i regimentets afsnit øget til 300 meter for at afløse de her stående poster fra Res.Inf.Regt. 222. Til dette formål blev også 8. Kompanie lagt frem i forterrænet, mens 7. Kompanie besatte den hidtidige 8. Kompanie afsnit i hovedmodstandslinjen. Om eftermiddagen blev en dobbeltpost under 4. Kompanie i Graudenzer-Graben overfaldt af en fjendtlig patrulje. Posten afviste imidlertid forsøget med håndgranater, der tilføjede fjenden tab. På ordre fra division blev den 29. september påbegyndt en sprængning af alle dækninger i forterrænet, hvortil pionerer ydede assistance. Infanteri- og flyaktiviteten var i det nye afsnit betydelig ringere end i det foregående. På ordre fra brigaden blev den 30. september 4 MG 08 fra III. Bataillon lagt frem i Wotan-stillingen. På direktiv fra division flyttede brigaden kvarter fra Sin-le-Noble til Waziers, da førstnævnte de sidste dage havde ligget under kontinuerlig kraftig forstyrrelsesild.

Den 1. oktober blev der i regimentets afsnit i Wotan-stillingen placeret 4 minekastgere fra MW-Kompanie 248 til panserværn. I løbet af dagen skød vores artilleri (hvad der ofte skete i de sidste dage) for kort, hvorved en mand lettere såredes.

Også den følgende dag (2. oktober) forløb rolig. 7. og 8. Kompanie byttede plads i forterrænet. Om eftermiddagen blev to kompagnier fra III. Bataillon i Douai som sikkerhedsbesætning flyttet til Wotan-stillingen, da i den kommende nat fra hvert regiment 1-2 kompagnier skulle trækkes tilbage til Douai. Samtidig skulle hvert regiment i eget afsnit stille sikkerhedsbesætning i Wotan-stillingen. Fra III. Bataillon blev 11. og 12. Kompanie trukket frem.

Natten til den 3. oktober byttede 4. og 5. Kompanie plads som forterræn kompagni. 4. Kompanie forskød til beredskabsbataljonen, da et kompagni (11.) herfra flyttedes til hovedmodstandslinjen i stedet for 5. Kompanie. Kl. 0545 begyndte pludselig en heftig skydning med miner og shrapnels mod højre fløj af forpostlinjen og videre mod højre, meget hurtigt fulgt af en stærk engelsk patrulje. Det lykkedes fjenden at trænge ind i midten af 5. Kompanies forposter, da det her placerede lette MG, fik fejl. Vores folk veg derfor ud til næste post (MG), hvorfra fjenden fik påført store tab så angrebet blev afvist. Tvunget af heftig MG og håndgranater måtte fjenden igen falde tilbage. Stillingen blev totalt igen tilbageerobret og af os besat. Fjendens tab var ret omfattende; en død englænder blev fundet i graven. Oberstlt. Dennert tog denne dag på orlov og afløst af Hptm. v. Wachter (Kommandør II/223), hvor igen Lt. Seiffert overtog kommandoen. I løbet af natten blev der gennemført interne afløsninger i regimentet. III. Bataillon, hidtil i hvil i Douai og placeret i Wotan-stillingen, overtog beredskabet. I. Bataillon (hidtil beredskab) blev kampbataljon, mens II. Bataillon med stab og to kompagnier, foruden MW-Abt. og 6 lMG gik i hvil i Douai. To kompagnier og 6 lMG fra II. Bataillon forblev som sikkerhedsbesætning i Wotan-stillingen. Brigadekommandør, Generalmajor Freiherr v. Holzing overrakte personligt om formiddagen den 4. oktober Jernkorset I. Klasse til kompagnifører for 5. Kompanie, Lt. Pauly, for sin udmærkede indsats den forgangne nat, samt Jernkorset II. Klasse til nogle af hans folk. Kl. 1400 kom brigadebefaling til, at begge i Wotan-stillingen værende kompagnier fra II. Bataillon straks i mindre grupper skulle sættes i march mod Douai for her at slutte sig til deres bataljon. Efter igen at være samlet, marcherede II. Bataillon med MGK, men uden MW-Abt. til Banegård Loffre, hvorfra den om aftenen skulle transporteret mod ukendt mål. Med bataljonen marcherede 3. MGK, da 2. MGK stadig befandt sig i stilling som kamp-MGK. Der var af division blevet opstillet et midlertidigt regiment, hvortil hvert regiment afgav en bataljon. Fører blev kommandøren for Res.Inf.Regt. 221, major Gluszewsky. Oberstlt. Dennert kom tilbage fra orlov og overtog igen føring af regimentet. Kl. 2030 meddelte brigaden, at regimentet natten til den 6. oktober på én gang med begge stillingsbataljoner med MGK og MW-Abt. ville blive afløst af Inf.Regt. 82

Divisionens skriftlige afløsningsbefaling ankom den 5. oktober om morgenen. Ifølge denne blev 48. Res.Div. afløst af 22. Inf.Div. Derudover udsendte divisionskommandøren en personlig befaling, hvori det hed:

> Divisionen har modtaget et nyt kampdirektiv. Jeg er overbevist om, at hver eneste mand i divisionen gør sin pligt, og vil gøre ære for fædreland, sit regiment og divisionen. De tre forud sendte bataljoner vil vise fjenden, hvad vi kan præstere. På gensyn på den nye slagmark!

Dagen forløb rolig. Om formiddagen ankom et forkommando fra Inf.Regt. 82, fulgt kl. 20 af regimentet. Afløsning af beredskabsbataljonen (II.) var afsluttet den 6. oktober omkring kl. 0100, og kampbataljonen kl. 0200. Regimentsstaben blev afløst kl. 0500. Bataljoner og stab marcherede efter afløsning til godsbanegården nordøst for Loffre, hvor staben med begge bataljoner, II/222, Stab 221, Divisions understab, brigadestab, Artillerikommandør, Pionierkomp. 26 og 48, MWK 248 kl. 10 skulle være klar til indladning på samme tog under kommando af Oberstlt. Dennert. Heste og køretøjer fra regimentet skulle transporteres særskilt. Ikke strengt nødvendige heste og køretøjer skulle under Lt. Rathjen kl. 1230 til fods marcherer til et mellemkvarter i Wavrechain ved Denain.

Tilbagegangskampe 6.10 – 9.11.1918

Indladningen forsinkedes, da toget var forsinket, og kunne først afgå kl. 1500. Kl. 1800 ankom transporten til Iwuy nordøst for Cambrai, hvor embedsmænd meddelte marchmål efter losningen. Målet for begge bataljoner og Regimentsstab var Cauroir. Kampbagage, MGK, MW-Abt., sanitetsvogn og feltkøkkener skulle indlades en time sener, men blev på grund af trafikforstyrrelser på linjen først den 7. oktober om aftenen indladet og bragt til Bouchin. Først i løbet af den 8. oktober nåede køretøjerne frem til deres respektive bataljoner. På grund af de manglende feltkøkkener måtte I. og III. Bataillon gribe til anvendelsen af deres nødrationer [eiserner portionen]. På banegården blev der senere af en officer fra divisionen udgivet en foreløbig divisionsbefaling angående indkvartering. Regimentet blev divisionsreserve i Cauroir, hvor begge bataljoner og regimentsstab blev underbragt, og hvortil de ankom kl. 2200. Den følgende dag blev også II. Bataillon igen underlagt regimentet.

Natten til 7. oktober afløste 49. Res.Div. både 3. Marine-Division og Infanteri og pionerenheder af 9. Res.Div. Divisionen blev her indsat i et brændpunkt af de fjendtlige angrebskampe, der rasede langs hele fronten, her, hvor der blev gjort store anstrengelser for at opnå et gennembrud. Også i denne sidste fase af krigen skulle 48. Res.Div. høste ære og endnu engang bevise dens anvendelighed.

Res.Inf.Regt. 222 overtog i det nye kampområde den nordlige del af divisionens ansvarsområde, hvor den afløste Marine-Inf.Regt. 2, mens Res.Inf.Regt. 221 i syd overtog fra Marine.Inf.Regt. 6. Som divisionsreserve byttede Res.Inf.Regt. 223 med Marine-Inf.Regt. 3. Bataljonerne modtog ordre til at organiserer flyveralarm og til at foretage opklaring af venstre regimentsafsnit. Samtidig blev der fastlagt underbringelses områder i nærheden af indkvarteringerne for tilfældet af, at områderne kom under artilleribeskydning.

Forsvarskamp mellem Cambrai og St. Quentin

Den 8. oktober kl. 0530 startede en heftig trommeild nord og syd for Cambrai, og regimentet fik af 3. Marine-Brig., der først kl. 10 skulle afløses af 96. Res.Brig., ordre til marchberedskab. Ved middagstid kom der fra 96. Res.Brig. befaling om, at regimentet var korpsreserve for XIV. Armeekorps, og straks skulle gøre sig klar ved Awoingt for eventuel selvstændig indsættelse. Under dette havde bataljonen allerede forholdsvis store tab på grund af artilleri. Fra beredskabspladsen havde bataljonen forbindelse til Res.Inf.Regt. 4. Kl. 1620 kom der med ordonnans-officer befaling fra brigaden om, ved la Belle Etoile at lukke et hul mellem Res.Inf.Regt. 221 og Inf.Regt. 65. Kl. 1625 blev denne ordre videregivet til Hptm. v. Wachter og Hptm. Schilling i forståelse med Oberstlt. Rademacher (Res.Inf.Regt. 4) Kl. 1700 overskred Bataillon Schilling (6., 7., 8., 11 og 12. Kompanie) banelinjen med mål i Neuve-Niergnies. Stab III/322 med to kompagnier (11. og 12.) gennemførte med den midlertidige bataljon Schiling og en tank et modstød i retning Niergnies og trængte omkring 2½ kilometer frem. Dette var på venstre fløj af 48. Res.Div. Modstanderen var her brudt ind i venstre tilstødende 206. Inf.Div. Det lykkedes at kaste fjenden tilbage til Niergnies. Forbindelsen til venstre til Inf.Regt. 65 og til højre til Res.Inf.Regt. 221 (Bataljon Kohlrausch) blev genoprettet. Kl. 1800 blev også 3. Kompanie indsat mellem Bataljon Schilling og Res.Inf.Regt. 221, da førstnævnte havde haft de største tab. Kl. 1830 ankom 1. og 3. MGK, og 6 MG fra 3. MGK blev sat i stilling. Til højre for 48 Res.Div. blev 18. Res.Div. indsat. Om aftenen kl. 2230 kom der fra division befaling om tilbagelæggelse af fronten til Siegfried-III stillingen. Ved midnat nåede de første dele af I. og II.

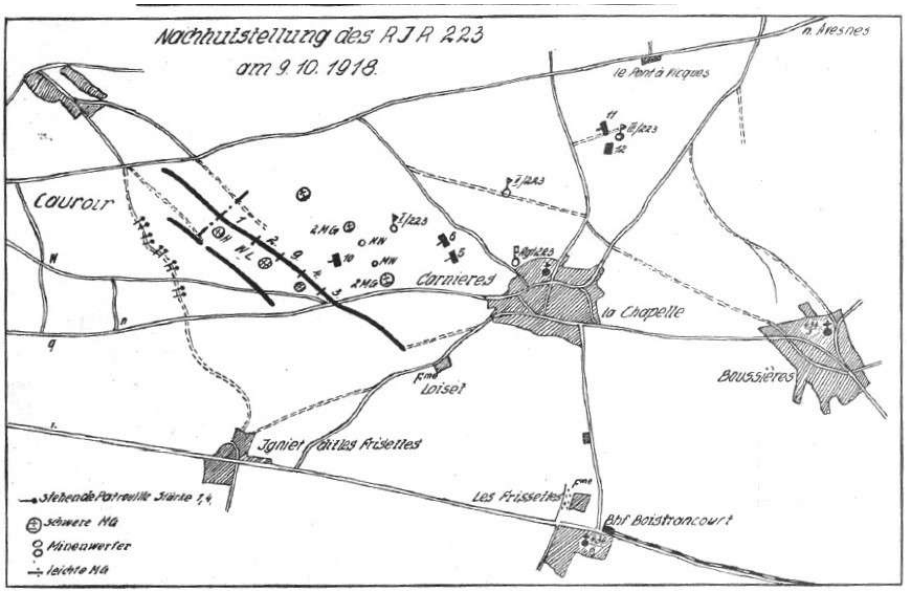

Bataillon på venstre fløj den nye stilling, og her fordelt af regimentskommandøren. Stillingen bestod kun af en smal, enkelt hindringslinje, og af påbegyndte skyttegrave.

Højre begrænsning for divisionen var syd kant Cagnonces, venstre begrænsning nordkant Carnières. Res.Inf.Regt. 222 blev indsat til højre, Res.Inf.Regt. 223 til venstre, mens Res.Inf.Regt. 221 blev divisionsreserve. Frigørelsen fra fjenden blev gennemført uden problemer bag en stærk bagtrop. Regimentet havde den 8. oktober tab på to officerer (Lt. Schulte og Riedel) og 15 mand død, 73 sårede og 37 forsprængte. I en divisionsbefaling udtrykte Generalmajor v. Hippel sig som følger:

> Divisionen har den 8. oktober afvist et angreb fra en overlegen modstander. Alle våben har vist deres bedste. Mange brave fra vore rækker er faldet og såret. Fremragende præstationer er udført. Fjenden har lidt store tab. På ordre fra højere myndighed er vi med stolt holdning gået tilbage. Jeg takker alle medlemmer af divisionen for den 8. oktober. Hver ny slagdag skal finde os som de samme krigere.

Bataljonerne var den 9. oktober i stilling, der strakte sig fra den sydøstlige kant af Cagnoneles til vejgravlen 600 meter vest for Carnières: I. Bataillon med 9. og 10. Kompanie som kampbataljon (stående patruljer 500-800 meter i forterrænet; II. Bataillon i beredskab; III. Bataillon med 9. og 12. Kompanie og 3. MGK kom i reserve. Fjenden sonderede kun tøvende og med kavaleripatruljer frem i løbet af dagen, der forløb rolig. Omkring kl. 1700 var der en heftig kamp ved venstre nabodivision, hvor et kraftigt fjendtligt angreb ramte 206. Inf.Div. I løbet af den 8. oktober var fjenden fulgt med til en linje omtrent Cauroir-Estourmel. Fra brigaden kom der om eftermiddagen befaling til endnu en tilbagelægning af stillingen den kommende nat.

Ved St. Aubert 10. – 11.10.1918

Dem 10. oktober kl. 0400 var den nye stilling ved St. Aubert indtaget. I forreste linje havde II. Bataillon til venstre kontakt til Inf.Regt. 65 (208. Inf.Div.), til højre til III. Bataillon. I. Bataillon blev BTK med undtagelse af 3. Kompanie, der var underlagt III. Bataillon og kom i kvarter i St. Aubert. 6. Kompanie besatte som forposter foran Avesnes-St. Aubert banelinjen ved venstre afsnitsbegrænsning. Den blev dog i løbet af natten trukket tilbage til hovedmodstandslinjen og indskudt mellem 5. og 7. Kompanie. Kl. 10 kom der ordre til, at den nye stilling under alle omstændigheder skulle fastholdes; der ville ikke længere blive tale om tilbagetrækning. Fjenden var i løbet af dagen kun fulgt efter til den østlige udkant af Avesnes, men begyndte så i løbet af natten at arbejde sig fremad. I bataljonerne begyndte man udbygning af stillingerne. Pionier-Kompanie 48 var i løbet af natten gået i gang med at trække pigtråd. 6. Kompanie fra Res.Inf.Regt. 221 med fire lMG blev underlagt I. Bataillon og placeret i den sydøstlige kant af St. Aubert. Natten forløb rolig.

Ved daggry begyndte fjenden den 11. oktober fra Avesnes med stærke kræfter at arbejde sig frem primært langs den dybe hulvej Avesnes-St.Aubert og langs banelinjen Avesnes-St.Aubert. Det lykkedes ham at trænge vore feltvagter tilbage fra forterrænet og nå ind på håndgranatafstand af hovedmodstandslinjen. Her blev de dog gennem vores MG og infanteriild, og gennem enkelte håndgranatkasteres beslutsomhed blodig og med store tab kastet tilbage.

Gefr. Röhrig og Mickelfelder fra 2 MGK og Sanitäts-Utffz. Müller fra 8. Kompanie angreb fast besluttet foran afsnittet en Lewis-Gus gruppe med håndgranater og tog herunder tre mand til fange. Hovedmodstandslinjen blev fast på vore hænder trods flere nye fjendtlige forsøg på at rykke frem. Englændernes tab var store, mange døde lå

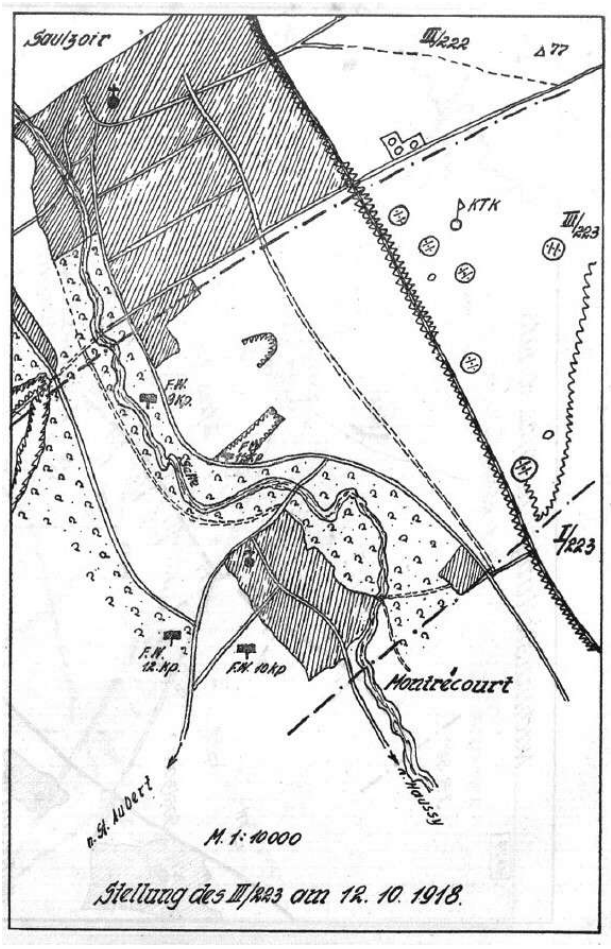

foran vores front. De indbragte fanger tilhørte en cykelpatrulje; en erobret engelsk karabin tydede i retning af fjendtlige cykeltropper. 2 MGK erobrede under det engelske angreb to engelske Lewis-geværer, hvoraf en imidlertid var sønderskudt. Gefr. Röhrig blev tildelt Jernkorsets I. Klasse. Fjenden lå efter de mislykkede angrebsforsøg omkring 400 meter foran venstre (II.) bataljon og fra venstre bataljon omkring 600-700 meter. Det fjendtlige artilleri skød i løbet af dagen kraftigt mod St. Aubert og hulvejen øst herfor. Engelsk infanteri generede vore enheder kraftigt med infanteri- og MG-ild. På et tidspunkt blev en engelsk sergent såret og taget til fange af en godt gennemført patrulje, bestående af med Vizefeldwebel Gruse, Vizefeldwebel Landmann, Utffz. Schwab (3. MGK) og Utffz. Kost (10. Kompanie). Den største del af den engelske besætning (10-12 mand) hævede hænderne; så blev Vizefeldwebel Gruse hårdt såret af en håndgranat, mens også Utffz. Schwab og Sergent Adler, 10. Kompanie, såret, sidstnævnte på vej frem for at hjælpe patruljen. Dette øjeblik udnyttede englænderne til at flygte. Gruse måtte desværre efterlades på stedet. Utffz. Kost bragte den fangne englænder tilbage, som blev afleveret på II. Bataillons forbindeplads. Det lykkedes dog endnu en udsendt patrulje at indbringe den hårdt sårede Vizefeldwebel Gruse. Kl. 2035 kom fra brigade ordre til tilbagetrækning til en ny hovedmodstandslinje, dannet af banelinjen øst for Saulzoir-Montrécourt. Kl. 2200 begyndte hovedstyrkens tilbagetrækning. Fra II. og III. Bataillon forblev hver to kompagnier som bagtrop i stillingen under stab II/223 (Hptm. v. Wachter). Frigørelse fra fjenden skete ubemærket. En officerspatrulje forblev i føling indtil den om morgenen den 12. oktober faldt tilbage efter pres fra den langsomt fremrykkende fjende. Herunder blev der af bagtropspatruljen III. Bataillon (Vizefeldw. Kinzenbach, Musk. Stochowsky og Linke, 12. Kompanie) sat en nødlandet fjendtlig flyvemaskine i brand kort før den fremrykkende fjende efter at have redde kort og meldinger fra flyet. I den nye linje lå III. Bataillon til højre og I. til venstre, mens II. Bataillon lå i beredskab bag højre fløj. Omkring middagstid dukkede de første fjendtlige patruljer op på de overfor liggende bakker. En uforsigtig engelsk patrulje blev ramt af III. Bataillon. to rideheste blev fanget. Om eftermiddagen begyndte de fjendtlige artilleri efterhånden at beskyde Montrécourt. Stærke engelske kræfter rykkede under dække af artilleriet fremad og pressede vores forpostlinje tilbage til Celle-åen.

Kampe om Haussy 13. – 18. 10. 1918

Den 13. oktober kl. 10 begyndte den fjendtlige artilleriild, hvis tyngde lå længere mod højre. En engelsk skyttekæde forsøgte at rykke frem fra bakkekreten, men blev holdt nede af vores artilleri- og MG-ild. Regimentets kommandostation blev forlagt til Maison Bleue [1]) på vejen Vendegies-Solesmes, da den hidtidige kommandostation blev ramt af en fuldtræffer. Kl. 2100 begyndte igen heftig engelsk artilleriild, der efter en halv time forstærkedes til en kraftig ildstorm og syntes at varsle en fjendtlig operation. En engelsk stødafdeling på omkring 40 mand trængte under beskydningen og i ly af mørket frem mellem feltvagterne og angreb overraskende højre fløj af 1. Kompanie langs jernbanelinjen. Englænderne blev dog staks igen kastet ud af et øjeblikkeligt kontrastød, hvorunder kompagnifører Lt. Brandt hårdt såredes, og kort efter døde heltedøden. To mand fra vores side savnedes efter modstødet. De lette MG bibragte modstanderen store tab. 4 døde englændere blev bjærget. Jernbanedæmningen forblev fast på vore hænder. Om natten skød vores artilleri igen for kort, hvorunder der opstod egne tab. På ordre

[1]) Maison Rouge jfr. kortskitse.

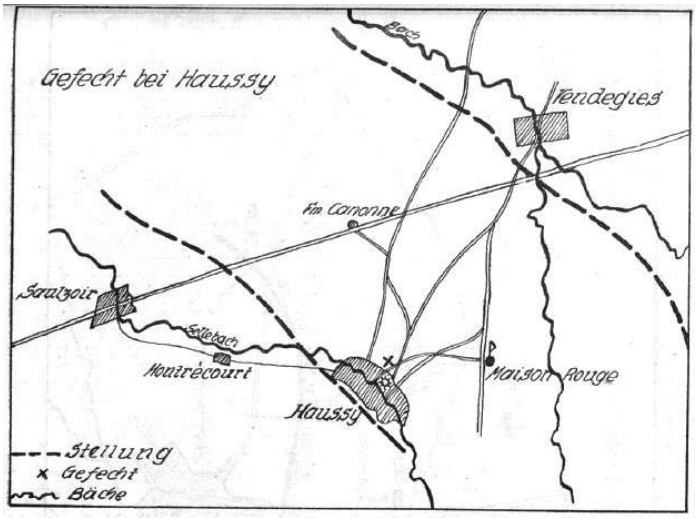

fra division blev fra II. Bataillon 5. Kompanie stillet til disposition for kampbataljonen, og placeret bag venstre fløj ved KTK, så herefter beredskabsbataljonen kun rådede over to kompagnier. Formiddagen den 14. oktober forløb rolig, mens der i luften var omfattende fjendtlig aktivitet. Om eftermiddagen lå ofte heftig fjendtlig forstyrrelsesild over hovedmodstandslinjen og batteristillinger. To broer, som fjenden i løbet af natten havde slået over Selle, blev ødelagt af vore mørsere. Som resultat af den sidste tids store tab, blev 4. Kompanie af KTK indsat i forreste linje. På ordre fra brigaden blev begge kompagnier af II. Bataillon syd for Ferme de Canone trukket frem på vejen Sommainz-Haussy til højderne syd for divisionsgrænsen. 2 middeltunge minekastere blev placeret i regimentsafsnittet midt på hulvejen, for herfra at beskyde resterne af broerne ved Montrecourt mølle. Natten forløb rolig. Der fandt ingen engelsk infanteri handlinger sted og kun batteristillinger lå under den fjendtlige forstyrrelsesild.

Også den 15. oktober var der ro om formiddagen. Om eftermiddagen lå en kraftig forstyrrelsesild over hele det bageste område. Efter meddelelse fra division, havde vores fly dagen i forvejen bag de fjendtlige linjer foran 48. Res.Div. og venstre nabo observeret omkring 50 fjendtlige bataljoner. Ydermere meddelte divisionen, at engelske fanger, som 13. oktober havde deltaget i angrebet mod 18. Res.Div. ved Haspres, havde fortalt om de tyske maskingeværers store virkning. Disse havde fortsat deres skydninger på nærmeste afstand og på det nærmeste udslettet to bataljoner. Angrebet var dermed fuldstændig brudt sammen, og stemningen blandt de overlevende havde været meget nedtrykt. Særligt beundrede en ung skytte for den store ro og koldblodighed, hvormed han betjente sit våben efter alle var faldet ud.

Den 16. oktober begyndte kl. 0630 en heftig engelsk trommeild over venstre fløj og til venstre herfor. Efter omkring en halv time angreb fjenden, brød igennem højre fløj af venstre nabodivision (Inf.Regt. 25) og rykkede frem op ad bakken mod KTK I/223. Gennem en handlekraftig indsats fra II. Bataillon maskingeværer, ordonnanser og Infanterie-Nachrichten-Abteilung (Ina) blev fjenden standset og kastet tilbage. 5. Kompanie rykkede straks frem til bakken og besatte den. Det var trods dette lykkedes fjenden at besætte hele Haussy. Herfra kostede den flankerende MG-ild store tab hos I. og II. Bataillon. To kompagnier II/221, der for en nødsituation var stillet til rådighed, blev af Hptm. v. Wachter trukket frem. I/223, der fuldstændig havde holdt stand i hovedmodstandslinjen mod det engelske angreb, trak kl. 0930 sine hovedkræfter tilbage fra banelinjen, da denne fra ryggen blev beskudt med MG og infanteri. Der blev i første omgang nogle poster tilbage, der dog også snart blev trukket tilbage. Kampsituationen var som følge af det usigtbare vejr og krudtrøg ikke til at overskue. Endeligt var situation i et vist omfang klar til, at der kl. 1230 kom ordre til modangreb mod Haussy. Ifølge denne skulle 202. Radfahr-Brigade fra sydøst, 208 Inf.Div. fra øst og Bataljon v Wachter fra nordøst, der i denne forbindelse var underlagt 208. Inf.Div, og selv havde tilgang af II/221 med fem kompagnier. Angrebet iværksattes kl. 1430.

På grund af en meget godt liggende engelsk artilleri- og MG-ild, lykkedes det ikke II/223 at trænge ind i Haussy, mens I/223 langs jernbanen kunne tiltrække sig stærke kræfter. Kl. 1730 modtog bataljonen ordre til nangreb på den nordlige del af landsbyen, men ordren kom ikke til udførelse, da der kom melding om, at Inf.Regt. 6 (Radfahrer-Brig.) og III/221 havde sikret Haussy. Bataljon Mennecke (III/221) og 1. og 9. Batterie/Res.Feldart.Regt. 48 var i løbet af formiddagen stillet til disposition for regimentet. Som Divisionsreserve måtte Bataillon Mennecke imidlertid kun anvendes i yderste nødsituation.

Under dens fortsatte fremrykning i løbet af dagen gennem de stillinger, der havde været holdt af II/223 og Bataillon Schumacher (II/221), rensede Bataillon Mennecke sammen med jægerne hulvejen nord for Haussy øst for banen for englændere.

Under dette blev der af III/221 taget 27 engelske fanger. Situationen var genoprettet. Kl. 20 kom der fra brigade ordre til afløsning af I/223, 6. og 8/223 og MGK, der tilsammen uden officerer talte omkring 25 mand, og Bataillon Schumacaher (II/221), der af Hptm. v. Wachter med sine resterende 35 mand var skubbet ind mellem Inf.Regt. 25 og I/223. Afløsningen skulle ske med Bataillon Mennecke, der var underlagt Res.Inf.Regt. 223. Sidstnævnte skulle

besætte jernbanelinjen frem til broen over Selle. General v. Mudra, fører for 17. Armee, anerkendte det præsterede i en armebefaling, hvori det blandt andet hed:

> Under de hårde kampe nord for Haussy har bataljonerne fra 48. Res.Div., I. og III/223 under Rittm. Ammann, II/223 under Hptm. v. Wachter og III/221 under Hptm. Mennecke kæmpet fremragende tappert.

I en divisionsbefaling hed det om de stedfundne kampe:

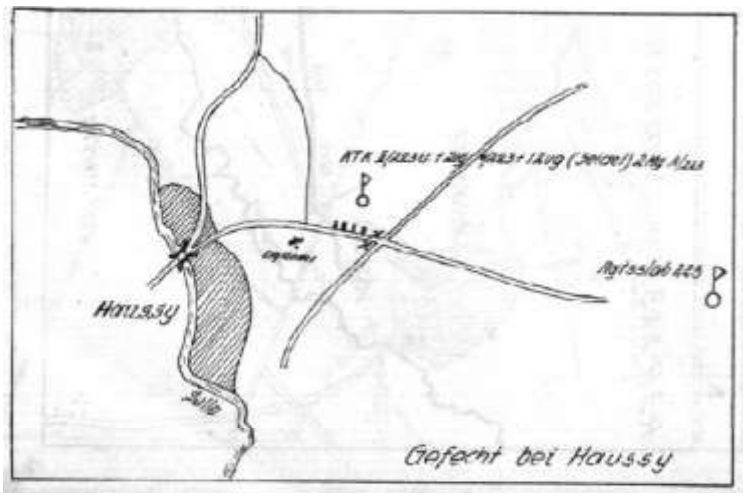

> I samarbejde med nabodivision og på det kraftigste støttet af vores eget artilleri er det lykkedes II/223 under Hptm. v. Wachter, II/221 under føring af Lt. Schumacher og III/221 under føring af Hptm. Mennecke, trods kraftig fjendtlig modstand, den 16. oktober gennem Haussy på venstre flanke af divisionen, trods en sejt forsvarende modstander, at trænge ham tilbage over Selle. III/221 har herunder indbragt 27 fanger. Jeg udtaler min særlige tak og min anerkendelse til de deltagende bataljoner såvel som artilleriet. Hertil føjede regimentskommandøren: »Ikke mindre end II. Bataillon har I. Bataillon i går fremragende præsteret«.

II. Bataillon (minus 5. og 7. Kompanie, der var underlagt henholdsvis I. og III. Bataillon, rykkede som brigade reserve til Punkt 99 vest for Maison Bleue. Også II/221 blev brigade reserve. Den næste dag (17. oktober) gik meget rolig. Kampområdet fra dagen i forvejen viste, at modstanderen havde haft svære tab. Om aftenen blev I. Bataillon med 5. Kompanie afløst af III/221, der i den forbindelse flyttede dens stillinger til venstre for I. Bataillon, længere mod højre. III/221 afløste desuden venstre fløjkompagni (10.) af III. Bataillon, der som beredskabskompagni afløste 7. Kompanie. Efter en gnidningsløs afløsning marcherede I. Bataillon som brigade reserve til område ved Canonne Ferme. 5. og 7. Kompanie sluttede sig til II. Bataillon, der allerede fra dagen i forvejen som divisionsreserve havde været placeret i sukkerfabrikken i den nordlige udkant af Vendegnies.

Regimentsstab blev den 18. oktober om morgenen afløst af Res.Inf.Regt. 221 (Rittm. Obernitz) og kom i kvarter i den vestlige kant af Vendegnies. Kl. 0600 blev staben III/223 ramt af en fuldtræffer. Kommandøren såret ved det ene øre, mens adjudant Lt. Marquard og signalofficer Lt. Klingenberg såredes alvorligt. Rittm. Ammann fik ordre til midlertidigt at overtage kommandoen over III. Bataillon med en officer af staben som adjudant. Lt Conrad overtog I. Bataillon. Om eftermiddagen kom divisionsbefaling til, at divisionen i løbet af natten skulle falde tilbage i Hermann-stillingen efterladende sig to bagtrop bataljoner III/223 og I/222 (Rittm. Rohrscheid) under samlet kommando af Oberstlt. Denneret som bagtropkommandør. Ydermere blev bagtroppen tildelt tre feltartilleri batterier under Oblt. Tasche. Infanteriets hovedstyrke marcherede ved midnat til de nye stillinger. I. Bataillon rykkede som beredskabsbataljon til den østlige del af Vendegnies for Res.Inf.Regt. 221, som i den nye stilling besatte det sydlige afsnit af divisionen. II. Bataillon kom som brigade reserve til Scepmeries. Frigørelse af hovedstyrken fra fjenden skete uden forstyrrelser. XIV. Reserve-Korps lagde i en befaling vægt på, at det højt liggende terræn vest for Ecaillon-vandløbet skulle sejt forsvares af bagtroppen. Den forventede, at bagtroppen måtte holde ud i dette terræn i et par dage.

I Hermann-stillingen 19. – 24. 10. 1918

Begge bagtrop bataljoner rykkede kl. 0200 ind i den nye linje på bakkerne sydvest og nordvest for Ferme de Canonne, og efterlod officerspatruljer i de gamle stillinger. Bagtropskommandøren og den tildelte artillerifører opslog kommandostation i den vestlige kant af Vendegies. Dagen forløb påfaldende rolig. Fra I. Bataillon kom der melding om, at der havde befundet sig civilpersoner i Saulzoir, der under de gentagende rømningsforsøg, ikke kunne findes. Der bestod derfor risiko for, at de ville forråde vores omgruppering. Kl. 1800 meldte III/221 at banedæmningen var blevet rømmet af vores officerspatrulje på grund af en overlegen fjendtlig patrulje med en styrke på op til 80 mand, der arbejdede sig frem til venstre fra Haussy. Kort efter indgik den samme melding fra II/221, der dog havde kunnet bibeholde sin højre feltvagt langs banedæmningen. Bataljonerne fik ordre til så vidt muligt igen at etablere de feltvagter, der allerede delvist var faldet tilbage til bagtropslinjen. Om natten var artilleri overordentlig aktiv, og lagde en stærk ild over vores bagtropslinje og hele det bagved liggende terræn frem til

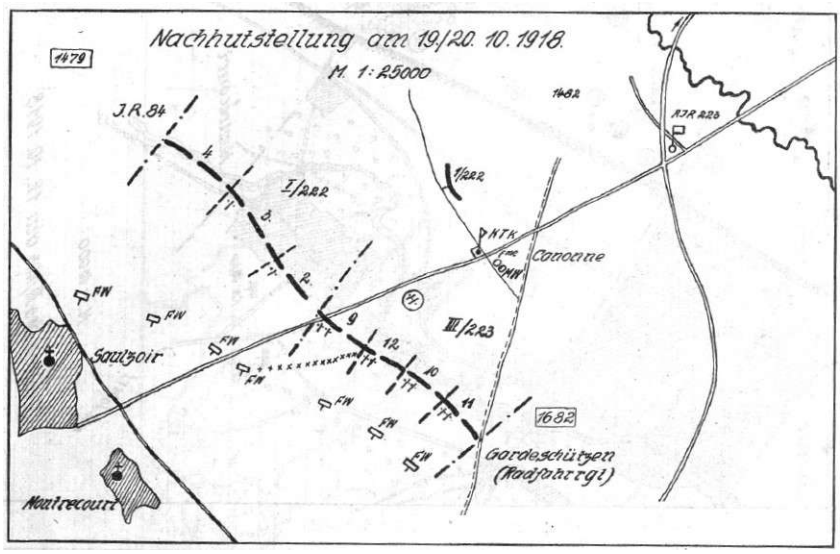

Ecaillon-vandløbet. Som følge af store tab blev I. og II. Bataillon reorganiseret til hver tre kompagnier. 1. blev fordelt på 4. og 6. på 8. Kompanie. Den 20. oktober forstærkedes den fjendtlige ild kl. 0300 til yderste heftighed. Omkring kl. 0500 blev feltvagterne unde Bataillon Rohrscheid løbet over ende af en stærk fjendtlig styrke; det lykkedes fjenden at bryde igennem bataljonernes forsvarslinje, så da yderligere modstand var nytteløs, blev tilbagetrækning befalet. Den første melding om dette mod tog bagtropsføreren kl. 0500 fra kompagnifører for 3/222. Bataillon Ammann meldte desuden kl. 0545, at den ikke var under angreb, men at der ikke var kontakt til højre eller venstre, og at modstanderen var under fremrykning på begge fløje. På grund af den uholdbare situation fik Rittm. Ammannn ordre til at falde tilbage, hvilket han af eget initiativ allerede havde påbegyndt kl. 0600. Enkelte MG dækkede på fremragende måde hele tilbagetrækningen, der efter iværksættelse fra fløjene blev forfulgt af stærke fjendtlige kræfter og livligt beskudt. Bataljonen kom ydermere ind i egen artilleri, og havde heraf også tab. Det lykkedes med held at bringe bagtropsbataljonerne tilbage. Kl. 0600 blev derefter begge broer over Ecaillon-vandløbet sprængt. Bataillon Ammann forskød som divisionsreserve til Sepmeries. Bataillon v. Wchter, der som beredskabsbataljon siden tidlig morgen var rykket ind bag venstre fløj af Res.Inf.Regt. 221 på grund af de engelske angreb, returnerede om aftenen igen tilbage til Sepmeries.

Den 21. og 22. oktober var regimentets tre bataljoner placeret som følger: I. Bataillon i beredskab ved Res.Inf.Regt. 221, II. Bataillon brigade-reserve og III. Bataillon i divisions-reserve i Sepmeries. Ved de to sidste blev dagen anvendt til en grundig istandsættelse af uniform og udrustning. 208. Inf.Div. blev natten til den 23. oktober afløst af 21. Res.Div. Venstre naboregiment blev Res.Inf.Regt. 87.

Den 23. oktober lå en kraftig fjendtlig artilleriild fra kl. 0300 til 0500 over hele divisionens afsnit, der syntes at bredde sig mod syd. Kl. 0500 fulgte et infanteriangreb mod sydlige nabodivision og syd herfor. II. og III. Bataillon rykkede kl. 0630 på ordre fra brigaden ind bag venstre fløj af divisionen. For at imødegå fjenden, der var nået St. Martin og om eftermiddagen også trængte ind i Bermerain og fortsatte fremrykningen mod la Folie, blev bataljonerne indsat til venstre med forbindelse til Res.Inf.Regt. 221, med II. til højre, III. Bataillon til venstre. I. Bataillon blev i løbet af eftermiddagen ligeledes trukket frem til vejkryds nord for Bermerain sammen med Pionier-Kompanie 48 og 26. Kl. 2000 fik regimentsstaben ordre til igen at overtage bataljonerne, og gik i kvarter i den sydlige udkant af Sepmeries.

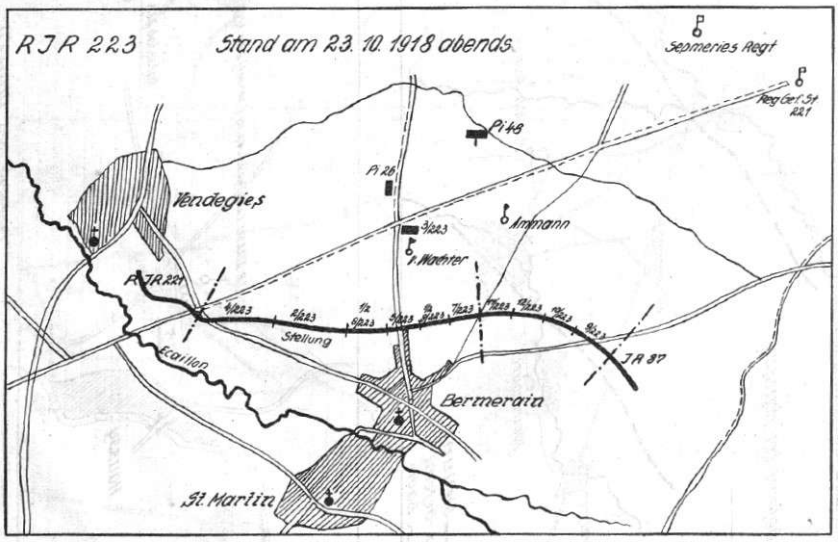

For igen at kaste fjenden tilbage fra Bermerain syd for divisionen, blev Regimenterne 36 (til venstre kontakt til 223) og 66 til venstre indsat i modangreb. De skulle angribe ved midnat med den indre skillelinje ved la Folie Ferme. Til II. og III. Bataillon (I. Bataillon var i mellemtiden rykket ind med et kompagni i hver af II. og III. Bataillon og med 3. Kompanie i den venstre fløjbataljon 221) kom befaling til at de dele af regimentet, der ved Inf.Regt. 36 angreb blev passeret, skulle samles til højre og

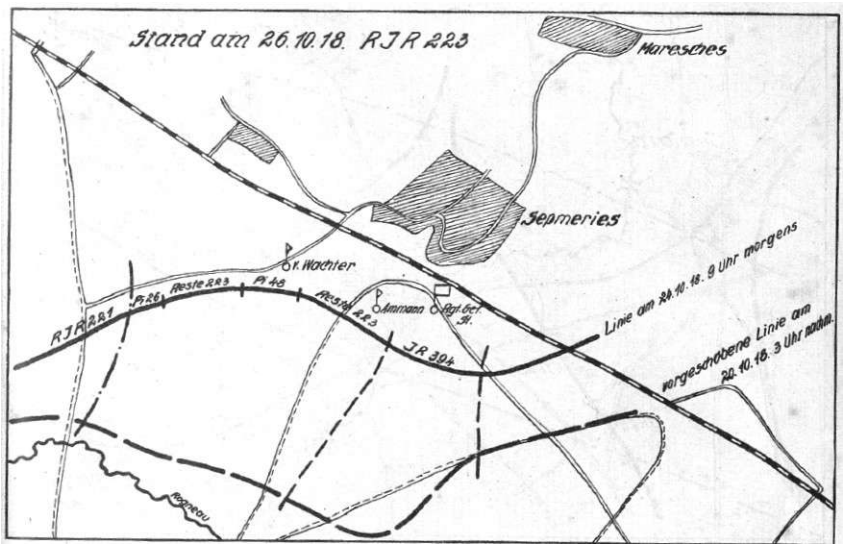

blive som reserve bag højre fløj af Inf.Regt. 36, mens de dele, der stødte op til højre fløj af Inf.Regt. 36, skulle følge dennes fremrykning.

Regimenter 36 og 66 ankom først forsinket og iværksatte først kl. 0500 den 24. oktober deres angreb. Samtidig begyndte igen en engelsk trommeild som forberedelse til et nyt angreb. Modangrebet fra Inf.Regt. 36 og 55 stødte på et angreb fra overlegne fjendtlige kræfter, hvorved de af vore enheder, der var trængt ind i Bermarain, igen blev kastet tilbage. Füs.Regt. 36 kom ind i flankerende beskydning, og dele af regimentet truedes af omringelse. En tilbagetrækning standsede lige syd for Sepmeries. Englænderne, der øjeblikkeligt fulgte efter mod øst og nordøst, omgik II. og III. Bataillon, der fra venstre blev fanget i Füs.Regt. 36 tilbagetog.

Det lykkedes regimentet i første omgang at etablerer en ny forsvarslinje på bakkerne nordøst for Rogneau-vandløbet. Denne måtte imidlertid omkring kl. 0900 opgives, da linjen allerede var omgået. Der blev herefter etableret en linje omkring 1 kilometer sydvest for Sepmeries. Bataljonerne var som følge af store tab og talrige forsprængte, overordentlig svage. II. Bataillon bestod for største delen af de underlagt pionerer fra kompagnierne 26 og 48. Til venstre for Bataljon Ammann (III/223) var III/118 i mellemtiden rykket ind. Den lå med venstre fløj langs vejen mod Ruesnes. Englænderne trængte ikke længere frem i nordøstlig retning, altså mod Sepmeries, men så ud til at rykke længere mod øst i Ruesnes-området. Kl. 1300 befalede divisionen, at om muligt, der skulle rykkes frem til højderyggen nordøst for Rogneau-vandløbet. Med indforståelse fra Major Schimmelmann, kommandør for Inf.Regt. 394, der lå til venstre for III/118, og Major v. Oven, Kommandør III/118, besluttede regimentet igen at rykke frem mod de overfor liggende højder, da disse tilsyneladende kun var svagt besat. Iværksættelsen skulle starte fra venstre, da denne fløj havde den længste afstand at tilbagelægge. Regimentet nåede uden at møde modstand de befalede bakker og besatte dem. Regiment 394 kom stærkt bagefter, da den mødte kraftig fjendtlig modstand og delvist også blev ramt af eget artilleri. Til højre sluttede også dele af Res.Inf.Regt. 221 sig også til fremrykningen. Omkring kl. 1800 kom divisionens befaling telefonisk via brigaden, hvorefter fronten skulle lægges tilbage til Préseau-stillingen, der gik på nordsiden af Rhonelle vandløbet. Kl. 1915 begyndte hovedstyrken tilbagetrækningen. Regimentet skulle marchere til Jenlain, hvortil den ankom kl. 2215, og hvor den med den underlagte III/118 dannede divisionsreserve. Stærke officerspatruljer blev efterladt i den rømmede stilling, og skulle til dække af tilbagetrækningen gennemfører en livlig skydning. Patruljerne trak sig den 25. oktober kl. 0300 tilbage til banedæmningen lige vest for Sepmeries. På ordre fra division var den samlede kampbagage rykket til le Bois Crette. Regimentets tab de sidste to dage omfattede 3 døde, 27 sårede og 71 savnede. Den 24. oktober udsende AOK følgende til 48 Res.Div.:

> De tapre tropper under XIV. Reserve-Korps en lykønskning og tak til dagens forsvarssejr. Beskyt fortsat så tappert armeens sydlige flanke.
>
> Den øverstkommanderende Sign. Mudra, General der Infanterie.

Reorganisering af regimentet

Regimentet var underbragt i den sydlige del af Jenlain, og gik i gang med soignering af tøj og udrustning. Den 25. oktober om formiddagen kom hertil ordren til reorganisering af regimentet. Regimentet blev efter bemyndigelse fra OHL tildelt III/118 og MW-Kompanie 118. En af regimentets tre bataljoner skulle opløses og fordeles på de øvrige bataljoner. Opløsning af I. Bataillon blev befalet.

Den nye organisation blev indført den 26. oktober. III/118 fik betegnelsen I/223, 9/118 blev 1/223, 10/118 blev 2/223, 11/118 blev 3/223, 3 MGK/118 blev 1. MGK/223. Fordelingen af den gamle I/223 på de øvrige bataljoner skete på den måde at det gamle 1. Kompanie blev overført til opfyldning af I. Bataillon, 2. Kompanie overgik til

10. og 11. Kompanie, 3. og 4. Kompanie blev fordelt på 5. og 7. Kompanie. III. Bataillon fik samtidig ordre til at tildele 12. Kompanie til 9. Kompanie. Da II. Bataillon allerede havde sammenlagt 6. med 8. Kompanie, kom regimentet herefter til at bestå af tre bataljoner med hver 3 infanterikompagnier. Det gamle 1. MGK blev ikke genopstillet, da Lt. Ruge (fører for 1. MGK) var blevet fører for 3. MGK og hans kompagni besluttede sig til at forblive hos ham. Derfor blev 3. MGK opløst og fordelt på de tre øvrige MG-kompagnier. Sammen med III/118 havde regimentet fået et fuldt udrustet Minenwerfer-Kompanie herfra. Den førte nu betegnelsen MWK 223. De tre gamle MW-delinger blev opløst og officerer, underofficerer og mandskab fordelt på infanterikompagnierne. Reorganiseringen var afsluttet om eftermiddagen. Kl. 1400 ankom befaling om marchberedskab ved regimentet. Englænderne skulle være brudt igennem ved højre nabodivision. Da fordelingen af den gamle 3. MGK endnu ikke var helt afsluttet, blev den tildelt den gamle 1. MGK; en deling blev afgivet til 2. MGK. Kl. 1715 fik regimentet ordre til at rykke til Mult Ferme vest for Jenlain, at klargøre her og overtage beskyttelsen af divisionens højre flanke. Fjenden skulle fra vest være unde fremmarch mod linjen Maresches-Préseau. Bataljonerne rykkede i de befalede beredskabsrum; 6 lette MG bliv ligeledes trukket frem. Gennem officer blev situationen hurtig klarlagt, og situationen ved nabodivisionen afklaret. Da der til denne var tilstrækkelig med tropper ved Mult ferme, kunne regimentet allerede kl. 2100 returnerer.

Den 27. oktober fulgte fordelingen i Eth af heste og vogn fra I. Bataillon. Bataljonerne fik herfra så mange heste, at de fuldt ud kunne bespænde deres køretøjer. Alle overtallige vogne blev sendt til Mons til et samlested for vogne. De overtallige heste efter sammenlægningerne forblev i første omgang ved III. Bataillon. I løbet af dagen beskød fjenden gentagende gange Jenlain med shrapnels og lette granater, hvorved der var nogle få tab. Om eftermiddagen meddelte brigaden, at regimentet natten til 29. oktober, hvis kampsituationen tillod, skulle afløse Res.Inf.Regt. 222 i det nordlige divisionsafsnit.

Ved Maresches – Villers-Pol 28.10 – 3.11.1918

Om formiddagen den 28. oktober blev et forkommando fra regimentet sendt til Res.Inf.Regt. 222, der havde indsat to bataljoner som kampbataljoner og en bataljon som beredskab bag den forreste linje. KTK højre blev om aftenen afløst af I. Bataillon, og BTK af II. Bataillon kl. 1900. III. Bataillon afløste kl. 2100 den venstre kampbataljon, mens MGK og MWK ved midnat gik i stilling. Under afløsningen lå en kraftig fjendtlig ild over adgangsveje og over Maresches, hvorunder der opstod enkelte tab.

Den fjendtlige beskydning fortsatte også den følgende dag (29. oktober) med overordentlig heftighed. Også Jenlain lå på tidspunkter under beskydning. Fjendtlige kampfly var hele tiden over afsnittet. Om aftenen skød beredskabsbataljonen på ordre 5. Kompanie frem vest for kirkegården i Maresches, hvor den blev underlagt kampbataljon højre til sikring af højre flanke. Res.Pion.Kmp. 26 var underlagt regimentet og underbragt i Jenlain, og arbejdede på etablering af trådhindringer frem for alt højre fløj. Natten forløb noget mere rolig end de foregående. Alligevel var artilleriet stadig meget livlig. Res.Pion.Komp. 26 blev om aftenen igen trukket ud.

30. oktober var, bortset fra omfattende fjendtlig aktivitet i luften, forholdsvis rolig. Natten til den 31. oktober mellem midnat og kl. 4 forsøgte en stræk engelsk patrulje at angribe den fremskudte feltvagt 150 meter syd for Rhonelle-vandløbet ved møllen på vejen mod Sepmeries. Han havde herunder blodige tab. Ganske vist måtte feltvagten faldt tilbage under angrebet, men retablerede sig sener. I løbet af dagen blev den trukket tilbage. I løbet af dagen var fjenden med sit artilleri meget urolig. Særligt om eftermiddagen tog han Mareches under flere korte, men overordentlig kraftige ildoverfald. Kontinuerligt holdt englænderne stillinger og bagland under spredt beskydning. Det gav indtryk af en indskydning forud for en større operation. Natten forløb måske forholdsvis rolig, men artilleriets indsats tydede i retning af et angreb.

Den 1. november kl. 0615 begyndte en stærk fjendtlig trommeild, der ramte hele regimentets afsnit og fronten til højre og venstre herfor. Tyngden i beskydningen syntes at ligger umiddelbart til højre for Maresches. Kl. 0815 kom der melding fra beredskabsbataljonen (III/223), at folk fra naboregimentet (Inf.Regt. 164) gik tilbage. 8. Kompanie, der i den voldsomme beskydning var det eneste, der stadig stod til rådighed for bataljonsføreren, stillede sig klar til modstød. 7. Kompanie havde under trommeilden haft store tab og var forsprængt. Fjenden var omkring kl. 0700 efter omgåelse fra højre trængt ind i Maresches. 5. Kompanie, underlagt I. Bataillon, gennemførte med et beredskabskompagni fra I. Bataillon (3.) et modstød, og havde herunder store tab. 8. Kompanie indrettede en spærring på vejen Villers-Pol – Wult Ferme fra Blaupunkt 104 mod højre. Senere blev en bataljon fra Res.Inf.Regt. 222 indskudt til spærring mod højre. kl. 0915 ankom Major v. Oven, fører for højre kampbataljon, til regimentets kommandostation og meldte, at modstanderen omkring kl. 0830 havde angrebet hans bataljon fra siden efter at den indtil da havde afvist alle angreb mod dens front. Som følge af den stærke ild mod Maresches

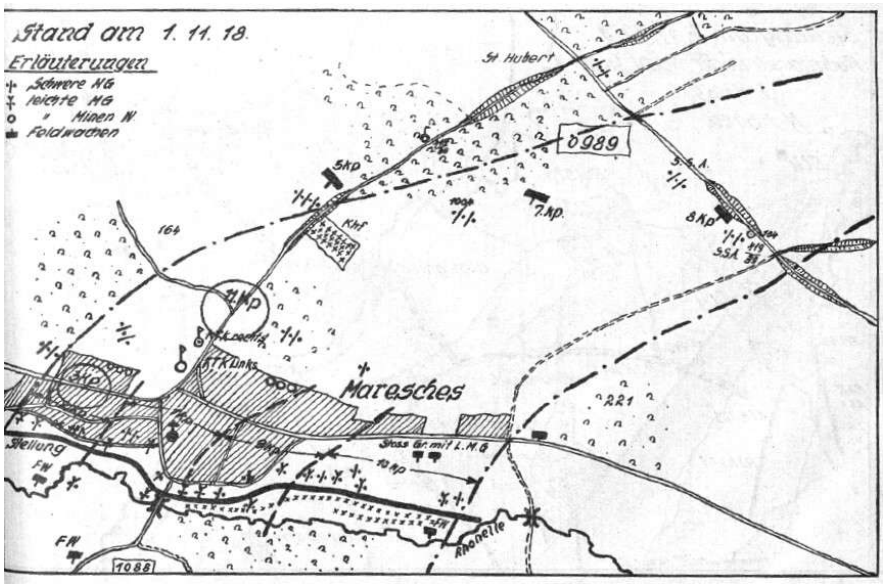

og det uoverskuelige terræn, var formentlig ikke mange at hans bataljon sluppet tilbage. Han selv og hans stab var kun med besvær undveget den fremtrængende fjende. Kort før kl. 10 ankom også Rittm. Ammann, og meddelte, at også hans bataljon fra højre var blevet rullet op efter også at have afvist alle angreb mod hans front. Det var lykkedes Rittm. Ammann og en del af sin stab at undgå at blive taget til fange. Fra kl. 1500 fulgt et modangreb med Res.Inf.Regt. 110 og dele af 48. Res.Div., støttet af tanks, der kom godt fremad. Landsbyen Préseau blev tilbageerobret, mens angrebet mod Maresches fik i stå. Bataljon v. Wachter forblev som sikkerhedsbesætning i hulvejen ved Punkt 104. Da det endnu ikke lå klart, hvem der beherskede Maresches, meldte Lt. Ostermann (fører 2. MGK), en fremragende tapper officer, sig frivillig til en patrulje mod Maresches. Patruljen blev i udkanten af landsbyen overraskende og på nærmeste hold mødt af infanteri- og MG-ild, hvorunder Vizefeldwebel Henkel og Lt. Ostermann såredes hårdt. Patruljen forsøgte at bringe Lt. Ostermann med tilbage, men måtte til sidst opgive, da de hele tiden blev holdt under en kraftig beskydning. Om aftenen kl. 1900 forsøgte en ny patrulje at hente Lt. Ostgermann tilbage, men kunne ikke finde ham. Omkring kl. 2000 blev Hptm. v. Wachter, hans adjudant og flere at hans folk levende begravet af en tung granat. Det var øjeblikkeligt flere tapre kammerater i gang med at grave dem fri. Lt. Glaab og 3 mand blev hentet levende ud. Hptm. v. Wachter og 4 mand var desværre døde. Lt. Haarmann (fører 6/223) overtog kommandoen over de få rester af bataljonen, der nu bestod af 19 mand fra 8. Kompanie og 11 mand fra 7. Kompanie under Lt. Wagner. I løbet af natten lagde englænderne kontinuerligt forstyrrelsesild over stillingerne. På grund af den umenneskelige anstrengelse og de stadige kampe var folkene i den grad udmattede, at de for en stor dels vedkommende gik bagud, hvor de samledes ved feltkøkkenet.

Om morgenen den 2. november var kun en meget lille rest endnu i linjen sammen med Lt. Glaab, Haarmann og Blümel. Kl. 0630 begyndte englændernes trommeild på ny mod højre tilstødende Res.Inf.Regt. 110 og vores afsnit. Under et efterfølgende angreb lykkedes det fjenden at trænge igennem ved Res.Inf.Regt. 110. Foran II. Bataillon gik de indsatte dele af Res.Inf.Regt. 222 tilbage. Lt. Haarmann og Glaab, der kun havde få folk og ingen MG omkring sig, sluttede sig til det almindelige tilbagetog. Egen linje blev lagt tilbage til bakkerne vest for Jenlain. Denne linje kom frem for alt i stand på grund af den nyankomne, friske Inf.Regt. 63. Lt. Haarmann og Glaab afventede 200 meter øst for Punkt 104 den nærmende fjende. Englænderne dukkede først kl. 0830 langs på vejen Villers-Po – Hubertus Ferme, meget forsigtig, ofte kravlende på alle fire, og syntes ikke at have særlig travlt. Fra retning af Villers-Po holdt lette MG fra Res.Inf.Regt. 221, der her havde lavet en spærring, venstre flanke af modstanderen under ild, og forhindrede ham i videre fremrykning. Regimentsstab begav sig til Wargnies-le-Grand og brigaden, og fik her befaling til at samle resterne af regimentet ved Bry. Her blev af de samlede dele af regimentet under Rittm. Ammann formeret 4 infanterikompagnier og et MGK: MGK under Lt Niemann, 6. Kompanie Lt Haarmann, 11. Kompanie Feldw.Lt. Imhoff, 5. og 7. Kompanie under en kommando-underofficer. XIV Reserve-Korps faldt tilbage til linjen »højder øst for Sebourg-bakkerne nord for Wargnies-le-Grand - hvide hus – 200 meter vest for Les Quatre Ventes Ferme – øst Villers-Po«, og havde her kontakt til 2. Armee. Den kommanderende general v. Morgen sendte et signal til divisionen:

> Den 1. november 18 trængte stærke fjender efter trommeild ind i vores linje mellem Ramars og Maresches. 214. Inf.Div., 111. Inf.Div. og 48. Res.Div. har kæmpet fremragende. Jeg erkender dette særligt, da disse divisioner havde været længe ved fronten uden tid til hvil eller uddannelse. 208 Inf.Div. støttede gennem ild godt til deres højre nabos forsvar. Fremhæve vil jeg også de to tapre Baden regimenter Res.Inf.Regt. 110 og 111, der med Tank-Abteilung 12 og 14 i et dynamisk modangreb kastede fjenden tilbage. Min anerkendelse også til artilleriet, kampflyverne og signalenhederne og andre tropper, der bidrog til at forhindre det fjendtlige gennembrud.

Sidste kampe og tilbagegang til Antwerpen-Maas stillingen

Den 3. november angreb fjenden ikke. På ordre fra division blev I. Bataillon opløst. Alle officerer, underofficerer og mandskab blev overført til III. Bataillon og taktisk underlagt 11. Kompanie. Heste og vogne blev afgivet og bagage af et kommando af ikke frontanvendelige folk sendt tilbage til Tyskland. Major v. Oven overtog kommandoen over II. Bataillon, der imidlertid foreløbig var gasforgiftet. Føring af III. Bataillon, der med opstilling af 11. Kompanie igen skulle retableres, kom under Rittm. Ammann. Foreløbig overtog sidstnævnte kommandoen over alle kompagnier. Kl. 0900 marcherede Bataljon Ammann til Wargnies-le-Grand. Om eftermiddag modtog regimentet personelerstatninger på 1 underofficer og 45 mand (Årgang 99), som ankom til Bry om aftenen, og her underbragt. Om aftenen var Bataljon Ammann igen alarmklar.

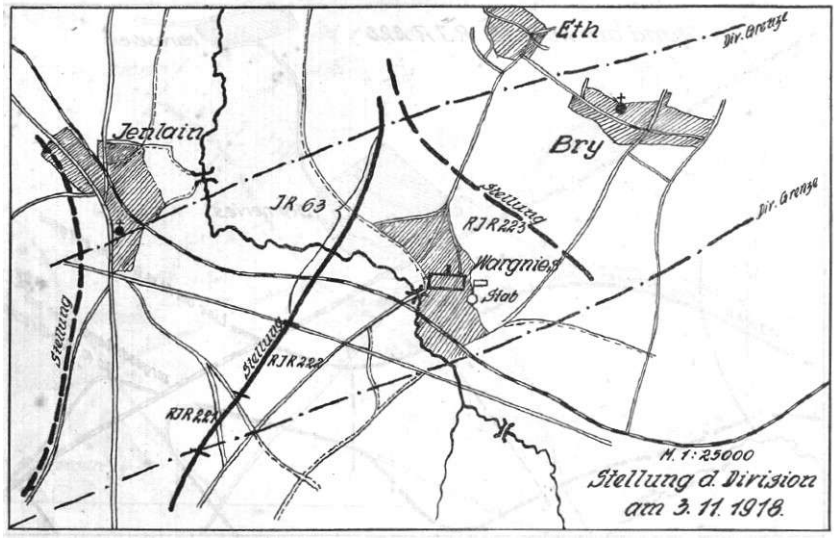

Den 4. november om morgenen angreb englænderne igen på begge sider af Wargnies-le-Grand. Regimentet besatte den vestlige kant af Wargnies-le-Grand. Herunder blev Feldw.Lt. Imhoff såret. Fjenden brød igennem, og tropperne faldt under kommando af Rittm. Ammann tilbage mod den vestlige kant af Bry. Kl. 12 blev fronten trukket tilbage til den vestlige kant af Bellignies. Regimentet blev afløst og marcherede til Erquennes, hvortil den ankom den 5. november kl. 0200 og indkvarterede. Dagen var for resterne af regimentet en hviledag. Fører for kompagnierne var Lt. Jakoby, 5. Kompanie; Lt. Haarmann, 7., Vizefeldwebel Kirchhoff 7.; Offz.Stellv. Warnecke 11.; og Lt. Niemann MGK.

Den 6. november rykkede regimentet til Blaugies, hvor den fik tilgang af 40 mand erstatning. Kl. 1500 fortsatte marchen mod Mons, hvor den samlet kl. 20 blev underbragt på en skole. Også den 7. november ankom nyt personel; der formeredes herefter to bataljoner, hvoraf Rittm. Ammann førte III, mens Lt. Haarmann fungerede for Major v. Oven i spidsen for II. Bataillon. I Mons blev der udleveret nye uniformsdele, og folkene kunne igen gennemgribende soigneres. Der blev gennemført appeller for at fastslå, hvad der var tilbage af regimentet. Hurtigt var erindringen om de gennemlevede hårde strabadser allerede trådt i baggrunden. 48. Res.Div. var blevet afløst af 12. Inf.Div. og trukket ud af fronten. Den fik til opgave at marcherer til Nivelles syd for Bryssel for her at arbejde på etableringen af Antwerpen-Maas stillingen, hvortil de kæmpende tropper efterhånden skulle falde tilbage. Generalmajor v. Hippel udsendte den 7. november følgende divisionsbefaling.

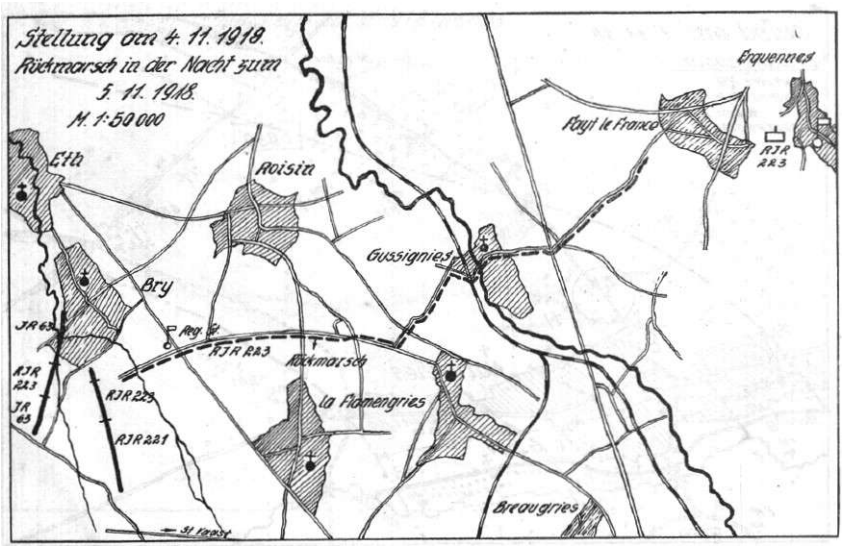

I de fire uger mellem 7. oktober og 5. november har I præsteret stort. Mod en flere gange overlegen fjende er I under konstant kamp kun skridtvis veget. Oftest uden underbringelse har I med ære bestået ved regn og kulde. Fjenden har under anvendelse af uhyre mængder af mennesker, materiel

og ammunition på disse fire uger vundet 30 kilometer, det vil sige under 1½ kilometer om dagen. Han ville udslette os, bryde igennem og opløse os. I har sørget for, at dette ikke er lykkedes ham. Jeg vender mig i første linje til jer, I kamphærdede gamle krigere i divisionen. I må og kan med god samvittighed fortælle de nye kammerater: Det fjendtlige infanteri – og i sidste er det dem, det kommer an på – er ikke jer ligeværdig! Jeg vender mig til alle, der som nye er kommet til divisionen, hilser dem velkommen i vore rækker og er overbevist om, at de vil medvirke til den kæmpende ånd, der hersker i os alle, og fortsat vil herske. Jeg takker alle de brave musketerer og kanonerer, pionerer og dragoner, signaltropper og dem, der trofast bag front har gjort deres tjeneste, og alle deres foresatte for disse fire uger. Vores særlige tak desuden til de tapre batterier, der i og endda foran den sidste linje, støttede vores brave infanteri under tilbagegangskampene. Jeg råber til jer på vegne af jeres pårørende, vores nære hjemstavn og hele vores dyre fædreland: Ryk sammen til den endelige kamp! Løft dem op, der bliver svage! Fjenden har endnu ikke accepteret vores tilbud om fred under betingelser, der er mulige for en æreselskende tysker. Hold trofast fast trods vind og vejr, og vis fjenden, hvordan tyske soldater kæmper.

Den 8. november kl. 0730 fortsatte marchen. Rækkefølge: Regimentsmusik, III/223, MGK, Stab/223, II/223. Det gik over Havre, Thien. Her blev der indkvarteret: II. i Buisserer, Stab, III. og MGK i Familleureur. Denne dag kom ordre til forsættelsen af regimentskommandør, Oberstlt. Dennert til Ers.Inf.Regt. 4. Major v. Oven overtog efter ordre fra division føringen af regimentet.

Den 9. november nåede regimentet det fastsatte bestemmelsessted i Nivelles. Her blev regimentet indkvarteret i den sydlige del og den østlige udløber af den stærkt belagte by. Men heller ikke her blev opholdet ret længe. Den påtænkte udbygning af stillingen blev ikke til noget. Vores forbundsfæller var brudt sammen; i Tyskland var der udbrudt revolution, og der var ikke længere noget, der kunne udsætte en afslutning af krigen. Den 10. november gik det over Genappe, Bousval til Noirhat, hvor ved middagstid regimentsstab og MGK kom i kvarter, mens II. og III. Bataillon kom til Merinaur i kvarter. Den næste dag gik tilbagetrækningen over Court, St.Etiennes, Mont, St. Ginberg, Nil Wincaut-Incourt. Kl. 1500 blev der gå i hvil i Dougelberg. Kl. 0900 meddelte Rittm. Ammann og Oblt Weyer deres bataljoner, at den tyske kejser og kronprins var abdiceret og læste højt følgende Armeebefalingen til XIV. Reservekorps:

Den i dagens aviser offentliggjorte dekret fra Rigskansleren skal meddeles alle tropper: »Berlin, den 9. november 1918. Kejser og Konge er abdiceret, og har frasagt sig tronen. Rigskansleren forbliver i embede indtil de spørgsmål er afklaret, der knytter sig til kejserens abdicering og kronprinsens afkald på det tyske riges og Preussens trone. Han har til hensigt at foreslå udnævnelse af medlem af rigsdagen Ebert til rigskansler og fremsættelse af et lovforslag om øjeblikkelig udskrivning af almindelige valg til en forfatningsmæssig nationalforsamling, som vil være ansvarlig for at bestemme den fremtidige regeringsform for det tyske folk, herunder de dele af befolkningen, der måtte ønske at kommer ind i rigsgrænsen, endeligt er bestemt. Rigskansler Prins Max af Baden«.

Sammen med denne bekendtgørelse skulle følgende dekret fra Feldmarschall v. Hindenburg offentliggøres:

Til hæren i Vest! Til øjeblikkelig bekendtgørelse gennem alle regiments- og bataljonsførere! Befalingen må ikke sendes via radio! Våbenstilstanden skal med største hast gennemføres. Den blodige strid skal hermed finde sin afslutning. Det længe savnede øjeblik nærmer sig, hvor hver af os vender tilbage til forældre, koner, børn og søskende. Samtidig sket der derhjemme en omvæltning af de politiske tilstande. De i spidsen stående mænd erklærer at ro og orden under alle omstændigheder vil blive opretholdt. Dette gælder i højeste grad hæren. Ingen må forlade sin enhed uden ordre. Alle skal som hidtil adlyde sin foresatte. Kun på den måde kan en ordnet tilbagemarch til hjemstavnen gennemføres. De nuværende afbrudte jernbaner må igen sættes i regelmæssig drift. OHL ønsker ikke nye blodsudgydelser eller borgerkrig. Den vil i overensstemmelse med den nye regeringsforvaltning sørge for ro og sikkerhed og bevare hjemstavnen for det værste. Våben vil kun i nødværge blive vendt mod medlemmer af eget folk, mod gemene forbrydere eller for at forhindre plyndringer

Sign. v. Hindenburg

Nedenstående dekret blev udsendt af fører for 17. Armee:

Officerer og soldater i 17. Armee! Fra Tyskland bliver der meldt, at H.M. Kejseren er abdiceret. Regeringen overgår til et regeringsråd. Den socialdemokratiske rigsdagsmedlem Ebert overtager formodentlig posten som Rigskansler. Hvad gør vi soldater? Foran os står fjenden! Den fortsatte kamp herimod er fortsat kun nødvendig i nogle få dage. Vores våbenstilstandsforhandlinger er i gang. Den vil om kort tid finde sin afslutning. Af jer soldater forventes, at I med jeres intelligens, jeres i hårde kampe beviste mod og jeres disciplin, vil vise hjemstavnen den rette vej. Tillad ikke, at den tyske hærs ære, som bevist gennem 4 år med de sværeste kampe, bliver plettet af et vanærende sammenbrud. I jeres egen interesse forlanger timen, at I beholder orden i jeres rækker. Kun hvis hver enkelt af jer er bestræbt på at holde sammen, og holdt sig fra uansvarlige skridt, vil det lykkes

jeres førere i orden at bringe jer tilbage og sikre jer mod sult og værre. Virker den udenlandske gift også på enkelte af jer, må de fornuftige stå sammen for at undertrykke dem, der forstyrrer. Kun jeres hidtidige førere er i stand til at holde sammen på et så stort maskineri, som at hjemfører de millioner af mennesker, som udgør hæren i vest. I modsat tilfælde vil I lide afsavn midt i fjendeland og være prisgivet belgiernes foragtelse. Jeres tilbagevenden vil rykke langt ud i fremtiden. Overvej, hvordan vores modstandere had må vokse, når de finder ud af, at den stærke tyske hær svigter. Overvej endvidere, at en forsagen vil forsinke indgåelsen af våbenhvilen og freden. Hjælp derfor alle med at tugt og ordning i jeres rækker bliver. I alle fare har officerer og mandskab været de bedste kammerater; det måtte de være, og vil fortsat være det. Hvis ingen kræver urimeligheder, og ingen handler uansvarlig, forbliver disciplinen intakt, hvilket alene giver sikkerheden for, at vi snart vender tilbage til vores hjemland. Officerer formanes til i denne alvorlige stund i deres opgave at være de særlige førere, og sammen med mandskabet opretholde orden, gøre deres pligt som hidtil. Gør vi dette, vil hæren også bestå i denne vanskelige tid.

Fra kl. 12 den 11. november 1918 trådte våbenstilstanden i kraft langs hele fronten.

Hjemkomst og opløsning

Den 12. november kl. 0830 marcherede regimentet over Jauchelatte, Huppaye, Enines, Janche, Jandrain, Wansin, Thisnes, Erehen. Den blev underbragt med II. Bataillon i Wansin, III. i Thisnes og Regt. Stab og musik i Erehen. I kvartererne fik enheder følgende divisionsbefaling:

Kammerater! I næsten 18 måneder har jeg måttet fører 48. Res.Div. mod fjenden. Jeg er stolte over jer, og det er mig ofte blevet sagt, at jeg dertil har alle grunde. Hjælp mig nu alle sammen, så jeg kan føre jer hjem i den ånd, som blev udtrykt af Feldmarschall v. Hindenburg. Jeg henvender mig i første linje til de nye kammerater, der er trådt ind i vore rækker. For mine gamle medkæmpere behøves der ingen ord. Vis belgierne tysk stolthed og tilbageholdenhed! Forbliv herunder de civiliserede mænd, I er! I din militære adfærd skal du omhyggeligt vise dine overordnede og hinanden, at du tilhører den ærværdige 48. Res.Div. Indkvarteringer vil nu blive mindre og dårligere. Det må vi holde ud. Kun ved opretholdelse af den fulde disciplin er det overhovedet muligt at bringe hæren hjem. Vær hensynsløs mod enhver, der træder for tæt mod jeres tyske soldaterpligt og tyske soldaterære. Vi vil vende hjem med uplettet skjold. Så lads os sammen i denne hårde tid begynder marchen hjem. Jeg gør det i tiltroen til, at jeg som hidtil altid, har min gamle brave division sluttet op bag mig. God beskytte vores fædreland!

Jeres divisionskommandør v. Hippel.

Desuden fik enhederne oplæst en armebefaling fra den øverstkommanderende for 17. Armee:

1. For at hæren i lyset af faren for borgerkrig, der truer fædrelandet, kan returneres til sit hjemland i styrke og orden, er alle officerer og besætning moralsk forpligtet til at gøre alt med legitim bekymring for en tilsidesættelse af den troskabsed, de havde aflagt til kejseren og kongen, og uformindsket fortsat gøre deres pligt for at redde de tyske lande fra den største fare.
2. Båret af denne eksemplariske pligtfølelse har Feldmarschall v. Hindenburg besluttet at holde ud på sin posten. Han overtager kommandoen over hele den tyske felthær. Den Hr. Generalfeldmarschall erklærer, at OHL ønsker at arbejde sammen med kansler Ebert, den tidligere leder af det moderate socialistparti, for at forhindre spredningen af terrorbolsjevismen i Tyskland. Denne spredning skal undertrykkes. I øjeblikket, hvor hærens vanskeligste bevægelser stadig er påkrævet ved krigens afslutning, kan hærens hjemsendelse kun garanteres, hvis bevægelserne udføres i den strengeste orden og disciplin.
3. Hr. Feldmarschall påbyder endvidere, at der udpeges talsmænd ved alle kompagnier, batterier, eskadroner osv. Disse skal udpeges gennem frie valg af officerer og mandskab. De skal opfordres til at arbejde tæt sammen med troppechefen i alle økonomiske og sociale spørgsmål. Ved udførelse af denne ordre bestemmer jeg: a) valget til talsmænd skal foretages straks. b) I hvert kompagni osv. skal der af officerer og mandskab vælges et talsmandsråd blandt kompagniet osv. medlemmer. c) Valget sker direkte ved stemmeseddel d) De resulterende talsmandsråd i kompagnier osv. vælger fra deres midte til regimentet eller tilsvarende formationer, et hovedudvalg på 5 personer. e) Talsmændene har til enhver tid ret til at fremsætte anmodninger om afklaring

og klager til deres cheferne for deres bataljon, afdeling osv. Fremlæggelsen for højere myndigheder foretages af talsmandsrådenes hovedudvalg.

4) Jeg giver mig selv den sikre forventning, at hele hæren vil samles entusiastisk og tillidsfuldt bag dens ærværdige Feldmarschall v. Hindenburg, som alene er i stand til at overvinde alle vanskeligheder og føre os hjem. Men her vil jeg efter hårde kampe have fred, afslapning, ordnede forhold og ikke leve under pres fra terrorisme. Oprethold derfor den strengeste orden og disciplin, kammerater! At deltage heri bliver en fornem opgave for de af kammeraterne valgte talsmænd. Denne ordre skal straks meddeles på en højtidelig måde gennem regiments- og tilsvarende kommandører.

Den 13. november fortsatte regimentet, stadig i divisionsformation, over Vieux-Waleffe, Vaux-et-Borset, Aineffe, Chapon-Seraing. II. og III. Bataillon blev indkvarteret i Chapon-Serain, Stab og Musik i Aineffe.

Den 14. november gik det over Verlaine, St. Georges til Engis, hvor Meuse kl. 12 blev overskredet. III/223 marcherede til Ramel. Brigaden havde meddelt regimentet, at hvis man ved broen over Meuse ved Engis stødt på modstand fra bolshevisterne, muligst uden blodsudgydelse skulle bryde denne gennem afgivelse af varselsskud fra et batteri. Overgangen over floden foregik dog uden episoder. Der blev med det samme udstillet vagter ved proviantdepoterne i Engis og ved broen udsat, da dagen i forvejen en tøjlesløs bagerkolonne havde solgt en del af dens mel til civilbefolkningen, ligesom befolkningen her viste en mere fjendtlig holdning. I de sidste dage var gentagende gange passeret formationer, primært kolonner, køretøjer, landstorm og rekrutdepoter, der for en dels vedkommende havde fjernet deres militære kendetegn og i stedet bar røde tegn. Det kom herunder til nedsættende bemærkninger, da vores folk var vrede over de delvise plyndringer af magasiner og de udisciplinerede etapeformationer. For første gang i længere tid måtte der af forplejningsofficer bages brød, da man i stedet for brød kun havde modtaget mel. De følgende dage skulle være hviledag, men kl. 1430 kom ordre til at fortsætte marchen syd om Liège i retning af Verviers. Som altid blev der sendt en større hold afsted for i rette tid at sørge for kvarterer, da næsten alle byer var tæt belagte. Om aftenen ankom Lt. Körner, forplejningsofficer I/223 til regimentet, der på tidspunktet for opløsningen af bataljon v. Oven var sendt afsted med de overflødige vogne og bagage. Han havde afgivet vogne og bagage i Charleroi og returnerede nu med samtlige heste. Af disse blev nogle enkelte afgivet til 26. Res.Div. rekrutdepot; de øvrige blev fordelt på bataljonerne, så primært deres proviantvogne bedre kunne bespændes, ikke mindst da ordren lød på at læsse overhovedet mest muligt, da ikke vidste, hvor der i de næste magasiner var at hente.

Kl. 0900 den 15. november fortsatte man fra Engis. Regimentsmusikken var som hidtil fordelt i front og i midten af kompagnierne. Marchen gik over Seraing, Angleur til Prayon og Trooz, hvor der kl. 1400 blev indkvarteret.

Næste dag (16. november) blev der igen marcheret frem kl. 0900 over Nessonvaux, Pepinster, Ensival til Verviers, hvor der i den østlige del af byen blev indkvarteret kl. 1330. Her blev valgene af talsmænd gennemført.

Af Generalfeldmarschall v. Hindenburg var følgende befaling udsendt og gjort bekendt for tropperne:

Til hæren! Våbenstilstanden er underskrevet. Til denne dag har vi med hæder båret vore våben. I trofast hengivenhed og pligtopfyldende har hæren udrettet det mægtigste. I sejrrige angrebsslag, i sej modstand, i hårde kampe til lands og i luften, har I holdt fjenden fjern fra vore grænser og bevaret hjemlandet for krigens rædsler og ødelæggelser. Med det voksende antal af vore modstandere, med sammenbruddet af vore forbundne, der stod ved vores siden til deres styrke var brudt, og i betragtning af de stadig pressende fødevarer og økonomiske bekymringer, har vores regering måttet beslutte at acceptere en våbenstilstands hårde betingelser; men rank ryg og stolte forlader vi kampen, vi i mere end 4 år har befundet os imod en verden af fjender. Kun i visheden om, at vi har forsvaret vores land og vores ære til det yderste, henter vi ny styrke. Betingelserne i våbenstilstanden forpligtiger til en hurtig tilbagemarch til hjemlandet. En meget vanskelig opgave under ovenfor nævnte betingelser, som kræver selvkontrol og den mest trofaste opfyldelse af pligten fra hver og en af jer, en hård prøvelse for hærens ånd og indre stabilitet. Under kamp har I aldrig ladet jeres Generalfeldmarschall i stikken. Jeg har også nu tillid til jer alle.

v. Hindenburg, Generalfeldmarschall

Et fjernskriversignal fra OHL den 14. november 18 blev ligeledes bekendtgjort for tropperne. Det hed heri:

De politiske forandringer i hjemlandet udvikler sig hurtig, næsten overalt roligt. Der sker ingen blodsudgydelser nogen steder, rygter om det modsatte er grundløse. Der er ingen grund til at bekymre sig om dine pårørende derhjemme

Samme dag blev nedenstående divisionsbefaling udsendt til videnformidling til kompagnierne:

Vi kommer nu tilbage i vores tyske land. Landet på den anden side Rhinen må vi på længere tid overgive til vore fjender. På den anden side Rhinen må stedet for vores demobilisering udpeges. Indtil da er enhver af os

bundet til sin plads; herom må der ikke herske tvivl. Regeringen må anse enhver som desertør, der for tid uden tilladelse forlader sin plads. Disse folk vil ikke kunne krav på forsørgelsesstøtte. Vi må også se videre. En stor del af de økonomiske aktiver, som Tyskland stadig har, findes i vores hær. Heste, vogne, udrustning af enhver art er der hårdt brug for derhjemme. Enhver, der ondsindet eller letsindig lader disse værdier i stikken, forsynder sig alvorligt mod folket. Våben og ammunition behøver jeg ikke at nævne overfor jer, virkelige soldater. Det tilhører os, indtil vi efter ordre aftræder. Til gamle soldater taler man åbent. Det drejer sig ikke om dage, men kan være uger, der endnu ligger foran os. Kammerater, hvis vi feltdivisioner svigter, står Tyskland overfor hungersnød og anarki. Hvis fjenden ser, at vi falder fra hinanden, vil deres krav stige til det utålelige. Kun hvis enhver af os på den tildelte post, og gør sin pligt til det yderste uanset hvor svært det falder, kan det værste undgås. Vi fra 48. Res.Div. vil i trofasthed og orden marcherer videre som samlet enhed og med æren i behold, indtil man hjemsender os.

Sign. v. Hippel

Den 17. november skulle regimentet igen betræde tysk jord. Kl. 0800 blev marchen fortsat over Limbourg, Dolhain til Eupen, hvor enhederne ankom ved middagstid og fandt kvarter i rekreationshjemmet Kaufmann. Passagen af grænsen skete til lyden af regimentesmusikken. Modtagelsen i Eupen, den første tyske by, der rigeligt var flagsmykket, viste sig som meget god. Om eftermiddagen samledes talsmændene under forsæde af regimentskommandøren til valg af hovedudvalget. Man enedes mellem talsmændene, at man i fremtiden om muligt skulle afholde sig fra at rive røde faner og mærke væk, så der på den måde ikke opstod unødvendige stridigheder på tysk jord.

Allerede kl. 0730 den 18. november fortsatte marchen over Rötgen til Lammersdorf, hvor der kl. 1230 blev indkvarteret. Her vist sig befolkningen sig af ikke afklarede årsager, til dels mindre imødekommende. Det var nu blevet mærkbart koldt. For første gang faldt sne. Til regimentet indløb ordre til at alle officerer og mandskab fra venstre side af Rhinen og med bopæl i nærheden af marchruterne, kunne hjemsendes. Våben fra disse folk skulle indsamles af regimentet og afleveres på borgmesterkontorerne i de respektive indkvarteringsbyer.

Næste dag bragte regimentet over Hürtgen til Klainau og Grosau, hvor der ved middagstid blev indkvarteret. Turen den 20. november gik over Brandenberg, Bergstein, Niddeggen, Berg, Piffenheim til indkvartering i Gimnick. De stejle skråninger op fra Röhr-dalen mod Niddeggen blev uden vanskeligheder overvundet af regimentes vogne. Efter et telegram fra OHL truede Spartakus-grupper med at styrte den nye regering. Fra talsmændene blev der sendt et telegram til regeringen. Desuden blev der af kompagniernes talsmænd til brigaden indsendt underskrevne udtalelser, der vendte sig mod en ny omstyrtning og for indkaldelsen af en nationalforsamling. Indkvarteringen i Gimnick var meget begrænset, så en del af bagagen måtte bivuakere.

Den 21. november fortsatte marchen over Froitzheim, Gladbach, Pingsheim til Gymmich, blev stab og II. Bataillon blev, mens III. Bataillon fortsatte til Brüggen. I Gymmich samlede brigadekommandøren et møde med talsmænd fra samtlige kompagnier, hvorunder han udførligt gennemgik den politiske situation.

Den 22. november var hviledag. Officerer og mandskab var godt indkvarteret. I et nyligt udsendt direktiv fra Armeen blev det fastlagt, at samtlige medlemmer af hæren hjemmehørende til venstre for Rhinen eller i brohovederne Køln, Koblenz og Mainz, efter eget ønske kunne hjemsendes. Det samme kunne medlemmer af hæren, der var hjemmehørende i neutralzonen med undtagelse af årgangene 1896, 97, 98 og 99. Ved regimentet drejede det sig om 2 officerer, og 119 underofficerer og mænd.

Inden afgang den 23. november kom der ordre til transport af divisionen fra Köln-Eifeltor til Frankfurt am Main; hertil var de præcise tidspunkter allerede fastlagte. I løbet af dagen flyttede regimentet kvarter: II. Bataillon til Meschenich, III. Bataillon og staben til Rodenkirchen.

Efter at en del af divisionen allerede var kørt afsted blev ordren den følgende dag annulleret. Om eftermiddagen kom ordre til at regimentet kl. 2100 skulle marchere videre. Marchen fik over Køln, hængebro, Deutz, Höhenberg, Bemberg til Immekeppel. 9., 10. og 11. Kompanie nægtede i starten at marcherer videre, da de om formiddagen havde fået lovning på indladning på tog. Efter at de imidlertid havde fået forklaret de ubehagelige konsekvenserne af deres handling, sluttede de sig til de allerede afgåede MW- og MG-kompagnier. Den 25. november kl. 0400 nåede regimentet dens nye mål, hvor den blev underbragt i en sal, da de tildelte kvarterer først blev rømmet af en anden enhed kl. 0600. Den 26. november fortsatte marchen kl. 0645 til Lindlar, hvor de allerede kl. 0935 kom i kvarter. Den følgende dag nåede enhederne kl. 1300 til Halver. Det var den første by, regimentet passerede i provinsen Westfalen. Indbyggerne var overordentlig venlige og imødekommende. Regimentet fandt her overordentlig gode kvarterer, hvilket yderligere blev fundet behagelig, da der her igen var indlagt en hviledag.

Den 29. november blev der trådt an kl. 0645 og turen fortsat over Eickholz, Eckinghausen, Brugge, Lüdenscheid, Wettringhof, Eveking, Brauck, Werdohl til Neuenrade, hvortil man ankom kl. 1500 og indkvarterede hele regimentet.

Den 30. november kl. 1030 tråde regimentet an igen og efter march over Küntrop, Gaarbeck, Balve, Beckum, Hövel, Estinghausen, Hachen til Müschede og Wennigloh, blev der igen gået i kvarter. Næste dag bragte regimentet over Arnsberg, Breitgenbruch, Völlinhausen, Allagen til Velecke, hvor den kl. 1800 ankom og blev mødt af en yderst venlig civilbefolkning og gode kvarterer.

Efter dem 2. december at være marcheret gennem Drewer, Rüthen, Heddinghausen at være nået Gesecke, skulle den være nået divisionens endelige bestemmelsessted. Regimentsstab lå i Büren. I Gesecke var kompagnierne placeret i massekvarterer (skoler), da på grund af mangel på midler til opvarmning kun officerer og kommando-underofficerer kom i borgerkvarter. Anstrengelserne for her at skaffe regimentet bade- og aflusningsmulighed, var desværre forgæves. Fra 3. til 6. december blev her våben og udrustning bragt i orden og foretaget optælling af forhåndenværende udrustning. Regimentet skulle efter anvisning fra divisionen snarligst videre transporteres videre til Braunfels ved Wetzlar, for her skulle demobiliseret. Transporten trak imidlertid ud, angiveligt på grund af mangel på togvogne, og regimentet gennemførte derfor talrige provisoriske hjemsendelser af enkeltpersoner. Ved ankomst til stedet havde regimentet en styrke på 38 officerer og 1.050 mand ankommet til stedet. Den 4. december blev »Westfalske« og den 5. december Årgang 70 og ældre hjemsendt.

Den 7. december kl. 23 blev III. Bataillon uden MGK indladet på banegården i Salzkotten og ankom den 9. december til Albshausen, hvorfra den marcherede til Steindorf ved Wetzlar for her at komme i kvarter.

Dem 8. december om formiddagen blev II. Bataillon med MGK og om aftenen kl. 20 regimentsstab med MWK og 3 MGK ligeledes indladet i Salzkotten. Den 10. december blev II. Bataillon losset i Albshausen, hvor den med MGK kom i kvarter. Regimentsstab ankom ligeledes hertil kl. 11, mens staben allerede var stået af i Wetzlar, da regimentets stabskvarter befandt sig her. MWK og 3 MGK marcherede fra Albshausen til Steindorf, hvor de blev indkvarteret.

Regimentet blev opløst ved Ersatz-Bataillon, Füsilier-Regiment 80 i Braunfels. Der fulgte hjemsendelse af genindkaldte officerer og underofficerer og mandskab med undtagelse af årgange 1896 – 1899, overførelsen af aktive officerer til deres fredstidsenheder. Langtidsfrivillige [*kapitulanten*] og årgange 1896-99 blev overført til Füs.Regt. 80 i Braunfels.

Den sidste almindelige hjemsendelsesdag var den 17. december 1918.

Efterskrift

Reserve-Infanterie-Regiment 223 var kun formeret til krig, uden traditioner og uden stolt fortid, og havde siden 1914 med ære udkæmpet talrige kampe og slag i vest og i øst.

Stolte og med hævede hoveder kan regimentet tænke tilbage på den forgangne tid, da den 1914 i Flandern for første gang stod overfor fjenden. Fremragende var dens deltagelse i november og december samme år under 48. Res.Div. i slaget ved Lodz, hvilket var den afgørende faktor for at stoppe og skubbe russerne tilbage. Uforglemmelig vil for altid blive kampene i Karpaterne fra januar til maj 1915 og de afsavn, kammeraterne, der deltog her, måtte bære. Om angrebsånden i regimentet beretteres så om kampene til befrielse af Galicien. I 1915 og 1916 var det igen 48. Res.Div., der som den eneste tyske division blandt Süd-Armeens enheder, der kunne takkes for at bringe Brussilow-offensiven til standsning. I helvedet ved Verdun viste regimentet i 1917, at den var en fuldgyldig kampenhed på vestfronten med dens uhyre materielslag. 1918 under forårsoffensiven langs Lys og i sommermånederne langs Scarpe, ligeledes under tilbagegangskampene ved Cambrai, kunne den endnu engang bevise dens brugbarhed. Regimentet gjorde sin pligt til den bitre ende. Med vemod, men også med stolt sorg tænker vi alle overlevende på de faldne 63 officerer og 4.070 underofficerer og mandskab, et tal, der vel af de færreste regimenter blev nået.

Men regimentets gerninger vil tjene som et incitament for eftertiden, og flagene vil altid blive sænket i stolthed og sorg for at hilse på de overlevende og mindes de faldne

ANDEN DEL

Kampe og sejre ved
Reserve-Infanterie-Regiment 223

Bearbejdet og sammensat af enkeltskildringer fra kammerater

og efter officielle arkiver

af Wilhelm Pfister, Frankfurt a. M., på tidspunktet Unteroffizier i 3. Kompanie og i regimentets signaldeling senere Vizewachtmeister ved Deutschen Telegraphen-Betriebsabteilung Konstantinopel

Mobilisering

Tiden efter erklæring af krigstilstand den 31. juli 1914 og de sene eftermiddagstimer den 1. august, vil aldrig blive glemt af nogen tysker, der oplevede den. Efter at telegrafen kl. 1700 på denne bemærkelsesværdige dag havde bragt ordren til mobilisering til alle dele af Tyskland, blev de hjul sat i bevægelse, der var blevet opbygget gennem årtiers fredsarbejde, og hver eneste hjemsendt officer og soldat hastede mod den ham tildelte plads.

Med iværksættelse af mobiliseringen voksede begejstringen og ønsket hos enhver ægte tysker om at tjene fædrelandet i dens retfærdige sag umådelig. Tysklands unge mennesker, der nærmede sig den militære alder og selv havde nået militæralderen – uanset status – ønskede ikke at stå tilbage. Frivillige tilbød fædrelandet deres tjeneste, og allerede den 11. august over 1 million frivillige accepteret. Der var imidlertid stadig titusinder, der i første omgang ikke kunne optages, da hærforvaltningen ikke havde forventet en så voldsom storm, og derfor ikke havde truffet de nødvendige forberedelser.

De krigsfrivillige blev med de unge ersatz-reservister i garnisonerne samlet i rekrutdepotets ersatz-bataljon. Plads i garnisonerne slog hurtigt ikke længere til, heller ikke efter at deres aktive og deres reserveenheder havde forladt stedet. I mange byer blev skoler, sale og endda borgerkvarterer belagt. Som eksempel måtte stampersonalet i vores I. Bataillon i Frankfurt a.M. efter knap tre uger forlade Gutleut-kasernen og underbringe i den store festhal. Dele af III. Bataillon blev fra Gautor-kasernen i Mainz forlagt til Hofheim i Taunus.

Under uddannelsen af rekrutter medvirkede overvejende ældre underofficerer, som selv først måtte skoles til de stillede udfordringer.

Der kunne naturligvis ikke blive tale om en fredstidsmæssig »polering«; de unge fædrelandsforsvarere skulle allerede på kort sigt indsættes mod fjenden. Uddannelsen måtte derfor begrænses til det allermest nødvendige.

Opstilling af nye ikke-planlagte reservekorps

Den 16. august 1914 havde den daværende krigsminister, General v. Falkenhayn anordnet, at massen af rekrutter skulle tilknyttes de fem nye preussiske reservekorps (XXII. – XXVI. Res.Korps), der skulle opstilles. Saksen Bayern og Württemberg skulle opstille hver en division. 6. bayr. Res.Div. kom i 1914 til Flandern under XXIV. Res.Korps. Divisionerne fra Saksen og Württemberg kom under XXVII. Res.Korps. Hvert reservekorps fik tildelt 26 infanteribataljoner, 2 eskadroner, 18 feltartilleri batterier á 4 kanoner. De nye enheder skulle senest den 10. oktober være krigsanvendelige. Hos alle opstod de samme vanskeligheder: de måtte sammensættes af ikke-indarbejdede stabe. Kun i ringe grad stod aktive officerer til rådighed; kommandostillinger blev betroet pensionerede eller til disposition stillede officerer. Kompagnifører var oftest pensionerede officerer, delingsfører overvejende Offizierstellvertreter (officers-kadetter). Specielt ved artilleriet gjorde manglen på erfarne batterifører sig mærkbar. Når det alligevel lykkedes på knap to måneder at danne en krigsduelig enhed, er det takket være den enkeltes iver og pligtfølelse, forstærket af stor moralsk styrke og ægte kærlighed til fædrelandet.

Opstilling og uddannelse af Res.Inf.Regt. 223

I XVIII. Armekorps område blev XXIV. Res.Korps opstillet. Til denne hørte 48. Res.Div. med senere 95. og 96. Res.Brig. (Under den første kamp var der ved divisionen brigaderne Bronikowski, v. Rott og v. Stehr). Under 96. Res.Brig. var Res.Inf.Regt. 223. Den opstilledes af rekrutdepoterne Inf.Regt. 81 i Frankfurt a.M. (I. Bataillon), Füs.Regt. 80 i Wiesbaden (II. Bataillon) og Inf.Regt 87 i Mainz (III. Bataillon). Regimentets fødselsdag er den 28. august 1914. Som første regimentskommandør modtog regimentet Oberst Freiherr v. Langermann und Erlenkamp. I. Bataillon blev ført af Oberstlt. Pohl, II. Bataillon af Oberstlt. Lukowicz og III. Bataillon af Major Hertwig. I midten af september blev regimentet trukket sammen på øvelsespladsen i Oberhofen ved Hagenau i Alsace, hvor der i slutningen af september tilgik en maskingeværdeling med tre MG. Et rygte, hvorefter regimentet skulle færdiggøre sin uddannelse på øvelsesområdet Darmstadt, blev til skuffelse for mange, ikke til noget. Res.Inf.Regt. 221, der ligeledes hørte til divisionen, blev ligeledes trukket sammen i Oberhofen. Også hos denne gik rygterne om en forlægning til Darmstadt. Darmstadt var opstillingsområde for XXIV. Res.Korps og rygterne er formentlig heraf opstået ved regimentet. Forskydningen til Oberhofen efterlod ikke netop et militært indtryk. Det havde på dette tidspunkt endnu ikke været hærforvaltningen mulig at leverer alle udrustningsgenstande; da tornystre manglede, måtte mandskabet transporterer deres habengut i papirsække, kufferter og kurve af mere eller mindre størrelser, på ryggen eller i hånden. Under marchen til banegården og under transporten blev soldaterne overalt venligt hilst af befolkningen.

Straks efter ankomst til Oberhofen begyndte en streng tjeneste. De unge krigere fik ikke set meget af den nære elle fjerne omgivelse af Oberhofen; derimod lærte de desto bedre »Sand« at kende. Øvelser i bataljons, regiments-

og brigaderamme skiftede med kampskydninger osv. Den kommanderende general for XXIV. Res.Korps, General der Infanterie v. Gerof, der siden den 13. september havde ført korpset og Generalleutnant Hahn, kommandøren for 48 Res.Div., inspicerede i slutningen af september status på uddannelsen. De var tilfreds med præstationerne og anså enhederne for klar til indsættelse. I begyndelsen af oktober blev regimentet iklædt feltgrå. Ønsket hos alle om, snarligt at komme til fronten, skulle snart gå i opfyldelse. Det ville ikke være længe, de håbefulde fædrelandsforsvareres tålmodigheden, ville blive sat på prøve. De manglende udrustningsgenstande som tornystre, teltbaner, kogekar osv. nåede frem; kun feltkøkkener manglede stadig.

Den 10. oktober kunne korpset melde sig indsatsklar til krigsministeren.

Fra de første dage af min krigstid

Wilhelm Schiffelgen, 9. Kompanie

Den 1. august 1914 meldte jeg mig med flere venner i min hjemby Bonn som frivillig ved 68'erne, men blev ikke optaget, da tilgangen var for stor. Vi fik antydet, at vi burde tage til Koblenz eller Mainz, hvilken vi gjorde næste dag. I Koblenz kom vi imidlertid end ikke væk fra banegården, men straks sendt videre til Mainz. Heller ikke her så mulighederne for at blive antaget ikke for lyse ud. Vi gik fra banegården til Gautor-kasernen og 87'erne. Som vi kom frem, var det i mellemtiden blevet sent. Da der ikke kunne anvises os natkvarter, overnattede vi uden videre på kasernegården. Med vores sammenrullede frakker som hovedpude sov vi udmærket trods det hårde underlag efter den lange togrejse, der for os skulle blive en triumftur.

Næste morgen måtte vi træde an, blev optalt, og hvem, der var i overtal, måtte søge deres held ved en anden troppeenhed for at blive antaget som frivillig. Efter en kort lægelig undersøgelse og endnu et fravalg, startede for resten så den militære løbebane. Fra uddannelsen i Mainz står enkeltheder kun svagt i min hukommelse. Tjenesten fulgte ikke nedskrevne regler og desuden bød den daværende tid dagligt på så meget nyt, at dagene fløj afsted. Hele tiden havde man desuden frygten for, at uddannelsen ikke rettidig kunne afsluttes, og vi krigsfrivillige ikke mere ville komme til fronten. Min far var imidlertid af den modsatte opfattelse. Som svar på min mors bøn om - med henvisning til mine 18 år - ikke at give sit samtykke til krigstjeneste, mente han at de frivillige højest ville blive anvendt til jernbanebevogtning osv. Inden de ville komme til fronten, ville man først hente de tidligere soldater på over 45 år. På trods af denne opfattelse, skulle det komme til at gå helt anderledes.

Mod slutningen af august skulle Gautor-kasernen rømmes, angiveligt for i stedet at blive indrettet som lazaret, men i virkeligheden for at skaffe plads til indkaldte ældre ersatz-reservister. Vi kom til Hofheim i Taunus. Her boede vi i værtshuset »Traube«. På Kapellenberg aflagde vi under en festlighed faneeden. På dette tidspunkt var vores kompagnifører Jäger-Hauptmann Ziegler, gen. Steege, som jeg genså i Berlin i 1926. For ham drejede det ikke så meget om den såkaldte »Schliff« tjeneste, for ham drejede det sig om, at vi kunne skyde og marchere.

Fra Hofheim kom vi, festligt ledsaget til banegården af befolkningen, til Oberhofen ved Haguenau.

Ved en modtagelse af middagsmad, prøvede vores daværende bataljonsfører, en major, køkkenet og maden. Navnet på majoren har jeg glemt; han forlod os senere ved Fromelles. Han bar dengang ved Oberhofen meget lange, sorte støvler og en blød, blå felthue; vi kaldte ham derfor »russergeneralen«. Han var en god foresat, hvis afgang vi dybt beklagede. Heller ikke han var for drill, og heller ikke til lange kommandoer. Jeg husker blandt andet, at han under en march pludseligt gjorde holdt, og gennem tegn gav kommandoer, eksempelvis højre hånd i vejret, arme over kors = gevær sættes sammen. Også denne major overværede alle udleveringer af mad. Køkkenmanden havde manøvreret nudlerne ned i min skål så kraftigt, at den hang ud over kanten til højre og venstre. For ikke at miste nudler, da sulten var kæmpestor, reddede jeg med fingeren nudlerne tilbage i skålen. Major morede sig hjertelig over mine fingerfærdighed og mente: »Ja, ja, ved militæret lærer man dog altmuligt, selv at spise med fingrene«.

Hvad formentlig de fleste soldater, i krigs- og i fredstid, har oplevet på et eller andet tidspunkt, blev heller ikke undgået i vores kompagni. Efter en anstrengende øvelse (eller var det første straffeeksercits?), var vi på vej til barakken, da kommandoen »syng« blev givet, hvilket naturligvis ingen havde luft til. Vores sang var som resultat også derefter, og derfor fulgte flere gange returmarch til »sandet«. Som vores mager af sult mere og mere sank sammen, blev modstanden til sidst brudt, og vi kom ikke kun syngende, men brølende tilbage til barakkerne.

Beboeren i de omkringliggende landsbyer var ikke særlig venligstemte mod os, som vi kunne mærke under de større marchøvelser i det varme vejr. Cyklister var sendt i forvejen og havde i en landsby anmodet beboerne om at sætte spande med vand ud til os i gaden. Denne bøn blev imidlertid kun i få tilfælde fulgt. Næsten ingen lod sig se i gaderne under vores gennemmarch, hvorimod beboerne stod bag gardinerne i vinduerne.

Udrykning og indsættelse af regimentet

Den 11. oktober 1914 kl. 1230 udsendte General v. Falkenhayn ordren til transport af reservekorpsene. Efter professionel vurdering var de unge regimenter klar til anvendelse på roligere frontafsnit. XXII., XXIII., XXVI. og XXVII. Reservekorps blev tildelt 4. Armee med opgaven nord for Lille af rense belgisk område for fjender. XXV. Res.Korps kom til østfronten til disposition for Generalfeldmarschall v. Hindenburg. XXIV. Res.Korps, og dermed Res.Inf.Regt. 223, blev tildelt 5. Armee og nærmere Armee-Abteilung Strantz. Formentlig var det hensigten med 5. Armee at videreføre offensiven over Meuse, og i den forbindelse erobre Verdun. Indsatsbefalingen fra 9. oktober lyder: »Det nydannede XXIV. Res.Korps ankommer til disposition for 5. Armee-Abteilung Strantz fra den 12. dennes middag i Metz«.

Den 12. oktober ved middagstid begyndte regimentet at indlade på banegård Oberhofen. Turen gik over Hagenau, Ingweiler, Saargemünd, Beringen og Hargarten til Metz. I de første morgentimer af 12. oktober ankom regimentet og nåede efter en længere march gennem byen med I. og II. Bataillon til Longeville, hvor de kom i kvarter i Inf.Regt. 67 kaserne, mens III. Bataillon blev underbragt i Plappeville kaserne. Ankomstdagen til Metz blev betegnet som hviledag. Den 14. oktober blev der trådt an med tomme tornystre, hvilket ikke tydede i retning af en frontindsats. Det blev da også hurtig bekendtgjort, at det denne dag drejede sig om en inspektion fra H.M. Kejseren. Marchen gik i retning af Gravelotte. På trods af den lette oppakning, var der denne dag temmelig mange udfald af folk, der ikke var vandt til tornystrene. Fra alle retninger så man enheder på vej mod marchmålet »Kaiser Wilhelm mindesmærke« ved Gravelotte. Det gik forbi mindesmærket for vores store sejr i krigen 1870/71. Man kunne se de første motorbatterier fra vores østrigske forbundsfæller (30,5-centimeter). Armeringsbaaljoner var i terrænet i gang med anlæggelse af pigtrådshindringer, rævehuller osv. Ved mindesmærket tog hele XXIV. Reservekorps paradeopstilling i åben firkant. Kl. 1130 dukkede den øverste krigsherrer op med følge. Efter at have skridtet fronten af og hilsen til tropperne, holdt kejseren en kort tale, der blev afsluttet med et trefoldigt hurra for fædrelandet. Omkring kl. 1400 startede så den lange march tilbage til Metz. De følgende dage gjaldt igen den videre uddannelse. Man regnede med en anvendelse af korpset ved Verdun. Sammen med stabsofficeren havde regimentskommandøren allerede besigtiget den stilling, regimentet skulle overtage, og havde rekognosceret adgangsvejene.

Til en indsættelse af 48. Res.Div. og dermed regimentet ved Verdun blev imidlertid ikke til noget. De i Belgien indsatte reservekorps (XXII, XXIII, XXVI og XXVII) havde ikke kunne slå sig gennem fjenden. De unge regimenters indsats i Flandern, ved Ypres, Langemarck og Dixmuiden vil i evig tid forblive uforglemmelig. Den håbede succes udeblev imidlertid.

General v. Falkenhayn planlagde derfor at fremkalde en afgørelse i området af den tilstødende 6. Armee i området ved Arras, og herunder indsættes 48. Res.Div. med 6. bayr. Res.Div. under Generalkommando XXIV. Res.Korps. Disse enheder var fra den 23. oktober begyndt at ankomme til området ved Lille og Tournay. I en meddelelse fra OHL den 21. oktober til AOK 6. Armee, hed det blandt andet: »Afgørelsen i felttoget afhænger formodentlig af en hensynsløse offensiv af alle dele af 6. armé«. I et telegram fra General v. Falkenhayn til AOK 6 den 23. oktober om formiddagen, ned det: »Indsættelse af det sammensatte korps ved Arras er ikke muligt, så længe fjenden holder øst for Ypres. De dele af Armeen, der står i Arras-området, skal derfor forberede sig på den stærkest mulige modstand mod ethvert forsøg på at bryde igennem. Også den stærkest mulige medvirken fra 6. Armee nødvendig mod fjenden øst for Ypres.« Herefter blev få dage senere Generalkommando XIII. Armeekorps og 26. Inf.Div. afløst af Generalkommando XXIV. Res.Korps og 48 Res.Div.

Den for 22. oktober planlagte overtagelse af en stilling ved Verdun blev kort før iværksættelsen tidligt på morgenen annulleret.

Derimod kom der om eftermiddagen ordre til indladning, og om aftenen rullede bataljonerne ud fra banegården i Metz-Sablon. Det gik over Diedenhofen, Luxembourg, gennem Belgien over Namur, Charleroi, og tidligt den 24. oktober blev I. og II. Bataillon udlosset i Lille, og III. Bataillon i Templeux. Herfra kom I. Bataillon til Anstaing, II. Bataillon til Ascq og III. til Ensoing i indkvartering.

Da man nu befandt sig i fjendeland, voksede ønsket om de første krigsoplevelser. Beretningerne om Franktireur handlingerne i den første tid under den tyske fremrykning var ikke forblevet helt uden indflydelse på de unge soldaters humør. Væsentligt hertil bidrog, at byen Lille og omegnen først få dage tidligere var blevet indtaget af vore tropper. De i området eksisterende mægtige kælderhvælvinger mit deres labyrintagtige gange blev antaget at være tilflugtsområder for fjendtlige soldater, men kun her og der fandt man et par gamle franske udrustningsgenstande. Den største fare ved besøg i kældrene, der hovedsageligt blev anvendt til dyrkning af champignon, var forvirringen af gange, og mange vildløbne kunne først efter længere tids eftersøgning igen bringes ud. På grund af formodede Franktireur blev mandskabet formentlig grundløst alarmeret, ja selv maskingeværer blev på et tidspunkt indsat; men ingen havde set en Franktireur. Omkring forholdet til civilbefolkningen blev mandskabet indgående

instrueret. Indkvartering måtte kun ske i hold af to eller flere og kun af bevæbnede. Derimod var indkøb tilladt, og tropperne advaret mod at tage genstande fra husene.

Tidligt den 27. oktober kunne enhederne endeligt rykke frem mod kampområdet. Allerede efter kort tid kunne de første kamphandlinger ses; fjendtlige fly blev bekæmpet af vores artilleri. Små hvide skyer på himmelen, malerisk fordelt, viste de steder, hvor vore shrapnel eksploderede. Den ønskede virkning havde vores artilleri herunder imidlertid ikke; upåvirket fortsatte det fjendtlige fly på sin vej. Et længere hvil blev afholdt i Ligny, hvor der blev lavet mad. Efter mørkefald gik det i retning af Fromelles gennem den lille by Fournes, der kort forinden havde lidt hårdt under de stedfundne kampe, Også Fromelles, der en gang havde været en velhavende valfartsby, ar spor efter omfattende ødelæggelser. Men selvom husene for det meste manglede tag og vinduer, gav de alligevel beskyttelse og muligheder for indkvartering. Regimentets afsnit lå i en lavning. Indbyggerne havde i dette område ernæret sig med agerbrug, kvægdrift, dyrkning af grønsager, æbler og blommer, og havde måtte forlade det hele i største hast. Foran og bag stilling lå spredte gårde (Fermes), der i de første dage af vores besættelse til dels måtte rømmes for beboere, da der var begrundet mistanke om, at de afslørede vore bevægelser til de overfor liggende englændere. Udbyggede stillinger, som vi senere lærte dem at kende, eksisterede ikke. Pigtrådshindringer og dækningsanlæg var ukendte; alt syntes at afslører, at man ikke forventede stillingskrig af længere varighed. I for- og bagvæg i gravene var der huller, der ydede en ringe beskyttelse mod den fjendtlige beskydning. For en dels vedkommende var de i terrænet eksisterende grøfter blev udbygget til stillinger.

I dette afsnit afløste regimentet 121'erne. XIII. Armeekorps med 26. Inf.Div., som regimentet var underlagt, havde i afsnittet planlagt et angreb den 25. oktober mod La Boutillerie og gårde 1½ km syd herfor. Med den forestående afløsning blev angrebet imidlertid aflyst, og desuden gik divisionen tilbage til stillinger 6-700 meter fra fjenden. 25. Inf.Div. blev her underlagt XXIV. Res.Korps.

I Flandern 1914

Min ilddåb

Franz Bachmann, Ers.Res. 4. Kompanie

27. oktober 1914 (Anstaing ved Lille). Vi blev alarmeret kl. 0500. Kl. 0700 rykkede bataljonen ud og marcherede til Los, hvor der var et kort hvil. Under marchen kom et sørgetog gennem byen. En tysk kavaleriofficer blev båret til sit sidste hvilested. Under pausen holdt vores kompagnifører, Hptm. Müthe, en kort tale og muntrede os herunder til humør at klare os gennem de strabadser, der lå forude. Han sagde til slut: »Børn, I har den store glæde, der fremme at kæmpe mod vores værste fjende, englænderne, og I må også anset det som en ære, at man lader jer unge soldater stille op overfor denne kampprøvede skare lejesoldater«. Under den videre march ad en god vej kunne vi se, at vi hele tiden kom nærmere fronten. Til højre og venstre for vejen kunne man se hestekadaver, tomme konservesdåser, vinflasker og udrustningsgenstande i rigelige mængder. De første sårede med deres nødforbindinger kom forbi på vej mod lazaret. Kl. 1645 standsede vi i udkanten af Ligny. Here blev der korporalskabsmæssig lavet mad, da regimentet dengang ikke havde feltkøkkener. I de omkringliggende haver var der stadig rigeligt med grønsager. Med et ordentligt stykke flæsk som hver havde modtaget, lavede vi os, så godt det gik, en grønsagssuppe. Hertil gik hver mand et ¼ bæger snaps. Efter at ammunitionsbeholdningen var suppleret, fik det ved mørkefald kl. 1830 videre frem. Efter en meget hastende march nåede vi til den for største delen ødelagte Fromelles, hvor vi (I. Bataillon), så godt det gik blev underbragt i endnu nogenlunde intakte huse. Trætte lagde vi os efter kort tid ned i den snævre plads. Trods kanontorden og geværild – enkelte geværkugler nåede endda husene – sov vi ganske sorgløs, mens vores II. og III. Bataillon allerede samme dag gik i stilling.

28. oktober 1914. Om formiddagen blev vi i den af befolkningen forladte Fromelles, og brugte tiden til at fange de få endnu omkringløbende høns og duer, og til at koge. To store pæretræer i haven ved siden af vore kvarterer sørgede for frugten. Alt i byen tydede i retning af, at den kun for kort tid siden var blevet rømmet i største hast. Kl. 1800 modtog vi kaffe og brød, så gik det ved mørkefald frem i front. Vi skulle i anden stilling. Det viste sig at være i en skov eller park med en tæt underskov, hvor der af vore forgængere var gravet skyttehuller. Ankommet hertil var der hurtigt i mørket hverken til at høre eller se underofficerer eller delingsfører. Ingen vidste, hvor vi overhovedet befandt os, og ingen havde anelse om, i hvilken retning vi skulle søge fjenden. Vi tre mand begyndte

at forbedre et allerede eksisterende hul og kastede dækning op til tre sider, hvor vi formodede fjenden. Da vi så flere gange kunne hører »peng, peng«, mærkede vi for første gang, fra hvilken retning fjenden skød. Vi måtte fastslå, at netop den side, der vendte mod fjenden, var den uden opkastet dækning. Dette blev nu hastigt ændret. På trods af kulden, det fjendtlige skyderi og den ubekvemme ophold i skyttehuller, lykkedes det endda enkeltvis at få lidt søvn. Først hen på morgenen mindskedes den fjendtlige artilleri- og infanteriild.

29. oktober 1914. Omkring kl. 10 blev der bragt kaffe til os, der ikke længere var varm. Vi forblev liggende i vore stillingen dagen igennem. Omkring kl. 1900 blev vi trukket nærmere fronten, og lå i første omgang i dækning i en grav langs et havehegn. Omkring kl. 2200 blev vores 3. Deling, hvortil også jeg hørte, indsættes til forstærkning af 2. Kompanie, der lå i en vejgrøft. Natten var mørk som beg og det regnede i stride strømme; dertil kom en morderisk ild fra det fjendtlige infanteri, som vi ikke vidste, hvor langt væk det lå. Rundt om så vi natten lyse op i skåret af brændende hus og halvstakke. Fjendtlige granater og shrapnels begyndte at falde i betænkelig nærhed af os. 2. Kompanie skulle besvare den fjendtlige ild. Til højre for mig lå tilfældigt kammerat Philipp Heim fra 2. Kompanie, en forretningskollega fra Frankfurt, som jeg her for første gang under krigen traf på. En fin fyr med sort hår og pjusket skæg, med et udseende som en krybskytte, jagede han med stor koldblodighed det ene skud efter den andet afsted. Men så pludseligt blev Kammerat Heim rasende, slog sin højre nabo, en jøde, der uden at skyde trykkede sig i graven, ikke netop blidt på skulderen og skreg til ham: »Vil du, unge knægt, stikke hovedet op og skyde? Hvad jeg kan, kan du også og jeg har kone og børn derhjemme«. Rystende og grædende begyndte manden, der var blevet overfuset, også at skyde, men vi kunne fra ved siden af se, hvordan det skete. Han har med sikkerhed ikke ramt nogen englænder. Af officerer så man den gamle Hptm Overbyck, fører for 2. Kompanie, som uagtet den fjendtlige ild, bevægede sig uden for graven og meddelte, at man kl. 12 midnat ville gå til storm med hele divisionen. 2. Kompanie, hvor jeg stadig var, skulle herunder som reserve blive liggende. Pludseligt tav infanteriilden fra begge sider. En uhyggelig stilhed trådte ind, og vi havde fornemmelsen af, at vi var blevet omringet. Ingen vidste, hvad der var i gang. Hptm. Overbyck trak kompagniet sammen bag nogle huse, og med bankende hjerte afventede vi, hvad der ville ske. Pludseligt faldt imidlertid stærkt fjendtlig artilleriild. For at komme bedre i dækning, rykkede vi tilbage til graven, der stod under rimelig megen vand.

30. oktober 1914. Her blev vi liggende og fik at vide, at den af os gennemførte storm var blevet afvist, og at der ved os skulle være opstået temmelig mange tab. Kl. 11 begav jeg mig med nogle kammerater fra mit kompagni på jagt efter 4. Kompanie, der igen skulle være rykket til Fromelles. Som vi nåede Fromelles, var den største del af vores kompagni allerede igen trukket frem til skansning og oprydning. Omkring kl. 1500 kom kompagniet tilbage. Om aftenen kl. 18 rykkede vi endnu engang frem og kom i beredskabsstilling ved stabshuset. Trods heftig fjendtlig artilleri- og infanteriild kunne vi forblive i reserve, mens 3. Kompanie delingsvis blev trukket frem til forstærkning. 4. Kompanie blev nu ført af Offz.Stellv. Veldhofen. Hptm Müthe var på grund af en gammel hjertefejl og Offz.Stellv. Meyer på grund af sår i armen sendt på lazaret. Offz.Stellv. Schirmer befandt sig på grund af gigt under behandling på infirmeriet.

31. oktober 1914. Dagen igennem blev vi i vores beredskabsstilling og blev så kl. 19 sendt frem i forreste linje, for sammen med 3. Kompanie at afløse 1. og 2. Vores 3. Deling kom foran i reserve, og måtte grave en forbindelsesgrav bagud. Vi arbejdede herved med afløsning; som jeg den sidste gang inden daggry var i gang med arbejdet, blev vi trukket tilbage fra arbejdsstedet på grund af en kraftig fjendtlig beskydning. Denne dag gav der ingen varm mad, da den på grund af den fjendtlige beskydning ikke kunne bringes frem.

1. november 1914. I dag havde vores kompagni sin første døde. Hornist Güntzburger, en krigsfrivillig fra Elsaß, blev ramt i hovedet på grund af uforsigtighed og døde som følge heraf i løbet af få timer. Han blev i løbet af natten begravet i hærheden af stabshuset. Omkring kl. 19 blev vi afløst og nåede efter omkring en time, dødtræffe tilbage til Fromelles. Der blev hurtigt spist og drukket en velgørende punch, hvorefter alle lå i den dybeste søvn.

De første dage ved fronten i Flandern

W. Pfifter, Frankfurt a.M., Ers.Res. Fernsprech-Abt. og 3. Kompanie

Som vores regiment den 27. oktober afløste Regt. 121 i Fromelles, overtog den også den eneste bestående telefonforbindelse til skyttegravene. Den daværende fører for signal-afdelingen, Vizefeldwebel Boll, meldte sig frivilligt med sin enhed til den første tjeneste i skyttegraven. Stationen var placeret i den såkaldte »Stabsbygning«, der på trods af dens udsatte placering i graven, var blevet forskånet for ødelæggelse. Afdelingen blev placeret til hvil i den temmelig sønderskudte Fromelles. Mange hus gav stadig mulighed for indkvartering, selvom vinduer og døre overalt manglede; dertil kom, at rummene ikke netop var behagelige. Min gruppe fik den første nat fejlfindingstjenesten. Forbindelsen var i orden ved overtagelsen, og vi kunne derfor i første omgang lægge os til at sove, ubekymret over det, der udspillede sig ved fronten. Men allerede efter en time blev vi vækket på en ikke

netop blid måde: Ledningen var brudt. »Ud«. At englænderne havde så travlt med at det ødelagde vores søvn var ikke pænt af ham, men der var ingen tid til at tænke nærmere over det. Her hed det at gøre sin pligt og hurtigst muligt igen skabe signalforbindelse. Vi tog af sted uden at kende vejen. Kablet var vores vejviser. Da denne imidlertid var sort og natten desuden var buldrende mørk, måtte den føres i hånden. Mellem resterne af huse var dette relativt simpelt, men som vi kom ud i åbent terræn blev vanskeligheder noget større. Det var tydeligt, at vi i største spænding nærmede os fronten. Hidtil havde vi kun hørt geværild og bragene fra artilleri i det fjerne; nu nærmede sig det øjeblik, hvor vi måske ville stifte det første bekendtskab med de dødbringende skud.

Det var forholdsvis roligt. Som vi nærmede os kirken i udkanten af landsbyen, fornemmede man af og til en ejendommelig summen i luften, som man i første omgang ikke kunne forklare, indtil det efterhånden dæmrede for os, at der måtte være tale om de såkaldte »blauen Bohnen« - blå bønner. Vi fire mand var sikkert uden forsigtighed fortsat videre frem, hvis ikke vi havde mødt to »krigserfarne« kammerater fra Regt. 121, der gjorde os opmærksom på faren ved disse tingester. Til højre og venstre for vejen lå to sammenskudte vogne, formentlig fra tiden under fremrykningen. Her gik vi med kollegaerne fra 121 i vores første krigsmæssige dækning, ikke mindst fordi englænderne i mellemtiden var overgået til en livligere ild, den os alle bekendte natlige »angstskydning«. Vi lå i dækning her i 10 minutter. Ilden forstærkedes i stedet for at mindskes. Alligevel kunne vi ikke længere passivt blive liggende. Vore kammerater i forreste linje behøvede forbindelsen, og på trods af advarslerne fra 121'erne, fortsatte vi fremad. Kablet gik fra udkanten af landsbyen til højre for vejen langs intakte lygtepæle i en højde af omkring tre meter. Her var min linjestang ikke lang nok. Min gruppekammerat, Götz, svang sig derfor beslutsomt op på mine skuldre ved hver anden lygtepæl til stor rædsel for den meget frygtsomme afdelingsleder. Omkring halvvejs til skyttegraven stod den sidste pæl; her forsvandt også kablet. Efter en længere eftersøgning frem og tilbage, fandt vi så i vejgrøften en ende. Englændernes skyderi var i mellemtiden blevet endnu kraftigere. Vi lærte noget, som den bedste træning derhjemme bestemt ikke ville have lært os, nemlig at stikke næsen i jorden. Men hvor så grøften ud! En ubeskrivelig lugt kom fra det her liggende dyriske og menneskelige »affald«; alt var mudder og pløre. På hænder og knæ måtte vi arbejde os gennem grøften for at komme frem. Til højre og venstre, foran og bagved slog shrapnel- og geværkugler ned. Og endnu havde vi ikke fundet enden på kablet fra retning af skyttegravene. Inden vi endeligt fandt den, var der gået en rum tid. Så var splejsningen og afprøvningen i begge retninger en barneleg. Så gik det som sporhunde, hurtigst muligt tilbage. Efter fire timers arbejde lykkedes det os kl. 0200 igen at gå Fromelles. Et blik på vores for få timer siden endnu pæne feltgrå uniformer, viste at de var fuldstændig tilsvinet. Den feltgrå farve var forvandlet til lergul. Forsøgene de næste dage på, igen at bringe dem tilbage til den oprindelige farve, var næsten uden resultat.

Hvis vi havde troet, at gjort arbejde belønnedes med et godt hvil, blev vi grundigt skuffet. Dårlig en time efter vores hjemkomst blev vi endnu engang ublidt vækket. Kablet var endnu engang brudt. Dejlig udsigt! Imidlertid kostede turen frem denne gang ikke de store anstrengelser. Englænderne havde i mellemtiden væsentligt beroliget sig, og forløbet af kablet kendte vi jo. Bruddet blev hurtigt fundet, men kablet fra retning af skyttegraven var sporløst forsvundet. Næsten 250 meter kabel måtte vi genudlægge under kugleregn. Retableringen blev forskriftsmæssigt rapporteret og et ikke anvendte stykke kabel afleveret i skyttegraven, for at vore kammerater ved en ny forstyrrelse i givet fald kunne starte frem mod os. Kl. 0600 var vi tilbage i vores kvarter. For mig betød den stump kabel, vi havde efterladt i skyttegraven, en kraftig overhaling. Mens mine kammerater efter den anstrengende nat fik en smule ro, måtte jeg endnu engang tilbage i stillingen for at hente kablet. Men også denne smerte fik en ende. Efter denne nats oplevelser følte man sig allerede på en måde som »gammel« kriger, som ikke kunne blive generet af sådanne småting

I kvarteret var der så arbejder, der ikke netop var krigsmæssige: rengøring af geværer, køkkentjeneste, rengøring af grønsager og hvad der nu var af opgaver. Vi lærte af lave mad. Foruden grønsager fandt vi i de omkringliggende haver højst velkommende egnede levnedsmidler til kogegryderne. Vi telefonfolk var, som for det meste også senere, anvist til at klare os selv. Vi indrettede derfor i Fromelles vores eget køkken. Kul, træ, fade, fine duge lå overalt i store mængder under ruinerne af de ødelagte huse i den formodentlig velhavende valfarts by. Om eftermiddagen begyndte udbygningen af telefonforbindelserne. Efter at dette var gennemført, blev der indført regelmæssig stationstjeneste.

Den 29. oktober skulle jeg kl. 20 med min gruppe overtage stationen i stabshuset. Englænderne forholdt sig på dette tidspunkt roligt. Ikke et skud faldt, så vejen frem kunne ret hurtigt tilbagelagt. De af vore kompagnier, der lå i skyttegraven på højde med Stabshuset, fik ordre til fra kl. 2100 langsomt at rykke frem til en skyttegrav, der lå tæt på den engelske stilling som indledning til et ved midnat af division iværksat stormangreb. På det fastsatte tidspunkt trådte I. Bataillon an. Fjenden blev dog for tidligt opmærksomme på vores forehavende, lod angriberne komme temmelig tæt ind på sine stillinger, og overøsede dem så med en heftig gevær- og MG-ild. I. Kompanie

nåede ind på 30 meter af fjenden, og måtte så blive liggende. Med de uerfarenheden unge soldater var det uundgåeligt, at der snart opstod temmelig stor forvirring, hvad der også gjorde sig bemærket i Stabshuset.

Her var i mellemtiden regimentskommandøren og hans adjudant ankommet for personligt at lede begivenheden.

Med det fremrykkende kompagni var der ingen telefonisk forbindelse; kontakten var begrænset til ordonnanser. Da til sidst alle ordonnanser var under vejs, men for største delen endnu ikke nået deres mål, eller ikke igen returnerede, måtte til sidst telefonmanden Götz bringe en befaling frem. Han løste sin opgave med temmelig stor dygtighed og blev kort efter belønnet med Jernkorsets II. klasse.

I mørket under angrebet gik indsættelsen af forstærkninger kun langsom til udførelse. De brande, der aftenen i forvejen var opstået i de sammenskudte huse mellem linjerne, var i mellemtiden gået ud. Den tidligere i beredskab liggende III. Bataillon blev lagt frem i skyttegravene på højde med Stabshuset, mens reservebataljonen blev lagt frem i beredskabsstillingen. Da jeg på et tidspunkt forlod min station, og for et kort øjeblik gik udenfor, fornemmede jeg til min store rædsel egen geværild og høje hurraråb skråt bagfra med blikket rettet mod Fromelles. Kunne III. Bataillon havde gennemført et stormangreb på egen, foran dem liggende kompagni fra regimentet? Det var på tidspunktet ikke til at fastslå, og til alt held forstummede geværild og hurra råb efter kort tid.

Et andet billede: den opståede måne skinnede klart over vejen forbi stabshuset. En skikkelse kommer løbende ad denne vej i retning af huset. Jeg kan stadig høre hans skingre råb: »Mor, mor!«. Pludseligt standsede han og faldt om. Hjælp var ikke længere mulig. Han havde endt sit unge liv. Næste morgen begravede vi ham ved stabshuset.

En kraftig fjendtlig artilleriild lå på dette tidspunkt i området omkring stabshuset, så vi hvert øjeblik måtte frygte at huset styrtede sammen. Heldig vis forblev det hel, og fandt denne nat også anvendelse som forbindeplads. Som den første sårede, som omkring kl. 0200 her med hjælp fra vores gode sanitetens personel blev indleveret, var Musketier Eichhorn (1. Kompanie) Han havde en ganske særlig sår med flere ind- og udgangsåbninger langs siden af overkroppen. Med en beundringsværdig sindsro udholdt han de sikkert ikke lette smerter. Efter at være forbundet, tog han afsked med mig med ordene: »Det er ikke slemt, jeg vil snart være tilbage hos jer«. (Jeg mødte ham også igen i maj 1915 i en feltvagt ved Debelowka). Pladsen slog ikke længere til, da de sårede brugte det hele. Huset var til sidst få tæt belagt, at vi – trængt sammen med vores station i et hjørne – næppe mere kunne bevæge os. Overalt lå afrevne eller opskårne uniformsrester omkring. En frygtelig lugt af blod fyldte begge rum; dertil kom jamren og stønnen fra de sårede. I os unge soldater, som endnu ikke havde lært krigens rædsler at kendte, skabte det et indtryk, der var svære at gengive, men som hurtigt gav plads til en vis sløvhed.

Denne nat forlod os allerede enkelte førende officerer. På grund af deres alder var de ikke længere i stand at klare den moderne krigs anstrengelser og udfordringer. I regimentet medførte dette, sammen med tab i døde og sårede, i en mærkbar mangel på officerer. Flere sygemeldinger fulgte i de følgende dage.

Om morgenen den 30. oktober rykkede II. Bataillon ind i den gamle stilling. Ved daggry havde der igen været en mærkbar uro i området omkring stabshuset. I de tågebanker, der bølgende hen over terrænet, syntes de endnu fra kampen ophidsede gemytter at se angribende englændere på vej mod vore stillinger. Dog blev illusion hurtigt opdaget. Kl. 11 blev de første døde begravet i nærheden af stabshuset, efter at deres identitet var fastslået, og efter at deres værdisager var samlet med henblik på forsendelse til deres pårørende. Ligesom ved den første hjælp til de desværre talrige sårede, virkede her sanitetspersonellet med forbilledlig ro, uderunder især Sanitätsunteroffizier Steuernagel. Det var også ham, som i de kommende nætter gentagende gange forsøgte at skaffe den af sine sår til sidst døde Oblt. Nierhaus tilbage fra terrænet foran de engelske stillinger. Desværre var hans anstrengelser forgæves.

Om eftermiddagen begyndte beskydning med engelske shrapnel, hvorunder et af vore få maskingeværer blev beskadiget. Efter mørkefald afsøgte sanitetspersonel kampområdet mellem stillingerne efter sårede. Gribende scener afspilledes i stabshuset ned de fundne, hårdt sårede kammerater. En kammerat skabte stor uro. Han var i pigtråden af englænderne blevet hårdt såret af et kolbeslag i hovedet, og ville ikke ligge stille, men sprang hele tiden op og så sig forfulgt af englænderne.

Regimentets ilddåb natten til den 30. oktober 1914 var resulteret i en af os alle ikke forventet fiasko. Tabene var betydelige. Oplevelserne den nat havde af glade unge mennesker skabt alvorlige mænd. Men trods alt var tilliden til ærefulde gerninger ikke slukket.

Med 5. Kompanie i Flandern.

Heinrich Peters, Düsseldorf-Rath, Unteroffizier 5. Kompanie

Den 28. oktober kl. 18 trådte kompagniet an. Ammunition blev endnu engang fordelt. Hver mand havde nu 200 patroner. Skanseværktøj blev kontrolleret, og efter en kort instruktion om opførsel under den farlige vej til stillingen, satte kompagniet i march. Med geværet over skulderen, det trykkende tornyster på ryggen, trampede vi først gennem de mudrede landsbygader. Forbi resterne af huse med tætte forhæng for vinduerne, der kun nu og da lod den mindste lysstråle igennem, gik det mod udkanten af landsbyen forbi det massive, firkantede kirketårn, der mørkt rejste sig mod himlen. Vejen førte så gennem marker og agre med vejgrøfter til højre og venstre, fyldt med stinkende vand. Næppe var vi nået få hundrede meter ud af landsbyen før de første bøssekugler fløj gennem vore rækker og med høje klask slog ned i jorden. »For satan«, mente en, »den kunne jo have ramt mig«. Og så susede allerede endnu et forbi os med den velkendte fløjten, og så sad hele kompagniet allerede i den vandfyldte grøft. »Du kære Gud endnu engang!« Våde fødder havde jeg allerede, og den dejlige nye feltgrå uniform var heller ikke så lidt blevet beskidt. Vi havde imidlertid kun ligget der et halvt minut før idet igen hed »fremad«, og nu gik det tværs gennem terrænet i dækning af her liggende bøndergårde. Hele tiden faldt til højre og venstre for os skud, men der blev ikke anrettet skader. Alligevel var historien ret uhyggelig, og hjertet hos mangen af de unge krigere har vel banket hurtigere. De fleste af dem udviste en fast ro, en næsten rolig spænding i deres skarpe ansigtsudtryk, og var stadig i humør til vittigheder.

Så standsede spidsen ved en tværvej, og vi kan se hvordan officerer fra II. og I. Bataillon bag et lille hus lavmælt diskuterede situationen. Så kommer ordren til os: »Skyttegraven til højre og venstre for vejen skal besættes og videre udbygges«. Vores deling kom herved i forreste grav. De afløste folk fra I. Bataillon gik lydløst ud af graven, og vi på samme måde derind med kammerat Ruf og jeg i spidsen. Så slutter den forreste grav, vi befandt os i. Længere gik det ikke. Folkene bag os standser og fordelte sig i graven, hver især foran et skydeskår. Efter at kompagniets stilling var afklaret med endeløse frem- og tilbagebølgende spørgsmål, kommer ordren: »Aflæg tornystre og udbyg stilling! En observerer, en arbejder!« Der hersker et ægyptisk mørke. Af fjenden er intet at se; ikke et skud faldt. Skråt til højre, omkring 300 meter fra os, brændte en stor gård, og flammerne oplyste svagt terrænet foran os.

Jeg benyttede lejligheden til at skifte mine våde sokker. Jeg var stadig i gang med dette, da der fra kompagniføreren kom ordre: »Fra højre fløj en kamppatrulje mod fjenden!«. Et øjeblik slog mit hjerte hurtigere – jeg var jo underofficer længst til højre – så tog jeg mig sammen og meldte mig som patruljefører. Fra mandskabet meldte sig tre frivillige, og jeg startede dermed min første patrulje mod fjenden. Med gevær i hånd sneg vi os kravlende frem som katte, uafbrudt stirrende efter fjenden. Næppe 70 meter fra egen grav fandt vi, i en fure i marken, den første døde, en 121er. Tilsyneladende var han blevet såret under tilbagerykningen og var forblødt. Vi kravlede videre fremad; de døde blev flere, kolde og stive, og med et udtryk af smerte i de bleggule ansigter, der allerede var ved at blive sorte. Et øjeblik løb et gys ned ad vores ryg, så gik det videre, igen fremad over sorte agerland og ujævne roemarker. Hurtig var vi kravlet 250 meter frem. Vores skyttegrav kunne ikke længere ses. Omkring herskede dødsens stilhed. Kun knitren og sammenfald af brændende tagspær på gården til højre for os brød nattens dybe tavshed. Vi er næsten nået på højde med den brændende gård. Stille får jeg mine ledsagere til at standse.

De tre frivillige bevægede sig mønstergyldigt i det farlige terræn. Uafbrudt spejdede de fremad, som ville de med deres øjne gennembore mørket. Med vore kikkerter afsøgte vi nu omhyggeligt terrænet foran os, men kunne i omkredsen af den brændende gård ikke opdage fjendtlige skikkelser. Ingen bevægede sig i forterrænet. Jeg sendte en melding tilbage, og forsatte med at observere. Kort efter dukkede Kompagni-Feldwebel Förster op med en forstærkning på omkring 20 mand, og bragte mig nyheden om, at englænderne allerede siden kl. 17 var trukket tilbage. De 20 mand med pigtrådssakse skulle rykke frem sammen med os, og fjerne eventuelle pigtrådshindringer.

Lidt tvivlende, men adlydende ordren, gik vi udfoldet frem med stor indbyrdes afstand, og nåede efter omkring 50 meter nogle få, halvfærdige, korte skyttegrave for knælende skytte. Langsomt gik vi videre frem mod fjenden med gevær under armen. De mange døde (mest 121'er), der her lå omkring, mindede om de hårde kampe. Efter yderligere 50 meter stod vi pludselig overfor en anden, men allerede bedre udbygget skyttegrav, som uden tvivl havde været besat af englændere, da der her lå engelske og franske uniformsgenstande. Sorgløs fortsatte vi fremad, da det syntes som havde fjenden virkeligt trukket sig tilbage. Men vi var næppe nået 15 meter på den anden side anden grav, som englænderne, måske 150 meter foran os, langs hele linjen åbnede en livlig ild. Skud fløjtede uophørlig forbi os. Vi faldt ned og sprang op som én. Efter et kort spring var vi tilbage i den forladte grav. Imidlertid var kun en af fra min patrulje her ved mig. Intet var at se eller høre af den anden. Englænderne skød uden pause; Med høje klask slog skuddene ned i den let frosne jord til højre og venstre for os. En halv time lå vi begge i graven tæt foran fjenden og observerede forterrænet. Den fjendtlige ild mindskedes hurtigt, og da vi to alligevel

ikke kunne fastholde graven, gik det tilbage i spring mod kompagniet. Da jeg snublede og faldt i roemarken, tænkte jeg: »Så er det forbi«, Men hurtig igen på benene, gik det videre i spring til jeg genkendte den hæk, jeg var kravlet igennem. Den skulle jeg nå, for så var der kun 50 meter mere til kompagniet. Endeligt var jeg fremme. Næsten totalt færdig sad jeg et minut i graven for at komme mig. Af hensyn til vores patrulje var det forbudt at skyde, og hver ankommen måtte meldes til kompagniføreren. Enkelte var allerede nået tilbage. Lidt efter lidt kom også de sidste frem. I mellemtiden var der afgive meldinger om forløbet af vores patrulje til kompagnifører og bataljonskommandør. I glæden over, at næsten alle lykkeligt var returneret, lovede man os herefter at indstille os til Jernkorset. Vi havde løst vores opgave; fjenden var fastslået, forterrænet fastlagt og en uforsigtig fremrykning af bataljonen forhindret.

Efter vores patrulje skød englænderne uafbrudt natten igennem. I formodningen om et angreb fra vores side, skød også det fjendtlige artilleri med stærkeste heftighed. Mens enkelte kammerater uden pauser observerede, sprang nu de fjendtlige granater foran og bag vores skyttegrav. Med surren som propeller fløj jerndele rundt om os. Det tordnede og buldrede som om jorden brast. Et opspring af snavs og ild, så igen det flammende hyl af granatsplinter, der sprænger og blæste ud, efterfulgt af et brøl og hagl af blykugler, som om tusinde djævle var sluppet løs. Uden at besvare ilden bukkede vi os ved hver skud fra fjenden side tæt ind til siden af graven, for hurtigt herefter igen at observerer.

Som omkring kl. 0300 den 29. oktober den fjendtlige ild blev noget roligere, blev observationen forstærket. I forventning af et engelsk angreb blev bajonet anlagt. Men de kom ikke, englænderne. Dagen gryede, alle åndede lette op over at den mørke nat var forbi, der kun havde kostet os nogle få lettere sårede. Dagen igennem var der roligt. Englænderne, der i løbet af natten nyttesløst havde brugt en masse ammunition, sparede tilsyneladende nu på den. Der faldt næppe et skud. Uforstyrret kunne vi nu fortsætte udbygningen af vore stillinger og tilføre de knurrende maver lidt brød eller tvebakker. Omkring kl. 18 blev vi afløst af I. Bataillon og marcherede i det tiltagende mørke den samme vej, vi aftenen i forvejen havde anvendt, igen tilbage til vore kvarterer i Fromelles. Her havde Suppemester Blees, en god bagermester fra Flörsheim, forberedt varmt mad. Snart var sulten stillet, og med håbet om ikke at blive forstyrret den kommende nat, opsøgte den enkelte sit leje. Fra kl. 21 kunne der imidlertid igen høres kraftig infanteriild, hvoraf enkelte skud endda nåede helt til landsbyen.

Vores ro kom ikke til at være længe. Kort efter midnat blev vi alarmeret; det hed sig, at I. Bataillon havde forsøgt et angreb og manglede forstærkning. Stadig med søvn i øjnene blev vi hurtigt ordnet og så gik det igen ad den kendte vej til skyttegravene. Fjenden har formentlig bemærket eller forudset vores march; dårligt nået fri af landsbyen begyndte de fjendtlige kugler at fløjte gennem vore rækker. De første sårede trådte ud. Vi satte ekstra fart på og søgte dækning bag en gård omkring 300 meter fra vore grave. Vi var dårligt nået frem hertil, før shrapnels virrede forbi og sendte deres regn af kugler ned langs marchvejen, der i dette øjeblik var klart oplyst af eksplosionerne. Hptm. Reiche, vores kompagnifører, arbejdede sig frem i spidsen, kom imidlertid hurtig tilbage med trukken sabel og med ordene: »1. Kompanie forlanger indtrængende forstærkning« kommanderede han: »1. og 2. deling folder ud, 1. til højre, 2. til venstre for vejen, 3. deling følger med 200 meters afstand!«. Kort og bestemt følger delingsførernes ordre og nu gik det i stormskridt over vejen gennem regnen af stål og bly, gennem ild og ildelugtende krudtrøg. Slag for slag fulgte sprængningerne af de fjendtlige artillerigranater og en livligere engelsk infanteriild.

»Dækning! - Fremad!« kommanderede delingsføreren. Igen styrtede vi frem, til højre og venstre falder nogen, mumlende støn her og der. Fuldstændig tankeløs løber vi frem; så berøver et øredøvende, frygtelig brag os næsten vores sanser. Meget tæt på er en granat detoneret, og uden kommando – helt instinktivt – lå alle samtidig på jorden. Et dybt, kraterformet hul i jorden spyr flammer, røg, jordklumper og forfærdelige savtakkede jernstumper. Tilsyneladende var ingen af os imidlertid blevet såret. Endnu 50 skridt og vi ville nå graven og fremme ved I. Bataillon. Denne havde gennemført en regelret storm på de fjendtlige stillinger, men var kommet til standsning foran den fjendtlige pigtråd unde ømtålelige tab, særligt ved 1. Kompanie, og før vores reserve kunne indsættes. Sårede og resten af stormen gik tilbage til graven, der nu også var nået af reservetropper. Tavse og tæt sammenstuvet ventede vi i den våde, mudrede grav på at den fjendtlige ild skulle mindskes og på nye ordre. Vores kompagni var næsten fuldstændig revet fra hinanden, og mandskabet blev, hvor de lige netop lå, samlet i nye delinger.

Også langt ude på venstre fløj ved La Bassée rasede en frygtelig kamp. Jorden rystede under kanontorden og de dumpe, gevaldige bragt af eksploderende granater lyste den mørke nat om som lyn og fyldte slagmarken med stinkende krudtrøg. Imellem lød knaldene fra infanteri og maskingeværer, der, afhængig af hvorhen man drejede ansigtet, steg og faldt i bølger, og nogle steder endda helt stoppede. I denne nat ville kamplarmen og fjendens livlige ild ikke få ende. Først hen på morgenen mindskedes skydningen. Vi lå stadig i næsten uforandret stilling i den smalle skyttegrav. – Hurtig efter afløsningen hørte vi, at 1. Kompanie havde gennemført et angreb, men efter omfattende tab måtte falde tilbage til den forladte skyttegrav omkring 200 meter foran os, som vi allerede aftenen

i forvejen under patruljen havde overskredet og en tid besat. Kun en lille del af kompagniet var nået hertil. For nu at holde denne grav og forstærke de her stående soldater, gennemførte vores Hptm. Reiche omkring kl. 0600 et fremstød med omkring 30 mand fra vores kompagni, der havde ligget i nærheden af ham. Men englænderne sov ikke! De åbnede øjeblikkelig en kraftig ild på den fremrykkende styrke, og endnu flere af vore kammerater styrtede herunder sukkende til jorden. Dem der faldt, måtte blive liggende; vi kunne og måtte ikke hjælpe, ikke mindst fordi vi selv var i farezonen. Også Hptm Reiche blev under denne fremrykning såret i den ene hånd, men nåede alligevel kravlende frem til målet.

Natten var forbi, og dagslyset trængte efterhånden frem fra øst. Utrættelig hele natten var sanitetspersonel og bårehold i gang med deres vanskelige og farefulde arbejde. På båre eller støttende blev de hårdtsårede bragt tilbage til forbindepladsen. Mange en af de tapre kammerater mistede på denne måde deres unge liv. Mange, der i mørket var kommet væk fra deres enheder og deres fører, vandrede forvildet og alene rundt bag fronten; de blev samlet og om morgenen igen organiseret. Ligeledes kunne overskydende personel i skyttegravene på ordre omkring kl. 10 falde tilbage til landsbyen. Virkningen af den forgangne nat på vores folk var ganske stor. De, der vendte tilbage til landsbyen, blev ivrigt budt velkommen af dem, der var blevet tilbage. På vejen tilbage delte sidstnævnte og deres foresatte på kammeratlig vis te og cognac ud som forfriskning. Rækkerne var allerede blevet mindre; en del af kompagniet lå endnu ude i den forreste skyttegrav ved kompagniføreren. I kvartererne var der varm mad til de udhungrede og bragt frisk liv tilbage i kroppene. Mange af de udmattede faldt i søvn, hvor de netop befandt sig.

Om morgenen den 10. november fik jeg ordre til at melde mig til bataljonsføreren i stabshuset bag skyttegravene. Jeg skulle her udfærdig en plan over vores stilling. Fra taget på det lille hus observerede jeg sammen med bataljonskommandøren de fjendtlige skyttegrave, og lavede heraf et oversigtskort, der blev videregivet til brigadekommandøren. Jeg var netop blevet færdig med mit arbejde; bataljonskommandør og hans adjudant havde trukket sig tilbage til en sideværelse for her at indtage det feltmåltid, og jeg hvilede ud i et andet sideværelse. Så slog pludseligt kl. 1315 en fjendtlig granat ned i stabshuset. Et frygtelig brag; mure og bjælker fløj omkring, og hele huset var fyldt med krudtrøg og murstøv. Jeg lå på gulvet under tagsten og tagspær; mine øre surrede, som var der her en stor propel. I sideværelse hørte jeg høje skrig og jammer. I samme øjeblik forstod jeg situationen; jeg sprang hurtigt op, rev i den tætte røg og støv et vindue op, og sprang ud på gaden til den overfor liggende løbegrav. Jeg troede at jeg var såret, men var i virkeligheden kommet derfra med nogle hudafskrabninger på hoved, arme og kraveben. I øvrigt lignede jeg en murbrækker, fra hoved til tå dækket af rødt murstøv. I hovedrummet, hvor telefon- og sanitetspersonel arbejdede, så det være ud. Her var granaten slået ned, og som vi straks begav os tilbage, kom seks sårede kammerater os i møde, der, nødtørftigt forbundet, blev sendt tilbage til Fromelles. Bataljonsfører og adjudant var uskadte, da de tilfælde sad et stykke derfra; derimod var hovedet næsten revet af en sanitets-Gefreiter. Øjeblikket vil jeg aldrig glemme så længe jeg lever. Selv jeg gik jeg tilbage til Fromelles, lavede nogle kolde omslag og kom jeg hurtigt over chokket. Også kompagniet kom om aftenen tilbage fra graven.

Erindringer fra Fromelles

Wilhelm Schiffelgen, Würzburg, Kriegsfreiwilliger 9. Kompanie

Vores march mod fronten sluttede i Fromelles. I løbet af dagen havde vi allerede hørt kraftig artilleriild; hen under aften var vi så komme så tæt på, at vi også kunne fornemme beskydningen. I den let forståelige spænding begyndte begivenhederne nu hurtigt at udvikle sig. Vi blev af fremmede officerer ført ud i stillingen. I udkanten af landsbyen gik vi ind i et hus, hvorfra vi kom videre frem gennem en løbegrav. Herfra gik det i spring over åbent terræn indtil vi ramte en gård. I umiddelbar nærhed af møgdyngen med dens gyllebassin kom ordren »dækning«. De engelske infanteriskud fløj hen over hovederne på os, og snart lød det ned gennem rækkerne: »9. har sin første sårede« (Dr. Schwermer). Det viste sig dog hurtigt, at det ikke var rigtig; et skud havde blot efterladt et mærke på skaftet af hans støvler. Senere måtte vi denne aften rykke frem i forreste linje, hvorunder vi kraftigt blev beskudt. Vores kompagnifører, Lt. Niehaus, snublede herunder, faldt ned i en grav og ansporede os liggende til at storme frem. Næste morgen glædede det os alle at gense ham sund og rask. En anden aften, hvor vi stormede og havde store tab, står særlig klar i min hukommelse. Ved denne lejlighed modtog vi kraftig fjendtlig MG-ild fra et skovhjørne. Vi opdagede hurtigt, at vi i kampens hede var komme for langt frem, og havde mistet kontakten til kompagniet ved siden af. Ved optælling blev det slået fast, at vi var 60 mand, hvoraf to gik tilbage for at hente nye ordre. Kompagniets hovedstyrke havde fået ordre ti at fastholde den længere bagud liggende stilling; vi trak os derfor også tilbage hertil. Det var imidlertid lettere sagt end gjort. Ved den mindste bevægelse bombarderede englænderne os, og det var yderst vanskeligt for os at frigøre os. Tilsyneladende var det ikke hos os eller ved nabokompagniet kendt, at vi 60 mand lå længere fremme; for også fra vore egne kom vi under beskydning. Vi havde imidlertid held og kunne temmelig uskadt nå tilbage til kompagniet.

I Fromelles skulle vores kompagni flere dage stille vagten i udkanten af landsbyen (kirke og skole). Selve kirken, mod hvis massive tårn englænderne havde sin opmærksomhed, var fuldstændig ødelagt. Kun selve tårnet holdt stand i længere tid. De omkring liggende huse, herunder også vores vagtlokale, blev dag for dag mere og mere mærket af de tunge tingester. Vi sad den 3. november i det forreste værelse i vores kvarter, mens den ene brummer efter den anden slog ned i vores del af landsbyen. Pludselig var der en mat hvæsende lyd. Alle løb ud af huset for at finde dækning i det fri. Vi nåede kun til gangen før et kraftigt lufttryk kastede os til jorden om vi ville eller ej. En granat var slået ned bag huset. Da faren syntes at være overstået, undersøgte vi om vi alle endnu var der. En manglede, Bitterolf, en Elsasser. Det blev fastslået, at han kort før ildoverfaldet var gået mod baghuset. Som vi søgte ham her, fandt vi ham dødeligt ramt. Senere begravede vi ham i slotsparken i en teltbane. Han var den tredje kammerat, der fra vores kompagni havde fundet soldatedøden.

De næste dage forstærkedes den engelske artilleriild mere og mere. På grund af tabene var vores grav kun svagt besat. Efter situationen måtte vi forvente et fjendtligt angreb, og vi var ikke så lidt skuffet over, at vores artilleri kun i ringe grad lod høre fra sig. Som en gang omkring midnat situationen for os syntes særlig udsat, kom der pludselig et brag, der syntes at koste os både hørelse og syn. Et hvæsen og sus gik gennem luften og endte i et nedslag, som om verden var ved at gå under. Vi bukkede os uvilkårlig i graven og vores huller, selvom det var os alle klar, at det ville være forgæves, hvis en sådan tingest landede i vores nærhed. Endnu tre sådanne kæmpebrag fulgte med korte mellemrum, og vi troede, at alt var blevet ødelagt. En uhyggelig følelse havde grebet os, og vi følte os som infanterister meget små. Det kan være gået englænderne på same måde, for deres ild var denne nat kun ganske svag. Næste dag fik vi at vide, at der havde været skydning med et østrigsk motorbatteri (30,5). Sikkert har overraskelsen taget modet fra modstanderen til at gennemfører et angreb, der ved vores svage besætning kunne være blevet en succes for ham, og som kunne have kostet mange af os livet.

Denne nat og dag, hvor Bitterolf faldt, må endnu være i hukommelsen på alle, der var til stede, men også tankerne om den dag, hvor fjendtlige finskytter i trækroner kostede os store tab. Georg Diehl fra Frankfurt a.M. fik herunder et skud i højre kind, der gik gennem munden og søgte udgang i den anden kind, Det blev imidlertid afbøjet af en tand og forsvandt ud ved det ene øre. Vi forband dengang kammeraterne med megen bandager, og regnede alle med et meget smertefuld sår hos ham. Min forbavselse var derfor stor, da jeg genså Georg Diehl. Kun indskud og det godt helede udgangs sår mindede om begivenheden. Vi drillede ham ofte og sagde, at dette fantastiske held kun skyldtes hans »Frankfurter-åbenmundethed«. Det andet tilfælde samme dag var en kammerat fra Werdohl, som blev ramt af et skud i høje øje, der gik ud ved det venstre. Såret blødte forfærdelig, og vores forbindinger kunne dårligt standse blodstrømmen. »Om han vil komme igennem, om han fuldstændig vil miste synet« lød vores spørgsmål, som vi rettede mod sanitetspersonellet. Han må have udholdt frygtelige smerter, man han stønnede kun svagt og var på tidspunkter bevidstløs. Stor var min glæde, som jeg senere genså ham i Lüdenscheid. Venstre øje var ikke gennemskudt, det højre dog mistet og næsebenet knust.

I Fromelles havde vi forholdsvis mange syge på grund af brug af ukogt vand. Lægerne havde ved disse sygdomme ikke andre hjælpemidler end på skiftende dage at ordinerer ricinusolie og opiumstabletter. Da disse medikamenter blev givet afvekslende dag for dag, følte mange at det derfor var værd at underkaste sig behandling på infirmeriet. Jeg selv måtte på grund af en øjensygdom i midten af november på lazaret i Lille. Efter få dage hørte jeg her, at vores regiment var under transport. Efterladende mig den samlede udrustning inklusivt gevær, forlod jeg derfor i hemmelighed lazarettet, og marcherede den 24 km lange tur tilbage til mit kompagni. Her nåede jeg frem lige før afgang. Feldwebel Handrow tog imod mig, men havde intet gevær til mig; på den måde kom det at jeg uden tornyster og uden gevær var med på transporten til russisk-polen og dermed var i stand til vekslende kunne hjælpe mange kammerater ved at overtage gevær og oppakning

Transport mod øst

Efter begivenhederne natten til den 30. oktober udviklede stillingskrigen sig i de kommende uger. Da OHL fastholdt erobringen af Ypres, blev 25. Inf.Div. natten til den 4. november trukket ud. 48. Res.Div. blev med VII. Armeekorps og XIV. Armeekorps underlagt Gruppe v. Claer. Denne Gruppe planlagde for den 14. november et større fremstød, der først blev udsat til den 20. november for så helt at blive aflyst, da det blev klart, at XV Armeekorps den 18. november havde lidt et nederlag.

På samme tid gav AOK af 6. Armee ordre til, upåagtet videreførelse af angrebet mod Ypres og fremstød på den øvrige front, fra natten til 20. november at frigøre 4-5 armekorps fra vestfronten og afgive dem til øst. Blandt disse enheder befandt sig også 48. Res.Div. Derfor blev Regimentet den 21. november kl. 1700 afløst af Inf.Regt. 13. Et nyt kapitel begyndte for Res.Inf.Regt. 223.

I Polen

Generelle situation fra 25. 10 til indtagelsen af Lodz 6.12.1914

Den allerede nævnte befaling til AOK 6. Armee medførte for 48. Res.Div. en frigørelse fra dens hidtidige enhed og til indsættelse i et nyt afsnit i Polen.

For at gennemtvinge en afgørelse i de i gang værnede kampe ved Lodz, havde Hindenburg navnlig på sin højre fløj brug for betydelige forstærkninger. Af OHL havde han fået stillet 4-5, ganske vist kampsvækkede armekorps, i udsigt, der imidlertid ikke på én gang, men lidt efter lidt ville ankomme i øst. Falkenhayn, chef for den tyske felthærs generalstab, troede trods disse lovede forstærkninger, ikke længere på en afgørende succes ved Lodz.

I mellemtiden var det i øst ved 38. Division og kort efter ved 49. og 50. Res.Div. og ved 3. Garde.Inf.Div. ved Brzeziny komme til tilbageslag. Omringelsen af russerne ved Lodz var mislykkedes. En genoptagelse af fremrykningen afgang af ankomsten af forstærkninger på højre fløj af 9. Armee. Mellem Lodz og Krakau stod russerne med forholdsvis svage styrker; efter en afløsning af de svage tyske Landsturm-enheder, kunne der her forventes en succes, der kunne indvirke gunstig for de tropper, der stod i kamp længere mod nord. For transport til højre fløj talte også de gunstige jernbaneforbindelser. Situationen ved Lodz tillod imidlertid ikke at udsætte et nyt, samlet angreb til alle de lovede forstærkninger var ankommer. Enhederne måtte indsættes, hvor de netop var mest nødvendig.

Heller ikke den østrigske offensiv havde i november 1914 nået dens mål. Også her var yderligere resultater afhængig af ankomsten af forstærkninger. Dog under ankomsten af de tyske forstærkninger, foreslog østrigerne, at de tyske forstærkninger, der blev lovet i øst, alle skulle indsættes i Krakow området, mens den østrigske Øverstkommanderende Øst overtog ansvaret i området under den 9. armé. I sidste ende erklærede den østrigske generalstabschef også sig indforstået med indsættelsen ved 9. armé. Østrigerne fik kun tildelt 47. Res.Div., som dermed igen forlod XXIV Res.Korps.

Situationen for 9. Armee var den 25. november alt andet end strålende. Selvom det lykkedes at frigøre XXV. Res.Korps (49. og 50. Res.Div.) fra en omslutning, og der dermed opnåede en vis lettelse, var venstre fløj af 9. Armee nord for Lodz stadig truet at russiske angreb, udført af overlegne kræfter. Syd for Lodz var Landsturm-Korps Breslau den 25. og 16. november kun marchanvendelige med halvdelen af dens enheder. Den havde ingen officerer. Ud over dem, der allerede var undervejs, kunne OHL ikke stille yderligere forstærkninger til rådighed for den østrigske overkommando. Udsigterne til afgørende at kunne slå russerne, blev dermed hele tiden mindre. Det hele afhang af hastigheden af indsættelsen af forstærkningerne. På grund af de forsinkede transporter (herunder også af vores 48. Res.Div.) opstod der visse gnidninger mellem General v. Falkenhayn og den østrigske overkommando, især da OHL nu forventede, at indsættelsen af forstærkninger ville blive den afgørende succes, der ville afgøre krigens udfald.

48. Res.Div. ankom den 26. november til Kreuzburg i ØvreSchlesien. I starten var den reserve for den østrigske overkommando. Dens march mod fronten blev sløret af tropper fra Division Menges, del af Landsturm-Korps Breslau, og som dannede XXIV. Res.Korps sammen med 48. Res.Div.. Med en anstrengende march på omkring 100 kilometer ankom 48. Res.Div. den 30. november langs Widawka, hvor den første gang fik føling med russerne (træfningen ved Ruda).

På den modsatte side havde der gennem længere tid været et stort hul mellem de russiske 4. og 5. Armeer, der kun blev holdt af svage kræfter. Tre tyske divisioner (II. Armeekorps og 48. Res.Div.) skulle støde frem mod den venstre fløj og flanke på den russiske 5. Armee, og herigennem bidrage til oprulning af den russiske front. I befalingen til angreb den 30. november fik II. Armeekorps hovedangrebet (fra Zdunska Wola mod Lask). Til højre for dette korps skulle Kavallerie-korps Frommel, der senere stod til højre for 48 Res.Div., angribe med tre divisioner. Imidlertid blev dens fremmarch forsinkedes så meget, at den ikke nåede de befalede stillingen den 30. november. XXIV. Res.Korps, der stadig befandt sig længere mod syd og rykkede frem mod Bidawa, skulle følge II. Armeekorps skråt til højre. Den rykkede først en af de følgende dage ind mellem II. Armeekorps og Korps Frommel. II. Armeekorps nåede ikke dens fastsatte mål for 30. november. Den øgede efterhånden sin frontbredde fra 9 til 15. kilometer.

Fra XXIV. Res.Korps var den 30. november kun 48. Res.Div indsat, der på grund af den lange strækning til fronten først kl. 10 stod klar. Regimenterne 222, 223 og 224 fik først hen under aften fjendekontakt.

Den 1. december fortsatte II. Armeekorps sine angreb mod Lask. Korps Gerok blev hertil underlagt General v. Linsingen, fører for II. Armeekorps. Den skulle slutte sig til angreb mod Sobki. Dens fremrykning afhang af resultaterne af de mod syd tilsluttende tropper under General v. Woyrsch. Mens II. Armeekorps den 1. december

kom godt frem, indstillede 48 Res.Div. på denne dag hurtig fremrykning på grund af troppernes udmattelse, og benyttede tiden til reorganisering af enhederne. Korps Frommel trængte 10 kilometer frem mod øst gennem den standsede 48 Res.Div. Efter et rygte skulle 48 Res.Div. denne dag være indviklet i hårde kampe, hvilket gav den østrigske overkommando anledning til at opfordre Armee Woyrsch til aflastende angreb. Det kunne dengang ikke afklares, hvordan dette rygte var opstået. Den 2. december kom 48. Res.Div. igen i bevægelse. Højre fløj af 9. Armee rykkede denne dag omkring 20 kilometer frem, og 48. Res.Div stod om aftenen omkring 10 kilometer fra Wadley. Den var dermed kommet tæt på hullet mellem 5. og 4. russiske Armee. Til det afgørende angreb manglede armeen de nødvendige reserver.

Den 3. december udkæmpede 48. Res.Div. afgørende kampe ved Eriwangorod, Mala Mierzonczka og Chynow. Foruden næsten 2.000 fanger erobrede den også 6 kanoner. Under kampene ved Mala M. var Regiment 223 fremragende involveret. Højre fløj af II. Armeekorps kom omkring 8 kilometer frem. Befalingen for 3. december lå til grund for angrebet på flankesikringen på venstre fløj af den russiske 5. Armee. Regiment 223 var rykket frem i nordlig retning fra Kuznika-Tokarz mod Pawlikowice. Angreb sammen med Res.Inf.Regt. 222 lykkedes strålende. Efter indtagelsen af Mala Mierzonczka og delvist under kampene her, indsatte russerne fra østlig retning et angreb på de øvrige dele af Brigade Strehr og mod II. og III/223. 7. Division fra den 4. russiske Armee havde egentlig til opgave at omgå den højre fløj af II. Armeekorps, men forsøgte i stedet for at bryde igennem. Ikke alene standsede vore bataljoner strålende det russiske angreb, men kastede det i en pragtfuld storm 6-8 kilometer tilbage. Russerne fik dermed ikke lukket det nævnte hul; tværtimod var dens fløj endnu mere truet end før, og kunne kun sikres mod denne fare gennem en tilbagetrækning.

Det lykkedes Korps Frommel den 3. december at komme på højde med de tilstødende dele af Armee v. Woyrfsch.

II. Armeekorps med 48. Res.Div. og det tilstødende Korps Frommel skulle den 4. december fører angrebet videre. Takket være i hast fremtrukne forstærkninger havde russerne foran II. Armeekorps og 48. Res.Div. igen standset tilbagetrækningen og sat sig fast til fornyet modstand.

General v. Linsingen havde for den 5. december til hensigt at samle stærke kræfter på sin sydfløj, og forberede en ny omgåelse af russerne. Den nødvendige omgruppering kunne ganske vist ikke fuldstændig gennemføres, men alligevel blev angrebsbefalingen udsendt. I sidste ende blev angrebet dog annulleret, da der blev konstateret betydelige russiske forstærkninger. 5. december bragte dermed ingen væsentlige ændringer i forhold til situationen den foregående dag. I den generelle kampfront hang II. Armeekorps tilbage; Korps Frommel var længst fremme. II. Armeekorps fik direktiv til den 6. december at nyordne sine enheder og først igen den 7. december at træde i aktivitet. Natten til den 6. december blev det gennem et opsnappede russiske radiosignaler kendt, at russerne på sin venstre fløj faldt tilbage og dermed opgav Lodz. Derigennem var der opstået en ny situation. Hærgruppe v. Linsingen optog øjeblikkeligt forfølgelsen, som bragte 48 Res.Div. frem til området ved Tuszyn. Den store industriby Lodz blev besat uden episoder.

Foran Korps Frommel og den tilstødende Armee Woyrsch holdt russerne stadig stand. Nord herfor lykkedes det ham at slippe ud af fælden uden at efterlade sig mennesker, dyr og våben. Indtagelsen af Lodz betød for begge parter en forkortelse af fronten. Selvom det ikke var lykkedes ødelæggende at slå russerne, havde slaget ved Lodz dog været en stor succes. Ikke kun var den russiske damptromle blevet standset, men fra dette tidspunkt blev den hele tiden skubbet tilbage. De forhåbninger, der blandt fjenderne havde knyttet sig til håbet om en mulig sejr for deres russiske forbundsfælle, var ikke gået i opfyldelse. Men for os var indtagelse af Lodz grund nok til at fejre det som en stor sejr.

De tyske troppers præstation var beundringsværdig i et land uden enhver form for gode fremrykke- og forsyningsveje. Kun nogle få, og dertil kun ensporede, jernbaner gennemskar det store land. Levnedsmidler måtte transporteres over lange afstande. Antallet af reserver var få, så man undgik ikke at mange troppeenheder måtte kastes ud i ilmarcher, snart her, snart der. 48. Res. Div. havde den stolte tilfredsstillelse som ung enhed på fremragende måde at deltage i de afgørende kampe. Det fik den fra de autoritative organer den anerkendelse hun fortjente.

Regimentets kampe i december 1914 i Polen

Foredrag af B. Pfister fra december 1934

Vores sammenkomst denne dag falder næsten sammen med 20. årsdagen for 48. Res.Div. kampe, og dermed vores regiment, i Polen langs Widawka og Grabia. Hvad ligger nærmere, end at bringe hukommelsen tilbage om disse dage. Kammeraterne fra Regiment 222 har allerede i årevis brugt denne dag som anledning til mindefest, og de samles også igen i dag og i morgen (efter syv års afbrydelse) i Giessen til minde om disse dage. For os 223'er er disse dage ikke af mindre betydning, da vi dog i året 1914 i disse dage bevist, at det unge regiment også i en

bevægelseskrig kunne stå sin mand. Jeg vil derfor på baggrund af de mig til disposition stående dokumenter og mine dagbogsnotitser, forsøge så vidt det er muligt at give en nogenlunde præcis skildring af vore kampe ved Ruda den 30. november og ved Mala Mierzonczka den 3. december. Sidstnævnte kampe er i soldaterpassene angivet som slaget ved Pabianice-Lask, der igen en del af slaget ved Lodz, der allerede var begyndt i midten af november.

For bedre at forstå den daværende indsats af 48. Res.Div. i Polen er her et kort overblik over begivenhederne i Polen siden september 1914. Efter slaget ved Tannenberg i august 1914 forsøgte Hindenburg ikke at lade russerne komme til ro. Disse havde mod østrigerne opnået betydelig succes. De var bl.a. over Karpaterne trængt ind i Ungarn og havde i Galicien trængt de østrigske tropper tilbage til Dunajex og frem til San. For komme de hårdt kæmpende østrigere til hjælp, gennemførte Hindenburg i september fra øvre Schlesien i linjen Kreuzburg – Krakau et mægtigt fremstød i Weichel buen i det sydlige Polen på den højre flanke af den russiske hær i Galicien, med det mål at aflede flest mulige ressourcer fra østrigerne og i stedet trække dem mod tyskerne. Vi så vores tropper kæmpe i Nowo-Alexandrija og Iwangorod. Kampene fortsatte i første tredjedel af oktober frem til de sydligste forter ved Warszawa. Den stigende russiske overmagt og den samtidig stigende fare for omgåelse nord om Warszawa, gennemtvang en forbigående tilbagetrækning til Pilitza og til Rawka. Også de foran Warszawa tiltagende kampe må afbrydes da bl.a. østrigerne syd for Iwangorod kæmpede ulykkelig. Hindenburg besluttede sig i forståelse med østrigerne, til at gå tilbage til Warthe. Disse tilbagetrækninger blev gennemført mesterligt. Jernbaner, broer og veje blev grundigt ødelagt. Vores bagtroppe virkede lammende på russerne, der kun meget forsigtig og langsomt fulgte efter. Ikke desto mindre troede man fra vore fjenders sidde, at øjeblikket var kommet, hvor den russiske damptromle i Polen med 5 store Armeer (fra nord mod syd 1., 2., 5., 4. og 9. Armee) kunne sættes i bevægelse mod øvre Schlesien for herigennem at rive de tyske og østrigske hære fra hinanden, og dermed afgøre krigen til deres fordel. Den 6. november skulle det store angreb begynde.

Hindenburg udnyttede tidsgevinsten til handling, dvs. til reorganisering og omrokering af sine kræfter. Han var bevist om, at han med succes kunne konfrontere russisk overlegenhed, og at kun et angreb på de russiske fløje kunne fører til succes. Allerede den 3. november tog disse tanker fast form. Med indforståelse med østrigerne blev de nødvendige omgrupperinger foretaget. Dag og nat rullede de tyske tropper fra Kreuzburg mod nord. I rummet mellem Thorn og Polen marcherede 9. Armee med forstærkninger på ny ind fra vest og fra Østpreussen. Østrigerne samlede sig om Krakau. Mackensen overtog kommandoen over 9. Armee. Nord for Lodz skulle han angribe og omgå 1. russiske Armee, mens 2. russiske Armee skulle bindes i Lodz området. Med tildelte tyske tropper skulle østrigerne angribe den 9. russiske Armee. Overfor de russiske 5. og 4. Armeer i rummet mellem Lodz og Ezenstochau stod kun svage forbundstropper.

Den russiske fremmarch gik som allerede nævnt, kun meget langsomt, men også østrigerne blev forsinket. Mackensen indledte sit angreb den 10. november. Med en særlig stærk udbygget venstre fløj stod han allerede den 13. november i flanken på 1. russiske Armee, mens 2. russiske Armee på grund af naboens nederlag var forhindret i at tage offensiven. Den 15. november blev 1. russiske Armees front gennembrudt og den højre fløj af 2. Armee slået. Den venstre fløj af denne Armee måtte af russerne bues tilbage mod Lodz. Den russiske 5. Armee måtte afgive dele til 2. Armee. 1. Armee blev trængt mod øst og den højre fløj af 2. russiske Armee omgået. Den 17. november satte Mackensen sin højre fløj ind mod den venstre fløj af 2. russiske Armee til omgåelse af Lodz fra syd. Den 18. og 19. november skred omringelsen af russerne ved Lodz fremad. Som 25. Res.Korps med 49. og 50. Res.Div. og 3. Garde.Inf.Div. fuldendte omringelsen så langt, at russernes front under kampen om Lodz strakte sig i en bue på næsen 90°. De primære kampområder var hidtil Wlozlawek, Kutno, Lentschiza, Strykow, Lowitsch, Soschatschew, Brzezinyn. Tyske enheder stod for nogles vedkommende med front mod Tyskland. Russiske forstærkninger fra 5. Armee og fra nord hastede til og omringede næsten fuldstændig 25. Res.Korps. I heltemodige kampe lykkedes det imidlertid korpset ved Brzeziny den 23. november at slå sig igennem og endda tag endnu 16.000 fanger og et antal erobrede kanoner med tilbage. Desværre indvirkede disse begivenheder ugunstig på omringelsen af Lodz. Højre fløj måtte trækkes tilbage til omkring Zdunska-Wola. De i mellemtiden ankomne forstærkninger gjorde russerne i stand til modangreb, der dog ikke førte til væsentlige resultater. I den sydlige del af Polen var østrigerne den 18. november gået til angreb, og det kom til slaget ved Ezenstochau. På grund af russisk modangreb med 4. og 9. Armee, havde offensiven ikke den ønskede virkning. Russerne var gennem de hårde kampe her ikke for tidspunktet ikke længere angrebsduelig. I tiden 25.-30. november var de tyske og østrigske kræfter overalt overgået i forsvar.

Mackensen trak forstærkninger til sin højre fløj for igen at kunne starte angrebet mod Lodz. Til dem, der var trukket til fra vest, var 24. Res.Korps, af hvilken 47. Res.Div. allerede under forskydningen var omdirigeret til Krakau. Den 23. november var vores regiment sydøst for Lille blevet indladet på banegården i Ascq. Den 80 timers lange tur gik over Bryssel, Liège, Verviers, Aachen, Obernhausen, Hamm, Bielefeld, Hannover, Stendal, Berlin, Guben, Liegnitz, Oppeln til Kreuzberg, Konstadt. Der kan fortælles meget om turen gennem Tyskland.

Kærlighedsgaver flød rigeligt i Øvre Schlesien. Særligt husker jeg med glæde banegården i Jellowa, hvor en skovløber modtog os. Han havde brygget en stor spand med glühwein. Store skinkesandwich og en flaske snaps manglede heller ikke.

I Kreuzburg blev der udlosset og vaccineret. I den månelyse, bitre kolde nat gik marchen uden pauser til Nieder-Kunzendorf, hvor der mellem kl. 2 og 3 om morgenen blev indkvarteret. Snart stod vi igen i et krigsområde. Ungarn sikrede stedet. Vi gik en hviledag

Natten til 28. november kl. 0430 kom alarmen med efterfølgende afmarch over Gross-Kunzendorf, Ludwigsdorf, Landsberg, Praszka. Kl. 12 middag forlod vi tysk område. Hvem har ikke øjeblikkeligt set den påfaldende forskellen mellem landeveje i tysk og i polsk område? Hvem har her ikke for første gang i sit liv set en ren jødisk landsby, i masser set de smurte lokker? Dagsmarchen sluttede i Ozarow. Den 29. november gik det videre over Wielun til Osiakow. Indtil mørkefald blev der marcheret næsten uden pauser; der var ingen varm mad. I Osiakow kom det til indgreb mod jøderne, der ville flå os under indkøb af brød.

Den 30. november var endnu en anstrengende marchdag. Selv feltkøkkenerne sluttede sig til. Der udleveredes den første varme mad i dage, men den serverede linsesuppe var uspiselig. Gennemfrossent dåsekød og hård brød måtte stille sulten. Omkring kl. 15 dukkede en brændende landsby op foran os, der angiveligt skulle være besat af russerne. Som jeg allerede har nævnt, var forbundsfællerne i tiden mellem 26. og 30. november gået i forsvar. Russerne havde den 29. november kastet dele af dens 4. og 5. Armee ind mod Widawka. Vores svage enheder trak sig derfor tilbage, for igen at optage kampen efter ankomsten af de i ilmarch nærmende forstærkninger. Vores fremmarch var overvejende sket fra nord og nordvestlig retning, men efter at have modtaget ordren til angreb bøjede vi mod øst for at angribe russerne ved Ruda. Forinden måtte først Widawka overskrides. Det var angivet, at floden overalt kunne vades, men det viste sig imidlertid, at den var meget dyb, at isen ikke kunne bære og alle broer ud over et spang syd for Rogozno, var ødelagte. Til angreb var af Brigade Stehr i første omgang bestemt II/223 med 224'erne. I. og III/223 skulle følge i anden linje. De manglende muligheder for at krydse Widawka tvang bataljonen til at marcherer op ad floden, altså mod nord, for at bruge spanget syd for Rognozno til overgang. Dette spang måtte benyttes af næsten hele divisionen, altså også af brigade Rott (221 og 222), der var indsat nord for os. Telefon-afdelingen og cyklisterne gik efter overgang af Widawka, der fejlagtig blev benævnt Warthe, frem til en lille bakke, hvor de i første omgang blev liggende. Vores I. og III. Bataillon var divisionsreserve. I. Bataillon gik ved mørkefald over i hvil bag huse i en landsby, formentlig Rogozno eller Widawa. Vores 3. Kompanie blev kort efter sendt til højre til et højdedrag for at dække artilleriet. Disse bakker lå på vestsiden af Widawka; I ildskæret fra Ruda kunne 3. Kompanie se et større vandløb foran sig. Omkring kl. 21 begyndte vores artilleri at skyde. Det ene hus efter det andet gik op i flammer. På kort tid brændte hele landsbyen. Men heller ikke det russiske artilleri og infanteri forblev tavse. De rettede deres ild mod det flere gange nævnte spang; heldigvis lå ilden for højt for de allerede passerede enheder. Regt. 224 åbnede angrebet på Ruda. II/223 blev kl. 23 indsat.

I løb gik I/223 frem til en sidearm af Widawka og blev liggende på isen. En bitterkold vind blæste denne aften over højderne. De enheder, der ikke deltog i angrebet, lå trykket til jorden og frøs ikke mindre. Det virkede som en befrielse, da det igen kom til bevægelse. II. Bataillon (5. og 8. Kompanie forrest, 6. og 7. Kompanie bag ved) stormede med hurra ind i det brændende Ruda, hvor russerne blev angrebet med blanke våben. 5. og 6. Kompanie hentede omkring 100 fanger ud fra en gård, hvor der senere blev indrettet forbindeplads. Regiment 221 og 222 angreb den foran liggende skovkant, og fordrev russerne, og vendte sig så også for at hjælpe i den brændende Ruda. Vi telefonister fik omkring midnat til opgave at lægge en ledning til II. Bataillon, men kunne efter lang tids søgning ikke finde bataljonen, generet af infanteriild og ildskæret fra Ruda. Vi blev liggende, men trak vi os så under en pause i skyderiet, tilbage til en bagvedliggende gård. Ved regimentet var der tab på 12 døde og 49 sårede. Russerne var flugtagtig faldet tilbage. Det tog nogen tid inden alt igen var organiseret. Resten af natten tilbragte vi i landsbyen.

Den 1. december blev fremrykningen fortsat. I Ruda så man talrige døde fra Res.Inf.Regt. 224 ligge. Russerne generede gentagende gange fremrykningen. Vi fulgte nu formentlig samme vej, hvoraf vi den foregående dag var kommet, tilbage til Rogozno. Formodentlig tilbragte vi natten til 2. december fordelt i Rogozno.

Den 2. december rykkede divisionen hurtigst muligt frem i retning af Lask, hvor den os tilstødende II. Armeekorps allerede var nået. Allerede under passage af den anden landsby kom vi under ild. Regimentet befandt sig i den bedst marchorden med udsendt sikring. Med bemærkelsesværdig snilde kørte vores artilleri ud til venstre for vejen næsten som i fredstid, gik i stilling og snart blev der sendt enkelte granater over til russerne i Sodki. Fremrykningen skete nu meget langsomt. Vores vej krydsede tysk og østrigsk kavaleri i masse, som vi skulle afløse. Om aftenen gik regimentet i bivuak ved Bocianika. Dem, der var heldige, fik plads i en lade.

Mackensen var den 1. december på ny gået i offensiven. Denne gang lagde han tyngden på den forstærkede højre fløj, der var gået frem i en omslutning af Lodz. 48. Res.Div. var på vej frem som yderligere forstærkning. På

grund af forsvar mod angrebene før den 25. november, havde russerne været tvunget til at trække større formationer fra deres 4. og 5. Armee til omegnen af Lodz og Pabianice. Herigennem var der opstået et hul mellem 4. og 5. Armee, de ikke længere var i stand til at lukke. Dermed var den russiske venstre fløj sårbar. På deres side forsøgte russerne med dele af deres 5. Armee at omgå højre fløj af II. Armeekorps. 2. Pommerske Korps lå den 2. december mellem Pabianice og Lask i hårde kampe med russerne. Den sydlige fløj af russerne støttede sig på Pabianice. 48 Res.Div. havde allerede sent den 2. december modtaget ordren til den 3. december at angribe Pawlikowice. 223's marchretning mod nord blev derfor ændret til øst. Den 3. december kl. 0430 skulle divisionens regimenter stå klar ved deres overnatningskvarterer. Kl. 0700 skulle 96. Res.Brig. være klar på vejen fra Lask foran Kuznika-Okarz, hvor Res.Inf.Regt. 222 havde bivuakeret. Dette regiment havde ordre til kl. 0600 at rykke frem mod Mala og Duza Mierzoncyka, men efter at patruljer havde meldt Grabia fri for fjender og også Eriwangorod var fri, blev fremmarchen fremskyndet og Grabia overskredet. Forspidsen – to delinger fra 11./222 – kom under beskydning, selvom det endnu var mørkt og den nye dag først skimtes i øst. Regt. 223, var omkring kl. 0630 begyndt fremrykning til højre vejen med i første afdeling 1., 3., 4., 7. og 8. Kompanie, med 2., 5. og 6. Kompanie bag ved og som anden afdeling i 500 meters afstand III. Bataillon uden 12. Kompanie, der var blevet tilbage til sikring af bagagen. Omkring samme tidspunkt som forspidsen, kom også regimentet under beskydning. I kompagnifront fik det frem til venstre for vejen. Vejgrøften blev dels overvundet i spring, dels via overgange. Videre gik det ad vejen mod Mala over sumpede marker i retning af en skovkant. Kompagniet passerede skoven, der primært bestod af stangtræer. Russernes kugler fra forsvaret mod 222'erne slog ind i træerne. Grene faldt ned. Alligevel gik det uden pause igennem skoven til den nordlige udkant. Omkring 200 meter foran denne løb en langstrakt lavning i terrænet. Som vore kompagnier nåede denne, kom de i længderetningen under heftig beskydning fra den omkring 1000 meter derfra liggende landsby Mala-Mierzonczka, der strakte sig øst-vest. Efter en halv times ildkamp (III/222 havde på samme højde mod venstre allerede i en time ligget i kamp) blev der igen angrebet, hvorunder den østlige tredjedel af Mala tilfaldt vores regiment. Sikringen af højre flanke, det nord-syd løbende skovbryn øst for Mala, blev overdraget til 9. Kompanie. Omkring kl. 0900 var Mala på vore hænder. Seks kompagnier fra 222 og fem fra 223 (I. Bataillon og 8. Kompanie) forfulgte fjenden. De stødte gennem Duza Mierzonczka og nåede frem til nordkanten af Slendkowice. Mellem de to sidst landsbyer overraskede vores I. Bataillon et russisk batteri, og 6 kanoner og to ammunitionsvogne blev erobret. Ifølge Res.Inf.Regt. 222 regimentshistorie skulle også 3/222 være involveret heri. Russerne beskød vore angribende soldater med kardæsker til de var på nå skridts afstand. Batteriet blev opdaget af en patrulje under Sergent Schmitt (9/223), beskudt fra flanken og stormet af vores folk.

Forlader vi nu kampladsen for et øjeblik og vender vores blik bagud. Dele af Regt. 224 og Jäger 20 fulgte i de tidlige morgentimer efter de forreste marchkolonner. Den længst til højre marcherende III/224 blev angiveligt omkring kl. 0600 pludseligt angrebet fra stik østlig retning. Angrebet var så kraftigt, at begge de to øvrige bataljoner fra 224 måtte indsættes og hurtig tog front mod Chynow og Zabietow. Overfaldet kan imidlertid havde været senere, formodentlig omkring kl. 9; for vores 12. Kompanie, telefonafdelingen, cyklister, bagage og andre større formationer fra 96. Res.Brig. marcherede i det skønneste solskin præcist som i fred ad på landevejen mod Kuznika-Tokarz. Pludseligt startede en stærk russisk infanteriild. Med beundringsværdig hurtighed foldede kompagniet ud til kamp i stik østlig retning. De temmelig langt fremme befindende telefonister, cyklister og feltkøkken, sprang til venstre for vejen mod mølle Molenda og søgte her dækning. Vi havde herunder den første faldne i telefonafdelingen (telefonist Herrmann).

I sammenhæng hermed stødte russerne også frem fra den østlige side af Mala og mod vores 9. Kompanie. Denne så sig pludseligt angrebet i flanken og måtte falde tilbage i bøgeskoven til en hulvej, der på dette punkt nåede den tidligere nævnte sænkning. Den havde herunder væsentlige tab. Kompagnier fra II. og III. Bataillon, der ikke var involveret i det videre angreb mod nord – 7. Kompanie udgik på grund af store tab under kampen – havde netop afsluttet rensning af den østlig del af Mala. De foretog nu et højresving, vendte sig mod den ny opdukkede fjenden, og udkæmpede en ildkamp, der varede omkring halvanden time, mod en fjende, som i stigende grad forstærkedes (også med artilleri). Endeligt ankom regimentets MG-afdeling, og Hptm Thomas, der havde overtaget kommandoen efter den sårede regimentskommandør, satte øjeblikkeligt to MG ind i kamplinjen. Det lykkedes først senere det tredje gevær at komme ind i linjen. Takket være den fortræffelige ild fra begge MG mindskedes den russiske ild meget hurtig, og forstummede helt efter at også det tredje MG begyndte at skyde. Omkring kl. 15 var kampen her afsluttet.

Omkring dette tidspunkt modtog regimentet ordre til at afgive de tre MG til Regt. 224. Fra nordlig retning var høje hurraråb at høre (fra 2. pommerske korps). Under fremrykning fandt vore kompagnoner talrige døde russere. Fanger fortalte, at de havde haft frygtelige tab til maskingeværerne. På et sted skulle en styrke på 52 døde havde ligger samme sted.

I den stigende kamplam ved Mala lod kommandøren for II/222, der ikke havde deltaget i fremrykningen mod Duza, bataljonen rykke frem gennem skoven i retning af Ladiska. Også denne havde på samme måde som vore II. og III. Bataillon mistet kontakten med de mod nord fremrykkende dele. I det uoverskuelige terræn gik den ualmindelig forsigtigt frem, passerede gennem Ladiska og nåede den mod øst løbende skovkant. Yderligere foranledigede kommandøren for 222 at hans 1., 2. og 4. Kompanie skulle indsættes i kampen mod øst. Disse kompagnier angreb til højre og venstre for skovvejen fra Duza mod Diutow og kastede fjenden tilbage, men også 5/222 måtte også indsættes for at optage forbindelse med II/222, der kæmpede ved Labiska. Russerne kunne ikke holde stand mod disse angreb og den godt liggende ild fra 223's MG. Flugtagtig gik de tilbage mod Dlutow.

Enhederne under fremrykning mod Slendkowice havde mistet følingen med russerne. De blev trukket tilbage til Dlutow, hvor de overgik i hvil. Vores II. og III. Bataillon bivuakerede den følgende nat ved Ladiska, hvortil også vi telefonfolk sidst på eftermiddagen rykkede. Os havde man i den almindelige forvirring helt glemt at indsætte. Hptm Thomas modtog os i Ladiska med en saftig skideballe. Vi er senere hen aldrig blevet glemt. Regt. 224 og Jäger 20 havde i lange timer ligget i de hårdeste kampe. Aften kl. 19 blev også II/222 fra divisions reserve befalet til Kuznica-Tokarz. Men også her lykkedes stormen. Efter tilstrækkelig artilleriforberedelse blev Chynow stormet og russerne forfulgt 6 kilometer til Wadlew.

De i starten af kampene indsatte troppedele dannede højre flankesikring af den russiske 5. Armee foran Lodz. Den fra øst angribende 7. Division fra 4. russiske Armee havde til opgave at omgå den tyske højre fløj af 2. pommerske korps. 48. Res.Div., der her uforvarende blev angrebet, var truet af omgåelse på begge fløje af 96. Res.Inf.Brig. Gennem de fremragende kampe forhindrede 48 Res.Div. ikke alene dette; den truende omgåelse blev aldrig mærkbar for 2. Korps. Regt. 221 var kun ringe indblandet i kampene 3. december; de kom derimod den følgende dag ved Dombrow i kamp med russerne. Med disse begivenheder den 3. g 4. december havde 48 Res.Div. løst den stillede opgave at omgå den russiske sydfløj af 5 Armee, og havde på fremragende måde bidraget til at Lodz den 6. december faldt i vore hænder. 48 Res.Div blev da også rosende omtalt fra højeste sted, og kendte krigsforfattere har i deres værker rosende fremstillet 48. Res.Div. præstationer under slaget ved Pabianice.

Måske er det værd at vide for kammeraterne i 10. Kompanie, at deres daværende kompagnifører, Lt. Hartmann blev begravet syd for Mala på det sted, hvor han faldt, og at en dengang i Mala boende tysk skolesygeplejerske havde erklæret sig parat til at overtage pasningen af graven.

Vi kan være stolte over den daværende præstation af vores regiment, og vil også her mindes dem, der dengang måtte lade deres unge liv.

Natangreb ved Ruda 30.11.1914

Heinrich Peters, Düsseldorf-Rath, Unteroffizier 5. Kompanie

Mandag, den 30. november kl. 0600 løb jeg som vagthavende underofficer omkring i landsbyen for at vække 7. Kompanie. Kl. 7 stod vi klar til afmarch på kirkepladsen. Efter den anstrengende ilmarch dagen i forvejen brændte mine fødder så frygtelig, at jeg næsten ikke kunne træde an. De var kommet sig en smule i løbet af natten, men smerterne var stadig betydelige. Vi marcherede igen afsted gennem øde heder, moser og skovområder. Vejene var ikke bedre. Vi havde marcheret 15 kilometer, som vi kl. 12 holdt hvil på en bakke før Widawa. Udmattet ligger på markerne syd for vejen. Den gyldengule november sol sendte sine varmende middagsstråler ned over vore rækker og tørrede vores sved, der dampende steg op fra os. Som man hørte, ville vi endnu i dag støde på fjenden. Divisionens feltpræst udnyttede tiden under vores hvil, og holdt for os liggende en kort feltprædiken. Han førte os for Gud den almægtige, og anbefaler os til hans beskyttende hånd. Så sagde han en bøn, under hvilken vi liggende tog hjelmen af, og med velsignelse sluttede for mange forberedelsen til evigheden. Det kunne nu komme, som det ville. Vi ville gøre vores pligt til sidste øjeblik og slå hårdt. Sådan tænkte vi alle. Så gik det videre. Vi marcherede nu med marchsikring. Forsigtig fremrykning og de heraf resulterende oftere pauser lettede os marchen. Pludselig kl. 1500 peb de første fjendtlige kugler gennem vore rækker, og allerede var også enkelte såret. De første Kosakpatruljer, hvorfra skuddene kom, forrådte, at vi var i nærheden af fjenden. Øjeblikkeligt kørte en deling af vores artilleri frem og sendte enkelte shrapnels efter de flygtende kosakker, mod den overfor liggende skov og det bagvedliggende terræn. Med kompagnikolonnerne trukket fra hinanden gik det nu videre i retning af skoven, hvori kosakkerne var forsvundet. Allerede ved det begyndende mørke kl. 16 kunne man bag skoven se ildskæret fra en brændende landsby. Vi marcherede direkte i retning af denne. Forsigtig bevægede vi os gennem skoven, hvis modsatte kant vi nåede omkring kl. 1700.

Den brændende Ruda lå omkring 1500 meter foran os lå, hvori der stadig skulle befinde sig russere. Vi skulle fra angribe fra øst og først længer til venstre overskride Widawka. Vi havde næppe overskredet broen, der allerede var besat af vore tropper, før russerne åbnede ild mod vore rækker. I mørket kunne vi intet se, vi kastede os ned

og forsøgte at se, hvorfra skuddene kom. Snart kom ordren: »Kompagniet folder ud og rykker frem, i første omgang langs Widanwka, så længere til venstre«. Hurtig var delingerne trukket fra hinanden, og nu gik det som på øvelsespladsen i Oberhofen i spring frem mod fjenden, hele tiden i tæt kugleregn over marker, sumpe og vandløb der til stor held delvist var frosset til så vi kunne komme over. Artilleriet tav både her og der. Endnu et kort spring, så hed det: »Aflad, anlæg bajonet!«. Det var annonceringen for storm.

Kompagnier og regimenter lå uorganiseret mellem hinanden. Så hævede sig hele linjen. »Fremad, Fremad!« kommanderede førere, og med frygtelige brøl af hurra gik det fremad. Jeg selv råbte mig næsten hæs for at rive de andre med i stormen på de forskansede russere på den næste skovklædte bakke. Ilden hørte op, vi havde taget den fjendtlige stilling og taget mange fanger. I mørket blev angriberne hurtigt samlet; så gik det udfoldet gennem skoven mod den brændende landsby, hvor geværskyderiet endnu ikke var ophørt. Vores højre fløj havde her hårde kampe under russisk MG ild, men kunne trods store tab storme en broovergang og trænge ind i den brændende landsby. Vi fulgte umiddelbart efter, for en dels vedkommende vadende i vand til brystet, og så i ildskæret på den anden side landsbyen den russiske bagage forsvinde i rasende galop. Den første sejr i Rusland var opnået. I lyset af den brændende landsby samledes regimentet, hvoraf enkelte havde forfulgte fjenden i endnu omkring 3 kilometer. Vi havde forholdsvis store tab, men også opnået en flot succes. Vores II. Bataillon kunne tage 380 fanger; to MG blev erobret. Tæt på Widawkas bred blev geværerne sat sammen; hele natte blev lagret i det fri. Enkelte grupper sang »Deutschland, Deutschland über alles« og i lyset af den brændende landsby endda »Stille hat, hellige nat«. I den lange kolde nat under guds frie himmel søgte vi ved bivuakbålene at varme de stive lemmer.

Kort krigsberetning

Oberstlt. a.D. Max Thomas, Heilbronn, kommandør for II. Bataillon

Træfningen ved Ruda den 30. november 1914. II. Bataillon befandt sig i reserve ved 48. Res.Div. Den 30. november omkring kl. 19 overskred den med brigaden Widawka på en bro ved Rogozno, og gik frem til angreb på Ruda. Ruda brændte! Under passage af broen slog meget kraftig infanteri- og MG-ild pludselig ned over tropperne fra retning af højskoven øst for broen. Res.Jäg.Batl. 20, der med dele netop var ved at forpleje ved feltkøkken, måtte hurtigt gribe geværer og gå i stilling. På min ordre foldede min bataljon ud liggende på markerne med front mod den brændende Ruda, to kompagnier fremme, to som støtte. Den fjendtlige ild lå gudskelov for højt.

Bataljonen arbejdede sig frem i skyttelinje. Tabene var i starten ringe. Under den fortsatte fremrykning hørte vi til venstre for os meget kraftig ild ved den længere mod øst liggende skovkant. Dele af Res.Inf.Regt. 222 stod her i hårde kampe mod russerne. Springvis gik min bataljon frem mod det brændende Ruda. Jeg selv begav mig frem, og gik med skytterne frem i angreb. Pludselig opdagede jeg, at de forreste skytter standsede. En del søgte dækning, andre blev bare stående, hvorved der naturligvis øjeblikkeligt opstod tab. Som jeg herpå hastede frem, så jeg, hvordan de første ringe erfarne folk, havde gjort holdt langs en å, der løb langs nordkanten af Ruda, formentlig for at overveje hvordan de kunne komme over. Enkelte skytter var også allerede drejet til højre for her at anvende et spang for at komme over. Jeg sprang øjeblikkeligt ud i åen, mens jeg højt befalede: »Gennem!«. Nu fulgte hele skyttekæden mig. Naturligvis opstod der herunder enkelte – men ringe – tab, da russerne stadig holdt de højere liggende kant af Ruda besat.

Hele bataljonen angreb nu med hurra og fædrelandssange. Ruda blev taget. Nogle russere flygtede, andre, der stadig gjorde modstand, blev taget til fange. Desværre havde flere skytter, der havde forsøgt at anvende det ovenfor nævnte spang, fundet døden under den fjendtlige MG-ild, der lå over spanget. Dagsmålet var nået. Russerne var på tilbagetog. Jeg lod straks poster udstille og ordnede enhederne. Der blev bivuakeret i Ruda. Natten forøg i almindelighed rolig.

Træfning ved Mala-Mierzonczka 3. december 1914. Ved Res.Inf.Regt. 223 var situationen efter min erindring om morgenen den 3. december sådan, at I. Bataillon kæmpede på regimentets venstre fløj, III. Bataillon til højre herfor, og min II. Bataillon som reserve for Regimentskommandør, Freiherr v. Langermann und Erlenkamp i første omgang holdt tilbage.

I/223 kæmpede med kontakt til Naboregiment 222, og kom med denne meget hurtig længere mod nord end III/223, der kæmpede under betydelige vanskeligere forhold foran dens front. Af denne grund blev dele af min II. Bataillon indsat ved III. Bataillon. Mala-Mierzonczka blev hurtigt taget; russerne gik foran Regt. 222 tilbage, og både længere og hurtigere end foran vores II. og III. Bataillon.

Vores regimentsstab befandt sig i den nordlige kant af landsbyen Mala-Mierzonczka som jeg kom tilbage efter en orientering langs den forreste kamplinje, og ville aflægge regimentskommandøren melding om situationen. Jeg fandt ham imidlertid såret i benet af en shrapnel-kugle, og netop ved at blive forbundet. Efter fra kommandøren at

have fået en kort orientering om situationen, overtog jeg som ældste Hauptmann føring af regimentet, som jeg beholdt indtil slaget ved Male.

Under kamphandlingerne foran fronten mod nord, havde dele af regimentet sammen med 222 deltaget i erobring af et russisk batteri. Som nu dele af regimentet, der var komme over Mala. i front stødte på fornyet hård modstand, kom også højre fløj af II. og III. Bataillon pludseligt under heftig ild fra skoven øst for Mala-Mierzonczka. Jeg måtte vende dele af den kæmpende front mod den nu optrædende fjende i denne meget grimme situation, hvilket naturligvis var forbundet med tab. Situationen var yderst farlig. Jeg havde allerede længe anmodet om regimentets MG-deling, som befandt sig bagved ved brigaden, men først efter gentagende indtrængende anmodninger dukkede våbnene op under Vizefeldwebel Kummer. Alle åndede lette op ved deres ankomst; for vi var udsat for stor risiko for at blive knust af dette russiske flankeangreb. De to MG virkede ligefrem fremragende. Man mærkede den strålende succes af deres arbejde på de mindskede russiske angreb mod flanken.

Under hele disse kamphandlinger kæmpede de unge 223'er fremragende tappert. Den yderst kritiske situation på grund af det russiske flankeangreb, måtte også være blevet bemærket af 222'erne, for fører for 22 havde, som jeg senere erfarede, beordret dele af sin reserve frem gennem skovene øst for Duza Mierzonczka til støtte for 223'er. Herunder skete der en meget ubehagelig episode, som jeg personligt observerede i kampområdet. Da vi i første omgang ingen anelse havde om, at der foran vores front kunne optræde tyske tropper, blev de fra øst mod vest forskydende dele af 222, som ikke gik gennem skoven, på afstand antaget for russere.
- en naturlig slutning hos de kæmpende 223'er, der på øjeblikket forståelig var ophidsede over den nedtrykkende virkende flankerende ild. Først gennem min personlige indgreb og de forskellige førere i forreste linje ved II. og III. Bataillon, kunne en ulykke forhindres. Ellers ville der højst sandsynligt være blevet skudt ind i 222'erne, der var på vej for at hjælpe.

Kampen blev afgjort til vores gunst på grund af de brave kompagniers udholdenhed, og særligt på grund af maskingeværernes ankomst. Man ser, hvordan dengang i 1914 de to MG kunne virke, og i hvert fald dertil bidrog for os at redde den kritiske situation.

Personligt gik jeg samme eftermiddag til skoven øst for Mala, hvor jeg sammen med Oberstlt. a.D. Lucke beså de frygtelige tab, russerne havde haft. De lå i skovkanten som mejet ned, formentlig med sikkerhed hovedsagelig ofre for Vizefeldwebel Kummers maskingeværer.

Efter kampen erkyndigede jeg mig, hvordan det var kommet til, at den stedfortrædende regiments-adjudant - den faste var på grund af sygdom en tid på orlov – under hele kampen fra det øjeblik, jeg overtog føring af regimentet, ikke var blevet set hos mig. Jeg havde nemlig givet ham til opgave at sørge for den sårede oberst. Jeg erfarede efter kampen fra brigaden, at den stedfortrædende regiments-adjudant, Lt. Heesch, blev såret af en shrapnel i det øjeblik han havde hjulpet den sårede regimentskommandør op i transportvognen. Begge faldt dermed ud på samme dag som hårdt sårede.

Ved Ruda og Wala

Gustav Vollberg, Frankfurt a.M., Unteroffizier 3. Kompanie

Tydeligere kanontorden og infanteriild lader os i løbet af den 30. november erkende, at vi har nået kamplinjen. Som det begynder at blive mørkt har I. Bataillon et kort hvil bag husene i en landsby. »Antrædning!« og så marcherer 3. Kompanie allerede til højre mod en lille bakke, folder ud her og bliver til dækning af artilleriet. Omkring kl. 21 begynder på én gang vores artilleribeskydning. 2 Kilometer foran os går den ene gård efter den anden op i flammer; På kort tid brænder hele landsbyen. I lyset af flammerne kan vi foran landsbyen se et større vandløb, som vi får at vide, er Warthe (men er Widawka). Russernes rasende infanteriild gør det klart for os, at den første træfning i øst er i gang. To timer ligger vi passivt i den skærende øst vind. Pludselig lyder kommandoen: »Op, fremad i løb, fremad, fremad!«. Ved en sidearm til Widawka ligger vi nu på isen, utålmodig for, hvad der videre skal ske. Russerne skyder for højt; vi har i hvert fald ingen tab. Pludseligt lyder et gevaldigt »Hurra« derovrefra. Den kraftige ild fra russerne bliver mindre og standser så helt. Klokken er 0100. Kompagnier samles og finder underbringelse i en lade.

Kl. 5 træder vi an igen og marcherer til venstre langs Widawka. Efter at vi havde passeret en bro, gik det på den anden bred over aftenens slagmark. Af de her liggende døde kunne vi se, at det var vores søsterregiment 224, der havde stormet. Under vores fortsatte fremmarch blev vi beskudt fra hver eneste skovhjørne og hver eneste landsby, som vi nærmede os. Men enkelte skud fra vores artilleri, der øjeblikkeligt var til stede, sørgede for at vi under fremrykningen ikke blev bremset alt for længe.

Som det begyndte at blive mørkt var vi igen fremme ved en landsby og håbede her at kunne finde et varmere kvarter, men igen blev det ikke til noget. Udenfor landsbyen satte vi geværerne sammen. På grund af russernes

nærhed måtte der ikke tændes bål. Kl. 0500 var der kaffe. Der var intet at spise. Brød havde længe været umuligt at skaffe, og bagagen havde endnu ikke fundet os.

Den nye dag var dårlig begyndt, og bataljonen havde kun marcheret omkring 500 meter, som spidsen allerede blev beskudt. I kompagnifront gik det derfor til venstre fra vejen mod en i morgensolen liggende mindre skov. Under spring over en halv tilfrosset å fik enkelte et ufrivilligt køligt morgenbad. Gennem knæhøje blåbærbuske kunne vi snart se skovkanten foran os. Så begyndte en kraftig russisk infanteriild. Det bragede i trækronerne og grene faldt ned, Vi lå der, med næsen tæt på jorden; enkelt klaprede med tænderne dels af kulde, dels af skræk. Bataljonskommandøren gik frem med stor ro og vippende hjelmspids. Første og anden kompagni foldede ud, tredje og fjerde fulgte snart efter. Vi kom ind i skoven. Det var i mellemtiden blevet lyst. Foran os lå et bredt, nøgent område, ingen træer, ingen græs og omkring 1000 meter derfra en lang udstrakt landsby. Her havde russerne gravet sig ned. Infanteri- og shrapnelild fald over os. Det kunne blive kønt. »I løb, fremad, fremad! – fald ned! Fremad, fremad! – fald ned!« Sådan gik det hele tiden. Der var næsten ingen tid til at puste ud. På trods af vinterkulden løb svenden fra under hjelmen.

På den måde kom vi ind omkring 200 meter fra fjenden. Pludseligt, næsten klar til næste spring, kom signalet: »Anlæg bajonet!«. Liggende blev den gravet frem. Så: »Fremad, fremad!« Den matte klang af trommer blandede sig ned de lyse signaler fra trompeterne, og næsten overdøvet af vores høje »Hurra«. Russerne gav op. Med hvide klude om bajonetter vinkede de fra graven. De første sprang op af graven, stak gevær med bajonet ned i jorden og hævede hænderne højt. Enkelte flygtende på hesteryg blev taget på kornet, men uden succes – ophidselsen var for stor til en præcis skydning. Hurtigt blev de nærmeste huse gennemsøgt; en håndfuld sauerkraut med et par saltede kartofler blev herunder puttet ned i en handske, er hang på seletøjet, og så gik det videre i retning af en bakke. Herfra blev der fortsat skudt svagt. Som vi nåede frem, beskød russisk artilleri os med kardæsker. Bæsterne eksploderede midt mellem os. Jeg blev såret sammen med flere af kammeraterne, og vi blev liggende. Høje hurra fortalte os, at russerne også derfra var blevet fordrevet. Under turen tilbage mødte vi regimentskommandøren. Han havde armen i slynge, da også han var såret. »I har gjort det god i dag! Kom hurtigt tilbage!« råbte han til os.

7. Komp. den 3. december 1914

Hermann Holzhey, Frankfurt a.M., Kriegsfreiwilliger 7. Kompanie

I de fremskredne aften den 2. december gik II/2223 i stærk kulde over åbent terræn, senere til ro i primitive huskvarterer. Som allerede dagen i forvejen, havde også denne dag forplejningen svigtet under ilmarchen. Derfor fordelte fører for 7. Kompanie, Lt. Wex, til hver enkelt af de forbipasserende folk et rekvireret brød. Meget tidlig den 3. december blev der trådt an til videre march, uden kaffe og uden brød. Efter gårsdagens meget triste, tågede vejr, trak det ved daggry op til et vidunderlig rødt daggry, hvor den vigende skumring varslede en frisk, klar vinterdag. Stemningen ved II/223 var god og selvsikker. Det lød sig, at man tidligt denne dag skulle rykke i kvarter som kompenserer for den foregående dags indsats. Landsbyen Karczymy blev passeret; Bag denne blev der langs Grabia i åbent terræn holdt hvil. Muntert sludrende stod folkene omkring. Man talte om hjemmene og luftede muligheden for, igen at kunne fejre julen derhjemme. I denne stemning var det ikke påfaldende, da bataljonsfører Major Thomas kalde kompagniførerne til sig.

Nu hastede de tilbage til deres kompagnier og i det fjerne gjaldede bataljonsførerens stemme:

»Antrædning! Bataljon opstilling til kamp! Kamptræn bag brigaden!«

Forbavselse og overraskelse sås i ansigterne på folkene, der ordnede sig i gruppekolonne; vidt og bredt var der ingen tegn på, at fjenden var i nærheden. Tøvende blev der taget gevær ved fod; så kom nye ordre: »7. og 8. Kompanie i forreste linje, 5. og 6. i reserve«.

Som befalet trak skyttelinjerne hurtigt fra hinanden, vadede gennem Grabia efter at ordren til at rykke frem var givet, trådte ind i en bagved liggende skov, svingede lidt til højre og nåede snart frem til den modsatte kant af skoven. »Dækning!«

Foran skoven bredte der sig et åbent ager og græsterræn, omkring 1000 meter bredt; Bagved, parallel med skovkantgen, løb en vej nord-syd; tavse lå her de vidt spredte huse i landsbyen Mala-Mierzonczka. Der herskede en fuldstændig stilhed. Ved de liggende skyttelinjer drøftede regimentskommandøren Freiherr v. Langermann og bataljonsfører situationen. Nu faldt der enkelte skud fra kanten af landsbyen.

Så gav Hptm Thomas fører for 7. Kompanie et tegn. Lt. Wex rejste sig; en kort, formløs kommando: »7. Kompanie fremad!« Som på øvelsespladsen rejste kompagniet sig hurtigt op og styrtede sammenbukket frem mod kanten af en foran liggende sænkning i terrænet. Så spyede på én gang en rasende ild fra kanten af landsbyen. »Dækning!«. Mens 7. Kompanie forsøgte at erkende de russiske stillinger og optage skydningen, sprang til venstre 8. Kompanie ligeledes frem fra skoven i storm. På et øjeblik var stilheden blevet brudt af en utrolig kamplarm. I

bragene fra infanteriilden, raslen af geværlåse, de fjendtlige skuds fløjten, blandede sig førernes kommando og skrig fra de ramte. Hurtig blev tabene mærkbare. Delingsvis arbejdede kompagnierne sig fremad. Pustende løb vi hen over den ujævn landbrugsjord. Udmattede kastede delingerne sig et øjeblik igen ned for at få vejret, samtidig at de skød mod den langsomt genkendelige position med hænder, der ryster af udmattelse og spænding.

Uafbrudt under fjendtlig ild kom de tyske linje efterhånden nærmer kanten af landsbyen. En fremskudt russisk stilling, fuld af døde og sårede, blev løbet over ende og den sidste modstand nedkæmpet. Bag en skovklædt bakke reorganiserede 7. Kompanie en sidste gang før den sidste storm. Ingen var i stand til at snakke. Folkene var grebet af en enorm ophidselse; med en mærkelig følelse så de fra dækningen tilbage på angrebsområdet, hvor et stort antal kammerater var blevet liggende døde eller sårede. Uden ordre anlagde de alle bajonet.

Så stormede resterne af 7. Kompanie over den beskyttende bakke i et sidste spring. Endnu engang piskede det rasende fra alle huse; endnu engang faldt kammerater. Så var landsbyen nået. »Sænk geværet!«. Under brølende hurra, der som en lettelse fjernede frygten, gik det gennem gaden til den modsatte kant. Stående skød folkene efter de vigende russere.

Sammen med 7. Kompanie var også 8. Kompanie trængt ind i landsbyen. De talrige russere, der kom ud af husene, ydede dårlig nok stadig modstand, men lod sig for største delen tage til fange. Bataljonsføreren befandt sig midt i angrebet; hans opslåede røde frakkekrave lyste langt væk.

7. Kompanie blev på grund af dens store tab trukket ud af kampen; de øvrige tre kompagnier vendte deres opmærksomhed mod en fjende, der dukkede op fra en ny front.

Om aftenen den 3. december gik II. Bataillon i Mala-Mierzonczka over i hvil. De døde og de sårede, venner og fjender, blev samlet ind. Senere samlede sig kammeraterne omkring et mægtigt lejrbål. De krumbøjede skikkelser kaster lange skygger; under stille visesang, tænkte alle på dagens ofre …

Kampe ved Mala-Mierzonczka den 3. december 1914

Heinrich Peters, Düsseldorf-Rath, Unteroffizier 5. Kompanie

Om morgenen den 3. december afslørede kanontorden i nærheden, at en ny træfning var i gang. Denne dag skulle blive en æresdag i historien om vores unge regiment. Vi mødte efter en kort march ved Mala-Mierzonczka en stærk forskanset modstander med et stærkt artilleri. Denne landsby lå i en lille dal, omgivet af skovklædte bakker, for hvis fod russerne havde anlagt deres skyttegrave. Først drejede det sig om at storme landsbyen og herefter, så hurtigt som muligt, at lå de bagved liggende bakker. Det skrånende terræn foran landsbyen fik os hurtigt til at storme, der på dette sted og også bag landsbyen kostede os betydelige tab. Det er beundringsværdig hvordan vores folk rykkede frem. Jeg tror på, at de kan stå på lige fod med de andre unge regimenter, hvis aktiviteter nu er anerkendt overalt.

Vores kompagni fulgte i anden linje omkring 100 meter bag første linje på højre fløj. Netop som vi var kommet gennem landsbyen, kom vi pludseligt under kraftig beskydning fra en bakke på højre flanke. Kompagniet svingede øjeblikkeligt mod højre og optog skydningen i den retning. Mens vi langsomt gravede os ned, stormede de øvrige kompagnier videre ligeud og erobrede bakkerne bag landsbyen og den efterfølgende landsby Duza-Mierzonczka. De stormende tropper var allerede forsvundet bag bakken til venstre, da en mand fra 8. Kompanie pludselig dukkede op på toppen af bakken, vinkede, mens han gik langs en russisk patronvogn. Da der tilsyneladende var behov for hjælp, blev jeg med 5 frivillige sendt frem gennem kugleregnen til bakken; her fandt vi yderligere 6 russiske patronvogne, hvis sårede heste ikke kunne komme længere. Den russiske bagage var blevet overrasket af vores bataljon og beskudt. Kuskene, de fleste hårdt sårede, lå i deres smerte på jorden. Jeg vil ikke glemme bønnerne fra en hårdt såret russer om hjælp, hvilket desværre under den kraftige beskydning ikke var mulig. Da jeg senere så ham, var han allerede død. Vi spændte nu de sårede heste fra og fik patronvognene flyttet om bag nogle huse i en landsby bag bakken.

Klokken var blevet 13 som vi igen ville tilbage til kompagniet. Under vejs kom vi imidlertid pludselig under heftig artilleriild. »Dækning!«, råbte jeg til mine folk, og alle trykkede sig længst ned i fure i marken for ikke at blive ramt af en omkring flyvende metalstumper. Det bragede til højre og venstre, foran og bagved os. Hele tiden slog jernstumper hårdt ned i den frosne jord. Vi blev uden at røre os liggende til ilden igen døde ud; så sprang vi enkeltvis tilbage til de skyttegrave, vores kompagni i mellemtiden havde etableret. Her havde man fulgt vores bevægelser, og havde allerede opgivet os på grund af artilleriet. Da snart efter 8. Kompanie dukkede op på de overfor liggende bakker, var faren for os overstået. Russerne flygtede i masser over bakkerne, men blev herunder effektivt ramt af vore maskingeværer. Som det blev mørkt, gik vi i nødkvarter. Bataljonskommandør havde ladet det være op til kompagnierne at rekvirere mad, når det var nødvendigt. Vi spiste, hvad vi fandt. De faldnes tornystre blev gennemsøgt efter spiseligt og nødrationer (eisener portionen) gennemsøgt. Selv de fangne russere måtte

aflevere dele af deres brødrationer. Efter at der var udstillet sikringer til alle sider, lagde vi os til at sove så godt det kunne lade sig gøre. Vi havde en svær, men ærefuld dag, bag os.

Efter indtagelsen af Lodz

Generelle situation 6. december 1914 – januar 1915

Efter indtagelsen af Lodz viste sig forfølgelsen af russerne syd for Bzura næppe lovende. Mackensen bevilligede derfor den sydlige fløj af sin Armee den 7. december som hviledag. Res.Inf.Regt. 223 tilbragte dagen i den med enheder fra 48. Res.Div. overfyldte Tuszyn. Marchen til Tuszyn var meget anstrengende i mørket, ad dårligt anvendelige veje gennem en sumpet urskov. Alligevel blev hviledagen i Tuszyn afbrudt før tid. Allerede først på eftermiddagen blev forfølgelsen af russerne genoptaget. Korps Gerok nærmede sig Wolborka-afsnittet i nærheden af Czarnocin, i hvis nærhed jernbanelinjen Warszawa – Wien løb igennem. Da der i II. Armeekorps område nord for Dalkow opstod et hul, blev Brigade Rott indsat her. Brigade Stehr overtog dens hidtidige stillinger langs Wolborka, men allerede hen på aftenen den 7. december blev Brigade Rott igen afløst af elementer fra Division Menges. I mellemtiden havde kavaleridivisionen syd for Korps Gerok været i hårde kampe, og det blev nødvendigt at sende Brigade Rott mod syd til sikring af kavaleridivisionen.

For den 10. december havde AOK planlagt et angreb langs hele linjen, men på grund af svækket kampkraft og mangel på ammunition kunne den mod syd tilstødende Armee Woyrsch ikke som planlagt deltage. Ydermere måtte man regne med et russisk angreb på venstre fløj af Armee Woyrsch, der ville ramme Korps Frommel. General v. Linsingen ville i første omgang træde russerne i møde, men fandt ingen accept ved AOK. Det syntes tvivlsomt, om Korps Frommel sikring ved Petrikau, sammen med Division Menges var tilstrækkelig til at beskytte armeens flanke. 48. Res.Div. blev derfor trukket til som forstærkning. Herigennem forklares også Res.Inf.Regt. 223 marcheren frem og tilbage i tiden mellem 10. og 13. december. Regimentet var den 13. december igen tilbage i sine gamle stillinger ved Tychow.

Situationen for Korps Gerok var den 14. december næsten uforandret i forhold til dagen før. Korpset blev tildelt 3. Inf.Div fra II. Armee og Brigade Schmiedeke fra Korps Breslau. 9. Armee angreb trængte kun langsomt frem. Efter opsnappede russiske radiosignaler kunne man imidlertid forvente en yderligere russisk tilbagetrækning den følgende dag.

Den succesfulde østrigske kamp syd for Krakow, der begyndte den 3. december, hvori også 47. Res.Div fremragende havde deltaget i slaget ved Limanova-Lapanow, havde haft virkning. Alligevel var østrigernes situation vanskelig. For de senere kampe i Karpaterne er det værd at vide, at Armee-gruppe Pflanzer-Valtin i disse decemberdage i Bukovina ikke længere var herrer over russerne, der trængte frem til forbundsfællens landområde. Ved Dukla-passet havde russerne nået toppen af bjergene og til dels havde de allerede overskredet dem, og stod foran indbrud i Ungarn. Den østrigske hær mistede mandskab gennem hårde kampe i de forudgående måneder, og havde udfald på grund af sygdom og upålidelighed. Gennem yderligere succes langs Bzura regnede man dog stadig med at kunne gøre sig mærkbar overfor russerne i Polen og særligt i Tjekkiet. Gennem udnyttelse af sejren ved Limanova og ved at trænge dem tilbage, være i stand til positivt at påvirke kampene i Galicien.

Det russiske XIV. Korps trak sig natten til 15. december tilbage fra Petrikau. Højre fløj af 9. Armee og dele af venstre fløj af Armee Moyrsch skulle herefter i fællesskab gennemfører en sondering i retning af Petrikau. I mellemtiden angreb russerne kraftigt nord og syd for Bzura. Af denne grund ønskede AOK et aflastende indgreb fra Armee Moyrsch og den tilsluttende 2. Østrigske Armee.

Natten til den 16. december trak fjenden sig imidlertid tilbage foran den samlede front af disse armeer og den længere mod syd tilstødende 1. Østrigske Armee. Længere mod nord ydede han dog modstand. Tidligt på formiddagen greb 48. Res.Div., der igen var vendt tilbage fra flankesikringen, russerne langs jernbanelinjen og tiltvang sig overgang over Wolborka. Herunder havde Res.Inf.Regt. 223 til opgave at storme banegården Wolborka, Remiszewice og Bendkow. I dette område lærte vore tropper for første gang de næsten forbilledlig anlagt og udbyggede russiske stillinger at kende, der også senere aftvang erkendelsen af, at russerne på dette område var overlegne og forud. På den anden side syntes det ubegribelig, at de fra en sådan stilling ofte hurtig og let kunne fordrives. Selv den simpleste mand hos os var overbevist om, at russerne aldrig så let ville kunne fordrive os fra sådanne godt udbyggede stillinger.

På nordfløjen af 9. Armee indtrådte der ligeledes et fuldstændigt omslag. Russerne kunne ikke længere holde stand mod de konstante, hårdnakkede tyske angreb. Han var blevet mør. Han forsøgte nu at redde sig gennem en tilbagetrækning, og vi så ham den 17. december under tilbagetog lang hele fronten foran 9. Armee. Vejrforholdene lægger en dæmper på den planlagte omgåelse af hans fløje med 9. Armés. Tøvejr og regn forvandlede de i forvejen ret elendige veje til en tilstand, hvor det dårligt var muligt at komme frem. Opklaring fra luften faldt væk på grund af den herskende tåge, og snart var føling med fjenden gået tabt. Alligevel stod 9. Armee den 18. december i en næsten snorlige linje langs Rawka frem til Pilitza syd for Rawa. Der blev fra vores side forventet en fortsat russisk tilbage trækning.

Den 19. december forstærkedes den russiske modstand igen. På baggrund af opsnappede radiosignaler måtte det antages, at de ville yde heftig modstand bag Rawka-Bzura. Korps Gerok og de ham underlagte 1. Garde-Res.Div og Korps Frommel stod den 19. december om aftenen sydøst og syd for Rawa. De var dermed de længst mod øst fremtrængte. Længere til højre var 2. østrigske Armee stadig 15 kilometer bagved og til venstre var det tilstødende XI. Korps endnu ikke nået frem til Rawka. Regt. 222 stod denne dag under de hårdeste kampe ved Male.

Højre fløj af 9. Armee (Korps Frommel og Gerok) var ikke den 20. december i stand til at udnytte deres fremskudte stilling, da de følte sig truet fra syd. Mellem østrigerne og 9. Armee var der opstået et stort hul. Korps Frommel indtog derfor som flankesikring front mod syd.

Ved Armee Woyrsch kom forfølgelsen til standsning; man forlangte 1. Garde-Inf.Div. tilbage. For at kunne frigøre denne division på den yderste højre fløj af 9. Armee, måtte der gennemføres troppeforskydninger. Division Menges og Korps Posen måtte marchere mod syd fra deres placering i anden linje sydvest for Rawa. Kavallerie-Korps Frommel tog den 21. december opstilling på højre bred af Pilitza. Da russerne imidlertid var blevet forstærket, lykkedes det ikke korpset at sætte over floden, tværtimod blev enheder syd for floden i nærheden af Tomaschow trængt tilbage. Dette truede højre fløj af 9. Armee og krævede en beskyttelse af den 30 kilometer dybe flanke. I den nordlige del af 9. Armees område gjorde vejrforholdene en fortsat fremrykning umulig. En vis stilstand trådte dermed ind i kampene om Rawka. Regiment 322 gik ved Sanogoszcz i permanent stilling. Kun syd for Pilitza kunne angrebet den 25. december igen optages, hvorunder Korps Posen i juledagene kunne tage omkring 2.000 fanger. Et almindeligt forventet russisk angreb i juledagene udeblev. I disse dage blev det også besluttet at indstille angrebsbevægelser i Rawka-Pilitza området, da enhederne efter de foregående ugelange kampe ikke længere var fuldt anvendelige, behøvede hvil og forstærkning fra vest, der i første omgang ikke kunne forventes. Der blev nu også her i øst gået over til stillingskrig. 9 Armee havde under syv ugers kampe ydet en stor indsats. Den havde slået tre russiske armeer. Korps Gerok og dermed 48. Res.Div. og Res.Inf.Regt. 223 havde dermed bevist, at de også var anvendelige enheder i bevægelseskrig. I de første dage af januar forlod 48 Res.Div. 9. Armee, og blev transporteret til Karpaterne til indsættelse her.

Efter slaget ved Lodz

Kort optegnelse efter hukommelsen – Oberstlt. a.D. Max Thomas, Heilbronn, fører for regimentet.

6. december opstillede regimentet, som jeg siden eftermiddag den 3. december havde ført for den sårede Oberst v. Langemann, i en skov omkring 1200 meter foran den russiske stilling. Angrebsbefaling. Om natten blev der brudt op og rykket frem. Til den store overraskelse var de fjendtlige stillinger imidlertid rømmet – Omkring kl. 0700 kunne jeg trække feltkøkkener til og til stor glæde for folkene drikke kaffe.

En lille episode under denne pause i fremrykningen. Jeg gik med min ordonnansofficer og 2-3 folk frem foran stillingen i et brandbælte. Pludseligt dukkede en russisk dobbeltpost op med anlagt bajonetter. Jeg greb den ene i struben, som skreg frygteligt, og tog ham til fange, den anden løb væk. Min ordonnansofficer ville skyde efter ham, men revolveren svigtede desværre. Manden forsvandt i skoven. Posten var tilsyneladende blevet glemt under den russiske tilbagetrækning.

Den 7. december forløb rolig. Russeren var endnu engang væk. Om eftermiddagen kom ordren til at fortsætte forfølgelsen. Det blev til en uhyre vanskelig natmarch. Natten var meget sort; desuden gik det gennem skov, og til sikring mod overraskelser måtte der til højre og venstre udsættes sidepatruljer med afsikrede geværer. Om morgenen den 8. december blev den stærkt belagte Tuszyn nået. Desværre blev pausen i og omkring denne landsby ikke af længere varighed; om eftermiddagen blev hele regimentet igen sendt frem i forfølgelse.

Natten til 16. december blev der befalet angreb på den fjendtlige stilling langs jernbanelinjen Baby-Bendkow. Omkring kl. 10 rykkede hele regimentet frem mod den fjendtlige stilling. Omkring 2.000 meter åbent terræn lå foran den stærkt befæstede russiske banelinje. To bataljoner i forreste linje, en holdt jeg som min reserve tilbage ved godset. I starten gik fremrykningen meget glat fremad, men snart opstod store tab, der måtte erstattes fra min

reservebataljon. Regimentsstaben forlod godset og gik om eftermiddagen med frem. Kort før vi forlod stedet, ankom en Landwehr-Kavallerie-Rittmeister, der absolut med sin eskadron ville deltage i angrebet. Jeg måtte imidlertid gøre ham opmærksom på at et angreb til hest næppe ville fører til succes, og at jeg med regimentet formentlig alene ville være i stand til at tage den fjendtlige stilling. Ritmesteren ville imidlertid deltage i angrebet, og placerede sin eskadron klar i en sænkning til venstre mod fjenden. Kort efter så jeg fra min observationspost ved Gods Czarnocin de første fjendtlige shrapnel eksploderer over eskadronen. Da jeg om aftenen kom tilbage til godset, fik jeg at vide at ritmesteren allerede var blevet begravet; har var blevet ramt af en af shrapnelene.

Regimentets angreb gik i midten langsommere frem end på højre fløj, hvor der var kontakt til Brigade Rott, der gik godt frem. Alligevel gik det dog fremad, selvom jeg hele tiden måtte erstatte tab. Regimentets stab befandt sig med anden linje. Hen på aftenen mindskedes den fjendtlige ild, og regimentet gik over i storm på den fjendtlige stilling. Russerne veg under store tab. Dagens mål, jernbanelinjen, blev nået. Regiment 223 havde lykkeligt overstået en hård kampdag og havde sejret. De vigende russere blev forfulgt på den anden side jernbanen. Da der fra division kom ordre til overgang i hvil, blev der udstillet forposter. På ordre fra division returnerede regimentsstaben tilbage til Godset Czarnocin. Her og i nærheden havde lægerne opstået deres forbindepladser, som jeg besøgte den aften. Foruden de hårdt og let sårede var der desværre også et antal døde. Det havde, som sagt, været en hård dag, dette angreb. Næste morgen fortsatte forfølgelsen. Jeg havde tidligt udsendt patruljer, der allerede havde nået en landsby foran os, selvom vores artilleri stadig beskød denne. Hurtigt sendte jeg regimentsadjudant, Rittm. du Bois, til artilleriet for at få standset skydningen på landsbyen. Gudskelov var der ingen tab ved patruljen. Russerne gik yderligere tilbage, og vi fulgte efter. Den 19. december standsede russerne endnu engang ved Male, nogle kilometer syd for Rawa. Regimentet nåede Male over Krzemienica. Den blev i løbet af natten trukket frem i kampstilling ved Male. Til højre for regimentet lå Res.Inf.Regt. 222. Brigade-kommandør Stehr befandt sig ved Res.Inf.Regt. 223. Man var i tvivl om, hvorvidt der skulle angribes allerede i løbet af natten. Forposter havde kampføling med fjenden. Situationen var imidlertid ikke helt afklaret, og General Stehr tog i første omfang afstand fra et angreb. Dette var lykkelig for regimentet, for havde den angrebet, ville den, som det næste morgen blev klart, være løbet ind i en fælde. Res.Inf.Regt. 222 til højre for os havde med dele angrebet. Næste morgen efter en kold, fugtig nat, havde russerne igen forladt deres stillinger, og trukket sig tilbage bag Rylsk, en sideflod til Rawka. Under den fortsatte forfølgelse af fjenden kom regimentet herefter til Sanogoszcz.

Som observatør på et hustag

G. Weber, Wiesbaden, Sergent 7. Kompanie

16. december 1914. I dag forventes en storm på jernbanedæmningen. Jeg står netop på gaden udenfor vores kvarter, og allerede havde regimentsfører, Hptm. Thomas, fået øje på mig. På hans spørgsmål, om jeg havde en kikkert, måtte jeg bekræfte. Derfor fik jeg opgaven at klatre op på taget af det overfor liggende hus, og herfra følge fjendens bevægelser, og om muligt finde de russiske artilleristillinger. Sidstnævnte havde os nemlig allerede i et par timer på en ubehagelig måde beæret os med deres hilsen. Et hus i vores indkvarterings C var allerede gået op i flammer. Jeg fik kast i yderligere to mand, skaffer mig en lang stige, der kunne nå taget af huset, hvor jeg skal indrette min observationspost, og hurtigt er jeg oppe. Det er meget vanskeligt at klatre op ad stråtaget, da man let glider, eller stråtaget giver efter under foden. For en god idrætsmand er det dog ingen hindring, og hurtigt er jeg oppe på tagryggen. Med min bajonet huggede jeg hurtigt åbninger i tagryggen, så fjenden ikke så let kunne få øje på mig. Geværkugler susede i stor antal fra banedæmningen ind i taget og henover. Hvert øjeblik måtte jeg også være indstillet på, at en granat slog ned i det let byggede hus; så ville min tid som observatør være forbi. Jeg havde i begyndelsen beholdt hjelmen på hovedet. Den må være kommet for meget til syne over taget, for hurtigt betænkte russerne mig med et par velsigtede skud. Naturligvis tog jeg hjelmen af og fortsatte så uforstyrret min observation.

Hele området lå åben for mig. Lige overfor jernbanedæmningen så jeg ind i den af russerne besatte landsby K. og lidt til venstre herfor, de skydende fjendtlige kanoner. Bag C. stod vores artilleri og skød ganske passende ind i den foran os liggende skov og landsby. Hvert nedslag kunne jeg tydeligt observerer. Men hvad skete der langs banedæmningen? Med den største uforskammethed løb russerne omkring. Jeg kunne i min kikkert tydeligt se, hvordan de gravede. Øjeblikkeligt gav jeg melding til regimentsføreren og bemærkede hertil, at det ville være tilrådeligt kraftigt at lægge banedæmningen under artilleriild. Desværre lagde føreren ikke stor betydning heri, og beskydningen udeblev. Endnu om aftenen skulle det vise sig, at hvor ret jeg havde haft, og hvor stærk fjenden bag jernbanedæmningen var forskanset. Efter at jeg havde ligget på taget i omkring 2 timer i den iskolde vind, var min opgave færdig. Med stige lemmer klatrede jeg igen ned. Kampen var allerede begyndt. I hurtige spring under den heftige infanteri- og artilleriild arbejde vores skyttelinjer sig frem mod banedæmningen. Mange blev liggende for aldrig igen at rejse sig, herunder også vores underofficerer, de kære kammerat Zimtek og Dern. Med storm blev

banedæmningen indtaget. Fjenden blev under tilbagetrækning tilføjet betydelige tab. Bag banedæmningen og i landsbyen K ligger de døde strøet overalt, et skrækkeligt syn.

Åh, hvis blot feltkøkkenet ville komme

B. Pfister, Frankfurt a.M., Gefreiter 3. Kompanie og Telefon-afdelling

I Polen var lange marcher dagsordenen. Derfor var der desto mindre at spise. Vi sultede ofte mere eller mindre. Efter siden krigen brød ud gentagende gange havde skiftet ejermand var landet næsten totalt udplyndret. Det var derfor forståeligt, at der i landsbyerne kun med største nød og besvær var muligt at finde noget spiseligt. I de store markeds- og småbyer, hvor jøderne for en stor dels vedkommende sad på handelen, var der endnu noget at købe, men hvor han gerne pressede priserne i vejret eller forsøgte at snyde os. I disse mere velsignede områder kom vi imidlertid kun sjældent under marcherne. Der var ofte dage, hvor der overhovedet ingen forplejning blev givet! Også de forbi kørende artillerister, som vi derude almindeligvis som meget venlige havde lært at kende, svigtede her. Alligevel havde de normalt mere at spise end vi stille »rejsende« i det vidt strakte Polens sandørken. Særlig slemt var det for vores lille August Chr. Når August på en af artilleriets prodse opdagede en and eller et stykke flæsk, løb mundvandet på ham. Han havde formodentlig hørt noget om et feltkøkken; men de var for det meste usynlige. August udtrykte derefter fornemmelsen i maven i sukket: »Ah, hvis da bare feltkøkkenet ville komme!«. Dette ønske skulle efterhånden blive det bevingede ord i vores afdeling. Når man sådan i timevis med hængende hoveder traskede gennem det øde landskab, når alt snak var forstummet, kunne suk fra vores August altid bringe mere liv i marchkolonnen. Pludselig mente man gennem disen i det fjerne at have set feltkøkkenet. En anden bekræftede dette, men August var ikke klar over, at der blev gjort grin med ham; Tværtimod voksede hans håb om en snarlig fodring. Denne lille joke havde i hvert fald en opmuntrende effekt på alle, og sulten var en overgang glemt.

Men en dag var feltkøkkenet faktisk nået frem, August forstod mesterligt straks at komme ind i den opståede kø. Han var allerede begyndt at tælle ned: »nummer 30, 20, 10«. Efterhånden fik han luften af bønne-ærtesuppe i næsten. Han kom hele tiden nærmere. Så blev det manden foran, der var forrest. Kogekar og redskaber var indsatsklare. Så lød den høje befaling: »Alle klar! II. og III. Bataillon klargør til kamp!«. Det var i området ved Zielonka-Krug på Rawka. Manden foran fik sin mad. August var den første, der måtte gå tomhændet væk. Hvilket uheld! Men det hjalp ikke at jamre. Køkkenet fik i sådanne tilfælde travlt, de måtte ikke komme ind i kamplinjen. August var utrøstelig og kunne næsten ikke beroliges i de næste dage. Disse dage så vi overhovedet ikke feltkøkkener mere. Til Augusts store ærgrelse kom der for alvor gang i fjolserne; thi den, der har skaden, behøver ikke bekymre sig om latterliggørelsen.

Et par dage senere, det var i Tychow, kom vi i kvarter på en polsk bondegård. Bonden indså hurtigt den tiltrækningskraft, hans høns havde på vore kogekar. Klogelig havde han derfor bragt dem alle i sikkerhed. Med stort besvær havde to kammerater mod betaling kunnet erhverve et fjerkræ. August kom til kort. Bonden kunne end ikke bestikkes med penge. Så ville August i det mindste sikre sig hønsenes naturprodukt: »æg«. Hvis August havde lært sig polsk, eller bonden tysk, ville det have være ligetil. Men hvordan kunne han gøre sit ønske klart? I Frankrig havde en kammerat kunnet hjælpe på sit skolefransk. Men her….! Alligevel var August ikke forgæves forblevet uden høne. Efter lang tids frem og tilbage, fandt han en udvej. Han gik ned i knæ, krøllede en avis sammen og lod kunstværket falde til jorden i forlængelse af hans rygsøjle. Bonden forstod dette sprog og førte vores august til... møgdyngen! Alle i nærheden lo. Men August lod sig ikke slå. Han gentog forestillingen én gang til, men glemte denne gang ikke at »gokke«. Den polske bonde forstod denne gang; August hørte det, der allerede var gået over i hans polske ordforråd: Niemma niz!«. Vores kammerat havde nu intet andet valgt, end at fortsætte med at gumle på sin brødskorpe, han havde haft med fra Frankrig.

August blev 14 dage senere så rigeligt kompenseret. Ved mørkefald nåede vi den 21. december frem til et brændende gods. En del var endnu ikke nået af flammerne. På en nærliggende mark løb nogle kører rundt med fyldte yver. De blev med det samme malket efter alle kunstens regler af »sagkyndige«. En yderligere overraskelse ramte os. August hørte et afslørende knirke og pludselig havde han i en kælder opdaget i massevis af "kogekars aspiranter". Vi fik alle en andel heri. August selv hentede tre stykker. Hurtig blev hønsene plukket; så rene som hjemme hos mor, behøvede de jo ikke at være. Det var et muntert syn at se omkring 20 mand, alle optaget af det samme arbejde, men til syden kom det ikke mere. Pludseligt stod afløsningen i døren i form af landeværn-folk, og vi måtte marchere videre med det samme. Hurtigt blev fjerkræet stuvet væk i og på tornystrene, og videre marcheret. Løberiet sluttede først to dage sener. Vægten af »aben« trykkede gevaldig; enkelte havde allerede smidt deres bytte væk. August var imidlertid blandt de snu. Han havde en anelse om den snarlige hvil og slæbte ufortrødent videre med sin byrde, og fik som belønning sin feststeg i juledagene.

Erindringer fra Russisk-Polen

Heinrich Peters, Düsseldorf-Rath, Feldwebel 5. Kompanie

Den 5. december 1914 omkring kl. 0500, det var buldrende mørkt, fik Kammerat Rus og jeg til opgave, med en gruppe at undersøge den foranliggende landsby Grabinowka for fjender. Vi tjekkede vore geværer, anlagde bajonet og begav os i mørket på vej. Vi begyndte i den højre kant af landsbyen. Forsigtigt sneg vi os om husene og undersøgte enkelte lader. Intet! I næste hus så vi lys. Vi kikkede gennem vinduet og så kun en polsk familie, der tilsyneladende ikke sove. Altså derind og spørge til russerne. Så meget polsk kunne vi ja allerede, og lærte hele tiden nyt. Rystende fortalte de os, at fire russere havde været der for omkring 20 minutter siden for at hente mælk. Der skulle være flere af dem i landsbyen. Altså forsigtig til næste hus. Igen lys! Den forreste af os kikkede ind ad vinduet og hviskede til os: »De er herinde«. Forsigtig omringede vi huset og spærrede udgangene. Så et slag på ruden, så den klirrede, og med et vildt brøl råbte vi: »Ud!«. Bange greb de deres geværer, man skød ikke. Vi lagde an og viste dem vore bajonetter; så kastede de deres geværer væk og tog hænderne i vejret. »Ud!« råbte vi igen; så kom fem mand ængstelig ud af gården og smed hurtig deres patrontasker, brødposer og øvrige udrustning, som havde de indøvet det. Ellers var der ingen i huset. Vi førte de fem mellem os hurtigt tilbage i morgengryet, for på den foran os liggende bakke kunne vi se kosakker; og i landsbyen skulle der være flere russere. I første omgang måtte vi jo være tilfredse, og vi havde stor moro over hele sagen.

Det var den 16. december 1914. Vi havde sovet godt om natten, og var i gang med at spise morgenmad. Så kom kl. 8 ordren: »Alle, der endnu er i landsbyen, i skyttegraven!«. Vi vidste, hvad det betød. Vi så igen døden med sin le svæve over slagmarken. Hurtigt pakkede vi sammen og marcherede nu, som beordret, mod fronten. Også erstatningsmandskabet kom med. »Klargør til angreb! Rens og kontroller beslagene til bajonet«. Så endnu et par ord til en god ven: »Vi bliver sammen«, så kl. 0900 den kraftfuld kommando: »Fremad!« 5. Kompanie havde højre fløj og skulle gå løs på landsbyen Biezywoda. Uden at tænke eller tøve, kravlede vi op ad graven, klatrede over brystværnet og gik i langs, tynde rækker frem mod fjenden. Vi var imidlertid dårligt nået et par skridt fra graven før der fra front og højre fra banedæmningen kom en storm af blykugler imod os. De fløj højre og venstre så tæt forbi ørene på os, at man et kort øjeblik kunne mærke den varme luft. Men når man hørte lyden, var skuddene allerede fløjet forbi os. Vi styrtede fremad. Så »Dækning, visir 600! Mål banedæmning! Skytteild!« Nu fik de også af os en ladning, der ikke var lavet af pap.

Men de karle skød fortsat; som en af de første blev vores kompagnifører, Lt. Holzbach, allerede her hårdt såret af et skud i hovedet. Hans oppasser kravlede over til ham, for at hjælpe; vi måtte imidlertid videre.

»Til kanten af den sorte mark – Spring! – Op, fremad, fremad!«. To, tre falder klagende om og ruller sig i sandet. »Ned! Fortsæt skydningen!« »Unteroffizier Dorn faldet«, bliver det meldt. »Hovedskud, død«. »Visir 500!«, og nu skød vi alt, hvad vi kunne mod landsbyen, mod banedæmningen og hvor der måtte vise sig noget. Det knaldede og bragede øredøvende langs hele vores linje, men lige så talrige kom kuglerne også fra den anden side.

Vi kradsede en riffelstøtte med vores hænder og forsøgte at opnå ildoverlegenhed i denne stilling. Offz.Stellv. Rinkenberger måtte med sin deling svinge lidt mod højre, da han her fandt dækning og virksomt kunne opbygge en ild mod flanken. Vi var nu uden kompagnifører og lå under den voldsomste beskydning, skilt fra Deling Rinkenberger af en lille sø,. Men jo mere kuglerne fløjtede, jo stærkere blev lysten til angreb. Humøret forlod os ikke, selvom det russiske artilleri endnu slog fra sig, og sendte dens tunge granater ind i vores rækker. Med et frygteligt brag slog en granat ned tæt på; umiddelbart efter blev vi overøset af en ildelugtende masse, der faldt over os som store dråber. »Det er gift!« råbte jeg til mine kammerater, der lå i umiddelbar nærhed, og så til Offz.Stellv. Ruf. »Pjat, granaten er slået ned i søen«, råbte han grinende tilbage. Opmuntret af velsignelsen fra oven tog vi igen fjenden på kornet. Tre timer lå vi her i åbent terræn under den vedvarende beskydning. Frem til landsbyen var der stadig 300 meter; vi besluttede os nu til selvstændig til at rykke frem for at nå landsbyen, og komme ud af den stærke ild fra banedæmningen. I to store spring nåede jeg kl. 12 med to delinger landsbyen Biezwoda, og afsøgte hurtigt husene, hvorunder der allerede blev taget enkelte fanger. Som russerne opdagede, at vi var inde i landsbyen, lagde de hele deres artilleriild herover. Vi søgte foreløbig dækning bag husene, men hvor end vi stod, var det farlig. Alligevel undlod vi ikke at tænde os en beroligende cigaret.

Snart efter kom der ordre til, at de dele af 5. Kompanie, der befandt sig i landsbyen, skulle besætte den kant af stedet, der vendte mod fjenden. Vi samlede begge vore delinger, og snoede os over hegn og gennem hække bag husene frem til kanten af landsbyen. Stadig lå vi under kraftig geværild. Frem til banelinjen var der stadig 200 meter. Snart var vi i dækning bag den høje banedæmning, da de bagvedliggende russere ikke med deres ild kunne dække de sidste 100 meter. Før en storm måtte vi imidlertid afvente forstærkninger, der kl. 1400 kom frem fra 6. og 7. Kompanie. Disse gik til venstre for os frem bag landsbyen. Med dem på samme højde stormede vi under

høje hurra frem mod banedæmningen og den næste bagved liggende landsby. De bagefter kommende enheder afvæbnede den overgivende besætning og førte mange fanger væk. I den nåede landsby (Remiszewice) måtte vi blive liggende og afvente mørket, da russerne igen var gået i ildstilling ved den næste kirkegård Bendkow. I ly af mørket samlede vi os bag hytterne i landsbyen. Vi måtte den kommende nat blive i landsbyen som forposter, en fornøjelse, der normalt tilfalder dem, der er trængt længst frem. Vores arbejde var altså ikke afsluttet! Bag landsbyen gravede vi om aftenen skyttegrave, der så i løbet af natten blev besat med hjælp fra mandskab 5. og 6. Kompanie. Den øvrige del af kompagniet kunne hvile ud i en lade. Der faldt en let regn, som jeg kl. 0100 som vagthavende i skyttegraven skulle afløse Offz.Stellv. Weckert. Jeg tilbragte herefter en våd og kold nat i et snævert, firkantet hul.

Den 21. december fik vi i en lille skov ved Krug en orientering om kampsituationen af vores daværende regimentsfører, Hptm Thomas, som havde ført regimentet siden Oberst Freiherr v. Langermann og Erlenkamp blev såret. Han var den anden bataljonskommandør, der siden Fromelles var taget fra os. Han havde allerede længe været udmærket med Jernkorsets I. klasse, en typisk ægte preussisk officer. Med sin kraftfulde stemme dirigerer han sine tropper med den største præcision før et slag, og »åndede« tungt på alle ved den mindste uorden uanset om det var en officer, underofficer eller menig. Men det er kun godt, og vi føler os tryk under hans kommando. Med hans kraftig stemme var der den fordel, at vi hele tiden ved, hvor vi befinder os. Vi glæder os over, at han fra i dag igen fører bataljonen, da vores nye regimentskommandør er ankommet.

25. december 1914, 1. juledag, måtte jeg gå min lidelsesvej til lazarettet. Selvom jeg kun nødigt forlod kammeraterne i kompagniet, med hvem jeg næsten et halvt år havde del glæder og sorger i krigen, måtte jeg med kamptrænet kører tilbage, da jeg ikke kunne gå, og på anvisning fra lægerne skulle transporteres til den 7 kilometer bagved liggende hovedforbindeplads. Først kom jeg til Male, hvor den store bagage var placeret, og netop i tide til en stor festmiddag med vildsvinesteg. Jeg har kunne herunder igen rigtig langt til den udmærket mad. Da jeg om eftermiddagen fortsatte herfra, fik jeg til afsked et stykke af denne gode steg. Nu begyndte imidlertid min lidelseshistorie. Efter møjsommeligt at have tilbagelagt omkring 2 kilometer som »den haltende budbringer«, begyndte det at blive mørkt. Som en ammunitionskolonne kom forbi i let trav, standsede jeg den og fik også hurtig plads på en prodse. Men – ak oh ve – landsbyen hvori jeg landede, var ikke den rigtige; jeg var kørt i præcist modsat retning. Jeg måtte igen humpe hele vejen (en time) tilbage. Til alt held mødte jeg en mand fra kompagniet, der ligeledes var faret vild, og nu kunne følges med mig et stykke vej. Endeligt kl. 9 nåede jeg sanitetskompagniet med sved på panden og med smertende fod.

»Hvad er der så i vejen med dig, kammerat? – forstuvet foden!« »Gå nu derind og gør dig det bekvemt i halmen! Så sker der videre i morgen«.

Så ligger jeg der, fuldstændig slap, mellem enkelte jamrende sårede. Ikke et menneske bekymrede sig om mig; saniteterne »banker« i værelset ved siden af i bordet med deres kort »Grand med dobbelt« osv. Nå, men det gør jo intet. Jeg spiser noget af min vildsvinesteg og lægger mig så hen. Bortset fra en natlig uro på grund af et kedeligt skænderi mellem de vagthavende saniteter (ingen ville tænde op igen, som ilden i vores sygestue var gået ud) sov jeg ganske godt.

2. Juledag blev jeg undersøgt, fundet transportegnet og skulle snarest sendes videre. I en rekvireret kassevogn blev jeg så kørt til næste feltlazaret Caerniewice (7 kilometer), men heller ikke her ville de have os. »Transportegnede straks til samlepunkt« hed det. Da der hverken var biler eller lukkede vogne, var det altså op i første og bedste lastvogn i en levnedsmiddel-hestekolonne. vi skulle transporters 65 kilometer til byen Pabianice og det herværende krigslazaret.

I begyndelsen var vi tilfredse, men snart begyndte regnen og vi blev gennemblødte. Så lammede en hest i vores span, og snart lå den livløs på jorden. Med besvær fik kusken den igen på benene, og bandt den fast bag vognen. Vi kom derfor kun langsomt fremad. Den halte krikke bagved strittede mere imod end hesten foran kunne trække. Snart var den forreste hest ikke længere i stand til at trække, og vi blev efterladt. Med to andre vogne overnattede vi i Lubochnia. Denne gang kom vi i et rent polsk hus. »Madka« (fruen) serverede mod betaling et måltid mad. Så lagde vi os ned i stuen, fire sårede og jeg. Kuskene blev ved deres heste i laden. Omkring kl. 23, vi havde allerede sovet en times tid, kom pludselig kavaleri-indkvartering; man ville sætte os ud af kvarteret, som var bestemt for dem. På min energiske protester blev der dog til sidst taget hensyn til de sårede, og vi kunne sove roligt resten af natten. Under indtryk af de dårlige erfaringer, vi havde gjort, udsøgte vi os næste dag en anden vej til den videre transport. Valgmulighederne var ikke så store blandt de tre veje, hvoraf ingen var gode. På en meget sandet sidevej havde hestene trods de næsten tomme vogne svært ved at trække. Efter flere pauser, gik det ikke videre, præcist som dagen i forvejen. Det begyndte også igen at regne. Da vi omkring middagstid nåede jødelandsbyen Ujazd, kom vi igen ind på bedre veje. Trafikken på denne vej var uhyggelig. Endeløse vognkolonner overhalede os i trav. Hele behovet for levnedsmidler og ammunition til den nærliggende kampfront gik dag og nat uophørlig ad denne

vej. Tusinder af vogne og heste slæbte de tunge laster ad den ujævn vej med på steder store huller. Den modsatte vej kom de tomme, besværlige, de uaffjedrede vogne, som altid bragte nogle sårede med tilbage. Så kørte igen biler og ammunitionskolonner frem og tilbage, Og mellem mylderet af lastbiler og lastbiler kom som tredje element de dyttende, prustende automobilerne fra den højere kommando stabe. Her så vi et retvisende billede af, hvordan der også bag fronten blev ydet et kæmpearbejde. At overkomme dette krævede den største opmærksomhed og en jernhård pligtfølelse.

Hestene var meget overanstrengte og gav deres sidste indtil de udmattede faldt omkuld. Der stod vi med en tung vogn, der var kørt i et hul i vejen. Med brædder og bjælker forsøgte nogle soldater igen at bjærge den. Herunder styrtede en hest og der brækkede en vognaksel, hvilket gjorde det nødvendigt at læsse om. Så igen hobede trafikken sig op på grund af en hindring, som endeligt blev overvundet. I grøfterne til højre og venstre for vejen lå for næsten hver 100 meter et hestekadaver, der sammen med rester af slagtede dyr på markerne spredte en ægte forpestende lugt.

Med besvær havde vi banet os vej gennem dette virvar af vogne og køretøjer, men nu gik det heller ikke ret meget længere. Snart ville det igen være mørkt, og regnen var heller ikke hørt op. Vi sårede besluttede os derfor til at stige af, og afvente anden transportmulighed. Der var endnu omkring 25 km til vores bestemmelsessted i Pabianice. Vi var i fællesskab af den opfattelse, ikke længere at ville anvende hestevogn, og ville allerede opsøge indkvartering for den anden nat. Men så besluttede vi os alligevel til samme aften at forsøge at nå vores bestemmelsessted. Den ene troede, at der snart ville gå blodforgiftning i hans sårede hånd, mens husaren havde smerte i det kvæstede skulderled efter så længe at have ligget i vognen. Jeg selv var trods min forstuvede fod stadig den bedste på benene. Fast besluttet stillede jeg mig ved vejen og vinkede med mit lommetørklæde til en lastbil. Beredvilligt blev vi taget med, og nu gik turen hurtigere, men blev kastet frygteligt frem og tilbage på ladet. Så var der pludseligt et stød og lastbilen sad fast i et hul. Chaufføren spurgte, hvordan vi havde det, og forklarede, at en vognfjeder var knækket, og han derfor nu måtte kører langsommere. Bilen var hurtigt bragt flot og noget langsommere fortsatte turen.

Endelig – endelig nåede vi Pabianica kl. 21 om aftenen. Vi troede næsten ikke vore øjne, da vi gennem åbninger i ruffet så flere etagers stenbygninger, fabriksbygninger og endda elektriske sporvogne i drift. Af glæde gjorde vore sår næsten ikke mere ondt. Vi kom ind på et rent krigslazaret, og blev straks ved indgangen udspurgt om vore lidelser. Man gav os mad og lejlighed at fjerne den frygtelige smuds fra ansigt og hænder. Så kom cheflægen.

De transportegnede, hvortil også jeg igen hørte, skulle hurtigst muligt begive sig til banegården for at blive transporteret til Tyskland, for her var der ikke plads til os. Til Tyskland? Men var det virkelig mulig? Det havde vi aldrig tænkt på! Men ingen tøven, hurtig til banegården. En transport stod netop klar. Så i en kold, tom kvægvogn blev vi sårede, syge, østrigere og galicier stuvet sammen. På det fugtige, nøgle gulv rykkede vi tæt sammen og tilbragte i den mørke vogn en skrækkelig nat under en urolig kørsel.

Mandag, den 28. december nåede vi med transporttoget kl. 0800 frem til banegården Kaisch. Her måtte vi stige om og kom endelig i en klargjort tysk persontog med opvarmet 3. klasse vogne. Vi åndede op. Endlig igen tyske forhold. Efter nogle timer satte toget sig i bevægelse og vi kørte i retning Ostrowo og vores elskede hjemland.

Feltposttjenesten ved 48 Res.Division i Polen og i Karpaterne

Postamtmann Balling, Essen-Ruhr, leder af feltpostekspedition 48. Res.Div.

Vanskelighederne for posttjenesten i 48. Res.Div. i starten af krigen skyldtes i første omgang de hurtige skift mellem forskellige krigsskuepladser. Dertil kom, af divisionen såvel i Polen som i Karpaterne ikke fulgte jernbaner, men tilbagelagde overordentlig lange strækninger ad landeveje. Og endelig var det en kendsgerning, at postindgangen var langt over det sædvanlige omfang af divisionspost. Det skal på dette punkt særlig betones, at såvel divisionens stab og troppene havde fuld forståelse for disse vanskeligheder.

Posttjenesten i vest var dårligt kommet sig over sine børnesygdomme, da divisionen den 21. november 1914 blev forlagt mod øst. Den 27. november ankom staben med feltpost til Kreuzburg. Den forventede pause udeblev; allerede den følgende dag blev marchen kl. 0600 begyndt i retning af Wielun. Under troppernes uophørlige fremrykning var det muligt at følge dem og modtage post, men det var imidlertid udelukket at tilføre enhederne post. Situationen ved fronten tillod desuden slet ikke tropperne at tænke på post.

Den sidst forladte banegård var Kreuzburg, der snart lå så langt tilbage, at afstanden selv lastbiler var for stor med de dårlige, nedslidte veje. Man må ikke glemme manglen på benzin. På godt og ondt måtte vi aflevere de forsyninger, vi klogt nok havde taget med os, til rent militære køretøjer. Det drejede sig altså om at spare. Om vejenes tilstand behøver jeg ikke at gå i detaljer. Hjælpsomme kolonner var altid parate til at hjælpe os op af de

store huller. Over Wielun (29. november), Brzykow (30. november), Rognozn (1. december), Buczek (2. december), Wimislew (3. december) nåede ekspeditionen den 4. december frem til Wadlew. Post blev her indleveret i store mængder, navnlig fra enheder, der ikke tilhørte divisionen. Den eneste mulighed for at få dem sendt tilbage var brugen af to tomme ammunitionskolonner, i hvis trofaste hænder vi overlod postsækkene. Som vi senere fik at vide, er alt, om end meget forsinket, ankommet. Vores vigtigste opgave var, under alle omstændigheder at fastslå, hvor vi kunne finde den post, der blev sendt fra Tyskland. Vore telegrafiske forespørgsler lå i dage ubesvaret; de få ledige forbindelse var til stadighed optaget af vigtige militæriske signaler.

Vi måtte skilles fra divisionen og på egen hånd forsøge at ramme jernbanelinjen Kalisch-Lodz. I Lask erfarede vi at jernbanen var i brug frem til Sieradz. Hertil var der omkring 40 km, og den sidst benzin til lastbilerne blev ofret for hurtigst muligt at sende tre mand hertil. Resen blev i Lask med det stille håb, ret hurtigt at kunne træde i funktion. Som tjenestested blev russiske postkontorer så vidt retableret, at funktionen hvert øjeblik kunne genoptages. Og rigtig, den følgende dag, endnu mens det var totalt mørkt, ankom som en engel fra himlen vores feltpostforvalter ledsaget af en kolonne på mindst 30 hestevogne. Alle var læsset med post. Sjældent har en kolonne så hurtigt som denne blevet losset for sin last – omkring 600 sække.

Her vil jeg gerne nævne et eksempel på, hvor stor forskel der kan være mellem at hjælpe i kammeratlig ånd ikke kun i egen, men også i helhedens interesse. Kolonneførere, som vi skylder stor tak, og som havde bevist en stor forståelse for postbesørgelsen, måtte desværre tage imod en alt for kraftig irettesættelse fra en ophidset herre, som sad i en bil, pakket ind i en varm pels, så han havde bestemt noget at skulle have sagt. »Køre post, og så endda for en fremmed division! Uhørt! Deres ordre lyder, når ingen last indtræffer i Sieradz indtræffer, tom at køre videre. Forstået!«. Endnu en tid gik det videre i samme toneart indtil bilen var forsvundet i mørket. Hvad der blev sagt mellem os, lød heller ikke særlig høflig. Efter en nattevagt kunne allerede den følgende dag et telefonsignal fra division meddele, at der skulle afhentes post i Lask. Vejen dertil var ganske vist lang og besværlig, men det lykkedes. Så snart jernbanen var anvendelig frem til Pabianice blev ekspeditionen naturligvis forlagt hertil. Dermed var på ingen måde sorgerne forbi. Også nu måtte postafhenterne tilbagelægge op til 6 kilometer eller mere. I længden gik det ikke, hestene led uhyrlig, og gode råd var dyre. Blev ekspeditionen i Pabianice, fik vi post, som imidlertid ingen kunne afhente. Flyttede vi til divisionsstaben ville vi være hos tropperne, men transportvanskelighederne ville samtidig fra enhederne overgå på os. Til sidst blev transporter til Pabianice fuldstændig forbudt af divisionsstaben, og det blev overladt til feltposten at placerer sig hvor alle var bedst tjent. Derfor flyttede ekspeditionen den 21. december, det var stadig nat, til Ujazd. Indkvartering var ikke mulig, den 23. december til Czerniewice. Den 24. december var der indkvartering i et hus, hvor en forbindeplads hidtil havde været placeret. Julen kunne fejres. 4200 sække post var i de to sidste uger blevet afleveret til enhederne. Vi havde altså alligevel klaret rettidigt at få fordelt den største del af juleposten

Desværre var vores bekymringer for transportproblemerne kun alt for virkelige. Hestevognene drog afsted om mandagen for først lørdag at vende tilbage med udslidte heste. I lange perioder var vejene spærret for lastbiler, sliddet var for stor. Det er derfor forklarlig, at pakkepost hobede sig op på lossebanegården. Først ved indladning ved Divisionen i Koluski den 10. januar 1915 hentede en kolonne, sammensat fra samtlige troppedele, resten af posten i Pabianice. Ved forskydningen til Karpaterne var posten totalt behandlet.

Desværre skulle denne tilstand ikke holde sig ret længe, for ved ankomsten til Huszt den 20. januar 1915 var der gået en fuld uge. Et udleveringssted rykkede efterhånden med divisionsstaben til Maydanka, hovedkontoret forblev i Huszt. Også her manglede der transportmuligheder. Bjerge af postsække hobede sig op. Flere gang opnåede vi tildeling af lastbiler kolonne, men med de lange afstande frem til Maydanka, var trafikpropper uundgåelige, særlig når visse veje midlertidigt blev spærret for lastbiler. Indtil den 6. januar forblev forholdene uændret. Divisionens enheder havde i mellemtiden nærmet sig banelinjen Munkacs – Stryj. Ekspeditionen blev derfor lagt frem til Slawsko; en filial etableredes ved divisionsstaben i Tarisalu. Selvom bundløse veje også i bjergene gav store vanskeligheder for postafhenter fra troppene, så løb dog forretningen, særlig tilgangen, glat. Den regelmæssige samling af hestevogne foran posthuset undgik ikke russernes opmærksomhed, der kunne kikke ind i Jelenkowate-dalen. Han hvilede sig ikke, før han havde sat ild til bygningen på afrejsedagen, men da havde vi allerede rømmet den,

I mellemtiden blev de gamle kvarterer i Huszt genindtaget, og den 19. maj samledes filial og hovedafdeling i Mygoda. Mellem Huszt og Mygoda var der 93 kilometer, altså en strækning som mellem Frankfurt a.M. og Marburg; samtidig skulle der undervejs overvindes to højder på over 900 meter. Selv ved denne store afstand lykkedes det uden nævneværdige forsinkelser at bringe brevpost til divisionen. En bedring indtrådte så snart driften af jernbanen kom i gang til Stryj og næsten samtidig til Dolina. Under den efterfølgende fremrykning gennem Galicien stod efter hinanden banegårdene i Stanislau, Brzezany, Kozowa, Petutory, Pobhajce osv. til rådighed. Dermed var en regelmæssig drift mulig. Den blev også opretholdt for så vidt der ikke var forstyrrelser af jernbanedriften.

Julen 1914 i felten

Eduard Hessenberg †, Frankfurt a.M., Oblt., Kompagnifører 6/223

24. december 1914. Fra i dag kl. 12 til i morgen ved samme tid ligger 6. Kompanie i forreste skyttegrav, netop juleaften! Dobbelt opmærksomhed var påkrævet; man tænke netop for julenat på muligheden af et russisk angreb. Et sådant angreb ville imidlertid gå dårligt for dem. Russerne havde gravet sig ned overfor Zielenka. Mellem dem og os lå den bredt morads, der kun kunne passeres ad én vej og over en ødelagt bro, der bevogtedes af os. Hverken vi eller russerne kunne her grave skyttegrave eller angribe. Vi måtte vente, indtil man til højre og venstre havde slået russerne, og så også tvinge fjenden overfor os til tilbagetrækning. Dermed kunne vi forfølge ham. Moradset sikrede os derfor i juledagene. Vi bliver måske nok enkelte dage her i Sanogoszez. Alligevel er et forsøg fra russisk side dog mulig. Forhåbentlig går det hele godt.

Vi havde opdaget en pæn, ren lille stue i et hus overfor, der fra i morgen middag skulle tjene som vores kvarter, uden polakker og tilsyneladende også uden utøj. 5., 7. og 8. Kompanie fejrede i dag; mit kompagni skal først i morgen aften fejre jul. Bagagekisten er desværre ikke fremme; vi håber på nytår, men post burde kunne forventes. Vi kunne allerede i eftermiddags skifte kvarter. Det rene værelse blev udvasket af Müller. Jeg har en seng, hvor jeg, viklet ind i tæpper, kan ligge. Et bord med vagtstue dug, en hængelampe med olie, og endda en slags sofa er til stede. Her vil jer gerne tilbringe et par dage i hvil.

Kl. 1700 alarm! Alle kompagnier frem til stærk besættelse af skyttegraven. Russerne skulle have planer om et generalangreb denne aften, og dette langs hele fronten. Til højre og venstre for os er der kraftig infanteri- og artilleriild. Ved os er der, af grunde ovenfor anført, alt roligt. Kl. 2200 blev de øvrige kompagnier, da der åbenbart ikke er nogen fare, trukket tilbage. Kun jeg bliver fremme med min brave 6. Hvilken julenat. Stjerne og månelys! Det er mildt med let frost. Fra Sanogoszcz lyder festligt fra reservekompagniet »Stille Nat, hellige nat!« og »Åh du herlige«, sammen med det den nederlandske taksigelsesbøn. Mine to Vizefeldwebel ligger i dækningen og sover. Bag den teltbane, der hænger for indgangen, trænger et svage skær af et brændende stearinlys igennem. Ude i graven står posterne og holder vagt. Nu og da suser, midt i den fjerne lyd af julesange, et par bragene skud fra vores tunge artilleri. En gård langt væk flammer op. Snart her, snart der, stiger en lyskugle op. Jeg går hvileløs frem og tilbage. Endnu engang lytter jeg. Mest tænker jeg på mit hjem og ser vores dejlige børn stå foran det strålende træ. Jeg glæder mig over disse tanker og er slet ikke bedrøvet. Sådan går denne nat forbi!

En rigtig juleglæde for mig var Jernkorset, især det faktum, at jeg gentagne gange fik at vide, at der ikke er en mand i kompagniet, der ikke ondte mig korset.

Da stillingen i dagtimerne kun var svagt besat, og halvdelen af kompagniet var vendt tilbage til deres kvarterer, kunne også jeg omkring kl. 1830 vende tilbage til min stue. Grundig vask, barbering og loppejagt. Så blev der skrevet i dagbogen. Som middagsmad kom en festlig gåsesteg! Sandheden var, at en gås hos os kun kunne steges i mindre stykker. Men også sådan smagte den godt. Om eftermiddag var der julefest. De små træer blev, så godt det gik, udsmykket. Forhåbentlig kommer i manglen på julepakkerne, den forventede feltpost.

26. december 1914. Jeg ville her til morgen med glæde i hjertet have beskrevet forløbet af vores herlig julefest, men en ond skæbne har i alvorlig grad lagt en dæmper på vores gode humør. For en time siden slog en granat præcist ned i den lade, hvor mine folk for tiden er underbragt. En død og seks mest hårdt sårede! Det er et hårdt slag netop julenat. Jeg har lige besøgt mine arme sårede. De er rystede. Der er også mange andre ting, der er ret foruroligende. Lt. Wex er syg og har i en uge været borte på ubestemt tid. Hptm. Glaser er ligeledes syg og fra i dag fraværende. Gudskelov er Jul. du Bois her. Også han føler sig ved sin oberstløjtnant ensom og besøger mig når muligt, flere gange om dage i min denne gang ganske behagelige kvarter. Vi må holde hovederne højt og ikke lade os knække af noget som helst.

Vores fest startede med gåsen. Kl. 16 var der kaffe og kartoffelpandekager. Fra kl. 1630 begyndte så vores virkelig dejlige, meget enkle og korte, men meget stemningsfulde fest. Midt i laden stod det pæne lille juletræ, smykket med vat og lys. En pæn sending kærlighedsgaver fra Posen – cigarer og bagværk - var netop lige ankommet; de blev lagt ud på et bord ved juletræet. Ved indgangen til laden stod jeg og vore gæster: Hptm Thomas, Adj. Ewert og dr. Erb. Under juletræet sang vi i fællesskab: »Stille nat, hellige nat«. Så holdt jeg en kort tale, der måske var lidt følelsesladet. Alle, uanset hvor grov en soldat var, tænkte på hjemmet, ligesom jeg. Efter vi havde sunget »Åh du dejlige, Åh du salige…« sagde Hptm Thomas også nogle få ord. Herefter blev gaverne fordelt. Om aftenen havde jeg indbudt alle underofficerer i mit kvarter. Så vi tændte vores lille ekstra træ og drak et glas god, varm grog. Også i værelset var der kærlighedsgraver. du Bois kom også for en halv time. Det var meget behageligt. De fleste af dem var selvfølgelig hjemme med deres tanker

Hemmelig sender ved polsk godsejer

Wilhelm Schrfeiber, Finthen/Mainz. Telefonist ved 9. Kompanie

Undrer fremrykningen i Russisk-polen mellem jul og nytår. Enkelte dage i fast stilling, en vilsignelse efter den ugelange jagt på russerne. I stuehuset til det store gods Brzozowka lå staben fra 223 og artilleriet, og dermed også os telefonister. Under indrykning i godset havde jeg det store held at fange en fed gås. I godskøkkenet stegt brun og garneret med geranieblade serveret på farvestrålende væg tallerkener, smagte den Gruppe Reinecke godt. Jeg var ikke faldet for fristelsen da Lt. Haase fra artilleriet spurgte mig, om jeg ville sælge »tingesten« til ham.

Det var ikke dårligt i dette hjørne. I godset sø fangede jeg karper, der dog smagte af slam, da de var tilberedt uden kogebog. Bistaderne måtte også holde for. Vagten, der skulle passe dem, fik en halv honningkage. Vi var faldet fint til.

En dag ved middagstid kom der oppe fra spørgsmål, om der var nogen af os der kunne telegrafere. Gath, der forstod noget af dette håndværk, trådte op til officerernes gode stue. Der var her meget stille, og man gjorde ham tavst opmærksom på den stille summen af morsetegn, der tonede gennem værelse. Gath satte sig ned, tog en blyant og forsøgte at nedskrive det hemmelighedsfulde telegram. Der var mange prikker og streger på papiret, men ingen kunne desværre russisk. De morsede bogstaver havde ingen rigtig sammenhæng. Værelset blev endnu engang grundigt gennemsøgt, uden at der blev fundet hverken ledninger og kontakter, der kunne være kilden til hemmelighederne. Intet resultat. De nedskrevne morsetegn kunne ikke dechifreres. Hvad nu? Rådvilde sad lytterne der. Så – så blev blikket hængende. Endeligt! Der på ovnen stod senderen, »en termoflaske«, der vippede og hele tiden »morsede«. En hjertelig latter, en tår af senderen, og det var forbi med morsesenderen.

Kampe i Karpaterne

Generelle situation januar til 13. maj 1915

På trods af succes på de forskellige krigsskuepladser var det hverken lykkedes centralmagterne eller fjenden at fremtvinge en udslagsgivende afgørelse. Man måtte tværtimod befrygte, at hidtil neutrale stater ville træde på fjendens side hvis ikke de lykkedes, et eller andet sted, afgørende at slå fjenden. Italien stillede krav til Østrig. der var uacceptable, og Østrig var derfor meget interesseret i en afgørende succes på denne krigsskueplads. Dertil rækkede hans kræfter imidlertid ikke; han var anvist til tyske forstærkninger. Da imidlertid Falkenhayn, i modsætning til OB Ost, den østrigske hærledelse og andre autoritative kredse, søgte den primære afgørelse i vest, var han i første omgang ikke villig til at afgive mere end de allermest nødvendige kræfter til øst. Der opstod alvorlige uenigheder.

Italiens holdning fik den østrigske generalstabschef, General Conrad v. Hötzendorf til den 6. januar 1915 til at kræve 4-6 tyske divisioner i de midterste Karpater til iværksættelse af en ny offensiv. Hindenburg sluttede sig til Conrads plan og stillede han forstærkninger i udsigt fra enhederne i Polen. Til sidste gav Falkenhayn sin accept, og den 8. januar 1915 udgik befalingen til formeringen af den tyske Süd-Armee under General v. Linsingen med General Ludendorff som generalstabschef, som dog efter protest fra Hindenburg hurtigt blev erstattet af General v. Stolzmann. V. Hindenburg havde samtidig med angrebet i Karpaterne planlagt en større offensiv i Østpreussen.

General v. Conrad havde oprindeligt planlagt en offensiv i Polen, men besluttede sig til et angreb i Karpaterne under hensyn til situationen ved den østrigske 3. Armee og udsigten til en aflastning af fæstningen Przemyszl. Uenigheden om sted for angreb blev overvundet, men vanskelighederne med indsættelsen af tysk artilleri og køretøjer i den østrigske del af Karpaterne, dvs. øst for Ufzoker pas, blev ikke overset. Østrigerne overtog gennemførelsen af genforsyningen med lokale køretøjer, og var i sidste ende indforstået med, at østrigske tropper var underlagt kommando af den tyske AOK, og at denne umiddelbart stod under kommando af Ærkehertug Friedrich. Süd-Armee skulle i samarbejde med den østrigske 3. Armee omslutte et rum nordøst for Munkace og angribe nord for Huszt angribe, og stod i følgende hovedlinje: Verecke – Tucholka, Woovce – Tuchla og Toronya – Wyszkow.

I begyndelsen af januar 1915 holdt Armee-gruppe Pflanzer-Valtin fronten fra den østrigske rigsgrænse mod Rumænien til vest for Ufzoker passet. Herfra til Beskiden stod 2. Armee under General v. Boroevic og længere mod vest i en bue skarpt mod nord til Weichsel 4. Armee under General Ærkehertug Joseph Ferdinand. I det afsnit,

Süd-Armee skulle overtage, var russerne med erobringen af Uszoker-passet, trængt frem over grænsekammen til Ungarsk Galicien. Süd-Armee blev skudt ind mellem Armee-gruppe Pflanzer-Valtin og 3. Armee, og yderligere væsentligt forstærket af et østrigsk korps.

Den 8. og 9. januar blev der udsendt ordre til angreb langs hele fronten i Karpaterne. Starten på angrebet blev fastsat til den 23. januar. Tyngden lå på den østlige fløj af 3. Armee. For at sikre succes blev 3 Garde-Inf.Div. på forslag fra Ludendorff forskudt til Ufzok området. Opmarchen blev gennemført uden problemer. Forbundets tropper var russerne i antal lagt overlegen.

Süd-Armee bestod af XXIV. Res.Korps (Gen v. Gerok) og det østrigske korps Hofmann (Feldmarshalltn Hofmann). Førstnævnte bestod af 48. Res.Div. og 5. Kav.Div. af tyske tropper, foruden den østrigske 19. Inf.Trp.div, 12 Landsturm-Brig. og 10. Kav.Div. Korps Hofmann bestod af de østrigske 55. Inf.Trp.Div., 131. Inf.Trp.Div., den tyske 1. Inf.Div og senere også 3. Garde.Inf.Div.

I Süd-Armees ansvarsområde skulle tre parallelle bjergkæder med højder mellem 1.000 og 1.500 meter overvindes, der havde en udstrækning på omkring 100 kilometer, og samtidig dannede vandskel. Langsgående dale var næsten ikke tilstede. Et virvar af bjerge og bakker delte de langsgående bjergkæder og gjorde de kun dårligt udforskede bjerge uoverskuelige. Der manglede gode veje på tværs af bjergene. I afsnittet var der kun to anvendelige vejen gennem bjergene: fra Huszt over Wyszkow til Dolina og fra Munkaes over Tucholka til Stryj

En eneste og endda ensporet jernbane gennemskar bjergene. Terrænet dannede generel karakter af middelbjerge, indtil 1500 meters højde dækket af tætte skove, og herover indtil 1500 meter krumtræ, men også, navnlig i den østlige del med udpræget karakter af højbjerge. Skovene blev ikke udnyttet til skovdrift, og begrænsede i stor omfang bevægelsesmulighederne udenfor vejene. Mulighederne for underbringelse i den sydlige del af bjergene var mindre og dårligere end i den nordlige del. Russerne havde her en fordel. De i disse år overordentlig ugunstige vejrforhold forstærkede vanskelighederne. Roligt, klart frostvejr skiftede med kraftigt snefald, snestorme og tåge. Artilleriet kunne dårligt komme til virkning. Infanteriet var næsten henvist til at klare sig selv.

De følgende beskrivelser tegner et rammende, naturtro billede af, hvad tropperne måtte lide på grund af vanskelighederne i terrænet og naturens kræfter, og hvordan dette tærede på styrken i Karpaterne. Res.Inf.Regt. 223 havde i det korte tidsrum mellem 24. januar og 13. maj 1915 her alene over 1.000 døde. Antallet af sårede og dem, der blev ukampdygtige på grund af sygdom, er ukendt. Man taler om, at regimentet i Karpaterne blev fornyet 5-6 gang. Set på baggrund af antallet af døde, syntes dette ikke en overdrivelse.

De kampe, der fra den 23. januar 1915 afspilledes i Süd-Armee ansvarsområde og begivenhederne ved naboenhederne, skal her nærmere beskrives.

Den 23. januar stod i forreste linje 55. Inf.Div. og 131 Inf.Brig. syd for Bolovec til højre og venstre for vejen Ökörmezö – Wyszkow ved Ökörmezö; 19. Inf.Div. øst for Szinever, bagved mod syd 48 Res.Div. med de to grupper General v. Hahn og General v. Puttkammer. Bag Korps Hofmann (131 Brig. og 55 Inf.Div.) lå 1. Inf.Div. 3. Garde-Inf.Div. var samlet ved Munkace. Længere mod syd lå 5. Kav.Div. Dele af 48. Res.Div. – Brigade Stehr inklusiv Res.Inf.Regt. 223 – havde en særopgave; den rykkede til området ved Csuszka (Rekamezö). Korps Gerok (48. Res.Div., 12. Landst.Brig. og 19. østr. Inf.Div.) skulle kaste fjenden tilbage over Toronya, og herefter svinge mod vest for herigennem at lette fremrykningen med Korps Hofmann.

Som resultat af forsinkelser i transport angreb Korps Gerok først den 24. januar, mens Korps Hofmann som befalet startede den 23. januar. Begge blev mødt af kraftig modstand på begge sider af pasvejen mod Slawsko, og måtte endda den følgende dag afvise et russisk modangreb. Hoveddelen af 48. Res.Div. angreb mod Repeny. 19. Res.Div. trængte uden modstand frem til nordøst for Maydanka, og stod snart i ryggen på de fjendtlige styrker, der lå overfor 48. Res.Div. Brigade Stehr måtte disse dage kæmpe under overordentlig vanskelige terrænforhold og stod stadig omkring 3 km fra de russiske stillinger. Den 25. januar lykkedes det den at indtage Prislop, Stuba og landsbyen Esuszka. Den 26. januar opnåede 48. Res.Div. en vis succes ved Repenye. Den planlagte omringelse af de russiske fløj lykkedes ikke. Højre fløj af 3. Armee havde held til at tilbageerobre Ufzoker-passet. Natten til den 27. januar veg russerne tilbage for højre fløj af Süd-Armee, og satte sig fast i en generel stilling halvvejs mellem Toronya-Wyszkow, der med nogle få midlertidige afbrydelser, skulle holde frem til maj, Den 28. januar blev det befalet af sende sidekolonne Stehr frem i retning af Wolosianka. (I kammeraters skildring af disse kampe bliver for det mest omtalt 95. og 96. Brig.; selv rigsarkivet angiver at 5 bataljoner fra 96. Brig. stod under kommando af General Stehr. Underlagt Brig. Stehr stod dengang dele af Regt. 222, 20'er Jäger og Res.Inf.Regt. 223. Den skarpe opdeling i 95. og 96. Brig. fandt først senere sted) Gruppe Stehr nåede den 28. januar kun til området ved Tarifalu; den var dermed allerede inde i Korps Hofmann's område. Et forholdsvis stort område blev sikret gennem denne svage enhed og renset for fjender. Gruppe Stehr, der havde gået til opgave at hjælpe højre fløj af Korps Hofmann fremad, kom imidlertid i de næste dage ikke videre, tværtimod led den natten til den 1. februar et tilbageslag ved Jelenkowate. Det lykkedes derimod Korps Hofmann den 28. januar at nå området Al-Berecke-

Volovec. Den trængte også de næste dage videre frem. Som støtte var 3. Garde-Inf.Div. i mellemtiden trukket frem, hvis indgriben dog i første omgang ikke gjorde sig mærkbar. Den 31. januar faldt på højre fløj ved Korps Gerok Beskid-Klause på tyske hænder. 2. og 3. februar tog Korps Hofmann Beskid-pas vejen, der forløb langs jernbanelinjen Munkacs-Stryj. 1. Inf.Div. nåede Tucholka og 3. Garde.Inf.Div. kunne tage Smorze. Desværre kæmpede højre fløj af 3. Armee uden held ved Gr. Czurmany, hvilket for 3. Garde-Inf.Div. betød en ændring i fremrykning retning.

Den 4. februar kunne venstre fløj og midte af Süd-Armee opnå resultater. 1. Inf.Div. trængte russerne tilbage mod Zwinin. Korps Hofmann besatte rummet omkring Lawoeczne, mens Brig. Stehr over Jelenkowate marcherede mod Wolosianka, men stødte sydvest herfor igen på russerne. De opnåede resultater lod håbe, at det ville lykkes venstre fløj snart at bryde ud af bjergene. Imidlertid var kræfterne opbrugt efter de gevaldige anstrengelser, og uden forstærkninger utilstrækkelige til større kamphandlinger. Forstærkninger i tilstrækkeligt omfang blev dog afvist. Det lykkedes derfor ikke de svækkede enheder at opnå væsentlige resultater den 5. februar. Kun gruppe Hofmann, der den 5. februar havde fået tilgang af Brig Stehr, kunne nærme sig Slawsko. Russerne havde forstærket sig overalt og ydede hårdnakket modstand. Frem til den 8. februar stod Korps Hofmann og dermed også Brig Stehr i hårde kame ved Slawisko, der faldt den 8. februar. Den 10. februar forsøgte 48. Res.Div. med 19. Inf.Div omfattende at trænge ind i Mizunka-dalen og forlangte til denne operation at få Brig Stehr tilbage. den 11. og 12. februar opnåede Korps Gerok visse fremskridt, som den 13. februar til dels kunne øges. Korps Hofmann nåede frem syd for Tuchla. Angrebet den 9. februar mod Zwinin mislykkedes. Den 14. og 15. februar angreb russerne langs hele Süd-Armees front ganske heftig, og involverede Res.Inf.Regt. 223 i særligt hårde kampe ved Olszanowec.

På 19 dage var Süd-Armee rykket 20-30 kilometer frem. Kræfterne havde lidt hårdt, og Linsingen anmodede den tyske øverste hærledelse om forstærkninger. Også v. Conrad sluttede sig til denne anmodning, og den 18. februar blev 4. Inf.Div. øremærket til indsættelse under Süd-Armee. Ligeledes skulle 5. Kav.Div. indsættes.

Korps Gerok måtte den 19. igen opgive det vundne terræn, blandt andet også Beskid-Klause. Korps Hofmann måtte trække sin højre fløj og 48. Res.Div. sin venstre tilbage mod højderne øst for Rozanka (Czyrak). Fra den 26. februar angreb højre fløj Süd-Armee igen med Korps Gerok. På den yderstes højre fløj blev der kun opnået indledningsvise resultater. Da v. Conrad som sit primære mål så befrielsen af Przemyszl, skulle Süd-Armee ligeledes deltage i den planlagte generelle offensiv, og sikre området ved Dolina. Korps Hofmann fik tildelt 4. tyske Inf.Div., som blev indsat på korpsets højre fløj. Den skulle vest for Mizunka-dalen støde frem mod vejen der førte i retning af Dolina, altså i et vist omfang over Czyrak. Angreb iværksattes den 7. marts, men mislykkedes på grund af det dårlige vejr. Snefald og tåge, kule til minus 23^0 gjorde indsættelsen af artilleri umulig. 4. Inf.Div blev igen trukket ud, for en dels vedkommende til 1. Inf.Div., der 10. marts ved Zwinin var gået et stykke frem. Den 13. marts iværksatte russerne kraftige modangreb mod Süd-Armee, der blev afvist. I de kommende dage skulle angreb kun finde sted med Süd-Armee og ved Pflanzer-Valtin. På dette tidspunkt foreslog v. Linsingen blandt andet til den tyske kejser, at tre tyske divisioner blev tildelt venstre fløj af Pflanzer-Valtin for her at fornyet angreb. Süd-Armees angreb den 20. marts opnåede kun lokale resultater. Fronten stivnede i en stillingskrig.

Begivenhedsrige kampe, rige på succeser og nederlag, havde i mellemtiden fundet sted ved de kampgrupper, der øst og vest sluttede sig til Süd-Armee. 3. Armee og senere den mellem 3. og Süd-Armee indsatte østrigske 2. Armee, førte en fortvivlet kamp. 3. Armee var gået til angreb den 23. januar samtidig med Süd-Armee. I starten var midten og højre fløj succesfuld blandt andet gennem tilbageerobring af Uszoker passet ved Gr. Szurmay. Venstre fløj var heldet mindre heldig. Den kunne ikke modstå de fra 26. januar indsatte russiske modangreb, blev gentagende gange gennembrudt og måtte opgive sine stillinger. Armeens midte var truede i fare, hvilket v. Corad forsøgte at imødegå gennem indsats den nye østrigske 2. Armee. Dens indsats var før 12. februar ikke mulig. Den 7. februar gik Lupkower Passet tabt i midten 3. Armee, og russerne trængte herover videre mod syd mod den en eneste tosporede jernbane. 3. Armee måtte for nuværende derfor fastholde sine stillinger. Süd-Armee skulle rykke frem mod Wyszkow og Armee-Gruppe Pflanzer-Valtin nå Dolina. Herved ville Süd-Armee være kommet ud af bjergene.

Alle forsøg på at redde situationen var forgæves, selv efter indsættelsen af 2. Armee i rummet mellem Lupkower passet og venstre fløj af gruppe Szurmay. Østrigernes front var forbigående stabiliseret. Et stort anlagt angreb med de indre fløje af 2. og 3. Armee denne 26. februar for at tilbageerobre Lupkower passet, mislykkedes på grund af vejrliget. Kampen gik frem og tilbage. Nye russiske angreb ramte de østrigske stillinger, og blev i første omgang afvist. Modangreb fulgte i første halvdel af marts. Den 13. marts gennembrød russerne den venstre fløj af 2. Armee

og fra dette tidspunkt måtte begge Armeer forberede sig på at forsvare sig mod fjenden. Midlertidig måtte 4. Armee måtte midlertidigt aflaste situationen ved 2. og 3. Armee, men den kunne heller ikke hævde sig.

Bedre gik det for Armee-Gruppe Pflanzer-Valtin, særlig den vest fløj. Selvom den først havde iværksat sit angreb i slutningen af januar, var den i begyndelsen af februar allerede fremme i Lomnica-dalen ved Zielona og Porohy. Også den midte og østfløj kom fremad. Den succesfulde fremrykning fortsatte den næste tid, venstre fløj overvandt endda bjergene og frem mod Dolina og Stanislau. Længere mod øst generobrede østrigerne den 16. februar igen Kolomea. Czernowitz blev befriet og Pruth-linjen frem til grænsen til Rumænien sikret. Den vestlige angrebsgruppe blev forstærket med to divisioner, og allerede den 20. februar besatte de Stanislau. Hovedstyrken af den vestlige angrebsgruppe under den tyske general Freiherr v. Marshall var under fremrykning mod linjen Dolina – Kalusz, da russerne den 21. februar iværksatte et modangreb mod Stanislau. Pflanzer-Valtins angreb kom herigennem til standsning. Alligevel lykkedes det højre fløj at presse russerne tilbage til Halicz-Jezupol. Linsingens forsøg på at opnå gunstigere angrebsforhold ved at stille østriger-hærgruppens kæmpende hærenheder under sin kommando var mislykkedes. Mod slutningen af februar kunne russerne igen presse venstre fløj af angrebsgruppen tilbage til Lomnica. Højre fløj måtte på grund af truslen mod flankerne falde tilbage til linjen Ottynia – Solotwina. Den 13. marts lykkedes til dels nye russiske angreb. Angrebene fortsatte til den 18. marts; så blev også dette delafsnit mere rolig. Længere mod øst havde østrigerne fortsat overhånd. v. Linsingens plan om indsættelse af de tyske divisioner på vest fløjen af Heeresgruppe Pflanzer-Valtin mislykkedes på grund af de forestående angreb mod 2. og 3. Armee. Süd-Armee overgik i forsvar; armeen var således organiseret: Korps Gerok i rum øst for Swica til Cyrak – forstået på den måde, at Res.Inf.Regt. 224 blev indsat vest for Res.Inf.Regt. 223 foran Cyrak – Korps Hofmann til vejen Munkacs – Stryj og tilsluttende Korps Bortmer med 1. og 3. Inf.Div. 2. Armee ville opgive Ufzoker passet, hvormed den østrigske overkommando erklærede sig indforstået. I sammenhæng hermed blev Gruppe Szurmay tildelt Korps Bothmer. I den følgende tid udspillede der sig hårde kampe ved denne, hvorunder russerne kom tæt på det vigtige bjergpas. Den 9. april angreb russerne de tilstødende dele af Korps Bothmer. Samme dag lykkedes det 1. Inf.Div. i hårde kampe at indtage Zwinin. Dette resultat kunne imidlertid den 10. april ikke udnyttes. Tværtimod blev den østrigske 38. Inf.Trp.Div. den 11. april trængt tilbage. Forstærkninger fra naboafsnit genoprettede igen situationen. Süd-Armees frontafsnit kunne de følgende tid fastholdes.

Fra den 20. marts var de østrigske 2. og 3. Armeer udsat for russernes voldsomme, uafbrudte forsøg på gennembrud. I begyndelsen af april blev 2. Armee tvunget til at trække linjen tilbage bag grænsekammen. Venstre fløj af den til Süd-Armee tilhørende Gruppe Szurmay blev lagt tilbage. 2. og 3. Armee var udmattede på grund af russernes fortsatte angreb. Desuden var Przemyszl faldet den 22. marts, hvorved russerne fik frigjort værdifulde kræfter til det fortsatte angreb. Tyske forstærkninger (Beskiden-korps under General v.d. Marwitz, 35. Inf.Div, 25. Res.Div. og 4. Inf.Div.) muliggjorde fra 3. april lovende modangreb. En tilbageerobring af Lupkow blev iværksat. Desværre medførte tilbagetrækning af venstre fløj af 3. Armee den 3. april og midten af Armeen den 5. april til indstilling af angrebet med Beskiden-korps. Fra 6. april angreb russerne venstre fløj af Süd-Armee. Angrebet udbredte sig efterhånden til højre fløj af gruppe Szurmay.

Fra den 10. april mindskedes de fjendtlige angreb. Han havde ikke nået sine mål. Selvom hans kræfter i antal havde været vore overlegen, særligt efter Przemyszl fald, havde vejrlig, terrænvanskeligheder, mangel på geværer og ammunition, de store tab og ikke mindst den stædighed, hvormed østrigerne trods alle tilbageslag, havde imødegået angrebene, bidraget til, at det ikke var lykkedes russerne at overvinde bjergene. På andre fronter var russerne selv for svage, eller i den grand af vores OB Ost inddraget i kampe, at han herfra forstærkning ikke kunne forstærke sin Karpater-Armee - 3., 8 og 11. Armee. I rummet mellem Beskiderne og Weichsel var der opstået en følsom svaghed, og denne skulle på forsalg af General v. Conrad blive centrum for slaget ved Gorlice.

Ved Süd-Armee var der efter den 10. april ikke kommet til mere end lokale kamphandlinger. 3. Garde-Inf.Div. kunne igen genoprette den forværrede situation ved 38. østr. Inf.Div. efter fejlslagen. Den 24. april tog Korps Dothmer de vigtige højder Ostry. Den 2. maj lykkedes det Korps Hofmann at tage højderne foran Ostry, der dog to dage senere igen gik tabt. Øst herfor måtte østrigske tropper gå tilbage. Korps Gerok forhindrede dog russerne i at følge efter. General v. Linsingen var fortaler for en forstærkning af sin højre fløj, men uden resultat. Tværtimod blev to regimenter og et bjergbatteri, herunder Res.Inf.Regt. 222 trukket ud af Korps Gerok. Süd-Armee deltog ikke i slaget ved Gorlice. Dens resultater virkede på den måde, at russerne den 6. maj i hast trak sig tilbage fra 3. Armee, den 7. maj veg for venstre fløj af Süd-Armee og 8. maj rømmede sine stillinger foran 2. Armee. En generel forfølgelse blev beordret, hvorunder Gruppe Szurmany kun langsomt kom fremad. Den 12. maj var der befalet generel angreb, med Wygoda som mål for Korps Gerok. Natten til den 13. maj rømmede russerne dens stillingen i 48. Res.Div ansvarsområde. En i hårde kampe med umenneskelige fysiske anstrengelser og mange afsavn havde fundet sin afslutning. Süd-Armee var kommet i bevægelse.

Det er også værd at nævne, at hærgruppe Pflanzer-Valtin's angrebsforsøg, der havde til formål at binde russiske styrker, i de første dage af maj var lovende på vest fløjen, men efterhånden kom det til voldsomme modangreb på hele fronten, som havde til formål at kaster østrigerne tilbage bag Pruth, herfra at invadere Ungarn via Karpaterne og erobre Bukovina. Angrebene tvang Pflanzer-Valtin til at frigøre sig fra fjenden og falde tilbage til den omtrentlige linje Sniatyn – Kolomea og Nadworna, der den 14. maj var nået.

Fra Huszt til Czyrak

Major a.D. Ernst August Freiherr Marshall von Bieberfstein, kommandør I. Bataillon

Den 18. januar 1915 nåede vi vores bestemmelsessted i Huszt. Herfra blev der i mørke marcheret til indkvartering i Berezna. Hertil ankomst sidst på natten, og her meget hjerteligt modtaget af de af russerne stærkt truede indbyggere. Ophold til den 22. januar. Tiden anvendt til øvelser i kamp i bjerge.

22. januar. March til Dolha. Lang trættende march gennem herlige skove og bjerge, men ad rædselsfulde veje. Bagagen blev hængende. 48. Res.Div. planlægger energiske angreb i Forkapater for at komme de truede østrigske landeværn og landstorm enheder til hjælp.

23. januar. I Kovacsezet, helt Ruthensk, vidunderlige kostumer, men snuskede og forræderiske folk.

24. januar. March mod Stouba passet ad smalle, isglatte og meget stejle bjergstier. Vi nåede sidst på aftenen frem til toppen af bjerget, våde og udsultede, og desuden uden bagage, der undervejs styrtede i en slugt. Oppe ved østrigske landstorm kun nødtørftige snehytter. Ingen mulighed for at blive.

25. januar: Angreb på landsbyen Csuszka, langstrakt i dal, omkring 1.000 meget dybt liggende og besat af russerne. Vi kurrede ned ad de stejle skråninger under ikke ubetydelige tab. Den endeløs langs landsby blev erobret og renset i en bevægelse. Nu er vi i kvarter, og russerne kan fryse på de omkringliggende højder.

26. januar heftige ildkampe med russerne på højderne, der trods gennemført under kraftig beskydning med maskingeværer, kun med ringe tab.

27. januar. I/223 særopgave med opklaring mod Bühköfpotak. Hertil march gennem skov og bjerg. Når Kelecsany, efter at kosakker kort forinden havde forladt den (7 kosakker taget til fange).

28. januar. Kl. 0900 ankom østrigsk infanteri. Vi får ordre til at marcherer til Tarfalu og herfra til Tarifalu. Brigadekommandør, general Stehr udtaler sig anerkendende om I/223.

29. januar. Meget vanskelig bjergmarch gennem dyb sne til Jelenkowate. Her involveret i en meget heftig træfning. Shrapnel kugle gennem frakken. Frakken gennemhullet overalt, vidunderlig beskyttelse mod alvorlig sår. Undervejs siden kl. 0700. Kampen slut kl. 2300. Nu skal angrebet fortsættes; jeg erklære dette for umulig.

30. januar. Natten til den 30. var der forpostfægtninger og artilleridueller. I/223 fik angrebsbefaling over 1.200 meter højde, dækket af is og sne, uden veje og stier. Kompagnierne var fanget i sneen uden tilstrækkelig forplejning, og blev senere, som de angreb alene, revet fra hinanden.

31. januar. Nye angreb planlagt af brigaden mod fuldstændig ukendte russiske stillinger.

1. februar. En hård dag. Jeg selv syg i kvarter. Hørte enheder marcherer ud og ved daggry kom strømmende tilbage efter et tabsgivende og afvist angreb under hvilken Major Meier, Oblt. Glaser og et større antal folk blev taget til fange. Tilbagerykningen skete i stor uorden. Overtog ledelsen af tilbagetogskampene under medtagelse af sårede på Højde 883 nord for Tarisalu. Her anlagt forsvarsstillinger. Russerne fulgte lykkeligt ikke efter.

3. februar. Kampopklaring mod Jelenkowate med det resultat, at russerne har forladt Jelenkowte. Opklaring mod Wolesianka.

4. februar. På den anden side Wolosianka beskudt fra russiske stillinger.

5. februar. Fremrykning mod Slawsko. Herunder blev den fungerende brigadekommandør, Oberst Rott (tidligere kommandør Res.Inf.Regt. 222) dødeligt såret af shrapnelkugle i hovedet. Under kraftig fjendtlig artillerivirkning forhold bataljonen sig afventende.

6. februar. Regt. 223 med I/223 og dele af Res.Inf.Regt. 222 i Wolosianka-Slawsko dalen, mens et detachement under min kommando (II og III/223, 2 bjergkanoner – østrigske – 3 MG og et kvart pionerkompagni) over Jlsa Mohila (1066 meter høje) under meget vanskelig opstigning i et omgående angre. Opklaring af østrigske skipatruljer. Det østrigske korps Kraus marcherer 5-6 kilometer vest for os på mod Karpater ryggen og tager, ukendt med vores forskydning, vores udfoldede skyttelinje under ild. Det indser dog hurtig fejltagelsen og indstiller skydningen. Stilling på Højde 1066, som renses for russere og udbygges. Hovedparten af bataljonen om natten underbragt i landsbyen Reszilka.

7. februar. Østrigerne angriber mod Piszki; vi tager Højde 985. Om aftenen forsøger russerne forgæves at trænge frem.

8. februar. Fremrykning mod Slawsko. Østrigsk landstorm og Tyroler skytter underlægges. Kampe i og omkring Slawsko. Fremtrængen med I/223 og Res.Inf.Regt. 222 under Oberstlt. v. Wedel i front og dal, så russerne overalt må vige. Underbringelse i Slawsko.

9. februar. Natfægtning med russerne.

10. februar. Slawsko besættes af østrigerne. Vi sættes i march mod Rozanka Wyzna til støtte for Brig. v. Puttkammer. Total uafklaret situation. Forplejning og genforsyning med ammunition utilstrækkelig. Rozanka Wyzna ligger i en dal.

11. februar. Hviledag. Genforsyning med forplejning og ammunition. Mål Højde 1283 øst for Rozanka Wyzna.

12. februar. March over Højde 1251 mod Olszanowec, kommer under let beskydning (gevær og MG), overnatter i en blokhytte, har næsten omgået de russiske stillinger. Imidlertid reorganiserer russerne dygtigt om morgenen den 13. februar.

13. februar. Ligger endnu i blokhuset under gevær- og MG beskydning. Vanskelige terrænforhold. En dummert bliver taget til fange. Russerne synes angrebslystne.

14. februar. Bataljonen i dag under beskydning fra tre sider (gevær, MG og bjergartilleri). Om eftermiddagen russisk angreb. Når vores stillinger, men så afvist med store tab. Vores tab: 10 døde, 50 sårede. Det gamle stampersonel mangler (døde eller sårede). Erstatningspersonel er for harmløse. Glemmer tildels at skyde godt sigtet. En fuldtræffer fra artilleri koster nye tab i naboblokhuset.

15. februar. Livlig gevær og kanonild. Uro dag og nat.

16. februar. Under livlig beskydning med shrapnels. Vores artilleri uvirksom. Forplejning tålelig, men ammunition mangler.

17. februar. Flere henvendelse til divisionsstab omkring manglende genforsyning med ammunition, da angreb forventes. Uden resultat. På et tidspunkt havde hver mand kun 5 patroner. Natten urolig. Angrebsbefaling tilgår, uklare og ubestemte. Bliver aflyst. Fjendens artilleri aktiv. Hvor bliver vores artilleri af? Tab til MG-ild fra taget på en gård. Herunder blev fører for MG-delingen, Lt. Vossinus dødeligt såret.

18. februar. Urolig nat. Om dagen kraftig gevær- og shrapnelild, igen tab. Uklarhed omkring modstanderen. Vil der ankomme forstærkninger? Om aftenen angreb russerne og afvises med ikke ubetydelige tab. Også regimentsstab og II og III/223 blev angrebet med den hensigt at bataljonerne skulle omgås, og trænges i forsvar.

19. februar. Natten til den 19. februar blev risikoen for omringelse overvurderet. Regimentet befalede tilbagetrækning mod Rozanka Wyzna. Ordren trukket tilbage. Slagter okse for at have proviant til den næste tid. Hver man får tildelt flere pund kød. Om morgenen skulle vi gå tilbage, møde regimentet i skoven ved Rozanka Wyzna. Herfra blev en bataljon igen sendt frem og ligger i en kedel omgivet af russerne. Indretning til forsvar, igen tab. Om aften befaler regiment tilbagerykning. Vi kan ikke tage alle sårede med tilbage.

20. februar. går over Rozanka Wyzna i en anstrengende bjergmarch til Duchtgowice. Overnatter her i dårlige, gamle skyttegrave i sne og is uden nogen form for beskyttelse mod vejret. Kraftig træthed og udmattelse mærkbar blandt enhederne. Disciplinen kunne være bedre. Russerne er ikke fulgt efter, men bliver på bjergkammene.

21. februar. Anlægger forsvarsstillinger. Er i dag middelmådig underbragt i et blokhus, men har i det mindste proviant (kød). Manglen på ammunition endnu ikke løst. I morgen skal der igen angribes, dvs. vi skal tilbageerobre de netop forladte stillinger, uden at være orienteret om fjendens styrke.

22. februar. Fremrykningen forsinkedes desværre. Står i en dal i regnen og venter. Skulle dag indtage høje Czyrak (1251) uden tilstrækkelig opklaring. Østrigske jægere skulle dække vores flanke, men er, som jeg har fastslået gennem skiløbere, overhovedet ikke der. Efter syv timers anstrengende meget stejle fremrykning nåede vi ved midnat kreten og blev mødt af en barbarisk gevær og MG-ild fra velplacerede stillinger i front og flanke. I/223 forsøgte at fastslå fjendens venstre flanke, men var ikke i stand til dette, da beskydningen var for kraftig. Liggende i månelys i det snedækkede terræn udgjorde vi et alt for godt mål. Meget hurtigt indtrådte store tab, blandt andet min gode oppasser Ritzert og min adjudant (hals og arterieskud). Jeg blev hårdt såret af en opspringer, der rev mit stålarmbåndsur af og ramte mig i håndleddet. Blev forbundet af en meget tapper ordonnans og over regimentsstab bragt til forbindeplads. Herfra i tre dage transporteret tilbage til fods eller på muldyr over divisions- og korpsstab til Huszt (hovedlazaret). Ankomst under stærk rysten og feber. Rejser på egen hånd til Breslau, her opereret og 18 uger på lazaret.

Sådan forlod jeg Res.Inf.Regt. 223, som ved opstillingen i august/september 1914 havde de samme, velkendte mangler. Alligevel var præstationen tilstrækkelig i Afsnit Lille, hvor den spillede en mere afventende kamphandling. Under fremrykningen i Polen opnåede enheden under de forskelligste kamphandlinger og under ikke ubetydelige tab, selvbevidsthed og styrke, og i Karpaterne, hvor den med kun mangelfulde forberedelser måtte overvinde virkelig overordentlige vanskeligheder, udførte den endda en toppræstation. Den foranstående, korte skildring af kampene giver kun et ufærdigt billede af de virkelige begivenheder. Ikke udrustet til vinteren, i et uvirkeligt

bjerglandskab, i sne og is og temperaturer på 25-30 graders frost, meget stejle anstrengende opstigninger, under kontinuerlige, tabsgivende kampe og uden tilstrækkelig underbringelse, ligesom mangle på ammunition, holdt den ud i alvorlig fare i udsatte stillinger, var immer hin noget som bragte vores tapre reserve-tropper op på samme højde som de gamle feltformationer. Den store afgang, ikke kun i sårede og døde, men også af dem, der ikke fysisk kunne klare anstrengelserne i bjergene, gjorde sig ofte ubehageligt mærkbar, og fik de en gang krigsstærke bataljoner på 1.000 mand til at skrumpe end til 80-100 mand. Men det var karle, der i kamp fordoblede sig eller mere. Det var under mange træfninger en ren glæde at være fører for sådanne pragtfulde folk, og jeg tænker også i dag som dengang med tak og dybt berørt på alle dem, der med mig ydede deres bedste, kæmpede og døde, og dem, dertil til det sidste ydede en urokkelig modstand mod en verden af fjender.

Jeg har vel lov til at sige, at vi, den gennemprøvede reserveformation, også kan gøre krav på en plads i solen

Kampe ved Czyrak

Oberstlt. a.d. Max Thomas, Heilbronn, Kommandør II. Bataillon

Kampene på Czyrak var frygtelige. De stillede voldsomme udfordringer af fysisk og sjælelig art til de daværende medlemmer af regimentet. Præstationen er et eneste heltekvad over tysk viljestyrke og handlekraft.

Ikke kun i hårde angrebs- og forfølgelseskampe i de uvejsomme Karpater, et bjerg, de fleste i højde og ugæstfrihed endnu ikke havde lært at kende, fuldstændig utilstrækkelig udrustet og uddannet, udførte vore brave soldater en forbavsende præstation. I næsten uafbrudte kampe lå de i månedsvis i de iskolde, snedækkede højder, næsten fuldstændig prisgivet vejrliget. meget tæt på fjenden, der havde fordel højere liggende og bedre udbyggede stillinger.

At forsyne tropperne med selv det absolutte minimum af kampforsyninger og mad var ekstremt vanskeligt i dette urterræn. Alt nødvendigt kunne i lang tid kun bringes frem i stilling ad faststampede, senere isglatte stier gennem sneen, i bedste fald med muldyr eller pakdyr. En afvigelse fra disse stier var ensbetydende med at synke i dyb sne, og besværlig banen sig vej. Ofte var det forbundet med risikoen for at styrte ned, hvorfra der ingen redning var. Jeg husker, at stien, trods den var anlagt skjult for fjendens observation, en dag blev erkendt af russerne, og fra nu dagen igennem blev belagt med MG-ild. Fra dette tidspunkt kunne den naturligvis kun anvendes med største forsigtighed og kun ved mørke. Der udeblev ikke mange sårede blandt mandskabet. Fremskaffelsen af kampmidler og forplejning blev ulykkeligt forsinket eller endda gjort umumulig.

Man kunne kun have medlidenhed med soldaterne, der på Karpaternes højder i bedste fald kun var beskyttet mod fjendens kampmidler og mod vejret i huller i sneen eller isen - dag og nat lå MG-ild over vore »stillinger« - og sammen med den uregelmæssige forplejning, forstår kun dem, der deltog, hvilken heltegerning, det var. Også afløsning af kampbataljonerne var uregelmæssig. En vis regelmæssighed indtrådte først da foråret meldte sin ankomst. Denne afløsning kunne naturligvis kun finde sted i mørke. Den i dalen liggende landsby Rozanka Wyzna gav rimelige kvarterer for bataljonen i hvil. De utøjs plagede kvarterer havde i det mindste den fordel, at man i midlertidigt var fri for fjendens handlinger. Den besværlige klatretur op i stilling fulgte det korte hvil. Turen varede i fire timer ad for det meste isglatte, smalle stier. Svenden løb i strømme. Fremme i stilling fulgte straks efter ankomst opholdet i de kolde huller i sneen og dagslag venten. Frakken var i stillingen ofte så stift frosset, at man kunne brække den i to dele. Jeg har ofte kunnet se, hvordan folkene, trods alle lidelser, med humor fordrev tiden.

Trods alt denne elendighed blev det ene succesfulde angreb rettet mod fjenden efter det andet. De sårede måtte udholde de mest frygtelige kvaler. Oftest måtte de i deres beklagelige tilstand hele dagen blive liggende i sneen. Først efter mørkefald kunne de bringes ned ad bjerget ad de ujævne stier - oftest slæbt gennem sneen i teltflager under utænkelige smerter, til den dybt liggende forbindeplads.

Udeblivelsen i dagevis af varm forplejning, særlig varme drikke, tvang mandskabet til at hjælpe sig selv. Soldaterne forsøgte, om det overhovedet var muligt så tæt på fjenden, selv at lave varme drikke. Kun med besvær lykkedes forehavendet. Naturligvis var der ingen vand deroppe. Kilderne var dækket af sne. Sne måtte derfor, for at skaffe de nødvendige vandmængder, smeltes i et kogekar. Enkelte små, sammenklappelige ovne var bragt frem i stilling. Kogning på disse stillede imidlertid store krav til tålmodigheden. Det nødvendige brænde, der blev gravet fri af sneen, var vådt og måtte først omstændeligt tørres. Ilden måtte ikke kunne ses af fjenden. Resultaterne var imidlertid ofte kun kummerlige.

Under indflydelse af den frygtelige kulde udeblev sygdom og frem for alt forfrysninger i lemmerne ikke, her og der endda med dødelig udgang. Hvad netop i denne forbindelse af tropperne blev udholdt under de hårde stillingskampe i næsten 1300 meters højde, kan kun den måle, der var til stede. Kun den i hver enkelt følelse af pligt og ansvar overfor fædrelandet har gjort det muligt at klare sig igennem disse lidelser og kvaler. I en lang

kampperiode – fra 18. januar til midten af maj 1915 – holdt vores mandskab trofast ud. I deres præstation, kombineret med de forfærdelige afsavn, voksede de over sig selv, og der oppe i Karpaterne blev alle forvandlet til helte.

Det store hovedkvarter skriver

Hvordan det store hovedkvarter vurderede vore troppers præstation i Karpaterne, fremgår af efterstående beretning herfra.

> Allerede i den sidste uge af januar havde Süd-Armee i en succesfuld fremrykning erobret højlandet ved og øst for Leveles. Angreb fra Toronya blev afvist, Menscil massivet (1346) besat, og efter hårde kampe blev bjerghøjderne Kliwa (803) og vest herfor stormet. I front blev gentagende russiske angreb mod Kiczerfa-højderne (734) – ved Slawisko – afvist med store tab til fjenden.
>
> Få dage senere slog højre fløj igen fjenden, tog stederne Toronya, Felsösebes, Maydanka, Tarsaln og forfulgte hurtigt fjenden mod Wiszkow.
>
> Her har tropperne under de usædvanlige forhold af krigsførelse i vinterlige højbjerge *opnået toppræstationer*, som næppe en anden enhed i samme omstændighed. Der måtte imidlertid bringes svære ofre, tab måtte bæres.
>
> Under sådanne forhold kunne den operative forskydning og angreb kun langsomt bringes frem skridt for skridt. De frontale angreb under disse vanskeligheder kostede betydelige tab, omgående bevægelser krævede lang tid i de uvejsomme, totalt snedækkede side dale, endeløs tid, når man måtte forskyde tværs over bjergryggene. Når armeen alligevel trængte frem og stadig i dag rykker frem med succes, er det takket være *en uforlignelig enhed* og dens førere, som forstod at tilpasse sig de nye forhold og tilpasse sig alle vanskeligheder.
>
> Kampene, der i flere uger har været ført i Talabor området (Menczul), i linjen Wiszkow, Rozanka-sadle, i området vest for Tuchla og på Zwinin ryggen, koster tab og er hårde …
>
> For kort tid siden udførte en omkring 30 mand stor skiafdeling en fremragende præstation i bjergområdet vest for Ökörmezö (i Magy-Ag dalen). Denne af en officer førte enhed havde til opgave i område ved Csuszka i ryggen at angribe her placerede fjendtlige kræfter. Ad omveje over de snedækkede bjergrygge nåede enheden først fjendens flanke så ryggen. Her foldede den ud i en skyttelinje på en højde bag fjenden. På tegn fra føreren gled afdelingen frem til omkring 60 skridt bag fjenden og åbnede en rasende hurtigild på de fuldstændig overraskede fjender, der i stor forvirring tog flugten.

Som kvarteransvarlig i Karpaterne

G. Weber, Wiesbaden, Sergent 7. Kompanie

Efter en togrejse på flere dage nåede vi den 18. februar 1915 frem til banegården i Huszt, hvor bataljoner og alt bagage blev losset. Herfra skulle vi altså trænge ind i højbjergene og drive russerne ud af deres stillinger. Bataljonskommandøren, Hptm. Thomas kaldte mig til med det samme, og gav mig med kort i hånden til opgave på cykel at nå den omkring 20 kilometer væk liggende landsby Herincse, og skaffe kvarterer til bataljonen. Vejen dertil gik gennem en vidunderlig dal direkte ind i bjergene. Fra hvert kompagni medtog vi yderligere en cyklist. I hurtigt tempo gik at den hele tiden stigende landevej, da det jo drejer sig om at lå landsbyen snarest mulig, så de øvrige troppeenheder ikke kom først. Vi passerer enkelte landsbyer, betragtet af beboerne, der slentrer rundt, ruthenerne. Fyrene virker fuldstændig fremmede på os. Fra top til tå er de klædt »hvidt«; over skulderen hænger et hvid gedeskind. Herunder bar de en hvid linnedskittel og tilsvarende bukser, vikkelgamacher om benene og sandaler på fødderne. Kvinder og piger var klædt på præcis samme måde, med en nederdel i stedet for bukser. Meget mærkeligt var det, at mange af dem overhovedet ikke havde noget på benene, end ikke i den strengeste vinter. Den korte ler pibe måtte naturligvis ikke mangles hos nogen af kønnene.

Dagen er varm, og vi ankommer våde af sved. Med stort besvær får vi de nødvendige kvarterer. Disse ruthener er lukkede, stædige mennesker, i hvert fald overfor os tyskere. Man kan mærke på dem, at de sympatiserer mere med russerne, og deres sprog er da også slavisk. For bataljonskommandøren og hans adjudant har jeg fundet et dejligt værelse hos landsbylæreren; jeg selv indkvarteres ved en jødisk købmand.

I mellemtiden er det blevet mørkt, og vi har ingen steder fundet halm, der kunne anvendes til leje for vores trætte kroppe. Der er altså intet andet at gøre, end at kikke os om efter hø. Jeg tager mig to mand med, og snart opdagede jeg midt i landsbyen en gård med en betydelig høstak. Vi styrer intetanende imod steder, og som vi næsten er nået frem, sprang en høj, kraftig, og allerede noget ældre Ruthener ned fra stakken, bevæbnet med en frygtelig kølle. Man kunne mærke på ham, at han var fast besluttet på at forsvarer sin høstak til det yderste. Letsindigt havde ingen af os medbragt et våben, og havde heller ikke andet ved hånden, så vi komme hamle op ved

manden. Jeg lader derfor som jeg vil fjerne mig igen, men tænker dog for mig selv: »Vent bare, gamle, jeg skal nok få noget hø«. Hurtigt gik jeg tilbage til mit kvarter og hentede en pistol. Tilbage ved høstakken gjorde karlen stadig ingen mine til at ville forlade stedet. Med hadefulde øjne stirrede han på os; først da han indser situationens alvor og pistolen, der var rettet mod ham, gav han op og, og lod og tage så meget hø, som vi behøvede til vores natteleje.

Vi blev nogle dage i landsbyen før ordren kom til fortsat fremrykning. Vi var dårligt nået 4 kilometer frem før Hptm Thomas lod bataljonen standse, og sendt mig med nogle få cyklister gennem en endeløs sidedal ad is og snedækkede veje for endnu gang at sikre kvarterer. Vejen var på steder så stejl opad, at der ikke kunne være tale om at cykle. På den anden side gik det i rasende tempo, når bakkerne lige så stejlt gik nedad. Det krævede en god cyklist for ikke at brække arme og ben.

Efter 35 km nåede jeg og mine folk frem til vores bestemmelsessted og begyndte den vanskelige opgave, at skaffe kvarterer. Men, O Ve, det gik dårligt. Hvor der var nogenlunde anstændige rum, havde højere stabe allerede indrettet sig – både brigade og regimentskommandør var gået i kvarter. Jeg havde allerede opgivet alle håb. Et eneste, udefra yderst uanseeligt lille hus fandt jeg i nærheden af bjergbanegården, og uden håb på succes, trådte jeg frem. Alle døre var låste. Med hele min vægt lagde jeg mig mod dørene, men de ville ikke give efter. Dette blev set af en banearbejder, der hurtigt sprang til, bevæbnet med et låseværktøj. Hurtigt var dørene lukket op, og foran mine øjne viste der sig en indretning, intet menneske havde forventet. Her lå en salon med flygel og helt igennem moderne møbler; en dagligstue med kostbare polstermøbler og et stort soveværelse med første klasses seng. Med et sådant kvarter ville jeg høste roser fra Hptm. Thomas. En egnet stald til bataljonens heste blev ligeledes opdrevet; jeg var ikke helt færdig med arbejdet, da bataljonen allerede rykkede ind. Da Hptm. Thomas så den beskedne bygning udefra, havde han følgende kritik: »Det synes mig at være en ret beskeden bule«. Men hans ansigt lyste op, da han så den skønne indretning. Vendt til bataljonslægen mente han nu. »Det er jo næsten utrolig. Ham Weber bør næsten have et diplom herfor«.

Den eneste bekymring var nu, at Brigadekommandøren ikke fik kendskab til dette kvarter, da der i så fald bestod mulighed for, at vi ville blive smidt ud. I løbet af aftenen kom også regimentes adjudant i kvarter, og misundte os naturligvis den skønne bolig. Resultatet af mit gode greb var, at jeg dagen efter med regimentsbefaling blev udnævnt til fører for indkvarteringskommandoet. På denne måde håber jeg også i det følgende tid at kunne tilbyde regimentskommandøren skønne kvarterer.

Feltpostbrev fra Karpaterne

Julius du Bois, le Locle, Schweiz, Rittmeister og Regiments adjudant

H, den 20. januar 1915

Det plejer at blive bedre, end jeg tror. Jeg har allerede skrevet til dig, at vores transport går i retning af Karpaterne. Nu er vi endeligt landet. Den 17. januar kl. 13 blev vi udlosset i H. (en lille banestation på sydsiden af de østlige Karpater). H. ligger i den underste tredjedel af en dal. Du gør dig ikke begreb om den maleriske placering af dette sted. I baggrunden snedækkede bjerge, for neden alt grønt, næsten som var det forår. Under mægtige træer ligger beboernes hytter, for en dels vedkommende ligner sydhavsbeboernes pæleboliger, og en skøn lille kirke i gotisk stil. Indbyggerne er halvdelen Ruthener, halvdelen jøder; førstnævnte i meget egenartede dragter. Mændene, gennemgående pæne skikkelser, bær hvide uldbukser og korte hvide uldjakker med blå kant; kvinderne i store jakker af fåre- eller gedepels med ærmer, der næsten når til knæet og korte nederdele. De ser ud til at være hårdføre ligesom mændene, da de mangler enhver form for fodtøj. Kun på helligdag bær de skaftestøvler. Jøderne bær som i Polen lange, sorte frakker. Alle, selv de små børn, har krøller ved tindingerne

Mellem indbyggerne vrimler nu vores feltgrå omkring og bliver kikket på som de første tyske soldater. Om Ruthenerne siger man, at de som slavisk race sympatiserer med russerne, og endda udfører spionage. Jøderne ønsker os sejr og guds velsignelse; for dem betyder russernes besøg en hurtig flugt og udslettelse af deres tilstedeværelse. På hovedgaden strømmer lastbiler afsted for at fylde magasinerne længere oppe. I vores dal og i sidedalene marcherer tyske og østrigske tropper frem. Når det hele er færdig, skal russerne fordrives fra de pas, de stadig holder besat. Man tror dog almindeligvis, at de selv vil rømme. Det ville være dejligt, for en længere ophold og kampe højt oppe i bjergene burde være forbundet med store afsavn og strabadser. Men uanset tiltaler mig march i højbjergene. Pashøjderne ligger noget over tusind meter.

Indtil videre lever vi godt her. Hr. oberstløjtnant og jeg er med stab indkvarteret ved en Notar, der samtidig er borgmester. Det er en herre, hvis sæder, påklædning og husholdning meget tilsvaret vores. Vi har til os to gode senge i et soveværelse, hvor man ubekymret kan klæde sig helt af og iføre sig natskjorte, en bekvemmelighed, jeg for første gang siden starten på felttoget her kan nyde. Ved siden af er der et stort rum, vi anvender som

arbejdsværelse. Desværre taler folkene kun ungarsk, så samtale næsten er udelukket. Som for at øge det første gunstige indtræk af de forvitrede Karpater, ankom der mod alle mine forventninger hertil en omfattende postforsendelse, og de længe savnede, til julen bestemte kærlighedsgaver. Hele kasser fulde ikke alene fra Frankfurt, men også fra Hamburg og fra Mainz. Vi kunne dårlig redde folkene for tobak, chokolade, piber, lommebøger, varme sager og digte. Folkene er lige så modtagelig som jord efter lang tids tørke. Imidlertid bragte posten også et helt bjerg af post til regimentet, som jeg nu mangler at fordele.

St. (1000 meter over havet), 20. januar 1915

Her sidder jeg ensom på en stille bjergtop i et jordhul, en såkaldt officersbolig i skoven bag den nøgne pashøjde, anlagt af ungarske landstorm folk, som siden december har besat bjerget. Udenfor er der et herligt solskin og alt er hvidt i den dybe sne. Jeg skriver i lyset af et stearinlys, og må snart rykke til højre, snart til venstre, for at undgå vanddråberne, der trænger igennem taget. Vores regiment blev fra H. beordret i en sidedal længere ind i Karpaterne mod R. Her skulle vi udrustes til bjergene. Men før udrustningen ankom, fik vi den 23. januar ordre til den 24. ved middagstid at stå på højde St. med to bataljoner. Vores fremrykning skulle vel fremskyndes for at komme russerne, der trak forstærkninger til, i forkøbet. Natten til den 24. kom udrustningen, bestående af en kolonne på omkring 120 pakdyr (små ungarske bjergheste) og 50 vogne med proviant, snejern, snesko, snejakker og alle mulige sager. Vores folk havde imidlertid allerede pakket forplejning til fire dage på små slæder, så den 24. om morgenen blev kun de allermest nødvendige ting (snefrakker og snesko) taget af vognene og læsset på enkelte pakdyr. Jeg fik som adjudant den ikke velkomne opgave at ordne den resterende udrustning, læsse pakdyrene og følge med kolonnen den følgende dag. I går morgens kl. 0700 begav jeg mig på vej. ved foden af det stejle bjerg sendte jeg min oppasser tilbage med ridehestene og jeg gik alene videre. Pakdyrene fulgte i en afstand. Spadsereturen gennem bjerget var skøn og interessant. Dalene i Karpaterne er vildt og skovrige og strækker sig alle retninger. I timevis ingen hytte, intet tag bortset fra en fattig landsby. Ve den, der her forvilder sig! Dette ville ikke ske for mig, Vejen op ad bjerget var afmærket. Landstormfolkene havde ved at fælde træer markeret stien, så den kunne findes, når nysne dækkede den trampede sti. Desuden mødte jeg allerede efter to timer, et stykke foran kolonnen, på de første, eller rettere, de sidste slæder og efternølere fra begge bataljoner, der dagen før havde forladt R.

Jo længere jeg kom frem, jo større blev antallet af efternølere; folkene var ikke kommet igennem med deres slæder. Trofast havde de ikke villet forlade deres slæder, og havde tilbragt natten i sneen. De kæmpede under tyngden af deres egen udrustning og de for tungt lastede slæder, som de skulle bringe op ad de stejle skråninger. Alene kunne jeg ikke hjælpe meget. Modsat måtte jeg, selvom det gjorde ondt i hjertet, være streng, og give mine pakdyr kolonner ordre til, hensynsløst at marcherer igennem. En grusom forholdsregel, når man tager i betragtning, at stien var ganske smal, og alle slæder eller folk, der måtte træde ud, stod i sne til hofterne. Men det måtte være. Proviant skulle frem hvis de to bataljoner skulle overleve. Jeg ilede i forvejen og var fremme kl. 1400.

Her hørte jeg, at begge vore bataljoner dagen før, fuldstændig udmattet var ankommet hertil efter en otte timers march. I går morges var de draget afsted for at angribe fjenden, det fastholdt en mindre landsby i en dal på den anden side St., og på den bagved liggende højde. Jeg kom til at tænke på en samtale med en østrigsk officer, der samme morgen havde sagt til mig: »En angrebsvis fremrykning er umuligt i sneen«. Jeg tænkte på vores udmattede folk og om angrebet alligevel skulle gennemføres? Jeg havde allerede undervejs hørt heftigt artilleri og geværild (vi havde tildelt et østrigsk bjergbatteri, en meget fin eliteenhed). Vejret var klart. Man kunne overse en stor del af dalen. Jeg forsøgte at orienterer mig og så, hvordan en tynd linje omkring kl. 1600 arbejdede sig frem på skråningen på den modsatte side. Det var vore to bataljoner i enkeltkolonne. I den dybe sne var der ikke andre muligheder. Foran linjen bevægede sig enkelte snesko udrustede dækningsfolk. Det næsten utrolige var sket; vore tropper havde vovet at iværksætte det vanskelige angreb. Dette blev hurtigt bekræftet for mig gennem en melding fra dalen, ifølge hvilken landsbyen var indtaget og ligeledes den nærliggende højde. Men længere oppe sad russerne stadig en fast befæstning. Vi havde rigelige tab, også min ven H. var såret. Jeg skulle sende alt ned, hvad der var til rådighed af proviant og sanitetsmateriel. Selv måtte jeg blive tilbage indtil alle efternølere var nået frem. Sådan gik natten og denne morgen med bekymringer. H. var såret og yderligere med udsigt til et angreb med de udmattede enheder mod en stilling, der, hvis kraftigt forsvaret, end ikke kunne indtages.!

Her til morgen var det tåget. Man kunne ikke længere hører skyderi. Så kom kl. 1300 endeligt den forløsende melding, H. var kun ganske let såret og fjenden havde rømmet dens stillinger. Vejen til næste dal var fri. Alt ære og respekt for vore tropper! Desværre må jeg stadig sidde her oppe indtil alt er fremskaffet. Jeg har god hjælp fra Feldwebel Ramm, hvis kone du kender, og enkelte underofficerer. I morgen håber jeg, at have det hele samlet, så jeg og mine folk vil kunne forlade St. som jeg og andre endnu i lang tid vil kunne huske.

Friedberg, maj 1915

Det sidste udførlige brev, jeg skrev til dig fra felten, var vel den 26. januar fra højden »Stouba«. Kort efter havde jeg det held, at gense dig; også nu er vores adskillelse vel midlertidig og på kort afstand. En regelmæssig brevveksle eksisterer ikke. Som minde om den svære og store tid, som vi sammen oplevede, skriver jeg denne sammenfatning til dig.

Altså først tilbage til Stouba. Efter at jeg havde forladt Horn for at pleje de sårede i Esuszka, og havde medtaget alt sanitetsmateriel og personel, var der hos mig stadig 3 Feldwebel, ca. 80 mand, 17 heste (pakdyr og andre, med eller uden seletøj) samt 80 slæder. Af materiel havde vi ifølge min lommebog: 2 sække spæk, 1½ sæk brød, 2 sække ris, ¼ sæk grønsager, 5 store gryder med grønsagskonserves og kakao, ½ sæk melis, 1 sæk flæsk, 2 kasser kødkonserves, 1 kasse grønsagaskonserves. ¼ sæk snittet spæk, 2 sække tæpper, 3 sække filtsko, 45 teltbaner, 1 sæk handsker, 2 sække pelsjakker, 1 tæppe, 1 spand patroner, 22 tornystre foruden mine folks, 2 sneskjorter, 1 tromme, 12 geværer, 1 slagterbestik, 1 sæk med kompagniarkiv fra I. Bataillon, 35 stk. skanseværktøj, 10 små ovne; alt var samlet sammen. Intet var blevet tilbage. Alt skulle ned ad den stejle vej til Esuszka. Folk, der var komme tilbage, havde fortalt de vildeste historier om dens upasserbarhed. Vores folk var allerede blevet svage; jeg måtte med alt energi fyre op under arbejdet. Andre var utrættelige, særligt Feldw. Ramm, Utffz. Eichenberg, Gefr. Balzer, Thiele, Voigt m.fl. Den 27. om eftermiddagen begav jeg mig på vej, og kom hurtigt til det stejle sted. Ramm blev foroven med resten; jeg skulle sende slæderne tilbage til ham. Bakken var imideltid stejl og glat midt i skoven. Heste, slæder folk og dyr, alle måtte glide og kælke. For foden blev stumperne samlet sammen og pakket om; transportkolonnen slæbte sig videre ind i landsbyen. Meget blev dog efterladt og måtte de næste dage graves fri af sneen. Om natten faldt nysne. Under vores eftersøgning stødte vi også på en død, som sanitetsfolkene havde overset. Omkring kl. 18 havde jeg rimeligvis fået det meste under tag, besøgte i skolen Hessenberg, Horn og Blatz, og derefter til Oberstlt. v. Rotsmann, som denne havde meldt sig syg. Han havde vagt sig en elendig bule, luftende og med en syg Ruthen-kvinde, og bad mig blive ved sig natten over. Jeg kunne ikke afslå hans bøn, for det var den sidste nat, han tilbragte i felten med os. Jeg havde hele natten været ude i sneen, og for at nå frem hertil, var jeg også vadet igennem en å i vand til knæene. I rygsækken havde jeg tørre sokker. Selvom min oppakning, som jeg havde hos mig, ikke var helt let, så havde jeg dog den fordel frem for andre officerer, gennem længere perioder at kunne beholde min rygsæk. I Karpaterne kunne det let ske, at man måtte klare sig selv. I øvrigt dukkede min oppasser, Johann, op samme aften. Hvordan han fandt mig, ved jeg endnu ikke. Han havde imidlertid min hvide pelsjakke med, den kom mig vel i natten. Oberstløjtnanten havde en rolig nat. Det gik man ikke bedre. Jeg var netop faldet i søvn, da den gamle kone fik et hosteanfald. Jeg råbte til hende, at hun skulle holde sin mund. Hun forstod – naturligvis kun indholdet af mine ord - og helt forundret klatrede hun ned fra ovnen, mumlende og tændte sin pibe på komfuret. Om morgenen tog jeg afsked med Rotsmann, som fulgte med nogle af regimentets mænd og proviant til Repenye. Selv tog jeg med omkring 14 mand tilbage til Stouba. Undervejs tog jeg ind på skoen for at sige farvel til Hessenberg og de andre kammerater. På vejen til Stouba mødte jeg ved »glidebanen« Ramm med en del af folkene og slæder. Han fortalte mig at de stadig var en smule deroppe. Jeg rekvirerede omkring 20 Ruthener med slæder, havde et dusin gode folk hos mig, og med denne kolonne gik det opad. Der var imidlertid ½stadig meget deroppe. Fornemmelsen af ikke at komme ud af stedet, trods den bedste vilje i verden, gjorde mig rasende, også på grund af den måde, hvorpå folkene, der var blevet deroppe, var gået omkring eller var krøbet samme i huller, uden at tænke på at pakke sammen. Efter 1-2 timer var det hele pakket ned. For en dels vedkommende blev det slæbt bagefter på teltbaner, og vi kunne endegyldigt forlade Stouba. Efter måneders travlhed, lå den ensom tilbage. Solen skinnede på sneen og jeg stod længe og kikkede på hytterne mellem træerne og spekulerede på, om jeg nogen siden igen ville se dem. Om aftenen var vi alle samlet i Esuszka, og næste morgen (29. januar) kunne marchen genoptages. Jeg havde sendt skiløbere forud, som meldte tilbage, at stien til Repenye var passerbar og bedre end vejen, der desuden gjorde en stor omvej. Vores kolonne var blevet noget broget; vi havde slæder trukket af folk, andre af heste, mange med interimistiske seletøj af reb og tov. Med stort besvær havde jeg igen for dagen rekvireret 20 Ruthener til assistance. Kl. 0800 brød jeg op, først hen ad vejen, og måtte med det samme på tre steder passerer et å-løb med stejle sider. For at vise folkene, at det gik, stod jeg flere gange i vand til knæene. Det var vores mest besværlige dag. Hen under aften ankom vi til Repenye. Her lå meget ungarsk træn; alt var overfyldt. Det var vanskeligt at opretholde nogenlunde preussisk orden. Folkene var overtrætte, våde indtil sindet og havde hele dagen ikke fået varm mad. Alligevel gik det. Slæderne blev bragt op, hestene underbragt. Først da lod jeg folkene opsøge de ungarske feltkøkkener, der høfligt lavede mad til vores folk. Jeg selv var gæst hos en ungarsk officer. En læge forband mine fødder, der efter otte dage med åbne sår, så farlig ud og gjorde meget ondt. Endelig sov jeg endnu engang på en sofa. Da vi nu havde nået en stor vej, svor jeg ikke igen at forlade denne.

De næste dage gik det videre, jeg ved ikke mere, i en eller to dage, indtil Tarisalu for foden af bjergene, den øverste landsby i dalen, hvor jeg håbede at træffe regimentet. Den var dog allerede igen på vej opad mod

Jelenkowate. Men jeg traf vores bagage, og kunne aflevere mine forråd. (jeg takkede gud for at være sluppet af med sagerne) og endelig igen at stige på min hest og ride det sidste stykke. Det var dobbelt behageligt, da det med mine fødder ikke gik længere. Overhovedet hvilken stor nydelse igen at have en saddel under mig!

Lt. Eymer, som jeg traf i Tarisalu, overtog en del af mine sager. Han vidste, hvad regimentet mest af alt manglede. Alt gik samme aften op ad bjerget med Ramm. Jeg selv kunne ikke mere følge med, og blev derfor neden for, hvor den ny Regimentsfører, Oberstlt. v. Wedel var meldt med 15 aktive officerer, og også ankom samme aften. Jeg tilbragte aftenen med ham. Han rådede mig endnu i et par dage at skåne mine fødder. Næste morgen fortsatte han op ad bjerget med sine nye officerer. Han havde ikke været længe væk, før folk fra regimentet kom ned og fortalte skrækkelige historier om et russisk overfald den forgane nat. Hele regimentets stab var taget til fange og III. Bataillon så at sige udslettet. Jeg kendte det godt, at folk altid overdrev, når de kom tilbage lige efter et mislykket angreb. Alligevel tilbragte jeg denne morgen på min halmleje med store bekymringer. Telefoncentralen lå i den samme bygning, og jeg havde givet ordre til at blive tilkaldt, lige så snart der var telefonisk forbindelse til regimentet. Det skete omkring middagstid, og som det første havde jeg medhør på en melding fra v. Marschall til Generalkommandoet, som både beroligede dem og jeg. Der havde ganske rigtigt fundet en hård kamp sted om natten. Staben var fanget, og med den Major Beyer (der havde overtaget føring af regimentet ved v. Rotsmanns afgang) og Oblt. Glaser. Hvad var der så tilbage af de få officerer? III. Bataillon og ligeledes Res.Jäg.Batl. 20, der med staben var gået for langt frem, havde haft store tab. Efter 4-5 timers kamp var de blevet omringet. Imidlertid havde russerne slet ikke til hensigt at udnytte den natlige succes, men lod vore døde og sårede ligge og trak sig igen tilbage. Stillingen, regimentet nu indtog var uindtagelig på højden syd for Jelenkowate. Som jeg havde hørt, havde v. Marschall i det hele taget reddet situationen. Under alle omstændigheder kunne jeg være beroliget, ikke mindst fordi den nye regimentskommandør og 25 aktive officerer var ankommet. Jeg nød endnu engang i ro, men kunne trods alt ikke finde den. Efter strabadserne de sidste dage og måneder indtrådte en reaktion. Jeg red over til Maydanka, talte med Horn og Erb, der siden Esuszka havde været ved divisionen. Begge rådede mig indtrængende til at hvile ud i en periode, og jeg meldte mig derfor syg. Oberstlt. v. Wedel gav mig med største imødekommenhed orlov; han havde ja sine 15 aktive hos sig. Så kom turen hjem med blandede følelser. Af mine kammerater var kun v. Marschall tilbage ved regimentet. Af herrerne fra Oberhofen var jeg allerede gennem længere tid den eneste.

Afskeden med von Marshall var kort men inderlig. Gå gik jeg ned af bjerget, pakkede i Tarfalu mine sager sammen, og næste morgen gik det gennem dalen mod Ökörmezö med en russer til at bære bagagen. Her afventede jeg kørelejlighed. Jeg opdagede med det samme, at en sådan var en sjældenhed, Der var mange, der allerede ventede, ikke mindst de hårdt sårede fra et lazaret. Endeligt lykkedes det mig at få plads i et automobil med en generalstabsofficer. Denne tog mig med til Huszt. På den måde kom jeg frem hertil samme aften, selvom vi undervejs havde et uheld og måtte tilbagelægge det sidste stykke til fods. Mig lod den herre på grund af mine sårede fødder, venligt sidde på en lille slæde, hvorpå der lige netop var plads. Hele dalen mellem Ökörmezö til Huszt (58 kilometer) vrimlede med tyske og ungarske træn-kolonner, så vi ofte kun med besvær kom igennem. I Huszt, langt bag fronten, var der stadig en omfattende militær aktivitet. Jeg meldte mig ved reserve-lazarettet og fik en billet, men kun til Sa.Nemedy. Her var der indrettet en lejr, og hver eneste tyskere, fra general til yngste menig, der rejste fra fronten tilbage til Tyskland, måtte her blive fem dage i karantæne. For officerer var den meget fint indrettet.

Jeg tog afsked med begge generalstabsofficerer, efter at jeg havde spist aftensmad med dem og havde rekvireret deres bil til at bringe min bagage til banegården. I ventesalen lå et utal hårdt og lettere sårede østrigere og også enkelte tyske. Jeg havde endnu fra om morgenen kold kaffe i min feltflaske, og gav herfra en såret ungarer noget at drikke, efter at denne forgæves havde forsøgt at hente vand ved en brønd. Med et taknemmeligt blik forsvandt han i ventesalen. Kort efter kom der flere, der også søgte at hente vand ved brønden. Jeg fordelte gerne, hvad jeg endnu havde; om to timer skulle jeg jo være i en godt indrettet lejr. Alene følelsen af igen at stå på en banegård på vej hjem gjorde godt. Klokken var blevet 9. Efter lang tids venten var der sat et godstog sammen og optog et par tyske sårede og jeg. Turen til S. Nemedy tog imidlertid i stedet for to timer, omkring seks. Jeg var udmattet og blevet nervøs på grund af de evige standsninger på åben strækning. Udsigten til forplejning og en seng om kort tid holdt mig dog oppe. Jeg sad allerede omgivet af pæne ungarske sygeplejersker; så kom endnu en skuffelse. Vi holdt igen på åben strækning, og i det fjerne så man lys. Det var Satarb Nemedy fastslog togføreren, men der var ikke at se. Ingen sanitetspersonel, overhovedet ingen. Jeg slæbte mig til banegården, klatrede forbi enkelte godsvogne, hvorunder min stok var til stor nytte, og forlangte meget energisk en tysk underofficer.

På banegården var der flere personer i ventesalen, der forgæves ventede på et afgående tog. En tysk herre tog sig af mig og skaffede mig en tysk underofficer, endda en saniteter. Jeg gav alt, hvad jeg havde på hjertet, og talte om svineri osv. Til min overraskelse sagde han, at dette også forekom ham. Han var ankommet for to timer siden,

losset på åben strækning, og lå nu her med sine folk, hvoraf sårene på en del var sprunget op. Andre var blevet bevidstløse, og han vidste end ikke, hvordan han selv skulle klare sig. Det va0r omkring kl. 4 om natten. Der måtte skrides energisk ind. Jeg forlangte, at banegårdskommandanten og lægen øjeblikkeligt skulle dukkede op. Efter et kvarter dukkede de også op, og var til min forbavselse meget venlige på trods af den natlige forstyrrelse. Af kommandanten, en ritmester, forlangte jeg en opvarmet vogn til sårede. Lægen meddelt mig, at sanitetsstationen var belagt til sidste plads, og ingen yderligere kunne optages. Til mig selv forlangte jeg under disse omstændigheder en attest fra lægen på, at jeg uden karantæne kunne fortsætte rejsen. Jeg måtte næsten bogstaveligt trykke pennen i hånden på ham; men jeg fik, hvad jeg forlangte. Herefter tilbragte jeg nogle timer med den meget venlige ungarske ritmester, fra hvem det blev bekræftet, at enhver regelmæssig togdrift på denne ensporede linje var blevet opgivet. Jeg pressede på for hurtigste at komme videre, og kørte omkring kl. 19 videre med et godstog i retning Budapest, hvortil jeg ankom efter 48 timer efter det sidste stykke fra Debreczin var tilbagelagt med et lazarettog. Under denne tur havde jeg to eksempler på gæstfriheden i Ungarn. På lazarettoget var alle officerer gæst hos hægen, også i spisevognen. Konen til en simple jernbanefunktionær bragte mig på en station, hvor vi (endnu med godstoget) havde et længere ophold, en stor skål pandekager. I Budapest blev jeg i tre dage, kørte så til Wien, hvor min kone opsøgte mig. Her blev vi i endnu fire dage, fandt et åbent hus hos Hr. Thornaz, og kørte den 1. marts hjem.

I. Bataillons kampe i Karpaterne

Rudolf Völkel, Frankfurt a.M., Unteroffizier 3. Kompanie

Af de tyske soldater, der i januar og februar 1915 trængte ind i Karpaterne med I/223, er vel blot et par dusin endnu i live. Alle andre fandt den stille soldaterdød ensomt i de dybe snedækkede bjergskove. 1. og 4. Kompanie i kampene natten til den 31. januar 1915 (et eller andet sted mellem Jelenkowate og Kelescin), 2. og 3. Kompanie fredag den 5. februar i en frygtelig aftenkampe. Den samlede bataljon kunne den 6. februar kun træde an mod 38 mand. Da den følgende dag med uhyggelig punktlighed erstatning ankom, og vores 3. Kompanie igen blev fyldt op til 200 mand, skrev jeg i et brev hjem: »Vi par gamle er imidlertid blevet ensomme, jeg mest; de andre var dengang bagved, jeg alene af de fire, der havde kæmpet i Flandern og Polen, og 14 dage tidligere var marcheret ind i Karpaterne, var stadig fremme ved enhederne«. Otte dage senere (13. februar) under kampene ved Tuchla, blev også jeg ramt. Alligevel vil jeg forsøgte at fortælle i rækkefølge, og sætte et enkelt minde for de døde kammerater i I. Bataillon i denne 223 æresbog. Måske fortæller disse linjer et eller andet om de overlevende, så vi kan ses igen og give hinanden hånden.

Den 13. januar blev vi i Rogow øst for Lodz indladet på tog. Fra midnat til morgen kl. 5 havde vi stået på banegården; natten var bitterlig kold, men så dukkede en tidlig forårsmorgen op, som vi ikke havde kunnet ønske mere strålende og gladere. Hele det lange tog var fyldt med larm og sang, mens vi time for time, dag for dag, rullede gennem Polen og Slesien, fortsatte over Beuthen og Myslowitz gennem Beskiden og så drejede ind i Hernab dalen. Vi fortsatte over høje broer, langs stejle, vinbevoksede bjergsider til det ungarske lavland. Under rungende hurra blev grænsen til Tyskland overskredet ved Kreuzberg; ved Jglo (den 16. januar) blev der for første gang – oh, du lykkelige soldaterliv – udskænket ægte østrigsk »Tee mit Rum«. Det væltede ud af alle kvægvognene, banegården var oversvømmet med grinende, larmende feltgrå. Rum! Livet! Solen! Eventyr! Imod nye gevaldige handlinger! Som det så den 17. i strålende solskin gik langs den nordøstlige kant af de ungarske sletter, Theiss-floden løb dybt neden for os, ledsaget af borge og vinbjerge, var alle vogndøre og trinbræt fulde af forbavsede, ophidsede tyskere. Verdenskrigen havde åbnet porten til hjemstavnen, og turen for at beskytte det elskede fædreland mod verden gik gennem fremmede lande og byer. Som vi i Huszt var blevet udlosset, og af de østrigske kammerater fik at vide, at vi, netop vores bataljon, var de første tyskere, der her dukkede op, og befolkningen overalt hilste os velkommen med jublende begejstring, strømmede vi over af stolthed og overmod. Uforglemmelige var dagene i Berezna (ved Nagy Ag) og i Dolha (ved Bourscha). Efter en march på 32 kilometer i sne og bjerge, lå Kufnieza, hvor ungarere og ungarinder omgav os med rørende gæstfrihed, hvor selv eksercits var en fest, fordi befolkningen stod omkring os og tiljublede os, deres hjemlands befriere! Russerne var allerede trængt frem i Karpaterne, dårligt bremset af den tynd linje af østrigsk landeværn. Men vi var kommet, for igen sat slå dem tilbage.

Men festen kom til ende. Disse dage lå foran det dystre billede af Karpaternes vinter. Da hele armekorpset var samlet, gik det løs: den 23. januar var der heftig, larmende aktivitet i den tilsneede Kufnicza. Slæder og bærestænger (2 meter lange, tyk tilspidset) blev rekvireret, snore søgt for at kunne binde dem om halsen, brune tæpper og hvide snedragter »fundet«, og afprøvet. Var karnevallet allerede startet? Forplejning til tre dage forsvandt ned i tornystrene. Skanseværkstøj og skydestokke fundet, teltbaner rullet sammen, slæderne fordelt. Selv den evigt

utilfredses Feldwebel Ramm gik rundt i et strålende humør indtil endeligt alt var i orden og natten standsede alt uroen. Den 24. januar blev der vækket allerede midt på natten kl. 0145, kl. 0215 blev der uddelt kaffe og kl. 0300 antrædning ved kirken i Kufnicza. Blafrende lys fra fakler oplyste den natlig scene; sne og de tildækkede tage fik et rødligt skær. I alle vinduer blinkede de gule petroleumslamper. En fantastisk vinterekspedition er trådt an. Et par kommando – alle står lydløse – rundt om står indbyggerne – et par ord, et brølende hurra i den stille nat og – afgang fra freden, fremrykning mod fronten.

Dagen igennem klatrede vi ad smalle stier op og ned gennem sne og krat i bjerge, over højder på 1.500 meter, indtil vi kl. 1630 nåede den østrigske linje. Allerede i 14 dage havde vores forbundsfæller ligget her i deres jordhuller, og fortalte grufulde historier om russernes styrke overfor dem. Vi måtte selv bygge vores dækninger for natten, af sne, grene og teltflager; skyttekæden lå 50 meter længere fremme i skovkanten ovenfor en dyb dal, der blev holdt besat af russerne. Natten var bitterkold, våd, og det trak i de store huller, hvor vi krøb tæt sammen for næste morgen igen af kravle ud med stive lemmer. Så kom vores regimentskommandør forbi: »Nå, mine børn, hvordan har I tilbragt denne vidunderlige nat?«, og, som han gik videre, »I aften får vi vore kvarterer!«. Allerede efter en time stiger vi - til umåde forbavselse for vore østrigske venner - i endeløse rækker ned i dalen, passerer i spring landsbyen, der ligger under beskydning fra russerne på den næse bjergtop, og sætter os fast. Ved middag sendes stærke patruljer frem. Kl. 1500 går det i storm mod toppen. Overalt kæmper og klatre de uformelige hvide snedragtger gennem sneen, skyder, brøler, kæmper sig opad og sender den siddende russer salve efter salve. Også denne bjergtop bliver besat. Så indhyller igen alt i den dybe nat. Men vi har fået vores kvarterer. Alle gård og huse i landsbyen er overfyldt med soldater. Tab ved bataljonen: 28 sårede, 4 døde, herunder Appel, Dreier og Utffz. Wandel.

Resten af dagen blev de omkringliggende højder renset. Provianten blev knap. Alle gnaver i det tørre brød, hvor han netop kan indrette sig,. Siden afmarch var det ikke kommet på tale at udlevere mad eller kaffe. Sulten melder sig. Om eftermiddagen blev den næste landsby besat. Appel, hedder det, er ikke død, men hårdt såret af et lungeskud; han rullede ned ad bjerget tre meter fra mig. Om han er kommet igennem? Om natten pressede 20-30 mand sig sammen i en stue. Dem, der ikke kan få plads ved den åbne stenovn, ligger så i det mindste de kolde fødder kommer i nærheden af varmen. Jeg vågnede midt om natten af en brændende smerte. Den ene støvle var helt svedt på siden! Jeg hev benet til mig. Og støvlen var helt ny! Kan den ny holde smeltevandet ude? Svineri! Til højre og venstre snorker alle. En bander, da jeg rammer ham i ansigtet med mit knæ. Og så falder jeg igen i søvn.

Lidt efter lidt bliver det ubehageligt i bjergene. Terrænet er vildt forvitret, kløfterne dybe. Overraskelsen truede bag enhver kant af skoven. Den 27. gik det gennem en vild dal mod Kelecsany, indkvartering uden mad. Russerne havde været der i 7 uger; med en patrulje ser jeg i den næste landsby dem russiske bagage netop forsvinde; vi skyder efter dem, springer til; i fuld galop forsvinder den i den anden ende. Et par kosakker blev senere indfanget. Den næste nat faldt nysne; hele landsbyen var om morgenen indhyllet. Natten til den 29. januar blev vi pludseligt jagt op for at blive fodre af. Den første varme suppe efter 5 dage! Alle står i den totalt mørke nat og slynger grådigt den varme suppe ned. Efter en halv time er alle igen tilbage i deres kvarterer. Den følgende dag stod vi i timevis frysende i et skovkrat; omkring middag blev vi trukket frem. Rundt om os buldrer og brager det; så går det igen tilbage. Landsbyen er som uddød. Vi står frysende indhyllet i vore frakker mellem de første huse som »reserve«.

Lyden af geværild fjerner sig. Kompagniet træder an; jeg skal med 10 mand blive tilbage og vente på slædebagagen, der aldrig er nået os. Kompagniet snor sig op ad en slags bjergsti og forsvinder i skoven. Sneen falder stadig tættere. Det er snart igen mørkt; så ankommer de første pakdyr og slæderne følger. Lyset fra bål gav et flakkende lys over virvaret. Hele landsbyen syder af liv. Først efter timer har vi igen styr på det hele og kunne »klemme på«. Det var en frygtelig nat. Det var næsen ikke muligt at finde sporet efter det forudgåede kompagni. Til vore muldyr havde vi rekvireret et par heste og lastet dem med de dybfrosne kvarte okser. Snorene var imidlertid ikke gode nok. Efter nogle få skridt gled lasten ned under bugen på dyrene, som gled, styrtede og faldt om.

Vi selv var stive af kulde, og alligevel badet i sved efter hele tiden af måtte læsse og læsse på. Natten var klar og iskold. Stierne blev til is. Vi gled, bandede, geværkolberne slog mod knæene. Time efter time gik det videre. Hvor var kompagniet? Var vi stadig på rette vej? Når vi står stille, er der vidt og bredt intet at høre. Bjerget lå i totalt mørke. Under os, i lyset af de blinkende lommelygter, er den smalle snesti, hvorpå vi forsøger at skynde os frem. Bataljonen var jo løbet før for proviant! Vi må og skal indhente den. I vinternatten støder vi på østrigsk artilleri og hviler et par minutter. Så starter et heftigt skyderi foran os. Det jager os op. Det sner igen; sække og kødkroppe forvandles til hvide bylter. For hurtigere at komme frem, trækker jeg et par slæder ud med brød, tvebakker og 3 pakdyr fra den lange slange. To kammerater hjælper til. Vi snubler og klatre op ad den stejle skråning, for vores bataljon skulle ifølge artilleristerne ligge i kampe bag bjerget Højde 883, og havde allerede i dage end ikke haft deres nødrationer. I morgengryet nåede vi totalt udmattet frem og blev jublende modtaget. Hver 5 mand

modtog et brød! Det skulle holde indtil middag. Kl. 1600 var der en tynd ærtesuppe. Den nat lå vi i en lille landsby halvvejs oppe, i Jelenkowate. Salige var vi, der har kunnet kravle sammen i en kostald. Den øvrige bagage var blevet afskåret.

Den 30. og 21. januar tilbragte vi sultne og frysende i det fri. Kun halvdelen af landsbyen er besat af os; derovre sidder stadig »ruskis«. Drillerier, patruljer, individuelle handlinger. Natten til den 1. februar gik det overraskende til storm. Den korte natlige opmarch var vemodig skøn. Men russerne må have opdaget noget. Pludselig begyndte en voldsom skydning fra bjergsiden over landsbyen der ramte overalt. I alle kanter og hjørner fortsatte den voldsomme ild. Alle bjerge blev levende; men vi når endnu dybere ind i dalen bg huse og lader som reserve og ryster af ophidselse. Så pludselig alarm! I det sparsomme lys springer vi ud i hovedgaden. Landsbyen brænder allerede. Og der, knap 50 meter fra os, kommer en rasende geværild os i møde. I vejgrøfterne danner vi langs hurtigskydende kæder; Russerne springer frem, falder, styrter, løber. Så lyder råbet: »Op, Fremad! Fremad!«. Kæmpe stor, syntes det, rejser den tyske front sig op overalt og stormer landsbyen. Alt efterfølgende er en vild, brølende bølge mellem brændende gårde og sammenstyrtede tage. Ingen ved, hvad der sker. Kolber, geværskud, bjæffende maskingeværer, jagende soldater, fjender, venner. Ingen sejre i sådanne kampe, hvor alt afhænger af den enkeltes tapperhed og raseri, ikke antal, men de kæmpendes ånd! Efter timer eller minutter når vi den modsatte side af landsbyen, foran os de mørke, snedækkede bjergsider, bag os den brændende landsby. Igen frysen og venten. Kompagniføreren mangler. Faldet? Vizefeldwebel mangler også. Kun to underofficerer er her stadig, Benz og jeg. Kl. 0400 jager en befaling os op ad de stejle bjergsider; en tresidet skovkant skal besættes. Besværlig klatre vi gennem den våde sne og gennem krat. Allerede efter en halv time går det igen 300 meter tilbage til en skyttegrav, jægerne netop har forladt. Omkring 150 meter foran os er den russiske linje. Livligt skyderi. Det lysner. »tilbagetrækning« er det skæbnesvangert ord, der løber gennem rækkerne. Mand efter mand stikker lidt efter lidt af ned mod dalen. De øvrige skyder heftigt for at narre fjenden. Hertil en stadig kraftigere ild i ryggen. Med 8 mand bliver jeg tilbage som de sidste. 20 minutter efter den sidste er gået tilbage vil vi kurre lodret ned af bjerget. Vi skyder som rasende op ad bjerget. Ammunitionen bliver knap. Så bryder en stønnende sammen, skud i maven. Han skal med! 4 mand slæber ham i en teltbane, så forsigtig som det går, ned ad den brugbare sti. Vi bliver endnu 2-3-5-8 minutter til de sidste patroner er brugt. Så ruller, styrter og suser også vi frem tilbage i landsbyen. Samme eftermiddag besatte regimentet en stærk forsvarsstilling på det samme bjerg, jeg tre dage forinden havde overvundet med mine pakdyr og slæder. Grænsen mellem Ungarn og Galicien løber henover. Stemningen var forfærdelig. Et overvældende raseri fyldte alle! Regimentskommandøren taget til fange, vores bataljonsfører savnet, 1. og 4. Kompanie revet fra hinanden og taget til fange. Om aftenen ankom vores nye kompagnifører. Afstandene blev hele tiden kortere. Efter Brad var van Ebert kommet, efter ham, som så vidt jeg ved blev såret af en granat i Polen, kom Becker, så Seidel, som blev syg den 26. Om han den 30. eller 31. januar igen havde ført os, ved jeg ikke mere, men om den nye, der overtog 3. Kompanie den 1. februar, husker jeg end ikke navnet. Han ankom med erstatningspersonel og var ung. For os, som for den største part selv bestod af krigsfrivillige, syntes han endda langt yngre end os. Han havde et smalt, drenget ansigt og så uhyggelig ren og plejet ud. Vi sad netop på vores tornystre i sneen, med beskidte og forrevne frakker, gråhvid og forfrossen som snedækket omkring os. Så kom han sky og stille frem og satte sig ved os. Det er mig i dag stadig ufattelig, at han uden tæppe og teltflage, uden tornyster og proviant havde kunnet nået vores forblæste hjørne. Vi kan have talt om de sidste dage; han hørte kun på. Som vi spiste vores brød og dåsekød, og da han ikke havde noget, tilbød vi ham noget, men han ville ikke tage imod: »Nej, nej, I har mere brug for det end jeg«: »Menneske, nu ikke vrøvle! Vi har og vil gerne dele med dig«. Men der var ikke noget at gøre. Men vi følte os på tidspunktet som en mor, der måtte sørge for de yngst. Den første nat, som han måtte tilbringe i det frie sammen med os, behøvede han ikke at fryse. Han blev også den følgen dag på samme måde, sky og stille, som frygtede han for at fremstå som foresat overfor os gamle krigere. Derved har han selv uden ord utrætteligt haft forsorg for alle. Stille, som han var kommet, forlod han os igen efter fire dage. Han faldt den 5. februar, samme dag som 2. og 3. Kompagnie lagde deres store blodoffer på fædrelandets alter.

At jeg selv denne dag ikke var hos kammeraterne skyldes, at lægerne den 2. februar havde ordineret 5 dages »infirmeri-hvile« på grund af en dysenteri lignende sygdom. Jeg må indrømme, at det for mig var de sværeste dage - ikke på grund af sygdom - men på grund af den nagende samvittighed, der martre en, når man ved og hører, at det går vildt til udenfor, og man selv ligger og laver ingenting i et eller andet bondehus. Jeg sov i næsten to dage, for ind i mellem at spise. Alle kammerater var fremmede, folk fra træn, kuske, sanitetspersonel, uendeligt mange. Et livligt virvar herskede i landsbyen med de spredte huse. Overalt blev der kogt og stegt. Begrebet "etape" kendte vi ikke i Karpaterne, men alligevel følte de, der kom hertil fra fronten, sig uendelig ensom og fremmed i denne travlhed. Allerede efter tre dage holdt jeg det ikke ud mere; jeg trippede igen mod skyderiet, fandt kompagni-Feltweblen, og ville endnu samme aften gå tilbage til 2. og 3. Kompanie sammen med madafhenterne.

Vi var imidlertid med vore slæder kun kommet 100 meter, da tre mand fra vores kompagni kom os i møde: »Vend om! Det har intet formål, da der ikke længere er folk tilbage fra 2. og 3. Kompagni«. Så dukkede Feldweblen fra 2. Kompanie også op. Det var frygtelige minutter, som vi stod der i mørket, mens kammeraterne afdækkede de alvorlige enkeltheder. Senere på natte bragte jeg alligevel mad frem. Resterne af begge kompagnier, det vilsige resten af I. Bataillon, havde samlet sig i et par huse halvvejs mod fronten, hvor også brigadestaben lå. Der var kun 21 mand. Vi fik også at vide, hvordan det hele var sket. De to kompagnier skulle i en stor bue angribe den russiske flanke foran Wolosianka. En mente, at man havde angrebet for tidligt, en anden at man var faret vild. Kendsgerningen er, at de meget sent - allerede ved mørkefald - var stødt på russiske grave ved et bredt brandbælte i skoven, og øjeblikkeligt var gået til angreb. Under stormen gennem det snedækkede terræn, var de sunket dybere og dybere ned i sneen, der tilsyneladende her dækkede en dyb sænkning. Til sidst kunne de hverken bevæge sig frem eller tilbage og blev skudt ned af russerne. Kun langs kanten af skoven, hvor sneen var mindre tyk, havde nogle kunnet redde sig gennem skoven. Andre, der var blevet til overs, var mandskabet ved maskingeværerne. »Det var frygteligt, for lidt efter lidt tænker du på den ene og så den anden, og så igen på dem. Der var så mange, så mange, alle gamle kammerater, der havde gennemlevet Fromelles og Lodz og meget andet«. Sådan skrev jeg hjem. Også vores unge løjtnant var faldet og også min kære kammerat Elsner.

Resterne af I. Bataillon – 38 mand alt i alt – blev den følgende dag tilknyttet 4./222. I reservestilling, som vi indtog om eftermiddagen, fik vi tilgang af erstatningspersonel. Med 200 mand opstod efter 24 timer et nyt 3. Kompagni for at lukke et hul og med nye kræfter støde frem mod øst.

De følgende dage og uger stillede de største krav til den enkeltes viljekraft. Det var en frygtelig kamp mod en overmægtig natur, der med alt gru med isnede kulde og enorme snemængder ydede os modstand. Veje eksisterede ikke længere. I time- og dagevis gik det frem gennem snedækkede dale, skove, over skråninger, gennem enorme snedriver. Nætterne tilbragte vi tæt sammenkrøbet under de nederste grene af de snedækkede graner eller i klumper af tre- og fire på vores rygsække, og med teltdugen trukket over og omkring os. Forplejning gav det kun med dages mellemrum, således søndag den 7. februar et brød til hver mand, mandag den 8. overhovedet intet, tirsdag den 9. to dåser grønsagskonserves for hver tre mand, igen onsdag den 10. intet, den 12. et brød og lidt flæsk til hver to mand, fredag den 12. og lørdag den 13. igen intet. Begrebet »Eiserne Nation« [nødration] var for længst forsvundet. Derimod gik det dag for dag fremad, hele kompagniet ofte opløst i grupper og patruljer; ind i mellem stormangreb op ad bjerge gennem meterhøj sne, der gik op over låret, pustende, råbende, skydende, indtil vi nåede toppen, dryppende af sved, hvor vi feberaktiv gravede skyttegrave i sneen, for her at tilbringe natten rystende af kulde, eller med det samme at fortsætte fremad for i nattetimerne i kilometervis at rense den dunkle sneskov eller besætte den næste bjergtop. Enhver fornemmelse af tid forsvandt. Timer blev dage og dage blev uger. Men den ubændige vilje til sejr hvile i os alle. Hvor ofte var vi to eller tre sammen henvist til at klare os selv, adskilt var alle kammerater og fra enhver forbindelse bagud.

Efter at kompagniet den 6. februar igen var formeret, gik det den 7. frem i lange, vanskelige marcher på højre fløj, hvor om aftenen højderne blev besat. Mandag en lang march til Slawisko langs banelinjen, hvor der var ophold til kl. 0200. Ingen mad, ingen fødevarer. Tirsdag kl. 0600 tilbage til bjergene. Fire timer som reservestilling bag et bjergfremspring. Aften kl. 1800 indgreb i en kamp efter en langt udholdenhedsløb ad en sneklædt, mørk skovsti mod kamplarmen, forbi bataljonsføreren frem over en lysning i skoven. Stormangreb på en russisk skyttegrav, uhyre tumult og larm i den natlige skov, nærkamp, forfølgelse i skoven, kompagniet i opløsning, gruppevise kampe mellem træer frem gennem skoven. Den sidste fægtning omkring et hus og besættelse af hele højderyggen. Tab i 3. Kompanie: 26 døde, 60-70 sårede. Onsdag formiddag i skyttegrav i sneen, junivarme vintersol, afløsning af østrigere. Ingen mad, ingen levnedsmidler. Torsdag eftermiddag afgang til Rozanka Nizna, eftermiddag ro i kvarterer. Forplejet af befolkningen. I min dagbog står: »Vi skammer os over Tyskland, at vi har en kæmpe sult og

intet at spise. Folkene er gode, givet alt; af penge har vi heller ingen. Med i dag skylder os det kære fædreland den tredje lønning!« Om aftenen kommer proviant. Fordelingen vare til midnat. Kl. 0200 ordre til antrædning; kl. 0400 gik det igen fremad, kompagniet halv til højre i bjergskoven, jeg med 10 mand på venstre side for at holde forbindelse til bataljonens øvrige kompagnier.

Disse nattetimer og den grå morgen i de sneklædte bjerges storslåede ensomhed er uforglemmelige for mig, de hvidklædte kammerater, der trængte sig frem mellem gigantiske træer og buske, de forsigtige kald, snedisen, den forsigtige passage over brandbælter i skoven, det mørke flimrende snelys omkring os, sikkerheden i højden, da vi får et bredt overblik over de snedækkede bjergrygge som daggryet kom, og så de første snefrakker under os: tyskere? Råb, meldinger, bevægelser. Så pludselig skydning et eller andet sted, forsigtig fortsat fremad med nye ordre, så igen timelang alene med mine 10 mand, over Højde 660 og Ezyrak (1251) mod Højde 984, og så pludselig lå under os en bred dal, glitrende af sne, en landsby, tynde røgfaner og raslen af vogne, galoperende ryttere på vejen: russere! Og os: hvis de allerede løber væk, så på! Ti mand hurtigild! Nogle få vælter. 10, 20, 30 forsvinder op gennem dalen mod øst. Og så er vores kompagni allerede igen fremme hos os – hvordan – ad hvilken vej? Om aftenen besætter vi endnu to tinder over dalen. Et par nattetimer under træerne. Sove som man står eller sidder på hug. Mad? Ingen tænker på det. Det er mig i dag uforståelig hvordan vi i så lang tid over bjerge og øde dale, tværs gennem snedækkede skove, hele tiden kom frem hvortil vi skulle. Kort havde vi ikke, dårligt nok kompagniføreren. Jeg husker ikke ét eneste tilfælde, hvor jeg kunne kikke på et kort. Derimod var sanserne utroligt forstærkede. Karpater ugerne forvandlede os til hvide skov dyr. Vi var udtørrede, afmagrede, skeletbundter svøbt i hvide lag af sne, og kun en enkelt motor drev os fremad; en viljestyrke, hvor alle andre livsimpulser gik tabt.

Lørdag den 13. februar. Vi var alle i sejrshumør. »Russerne er omringet« lød det. Rundt om ligger høje bjerge, besat af os (222, østrigere og Jäger). I midten to større bebyggelser og et uregelmæssigt bakkelandskab. Neden for løb hovedlandevejen, som vi skulle nå, og jernbanelinjen. Omkring middagstid angreb russerne vore stillinger; første delingen blev sendt frem til forstærkning. Som jeg løb derover for at overtage føringen, blev jeg ramt af en opspringer i ansigtet. I en grav i sneen lagde jeg en klodset nødforbinding; så førte en kammerat mig til forbindepladsen.

Kampene, der begyndte den 13. februar, blev overordentlig hårde, skiftende og tabsgivende. Hele tiden fortalte de utallige sårede, som ankom til feltlazarettet, at hele kompagnier var revet fra hinanden, at russerne havde fået forstærkninger af fire regimenter, og endda nu rådede over tungt artilleri. To gange måtte det hele falde tilbage. To gange måtte divisionens forbindeplads, hvor jeg en tid lå, med alle transportegnede rømmes. Kun to sanitetsfolk og en læge blev ved os, for at afvente russerne. De kom imidlertid ikke. Derimod ankom hele tiden nye sårede og ofte med dårlige nyheder. Heller ikke vores bataljonsfører, Hptm Freiherr Marschall v. Biederstein, vores koldblodige, sikre Hauptmann, som aldrig havde ført os i fordærv - som oberstløjtnanten sagde, den bedes officer ved Divisionen - deltog ikke den 31. januar og 5. februar. Han var blevet såret, hans altid venlig-stolte adjudant var død, hans oppasser, som vi alle holdt af, død. Kampområdet lå allerede i udkanten af Karpaterne mod Galicien, kun omkring 30 kilometer fra sletterne. Her stemmede russerne sig endnu engang med alt kraft mod vores fremrykning. Som endeligt også denne sidste kamp sejrrigt var overstået, lå vejen åben mod Lemberg. Nye tropper rullede frem for her at fortsætte fremrykningen hvor så mange af os med livet som indsats havde sprængt Karpaternes spærrekæde.

Denne beretning ville ikke være fuldstændig uden at tænke på de sårede. De havde alle i dage- og nætter måtte opholde sig i sneen eller i interimistiske bræddehytter. Tusinder frøs smerteløs ihjel i vinterskovene. Titusinder blev invalider, da de ikke i tide fik den nødvendige hjælp. Men i de tre uger tilbagetransporten gennem Karpaterne varede, har jeg ikke hørt en eneste beklage sig. Det er den endelige, rystende sandhed. En stille jamren fyldte vel ofte de lange nætter i rummet, hvor vi var underbragt, men jeg hørte ingen skrig, ingen udbrud af fortvivlelse. Kun en russer skreg engang en frygtelig nat igennem uophørlig sin elendighed ui, ui, ui. gennem rummet. I disse lange håbløse dage og nætter så jeg vores folk udvise den samme simple heltemod, som de viste i kampens larm

Hvor vanskelig transporten og forplejningen af de sårede var, viser tydeligt min egen tilbagetransport. Forbindepladsen, hvortil jeg blev bragt, lå 200 meter bag skyttegravene. Det var en elendig bræddehytte i skoven, hvor læger arbejdede ved stearinlys; foruden de hårdt sårede, krøb de lettere sårede sammen under teltflager. Forplejning: brød og tynd kaffe, en gang om dagen et par opvarmede stykker flæsk. Divisionens forbindeplads lå en dagsmarch længere tilbage, og kunne kun nås ad en smal, vanskelig bjergsti. Da jeg kun med en ske kunne drikke den tynde kaffe, var jeg efter to dage så afkræftet, at jeg ikke længere kunne stå op. Den fjerde dag blev jeg ramt af angst for, at jeg under disse omstændigheder snart ville omkomme af afkræftelse. På skrift rettede jeg en anmodning om, at de i det mindste ville forsøge at bringe mig tilbage. Jeg blev på maven lagt på en slæde, pakket ind i teltbaner og bundet fast. En saniteter trak mig en hel dag igennem skov og sne, men ikke uden at den smalle slæde et par gange væltede og kammeraten igen omhyggeligt måtte binde mig fast.

Under sådanne omstændigheder er det ikke mærkelig, at andre hårdtsårede, man ikke bare kunne binde fast til en slæde, allerede ved det første forbindeplads fandt deres ensomme soldatergrav efter få dage i kvaler. Divisionens forbindeplads lå i en lille landsby. De sårede lå på jorden i et tyndt lag halm. Kun de helt alvorlige sårede havde tæpper; alle andre lå i deres uniformer og deres frakker. De ødelagte vinduer var lukket med brædder og stoppet med strå, men alligevel trængte den iskolde sneluft ind. Da jeg ikke kunne indtage andet, fik jeg hver dag et par skefulde mælk og tynd kaffe. Elleve dage lå jeg her. Vejen til transport herfra var kun sjælden fri. Så hastede de, der var i stand til at gå, tilbage, og et par vogne med hårdt sårede blev sendt tilbage. Snart lukkede russerne igen vejen. Det var også her, at alle to gange måtte gå tilbage, da russerne stod overfor at erobre stedet. Den 28. februar blev jeg lagt på en lille landbrugsvogn og en dag og en nat ad veje kørt tilbage. Selvom turen var temmelig fuld af huller og smerter, gik det dog hurtigere og for første gang noget mere bekvem end før. Kusken var ikke soldat, men bonde Den 1. marts nåede jeg det østrigske Feldlazaret 11/4. Et forsøg på operation den følgende dag slog fejl. De sårede lå på flere bøndergårde, men kun få på feltsenge. Hospitalet havde jernbaneforbindelse. Den tredje dag blev der sammensat et sårede tog af godsvogne. Pakket ind blev vi lagt i åbne vogne med lave sidevægge. Endnu mens toget holdt stille, begyndte det igen at sne. Efter lang tids venten satte toget sig så langsomt i bevægelse mod vest gennem sne og nat. Som vi om morgenen ankom til Munkacs, måtte man først grave os fri af et tykt lag sne, der havde pakket sig omkring os. I det her liggende lazaret kom vi endeligt ud af vore frakke og uniformer. Fodtøj blev klippet af de ødelagte og forfrosne fødder, og vi blev lagt i rene feltsenge. Mange bukkede i de næste dage under for deres sår og strabadser. Igen og igen stod dødsskærmen omkring en seng indtil til sidst kun de var tilbage, der formodeligt ville slippe igennem. Det var mit personlige uheld, at man heller ikke i Munkacs var indrettet til at behandle alvorlige ansigtsskader. Også her slog en operation fejl. Men her kunne også jeg blive forplejet. Efter yderligere tre uger blev jeg så endeligt blev brag til Tyskland i et fabelagtigt indrettet lazarettog, først til Nürnberg, så til Frankfurt a.M. Igen var det mit uheld, at jeg undervejs blev ramt af sårfeber, så et operativt indgreb igen måtte udsættes i ugevis, så alt var groet vildt sammen og dannet arvæv, så endeløse operationer måtte gennemføres før jeg nogenlunde igen kunne bringes i orden.

Fremrykning i Karpaterne

Eduard Hessenberg †, Frankfurt a.M., Oblt og fører for III. Bataillon

Den 21. januar 1915 skulle der gennemføres en marchøvelse. Kl. 0600 kom der pludseligt ordre til fremrykning ind i Karpaterne, ikke som øvelse, men mod fjenden. Vi marcherede i Nagy-Ag dalen tilbage til Lipese. Mens divisionens hovedstyrke med artilleriet fortsatte ad Nagy-Ag dalen over Herincse frem i retning af Ökörmezö, marcherede mit regiment i et herligt vejr gennem Osava dalen ind i Karpaterne. Folkene marcherede uden deres frakker. Selv på min bløde »Flora« blev det varmt, og jeg red også uden frakke i det lyse sollys, en længe savnet nydelse! Der er ikke megen højskov. Til højre og venstre mægtige bjerge med masser af sne. Derimod bredte sig foran os i det fjerne Karpater skoven med dens solbeskinnede, snedækkede, mægtige tinder i den dybblå himmel. På veje og skråninger var der utallige kvæg: ungarske okser med deres enorme horn, der kunne spærre en hel vej, vidunderlige, langhårede geder, kalkuner, svin, et land med kvægavl. Landbefolkningen i deres maleriske drager står og ser forbavset til. Preussiske pikkelhuer havde man formentlig aldrig tidligere set på dette sted. Folkene er imidlertid mest russiskstemte med undtagelse af jøderne, der overalt modtog os venligt. Kvinder og piger bar hvide bluser under deres hvide fårepelse med brede puffede ærmer og rødt håndbroderi på skuldrene. I det skønne vinterlandskab ser de fantastiske ud.

Hård march på 30 kilometer gennem dette vidunderlige land. Fra Lipese til Lipcse-Polyuana. Her forlod vores vej dalen og steg snoet mod nordvest mod et bjergpas. Deroppe var der udsigt til alle sider. På den anden side gik det igen ned ad bjerget ad en meget interessant vej. Den var så glat af sne, at vi måtte stige af hestene, også jeg på trods af »Floras« kræfter. Det gik nedad mod Dolha, en lille industriby i Borsova-dalen. I landsbyen gik en bjergbane, der fra Beregszasz over to stationer over Dolha førte op i bjergene. Fra Dolha gik vi op gennem dagen til Szuhabaranka. I. Bataillon blev tilbage i Dolha.

I Szuhabaranka var der gode kvarterer hos jøder. Vores brigadegeneral Stehr ligger også her i skolen. Hver som i andre bebyggelser er der lyseblå kalkede huse. Der er en særlig sammenhæng med disse. Det er »amerikanernes« hjem. Ruthenere emigrerer ofte til Amerika, men kun i nogle få år tjener de et moderat beløb derovre, vender tilbage og bruger deres lille kapital til at opdrætte husdyr og dyrke majs. Deres huse er de lyseblå.

I modsætning til Polen finder vi her overalt de fremragende landeveje. På baggrund af en korpsordre, der senere skulle vise sig meget forkerte, begyndte vi i Sz. at indkøbe små transportslæder. De betales kontant som også levnedsmidler og slagtekvæg. Intendanten må bløde. Den billigere form med betaling i form af revisionssedler, ophørte i Ungarn.

I dag den 22. januar 1915 kun en lille march på 10-11 kilometer over Kovacsezet (Kusnicza), bjergbanens endestation, op til Rokamezö, der vidunderligt ligger dybt inde i Karpaterne som en Ruthenen-rede. Jeg fandt gode kvarterer på skolen, hvor en østrigsk proviantofficer og en regnskabsløjtnant (intendant) venligt tog imod os. Vi bliver godt beværtet. Generelt er »manage« strålende ved østrigerne. De er også meget venlige og altid klædt rent på. I Rokamezö sluttede alle veje. Efter en ½ time ad en sti, anvendelig for slæder, og var slut. Vi er alle spændte på, hvordan der skulle gå videre. Der indkøbes yderligere slæder. Østrigerne griner, for de ved, at vore stier dårligt kunne passeres med slæder. Levnedsmidler med videre kunne kun bringes op i bjergene af lokale, forsigtigt gående pakdyr. Vi skulle have haft 80 pakdyr, men de var endnu ikke ankommet.

23. januar 1915. Store anstrengelser ligger forude. Alt personel gennemgår en lægelig undersøgelse. De, hvis hjerte eller fødder ikke er de kommende anstrengelser voksen, trækkes ud og sendes til den store bagage. Hptm Thomas er kommet til skade med den ene fod under nedstigning fra hest. Han skulle ligge på lazaret i Wien. II. Bataillon føres nu af Major Rieger. Forberedelserne fortsættes. Der skæres bjergstokke; ingen må være foruden en bjergstok. Stadig indkøbes der små slæder, der skal trækkes af vores polske heste.

Der kommer befaling til, at II. Bataillon (kolonne Rieger) i morgen kl. 10 være fremme i Prislop, og I. og III. Bataillon (kolonne Rotsmann) på Stouba. Da marchen til Stouba vil tage mindst 7 timer, betyder det en natmach gennem ukendt, uvejsom bjergterræn i dyb sne. Vores Oberstlt. lod først iværksætte i dagslys, dvs. lige før daggry. Afgangen forsinkedes imidlertid yderligere; i udkanten af landsbyen stod utallige vogne med genstande, vi skulle modtage i sidste sekund: ski, tynde overtræks snejakker til sløring, snesko, pelsveste, pelshandsker og andet. Også enkelte pakdyr stod parat. De er netop tilstrækkelige til regimentsstaben og sanitetsmateriel.

Så begynder opstigningen. Vidunderlig i et herligt vejr, men meget vanskelig. Først var der i dalen en halv times farbar vej, så går det i enkeltkolonne ad smalle stier op ad bjerget. Snart lå sneen ½ meter høj. Stien, østrigerne havde trampet, var lige bred nok til én mand. Der blev hurtig mere og mere sne. Træder man udenfor stien, lander man i 1-1½ meter sne, men med bjergstokkene går det godt, om end langsomt fremad. For hver tre kvarter blev der holdt et kvarters pause, da det for folkene med deres tungpakkede tornystre var en stor anstrengelse. I de skønne, men uplejede højskove bliver sneen stadig kraftigere, men udsigten er fabelagtig. Marchen varer fra kl. 0800 til 1500. Vi er nået frem til Stouba. Alle folk er fulgt med, men ikke slæderne med levnedsmidler. Kun et minimum nåede herop. De fleste af vores polske heste, ikke vandt til sådanne stier, kom udenfor de smalle stier, hvor de enten blev fanget i den dybe sne eller styrtede med slæderne ned ad de stejle sider, hvor de døde eller måtte slås ned. Det var grimme udsigter for vores arme mennesker! Bjerget Stouba er ikke noget højt bjerg, under 1.000 meter, men vej- og sneforholdene gjorde det svært for folkene at bestige. Øverst fandt vi østrigsk landstorm, der allerede havde opholdt sig her i fire uger. De havde bygge hytter og kunne ikke komme længere fremad.

Højderne nord for Stouba var besat af russerne. Hans forposter lå dybt nede i dalen i den næsten 4 kilometer lange landsby Csuszka. En østrigsk officer erklærede, at et angreb var umulig. Vejret var blevet dårligere. En kraftig snestorm sætter ind, der fortsætter hele natten. Efter længere tid ankommer I. Bataillon og endeligt efterhånden også enkelte slæder, der med stort besvær havde arbejdet sig igennem. Kun 9. Kompanie havde fået deres forplejning bragt frem. Folkene er imidlertid for våde og for trætte til at koge mad; så sulter de hellere. Også vi. Vores forbundsfæller deler lidt te med os. Østrigerne havde bygget en dækning til os, endda med en ovn, der imidlertid kun gav ringe varme. Mandskabet søger for en dels vedkommende tilflugt hos østrigerne. Resten slår telt og tænder lejrbål. I den fortsatte snestorm er det en ond nat. På grund af varmen smelter sneen over vores dækning og vand drypper ned på vore hoveder.

25. januar 1915. Vejret er blevet bedre. Strålende solskin. For vore fødder ligger de første huse i Csuszka. Om natten kl. 3 havde pionerer trådt en sti til landsbyen. Russerne havde intet bemærket. Kl. 10 begyndte nedstigningen til angrebet på Csuszka. Vi skulle angribe den sydlige del, mens II. Bataillon fra Prislop skulle støde frem mod den midterste del. Snejakker blev anlagt. Omfangsrige hvide gevandter af tyndt stof med store ærmer. Bataljonen ligner ikke preussiske soldater, men en beduin karavane. I en næsten endeløs enkeltkolonne gik de hvide gestalter med lange bjergstokker i hånden ad den smalle sti gennem den dybt tilsneede skov. Der blev grinet og fortalt vittigheder. På mange af de meget stejle steder, gled alle ned ad bjerget. Jeg går foran bataljonen. Pludselig stor opstandelse. Min adjudant Mille suser forbi mig liggende på ryggen, men ikke ufarlig med hovedet først. Han bliver heldigvis standset. Stien, hvis man kan kalde fodsporene sådan, gk mod den nordøstlige skråning. Skoven bliver tyndere. Alvoren begynder. Fjendtlige kugler fløjter forbi og slår ned tæt omkring os. Der opstår allerede enkelte tab. Om det næste hjørne ligger en død i sneen. Hurtig videre! Snart er vi nede i dalen. En deling tager udfoldet stilling bag en hæk i udkanten af Csuszka og overtager sikringen. Den skøder mod de af fjenden besatte højder.

I Csuszka var de få forposter allerede drevet væk af den forud marcherede I. Bataillon. Jeg stormede med min bataljon tæt bagefter, det hele i enkeltkolonne. Det var en yderst farlig situation, da fjenden kunne beskyde os i

siden fra de besatte højder til højre. I mellemtiden så den østrigske landstorm fra de stillinger, vi havde forladt, med målløs forbløffet på vores angreb, som de havde troet var fuldstændig umuligt. Gentagende gange udtalte de østrigske officerer deres beundring overfor vore læger og Jul. du Bois, som havde måttet forblive deroppe. Efter at være trængt tilstrækkeligt langt ind i den langstrakte landsby, drejede vi til højre for at storme de besatte højder. Disse var ikke dækket af skov. Skridt for skridt trænger vi på skyttelinje frem gennem den meterhøje sne. Russerne opgiver deres godt anlagte stillinger og flygter. Højderne indtages af os. Den farlige flankemarch frem mod landsbyen havde kostet os mange tab. Også jeg bliver på landsbygaden ramt af et infanteriskud i underarmen tæt over knoglen. Det er kun et let sår, et kødsår. Alligevel vil min deltagelse i felttoget blive midlertidigt afbrudt. Jeg kunne ikke længere deltage i storm på højderne. Lykkeligvis havde jeg herunder ikke yderligere tab. Fjenden forsvandt allerede på det tidspunkt, de så os begynde angrebet op ad skråningen. – Kampen var en strålende indsats af vores tapre regiment.

I landsbyen var der næsten ingen mad. Vi tilbragte en søvnløs nat i den dybe sne under vedvarende snefald. Næste morgen ingen morgenmad; kun nogle få fik af østrigerne en tår te eller kaffe. Så blev der med de totalt udmattede soldater vovet endnu et angreb, der lykkedes under de mest vanskelige forhold. Det var storslået. Vores prægtige Oberstlt. v. Rotsmann stod overfor en vanskelig beslutning. Efter indtagelsen af Csuszka havde han kun valget mellem enten at lade sit regiment i landsbyen skyde sønder og sammen, at trække sig tilbage til Stouba, hvad med de udmattede soldater var umulig og ligeledes var højst farlig i den fjendtlige ild, eller at vove en storm på højderne trods enhedernes tilstand. Han valgte at storme. Det var den eneste mulighed – og det lykkedes. Efter at være såret, gik jeg til et bondehus, hvor en soldat forbandt mig med min forbindepakke. Sammen med andre sårede ventede jeg her på lægerne. Vores brave oberstløjtnant var i den grad medtaget af de sidste dages anstrengelser og sorger, at han ikke kunne mere. Han kræfter var opbrugte. Han skulle sammen med mig begynde rejsen tilbage til Tyskland. Indtil det sidste sørgede han imidlertid for sine folk ve og vel. Det var under alle omstændigheder vores opgave så hurtig som mulig at nå landevejen mellem Huszt over Ökôrmezö; for det var ad denne vej vores bagage, der var blevet tilbage i Rokamezö, kunne bringes frem i en stor buen i en fire dages march. Der var på slæderne medbragt forplejning til fire dage, men kun et fåtal af disse var sluppet igennem. Vores oberstløjtnant klarede sig uden adjudant og Du Bois fik til opgave at få bragt den forplejning frem, der var forulykket bag Stouba og endnu kunne reddes. Det kostede ham flere dages hårdt arbejde. Men det lykkedes ham at redde meget med hjælp af i mellemtiden fremskaffede pakdyr. Det var et kæmpearbejde, hvorunder han selv fysisk gav en hånd og opnåede at få vabler. Vore soldater ville i det mindste ikke sulte indtil de i forfølgelsen af fjenden nåede landevejen. Så ville den store bagage ikke være langt væk.

I mellemtiden var også II. Bataillon fra Szuszka nået frem. 6. Kompagnie lå i reserve. Pludseligt blev døren åbnet til vores elendige rum med sårede, og Feldwebel Lütje, som førte mit 6. Kompanie, kom for at besøge mig. Han havde hørt, at jeg var blevet såret. Jeg lod han hilse kompagniet og håbede at kunne gense det såfremt det ikke hurtigt kom til fred. Udenfor opdagede jeg vores oberstløjtnant og min adjudant Wille, som jeg ligeledes tog afsked med. I mellemtiden havde også du Bois på Stouba fået nyheden og min skæbne. Men tapre Müller blev øjeblikkeligt sendt ned ad bjerget med min rygsæk, fårepels og tæppe. Han sørgede også for et bedre kvarter, hvortil jeg flyttede samme aften. Undervejs mødte jeg General Stehr og hans gode adjudant, Kollega Bachmann, med hvem jeg ligeledes tog afsked.

De første dage mod Ezrak

Karl Fries, Wiesbaden, Vizefeldwebel 7. Kompanie

Den 26. februar 1915 omkring kl. 1400 angreb russerne, og vores 5. og 6. Kompanie måtte opgive deres stillinger. Hptm Thomas indsatte øjeblikkeligt 7. og 8. Kompanie i et modstød, der også havde held til at kaste fjenden tilbage i hans udgangsstillinger. Fjenden måtte efterlade forskellige ofre. Vores forplejning blev suppleret af store russiske brød og andre anvendelige levnedsmidler foruden også røgvare.

På ordre oppefra gik bataljonen kl. 17, altså tre timer efter modstødet, ned mod Rozanka (Bataljonen blev liggende på højde med blokhytten i 1.050 meter) for at modtage opfriskning og forstærkning. En gruppe skulle blive deroppe og holde stillingen. Altså frivillige træd frem! Jeg meldte mig hertil og fik som Gefreiter kommandoen over denne gruppe. Kammeraterne overgav os patroner, så hver af hos havde 6-700 skud. Dertil modtog vi også forplejning til to dage. Vi skulle under alle omstændigheder holde stillingen. Med 25-30 skridts afstand besatte vi bataljonens ansvarsområde, og aftalte følgende: alle observerede præcist mod de russiske stillinger, særligt den fremskudte snegrav, afgav hvert minut 1-3 skud og hele tiden skiftende først de lige, så de ulige numre, så russer ville tro, at alt endnu var fuldt besat hos os.

Ved midnat dukkede en russisk patrulje op i den fremskudte snegrav. Øjeblikkeligt lagde vi den under en heftig ild. Russerne trak sig hastigt tilbage og efterlod sig to døde. Den håbede afløsning efter denne nat, udeblev, og vi måtte tilbringe endnu en nat på bjerge uden at blive generet af russerne. Hvis fjenden havde vidst, at vi kun lå 9 mand heroppe, kunne det have medført overraskelser. Men så snu var russerne ikke.

Også den anden nat gik. Vi måtte nu holde hus med ammunitionen, men russerne forholdt sig i ro. Omkring middagstid kom bataljonen tilbage i stilling. Jeg meldte til Hptm Thomas: »Stilling fastholdt, alle raske, fjendtlig patrulje afvist, efterladende sig to døde«. Bataljonskommandøren takkede og sendes mine kammerater til hvil i Rozanka Wyzna. Jeg derimod måtte blive som ordonnans for kaptajnen.

Endnu engang gik det godt

Wilhelm Schreiber, Finthen, telefonist ved 9. Kompanie

Et feltpostbrev til mine forældre den 23. februar 1915. Under datoen stod: »I øjeblikket med en station halvvejs mellem Forsthaus mod Højde 933, i blokhus med Major Lindner fra den østrigske Landwehr-Bataillon 32«. Da jeg efter 20 år fik dette brev i hænderne, kom jeg til at tænke på en begivenhed, der kunne have fået de værste resultater. Det var koldt, meget koldt. Dem, der dengang var med, vil uvilkårlig rejse sig op og lægge ekstra brænde i ovnen. De fleste i den nævnte bataljon var tjekker, slovener og andre ikke-tysktalende folk. Disse soldater havde besat højde 933 som Brigadekommandør Generalmajor v. Pfuel en skønne morgen ville inspicere det immobile afsnit. Uset nåede han ad en skovsti frem til landstorm-bataljonens afsnit. Men hvad måtte den høje officer her skue? Hvilken skytsengel havde ladet ham finde denne vej? Det var meget slemt! Som generalen gik gennem stillingen, tog han et gevær, som han forsøgte at skyde af, men kunne ikke. Det kan jo ske! Så tog han et nyt gevær. Oh ve! men bundstykke syntes at være svejset fast. Havde man slået på det med en hammer, var ladehåndtaget formentlig brækket af. Også de næste gevær var fuld af skidt, uanvendelig. Alle bøsser på Højde 933 var frosset fast, da de formentlig i en længere periode ikke var blevet gjort rene. Havde russerne vidst dette, havde intet forhindret dem i at hente disse kammerater op af deres huller. Det kunne være ført til et skønt gennembrud.

Den morgen, som forholdene blev afsløret, hørte jeg gennem høretelefonen forskellige resultater af den »inspektion« generalen havde gennemført. Major Lindner, som stammede fra Steiermark, stod i bondehuset omkring to skridt fra mig ved et bord. Han var en ældre herre, og var let at omgås. Jeg kunne høre, at en telefonist skulle skabe forbindelse mellem brigaden og divisionen. Ganske rigtig kom der nu meldinger om den østrigske landstormbataljon. Af medlidenhed med den ældre major gjorde jeg nu noget, jeg egentlig ikke havde måtte gøre. Jeg trykkede et telefonrør i hånden på majoren og sagde til ham: »Ikke tale, kun lytte!« »Den, der lytter ved vægen, hører sin egen skam«. Sådan var det også her. Bataljonskommandøren stod foran mig med telefonrøret krampagtigt presset mod øret, bleg i ansigtet. Jeg troede: han er færdig, han falder snart omkuld. Men sådan gik det ikke. Da meldingerne var færdige, og alle stationer ved de to regimenter havde lyttet med, gik der et suk gennem majoren. Han kastede telefonrøret til mig, røg som et lyn ud af hytten og skreg »Ordonnans!«; mere kunne jeg ikke høre. Ordonnansen skulle straks hente kompagniførerne. Jeg tror, de alle lå i hvilelejren ved vores blokhus; ingen af dem var fremme i stillingen ved deres folk. Kort efter så jeg gennem vinduet officerer løbe op ad bjerget – til geværrengøring. Omkring en halv time senere blev majoren af brigade-generalen kaldt til telefonen. Så startede kampen. På de fremsatte forhold og beskyldninger svarede majoren igen, at han i mellemtiden personligt havde fastslået svineriet i sin bataljon. Det varede imidlertid ikke lang tid før landstorm-bataljonen var forsvundet fra vores afsnit.

I det samme blokhus, hvor major Lindner havde været, blev senere overtaget af general v. Pfuel; huset blev dermed brigade kommandostation. Den 23. marts havde jeg vagt på »Station Brigade-kommandostation«, Ud over mig var der en ung svaber fra Calw, med frisk ansigt og røde kinder. Som vi begge hen under aften, det var endnu lyst, ankom til vores station, afløste vi vore kammerater og indrettede os. Der var ingen til stede var staben. Efter en tid præsenterede generalens oppasser sig, en Hallenser. Han var ikke noget fjols. Han gav os et godt råd. Vi skulle vaske os, og når der var mulighed, lade håret klippe. De andre, vi havde afløst, var faldet dårligt ud, da de havde været beskidte. Vi så nu ikke meget bedre ud, da alle var vandskræk. Halsen var direkte sorte, håret nåede ned over halskraven og var vild. Vi besluttede at følge oppasserens gode råd og gik ud i stalden, hvor brigadevagten opholdt sig. Til alt held havde de en frisør, der ville give os en ren skalp. Han barberede os endda. Så gik det med sæbe og håndklæde til bækken, der løb langs skråningen og begyndte at sæbe os ind. Der forsvandt en brun suppe og vi var rene. Som vi igen trådte ind i stuen med rødmossede ansigter, glædede selv støvlepudseren sig.

Lokalet var soverum, spisesal og telefoncentral. På bordet var der i mellemtiden allerede placeret to lys stukket ned i flaskehalse. Endeligt kunne man hører klapren udenfor: generalen kom. Vi kunne hører han tale med

oppasseren, stod ret og hurtig var han forbi os. Han viftede med hånden. Vi var optaget i familien. Stationen var i drift døgnet rundt. Næste middag ringede jeg til vores afdelingsfører og bad om en tidlig afløsning, da jeg på grund af post ville forbi landsbyen. Mens jeg snakkede, spurgte Lt. Stendebach, brigade-adjudanten, med hvem jeg talte. Jeg svarede: med vores Feldwebel. Han tog telefonen fra mig og gav Feldweblen ordre til, at vi for øjeblikket ikke skulle afløses. På den måde fik vi en loppetjans, formentlig fordi vi var renvaskede og nyklippede. Vi blev på denne station indtil senere oberst Schoenbeck kom og overtog brigaden. I dette blokhus modtog Oberst Schoenbeck også sin forfremmelse til generalmajor. Den nye brigadekommandør flyttede snart fra blokhuset, hvor vi blev indtil russerne en nat var forsvundet.

Karpaterkampe 1915

Herman Berthold, Merseburg, Liutnant og Kompagnifører 10/223

Vejen fra Huszt til Nagy Ag dalen gik gennem talrige sving. Først med en let stigning, så hele tiden mere stejl gik den i nordøstlig retning mod toppen af Karpaterne. Bjergene kom hurtigt nærmere og udsigten blev større. Hvor dalen begynder at breder sig ligger de små bjerglandsbyer omkranset af nåleskov. De største (Ökörmezö) var optaget af Generalkommandoet eller (Maydanka) af divisionsstaben. Muligheder for kørsel med lastbiler sluttede i Toronya. Med små smalsporede vogne går det op gennem den smalle Prislop dal mod Pereslö. Herfra måtte den fortsatte march ske af stejle, tilsneede bjergstier og den fortsatte transport af forplejning, udrustning og ammunition ske med pakdyr eller bærer. Her som langs alle fremrykkeakser måtte de allierede tyske, østrigske og ungarske tropper bringe deres forsyninger frem til bjergtoppene.

Over den 1200 meter høje Czorna Repa kommer vi til Rozanka dalen, med Rozanka-Wyzna i dens yderste vinkel, hvor vi i uger og måneder tilbragte vore få hviledage. Ganske vist manglede selv de ringeste behageligheder, der blot på den mindste måde kunne erindre os om civilisationen. Blokhusene lå spredt på skråningerne eller tæt op ad Rozanka floden, der endnu syntes harmløs, men allerede få uger senere skulle vise sin magt og ondskab med det indsættende tøvejr. Næppe en eneste hytte er lerklinet eller malet, men tømret af tykke bjælker, der står rå og ufærdig med deres overhængende tag af halm. Den omfangsrige stenovn breder sig mægtig i det eneste rum. Den har ingen skorsten, opvarmer hele huset, virker som komfur, og Panje-familien sover oven på dens overside. De »veldresserede« høns opsøger et hul ved ovnen for at afleverer deres last, og dermed sparer »Matka« for at lede efter æg. Disse røgfyldte rønner, og til tider en lade ved siden af, tjente som underbringelse for officerer og mandskab.

Herfra, hvor også 223 Regimentsstab var placeret, startede marchen op mod stillingen i bjergene. Et skovløberhus i den østlige kant af Rozanka-Wyzna var ofte samlepunkt for kompagnierne på vej mod stilling. Til højre i en sænkning stod en batteristilling. Artilleristerne vinker over; de glæder sig også over den klare vinterdag. Som vi få dage senere returnerer var næsten hele batteristillingen udslettet. Man formoder et forræderi fra indbyggere, der ganske vist tilhører Østrig, men mere sympatiserer med russerne. Havde det haft betydning, at et træ bag stillingen dagen i forvejen var gået i brand?

I det skønne vejr og hårde sne er det næsten en vinterlig forhøjelse, at kravle op ad bjerget ad den smalle sti; men ved blød nysne, under isnende snestorme og senere under tøvejr var det en frygtelig strabadser for de tungt pakkede folk. Ja, vejret spillede i Karpaterne den allerstørste rolle. Det kunne virke oplivende på »landserne« når solen skinnede eller det var forårsagtig, men virkede stik modsat når tågen lå tæt eller stormen piskede en om ørene. Kompagniet bevægede sig langsomt opad i enkeltkolonne. Forsigtig undgår vi steder, der af de højere placerede russiske stillinger kunne observeres; hele tiden forsøger man at anvende skovene som skjul. Ofte er stien så isglat at man ikke kunne komme videre under pigsko eller bjergstok. Folk glider af og styrter ned. Lykkelig den, der ikke kommer alvorlig til skade. Transporten til forbindeplads eller lazaret er tit det sidste strå. Også pakdyrene måtte anvende disse stejle stier og i det begyndende mørke bringe mad – i kogekasser – eller ammunition op. Efter omkring to timers march når vi beredskabslejren. Gravet ned i sneen og overdækket med teltflager og grangrene, udgør sådanne dækninger for mennesker dårligt tilstrækkelige livsbetingelser. Alligevel holdt tyske officerer og soldater i ugevis ud med disse muligheder, da de for fædrelandet ville give afkald på alle kulturelle præstationer. Men fremme, oppe på den lille Cyrak, var forholdene i forreste linje endnu værre. Her krøb vi sammen i tilsvarende dækninger, der imidlertid ikke kunne varmes op, da røgen ville afsløre dem for fjenden. Her hylede om ørene på os isnende storme med temperaturer på minus 30 grader. Forfrysninger af hænder, men især af fødder, hørte til dagens orden. Her fløj også »de blå bønner«, som af russerne blev afsendt i store mængder.

Han har desuden den fordel frem for os, at han næsten overalt ligger højere og derfor kan se ned i vore stillinger. Opbygninger af sandsække sikre de mest udsatte steder. De »gamle krigere« havde hurtig næse for, hvor det »brændte på«. Ofte måtte jeg imidlertid opleve, at det unge erstatningspersonel, »der også ville se russerne«, blev ofre for deres uforsigtighed. Mange steder lå vi dårligt 30-40 skridt fra hinanden; her drejede sig om at passe på og være agtpågivende. Af stor fordel for vore vagtposter var stålskydeskårene med observationsåbning. Korrekt indbygget yder de en god beskyttelse. Alligevel faldt en af mine bedste Gefreiter en eftermiddag om i mine arme; en russisk skarpskytte havde ramt ham midt i panden gennem skydeskåret. De sidste dage og nætter var blevet urolige. Russerne var blevet ret livlige. »Forbandet svineri, sådan elendige lusepustere! Havde det så været et ordentligt »hjemskud«, sådan kværulerede underofficer Frey en aften i dækningen. Han tog det blodige lommetørklæde af kinden og afslørede et blodrødt strejfskud. »God Gud, der har du haft heldet med dig«, mente en kammerat humoristisk, »havde russeren sigtet en smule bedre var du allerede nået frem til et helt andet hjem! Det vil højst efterlade sig en skønhedsfejl, som den rette kvinde med glæde vil acceptere dig med.« Den gode »Menzer« trøstede sig hurtigt, og forsvandt ikke engang til forbindepladsen.

Ved daggry den 28. marts blev vi opskræmte af en frygtelig MG-ild. Modstanderen havde overraskende angrebet på venstre fløj af bataljonen, og var trængt ind i graven. Her måtte han ikke blive; vi var i risiko for at blive rullet op fra flanken. Derfor blev der gjort klar til modstød. Kampen er hidsig. Vore tab er store, da vi fra tre sider blev beskudt med MG. Omkring middagstid blev linjen trukket tilbage for at give artilleriet plads til at skyde indbrudsstedet modent til storm. Som det blev aften, var stillingen igen fast på vore hænder. Ophidset af dagens begivenheder og gennemblødte af sved afventede vi natten og var ekstra årvågne, men der sker intet. Russerne havde tilsyneladende fået nok for en tid. Om aftenen den 30. marts gennemførte han endnu et angrebsforsøg, der dog blev kvalt allerede i fødslen. Efter 5 dage må vi igen få en smule hvile. Selvom Rozanka-Wyzna af tøvejret var forvandle til et morads, var det alligevel et paradis.

I de første aprildage førte en specialopgave III/223 op ad dalen over Rozanka-Wyzna til Højde 1215 nord for den store Czyrak. Her afløste vi et Honved-regiment. Den herre »kompagni-kommandør« var meget overrasket over, at vi vovede os ind i stillingen ved dagslys, men endnu mere forbavset var han over, at jeg med mine 100 geværer overtager et frontafsnit. Han havde mere end det dobbelte antal til rådighed. Da jeg forklarede ham, at ingen af vore kompagnier havde en større styrke, og til den anviste stilling også var tilstrækkelig, udbrud han: »De behøver jo heller ikke mere; I er jo tyske!« Vi takker dig, brave allierede, for denne anerkendelse. Vi vil vide at retfærdiggøre den. Russerne forholdt sig meget rolige, han forstyrrede os heller ikke i påskedagene, hvor vor herre skænkede os et vidunderligt forårsvejr. I det første varme solskin strakte vi vore lemmer og fyldte lungerne med duften fra grantræerne. Mod øst gled blikket over de store skove og bagude i det store fjerne lå mit Tyskland. Hvornår vil vi komme tilbage hertil? – Vi havde ikke nået at indrette os særligt, da II/224 næste dag ankom til afløsning, og vi blev befalet tilbage til Ezyrak. Ved kirken i Rozanka-Wyzna drejer vi af, og når ad en meget stejl vej i den mørke nat ved midnatstid frem til beredskabslejren. Der var denne dag påfaldende roligt heroppe. Vi fik snart at vide, at der var indgået en kortvarig våbenhvile for at kunne bjærge de mellem stillingerne liggende faldne. Overalt var de døde fra de forgangne måneders kampe igen dukket op ad den smeltende sne, hvor de i forårssolen hurtigt forvandledes til et sørgeligt billede af fordærv. Tavse og alvorlige udfører også vi den sidste kammeratskabspligt. Allerede efter nogle få dage opdagede vi, at russerne havde brugt tiden til at forbedre dens stillinger. Åbenlyst skansede han på dækninger, fjernede sne fra skydeskår og opførte sig temmelig anmassende. I starten viste vi vores mishag gennem nogle få skud, men da han ikke reagerede herpå, måtte vi hurtigt blive mere tydelig. Så indså han, at det var blevet farlig og forsvandt ned i graven. krigen kunne gå videre.

På udtalelser fra de højre stabe mente vi at kunne antage, at vi kunne indrette os til en længere periode her på Czyrak. Desto mere overraskende var ordren om aftenen den 9. april, at der to dage senere skulle foretages angreb. Der loves en omhyggelig artilleriforberedelse, og spændte afventede vi morgenen. »Bum, bum, bum« lød det fra tidlig morgen. Det var musik, vi gerne hørte langs fronten. Alligevel blev virkningen af artilleriet vurderet højere, end den i virkeligheden var. Særligt Højde 125 og »Støttepunktet« lå under kraftig beskydning. Timelang trommeild, som vi i bjergene aldrig tidligere havde oplevet. Derovre fra blev der ikke skudt. Og alligevel, straks artilleriilden tav, pisker skud derovrefra lige så snart nogen viser sig. På det befalede tidspunkt forstummede ildorkanen, og på kommando sprang alle op ad graven og op ad bjerget. Vi var ikke kommet 10 meter før vi blev modtaget af et haglvejr af ild; i samme øjeblik bjæffede allerede maskingeværerne. Døden høstede frygteligt i de forreste rækker. På kort tid havde alene 3. Deling af 10. Kompagni 4 døde og 17 oftest hårdt sårede. På samme måde stod det til ved de andre delinger og kompagnier. Under disse omstændigheder var det vanvittigt at ofre yderligere kostbar tysk blod. Mod en sådan ildvirkning er selv den tapreste magtesløs. Selvom sprængpunkt for vore shrapnel var sat meget lavt, havde de ikke haft større virkning. Under senere fremrykning blev det os klart, at besætningen i de fjendtlige grave var godt sikret mod en sådan ild. Særlige russiske pionergrupper havde skabt splintsikre

overdækninger med træstammer dækket med jord. På den måde havde i virkeligheden kun de få granatfuldtræffere sprængt huller, som imidlertid af den talmæssigt stærkt overlegne fjenden hurtigt kunne udfylde. Tabene i III/223 var så store, at vi blev afløst og lagt i beredskab. Men allerede omkring kl. 0200 måtte vi igen i stilling. Kompagnierne under I og II/223 skulle have ro for ved daggry at gentage stormen. Ved daggry blev det meget fornuftigt annulleret. Vi kom igen tilbage i reservestilling, indtil om aftenen den 11. april efter 10 dage, hvilelejren i Rozanka-Wyzna igen vinkede forude. Skyggerne fra grantræerne stod skarp i månelyset mod den glitrende sneflade. Den igen indsatte kraftige frost fik det til at knirke under fødderne. I tavshed trak rækken af »overlevende« ned i dalen. Helt glade var vi denne dag ikke; vi var endnu hos dem, der i går for altid blev tavse. Tankerne fløj endnu engang tilbage: hvor mange gamle forældre, elskede hustruer og små børn vidste endnu ikke, at deres kære har fået slut. Jeg havde derefter »den triste pligt« at underrette dem alle om den frygtelige skæbne.

Endnu engang i stilling på skråningen af Czyrak. Endnu en dag for russerne. Allerede fra kl. 4 hamrede hans MG mod vore linjer. Vi trak vore reserver frem for ikke at lade os overraske. Men det forblev rolig. Om eftermiddag et lignende ildoverfald; igen skete der intet. Næste dags morgen og eftermiddag det samme teater. Det begynder næsten at blive latterligt. Allerede om eftermiddagen den 18. april ville jeg ikke mere reagerer på disse skinmanøvrer, men går alligevel fra dækningen frem for at observerer. Nu sker det ved nabokompagniet fra Res.Inf.Regt. 222, der holder en lille bjergtop besat. Vi er forbundet med kammeraterne derovre med en løbegrav. Den går gennem en flad lavning og er sikret med nogle svage poster. Endnu engang blusser MG-ilden op, for straks igen at tie. Næsten i samme sekund ruller et dumpt brag herover, og en mægtig røgsky stiger op fra skovkanten. Situationen bliver klar for os. Modstanderen har sprængt hele bjergtoppen i luften. Jord, træ og stumper af pigtråd flyver stadig om ørene på os, som russerne under højde hurra trænger ind i 222'ernes stillinger. Den trænges ned ad skråningen og formår på grund af overraskelsen og den begribelige forvirring dårligt at yde væsentlig modstand. Fører for vores MG-deling, Utffz. Feldmann, der hurtigt fremme på stedet. Med en hurtighed, dikteret af nødsituationen, flytter vi det nærmeste MG til dækning af sidegraven. I de næste øjeblik begynder ilden at ramme fjenden i flanken, der pludseligt må indstille forfølgelsen af vore kammerater for at finde ud af, hvor den nye »hilsen« kommer fra. Vi giver ham imidlertid ingen tid, men sender det ene patronbånd efter det andet imod ham, og vores MG er så flink, ikke at få funktioneringsfejl. Virkningen er forfærdende. Fjenden flygter tilbage. Endnu mange falder inden de når den beskyttende kant af krateret. En underofficer indbringer en russisk korporal som fange, der uden at være såret, var dukkede op i forbindelsesgraven til Res.Inf.Regt. 222 og øjeblikkeligt blev afvæbnet. Havde han planlagt en selvstændig handling, eller havde han foretrukket på denne måde at afslutte »sin« deltagelse i krigen? – Vi sikrede os den yderste fløj gennem en blokering af forbindelsesgraven, ved at bue stillingen tilbage i flanken og forlænger linjen frem til foden af dalen. Langsomt samles kammeraterne derovre sammen til modstød. De forstod at gøre skaden god igen.

Marts 1915 ved den store Czyrak

Gustav Vollberg, Frankfurt a.M., Unteroffizier 3. Kompanie

Allerede i uger havde den meterhøje sne og russerne i sine godt udbyggede stillinger ved pashøjderne i Karpaterne, bragt en afslutning på vores fremrykning. På vores side blev der ikke bygget faste stillinger og dækninger, da vi jo skulle videre. Vores skyttegrave var for størstedelen kun gravet i sneen. II. Bataillon var i stilling på kanten af et lavt voksende skovstykke. Som eneste hindring var enkelte pigtrådshuller trukket gennem bevoksningen.

Kl. er 17; igen begynder en af disse endeløse nætter. Der er bittert koldt med minus 20-25 grader. Halvdelen af gruppen står på post, mens den anden halvdel enten ligger sammenbukket i huller, gravet ind i bagvæggen på graven, eller går frem og tilbage for at holde sig i bevægelse. Den nederste del af frakkerne, der i løbet af dagen er blevet våd, er nu stivfrossent, så to mand næppe kan komme forbi hinanden. Lytteposten, der på maven er kravlet frem til kanten af bevoksningen, og liggende må observere, afløses hver halve time. Nogle gange går der længere.

Klokken bliver 23. Det er tiden til at afhente maden. Med spisekar går to mand frem til den såkaldte »rondel«. Hertil er maden på pakdyr transporteret fra Rozanka-dalen. Vores to afhenter kommer tilbage efter et par timer. Den ene er gledet på det isglatte sti og har kun en smule tilbage i sine kogekar. Der bandes, men maden fordeles nogenlunde jævnt.

Med en teltflage går jeg til vores delingsfører (Utffz. Huluch) for at modtage rationer til de næste par dage. Sækken med brød består for halvdelen kun af krummer; der er ikke et eneste helt brød. Brødkrummerne opmåles og fordeles med en hjelm. Dette gentager sig præcist ved gruppen; blot blive brødkrummerne nu fordelt med et

drikkebæger. Desuden er der kaffebønner og lidt dåsekød. Næste morgen har dem, der sparer, muligvis stadig et stykke skorpe i lommen

Hen under morgen begyndte en snestorm. Kammerat R. er på krigsfod med sin mave. Han har ingen ro før den sidse krumme er forsvundet. Hvert kvarter forsvinder han bagud af graven; bukserne har han allerede kun sikret med det allermest nødvendige. Igen sidder han der. MG-virtuosen, der fra tid til anden forsøger at se, om alt stadig er i orden, rasler sine bånd. Kammerat R skriger og bander; den bagerste del af hans krop var ramt. Det er heldigvis ikke så slemt, bare et bedre strejfskud. Nu i Guds navn var alle »huller« forbundet, og halvt misundt, begyndte hans bestemt ikke behagelige borttransport.

Russerne var blevet nervøse. Håndgranater brager, høje skrig på begge sider. Som det igen er blevet en smule mere rolig, stod pludselig en russer dårligt 10 skridt fra os. Han vinker kraftig med en hvid klud. Der råbes til ham om at komme nærmere. Han ryster af skræk; det er en ung finne, er nyligt er ankommet som erstatning. Han taler tysk og sagde, at han ikke kunne skyde på tyskere; derfor er han rømmet med det samme. Men han havde dog haft stort held.

Den nye dag kom med afspænding og ro. Hvis blot man kunne sove lidt og for en kort stund glemme de knurrende maver. Omkring middagstid besluttede to kammerater i hemmelig at forvandle deres »eisener« til en ærtesuppe i en lille skov omkring 80 meter til venstre. Jeg gav dem mit kogekar og min dåse ærtepølse med og glædede mig i hemmelighed til festmåltidet. Det skulle gå anderledes. De to ulykkesfugle havde anlagt deres bål alt for synlig, Da suppen næsten var færdig, begyndte det pludseligt at flyve dem om ørene, og de måtte i kast bringe sig i sikkerhed. Efter at MG-ilden var ophørt, måtte de desværre konstaterer, at hele deres køkken var blevet ødelagt af en nedfalden gren. Ærtesuppe, bål og gren havde forenet sig. En medbragt kostprøve overbevist mig om, at der ikke i hemmelighed kunne koges ærtesuppe.

Angreb afvist

Emil Kritzler, Breckerfeld, Unteroffizier 7. Kompanie

En mælkehvid tåge dækkede en trist, våd kold morgen bjergmassivet Czyrak. Vi har den 14. marts 1915. Det er søndag. De russiske skytter i de finske skytteregimenter 14, 15 og 16, der ligger overfor os på Czyark, har netop afgivet de sidste skud. Ekkoet løber over bakker og højder omkring Rozanka tæt ved Slawsko på banelinjen Munkacs – Stryj.

Forfrosne dukkede folkene fra II. Bataillon op af deres »rævehuller«, som de nødtørftigt havde gravet i isen bag klipper eller under grantræer. Dækninger? Sådanne var heroppe næppe tilstrækkelige til stabene. Der var heller ikke mulighed for opvarmning. Vi ligger i 1200 meters højde og vores kompagni er blevet så lille, at den næppe var tilstrækkelig til det mest nødvendig. Vore opgaver er så omfattende, at vi næppe mere kan overkomme dem. Overfor russerne med deres utømmelige menneskemasser, i deres faste, med træstammer overdækkede stillinger, er vi kun »arme preusser« med vore ufuldstændige skyttegrave, brystværn eller huller. Patruljer sendes ud, poster besættes, stillinger etableres. Der blev etableret hindringer, transporteret proviant og ammunition – alt er infanteriets opgaver. Således også på Czyrak.

Vi fra 7. Kompanie er glade, som den nye dag langsomt lyser op. Igen har vi udsyn. Der vil ske afløsning og mulighed for et par timers søvn. Vi er allerede velbekendt med Czyrak og dens rædsler. Imidlertid også med de steder og blinde vinkler, der er forskånet for de russiske granater og kugler.

I går fik vi tilgang af næsten 20 mand fra Regiment 80 (Wiesbaden), hvis første møde med fronten, en iskold nat med uafbrudt skyderier og russiske ildoverfald, endnu sad i knoglerne. Så godt det kunne lade sig gøre var kompagniet trådt an på den ujævne, hullede sti, hvor fordelingen af »de nye« skulle ske. De var end ikke længere fuldtallige. En af dem er død, faldet i løbet af natten, to andre såret. Fire meldte sig syge. Vores kompagni tæller nu 70 mand med det nye personel. Vi har hvil indtil middag, så skal vi igen frem i graven for at så vagt. Mens »de nye« skal fremstille spanske ryttere, indretter »vi gamle« et lejrbål. Enkelte kammerater arbejder på huller i sneen, der skal bruges til »begravelse« af de døde.

Tågen er forsvundet og har givet plads til en fugtig, iskold brise. Alligevel er forrådnelsesluften fra de mange døde, der ligger mellem linjerne, stærk. Her ligger de afsjælede kroppe, ven og fjenden, mellem hinanden. Et frygteligt syn! Man kan ikke bjærge dem. Om dagen sigter russerne godt, og om natten skyder han uafbrudt. Afstanden mellem gravene svinger mellem 25 og 200 meter. Overalt har fjenden de bedste stillinger. De ligger overalt højere på kreten med os for foden. Dermed har vi også langt vanskeligere forbindelse med dalene. Vore kolonner af muldyr kan overalt ses af fjenden og lægges under artilleri. Kun i mørke kan der ske genforsyning med proviant og ammunition. Også infirmeritjenesten er meget vanskelig. Vores bataljonslæge har indrettet sig i en banjehytte et stykke længere nede, hvor han arbejder under yderst vanskelige forhold. Hver dag er der folk med

forfrysninger i lemmerne, med dysenteri og lignende maveproblemer. Dertil kom de sårede! Stakkels dem, der er såret, og er henvist til transport. Alligevel må vi holde ud! Den jernhårde lov lyder: Hold ud! Der er ingen tilbagetrækning, men kun fremrykning. På den måde har vi på godt otte dage kæmpet os vej fra de ungarske sletter til de voldsomme bjergmassiver, og der skal fortsættes!

Det var blevet middag. Vores lejrbål brændte godt og gav 20 kammerater god varme og frem for alt kaffevand af smeltet sne. Hvis man blot kunne se os derhjemme! Skæggede, beskidte, fulde af lus. Denne kreds af 223'er udgjorde intet særlig militærisk billede.

Vi hører netop, at vore kompagni-Feldwebel Schwarz personligt er ankommet med proviant, tobak og pakker for at gøre sine folk en glæde. Dampende hvile pakdyrene ud. De har godt overstået alle farer under den fire timers tur op ad bjerget. Hos os er der glædelig velkomst. Desværre skal vi nu overtage vagten i stillingen, men til dette udser vi os »de nye«, der også skal lære det. Vi opsøgte derfor efter inddelingen igen vores bål og den kraftige virkning. Jeg henter min blyant frem, udfylder min dagbog og skriver post. Alle kammerater har seletøjet på og geværet er indenfor rækkevidde, lad og sikret. MG og minekastere står sløret klar, men må jævnlig renses for sne. Det sner uophørligt. Den isnende vind fra nordvest gør vore lemmer stive trods varme og glød fra bålet. Med skræk tænker vi på den kommende nat.

Pludselige skrig! Dumpe eksplosioner af håndgranater, blandt med de piskende smæld af russiske geværer, jager en skræk helt ind. Russerne er her! Fjenden er brudt igennem, netop ved vores kompagni. Det kan blive rigtigt grimt. Formentlig omkring 20 russere er allerede sprunget over vores grav og har nedkæmpet vore overraskede poser med bajonetterne. Et gyseligt »horree« strømmer os i møde. Stadig flere pelshuer kommer os i møde, sikre på en billig sejr.

Så havde vi fattet os! Afsikring! Rolig sigtet skydning! Anlæg bajonet! Frem mod fjenden! Så støder vi fremad, 20-30 mand. Til højre for os kommer hjælp. Vores kompagni-Feldwebel Schwarz har trukket sin sabel og med pistol i den anden hånd, driver han med tordenstemme alle frem fra deres huller og frem mod indbrudsstedet. Der er et virvar af venner og fjender. Vores raseri er større end vores styrke. Skud her og der! Så har vi gjort det! Uden at tage hensyn til tab er vi fremme ved russerne og tvinger de store karle tilbage. Omkring 20 fjender lader våbnene falde og overgiver sig, mens hovedstyrken vender om og igen at nå egne stillinger.

Vi rystede ikke længere af overraskelsen, og der er indtrådte en stoisk ro. Skud efter skud med MG og 98'er sender vi efter den flygtende fjende, der på grund af den dybe sne ikke komme ud af stedet. Jordfarvede levende skydeskiver! Hvad nytter dine skrig, din vinken, dine skud, dine hævede arme? Døden tager dem! Vi er sejrherrerne. Angreb afvist!

Nu har alle vore folk besat og sikret graven. Men også russerne har igen fået sig samlet. Hans MG-salver tvinger os i dækning, der nu er livsvigtig. Russisk bjergartilleri hævner sig med deres kugleregn. Vi ligger derfor med næsen nede i sneen. Direkte til højre for mig slår russisk MG-ild ned i en ung kammerat fra vores kompagni, der ikke lå i dækning. Hans kostbare tyske blod farver den blege, kolde sne. De ofrer alle deres unge liv på denne elendige stilling i Czyrak. Rundt om os lyder stønnen og klagen. Faldne, sårede, venner og fjender! Værst ser det ud foran os; over hundrede faldne og sårede russere. Vi han ikke hjælpe dem! Vore kammerater bliver, så godt de lader sig gøre, forbundet og bragt tilbage. Fanger er allerede transporteret væk. Enkelte af dem har halvt forfrosne sat sig omkring det døende bål. Trods deres ængstelige opførsel er det tydeligt, at de stille glæder sig over, at krigens elendigheder nu er forbi for deres vedkommende. En meget stor russer viser mig sin ødelagte arm, ramt af en rikochet. Hans glasaktive, blege ansigt viser ingen smerte. Han beder om noget at ryge. Jeg skaffer ham en cigaret og forbinder hans sår, så godt det lader sig gøre. Hans taknemmeligt blik siger mere end ord.

Så kommer der igen orden i vores stilling. Skumringen sniger sig over bjergtoppene. Den faldende sne dækker alt til, grantræer, buske, pigtråd, døde, ja endda sårede og døende.

Der falder dårligt et skud. Vi arbejder på spanske ryttere og pigtråd; bag ved os står dobbeltposter. Vores tab løber op i 20 døde og 15 sårede. Dermed har vores kompagni kun 30 mand. Så begynder den russiske natlige skydekoncert. Det viser modsat, at han ikke kommer i nat. Alligevel er dobbelt vagtsomhed nødvendig.

Vi kan nu roligt give melding til regimentet. »I 7. Kompanies område er angreb slået tilbage«.

Våbenstilstand til begravelse af de døde ved Czyrak

Franz Bachmann, Oberursel. telefonist 4. Kompanie

4. april 1915. Påskesøndag. Imidlertid hilser vi ikke opstandelsens dag velkommen med lyden af kirkeklokker og feststemning. Jeg havde sovet dårligt det meste af natten. Når man gjorde tjeneste ved regimentsstaben, var det en selvfølgelighed at man straks man vågnede – uden først at få kaffe – gik på ledningspatrulje. Først kl. 9 kom jeg endeligt tilbage. Der stod ingen helligdagskage på vores kaffebord; tværtimod kun »hundekage«, som vi kaldte

de store østrigske felttvebak, som vi modtog i stedet for brød. Men når man dyppede tvebakken i kaffen, kunne man bilde sig ind, det var smørkage, og til nød kunne spises, især når man som jeg havde samlet den nødvendige appetit gennem en anstrengende »morgenvandring«. Dagen bragte heller ikke et rigtigt påskevejr. Solen havde svært ved at bryde igennem, og det var mærkbar køligere end de foregående dage.

Russerne forholdt sig helt rolig, indtil der om eftermiddagen igen opstod en særlig situation, der holdt os i spænding. Omkring kl. 15 dukkede nemlig en russisk officer op foran vores stillinger med et stort hvidt flag og overbragte os en skrivelse fra den overfor liggende regimentskommandør, hvori denne anmodede om en våbenhvile, for den følgende dag i tiden mellem kl. 1000 og 1300 med sanitetspersonel at kunne bjærge de døde i ingenmandsland. Over telefon blev anmodningen videresendt til armeoverkommandoet.

5. april 1915. Efter at vore AOK under de nødvendige betingelser havde godkendt anmodningen, blev de døde fra begge sider mellem Kl. 11 og 15 bjærget og stedt til hvile i massegrave. Imidlertid var opgaven så omfattende, at der ikke var tilstrækkelig tid, hvorfor våbenstilstanden blev udvidet til kl. 1700.

6. april 1915. Natten forløb fuldstændig rolig. Ikke et skud faldt fra russisk side; også om dagen forblev det stille uden nogen form for kamphandling. Russerne fejrede påske. Om aftenen dukkede endnu engang en russer op foran Res.Inf.Regt. 222 under et hvidt flag, og anmodede om ikke at skyde i den kommende nat, da et større antal kammerater ønskede at overløbe. Denne oplysning blev imidlertid af os modtaget med største mistænksomhed. Tværtimod blev der truffet særlige foranstaltninger for at sikre os mod et russisk overfald. I løbet af natten kom imidlertid ikke en eneste overløber, men heller ikke et skud lød fra den anden side. Formentlig havde russerne overhovedet ingen planer om at løbe over, men ville blot ikke generes af vores skyderier for at kunne fejre deres påske uden forstyrrelser, og for uforstyrret at kunne sove natten igennem. Russerne havde derved opnået at få en uforstyrret ro, mens vi i forhøjet alarmberedskab tilbragte en mindre behagelig nat.

7. april 1915. Jeg fik kun ringe søvn forgangne nat på grund af tjeneste. Ydermere måtte jeg tidligt igen udbedre et ledningsbrud. Omkring kl. 10 dukkede to russere op foran vores linje og erklærede at ville overgive sig, og fortalte, at der ville komme flere af deres kammerater over. De havde for lidt at spise og desuden dårlig udrustning. Sidstnævnte kunne man se, da begge var iklædt tyske feltgrå bukser. I løbet af dagen kom da også yderligere frem overløbere. Deres flugt blev lettet af, at der siden våbenstilstanden havde været en stiltiende aftale om, at ingen af siderne ville skyde. Besætningerne på begge sider kunne da også i denne periode bevæge sig uhindret udenfor gravene. Man kunne tro, at freden stod for døren. Men ville denne dag med næsen uhyggelig fred og farefrihed langs fronten være den sidste? Var russernes påskefestligheder forbi?

Om aftenen omkring kl. 20 måtte jeg endnu engang på jagt efter ledningsbrud. Med hjælp af en lommelygte kunne jeg i den mørke nat efter længere tids søgen, to steder udbedre et brud. Efter turen gennem pløre og mudder, som jeg herunder måtte foretage, og hvor man, som man plejede at sige, kunne drukne, ankom jeg meget træt til mit kvarter. Da jeg denne kan ikke havde stationstjeneste, faldt jeg hurtigt i en fast og dyb søvn, og lod mig ikke engang forstyrre af to tunge russiske granater, der slog ned i umiddelbart i nærheden af vores kvarter. Heldigvis udrettede de to granater kun ringe skade. Med disse skud viste russerne, at »våbenstilstanden« endegyldigt var forbi. I graven måtte man igen gå i dækning hvis man ikke ville stifte bekendtskab med hilsener fra den modsatte linje.

Telefonafdelingen i Karpaterne

W. Pfister, Frankfurt a.M. Fernsprech-Abteilung 3 Kompanie

Blandt mine gemmer fra krigen fandt jeg blandt andet en skitse over det telefonnet, afdelingen etablerede og drev i Karpaterne. Den har givet mig anledning til i denne regimentshistorie at fortælle om afdelingen, som jeg tilhørte i over et år efter opstillingen, og hvor jeg oplevede glæder og sorger for en telefonist. Mine oplevelser er forblevet uudslettelig, og som jeg fortsat er stolt over i resten af min krigstid og frem til i dag.

Afdelingen blev opstillet i Oberhofen med en organisatorisk styrke på en fører og 6 grupper med hver en gruppefører og 3 mand, direkte underlagt regimentsstaben. Udrustningen var meget enkel set fra et fagligt synspunkt, men vel i de første krigsår stort set tilstrækkelig. I begyndelsen i Karpaterne var telefonen i skyttegraven mere et legetøj; selv ansvarlige førere havde endnu ikke indsat den fulde værdi heraf. Under eksempelvis så vigtige kampe som ved Mala-M blev de overhovedet ikke indsats, og blev senere i Polen truet af opløsning »som unødvendig«. I den første tid i Karpaterne skulle driften indstilles omkring kl. 21, da ”ringeriet” forstyrrede nattesøvnen. Dette sidste var til en vis glæde for telefonisterne, da de dermed uforstyrret kunne »få en på øjet«. Imidlertid bragte kampe i Karpaterne en radikal ændring i denne opfattelse. Her viste telefonafdelingen sig som det, den skulle være: et pålidelig, sjældent svigende signalmiddel.

Mange har stadig et billede af telefonisten som en soldat, som med høretelefoner på hovedet sad i en sikker dækning langt fra, hvor der blev skudt, og som aldrig gik ud i »manegen«. Sådan var det i virkeligheden ikke. Hvem kunne se de problemer, som eksempelvis bevægelseskrigen førte med sig, hvor telefonistens vej var dobbelt så lang som infanteriets, ja tre gange så lang? Hvem kunne i virkeligheden forestille sig sig vanskelighederne med at lægge linjer i Karpaterne udenfor vej og sti? Hvem undersøgte om terrænet lå under fjendens observation, når en forbindelse skulle udlægges eller retableres efter at være skudt i stykker? Med hensyn til forplejning var telefonisten, afkommanderet til et kompagni, altid femte hjul til en vogn.

Skitsen fortæller på ingen måde om de vanskeligheder i terrænet, der opstod under bygningen. I virkeligheden var det med de kræfter, der i starten stod til rådighed, ikke muligt at holde et større net i drift. Vores afdeling alene skulle holde 15 af de 17 etablerede stationer besat dag og nat. Tabene ved afdelingen var specielt store i Karpaterne. Den blev derfor i begyndelsen af april øget til 11 grupper. Signalnettet var øget fra Forsthaus i Rozanka-dalen i fire hovedlinjer, der var betinget af terrænets form. Fører for afdelingen sad i et blokhus i 1.150 meters højde; herfra reguleredes tjenesten og afløsningen ved de enkelte stationer. De højdeforskelle, der skulle overvindes ved vagtskifter, var betydelige. Normalt havde to mand 48 timers tjeneste på en station; hvileperioden skulle være lige så lang, men udbedringer af forstyrrelser, modtagelse af forplejning og post og mange andre sidebeskæftigelser kostede betydeligt af hvileperioderne. Man må ikke glemme den tid, det tog at tilbagelægge afstandene. Vejen fra Forsthaus til Czyrak højderne 1251 og 1275 er jo velbekendt for de fleste Czrak-kæmper. Til stationerne på 2. hovedlinje (dal, blokhytte, skyttehus Czrak – disse var kun besat om dagen) førte en dal, der fra Czyrak ikke kunne nås direkte, men kun over det lavtliggende Forsthaus. Denne og en sidedal herfra til Lejr 222 sikredes af dele af Regimenter 222 og 224 for at forhindre russerne i at foretage en omringelse. Stationstjenesen tilfaldt vores afdeling. Længere til højre for Forsthaus gik ad en rimelig stigning til 96. Brigades kommandostation og videre stejlt til Højde 933, der skiftevis var besat af 222 og 224, og først i begyndelsen af maj blev overtaget af vores regiment. Også her skulle vi bemande telefontjenesten. De øvrige hovedlinjer (Afdelings-afsnit Severin) gik gennem Regt. 222 område til Baytina. Med begyndelse på tøvejret forvandledes de tilisede veje til oversvømmelse.

Tjenesten på de enkelte stationer var mere eller mindre elsket. Så længe den var besat af 224 blev blokhytten foretrukket, da maden her var udmærket, og vi telefonfolk altid fik rigeligt. Desuden var blokhytten rummelig og lå på et meget roligt sted. Det næsten modsatte var lejr 222. I virkeligheden kan man ikke tale om en lejr. Hvoraf betegnelsen »lejr« stammede, var der ingen der vidste. Der var ingen dækninger og alt var lige så primitivt som oppe på Czyrak. Man følte sig desuden som fremmed og længtes efter afløsningen. På Højde 933, der ligeledes kun fra Forsthaus kunne nås ad omveje, mødte man en ægte Frankfurter, Oblt. (senere Hptm) Hahn, 2/224, som altid var i godt humør, og lovende indkvartering. Tjenesten på vores bataljonsførers kommandostation på Czyrak havde man gerne. Små historier, hvor major Thomas' spiritusflaske og cigarer, rygelig og ikke-rygelige, spillede hovedrollen, blev ved med at gå rundt i vores afdeling.

Hvileperioderne i blokhuset tæller blandt de mest behagelige erindringer fra den vanskelige Karpatertid. Der herskede godt humør, særligt i den tid, hvor afdelingen alene disponerede over indkvarteringen og staben befandt sig i landsbyen. Her havde forskellige sangglade brødre fundet sammen og leverede gerne en flerstemmig sang. Hvileperioder gik altid alt for hurtig.

Russernes tilbagetrækning fra Karpaterne kostede os telefonfolk umådelig arbejde. Det store netværk skulle brydes ned, og herefter vi i ilmarch forsøge at nå enhederne.

Som tiden gik, blev der hele tiden stillet større krav til afdelingen, særligt i den efterfølgende bevægelseskrig. På lang sigt var det ikke mere muligt for enheden at bære de nødvendige kabler og øvrige udrustning. Der blev derfor til afdelingen anskaffet en lille vogn med to Panje-heste. Afdelingen blev forstærket, og det udviklede sig med tiden således, at de enkelte grupper i et bestemt antal fast var tildelt regimentsstab og de enkelte bataljoner. Regimentsstaben fik tildelt en centralindretning, så stationerne ikke længere var afhængige af en enkelt ledning, og der ikke længere var medhør på alle samtaler. Med tiden voksede risikoen for at fjenden kunne lytte med, og for at undgå denne risiko gik man over til ikke længere at anvende enstrengede kabler, men anvendt dobbeltstrenget. I de permanente stillinger i vinteren 1915 og 1916 blev kabler lagt i såkaldte kabelgrave, der måtte graves af telefonafdelingen. Og så forstærkede panserkabler blev lagt til de forreste stillinger. Hvilken betydning signaltjenesen fik under krigen viser, at regimentet mod slutningen af 1917 formerede signaldelinger. Regimentsstab og hver bataljon fik nu egen signaldeling under kommando af en signalofficer. Foruden telefonfolk bestod disse af blinktelegrafister, der fra 1916 uddannedes af regimentet. Hertil kom på vestfronten yderligere brevduer og meldehunde. Foruden døde og sårede, viser antallet af tildelte dekorationer og forfremmelse på grund af tapperhed for fjenden, hvilken præstation og stille heltemod, der blev ydet af telefon-afdeling og senere signaldelingerne.

Foran Karpaterne

13.5. – 3.6.1915

Efter gennembruddet ved Gorlice dannede San-linjen og den øvre del af Dnjestrs den næste mål. Alt efter udfald af kampen på 7. østrigske Armee front (Pflanzer-Valtin), der var udslagsgivende for forholdet til Italien, Rumænien og Balkanstaterne, skulle herefter denne linje fastholdes eller rykkes yderligere frem i Galicien i retning af Lemberg. I tidsrummet 12.-20. maj kunne San på flere steder overskrides. Jaroslau faldt på tyske hænder. Derimod opnåede 2. og 3. østrigske Armee i området Fæstning Przemyscl ingen nævneværdige resultater.

Süd-Armee stod herefter foran kampe om Drohobycz – Stryj – Dolina og Stanislau. Dens bevægelser gik i hovedsagen ud på at komme ind i ryggen på de russere, der stor overfor 7. østrigske Armee. Venstre fløj af armeen befandt sig allerede 12. maj i forfølgelse. Res.Inf.Regt. 222, der var skudt frem yderst til venstre, gik den 13. maj på højderne øst med dele af 1. Inf.Div. over den store vej mellem Skole og Stryj. Süd-Armeens midte og højre fløj blev den 12. maj standset af den 11. russiske Armee. Først den følgende dag fulgte den de retirerende russere. Korps Hofmann blev arme-reserve. Den 15. maj stødte korps Gerek igen på kraftig modstand på højderne syd og sydvest for Dolina, der den 16. standsede fremrykningen for regimenterne under 48. Res.Div.

Süd-Armees fremrykning fik også virkning på den tilstødende fløj af den østrigske 7. Armee. Et fremstød med denne fløj blev dog af russerne allerede standset den 15. maj syd for Perehinsko. Denne armee så efterfølgende andre dele af dens front under kraftige russiske angreb, men kunne generelt afvise disse. Efterfølgende indtrådte der en længere kamppause langs 7. Armees front.

De gennemførte angreb i Süd-Armees område den 16. maj og i de følgende dage, førte ikke til resultater, men var også får Res.Inf.Regt. 223 forbundet med særlig blodige tab. Kun ved Bania kunne der opnås en lokal succes, hvorunder Res.Inf.Regt. 222 deltog. Angrebet løb fast langs banelinjen Drobobycz – Sirvj og videre over Bolechow – Dolina. Korps Hofmann var i mellemtiden igen delvist indsat i Bolechow området. Da 95. Res.Inf.Brig. som armee-reserve blev stillet til rådighed for Korps Bothmer, måtte Detachement Ebel fra Res.Inf.Regt. 223 med to kompagnier overtage Res.Inf.Regt. 221 stillinger.

Den 26. og 27. maj iværksatte Graf Bothmer på begge fløje et omringende angreb mod Stryj, hvor 95. Res.Inf.B Brig. var indsat på højre fløj. Angrebet mislykkedes imidlertid på grund af den heftige russiske modstand, der på dette sted af alt magt forsøgte at beskytte flanken på dens San-front. På dette tidspunkt (23. maj) fulgte Italiens krigserklæring.

Længere mod nord, særlig i 11. Armee (v. Mackensen) område, var der den 24. maj opnået resultat, der de næste dage viste gode fremskridt. Den pegede i retning af en snarlig erobring af Fæstningen Przemyszl, men blev hæmmedes af tilbageslag på højre fløj af den østrigske 4. Armee. Den 2. og 3. østrigske Armee havde frem til 31. maj kun opnået få resultater. Sidstnævnte sad fast foran Przemyszl. Først den 31. maj kunne der opnås fremskridt. Fæstningen faldt den 3. juni. Hermed var den østrigske Armee fri til indsættelse på en anden front, hovedsagelig den nye italienske krigsskueplads.

Det fejlslagne angreb ved Stryj den 26. og 27. maj skulle den 31. maj forsøges igen. Højre fløj af Korps Bothmer, det mod øst tilstødende Korps Hofmann og yderligere østrigske tropper under Korps Gerok, skulle forsvarer deres stillinger mod et eventuelt russisk angreb. Natten til den 30. maj var alt klar til angrebet; artilleri, herunder tungt, var disponible i tilstrækkeligt omfang. Så kom der en totalt uventet drejning. Russerne angreb 1. Inf.Div. og Korps Hofmann, gennembrød ved Bania og Blechow sidstnævntes front, og svækkede dens kampkraft i et sådant omfang, at den dårligt var i stand til at fastholde den indtagne optagestilling. Eksempelvis kunne man ikke fastslå placeringen af korpsets venstre fløjbrigade. Resterne af den 12. østrigske Landsturm-Brigade – omkring 120 mand - havde samlet sig bag højre fløj af Res.Inf.Regt. 221. 1. Inf.Div. måtte indsætte sin sidste reserve, et kompagni fra Res.Jäg.Batl. 20. Resten af venstre fløjbrigade under Korps Hofmann – omkring 130 mand – blev underlagt 95. Res.Inf.Brig., men trak sig hurtigt på ordre fra Korps Hofmann endnu længere bagud.

På grund af denne udvikling blev der tvivl om angrebet den 31. maj. General v. Linsingen besluttede sig imidlertid til at fastholde den oprindelige plan. Heldigvis var I/222 og Res.Jäg. 20 i stand til at afvise alle de russiske angreb. Dette indgydede fornyet mod hos den tynde østrigske linje; de gav ikke yderligere efter. Desuden kunne russerne ikke yderligere udnytte deres succes, takket være den fremragende holdning hos batterierne under I. Afdeling, Feld-Art-Regt 16.

Den 31. maj blev 3. Garde-Inf-Div. belønnet med en stor succes. Den stødte frem til den øst og vestlige kant af Stryj. Til højre og venstre var resultaterne ikke mindre, også selvom de fastsatte dagsmål ikke alle blev opnået.

Venstre fløj af 7. Armee angreb også denne dag og kastede russerne tilbage, men måtte senere vige til fjendens modangreb. Også den 1. juni fortsatte de russiske modangreb, der blandt andet gjorde sig gældende i en åbning på højre fløj af Korps Gerok.

Den 1. juni forfulgte venstre fløj af Süd-Armee russerne i retning af Dnjestr; der var mulighed for at omringe og knuse højre fløj af den russiske 11. Armee. Det lykkedes imidlertid russerne i sidste øjeblik at slippe ude af fælden. De kunne endnu den 2. juni holde fast syd for Dnjestrs i området ved Kolobrubry-Horucke; alligevel blev en større del af russerne trængt sammen på østsiden af Stryj. Den nordlige fløj af Korps Bothmer havde herunder skudt sig frem mod Zybaczow. Gennem et fremstød over Stryj mod sydøst skulle den afskære de russiske styrker, der stadig syd for Dnjestrs stod foran den øvrige front af Süd-Armee. Fra den østrigske 2. Armee var som forstærkning 1. Kav.Div. sat i march for at overtage sikringen mod nord.

Fremrykningen på den østlige side af Stryj blev den 3. juni heftigt imødegået af russerne. Ikke desto mindre kom 3. Garde-Inf.Regt. og 1. Inf.Div. fremad. 95. Res.Brig var den 3. juni skudt frem på venstre fløj af 1. Inf.Div. Foran Korps Hofmann gik 96. Res.Brig. frem og længere mod øst skete der i første omgang intet. Russerne forsvandt først her natten til den 4. juni.

Afsked med Karpaterne

Heinrich Brescher, Hochstadt, Kriegsfreiwilliger 7. Kompanie

Efter månedlange kampe rømmede russerne den 113. maj 1915 sine stillinger i Karpaterne overfor os. Vi måtte optage forfølgelsen af ham. Det var næsten uvirkeligt for os, at vi skulle forlade Czyrak i østlig retning. Men vi tog gerne afsked med de hårdt omkæmpede højder, der havde kostet så mange trofaste kammerater fra Regimentet livet i kamp med russerne eller mod naturen. Hen over de omfattende, udbyggede fjendtlige stillinger bevægede vi os ned ad bjerget. Vi havde hele dagen ingen føling med fjenden; som det begyndte at blive mørkt marcherede vi stadig ad vanskelige veje. Endeligt i totalt mørke blev vi nødtørftigt underbragt i en landsby. Allerede nået ned i dalen, gik det den følgende dag videre efter fjenden. Her mødte vi os vores divisions artilleri, Res.Feld.Art.Regt. 48, som vi ikke havde set siden januar, og nu bød velkommen med et venligt »hurra«. Langsomt indhentede vi russerne. Tidligt den 16. maj fik vi at vide, at vi denne dag igen skulle angribe. Det varede ikke længe før de nødvendige befalinger var udgivet. Mit kompagni havde herunder forbindelse til banelinjen Wygoda – Dolina. Lt. Meyer gik med 3. Deling, som jeg tilhørte, først langs banedæmningen. Snart blev vi erkendt af russerne og lagt under en heftig ild. Vi foretog et spring og gik i stilling, men kunne ikke komme længere på grund af den kraftige beskydning. Min sidemand, en kammerat fra Elsaß, blev såret i skulderen. Jeg råbte til kammerat Seipp, som lå til højre for ham, at han skulle tage sit tornyster af og bruge den som dækning foran hovedet, men fik intet svar. Da jeg igen så efter, måtte jeg beklageligvis fastslå, at af de 18 mand i 3. Deling kun jeg var endnu i live. 17 mand var faldet efter skud i hovedet. Lt. Meyer var såret. Som ved et mirakel kunne jeg uden at blive såret nå en sænkning til venstre, og her afgive melding til den her liggende enhed.

Vi blev liggende hele dagen og fik om aftenen at vide, at vi den kommende morgen kl. 0200 igen skulle angribe. Min gruppe havde herunder kontakt til I. Bataillon. Næppe havde vi forladt vore stillinger, før vi blev modtaget af en rasende MG-ild. På trods af denne ild fortsatte vi stormen frem til tæt foran de russiske stillinger. Med gru så jeg, at der fra mit kompagni kun var kommet én mand med, Kammerat Kempf. Forbindelsen til venstre var forsvundet; mutters alene lå vi to mand midt på marken. For os var der kun et at gøre: blive liggende foran den russiske grav og vente til vores angreb havde succes eller indtil vi blev taget til fange af russerne. Som det blev lyst, kunne vi se russerne løbe rundt i stillingen. I dagslys havde vi ikke andre valg end at lade som om vi var døde. Når det igen blev mørkt ville vi så søge tilbage mod vores udgangsstilling. Men det blev anderledes. Tiden gik ualmindelig langsomt. Som vi hen under aften gjorde klar til at gå tilbage, dukkede et par russere op foran os næsten indenfor armslængde, og opstillede her et maskingevær. Hvis vi ikke ville gå i den sikre død, var der ikke andre muligheder end fortsat at spille død. Et angreb fra vores side, som vi håbede på, og som ville befri os, udeblev. I fem dage og fire nætter spillede vi død foran den russiske linje, og havde det held, at ingen patrulje dukkede op og tog os til fange.

På femte dagen holdt jeg det ikke længere ud. »I dag er det enten eller!« hviskede jeg til Kammerat Kempf. »Tilbage!« var min eneste tanke. Kl. 17 tog jeg afsked med min kammerat sprang, kun med gevær i hånden, tilbage mod vores udgangsstilling. Inden russerne kom sig over overraskelsen, var jeg allerede omkring 150 meter tilbage og snart også i den forladte stormudgangsstilling. Næsten samtidig dukkede også Kammerat Kempf velbeholden op.

Nu begyndte russerne imidlertid, formentlig meget overrasket over de to døde »Germanskis« genoplivelse, med en rasende MG-ild. Vi var imidlertid sikre mod hans kugler og var befriet.

Undervejs havde en såret kammerat råbt til os fra området mellem de to stillinger. Vi besluttede at hente ham ind efter mørkefald. Også dette lykkedes for os, og uden yderligere skader, kunne vi bringe ham til forbindepladsen. Vores sult var imidlertid meget stor, så vi fortsatte bagud til vores kompagni-Feldwebel, der allerede havde meldt os savnede. Vi kunne ikke klage over manglende appetit, og heller ikke et hvil blev holdt tilbage. Vi fik lov til at komme os frem til næste aften; så gik det igen med feltkøkkenet frem i stilling, hvor vi, som savnede, blev hjertelig modtaget af vore kompagnikammerater.

Den sidste dag foran Czyrak og fremmarch mod Dolina

E. Kippels, Wuppertal, Gefreiter 4. Kompanie

Den 12. maj var en urolig dag. Jeg stod mellem kl. 7 og 9 igen ved mit skydeskår, mens de russiske stillinger foran os blev beskudt med miner. Russerne svarede øjeblikkeligt igen med en rasende shrapnel- og geværild. Omkring middagstid blev det noget roligere. Om eftermiddagen lagde vores artilleri en heftig ild over de russiske stillinger. Granaterne hylede tæt hen over os og slog ned så jord og tykke grene blev slynget op i luften. Ind i mellem buldrede og susede det fra langt væk med tunge granater fra 30,5 centimeter mørser; når disse slog ned, rystede jorden hos os. Russerne svarede heftigt igen, og vi havde herunder mange tab. Indimellem blev det noget roligere, men det varede ikke længe før koncerten igen brød løs. Vi var uafbrudt på vore postere. Også om natten fortsatte det indtil omkring kl. 2. Så blev det roligt, og fra den russiske side faldt kun enkelte skud. Kl. 0330 blev der indbragt en overløber, der fortalte, at russerne havde rømmet stillingerne. En fremsendt patrulje meddelte det samme. Så hed det »gør klar« og fremrykning. Vi klatrede ud af vore grave, krydsede det sønderskudte ingenmandsland og nåede de fjendtlige stillinger. De var vidunderligt udbyggede, delvist også kraftigt ødelagte af vores artilleri. Der var bygget fremragende dækninger, som vi forbløffet konstaterede. Der lå stadig mange døde russere, men også meget proviant, geværammunition og håndgranater, små, uanselige, firkantede bliktingester med kort skaft. En underofficer samlede en sådan genstand op for at demonstrere den for sine folk, da den pludseligt eksploderede og sendte flere folk såret til jorden. Derefter måtte ingen røre eller samle sådanne genstande op.

Vi aflagde tornystre og ventede på nye ordre til fremrykning. Det var 13. maj – Kristi himmelfarsdag. Kl. 0730 kom så ordren »klargøring!« Snart gik det fremad i forfølgelsen af russerne. Det var noget af en march! Sådan kendte jeg kun Karpater-kampene. I enkeltkolonne, den ene efter den anden, så kompagniet strakte sig over kilometer. Op og ned ad bjerge, over snedækkede tinder og gennem dybe dale med forsumpede, tætte skove, hvorigennem russerne havde lavet rulleveje af rundholter. Det var en yderst vanskelig march. Russerne havde efterladt sig mange hindringer på vores vej: sprængte broer, fældede metertykke træer, ødelagte rulleveje på sumpede punkter. Det gik dels på alle fire, dels rutsjede man ned ad skråningerne, mens man holdt fast i træ efter træ. Broer og span var brændt af. Af og til blev der grinet, når en eller anden lavede et komisk forsøg på et spring fra en halvt brænd bjælke til den næste, og mere eller mindre frivillig landede i vandet.

Kl. 14 nåede vi en temmelig nøgen, tilsneet højde. Endeligt hed det her: »Sat geværer sammen!« Så kunne vi endeligt få lidt søvn. Hele bataljonen samledes her. Der blev lavet mad. Vi levede af vore »eisener portionen«; der kunne foreløbig ikke blive tale om en genforening med bagagen. Kl. 16 gik de igen videre. Efter pausen trykkede tornystrene endnu mere. Fødderne brændte. Og igen gik marchen op og ned ad bjergene. Til sidst sov man næsten som man gik. Bare sove, sove, sove! Men der blev ikke gjort holdt før mørket umuliggjorde fortsat march. På ordren »Holdt!« kastede folk sig ned, hvor de stod med deres geværer i armen.

Der blev vækket kl. 0400 næste morgen (14. maj); øjeblikkeligt gik det videre som dagen før. Kl. 8 kom vi til en rivende bjergflod, der på grund af den afbrændte bro, måtte vade igennem. Vi gled ned ad den ene bred og kravlede så godt, det kunne lade sig gøre, drivvåde op ad den modsatte bred. Til alt held var det ikke mere så koldt.

Selvom vi hidtil tilsyneladende planløst var marcheret gennem bjergene, kom vi nu til en forholdsvis god vej. Efter at kompagniet var sluttet op gik det videre i gruppekolonne eller i opløst enkeltkolonne over ødelagte broer. Til alt uheld begyndte det at tordne med et skybrud af regn. Vi var gennemblødte til skinnet. Vejen blev opblødt. Marchen blev hele tiden vanskeligere. Endeligt blev der gjort holdt i en dal ved nogle få ødelagte panje-huse. Bataljonen trak sammen. Der blev lavet mad og sovet. Imidlertid var pausen ikke ret lang og igen gik det fremad. Vejen var elendig. Støvlerne sad fast i mudderet. Den våde oppakning tyngde umådelig. Dog var det slut med den ustandselige klatren i bjergene. Bjergene blev mindre; vores vej gik videre ad en dalvej. Der gik time efter time med kun ganske korte pauser. Officererne drev os hele tiden fremad. Vi var skrækkelig trætte; alle vandrede udmattede afsted, ingen sagde et ord. Kun af og til lød en ed eller anden kraftudtryk. Mange gav op og kompagniet blev længere og længere. Selvom jeg ikke var blandt de stærkeste, bed jeg tænderne sammen, rejste mig hele tiden op igen for at holde min plads og ikke sakke bagud. Efter mørkefald nåede vi en lille landsby og troede, at skulle underbringes her. Imidlertid gik det videre; for os var der intet tilbage. I mellemtiden var området blevet mere

fladt, hvilket betød at bjergene omkring dalen var blevet mindre. Langt foran os så vi et større antal brande flamme op. Himlen blev rød. Et sørgeligt syn. Alligevel var det for os ligegyldigt. Vi længtes efter hvil og søvn. Mange, rigtig mange, var faldet fra. Først omkring midnat nåede vi en landsby, og endeligt, endeligt lød det »Holdt!« Hurtig ind i panje-hytterne og af med oppakningen. Seletøj måtte ikke aflægges. På trods af min træthed stod jeg vagt fra kl. 00 til 0030. Efter afløsning faldt jeg omkuld og var øjeblikkeligt »væk«. Vi havde været på benene i 20 timer, hvad dog var noget. Natten igennem ankom efternølere, så kompagniet om morgenen igen var fuldtallig.

15. maj. Vi blev vækket kl. 0700. Vejret var dårligt og koldt. Vi lavede mad og spiste morgenmad, så godt som det gik med den sparsomme proviant. Inden ordren til afmarch, blev sagerne bragt i orden, nye rationer modtaget og ammunitionen suppleret.

Russerne lå omkring 8-10 kilometer væk i en fast stilling; her skulle vi angribe. Jeg havde tidligere i et blad set billeder af en åben slagmark, nu skulle jeg snart selv opleve en! Det var noget helt andet end blot at ligge i en skyttegrav! Mere havde jeg jo hidtil ikke lært at kende.

Kl. 1300 gik det igen fremad. Vi kom igennem flere helt pæne landsbyer med tilknyttet savværk, der dog for det meste var ødelagte. Kl. 15 kom vi igennem en større bebyggelse (Wygoda) med en fuldstændig sønderskudt jernbanestation. Pludseligt hylede det i luften, og straks slog et lag granater bragende ned i nærheden af vejen. Endnu et lag fulgte, dog uden at anrette skader. Russerne afsøgte terrænet. Efter en kort fremrykning lagde vi os i dækning bag en skråning. I galop kom vores feltartilleri op ad vejen, overhalede os og svingede til venstre for os ind på en mark.

Som det begyndte at blive mørkt rykkede vi frem, 3. Deling 4. Kompanie i spids og udfoldet til venstre for vejen. Snart stødte vi på en banelinje. Det var i mellemtiden blev fuldstændigt mørkt. Vi fulgte nu, den ene efter den anden, frem langs jernbaneskinnerne. Hurtigt kom vi under en skjult rasende beskydning. På et nu lå vi i dækning bag jernbanedæmningen. Russernes beskydning blev ikke besvaret. Efter en længere venten kom ordren til at returnerer til udgangsstillingen ved landsbyen Wygoda. Her havde hele vores I. Bataillon i mellemtiden samlet sig og bivuakerede på åben mark. Frem til kl. 0600 kunne vi hvile. Langs vejen kom en endeløs kolonne: vores øvrige bataljoner, artilleri- og MG-afdelinger. Regimentsstaben ankom, der blev udgivet befalinger, og endnu samme dag kom det til hårde kampe foran Dolina.

På feltvagt ved Debelowka

W. Pfister, Frankfurt, Unteroffizier 3. Kompanie og telefonafdeling

Den 19. maj havde detachementet under Lt. Ebel, bestående af 1. og 11. Kompanie fra vores regiment og en MG-deling, overtager venstre del af vores stilling ved Debelowka – øst for Kniazoluka – ved siden af Res.Inf.Regt. 221. Om aftenen denne dag fik jeg ordre til at melde mig ved Lt. Ebel med to telefongrupper til udlægning af en længere leding. Vores kabler rækkede ikke til, og vores afmarch forsinkedes til næste morgen.

Ingen vidste præcist, hvor Lt. Ebel befandt sig. På baggrund af de mangelfulde angivelser og uden kort, var det næsten umulig at finde ham. Vi løb naturligvis i den angivne retning, og løb for at gøre målet fuldt, ind i Hauptmann fra 221, der overtog vores kabel og telefoner. Endeligt løb vi på en ordonnans, som siden kl. 0200 havde ledt efter os, og kom så endeligt i mål. Den normale skideballe manglende heller ikke, da vi ubevist havde bevæget os frit rundt i et indset terræn.

Det var min opgave efter mørkefald at udlægge et kabel til I/223 feltvagt nordvest for Debelowka på nordsiden af Sadzawa åen. Kablet havde vi i mellemtiden genanskaffet. Med de sædvanlige problemer – vores vejviser fandt først feltvagten efter længere tids vandring i terrænet – forbindelse opnåedes ikke ved første forsøg osv. – afsluttede vi vores arbejde. I feltvagten lå tre grupper under Utffz. Sprinkmann i et stenbrud eller grusgrav, godt dækket for fjenden. På grund af det fuldstændig åbne terræn, var forbindelse til de bagved liggende landsbyer kun mulig i mørke. Generelt var der imidlertid roligt her fremme. Om natten sikrede yderligere en gruppe nogle hundrede meter derfra en slugt. Til venstre lå omkring 50 meter væk den østrigske skyttebataljon Bondy. Havde russerne for alvor angrebet, ville det ikke have været vanskeligt at kaste os tilbage herfra. I stille øjeblikke gjorde man sig sådanne tanker. Fra den 26. maj blev der hos mere livligt. Russerne betænkte os med en kraftig, resultatløs artilleriild. Til venstre for os angreb han ungarerne. Offz.Stellv. Waldemeyer, der i mellemtiden havde overtaget feltvagten, anmodede den 28. maj om forstærkning til feltvagten til lukning af et hul til venstre. Om natten blev hertil indsat tre grupper fra 2. Kompanie.

Den følgende dag (29. maj) observerede østrigerne omkring kl. 0930, at omkring 15 russere rykkede frem over jernbanedæmningen foran os i retning af en lille birkeskov, og dermed mod vores gruppe i slugten. Offz.Stellv. Waldemeyer underrettede artilleriet, anmodede om ild over slugten og tilbød sig som artilleriobservatør. Jeg forlængede kablet til kanten af grusgraven og gav meldingerne videre til artilleriet. Hvor er det sjovt at se, hvordan

russerne blev dækket ind! Til sidst stod hele besætningen på feltvagten frit på kanten af grusgraven, hvorfra de skød mod de russere, der bevægede sig. Ingen af russerne slap tilbage.

På grund af denne episode blev 2. og 8. Kompanie skudt ind i linjen til den kommende nat. Natten forløb rolig. Vi følte os nu sikre. Mellem kl. 0400 og 0430 lød så pludseligt alarmen: »Russerne kommer!« Enhver tvivl var udelukket. Men hvad var løs? Bag os til venstre bevægede skikkelser sig frit rundt i terrænet! Da vi så nærmere efter genkendte vi østrigere, der opholdt sig ved åen bag vores feltvagt. Kort efter kom vi under MG-ild fra venstre flanke, hvilket hidtil havde været usædvanligt. Vores MG-deling gik hurtigt i stilling. Der blev flere og flere østrigere; de nægtede at indgå i vores linje. Snart gav også dele af Skyttebataljon Bondy efter og gik under store tab tilbage mod den bagvedliggende højderyg. Offz.Stellv. Waldemeyer indså hurtigt, at situationen var uholdbar og anmodede om forholdsregler, hvorefter en tilbagetrækning blev beordret. Det åbne terræn mod Debelowka gav ingen dækningsmuligheder. Kun Sabzawa åen med dens stejle sider gav en smule dækning. Det gik med vand til hofterne langs åen i retning af den sydøstlige udkant af Debelowka. Tilbagetrækningen syntes at vare en evighed, ikke mindst fordi alt, hvad der kom fra venstre, samledes i åen. Sårede østrigere på båre blev slæbt med. Efter timer stødte vi på en af vore bataljoners stillinger. Da her truedes med en sammensmeltning, kom der befaling til at fortsætte gennem en løbegrav i retning af Debelowka. Russerne havde erkendt dette, og lagde nu den ene granat efter den anden til højre og venstre for løbegraven, uden dog at forårsage ulykker. De første huse i Debelowka ydede i første omgang dækning. Så måtte man imidlertid passerer et omkring 100 meter bred, udækket sted. Her blev hver enkelt forfulgt af maskingeværsalver. Det er et mirakel, at der ikke opstod tab. Fremme i Debelowka blev der kommanderet samling i dækning af husene, og herefter udenfor russernes ildzone marcheret i brigade reserve til Kniazoluka. Begivenhederne den 30. maj ved Korps Hofmann og ved Bolechow havde dermed også indvirket på vores feltvagt-stillingen.

En lille munter oplevelse denne dag lever stadig i min hukommelse. På feltvagten var der kun meget uregelmæssig forplejning. Vi telefonfolk skulle klare os selv, hvilket kun var muligt om natten. Den 28. maj havde jeg sendt to af mine folk bagud. De kom først tilbage om aftenen den 29. med en kande mælk og tre levende høns. En sjælden nydelse lå foran os. Men det kom ikke så vidt. Da vi den kommende morgen måtte trækkes tilbage, og hønsede ikke levende skulle falde i hænderne på russerne, bandt vi deres fødder sammen og hængte dem bag på seletøjet. Som vi vadede igennem åen, var der naturligvis ingen, der tænkte på hønsene. Med hovedet under vand varede det ikke længe før de var druknede. I starten på løbegraven lå 11. Kompanie i en sænkning; denne måtte vi forbi. Da de så vore kammerater med deres slemt medtagne høns, startede tilråbene: »Smed dem væk, uspiselige, galden er gået i blodet«, og hvad de ellers kunne finde på. Det kan være, at anstrengelserne under tilbagetrækningen gjorde, at vi ikke gennemskuede tilråbene. Hønsene blev smidt væk. Vi var dem kvit, og de andre har sikkert frydet sig over at vi var faldt i fælden.

Foran Holyn

H. Boese (Dyk), Leutnant 10. Kompanie

4. juni 1915. Vi fortsætter kl. 0200 i førte omgang til Dolina, og herfra efter daggry i videre forfølgelse. Om aftenen nåede vi Krechowice. Efter at regimentets forspids havde forladt den østlige udkant, kom den under ild fra Holyn. 10. og 11. Kompanie blev indsat i angreb og rykker frem i gruppekolonne. De kom imidlertid under så voldsom en beskydning, at de igen måtte falde tilbage.

5. juni 1915. 10., 11 og 9. Kompanie gik endnu engang frem mod Holyn til højre for vejen. 1. og 2. Deling var forrest med min deling udfoldet 10 meter bag ved. Efter at vi var kommet under beskydning, gik vi frem i spring. Tabene var forholdsvis ringe. En del af vores kompagni kom længst frem, men da enhederne til højre og venstre hang tilbage, gravede folkene sig ned. Under det sidste spring var jeg kun blevet fulgt af fire mand hvoraf tre var såret. Herunder var min oppasser Rausch, der var blevet ramt i skinnebenet af en opspringer. Med min spade skaffede jeg mig en ringe dækning mod infanteriild. Pludselig begyndte en heftig artilleribeskydning. Shrapnel og granater slog ned tæt på mig. Min bedste bekendte, Offz.Stellv. Knaaz, blev hårdt såret i ryggen af en shrapnel. På grund af den voldsomme ild kunne han først om aftenen bringes tilbage. Den følgende aften døde han af sine alvorlige kvæstelser. Samme aften blev endnu en af mine underofficerer, som jeg holdt af, ved navn Frrey, alvorlig såret.

6. juni 1915. I løbet af natten trak russerne sig yderligere tilbage; fra vor side blev forfølgelsen fortsat. Ved Kalusz besatte de en ny stilling. Vi kom denne dag ikke i kamp.

Mod Kalusz og Stanislau

H. Seiffert, Neundorf, Leutnant 6. Kompanie

4. juni stødte vores forspids på fjenden. Kamp om landsbyen Holyn. Vores bataljon forblev reserve. Om natten begyndte regnvejret. Også den 5. regnede det. Kanonerne tordnede. Også mod os i skoven kom der ind i mellem en shrapnel. Da geværskud også slog ind i træerne omkring os, fortrak vi dybere ind i buskadset. Bataljonens øvrige kompagnier blev indsat; 6. Kompagnie var regimentets sidste reserve. I morges rømmede russerne deres stillinger. Inden det går videre, udleveres kaffe fra køkkenet. Regimentet samles i Holyn. Så går det videre. Til højre tordner kanoner. Ved Pojlo forlader vi vejen og folder ud til angreb. 6. Kompanie er forrest, min deling i forreste linje. Udfoldet går det gennem et temmelig dækningsløst terræn. Vi ligger under heftig shrapnel beskydning; vi kan netop løbe under den i skarpe spring. På nogle kilometers afstand ligger byen Kaluszæ. Herfra modtager vi kraftig infanteriild. I spring går det fremad. Vi har de første sårede. Det begynder at blive mørkt og russerne skyder som rasende. Takket være dækning bag en skråning har vi dårligt nogen tab, selvom MG-ilden kun ligger lige over vore hoveder. Pludseligt er der dødstille. Foran os brænder i gård i den mørke nat. Jeg sendte øjeblikkeligt opklaring frem og følger langsomt efter med min deling. Vi når de første huse; indgangen til byen er frie. Russerne er væk.

Kl. 1 om natten trænger jeg med min deling som spids dybt ind i byen. Alt er mørkt og mennesketomt. Lyden af vore støvler mod stenbroen er uhyggelig. Der, lys i en kælder! Jeg når frem og slår på døren: »Hallo, luk op!« Så en kvindestemme. »Mutter, tyskerne er her!« Få øjeblikke efter stormer to sorthårede piger ud ad døren og falder os om halsen. Så slæbte de æg og kager frem. Vi stopper lommerne fulde, så går det videre. I en lille landsby syd for byen kommer vi i kvarter. Kl. 8 er vi allerede igen på march; vi trækker endnu engang gennem Kalusz. Middagshvil ved Wistowa. Hen under aften igen fremad. I den mørke nat folder vi igen ud; det går over våde græsmarker og gennem vand. Vi er gennemblødte til brystet. Så bliver vi trukket ud til venstre. Har bataljonen mistet orienteringen?

Tidligt på morgenen den 8. juni får vores trætte lemmer hvil i en grøft ved en landsbykirke. Jeg fryser som en hund og hilser ordren til march velkommen. Middagshvil ved Pawelcze i gloende hede. Videre igen om eftermiddagen. Om aftenen indmarch i Stanislau. Stor begejstring i de menneskefyldte gader. »Hurra, velkommen tyske soldat!« hilste man os som redningsfolk. Stanislau udgjorde et velhavende indtryk som en middelstor tysk by. Vi måtte øjeblikkeligt videre og kom i kvarter i Podpieczary.

Den 9. juni kl. 1 om morgenen er vi fremme. Stedet er fri for fjender, men stod tæt ved på stejle højder. Indbyggerne fortæller os det fuldstændig forfærdet. Om dagen mærkede vi selv problemet. Alle bevægelser blev beskudt af fjenden. Huse af ler giver ingen beskyttelse. Kuglerne fløjter hele vejen igennem. Kompagniet mistede tre mand; også enkelte indbyggere falder som offer for de russiske kugler. Om aftenen kom der ordre til at rykke ud og søge kvarter i Stanislau. Alle et henrykte. Afmarchen sker i mørke. Hvad der skal ske. får ingen at vide. Indbyggerne omringer os grædende og klynkende. De frygter en fornyet russisk besættelse. Vi marcherer 6 timer uden pause; så tre timers dødlignende søvn under et piletræ.

Den 10. juni marcherer vi hele dage under en brændende sol, og ankommer segnefærdig af træthed til Wojnilow. Jeg kommer i kvarter hos en jøde. Jeg glæder mig til en lang søvn; i stedet for alarm kl. 23 og afmarch. Om morgenen nogle få timers hvil, så gennem et skyggeløs gloende Galicien. En enkelt afveksling er overvindelsen af broløse floder. Det burde vises i biografen. Vi nærmede os Dnjestr. Om aftenen hvil i en landsby vest for Zurawno med et navn, der ikke kan udtales. Endeligt kunne man sove. Jeg ligger under åben himmel, omhyllet af hø.

I og omkring Stanislau

E. Kippels, Wuppertal. Gefreiter 4. Komanie

Kl. 12 standsede vi i en dalsænkning. Efter middagsmad var der ro til kl. 18. Så blev der marcheret i retning af den store by Stanislau. Hundetræt nåede vi kl. 8 en bakke og så byen ligge foran os i aftendisen. I håbet om gode kvarterer gik det i godt humør mod byen. Vi ankom kl. 21. Omfattende drift. Østrigerne havde allerede i længere tid slået sig ned her: det gik kraftigt til i værts- og kaffehuse. Vi marcherede igennem byen og gjorde først holdt på den anden side. Befolkningens jubel under vores march var voldsom. Nu brød trætheden igennem igen; fødderne smertede. Endelig kom kommandoen: »Holdt!«. Øjeblikkeligt lå de fleste på fortovet. En pige ville hente mig et eller andet spiseligt. Inden hun kom tilbage, var vi imidlertid igen på benene. Pigen indhentede mig og gav mig et »bjerg« af kogt svinekød. Snart lå byen bag os. Mørket opslugte os endnu engang. Vores 4. Kompanie

havde sikringen med min gruppe som spids. I det totale mørke gik vi frem langs vejgrøften til højre og venstre for vejen. Russerne skulle have sat sig fast ikke langt fra Stanislau. Målet skulle være en landsby 8-10 kilometer længere fremme; altså igen en betydelig march, og så måske mod en kamp i stedet for hvil!

Efter en time stødte vi på en stor bro over Bystrzyen. I mørket kunne man kun svagt se omridset. Broen syntes temmelig lang og beskadiget. Og ovenikøbet skulle russerne så have efterladt en sprængladning med forsinkelses tænding? Vi skulle over! Alt var roligt. Kun bag os kunne man fornemme lyden af de efterfølgende kolonner.

Forsigtig, skridt for skridt, gik vi over. Midt på, til højre og til venstre, var der et eller andet mørkt. Det viste sig at være to store regnvandstønder. Den modsatte ende af broen var fri. To mand meldte situationen tilbage til hovedstyrken. Efter en kort pause gik det videre; en anden gruppe overtog spidsen. Snart blev bataljonen delt op. En del marcherede lige frem, den anden svingede skråt til venstre. En landsby formodentligt besat af russerne lå foran os. Det var så mørkt, at man ikke kunne se hvad klokken var. Uden at hvide, hvad der forestod, længtes vi udelukkende om hvil.

De mørke omrids af huse dukkede op foran os. Alt var uhyggeligt stille og der var ikke et lys! Fremsendte grupper fandt ikke et menneske. Alle fortsatte gennem landsbyen. Så hed det »Holdt!« 3. Kompagni skulle overtage spidsen, og trak forbi os i mørket. I samme øjeblik faldt en voldsom gevær- og MG-ild ned over os. Vi sprang til højre og venstre ned i vejgrøften, og kort efter besvarede vi ilden i blinde. Vi vidste ikke, hvorfra skydningen kom. Jeg havde kastet mig ned til venstre. Vejgrøften var meget lav, og jeg gjorde mig så lille som mulig, da kuglerne fløjtede lavt hen over vejen. Kort efter begyndte et af vore maskingeværer at skyde som rasende tæt ved siden af mig uden at have noget mål. Lidt efter lidt døde skydningen ud. Der kom ingen ordre igennem. Kun nogle få folk syntes at ligge i nærheden. I mørket og under beskydningen syntes det mig for voveligt at løbe over vejen. Sulten meldte sig; hurtigt blev et stykke spæk hentet op af brødposen. Efter maden faldt jeg i søvn af træthed. Jeg vågnede ved daggry. Russerne skød stadig; han lå i retning af vejen på en bakke, omkring 300-400 meter væk, og havde derfor god observation imod os. Ved siden af mig lå yderligere 4-5 mand. En død løjtnant fra 3. Kompanie lå på vejen, halvt nede i vejgrøften. På den anden side vejen blev der gravet ivrigt og skudt. Vi forholdt os helt roligt og spillede død, da vi i den igen stigende ild ikke kunne komme over vejen. Artilleriet greb ind. Omkring middagstid blev det endnu mere ubehagelig. Solen brændte skånselsløst. Pludseligt kom der fra den anden side ordre: »Østrigere afløser. Alle man enkeltvis tilbage til landsbyen!«. Vi talte ned: »En, to, tre«, og sprang så over vejen og hovedkulds ned i den noget dybere vejgrøft, og med denne tilbage mod landsbyen. Her forsamledes kompagniet og blev liggende mellem husene indtil omkring kl. 16. Tabene havde heldigvis været få. I spredt orden søgte vi så ude af russernes ildområde. Snart samledes hele bataljonen. Langsomt rykkede vi til Stanislau. Fremme rasede kampen videre.

Mod Dnjestr

4. – 30. juni 1915

Centralmagternes næste offensive planer blev rettet mod rummet nord for Grobek og mod Grobek-afsnittet, og dermed i retning af Lemberg. Süd-Armee skulle fortsat syd for Dnjestrs i østlig retning mod den venstre fløj af 7. Armee for at omgå russerne overfor, og sammen nedkæmpe dem. Imens Armee v. Linsingen tog angrebsretning mod sydøst, viste den under Süd-Armee underlagte Gruppe Szurmap angrebsretningen mod nord langs venstre bred af Stryj.

Den 2. juni angreb russerne igen efter en længere pause, i midten af den østrigske 7. Armee. Dens venstre fløj kunne derfor ikke deltage i Süd-Armees kampe. Den 3. og 4. juni trak russerne sig tilbage foran Korps Gerok og Hofmann. Begge forfulgte hurtigst muligt fjenden og forvandlede i sidste ende tilbagetrækningen til en flugt. Korps Gerok, Hofmann og 1. Inf.Div. mødte den 4. juni kun ringe modstand. Dele af Korps Bothmer skulle tilkæmpe sig overgang over Dnjestr ved Zurawno, mens Korps Gerok havde fået Kalusz som mål. Dagsmålene blev ikke nået. Det lykkedes russerne ved Zurawno at bringe sine styrker over Dnjestr. Korps Gerok stødte i området ved Holyn på modstand; den lå fast her de næste dage. De kom først videre efter at Korps Hofmann til venstre havde brudt den fjendtlige modstand på sin sydlige del af fronten, og tvang dem til tilbagetrækning.

Den 4. juni var situationen for 7. Armee blevet forværret. General v. Pflanzer-Valtin anmodede om assistance fra Korps Gerok. General v. Linsingen fastholdt imidlertid de givne befalinger.

Målene for Korps Gerok, Hofmann og Bothmer var henholdsvis Stanislau, Jezupol og Halicz. Tidligt den 6. juni overskred dele af 38. Inf.Div., 3. Garde-Inf.Div. og efterfølgende 1. Kav.Div. Dnjestr ved Zurawno. Efter tilbagetrækningen fra Holyn satte russerne sig fast nord og syd for Kalusz. Den 7. juni gik fremrykningen for enhederne syd for Dnjestr lidt hurtigere end enheder, der allerede var kommet over floden. Længere til venstre i området ved Zybaczow var desuden den østrigske 40 Inf.Div. udsat for heftige russiske angreb. General von Linsingen anså imidlertid sikkerheden for tilstrækkelig på dette sted. Meldinger fra 7. Armee gik ud på, at russerne siden den 6. juni middag havde været under tilbagetrækning mod Dnjestr, og at armeen forfulgte russerne. Dermed kunne general von Linsingen ikke længere gennemfører sin hensigt om, at afskærer de russiske styrker for 7. Armee. Som konsekvens af dette skulle 3. Garde-Inf.Regt. afløses. Dens afløsningen forsinkedes gudskelov.

Korps Gerok var den 7. nået frem til Stanislau-Jamnica. Da russerne havde indset faren både for ryggen på Grodelk stillingen og ryggen på 9. Armee i Bukowina, iværksatte han den 8. juni ved middagstid et angreb fra tre sider, der igen skulle trænge de tysk-østriske tropper tilbage over floden ved Aurawno. Langtrækkende artilleri og flybomber blev indsat mod brohovedet. Samtidig blev et større russisk angreb erkendt længere mod venstre på den anden side floden. Begivenhederne resulterede i frigivelsen af de sidste reserver.

Enhederne nord for Zurawno holdt fortsat stand mod de russiske angreb, men så brød russerne mellem kl. 17 og 18 igennem ved 12. og 14. ungarske Husaren/1. Kav.Div. De tyske reservekompagnier kunne ikke standse stormen. For en dels vedkommende trængte russerne ind i ryggen på linjen. Reserver ikke længere disponibel. Den østrigske 38. Inf.Div. til højre havde nok at gøre med at klare sig selv. Det var derfor spørgsmålet, om man kunne friholde vejen til brohovedet ved Zurawno. Kommandøren for 3. Garde.Inf.Div. trak fronten tilbage. Der var ingen oplysninger om begivenhederne ved den østrigske 38. Inf.Div. og 1. Kav.Div. Fra Choborow var russerne under fremrykning med flere divisioner, og for en dels vedkommende var de allerede gået over på højre side af Dnjestr. Der kunne kun forventes begrænset modstand af de svage enheder ved Zydacow, og længere til venstre var Gruppe Szurmann under tilbagetrækning. Byen Stryj stod i fare. AOK havde allerede forladt byen. I første omgang hed det nu at standse de fra nord på højre side af Dnjestr angribende russere.

General v. Linsingen havde allerede den 8. juni anset fortsættelsen af offensiven mod sydøst for udsigtsløs, og havde derfor til hensigt at sætte Korps Gerok, Hofmann og 1. Inf.Div. i march mod nord og nordøst. 1. Inf.Div. blev imidlertid frigjort af dele af Korps Hofmann og ilede mod vest til assistance. De dele af 3. Garde-Inf.Div., der stod på nordsiden af floden, var allerede inden daggry den 10. juni trukket tilbage til sydsiden, og broen ved Zurawno sprængt. 38. Inf.Div. havde tidligere reddet sig over på sydsiden via pontonbroer og vadesteder øst for Starawies. 1. Inf.Div. blev skudt ind mellem den og 3. Garde-Inf.Regt., og dermed blev der opbygget en ny forsvarsfront syd for Dnjestrs, som 3. Garde-Inf.Div. øgede mod Zydaczow. Korps Gerok fik den 9. juni ordre til at dække Dnjestr linjen mellem Halicz og Swica-mundingen. Halvdelen af 48. Res.Div. blev sat i march mod Wojnilow. Dele af 5. Kav.Div. havde afløst 96. Res.Brig. under Gruppe-Kommando Marschall. General v. Linsingens mål var: angreb mod nord til udslettelse af de her angribende modstander.

Ved 7. Armee havde situationen udviklet sig mere gunstig. Også denne havde fået ordre til at falde tilbage til Buczacz – Marnyampol. Gruppe Szurmay forstærkedes med den tyske 4. Kav.Div.

Halvdelen af 48. Res.Div. (Res.Inf.Regt. 223 og 224) forskød i ilmarch til 3. Garde-Inf.Div, der allerede den 11. juni igen angreb ved Zybaczow, og førte angrebet frem til denne by og til Rogozno, der var blevet udbygget som fæstning. 96. Res.Brig. blev i første omgang Armee-reserve, og frem til den 14. juni lå i en skov i nærheden af Bereznica. 1. Inf.Div. trængte den 11. juni ind i den ødelagte Zurawno; 95. Res.Inf.Brig., der stadig var tilknyttet 1. Inf.Div., rensede bebyggelserne nord herfor, og bredte sig til venstre til Zurawno. Res.Jäg.Batl. 20 blev indsat længere mod venstre. Desuden blev 3. Garde-Inf.Div. også forstærket af dele af 1. Inf.Brig. og den 12. juni blev Res.Inf.Regt. 224 som reserve trukket frem til Dabrowa-skoven. Kampen om Rogozno var hård og tabene store. Res.Inf.Regt. 224 rensede skoven øst for Rogozno ligeledes under store tab.

Ved grupperne længere mod vest kunne der sammen med 2. Armee opnås nogle få fordele, og stillingerne fastholdes mod de russiske angreb. På den østlige fløj mislykkedes den 11. juni et russisk angreb mod Stanislau. 5. Kav.Div. kunne den 13. juni forfølge de fra Jezupol retirerende russere. På den øvrige del af 7. Armee front blev der opnået mere eller mindre succes.

Dagene efter den 13. juni ville General v. Linsingen anvende til rensning af højre side af Dnjestr, til reorganisering og til fremføring af sine enheder. Så brød russerne den 14. juni frem fra vinklen mellem floderne Stryj og Dnjestr og vest for Zybarzow. Fronten gav dårligt efter. Rognozno måtte dog rømmes. Russerne brød ind i Dabrowa skoven og pressede Res.Inf.Regt. 224 tilbage, der herefter samledes langs vejen fra Bereznica til Zydaczow. Russerne syntes at ville bryde igennem til Zoblotowce. Artilleri fra 40. Honv-Div. i 224'ernes beskyttelseslinje og

artilleri fra 3. Garde-Inf.Div. dækkede vest kant Dabrowa skoven og de fremtrængende russere med deres ild. Omkring middagstid ankom de længe ventede korpsreserver: 2 bataljoner Inf.Regt. 41 og Res.Inf.Regt. 223. Russerne var allerede rystet af artilleribeskydningen; det lykkedes vores angribende tropper at slå dem tilbage, hvorved også en større antal fanger blev taget. Efterfølgende undlod fjenden at angribe Dabrowa skoven

Den succes, russerne havde vest for Stryj, tvang afgivelsen af fire tyske bataljoner til Gruppe Szurmay, hvorved I/223 med en bataljon fra Res.Inf.Regt. 224 rykkede ind i området nord for Stryj.

Mens Süd-Armee stod i hårde kampe langs Dnjestr, udviklede der sig store begivenheder ved de i vest og nord tilstødende østrigske 2., tyske 11. og østrigske 4. Armee. I de første junidage opnåede Beskiden-korps fremskridt i Przemyszl området. Den 12. juni lykkedes et fremstød med de indre fløje af 4. og 11. Armee. Den 13. juni iværksatte sidstnævnte en offensiv mod Lemberg. Den 16. juni trak russerne foran 2. Armee sig tilbage til Grodek-stillingen. Endeligt førte angrebet i tiden 17.-22. juni til indtagelsen af Lemberg, hovedstaden i Galicien.

Denne udvikling fik indflydelse på Süd-Armees front. Natten til den 20. juni forsvandt russerne pludseligt fra den sydlige bred af Dnjestr vest for Stryj. Süd-Armee fik ordre til at sætte over Dnjestr og støde frem til området øst for Lemberg. 48. Res.Div., der foran Zybaczow næsten var blevet samlet, skulle overtage 3. Garde-Inf.Regt. hidtidige stillinger. Den skulle sætte over Dnjestr 2 kilometer fra Holeszow, syd herfor 3. Inf.Div. ved Holeszow, og endnu længere til højre ved Zurawno 1. Inf.Div. Overgangen, der var omhyggeligt forberedt i hvileperioden, skulle gennemføres den 23. juni. Russerne ødelagde eller brændte broerne. Overgangen over floden viste sig vanskelig, så 48. Res.Div., med undtagelse af to bataljoner, som de lykkedes at sætte over på det befalede sted, satte over nordligere ved Zalesce sammen med 3. Garde-Inf.Div. 48. Res.Div. fortsatte langs jernbanen Lemberg – Stryj mod Choborow, og først den 26. juni blev modstanden øst for jernbanen brudt.

Også den østrigske 7. Armee stod fra den 15. juni i hårde kampe. Hårde angreb ramte den 17. juni den yderste højre fløj af Armeen, der i de næste dage også involverede grupper længere mod venstre. Frem til den 22. juni fastholdt armeen generelt dens stillinger langs Dnjestr.

Den 27. juni rykkede 48. Res.Div., der nu befandt sig på Süd-Armees nordlige fløj, frem mod Doliniany, men blev om aftenen trukket ud, da den kunne undværes. Den fik herefter direktiv om at vende tilbage til Korps Gerok, der på sydsiden af Dnjestrs stadig var hårdt presdet. Samme dag rømmede russerne brohovedet Halicz-Jezupol, og skulle endda have trukket sig tilbage bag Zlota Lipa med en del af sine enheder. Korps Marschall fik marchordre til overgang til nordsiden af floden, og til at oprulle Gnila Lipa-stillingen fra syd.

Gnila Lipa blev allerede nået den 28. juni, men kraftig russisk modstand forhindrede at hele fronten blev lagt frem over Dnjepr. Den 29. juni lykkedes kun overgang ved Rohatyn. 48. Res.Div. blev indsat i kampen til højre for den østrigske 19. Inf.Div. og lukkede her et hul mod syd. Den 30. juni kunne kun Korps Bothmer og X. Res.Korps tilkæmpe sig den østlige bred af floden.

Lembergs fald og fremrykningen fra øst ind i Galicien splittede den russiske hær i to. General v. Mackensen lod 11. Armee svinge mod nord; han fremtidige angreb drejede sig om den nordlige del af den fjendtlige hær. De efterfølgende tyske angreb lavede en bule i den nord-syd gående front. Den østrigske 2, Süd-Armee og den østrigske 7. Armee fik opgaven at rense Galicien, hvorunder der i første omgang ikke var planer for fremrykning længere end Zlota Lipa. 7. Armee skulle desuden sikre Bukowina og frem for alt Czernowitz.

Overgang af Dnjestr

E. Seifert, Frankfurt a.M., Krankenträger 6. Kompanie

Den 23. juni gik dele af 5., 6. og 7. Kompanie ved Zalesce gennem Dnjestr. Splitter nøgne, tornysteret højt over skuldrene, uniform og de andre få ejendele i en teltbane på hovedet, vadede vi gennem floden. I midten var der mange lavvandede steder. Andre gik vandet til halsen, så man blev bange for, at vore mindste kammerater skulle drukne. Krankenträger S. (5. Kompanie) var tilsyneladende født vandskræk og beholdt uniformen på. Længere væk havde to feltkøkkener spændt af og håbede, at kunne komme tørskoet over på den anden side. Mennesket skal have held! Sammen med to andre kammerater blev han placeret på feltkøkkenet, og med den ud i floden. Med skadefro kikkede han på sine kammerater. Men dagen var endnu ikke gået! Først gik turen uden hindringer, men pludseligt, præcist i midten af floden, blev feltkøkkenet hængende. Det kunne hverken komme frem eller tilbage. Oh skræk! De tre måtte forlade deres tørre sæder og »feltmæssigt« vade gennem vandet. Skadefroen var nu på vores side.

Fjenden havde forsøgt at gøre overgangen vanskeligere for os ved på den anden bred at lade flydende tjære flyde ud i floden fra tønder. De første af os kom derfor ikke netop rene op fra floden. De skulle bruge længere tid til rengøring af fødder og ben. De efterfølgende fik imidlertid skabt et vadested gennem tjære og slam.

Fra Gnila Lipa over Zlota Lipa til Sereth

1.7. – 31. 10. 1915

De tysk/østrigske sejre i maj og juni havde kostet russerne uhyre tab. I Galicien var der taget næsten ½ million fanger. Heraf havde Süd-Armee taget 60.000 og erobret 24 kanoner og over 100 maskingeværer. Selv havde de i juni, inklusiv savnede, mistet omkring 36.000 mand. Tabstallene for maj kendes ikke.

Fremrykningen mellem de talrige floder, der nord-syd løber til Dnjestr, førte gennem bakket og også skovrigt terræn. Russerne kunne her hele tiden sætte sig fast, og det kostede hårdnakkede kampe at trænge ham tilbage til Zlota Lipa. Den 1. juli 1915 aften rømmede russerne stillingerne langs Gnila Lipa i 48 Res.Div. område. Den 4. juli blev Zlota Lipa nået. De sidste 6 ugers bevægelseskrig havde fundet sin afslutning. Stillingskrigen begyndte. Süd-Armee afgav X. Res.Korps; graf Bothmer blev dens øverstkommanderende. I de næste dage forlod yderligere 1. Inf.Div, 5. Kav.Div. og Generalkommando XXIV Res.Korps ligeledes armeen. 48 Res.Div. blev tildelt Korps Marschall. 2. Armee var nået frem til Bug.

I juli og august herskede der ro ved 7. og 2. Armee bortset fra lokale træfninger. 7. Armee afgav kræfter til fronten i Italien.

På grund af pausen var det muligt med personelerstatninger at forstærke de tre Armeer, der var bestemt til rensning af Galicien, og allerede i begyndelsen af august (6.) følte den østrigske 2. Armee sig igen klar til angreb. V. Conrad planlagde en større anlagt offensiv i Galicien, hvori også den østrigske 1. Armee skulle deltage længere mod nord. I mellemtiden var de to landes hære i Polen trængt videre mod øst. Den 21. august blev angreb på den indre fløj af 2. østrigske og Süd-Armee beordret. Også 1. Armee fik ordren til angreb. 7. Armee skulle på sin venstre fløj følge Süd-Armees fremrykning. Mens den østrigske 1. Armee den 24. august iværksatte, begyndte angrebet på højre fløj af Süd-Armee (Korps Hofmann og halvdelen af 46. Res.Div.) den 27. august. Ligesom det nordligt tilstødende Korps Marschall (3. Garde-Inf.Div., Res.Inf.Brig. 95 og østrigske 38. Inf.Div.), overskred den Zlota Lipa på forskellige steder. Også den østrigske 2. Armee gjorde gode fremskridt. Tidligt den 28. august trak russerne sig mod øst tilbage til nordsiden af Dnjestr. De tysk-østrigske enheder fulgte skarpt efter mod Strypa. Men den 29. august stødte enheder på stærk fjendtlig modstand på den vestlige bred.

De næste dage fortsatte 2. og østrigske 1. Armee fremrykningen mod Luck og frem til Styr, mens korps Marschall, der stod til venstre for 96. Res.Inf.Brig. den 30. august skulle rykke frem til jernbanelinjen Zloczow – Tarnopol. Det lykkedes herunder russerne at rette et mærkbart slag mod 96. Res.Inf.Brig. i kampe ved Plotycza – Teosipolka – Denysow, hvorunder også Res.Inf.Regt. 223 kraftigt var engageret. Den havde denne dag tab på omkring 370 mand, mens Res.Inf.Regt alene havde 2.027 døde og savnede. Vekslende kampe udspillede sig i de næste dage ved den nordlige Armee, der omgik den russiske fløj af sydvestfront, og erobrede Rowne, og også til 12. september opnåede betydelige fremskridt.

2. østrigske Armee havde den 1. september gennembrudt den russiske stilling ved Bugs overløb, og dermed tvunget russerne tilbage foran Korps Marschalls venstre fløj. Natten til den 2. september rømmede han Strypa-stillingen og trak sig tilbage til Sereth, forfulgt af den sydlige del og den venstre fløj af 7. Armee.

For Süd-Armee drejede de fremtidige kampe sig nu om erobringen af Tarnopol brohovedet, der skulle iværksættes den 7. september. Den 6. september kunne den østrigske 2. Armee med succes rykke frem. Samme dag gennembrød russerne midten af det syd for 96. Res.Inf.Brig. stående Korps Hofmann i området syd for Rastasow. Den 7. september blev venstre fløj af Korps Hofmann på ny angrebet og ligeledes gennembrudt. Angrebet på Tarnopol blev indstillet og Korps Marschall forsøgte, med dele af 3. Garde-Inf.Div. og 48. Res.Div. fra Chobaczkow-Wielke at støde frem mod sydøst, kastede modstanderen tilbage over Nastasow, og kunne blandt andet tilbageerobre 6 tabte batterier.

Den 8. september angreb højre fløj af 2. Armee for at aflaste, men dens fremrykning kom imidlertid til standsning til 10. september. Den 9. september rettede russerne et heftige angreb mod venstre fløj af 7. Armee, og kastede den tilbage over Strypa. Hans succes virkede frem til Dnjestr, og tvang også her til tilbagelægning af vores front. Ved at fremsende forstærkninger kunne 7. Armee afværge yderligere fare. Ved Süd-Armee manglede reserverne. Venstre fløj kunne den 10. september afvise russernes angreb, hvorunder 19. Inf.Div. lidt hårdt. Den 11. september trængte russerne frem over Dolzanka. I et modstød med et regiment fra 2. østrigske Armee, dele af 3. Garde-Inf.Div. og 48 Res.Div., herunder også enkelte kompagnier fra Res.Inf.Regt. 223, kunne 19. Inf.Div. stillinger tilbageerobre. Yderligere to divisioner af 2. Armee rykkede frem. 12. september ramte fornyede russiske angreb højre fløj af Korps Marschall. På grund af den usikre situation i den sydlige del af fronten, trak herefter Graf Bothmer natten til den 13. september Süd-Armee tilbage til Wosuska. Den 11. september havde russernes angrebet også udbredt sig til højre fløj af 2. Armee. General v. Falkenhayn pressede den 12. september på for at få indstillet offensiven; den opnåede linje skulle fastholdes. Nye russiske angreb den 13. september kastede 7. Armee

yderligere tilbage. Ved Burkanow stødte han frem til vestsiden af Stry. Igen gjorde sig manglen på reserver ved Süd-Armee sig gældende. Korps Hofmann havde lidt frygteligt. Den i mellemtiden ankomne østrigske VI Korps gik til modangreb, havde indledende succes, og kunne i det mindste forhindre yderligere russiske angreb mod Korps Hofmann. Så vendte fjenden sig igen mod venstre fløj af 7. Armee. Den 16. september skulle styrkerne igen kastes tilbage over Strypa. Til dette kom det imidlertid ikke. Næste dage kom den overraskende russiske tilbagetrækning langs Süd-Armee og 7. Armee samlede front. Korps Hofmann besatte igen brohovedet over Strypa. Også ved 7. Armee blev situationen genoprettet. Til Sereth fulgte kun en svag sikring.

På samme tid gik ved 1. og 4. Armee de opnåede fordele tabt. Fronten måtte ved disse Armeer trækkes tilbage. Dermed var for 2. og 7. østrigske og for Süd-Armee offensiven i det østlige Galicien afsluttet. Der blev gået over i stillingskamp. v. Falkenhayn havde den 13. september endda forlangt, at den almindelige front blev trukket tilbage til Zlota Lipa, hvilket imidlertid v. Conrad ikke accepterede på grund af de moralske konsekvenser. ´

Süd-Armee så sig endnu engang udsat for russiske angreb mod forskellige frontafsnit, blandt andet også igen ved Burkonow. På den nordlige fløj af 7. Armee opstod der et brohoved, men det blev trængt tilbage til den højre bred af Strypa.

Kampene i september var for østrigerne forbundet med meget store tab. Den 1. september havde 1., 2., 4., 7. og Süd-Armee en samlet styrke på 480.000 mand, men i slutningen af måneden derimod kun 230.000. Af de savnede hævdede russerne at have taget 109.000 fanger. Alene Süd-Armee havde mistet omkring 40.000 mand. Grundene til den mislykkede offensiv var ugunstigt vejr (regn fra den 3. september), overanstrengelserne efter de voldsomme marcher i maj og det ugunstige terræn. De østrigske tropper var i den grad svækket, at de ikke længere havde de nødvendige forstærkninger til Serbien.

Den 21. oktober angreb russerne med succes den højre fløj af den østrigske 2. Armee. Situationen kunne imidlertid genoprettes. Angrebet ved Siemikowce den 31. oktober fra det russiske XXII. Korps virkede truende. Først efter fem dage hårde kampe lykkedes det her igen at trænge russerne tilbage til østbredden. Foruden 48. Res.Div, deltog heri dele af 3. Garde-Inf.Div., 38. Inf.Div. og den østrigske 55. Inf.Div. Foruden det nævnte korps blev der på russisk side identificeret dele af XVIII. og VI. Korps. Süd-Armee mistede i disse dage 2.000 døde, 4.500 sårede og 3.200 savnede, men kunne taget 6300 fanger og erobre et omfattende bytte. Kort efter at russere havde trukket sig tilbage til dens vinterstillinger blev Bohotkowce i Res.Inf.Regt. 223 område udbygget som brohoved. Kampen havde for regimentet foreløbig fundet sin afslutning.

Gennembrud ved Zlota Lipa og den skæbnesvangre 30. august 1915

W. Pfister, Frankfurt a.M., Unteroffizier, Fernsprech-Abteilung

III. Bataillon havde mellem den 16. og 26. august 1915 grundigt hvilt ud i skovlejren ved Forsthaus Denysow (på vestsiden a Zlota Lipa), og var klar til nye handlinger. Alt tydede på, at lejrlivet ville være af længere varighed. Der blev fældet birketræer, og der blev begyndt bygningen af »villaer«. Så kom uventet den 26. august om eftermiddagen ordren til afgang. Hals over hoved forlod vi lejren efter at Major Brauns havde ladet kompagnierne antræde i firkant og meddelt dem de kommende begivenheder (»gennembrud langs Zlota Lipa«). En besværlig vej førte til Lyfa, hvor vi om natten rykkede ind i II/223 stillinger.

Major Brauns forlod først stillingen ved Lufa efter at den sidste mand fra de tre angribende kompagnier havde forladt graven, og ilede så hurtig efter til skovkanten, der lå nogle hundrede meter længere fremme. Snart fik også jeg ordre til at følge efter med et kabel. Jeg indhentede major Brauns i skovkanten. Fremad gik det langs en sænkning. De følgende kompagnier i anden linje fra II/223 var allerede synlig bag os, da russisk geværild startede fra højre. En deling fra 7. Kompanie måtte folde ud og storme op ad bakken. Efter en kort pause stormede major Braune op og ned ad bakker efter 11. Kompanie, hele tiden med mig 3-4 meter bagved med et anvendeligt apparat. Efter at have nået kompagniet, satte han sig i spidsen med trukken sabel og forsøgte at indhente de flygtende russere. Geværkugler fløjtede os om ørene; opspringere slog ind i træer, afskudte grene faldt ned. En helvedes larm! Herunder var det ikke til at fastslå, fra hvilken skov, skydningen kom. Der var intet at se til russerne. Alligevel var der ikke tid til betragtninger og eftertanker. Hele tiden sendte major Braune meldinger om situationen tilbage over telefonen. Så gjorde på én gang fire skud ham ukampdygtig. Frygteligt tilredt overdrog han kommandoen til sin adjudant, Lt. Krebs. En kort afsked, og han forlod kampområdet bagud. Det gik stejlt op ad bakke. Så hed det at trække sammen til venstre. Det gik stejl op ad en bakke og lige så stejl ned på den anden side. For foden lå en russisk grav. Hvor så der ud her! Den var blevet ramt af vores artilleri og skudt sønder og sammen. Det er et mysterium, at de overhovedet havde kunnet se graven! En såret russer lagde an på en af vore kammerater, som vi nærmede os. Et kolbeslag mod hovedet og han måtte lade livet. Det gik videre. På bakken et kort pusterum og et blik bagud. Så lød pludseligt råbet: »Russerne omringer os!« Bagved til højre forsøgte allerede nogle af vore

kammerater at undslippe ved at falde tilbage. Vi lod os ikke aflede og fortsatte i den retning, vi var slået ind på. Snart havde vi nået vejen foran den beordrede Højde 347. Længere til højre ved østrigerne var der opstået et hul, der dog kunne sikres.

Endnu var kampen ikke forbi. Tabet af et MG bag os blev kendt. Spørgsmålet var nu det sted, hvor vore folk var faldet tilbage, og her gik mit kabel netop forbi. Min Gruppe Schutt måtte tilbage for at demonterer kablet og redde så meget af den som muligt. Det lykkede i mellemtiden 11. Kompanie at tilbageerobre det tabte MG og tage russerne til fange. Dermed var også kampen i vores afsnit slut.

Kl. 0500 næste morgen optog regiment v. Wedel forfølgelsen af fjenden. En hed dags march stod foran os. Der herskede en trykkende hede. Vest for Podhajce blev der gjort holdt i en skov. For os telefonfolk begyndte en tid med meget arbejde. Udlægning af kabler, neddragning af kabler, indhentning af det fremrykkende regiment, igen bygge og nedrive. Det fortsatte uden pause og uden hvil frem til om eftermiddagen den 30. august. Til sidst var det os kun muligt at indhente regimentet med en af egen lomme indkøbt panjevogn i en halsbrækkende tur. Den 29. august kl. 1600 blev afdelingen efterhånden samlet ved kirken i Sloboda Zlota. Den længe savnede hvil udeblev. Allerede kort efter vores ankomst fik jeg ordre til at rykke videre frem med Hptm v. Holzhausen (III/224), der til højre for en banedæmning skulle tage en stilling på Strypa nær udkanten af en landsby (Denysow). Jeg fulgte med min gruppe Hptm Holzhausen, som han red frem, indtil baneovergangen på vejen Sloboda ZLoga – Plotycza. Her blev vi liggende til mørkefald. Efter at en melderytter havde overbragt ordre til fremrykning med en præcis angivelse af bataljonens placering, fortsatte vi langs banedæmningen i retning af Denysow. Angiveligt skulle vi efter en halv time støde på bataljonen. Et vidunderligt billede lå for vore øjne i lyset af de sidste stråler af solen i horisonten. Foran os brændte to ledvogterhuse som fakler. Til venstre for banedæmningen trak enkelte kompagnier forbi med store mellemrum i marchkolonne mod øst. Der var ingen kamplarm, der forstyrrede roen. Snart gik månen op på himmelen. Terrænet lå i dens blege lys.

Sorgløs rykkede vi frem langs den hele tiden højere banedæmning. Der var for længst gået en halv time; endnu var vi ikke stødt på bataljonen. Vi håbede at finde den efter det næste ledvogterhus. I/224 skulle ligge til venstre for banedæmningen; heller ikke her var der spor at se efter den. Vi arbejdede os længere frem; tiden og afstanden synes endeløs. Så endeligt, for foden af banedæmningen, der igen var blevet mindre, dukkede en enkelt skikkelse op. En læge fra Regiment 224, der gav os ordre om at melde regimentet med ordonnans, at Regt. 224 fuldstændig var omringet af russerne! Oplysningen syntes mig ufuldstændig. desuden måtte jeg afvise at sende en af mine folk tilbage. Enheden behøvede en telefonforbindelse. Så gik han selv tilbage. Som vi fortsatte, kom vi pludseligt under kraftig infanteriild fra tre sider, der dog snart igen døde ud.

Forsigtigt fortsatte vi langs banedæmningen indtil vi nåede den krydsende vej, der gik fra Punkt 339 til 353. Vi gik endnu et kort stykke frem mod Punkt 353, kom igen under heftig ild og måtte gå i dækning. Efter en tid sendte jeg to mand frem for at rekognoscerer, men de kom tilbage uden resultat. Os gik det kort efter ikke bedre. Der kunne ikke være tale om yderligere fremrykning under en sådan beskydning. Det var umuligt, at III/224 kunne ligge i stilling i nærheden! Tilsyneladende havde vi langs banedæmningen passeret bataljonens fløj. Derfor vendte vi om. På grund af anstrengelserne de to sidste dage, brød to af mine folk hurtigt sammen. Der måtte indlægges en hvilepause langs banen, og i næste øjeblik sov vi alle. Vi har formentlig ligget en times tid, da jeg blev vækket af skrabende lyde. Fra retning Sloboda Zlota rykke skikkelser frem. Jeg vækkede hurtigt mine folk, og så var spidsen allerede fremme hos os. III/224 i enkeltkolonne! Forrest Hptm v. Holzhausen. I mellemtiden var klokken blevet 23. Bataljonen havde altså på dette tidspunkt overhovedet ikke været fremme på det angivne sted! Kaptajnen krævede nu af os en telefonforbindelse tilbage til staben ved Res.Inf.Regt. 223 uden at kunne angive dennes placering. Vi lod bataljonen passerer forbi, havde endnu en uoverensstemmelse med adjudanten, der marcherede i enden, og som stillede krav, der ikke kunne opfyldes, og begyndte så at udlægge forbindelsen. Herunder havde vi held. En gruppe fra vores regimentsstab kom med en forbindelse bagud, der skulle trækkes til I/224, men var tilsyneladende landet ved III/224. Kort efter kunne jeg høre, at III/224 meldte sig på ledningen. Hermed var imidlertid også vores opgave løst. Frem til kl. 1400 kravlede vi rundt langs banedæmningen, returnerede derefter til vores regimentsstab, der lå i en nedbrændt banebygning. Efter et kort hvil blev vi noget ublidt igen vækket. Russerne angreb til venstre for banedæmningen, og skulle være brudt igennem. Telefonfolk, oppassere osv, der som følge af deres mangelfulde udrustning med geværer og ammunition, var totalt uegnet til egentligt forsvar, måtte besætte banedæmningen på det sted, hvor vi lå. Stemningen var trykket. Endnu syntes der ikke var være nogen fare. Så gik det pludseligt også løs til højre for banedæmningen. Snart kunne vi se russerne i flere rækker angribe III/224. Forfra, fra højre flanke og snart efter også fra ryggen, kom vi under beskydning. Passivt lå vi der. Først efter en tilsyneladende endeløs venten, kom ordre til tilbagetrækning. På tværs af terrænet søgte vi alle i retning af vejen mellem Sloboda Zlota og Denysov. Enhver orden var gået tabt. Der var intet, der holdt os tilbage. Lt. Glomb stod stadig med et maskingevær på nævnte vej og forsøgte at bringe de flygtende soldater til standsning.

Os telefonfolk lod han uhindret igennem. Nye fare truede allerede. Til venstre for vejen set fra Sloboda, dukkede russerne op. Hvis de nåede stykket som hulvejen kort før Sloboda, ville de afskære os vejen. Endnu nogle få spring, og vi var var foran dem og var reddet. Formodentlig havde også Lt. Glomb sit til, at russerne ikke havde forfulgt os.

En kvælende tørst plagede mig. Ved de første huse i Sloboda kastede vi os over de her stående regnvandstønder. Det gamle vand og de heri mange levende væsener forhindrede os ikke i at drikke. Kort efter stødte jeg på fører for MG-Kompagniet 224 (en erhvervskollega) Lt. Goette. Ham havde russerne også behandlet hårdt. Hans våben og vogne var for størstedelen på russiske hænder. Et par korte, gensidigt trøstende ord, et hjerteligt håndtryk, og så gik det mod den modsatte kant af Slobodas. Her samledes alle, der var kommet tilbage, og da russerne ikke fulgte, indsat i en nærliggende optagestilling. Det virkede som en forløsning, da vores artilleri kort efter ankom og sendte deres skud mod fjenden. Dermed havde begivenhederne denne katastrofale dag for os fundet sin afslutning. Telefon-afdelingen havde denne dag ligeledes måttet betale med betydelige tab.

Slaget ved Zlota Lipa

H. Seiffert, Neuendorf, Leutnant 6. Kompanie.

27. august. Midt på natten kom ordren til angrebet den følgende dag. Om morgenen kl. 6 begyndte artilleriet deres ildforberedelse. Til højre ved Rosow skød østrigerne blandt andet med to 30.5-centimeter mørser. Til venstre ved Lyfa war den tyske ild ikke mindre overvældende. Ved russerne fløj træer og grene rund i luften. Vore pionerer slog under beskyttelse af denne ild, bro over floden. Vi trak ind i graven til venstre bag III/223 som var 1. linje, og skulle følge denne som 2. linje. Vi kom over floden uden tab, mens III. Bataillon måtte tage betydelige tab. Vi marcherede samlet ind i skoven bag floden, indtil fjendtlig beskydning tvang os til at falde ud. En kort, men heftig kamp begyndte i skoven. Russerne forsvarede sig sejt. Jeg kom med omkring 5 mand fra min deling ind i flanken på et russisk kompagni. Stående beskød vi det store mål og tvinger fjenden til at falde tilbage. En russisk officer stormer frem ad et brandbælte. Han råber ordre og svinger med armene; så sank også han sammen, ramt af flere skud. Overalt til højre, til venstre, foran og bagved raser kampen; med høje brag rammer skud ind i træerne. Mindre tyske og russiske grupper, der har mistet kontakten, lagde sig ned med skiftende succes. En episode grinede vi meget over, som en af mine folk faldt i hænderne på russerne. Med tag i hjelmspidsen trak russerne vores mand efter sig, mens en anden hjalp til med en geværkolbe. Så dukkede jeg netop i rette tid op på scenen. Mine folk styrtede sig over russerne, og den arme Schlucker var igen fri. Hageremmen havde allerede næste kvalt ham. I mellemtiden var enhver sammenhæng gået tabt. Jeg var med enkelte fra min deling allerede trængt så langt frem, at vi var alene på stedet. Jeg gik derfor frem til den nærmeste vej, og stødte her på bataljonen, der var ved at samle sig. Enhederne blev reorganiseret. Men deling havde denne dag 3 døde, 1 såret og 1 savnet at beklage.

Ulykkesdagen ved Strypa

Oberstlt. a.D. Alexander Martin, Bad Homburg, Kommandør I/223.

Efter et længere sygdomsophold i Tyskland, blev jeg i begyndelsen af august 1915 fra Frankfurt a.M. sat i transport med officerer til 48. Res.Div. mod Stryj i Galicien. I Budapest blev jeg ramt af et tilbagefald, der gjorde et tre ugers ufrivillig ophold nødvendig på lazarettet. Endeligt den 27. august landede jeg ved AOK Süd-Armee i Stryj, og blev herfra samme dag med et automobil bragt til Divisions stabskvarter, 48 Res.Div. i Szumlany.

Her var der meget travlt; russerne havde i løbet af natten rømmet dens stillinger langs Zlota Lipa og begyndt tilbagetrækning mod Sereth. Et fremstød nord for Brzezany med den forstærkede 3. Garde-Inf.Div. havde tvunget ham hertil. 48. Res.Div. havde forstærket garden med 7 af dens 13 bataljoner for at sikre en lykkelig udgang på operationen, der på tidspunktet for min ankomst, endnu ikke var sikker. Divisionskommandøren disponerede derfor i første omgang kun over de seks bataljoner fra Regimenterne 223 og 224.

Jeg blev ved divisionen betroet føringen af I/223, og tidligt den 28. august drog jeg afsted for at finde den. Angivelig skulle den stå på højdedrag øst for Zlota Lipa floden i nærheden af Woloszczyzna. Jeg passerede floden på en ny etableret midlertidig bro mellem Bozykow und Woloszezyzna og red videre i retning af Litiatyn. hvor jeg snart (hævede en mand, jeg spurgte) ville støde på bataljonen. Jeg red videre og videre. Der var ikke et menneske at se, hverken ven eller fjende. Endeligt, som jeg begyndte at finde situationen betænkelig, dukkede en dragon-patrulje op, hvoraf jeg gik at vide, at jeg allerede var halvvejs fremme ved russerne. Altså: »Omkring! March!«

Jeg fandt bataljonen på en bakke øst for Woloszczyzna, i gang med at skanse. Den hidtidige bataljonsfører, en aktiv infanterikaptajn, syntes ikke særlig begejstret over at skulle overdrage kommandoen til en kavalerist. Bataljonens adjudant var et pragtmenneske, med hvem jeg med det samme var enig. Han hed Piontek og var Lt.d.R. ved et feltartilleriregiment.

I mellemtiden var der kommet ordre til fortsat fremrykning. Skansningen blev indstillet og folkene gjorde sig klar til march. I baggrunden så jeg divisionskommandøren vildt gestikulerende, da det for den temperamentsfulde herre gik alt for langsomt. Ifølge befalingen skulle divisionen rykke frem i to kolonner i retning nordøst. Højre kolonne under kommando af kommandøren for Res.Inf.Regt. 223 bestod af fire bataljoner og artilleri; venstre kolonne af to bataljoner under kommandøren for Res.Inf.Regt. 224, Major Hofrichter, hvor også I/223 befandt sig.

Kolonne Hofrichter marcherede frem til landsbyen Vaznikowka. De to bataljoner delte sig for ad parallelle stier eller gennem terrænet at nå den store landevej Podhajce – Litiakyn på Punkt 405. Dagen var trykkende varm og folkene endnu ikke marchtrænede, og bar på alt for meget, de ikke havde villet efterlade i stillingen. Kun moralske hensyn afholdt mig fra at beordre alt overflødig kastet væk.

Som vi efter enkelte vanskeligheder nåede vores marchmål, var der ingen spor efter den anden bataljon noget steds. Derimod fik vi forbindelse med vores nabo til venstre, den østrigske 19. Inf.Div. Russerne var stadig under tilbagetrækning. Vi kunne se, at kornet på markerne på den anden side Koropiec-afsnittet brændte. Ligeledes blev der sendt enkelte shrapnels mod den østrigske forspids, der kunne ses længere mod nord. Der måtte indlægges et stop for at afvente yderligere ordre, hvilken var en kærkommen lejlighed til at lade enhederne forpleje. Det over alt ros hævede forplejningsmandskab stod pludseligt, som tryllet op af jorden, hos os med sine fyldte feltkøkkener.

Endeligt indløb en divisionsbefaling. Vi fik til opgave at rykke frem til den vestlige bred af Koropiec syd for Krzywe, og herunder rense landsbyen Szezepanow for fjender. Den viste sig fri for fjender (der ifølge indbyggere kl. 1400 var faldet tilbage mod Kalne). I Krzywe var østrigerne nået frem. Bataljonen gik i bivuak i nærheden af banegården Krzywe. Som vi efter en kort, våd bivuaknat allerede rejste os kl. 0200, var køkkenvognene allerede på stedet og kunne udlevere varm kaffe. Jeg beklager dybt, ikke at have haft mulighed for at udtale min personlige beundring og anerkendelse af den mønstergyldige indsats af bataljonens forplejning under de vanskelige forhold under fremrykningen.

I løbet af formiddagen den 29. august samledes begge bataljoner i Kolonne H sig igen ved Kozowa, for samlet at marcherer over Teosipolka mod Plotycza (i Strypa-dalen). Det blev meget varmt. Min kolonne befandt sig i spidsen af kolonnen. Major Hofrichter ledsagede II/224, der fulgte efter i anden række. Dragon-patruljer meldte, at fjenden besatte bakkerne vest for Strypa. Fremme i Teosipolka blev der beordret holdt. Mens jeg i den nordlige udkant af landsbyen gennem kikkert undersøgte terrænet foran os, ankom major Hofrichter og beordrede en fortsat fremrykning til en sænkning omkring 1½ kilometer denne side Plotycza; herefter returnerede han straks til II/224, hvor også dennes regimentskommandør befandt sig.

Frisk ankommet fra vest var jeg endnu ikke faldet for den ringeagtelse af fjenden, man tilsyneladende havde på den russiske krigsskueplads. Da jeg eksempelvis overfor min glimrende adjudant, Lt. Piontek, nævnede muligheden af et russisk modangreb, syntes han det højst muntert. »Russerne og angribe?«, udbrød han. »At jeg ikke griner!«. Alligevel syntes jeg, at forsigtighed var påkrævet. Jeg lod derfor i første omgang kun et kompagni folde ud som sikring frem mod den beordrede sænkning, mens jeg med bataljonens hovedstyrke fik i dækning bag en foran liggende højde. Som kompagnierne iværksatte, forhindrede terrænet på tidspunkter den direkte synskontakt mellem dem, hvilket havde til følge, at højre fløjkompagni ikke bemærkede, at bataljonen standsede, men roligt fortsatte. Formentlig ville den uanet være stødt på russerne, hvis den ikke var blevet standset af vores forreste sikringslinje.

På kreten, der skilte os fra Plotycza så man enkelte ryttere ride rundt, tilsyneladende kosakker, der jagede med vores patruljer. Ligeledes kunne der af og til i de fjerne høres geværskud. Derudover var der intet, der gav antydninger af, hvad der skete ved fjenden. Vi fortsatte i denne hyggelige atmosfære indtil omkring kl. 1930, der tilgik en befaling fra major H., som jeg på grund af dens betydning for de efterfølgende begivenheder, her gengiver ordret:

> Bataljonen går i stilling og graver sig ned. Højre fløj tilslutning til II/224 på Strypa sydøst for Plotycza; venstre fløj ved Strypa udløb fra søen, umiddelbart nord for Plotycza. Skulle denne ikke kunne nås, skal en stilling længere bagude indtages, og med højre fløj ved Heiligenkreuz, 1½ kilometer sydvest for Plotycza, venstre fløj Punkt (?)

Det skal her nævnes, at Major Hofrichter allerede kl. 1700 havde sendt mig en befaling, hvori det hed: »Vest for Strypa befinder sig kun fjendtlige patruljer. I/223 sender straks to halvdelinger frem til Strypa på begge sider af Plotyeza«.

Fra disse halvdelinger fik jeg først melding, som jeg skulle til at udfører befaling nr. 2, og rykke frem med hele bataljonen. Vizefeldwebel Diercks (2/223) meldte, at han ikke havde kunnet udfører sin opgave, da Plotycza var stærkt besat af fjenden. Jeg sendte øjeblikkelig denne højst vigtige melding videre til major Hofrichter, med den tilføjelse, at bataljonen nu ville gå i stilling – højre fløj Heilignkreuz. Divisionen skulle efter meldinger fra agenter have fået at vide, at fjendens tilbagetrækning var beordret til bag Sereth, og dette forstærkedes vel deres forudfattede mening om fjendens ufarlighed. Modstridende meldinger fra fronten fandt ingen troværdighed. I denne misopfattelse af situationen ligger også forståelsen af vores skæbnesvangre befaling, der overlod det til begge bataljonsførere i den venstre kolonne efter egen vurdering at vælge den forreste eller den bageste stilling. Sagen kan kun forklares derhen, at der ved kolonne-førernes stab var sket en fejl i »kommandovejen«, idet divisionsbefalingen ordret blev sendt direkte til bataljonerne uden den reglementerede vej gennem mellemleddene. Under alle omstændigheder havde denne tvetydige befaling til følge, at I/223 indtog stillingen med højre fløj ved Heiligenkreuz, mens II/224 tilsyneladende havde forsøgt at nå Strypa, hvor den i mørket uventet var stødt på fjenden. Jeg har aldrig fået kendskab til min nabos skæbne denne nat. Derfor udtaler jeg her – bortset fra det forudgående, som jeg havde været øjenvidne til – kun mine personlige formodninger.

Endeligt kl. 19 kunne bataljonen iværksætte. Kompagnierne trak fra hinanden til besættelse af deres stillinger. Rækkefølge fra højre mod venstre: 3., 1., 4. Den åbne venstre flanke blev forstærket af MG-delingen og 2. Kompagnie som reserve bag den højre flanke ved landevejen. Enhederne havde det ikke let med i mørket at finde sig til rette og få sig indrette. Sammen med Piontek gik jeg langs vejen mod Plotycza frem til den forreste lyttepost. Her kunne man hører stemmer fra retning Plotycza, som var der på en snæver plads forsamlet mange mennesker. Fjenden sikrede sig med en tæt postkæde, som det var umuligt for vore patruljer at komme igennem. Efter en kort, hviskende samtale med føreren for posten, en lærer, som var yderst foruroliget af den mystiske støj, tog jeg afsted for at opsøge Major Hofrichter. Jeg fandt ham i nærheden af reserve-kompagniets bivuakplads, hvor han med sin stab havde indrettet sig for natten ved »kompagnimutter« Grün.

De herrer syntes slet ikke at dele mine bekymringer; de kendte jo også russerne og hans måde at fører krig, ikke jeg. Det var mig voldsomt ubehageligt, allerede ved min første optræden at give indtryk af at være en pessimist og ængstelig. Den virkelighed, jeg netop havde oplevet ved Plotycza interesserede ingen. På mit spørgsmål om, hvor II/224 blev af – min højre fløj var udsat, så lange forbindelsen her manglede – svarede major Hofrichter afslappet: »De skal nok komme«. Og for at bidrage yderligere til mine bekymringer, fratog han mig råderetten over 2. Kompanie, som han behøvede som afsnitsreserve. For øjeblikket var der ikke mere at gøre. Jeg returnerede til bataljonsstaben, der camperede på landevejen mod Plotycza halvvejs mellem forreste linje og reservekompagniet. Feltkøkkener blev bragt frem og tildelt kompagnierne. For mange blev det sidste måltid i live.

Hvor II/224 var blevet af, forblev i første omgang et mysterium. Omkring kl. 2200 havde jeg på Plotycza landevejen stødt på bataljonens MG-officer, der fortvivlet ledte efter bataljonskommandøren. Jeg gjorde ham forslaget indtil videre at placerer sine MG på min højre fløj, hvor de på et tidspunkt ville få kontakt til egen bataljon. Han mente imidlertid, at hans tilstedeværelse var nødvendig et andet sted, og forsvandt lige så pludseligt i mørket, som han var dukket op. Omkring midnat var alle forholdsregler truffet (så godt som forholdene tillod), og nu kunne bataljonsstaben tænke på sine personlige behov. En hurtig aftensmad blev spist; så viklede alle sig ind i sin frakke for et par timer at hellige os Gud Morpheus. Indhyllet i den sikkerhed, de mente at være i, faldt mine kammerater øjeblikkeligt i søvn. Kun jeg mærkede en uro i alle knogler, der fra tid til anden vækkede mig fra halvblundet.

Det var en endeløs nat. Tre hændelser fra natten, der i og for sig er upåfaldende, forbliver uforglemmelige for mig på grund af det uhyggeligt advarende indtryk, de gjorde på min irriterede fantasi. For det første: Jeg var blundet hen og drømte højt, at det var dag og fuglene sang. Sangen blev så unaturlig, at jeg vågnede op. Den sorte nat lå overalt, men den ubehagelige fløjten og bragen forsatte. Årsagen blev klar. Et eller andet sted ikke ret langt væk – højst 3 kilometer – var der heftig geværild. Hundreder af skud gik hen over vores natleje. Det hele virkede desto mere ejendommelig, da ingen skudafgang kunne høres. En akustisk mærkværdighed, der også i tidligere krige var blevet konstateret. Min adjudant, hvis søvn jeg hensynsløs afbrød for at meddele ham mine observationer, forsikrede endnu engang at tanken om, at russerne ville angribe, nærmest var komisk.

Det andet varsel: Hurtige skridt på landevejen. Af mørket dukkede en oprømt sanitetsofficer, angiveligt fra II/224. Han fortalte, at hans forbindeplads var blevet overfaldet af russerne! Hvor havde den ligget? Tilsyneladende fremme ved Strypa. Jeg sendte det arme menneske ad landevejen frem til regimentets kommandostation. Nu kunne de afgøre, om det igen drejede sig om en angstmelding eller ej.

Den tredje og sidste varsel denne nat var den mest mærkværdige og vanskeligst forklarlige. Lyden af hestehove på landevejen fik mig på benene. »En melderytter med ordre«, var min første tanke, som jeg sprang gennem buskadset ned på vejen. Månen var i mellemtiden stået op og oplyste området. Jeg troede næppe mine øjne: skiftevis i skridt og i galop kom en skægget bonde ridende fra retning af Teosipolka. Da han var omkring 80 meter væk,

råbte jeg højlydt: »Stop!«. Han reagerede øjeblikkeligt, drejede hesten til venstre væk fra vejen og var øjeblikkeligt forsvundet. Hvad havde denne rytter at betyde? Var det en fjende. Agent? Hvordan var han kommet forbi reservekompagniets og regimentsstabens bivuak? Der var ikke faldet et skud. Heller ikke jeg havde hverken et gevær eller en hest ved hånden til en forfølgelse af manden. Den øvrige bataljonsstab lå i dyb søvn, og havde intet bemærket.

Endeligt blev det morgen, og vi gjorde os klar til, hvad der end måtte komme. Det første lys afslørede spredte grupper af infanteri, der trak sig tilbage over vejen i den sektion, som II/224 havde ansvarlig for. Her viste sig en taknemmelig opgave for min forgænger. Jeg sendte ham afsted med ordre til at standse en tilbagetrækning, og hvis der var tale om forsprængte, at samle disse. Hvordan det gik ham under løsning af denne opgave, har jeg aldrig erfaret; i hvert fald kom han aldrig tilbage igen. Kort efter så jeg til min meget store overraskelse fra retning af fronten en lang række af infanteri rykke frem langs vejgrøfterne. Det var et kompagni fra 224 under en ungdommelig officer med monokel i øjet. (Hvis jeg ikke tager fejl, var det Lt.d.R. Lavascheck i uniform fra Inf.Regt. 116). På mit forbavsende spørgsmål: Hvorhen?, svarede han, at folkene hele den foregående dag havde været uden forplejning, og han nu med tilladelse fra Bataljonsfører førte dem tilbage til feltkøkkenerne. Jeg sagde: »Det må være en fejl; russerne kan hvert øjeblik gå til angreb. Vend om og meld Dem tilbage til deres bataljon!«. Med opgivende miner, men uden et ord, gik kolonnen tilbage, samme vej de var kommet. Hvorhen vidste heller ikke jeg; i situationens forvirring havde jeg glemt at spørge løjtnanten om, hvor bataljonen egentlig befandt sig.

Heller ikke her troede nogen, at russerne kunne gøre alvor af sagen. Skyderiet i løbet af natten og hvad der desuden havde været af varsler, blev ikke taget alvorlig.

Så blev vi pludseligt ramt af følgende korte befaling: »Stillingen skal under alle omstændigheder fastholdes«. Tilsyneladende var man også bagude på en gang blevet mere mistroiske. Befalingen blev formidlet videre til kompagnierne og alle steder modtaget på en rigtig måde.

På en eller anden måde måtte der dog skabes vished om, hvad der var virkelig var i gang. Jeg besluttede mig derfor til endnu engang at opsøge kommandøren. Heste stod klar, og jeg red tilbage til det sted, hvor regimentsstaben havde overnattet. Her var den ikke længere. En mand, der var i gang med at pakke sammen, mente at den herrer major befandt sig omkring 1000 meter længere tilbage i retning af Teofipolka. Her fandt jeg ham også – mutters alene, da alle stabens officerer var undervejs.

På min anmodning om en situationsorientering, gentog han blot mundtlig den ordre, jeg en halv time tidligere havde modtaget: »Stillingen skal under alle omstændigheder fastholdes«, og tilføjede så, at jeg igen kunne disponere over mit reservekompagni.

Som jeg red tilbage af landevejen, blev jeg mødt af forsprængte dele af II/224, der med hastige skridt søgte tilbage mod Teofipolka. Jeg havde ingen tid til at henvende mig hertil. Så kom mig ridende begge bataljonskommandørens støtter, adjudant og ordonnansofficer i møde, og hilste mig over vejen. Det havde været min opgave at udspørge dem, men jeg var drevet af bekymringen over, hvad der var sket ved mine folk, mens jeg havde været væk.

Ankommet til reservekompagniet kastede jeg tøjlerne til Dragoner-ordonnansen med de halvt i alvor, halvt i spøg mente ord: »Pas nu på ikke at skide i bukserne!« Kompagniet var allerede trådt an med frakkerne under seletøjet. Der var en trykket stemning blandt folkene, som de alle kikkede spørgende på mig. Fra fronten, slet ikke ret langt væk, lød en heftig geværild, mens skud fløjtede hen over hovederne på os. Jeg udviste sindsroen i kontrast til mine lidt blandede følelser, og holdt en kort tale. »Hidtil«, sagde jeg, »har russerne valgt at knibe udenom. Vi vil sørge for, at der ikke ændres herved!«. Det var det hele, men det havde øjeblikkelige resultater. De bekymrede ansigter lyste op. Desværre kom i netop dette øjeblik føreren for II/224, som jeg ikke havde set de sidste 24 timer, løbende forbi på landevejen. Som han passerede os, råbte han: »Der er ikke mere at gøre!« Han havde formentlig troet, at min bataljon var i lige så stor uorden som hans. Men han havde ikke tænkt på, hvilken indvirkning et sådant tilråb havde på mine folk. I virkeligheden var der måske kun få, måske slet ingen grund til sortsyn; tre kompagnier i stilling burde kunne holde sig mod et frontalt angreb, og bag højre fløj havde vi reservekompagniet som flankesikring. Nu trådte med et slag en krise ind. Åndeløs ankom en ordonnans og meldte: »Russerne brudt igennem ved II/224 og kan være her hvert øjeblik«.

Beslutning: modstød med 2. reserve-kompagni; højre fløj langs landevejen. Hvis russerne rent faktisk omgik vores stilling mod syd, ville 2. kompagni ramme dem i flanken. Der var ingen tid til overvejelser. Noget måtte der ske, også selvom det senere viste sig forkert. Kompagniet måtte ikke her, samlet i lavningen, lade sig overraske af fjenden. Synsvidden fremad fra dette sted var nogle få hundrede meter. Dukkede russerne op på denne afstand, ville vi bogstaveligt være fanget i bunden af en kogekedel.

Jeg havde påtaget mig at komme den ungdommelige kompagnifører i forkøbet, da jeg selv udstedte de næste kommandoer. Dels fordi det hastede meget, dels fordi jeg håbede at min »professionelle« kommandostemme ville

have en moralsk virkning. »Alle ret! – sideretning – gevær over højre skulder!« Kompagniet foldede ud til venstre og rykkede frem med højre fløj langs landevejen.

Næppe var de forsvundet ud af synsvidde før jeg blev opmærksom på en masse folk, der i hele bredden af vores afsnit kom tilbage fra fronten, ikke i en skyttelinje, men tilsyneladende hver for sig.

Piontek og jeg gik straks i gang med forsøget på at standse dem og få dem samlet, men kun dem, der kunne hører min stemme, lod sig standse. Strømmen blev stadig kraftigere og voksede os over hovedet. Foreløbig var der ingen officerer at se; men det lod sig ikke skjule, at det her drejede sig om hele bataljonen. Havde jeg haft en hornist, er jeg overbevist om, at signalet »Fremad« eller »anlæg bajonet« ville have vendt strømmen. Stiv af forfærdelse sagde jeg til Piontek: »Følg flokken til bag Teofipolka, og forsøg at få dem samlet. Jeg bliver foreløbig her«. Herunder pegede jeg på en ny skyttelinje, der var dukket op på den anden side vejen, som lå og ventede med ansigtet mod fjenden, men uden at skyde.

På dette sted må jeg et øjeblik forlade mine personlige oplevelser for at klargøre, hvad der i mellemtiden var sket ved stillingskompagnierne. På baggrund af, hvad jeg senere i Rusland og i Sibirien, hvor jeg kom sammen med medlemmer af stillings-kompagnierne, fik at vide om deres oplevelser, kan jeg temmelig klart sammensætte begivenhederne.

Jeg traf Lt.d.R. Helfenbein i Krasnojarsk i nytåret 1917. Han havde været fører for 3. Kompanie på højre fløj. Ifølge ham var II/224 den 29. august omkring kl. 2300 ankommet til Heiligenkreuz, men uden selv at have forbindelse til højre. Den 30. august ved daggry angreb russerne fra Plotycza med meget stærke styrker i mange tæt på hinanden følgende bølger på begge sider af landevejen. 3. Kompanie havde god ildvirkning mod det store mål. Da fjenden var nået ind på 400 meters afstand, faldt kompagniet fra 224 til højre tilbage. For at undgå faren ville Lt. Helfenbein danne en defensiv flanke, men enkelte folk på hans højre fløj fulgte 224'ernes eksempel. I dette kritiske øjeblik blev ham ramt i brystet, mistede bevidstheden og ved ikke, hvad der herefter skete. Han fastslog dog, at hans folk havde kæmpet udmærket.

Fra 1. Kompanie, der stod til venstre for 3., talte jeg med Lt. Leibmann og fra 4., der sammen med MG-delingen dannede venstre fløj, med Vizefeldwebel d.R. Tiedau (sidstnævnte på lazarettet i samlelejren Darniza ved Kiew). Begge bekræftede, at bataljonens ordre om at fastholde under enhver pris, rettidigt var nået frem. Det fjendtlige angreb var kun rettet mod højre fløj af 1, mod 3. og længere mod højre. 4. Kompanie blev overhovedet ikke involveret. Frigørelse fra kampen og rømning af stillingen skete, da ordren »Tilbagetrækning« var kommet fra højre. Kompagniførerne havde undret sig, men mente imidlertid ikke at kunne blive liggende, når alt til højre faldt tilbage.

Tilfældet er næsten et skoleeksempel på, hvad der kan ske, når enheder falder for »kommando rygter«. I første omgang var vel manglen på erfarne underofficerer årsag til miseren; men det var ikke deres personlige skyld. Den erfarne feltsoldat vil opfatte hver eneste udstedte anvisning med den største skepsis, og kun udfører den når han enten anset det for en troværdig befaling, eller er overbevist om, at det er en nødvendig truffen foranstaltning. Den ukontrollerede rømning af stillingen var ikke alene skyld i den efterfølgende katastrofe. Tilbagetrækningen blev ikke iværksat på samme tid, men udvidede sig langsom fra højre fløj. Ingen af kompagniførerne havde tænkt på at befale marchretning og opslutning da det blev klart, at ledelsen fra bataljonsstaben var forsvundet. Under alle omstændigheder syntes organisation fra starten at være falde fra hinanden. Alle trak sig mod venstre i retning af landevejen, og på den måde opstod der en større flok, der ikke kunne manøvrere.

Efter at have taget afsked med Piontek, begav jeg mig i hast frem mod den nævnte skyttelinje på hver side af landevejen. De få folk, der fulgte mig, sendte jeg frem til forlængelse af højre fløj. 300 meter derfra lå en anden skyttelinje. Hvem var det, ven eller fjende? Der var ingen der svarede på mine spørgsmål. Ingen vidste det tilsyneladende. Så rejste sig en kleppert af en mand derovre, der i hånden svingede en flad tallerkenhue af den type, russerne bar. Der synes mig ikke længere nogen tvivl. Det var med sikkerhed russere, og tegnet med huen var en opfordring til at overgive os. jeg greb et gevær og skød to gange mod den formodede russer, uden at ramme. I samme øjeblik styrtede en Feldwebel frem til mig med ordene: »For guds skyld, vi kan da ikke skyde på vore egne folk"!« Var jeg forrykt eller var han? Et var klar, vi kunne ikke blive liggende her, men burde forskyde til bakkerne umiddelbart bag os. Det var samme bakker, bag hvilke bataljonen den foregående eftermiddag så dejligt havde tilbragt. Altså kommando: »Omkring fremad march! Marchretning foranliggende bakker«. Det har vel omkring 30 geværer, som forskydningen blev iværksat. Da jeg, fremme på bakken, beordrede »i stilling!« var der ikke mere end 10. De øvrige formentlig faldet eller var trukket mod landevejen. Om det drejede sig om folk fra 223 eller 224, ved jeg ikke. Kun fastslog jeg, at Vizefeldwebel Diercks var iblandt, lettere såret.

Efter et kort ophold på den nævnte bakke, hvis forterræn i øvrigt havde døde vinkler, og derfor var mindre egnet end formodet, begyndte jeg med et par folk tilbagetrækning mod Teofipolka. Fra landevejen i nord, der på grund af bakker i det mellemliggende terræn ikke kunne overskues, lød MG-ild. Jeg fik først senere at vide, at

dette stammede fra en fjendtlig panserbil, der ubarmhjertig på og ved siden af landevejen mejede de tilbage strømmende bataljoner ned. I syd, ligeledes udenfor vores synsfelt, afslørede rullende infanteri-ild af større omfang, at der også blev bittert kæmpet ved divisionens højre kolonne

Vi var nået omkring 400 meter da der pludseligt blev åbnet ild mod os fra de bakker, vi lige havde forladt. Min første tanke var: »Det var ikke Feltweblen, men jeg, der havde ret. Det var russerne der havde ligget i terrænet«.

»Front! I stilling!« og åbne ild mod forfølgeren. Men han var ikke til at se. Fjenden skød ikke mere og lod sig ikke se. Vi var næppe igen kommet på benene for at fortsatte tilbagetrækningen, før fjenden igen åbnede ild. Dette gentog sig en halvt dusin gange. Det var et rent forhindringsløb. Da vi endeligt var kommet indenfor kort afstand af landsbyen Teofipolka, talte jeg hovederne på mine følgesvende og fandt kun fire. I det øjeblik blev manden til venstre for mig ramt. Jeg hørte kuglen ramme. Han faldt, rejste sig igen, forsøgte vaklende at komme videre og brød så endeligt sammen. Uanset hvor meget jeg havde lukket af for mine personlige følelser i den svære situation, vi befandt os i, stak det mig stadig i hjertet at skulle forlade den stakkels fyr i sin nød.

En sidste gang i stilling før Teofipolka. Vores samlede krigsmagt var nu to geværer, en lille Gefreiter og jeg. Diercks uden våben og, så vidt jeg husker, lettere såret, var blot tilskuer. Gefreiten delte sine sidste patroner med mig. Pausen varede lidt længere denne gang, så fjenden troede formentlig, at vi var sluppet væk. Under alle omstændigheder rejste sig to personer omkring 300 meter væk og kikkede rundt. Jeg skød mod den ene, og tror i det mindste at jeg ramte, for han forsvandt som ramt af lyet.

De beskyttende mure i Teofipoka var nu så tæt på, at min selvopholdelsesdrift igen vågnede op. Til mine to ledsagere sagde jeg: »Vi gør det sidste hurtig spring ind i landsbyen«. Så tog vi benene på nakken og løb som besatte, mens russernes kugler susede om ørene på os og slog ned i jorden. Trods den tidlige morgenstund (omkring kl. 0800) var det djævelsk varmt. Solen skinnede med højsommerlig kraft, og jeg var våd af sved, som trukket op af vandet. En ruthensk bonde, der med åben mund stirrede på os, gav jeg tegn til, at vi ville have noget at drikke. Han kom med et fad med vand. Så gik det til den modsatte side af landsbyen, over en mark med langstrået korn. Det klæbede sig til mine ben og gjorde det langsomt og besværligt at komme fremad. Hvert øjeblik kunne russerne nå kanten af landsbyen og knalde os ned på kloshold.

I dette øjeblik kom jeg pludseligt til den erkendelse, at jeg ikke kunne komme videre. Efter forudgående længere sygdom (siden afgang fra Budapest), og fire søvnløse nætter, havde morgenturen fuldstændig opbrugt min modstandskraft. I denne nødsituation var der kun én mulighed. Begge mine ledsagere måtte fortsætte, mens jeg gemte mig i det høje græs. Med lidt held ville russerne passerer forbi uden at opdage mig. Planen kom ikke til gennemførelse, da de begge ville blive hos mig. Det var vel i og for sig også allerede for sent. Vi lagde os alle fladt ned på jorden som jaget vildt og ventede.

Pludseligt rejste Gefreiten sig op med råbet: »Hr. Major, vi er reddet; her kommer vores infanteri!« Naturligvis rejste Diercks og jeg os ligeledes op, men i samme øjeblik susede et skud så tæt forbi mit ansigt, at jeg kunne mærke lufttrykket. Det var ikke tyskere, men russere, som nærmede sig. Nu var vi endegyldigt »afskåret«. Jeg rejste mig, de to andre ligeledes, mens 8-10 russere med fældede bajonetter og høje brøl stormede frem mod os. Var de blevet forbavset over vores ligegyldige holdning, eller var de denne morgen mindre blodtørstig anlagt? Under alle omstændigheder. Den karl, der havde mig på kornet og hvis bajonetspids var betænkeligt nær min frakke, så overrasket på mig, lagde sit gevær og begyndte at udplyndre mig. Den herrer havde travlt. Derfor missede han mine kontanter, som jeg bar i en pose om halsen. Man lod mig også beholde mit armbåndsur og min vielsesring. Held i uheld at være faldet i hænderne på civiliserede finner! Det kunne være blevet en tragedie, havde det eksempelvis været letter. Efter dette gennemsyn begyndte vi, bevogtet af tre mand, vores vej i fangenskab. Som kom man fra en vild drøm tilbage til bevidstheden, blev nu den fulde sandhed om vores situation klar. Fanget! Et rædselsvækkende begreb for en soldat. En skæbne, hvis mulighed man aldrig havde regnet.

Vi fortsatte først til landsbyen Teofipolka og fulgte herfra den store landevej til Plotycza. Det bragede ind i mellem i landsbyen, og enkelte infanteriskud susede gennem gaden. I den modbydelige stemning, som med tømmermænd, der herskede i mig, tvang jeg mig ud på midten af vejen, hvor kuglerne fløjtede; jeg blev imidlertid under høje råb af mine vogtere skubbet ned i vejgrøften. Indimellem blev vi standset af andre russere, der havde lyst til yderligere at udplyndre os, men vores vagter satte sig energisk imod. Det kom til ophidsede sammenstød, der ikke var langt fra at udvikle sig til slagsmål – hvis ikke endda til blodbad. Det lykkedes imidlertid vore vogtere at få overhånd, og angriberne måtte skuffet drage videre. En af finnerne bag mig efter optrinnet en cigar, på en måde måske som undskyldning for hans kammeraters opførsel.

I udkanten af landsbyen passerede vi stedet, hvor kort forinden katastrofen havde udspillet sig. Graven på begge sider af vejen var fuld af døde eller døende feltgrå. Den forfærdelige, snorkende dødsraslen fra en stakkels soldat, som jeg måtte træde over, chokerede mig ud af min ufølsomhed. »Arme ven«, sagde jeg uvilkårlig som jeg

glemte mine egne bekymringer ved hans elendighed. Men han var allerede lige så ufølsom over for et medmenneskets sympati som over for sin egen lidelses pine.

Vi var i nogle minutter fortsat fra landsbyen, da jeg pludseligt hørte lyden af en motor bag os. En panservogn kom langsom frem og standsede ved siden af os. Det var det uhyre, der havde anstiftet blodbadet i landsbyen. Efter kort snak mellem officeren i førersædet og min eskorte, blev jeg flyttet op på køretøjet, mens mine to ledsagere forblev under bevogtning af finnerne. Med en metallisk lyd lukkede døren til vognen, som satte sig i bevægelse i retning af Plotycza. Jeg havde nu lejlighed til nærmere at tage min vært i øjesyn. Det var en godt udseende ung officer, som venligt grinede til mig, som var vi de bedste venner. mens han tilbød mig en cigar. Snakken mellem os foregik på en blanding af tysk, engelsk og fransk. Han spurgte fornøjet, om det ikke var kommet som en overraskelse for os, hvad jeg med fuldt ud kunne bekræfte.

I den bageste del af vognen var der et lille pansertårn med et MG (eller to?), hvor der sad to mands besætning omgivet af bjerge af tomme patronhylstre. Formodentlig var de på vej tilbage, fordi de havde skudt tomt. I langsomt tempo passerede vi forskellige punkter, hvor vi blev erindret om begivenhederne de sidste 12 timer. Her havde Major Hofgeister stået, hvor jeg kort forinden kampen havde opsøgt ham. Et stykke længere derfra var broen og reservekompagniets bivuakplads, så stedet på vejen, hvor bataljonen havde overnattet. Oppe på bakken, hvor vores gamle stillinger lå, kikkede jeg spændt på vejen ud af skydeskåret. I stort antal lå her de døde russere i deres brune uniformer og voksagtige ansigter. Syntes gav mig en vis tilfredsstillelse. I udkanten af Plotycza arbejdede en russisk forbindeplads på højtryk. Det gjorde mig glad at se sygeplejersker her – så tæt på fronten.

I mellemtiden var min sjælelige nærværelse genoprettet, og jeg overvejede alvorligt, hvilken mine jeg skulle sætte op. Så jeg nedslået ud, ville man måske deraf slutte, at jeg ikke længere troede på den tyske sag. Viste jeg derimod et selvsikkert, glad ansigt kunne man måske heraf slutte, at jeg glædede mig over at være sluppet fri af farerne. Til sidst besluttede jeg mig at anlægge et stoisk ansigt – så kunne de slutte, hvad de ville.

I landsbyen standsede panservognen ud for en stor bygning, og jeg tog afsked med min chauffør. Han gav mig kammeratlig hånden og erklærede, at jeg ville få det godt i Sibirien. De (russerne) behandlede deres krigsfanger godt. Efter dette gunstige indtryk betvivlede jeg det ikke. Nu blev jeg ført ind i et værelse, hvor tilsyneladende en brigade- eller divisionsstab havde indrettet sig. Rundt om sad unge officerer, hvis beskæftigelse mere så ud som tidsfordriv end egentlig arbejde. Desto mere aktiv var en ældre stabsofficer, der som et rovdyr gik frem og tilbage i rummet, og hvert andet øjeblik greb en telefon og vred råbte i den.

Manden så mindre tillidsvækkende ud. Efter en tid ankom en tolk og begyndte på sædvanligvis at udspørge. De negative svar, som han oversatte til russisk, syntes at gøre den af og til løbende herre vild. Formentlig overøsede han mig med fornærmelser; men da jeg ikke forstod et ord, lod jeg totalt uinteresseret hans gyderier gå hen over mig.

Anstrengelserne for at få noget ud af mig, sluttede hurtigt, og man lod mig i fred. En frokost bestående af te, mælk, hvidt brød og æg blev bragt ind til staben, hvoraf jeg også fik noget. Ingen talte mere et ord med mig, formentlig af angst for den grumme foresatte. Efter frokost blev jeg af en ordonnans bragt tilbage på gaden, hvor en lille folk på omkring 10 tyske fanger ventede. Jeg stillede mig til dem, hvorefter den lange rejse til det indre af det russiske rige begyndte, bevogtet af en enkelt bereden kosak.

Uddrag af brev fra Lt. og Adjudant Georg Piontek I/223, dateret Kupczynce, 16. februar 1916

Må jeg efterfølgende kort beskrive, hvordan det gik mig og hvordan regimentets skæbne var frem til i dag. Hvordan vi kom fra hinanden, har Hr. major allerede skildret. Vi blev dengang angrebet i front og flanke af en overlegen styrke. Med en samling af forsprængte (omkring 200 mand) gik jeg skridt for skridt tilbage på vejen fra Plotycza til Teofipolka, mens jeg hele tiden ved enhver anvendelig terrænpunkt forsøgte at bringe enhederne til standsning. En panservogn med maskingeværer forfulgte os langs vejen og decimerede antallet af mine mænd, og tvang mig til at falde tilbage til Teofipolka, da de for en stor dels vedkommende endnu aldrig havde været i kamp. Da vi nåede landsbyen, var der dårligt 40 mand. Ydermere kom vi her endnu engang under ild fra panservognens maskingeværer. Alle sprang fra hinanden, hvad ikke var ramt, og kun tre trofaste, velprøvede folk, blev ved mig.

Vi fire tog dækning i en staldbygning, hvorfra vi forsøgte at værge os mod fjenden. Til vores store overraskelse fandt vi os hurtigt til alle sider omringet af »ruskier«. Da vi ikke var opdaget, faldt vi hurtig til jorden i stalden. Selvom kosakker få minutter efter kom ind og først forlod stalden næste morgen, blev vi ikke opdaget.

Næste morgen ved daggry faldt russerne igen tilbage, og efter næsten 30 timers ophold bag den russiske front, kunne vi igen støde til vore egne tropper. Af to bataljoner var der kun omkring 350 mand tilbage…

Siden midten af november er jeg ikke længere ved I. Bataillon. Ved divisionsbefaling blev jeg forsat til III/224, hvor jeg ligeledes er indsat som adjudant …

Da jeg i foråret 1917 som resultat af fangeudveksling kom tilbage til Tyskland, var en mine første tanker igen at sætte mig i forbindelse med Piontek. Desværre kom mit brev tilbage igen, med den tragiske påskrift: »Faldet for Fædrelandet«. Nyheden kastede en sørgelig skygge på glæden over min hjemkomst.

Der vil måske glæde en eller anden gammel 223'er, der læser disse linjer, at høre fra en tidligere følgesvend i ulykke, som mindes dem med loyalitet

A.G. Martin

Res.Inf.Regt. 224 ved Plotycza

Generalleutnant Schoenbeck beretter blandt andet i »Res.Inf.Regt. 224 historie« in det russiske overfald ved Plotycza natten til den 30. august:

> Regiment v. Wedel nåede om aftenen den 29. højderne vest for Denysow, Regiment Hofrichter (II/224 og I/223) højderne vest for Plotycza. Begge regimenter meldte, at de havde nået Strypa. Brigadens udbredelse var meget stor, troppestyrken ringe og folkene udmattede. Venstre fløj af Hofrichter forblev åben. Højre fløj var uden forbindelse med de endnu manglende østrigere i naboafsnittet. Fra deres højtliggende stillinger i brohoveder ved Plotycza og Denysow, der af vore tropper imidlertid ikke var erkendt, kunne fjenden observerer alt dette. Om natten angreb han fra brohovederne, omgik begge fløje og kastede begge regimenter tilbage, hvorved halvdelen af brigaden blev udslettet eller taget til fange. To batterier fra I/48 fik den nat tabt, uden at havde afgivet skud. Den angribende russiske styrke bestod af omkring 10 bataljoner med to panservogne. Herunder blev næsten hele I/224 under Major v. Arnim og III/224 under Hptm. v. Holzhausen taget til fange. Hptm. Schilling, fører for II/224 fik et nervesammenbrud. De fleste underføre faldt eller blev taget til fange. Et modstød med III/223 fra Sloboda Zlota fra nord bragte gennembruddet til standsning. Som næsen altid, stødte russerne ikke energisk igennem. Han gik derimod natten til 31. tilbage over Strypa. Han ville altså formentlig kun ryste sine forfølgere af sig.

Fra Zlota Lipa til Strypa (Teofipolka – Plotycza)

Dr, F, Helfenbein, Frankfurt a.M., Lt. og Kompagnifører 3/233.

Den 27. august 1915 kunne vi i Bozykow mod syd hører voldsom kanontorden. Vi fik senere at vide, at der ved Rudniki på den anden side Zlota Lipa var erobret en russisk besat højde. I dette havde vores II. og III. Bataillon deltaget. Efter at det russiske artilleri med 6 skud havde overbevist østrigerne om, at de stadig eksisterede, fik vi ordre til at gøre klar til en snarlig fremrykning. Om natten blev der til stadighed patruljer over floden, men denne nat returnerede min patrulje Ohlendorf ikke samtidig med de øvrige. Ohlendorf var blandt mine mest dristigske folk, og kom til vores store glæde senere tilbage med melding om at han havde fundet jernbanebroen ubevogtet af russerne. Snart efter returnerede også den længe ventede patrulje Utffz. Will fra Vizefeldwebel Ziehms deling. Den havde været fremme ved de russiske grave på Højde 340 og havde fundet disse tomme. Jeg glædede mig over mine folk, der gjorde at 3. Kompanie som de første kunne afgive disse vigtige meldinger. Nu gik det efter to måneder endeligt igen fremad.

Allerede kl. 0700 satte I/223 i tåge over den af os så besværligt sammentømrede nødbro, for i første omgang at besætte Højde 391. Vi rykkede frem i skyttelinje med mig og min karabiner forrest. Vi så imidlertid kun to russere, som var taget til fange af 2. Kompanie. Efter at vi igen havde samlet os, marcherede vores brigade, hvortil også hørte østrigere, over landsbyen Baznikowka og nåede landevejen, der fra Muzylow gik til Litiatyn. I øst kunne vi om aftenen følge fjendens tilbagetrækning gennem talrigt brændende landsbyer. Hvor var det dog ufornuftigt at vise modstanderen, hvilken vej man tog under tilbagetrækningen! På landevejen kom marchkolonnen endeligt til standsning. Som kompagnifører blev kaldt til bataljonsfører, blev jeg forbavset over, at det ikke mere var Hptm Munzinger, mens Major Martin (fra 6. Dragoner-Regt.), der førte bataljonen. Mit kompagni var udset som bataljonsreserve; som resultat af den kraftige augusthede var jeg af ikke længere marchduelige folk blevet reduceret med 50. Alligevel marcherede vi om natten i det sørgelige lys af brændende huse over Szczepanow til den sydlige kant af Krzywe. Endeligt kom vi i velfortjent hvil. På vores teltbaner lå vi frysende i græsset indhyllet i vore frakker.

Den 29. august skulle vores bataljon til at grave sig ned til højre for østrigerne i retning af Jozefowka, hvor min deling Rösler sikrede højre flanke, og dermed sikrede forbindelsen til Res.Inf.Regt. 224. Da imidlertid russerne havde rømmet deres dårligt sigtbare stillinger på højderne bag den lille flod Keropiec, måtte vi fortsætte forfølgelsen. Vi nåede den lille by Kozowa, hvor flere talte tysk (jiddisch). Jøder, der boede i skønne hvidkalkede små huse.

Mit kompagni var spids for divisionen. Jeg fandt det naturligvis en ære, at de fandt tillid til mig, og bar derfor gerne ansvaret.

Som vi ved middagstid holdt pause for at lade de mange marchtrætte komme til kræfter, hilste de jødiske indbyggere venligt på os, ind imellem endda kærtegnet og underholdt af påtrængende jødiske kvinder. En af dem bad mig, da jeg var den første tyske officer, som hun så, i sit hus nyde »varm mælk, brød og honning«. Hun ville formentlig indynde sig hos de nye herrer. Efter en kort periode lød det igen: »Antrædning!«. Russerne må ikke løbe fra os. Allerede i Teofipelka kom det til føling. Ved vejkanten sad omkring 20 fangne russere, hvis patroner lå på vejen. De hilste på os som på kammerater og syntes glade over, at krigen for dem var slut.

Som vi fra Teofipolka marcherede mod Strypa, en sideflod til Dnestr, ad støvede landeveje, kom Major Martin, Hptm. Munzinger og adjudanten, Lt. Piontek, forbi, og roste 2. Kompanies gode marchorden. På trods af den kraftige hede satte mine folk alt ind. Også jeg var, selvom jeg ikke behøvede at løbe, meget træt; særligt blev jeg under ridning plaget af en byld på højre lår. Jeg måtte vide tænderne sammen. Som sikring mod angreb fik jeg ordre til at rykke frem med skyttelinjer på hver side af vejen, da Højde 333 sydøst for Plotycza vrimlede med kosak-patruljer, der efterhånden faldt tilbage over bakken. Det syntes ikke længere at pege mod yderligere tilbagetrækninger. Med karabiner under armen gik jeg frem med mine skyttelinjer over stubmarker, hvor der var brændt skær. Selvom tre granater slog ned bag os, gik vi frygtløs videre, uden at kunne se fjenden, der lå bag bakkerne. Heden havde ikke kun gjort os trætte, men også ligegyldig overfor fare. Som vi omkring kl. 1300 nåede Højderyggen 333-337, blev vi beskudt. Vi gik i stilling, besvarede ilden, men rykkede på direkte ordre ikke længere frem. Skyttelinjerne, der fulgte efter mig, trak sig tilbage bag bakkerne. Jeg blev kaldt til bataljonsstaben, der også syntes at være meget trætte. Major Martin beordrede mig, efter at have rost mine folks »frygtløse fremrykning«, med en patrulje at fastslå om russerne fortsat trak sig tilbage, eller om Plotycza var stærkt besat af fjenden.

Da min hest var sendt bagud, hastede jeg hurtigt tilbage til kompagniet. Telefonforbindelse blev ikke udlagt, og der var heller ikke motorcykler disponibel til at bringe hastende meldinger til staben. Af Vizefeldwebel Diercks (2. Kompanie) og Utffz. Debes (3. Kompanie) fik jeg meldinger om, at de under afvisning af russiske patruljer havde set, at Plotyeca var sat af » stærke fjendtlige styrker«. Jeg meldte straks dette til bataljonsstaben, der herefter lod 1. og 4. Kompanie folde ud til venstre for vores stilling, mens 2. Kompanie (Oblt. Schaedter) forblev i reserve bag højden ved vejen. Forhåbentlig troede man i stabene bagude på vores meldinger! Eller stolede man her stadig på meldinger fra vore fly, at russernes fortsat trak sig tilbage? Under alle omstændigheder gjorde vi os klar til at møde et angreb. Når nu blot det ikke kom om natten! Min højre fløjdeling under Feldw.Lt. Rösler nåede til krydset på vejen mod Plotycza. Først omkring midnat opnåede han kontakt til bataljon Schilling fa Res.Inf.Regt. 224, der til højre for vejen måtte folde ud i mørke og i ukendt terræn. På trods af, at vi var dødtrætte, måtte vi på ordre grave dybe skyttehuller. Allerede mens vi gravede os ned, kom vi under kraftig beskydning, Det syntes at være ubehagelig til højre for vejen. Vi hørte livlig skyderi, og der kom dårligt troværdige rygte om, at russerne var brudt igennem ved Res.Inf.Regt. 224, havde taget næsten to kompagnier til fange og erobret et batteri. Da jeg ikke fik bekræftende meldinger, holdt jeg det for sludder blandt overtrætte folk. Jeg havde desuden ordre til at holde stillingen »for enhver pris«. Da delingsfører på skift førte tilsyn med skansningen, lagde jeg mig i et skyttehul i midten af kompagniet for at sove.

Da jeg vågnede, dæmrede det; den første tåge på en for mig ulykkelig dag (30. august) begyndte at falde. For et år siden i Frankrig var jeg blevet såret. Så opdagede jeg en russisk patrulje på 8 mand kommende fra Plotycza søen. Vi åbnede ild. Pludseligt lød høje hurra-råb fra modstanderen, der i flere linjer stormede frem mod os. Jeg skød med mine folk så hurtigt, jeg kunne, og beordrede visirændringer efterhånden som russerne nærmede sig. Også vore MG på højre fløj skød, men tav hurtigt. Hvor blev vores artilleris spærreild af? Alene den kunne hjælpe os mod disse mængder af russere. Som jeg beordrede »Visir 400«, skreg Utffz. Hein forfærdet, at jeg skulle se til højre. Jeg var i det øjeblik som lammet. Højre fløj af kompagniet, som jeg havde troet, jeg kunne stole på, styrtede i en vanvittig flugt på tværs af terrænet. Da jeg ikke vidste, at to russiske panserbiler pludseligt var dukket op på vejen og havde beskudt os i flanken, måtte jeg tro, at vi i løbet af natten i virkeligheden var blev omgået. Nu måtte der handles; der var ingen tid til at tænke. Da stadig flere folk til højre løb tilbage og udgjorde et godt mål, forsøgte jeg at få dem standset i stedet for at forsvarer mig mod frontalangrebet. Jeg kravlede ud af mit skyttehul og skreg hele tiden: »Stop! I stilling! Skyd!«. Kun nogle få reagerede herpå og skød på de nærmende russere; så løb de videre, for ikke at falde i fangenskab. Allerede efter nogle få skridt mærkede jeg en skærende smerte i venstre ben, kort efter i venstre skulder. Så faldt jeg om med blod strømmende fra mund og næse. Jeg troede, jeg skulle dø, og havde den behagelige fornemmelse af, at jeg svævede i luften. Selvom det store blodtab fik mig til at besvime, mistede jeg ikke helt bevidstheden. Jeg var i følelsen af nær død, glad for at jeg ikke ville overleve ødelæggelsen af mit kompagni, som jeg havde ansvaret for. På en gang mærkede jeg, at en eller anden kastede mig om på siden, formentlig for at se, om jeg stadig var i live, Jeg hold øjnene lukket og spillede død, der i min svaghed ikke var

vanskelig. Så fik jeg i nærheden af kinden et prøvede kolbeslag, som jeg dog næppe kunne mærke. Det var formentlig plyndrende russere, der gik i gang med de faldne. De røvede mit sølvur og søgte efter penge i mine lommer. De hev kraftigt i mig, da min frakke forhindrede dem i at nå bukserne og skar højre lomme af, hvor jeg desværre tilfældigt havde mine penge. Selvom det også var et større tab, var jeg dog glad for, at de ikke havde sået mig ihjel. Langsom kom håb om liv og mod tilbage i mig.

Der var blevet helt roligt på slagmarken. Da jeg slog øjnene op, mærkede jeg at frakken var helt blodig og venstre brystside revet op. Med besvær rejste jeg mig en smule op og råb »Sanitäter!« Muligvis kunne jeg komme fra det med livet i behold på trods af brystskuddet. Så så jeg ved vores grav nogle folk fra kompagniet stå uden våben under bevogtning af russere. Da de opdagede mig, hentede de mig. De hjælp en russer med at lægge en nødforbinding, hvorunder jeg igen kunne stå op. Så havde russerne pludselig travlt og brølede »itti« (gå). Mine kammerater, herunder musketer Euler, slæbte mig i en teltbane under opbydelse af alle kræfter frem til søen, hvor jeg af russisk sanitetspersonel endnu engang omhyggeligt og venligt blev forbundet. Mine utrættelige hjælpere, som jeg takkede mange gange for deres besvær, blev med kolbestød drevet videre. Jeg blev af russere på en båre bragt til en nærliggende forbindeplads, hvor mange russiske sårede opholdt sig. Det var en lille tilfredsstillelse for mig, at russeren ikke havde opnået deres resultater uden store tab. To måneder lå jeg på russiske hospitaler. Efter fem lange år som krigsfange lykkedes det mig først som frivillige i Koltshalk-armeen og som kusk at slippe væk fra Sibirien.

Min tilfangetagelse

Otto Lein, Eichelsdorf, 2. Kompanie

Den 28. august gik vi om natten over Zlota Lipa for at forfølge russerne, der havde rømmet dens stillinger. Det var en meget anstrengende forfølgelse; først den 29. om aftenen blev der igen gjort holdt. Vores deling fik til opgave at rense en landsby foran os. Fra en bakke kunne vi se at området vrimlede med russere. Under vores fremrykning havde vi også straks betydelige tab. Da vores delingsfører anmodede om forstærkninger, blev vi afløst af et andet kompagni fra bataljonen, og kom i reserve. Da om morgenen kampen fortsatte, foldede vi straks ind i forreste skyttelinje. Selvom allerede ved daggry dele af vores højre fløj faldt tilbage, holdt vi stand indtil vi kun var en Gefreiter og 30 mand tilbage. På overgivelse tænkte vi ikke. Vi ville forsvarer os til sidste patron. Jeg lå på højre fløj da, fuldstændig uventet en russisk panservogn skråt til højre kom frem ad vejen, og tog alt under en kraftig beskydning. Vores fører, en Gefreiter, gav ordre til tilbagetrækning, som jeg imidlertid anså for forkert. Jeg blev på eget ansvar liggende. Desværre måtte jeg senere fastslå, at jeg havde haft ret; for at de tilbagegående kammerater slap ingen igennem. De faldt alle som offer for ilden fra panservognen.

Da panservognen var kørt væk, faldt jeg tilbage mod venstre i enkelte spring. Jeg stødte på en såret kammerat fra Wiesbaden, som jeg kunne tage med tilbage. I førte omgang søgte jeg en nødtørftig dækning bag en halmstak. Kort efter rykkede russerne frem i fem linjer. For os var der nu kun en udvej mod venstre. Vi tog derfor retning af en bondegård, men måtte, som vi kom tættere på, konstaterer at den allerede var besat af kosakker. En kosak kom ridende imod os, men vendte så om og fulgte med det russiske infanteri. Som vi ville fortsætte mod venstre, dukkede pludseligt 30 meter væk, 10 kosakker op, der ville til at skyde på os, men blev forhindret heri af en officer. Vi blev omringet og så gik det i fangenskab.

Overraskende russisk angreb og tilbagegang ved Plotycza

E. Kippels, Wuppertal, Gefreiter 4. Kompanie

Under vores march den 29. august blev det ubærlig varmt. Der var mange der faldt fra. Endeligt kl. 11 nåede vi Kozowa, hvor der var et kort hvil. Men snart gik det videre. Om eftermiddagen nåede vi Teofipolka. Kort efter denne blev der gjort holdt; for mange folk var faldet fra. Efter et stykke tid kom der ordre til at trække kompagnierne fra hinanden og marcherer med større afstand. Vi var altså alligevel kommet tættere på fjenden. Vores 4. Kompanie til højre for vejen. Det gik langsom frem gennem et åbent kuperet terræn indtil vi nåede en skråning og måtte lægge os ned. Vi havde nu tilbagelagt omkring 30 kilometer og var endnu 6-7 kilometer fra Strypa, hvor russerne igen skulle have sat sig fast.

Omkring 1-2 kilometer længere fremme så vi et interessant skuespil. Her stødte nemlig to rytterpatruljer sammen; det var ungarske husarer og kosakker. De jagede i fuld galop imod hinanden, så var de sammenblandede. Der lød skud, sabler lynede. Et par mand faldt af hestene, andre jagede igen til alle sider fulgt af rytterløse heste. Det hele var overstået på nogle få øjeblikke. Pludseligt sprang nogle shrapnels over os. Vi foldede øjeblikkeligt

ud i skyttelinje, og gravede os en smule ned. Russerne sendte yderligere nogle stykker over, men jeg tror ikke, at de gjorde nogen skade. Så havde vi igen ro. Her lå vi indtil aften. Behageligt var det ikke lige frem, da jeg lå på et fugtigt sted. Heller ikke nogle favnfulde halm hjalp meget. Det var godt, at vi ikke blev liggende ret længe. Ved mørkefald hed det igen: »Fremad!«

Vi famlede os nu i totalt mørke frem mod en bakke til venstre for vejen. Alle var dødtrætte og sultne. I stilhed håbede alle på, at der måtte blive slået bivuak. Det blev imidlertid helt anderledes. Som vi nåede bakken, blev frontretning udpeget af en officer, og trods træthed og sult med det samme iværksat en gravning af skyttegrave. Så vidt jeg kunne fastslå, var der ligefremme en bred dal – Strypa-dalen, og efter angivelser fra vores løjtnant, skulle der lige foran os ligge en stor sø – Plotycza-søen, opkaldt efter byen til højre foran os. Vi tænkte: »Med russerne på den anden side floden bliver det vel ikke så ubehageligt«. Vi skulle dog snart finde ud af noget andet.

Vi arbejdede dygtigt natten igennem, og havde allerede kastet en god grav. Jeg kunne endda hen mod morgen få en lille blund. Mellem kl. 0400 og 0500 kom madhenterne tilbage og måtte proviant måtte fordeles. Dagen gryede imens. Den skæbnesvangre 30. august 1915 brød frem, som vi aldrig vil glemme. Endnu mens vi var ved at fordele proviant, kunne vi pludseligt til venstre hører geværild, som vi imidlertid ikke skænkede større opmærksomhed, da den snart igen forstummede. Lyset kom, og man kunne langsomt se noget. Nu begyndte geværild til højre for os; den blev hele tiden kraftigere og kom hele tiden nærmere. Maskingevær raslede. Vi fik hurtigt pakket maden væk og sprang hen til geværerne. Nu begyndte det at brænde på. Kuglerne fløjtede tæt omkring hovederne på os. Hvad skete der? Så kunne vi se vores folk længere til højre strømme tilbage, forfulgt af stærke russiske kræfter med deres »Urräh, Urräh!«. Russerne havde allerede gennembrudt vores stillinger og truede med at omringe os. Så råbte vores delingsfører, Lt. Überscheer: »Alt tilbage, Afgang!« Det var virkeligt på høje tid. På med tornyster og afsted. Paul Schmitz tog endda et kogekar med, hvori vi netop havde modtaget vores ration af marmelade. Der var vild forvirring! Alt var opløst; alle forsøgte at bringe sig i sikkerhed. Bag hos var hele tiden den frygtelige lyd af MG. De russiske MG bestrøg stadig hele terrænet; de mejede bogstaveligtalt. Til højre og venstre, foran og bagved faldt vore kammerater. Kikkede vi bagud kunne vi se flere linjer af russere rykke frem. Poul og jeg hold trofast sammen og skyndede gensidigt på hinanden. Så stødte vi også på Stumpf. Alle løb mod venstre i retning af vejen. Det var forkert, men der var ingen tid til at overveje. Da alle strømmede mod vejen, så russerne hovedsageligt kunne lægge denne under heftig ild. Vi løb sammenbukket gennem vejgrøften eller, når vejen lå for højt, til højre og venstre i en hele tiden søgning af dækning. Denne vej kostede os uhyggelige tab. Vi kunne løbe som meget vi ville, de russiske MG var hele tiden lige bag os, da de var monteret på hjul og derfor hurtigt kunne bringes frem. Derudover var der på vejen to panserbiler med MG, der kontinuerligt skød. Jeg sendte af og til et skud afsted, men det var nyttesløs. Vores situation var frygtelig. Man kunne ikke længere forsvare sig. Hvem kunne vide, hvor langt russerne ville drive os? Jeg kunne snart ikke løbe mere. Kort før Teofipolka forsøgte officerer at standse folkene og få etableret en optagestilling. Det lykkedes dem ikke. Vores artillerister kom jagende med hestene spændt fra; kanoner og prodser havde de måtte lade i stikken.

Først 7-800 meter bag landsbyen lykkedes det en hårdt såret Feltwebel at standse folkene, og danne en skyttelinje. Poul og jeg, begge stadig hele, var blandt de første, der gravede sig ned til højre for vejen. Linjen forlængede sig hurtigt, og feberagtigt blev der gravet. Poul havde mistet sin spade. Derfor arbejdede vi på skift med spaden og med hænderne, så fingrene blødte. Mange havde mistet hele deres oppakning, eller havde kastet den væk, og måtte nu se, hvordan de fik skabt et hul i jorden. De sidste af vores folk var endnu ikke helt fremme ved os, da de russiske linjer dukkede op foran landsbyen. Med det samme blev der åbnet en kraftig ild. Russerne flygtede og gravede sig ned. Infanterikampen var snart i fuld gang. Der kom hele tiden nye russiske skyttelinjer frem til forstærkning. Derimod var vi meget svage; Til venstre for vejen lå i det hele taget kun nogle få af os. MG havde vi slet ikke, og hvor de var, vidste ingen. Vi var fuldstændig henvist på os selv. Vi skød så løbene blev varme, og det lykkedes os at afholde russerne fra at gå yderligere frem. Havde de vovet at omgå os til venstre, hvor der var et stort hul, ville situationen være blevet meget kritisk for os. Vi længtes kun efter artilleriet. Hele tiden søgte vore øjne efter dem.

Vi så imidlertid intet. Ingen artilleri, ingen reserver, intet! Så dukkede pludseligt en af de russiske panserbiler op foran landsbyen, og kom skydende hele tiden nærmere. MG-salverne fløj hen over hovederne på os. Hver gang pressede vi ansigterne mod jorden, og når ilden var gået forbi, blev skydningen genoptaget. Vi var imidlertid temmelig værgeløs mod dette »jernmonster«. Den var nu 150 meter væk. Nåede den helt frem til vores lave grave direkte ved vejen, ville vi have været fortabte. Gudskelov! Den standsede op, men fortsatte beskydningen af vore stillinger. Så – vi åndede lette op – kørte den langsomt tilbage og forsvandt mellem husene i landsbyen. Vi gravede og skød videre. Endeligt kunne vi se artilleri langt tilbage til venstre ved landsbyen Helenkow kører i stilling i åbent terræn. Det var østrigere. Som vi igen kikkede frem, kom endnu engang en panserbil frem fra landsbyen. Uvilkårlig trykkede vi os tættere til jorden og lagde den under en heftig ild. Den standsede op. Så – bum – bum –

fløj noget tæt hen over hovederne på os, og to granater sprang 30 meter bag vores grav. Det summede i vore hoveder. Hvis russerne nu skød kortere, var vi færdige. Jeg gjorde mig så flad som mulig. Igen – bum – bum – og igen tæt hen over os, og så igen. Nu var det mere mod højre. Jeg åndede lettet op og kikkede endnu engang over graven. Så – bumbum – brag, lå et lag granater næsten omkring »den uhyggelige tingest«. Den kørte nu tilbage, og igen fulgt af et lag granater. Synd at den ikke fik en fuldtræffer! Men den var endnu engang forsvundet bag husene.

Artilleriet (det var et batteri) beskød nu de russiske stillinger med granater og shrapnels. Da panserbilen igen forsøgte at kører frem, blev den af artilleriet i den gang inddækket, at den opgav forsøget. Fra det øjeblik, batteriet støttede os, var vores holdning og vores mod igen for opadgående. Vi sørgede frem for alt for, at gravene blev gjort dybere. Hele eftermiddagen blev der arbejdet, men også igen spist en smule, hvis man havde noget. Paul kom med sin marmeladespand, som han ikke havde ladt i stikken. Den var fyldt til randen med skidt og støv; det gjorde dog intet. Det blev skrabet af og resten spist.

Efterhånden blev det roligere. men længere til højre og venstre var kunne høres heftig artilleriild. Tilsyneladende var det kun lykkedes russerne at trænge ind i vore stillinger langs fronten, men ikke at bryde igennem. Hvordan det overhovedet var kommet til denne overraskelse, ved jeg endnu i dag ikke. Om vores front ikke havde været angivet korrekt? - i hvert fald blev vi trukket håbløst ind i hvirvelvinden, der havde kostes os mange døde, sårede og tilfangetagne. Desuden var vi igen trængt omkring 8 kilometer tilbage.

30 august 1915 ved II. Bataillon

Emil Kritzler, Breckerfeld, Unteroffizier 7. Kompanie

Det er søndag den 29. august 1915 kl. 2100. I to timer har det været mørk nat, selvom det derhjemme i Westphalen næppe er begyndt at mørkne. Vores bataljon er standset i landsbyen Sloboda Zlota. Støvede, beskidte, svedige kastede alle sig ned, hvor de stod, for at nyde det bedste lægemiddel, søvn, om så det blot var i nogle få minutter. Jeg kunne trods det hele ikke finde søvn; en ejendommelig følelse af uro holdt mig vågen.

Man kunne tydeligt hører de russiske maskingeværer tæt på, blandt med bragene af granater og shrapnels. Lyskugler steg til himmels og deres grelle lys blandede sig med stråler fra lyskastere, om end kun for nogle sekunder. Det var noget i gang. Vi kunne alle fornemme det!

II. Bataillon blev vaccineret mod tyfus. Kompagnivis antrædning! Nu er det vores tur, 7. Kompanie, 3. Deling! Det sker gruppevis i det dårlige lys stearinlys. Jeg deltager denne gang ikke, heller ikke enkelte andre. Vi trykker os. Trods mørket bliver vi imidlertid opdaget, trukket frem og måtte også lade denne »procedure« gå ud over os.

Vi får udleveret patroner, mange patroner og håndgranater.

»III. Bataillon op! Gruppekolonne! Uden trit, march! Marchkolonne!« En MG-afdeling slutter sig til bag ved. Så kom en afdeling af 48. Res.Feld-Art. Bag os er et haubits-batteri; så kommer 20. Jäger, og endeligt Res.Inf.Regt. 224 enheder.

»II. Bataillon op! Gruppekolonne! Uden trit, march! Marchkolonne!« Lydløst nærmer vi os lyskuglerne, melderytter suser frem og tilbage. Telefonfolk udlægger kabler. Snart kommer de første »blå bønner«, helt tilfældigt; det er mest vildskud. Bataljonen slanger sig fremad. Delinger, kompagnier glider næsten ind i hinanden; alle søger dækning bag en anden. Frem til stillingen er er formentlig endnu 3-4 kilometer. Så kommer vi inden for rækkevidde af de russiske shrapnels, der generelt ligger få langt til højre til at gøre os nogen skade. »Saniteter frem! En mand såret!« Videre. Nu må vi gå dækket videre og udnytte bakker og sænkninger til højre og venstre for vejen. Så bliver vi godt dækket bag jernbanedæmningen, som vores regiments III. Bataillon holder besat. Klokken er blevet omkring 11. Vores trofaste kompagni-kok, Gefreiter Heep, er endda dukket op med sin gullaschkanon og tilbyder, hvad han har af mad og drikke. Hvorfor er han så gavmild? Vores bataljon skal blive i beredskab. Foran fortsætter ilden. Det er et uhyggeligt knalderi. Så bliver det russiske artilleri behagelig. Snart har vi tab.

<Så kommer ordren: 8 Kompanie frem til sikring 500 meter skråt til højre. Fra 7. Kompanie en deling som feltvagt til højre! 3. deling fra kompagniet er udpeget. Vi har stadig 6½ grupper. Hver to grupper står en time; for kl. 3 efter vores tid er det allerede lyst. Kort efter midnat overtager vores to grupper i løb. Vi finder hurtigt de kammerater i de huller, hvor de har forskanset sig. Et hul bliver ikke længere anvendt. Her har en arme sjæl gravet sin egen grav. Igen har vi en såret. Jeg famler mig videre frem og opdager pludseligt en naturlig bule i terrænet, terrasseformet i mandshøjde, bag hvilken vi har den bedste beskyttelse. Så behøver derfor ikke grave og har en god observation. Så bliver der også livligt tæt på os; vi kan dårligt hæve hovederne over kanten. Ved os lyder ikke et skud selvom geværet ryster i vore hænder. Så gryr morgenen; det er allerede kl. 2, og vores afløsere kommer ikke. To mand løber til bataljon for at indhente forholdsregler. Heller ikke disse kommer tilbage. Endelig kan man allerede omkring 1000 meter derfra se en ordonnans på vej: øjeblikkeligt tilbage til bataljon. Vi når netop tilbage

som bataljonen rykker ud for at besætte jernbanedæmningen. Nu er der tysk ild. Desværre har man ingen mål. 8. Kompanie er endnu ikke tilbage. Sanitetspersonel har travlt. Hvorfor skyder vores artilleri ikke?

En deling fra 7. Kompanie skal sikre skråt til højre. Igen 3. deling. Vi folder ud og i løb går det frem mod en bakke. Nu har vi den beskyttende jernbanedæmning bag os og må med det samme betale med 3 eller 4 mand. Vores delingsfører, Feldw.Lt. Altmann, vil forbedre situationen med sin ordre: »Stilling, grav jer ned!« Igen skrig, tab! »Hr. løjtnant, væk fra denne bakke!«

Giv agt 3. deling: Fremad march! Bag terrassen til højre!«. Det var den reddende indsats fra en underofficer. Delingen kom godt i dækning. Så hurtigild mod de fremstormende russiske kolonner. Visir 900! 600! Kommando tilbage! Visir 400! Og så kom Utffz. Dober med sit tunge maskingevær. Vi hjælper alle til med at sætte det i stilling. Så er det klar. Donnerwetter! Den lille sorte tingest spreder død og ødelæggelse! Det er ikke til at tro; tusind angribende russere styrter, graver og graver.

Jeg kikker mig omkring. Det er nu helt lyst. Helvede er løs. Vores arme bataljon langs banedæmningen ligger under en frygtelig russisk artilleriild. Så, endeligt, sender vores artilleri også de første hilsener. Men de er så få, så enkeltvis, så langsom. Også vi forsager næsten. Foran os et regiment russere, bag os et regiment russere. Og højre? Virkelig også her russiske kolonner i angreb.

Vores delingsfører er for længst »ukampdygtig«. Hvad skal vi gøre? Vore tapre MG skød alt hvad de kunne! Så løber vi, to grupper, fra højre fløj af vores regiment 100 meter bag terrassen mod højre. Her åbner vi en hurtigild mod de angribende kolonner til højre for os, og mærker hurtig virkning og forvirring. Så må vi indstille vores ild, da russiske MG og artilleriild koncentrere sig om vores stilling. Kostbart tysk blod flød nu også i 3. deling. Russerne foran os angreb. Vi skød og skød. Vores MG holder en uhyggelig takt. Hundreder af arme steppesønner segner for aldrig igen at rejse sig. Så mærker vi de russiske MG-salver. Igen må vi tie. Vi kan ikke længer forhindre, at højre del af den fjendtlige skyttelinje allerede har passeret os. Nu bliver vi endda også beskudt fra venstre. Vi konstaterer den sørgelige kendsgerning, at banedæmningen til venstre for os er besat af russerne.

Herre Gud! Hvilken elendighed! Med en sidste kraft sender Dobers MG salve efter salve. Så opløses også 3. deling i intet. Døde og sårede! Tilbage! Så længe det endnu er muligt. Vi sidder stadig fast, to grupper til højre, med enkelte tab. Vores MG er tavs. Så løber også vi alt, hvad remme og tøjer kan holde. Tilbage, tilbage. Hvad hjælper de såredes klager, hvad hjælper deres skrig? Redde sig, hvem reddes kan!!

Så løber vi, 12 mand, 10 mand, 7 mand og søger dækning i allerede gravede huller. Så optager vi igen skydningen. Russere, fra alle sider, russere! Hvert skud rammer; man behøver kun at skyde! Nu er fjenden næsten trængt ind på 100 meter afstand, og igen springer vi op som jaget vildt, fire eller fem mand. Der er nogen særligt over et sådant øjeblik; forstanden har længst lagt tusind planer, frontkuller. Ingen frygt, ingen rysten, ingen træthed! Med største ro skyder jeg endnu fire, fem gange og rammer hver gang. Så gør jeg, rent mekanisk med et greb mit gevær ubrugelig, ved at tage låsen ud for at smide den væk. Så venter jeg på den nærmeste russer, krampagtig med geværet i hånden som forsvar! Så kommer han frem, en lang karl med sort skæg og sorte øjne. Bajonetten fældes! og også hundrede andre. Jeg vil aldrig glemme dette fascinerende blik! Men den sorte indlader sig ikke i nærkamp; han standser pludseligt foran mig, lader sig gevær falde og styrter sig mod mig med sin spade!

Så bliver jeg grebet bagfra og holdt fast. Fanget!

Ved Denysow

H. Seiffert, Neundorff, Leutnant 6. Kompanie

29. august 1915. Om eftermiddagen i Sloboda Zlota. Her hvil og udlevering af mad. Ved mørkefald fortsat march forbi et skydende batteri til 3 kilometer vest for Denysow. Her stop. Vi ligger i åbent terræn og sover, dødtrætte. Den 30. august vækker fløjtende kugler fra nordlig retning samtidig med den kolde morgenluft. Hurtigt alarmeret og klargjort, besætter vi banedæmningen, der nord for os går i øst-vestlig retning. Ikke lang tid efter ser vi russerne ankomme, der må være brudt igennem et eller andet sted. Vores kompagni lå klar til disposition for regimentet. Så indsættes vi til forlængelse til venstre, men allerede for sent. Russerne kommer allerede fra vest ind i vores flanke. Lt. Tschirner råber til mig: »Vi er omgået!« Så blev han såret. Vi bøjer vores venstre fløj tilbage. Også jeg kæmper med min deling med front mod vest. Min oppasser bliver ramt i hovedet. Pludseligt kommer der ild fra syd. Vi sidder rigtig i fælden. Bag os begynder linjen at vige. Også hos os bliver folk urolige. Bevægelsen bagud griber stadig mere om sig. Forgæves forsøger jeg at holde folkene fast. Fra alle sider slår kuglerne ned mellem os. Vi må tilbage; over dækningsløst terræn springer vi. På en bakke forsøger jeg endnu engang at danne en bagtrop; der er intet at gøre. Folk lader sig ikke længere kommanderer. Med tre mand, der er blevet ved mig, trækker jeg tilbage gennem terrænet. Ved en kilde drikker vi. Syd for Sloboda Zlota har vores pionerer oprettet en optagestilling. Jeg samlet, hvad jeg kan af mine folk, og sætter dem ind. Som jeg herefter afgiver melding til

bataljonskommandøren, overdrager han mig en håndfuld folk som kompagni, der allerede har forsamlet sig længere tilbage, med hvilken jeg med det samme skal gå i stilling.

Vi graver os ned og venter på russerne. I tætte skyttelinjer kommer de fra nord og øst. Vores artilleri skyder heftigt. Der kommer ordre til tilbagetrækning til Uwsie. Her bliver alle samlet, og regiment og bataljoner reorganiseret. Af vores bataljoner kan vi netop formerer et kompagni. Med dette og med resterne af 224 forskyder vi til avlsgården Stanislawczyk. I aftengryet går vi i stilling med et kompagni over 3 kilometer – 20 meter mellem hver mand. I den mørke nat er forestillingen slut. Alle graver sig ned. Foran os falder af og til et skud. Det er for længst midnat som jeg synker sammen i et hul og sover.

Kosakangreb foran Denysow-Kupczynce

Herman Berthold, Merseburg, Leutnant og Kompagnifører 10/223

September 1915. 10/223 ligger i en fremskudt bue ved Denysow-Kupczynce (banelinje Kozowa – Tarnopol). Fra retning af Chodaczkow-Wielki-Maryanka er et tre dage langt russisk masseangreb blev brudt. I hundredevis ligger døde russere foran pigtråden. Mange hundreder er af vore kammerater ført bagaud. Beretninger fra vores overkommando nævner dette afsnit med særlig anerkendelse.

Desværre falder terrænet mod øst for mellem Chobaczkow-Wielki og Maryanka igen at stige. Vejgaflen ved Punkt 345 nordvest for Maryanka er som før og også allerede efter det russiske angreb, besat af en stærk feltvagt, hvori kompagnierne fra vores bataljon veksler. I dag er det 11. Kompanies tur. Den daværende bataljonskommandør, Hptm Claassen, ville med fører for 9. Kompanie, Hptm Schmidt, personligt lade sig orientere om denne feltvagts indretning. Et par ordremodtagere ledsagede dem som de fra mit afsnit af graven, begav sig frem. Jeg fulgte deres fremrykning gennem kikkert. De var netop nået frem til feltvagten, da en fjendtlig skyttekæde kom til syne over bakkerne i retning Chodaczkow-Wielki, der snart forlængede sig mod syd over Punkt 352 ved W.H. Eyganka mod Maryanka. Russerne havde tilsyneladende til hensigt at omringe vagten. Der skulle nu handles hurtigt og komme kammeraterne til hjælp, der tilsyneladende endnu ikke havde set den truende fare. »Frivillige til patrulje mod fjenden!« lod jeg udbrede i graven. Jeg behøvede ikke at gentage det, for hurtigt forsamlede der sig mere end to grupper omkring mig. Ved mig stod som altid mine gamle krigskammerater fra så mange slag siden Karpaterne. Som den første min trofaste »Jupp«, Utffz. Kessler, der ofte dannede rygrad i det hele. Ved siden af står allerede en stærk patrulje fra 11. under deres fører, den dristige Feldw.Lt. Glomb.

Vi var omkring halvvejs mod feltvagten, da situationen for vore kammerater i vagten på ny truedes. Hidtil skjult af landsbyen Maryanka, kom pludseligt en styrke på omkring 80 kosakker frem for at angribe feltvagten i flanken. Denne havde hidtil haft opmærksomheden rettet mod de fremrykkende skyttelinjer, men kastede nu fronten mod syd og åbnede ild mod »det vilde rytteri«. De krigeriske kosakråb lød forfærdelig over mod os; højt over hovederne svingede de deres krumme sabler. Under fremrykningen skød vi stående med højeste visir for at hjælpe vores betrængte kammerater. Snart styrtede de første »steppesønner« under den voldsomme ild fra feltvagten, andre fulgte kort efter. Hptm Claassen havde koldblodigt ledet forsvaret, og havde selv hente ryttere ned med sin pistol. Vild susede imidlertid sabelhuggene ned over kammeraterne, men andre blev stående. Den vilde jagt drives væk af skytterne. De vender rundt og forsvinder i samme retning, de var kommet. Herunder falder flere af sadlerne eller kommer i klemme under de styrtende heste. Vi er nu kommet så langt, at vi effektiv kan virke i flanken og virkelig kan koste tab. Nu forsøgte feltvagten at forsvarer sig mod den fjendtlige skyttelinje, og kan snart falde tilbage i retning af os. På grund af vores indgriben er de reddet fra tilfangetagelse eller total nedkæmpelse. Endnu engang bryder kosakkerne frem efter at have samlet sig bag Maryanka. Det bliver imidlertid ikke til mere end et svagt forsøg på angreb. Deres styrke er skræklig reduceret. Dårligt halvdelen kan stadig sidde i sadlen. Herreløs styrter heste rundt i terrænet. Men også vi har haft svære tab, herunder den tapre fører for 9. Kompanie. I aftenskumringen kan vi bjærge de døde kammerater for næste dag at begrave dem med alle æresbeviser i soldatergrave på den stille kirkegård i Kupczynce.

Oktober 1915 ved Kupczynce

Dr. Med. Gerhard Madaus, Dresden, Feldhilfsarzt II/223

14. oktober 1915. Udenfor er det bittert koldt på trods af et skønt solskin. Kun langsomt forvinder den frosne nat. I de sidste dage oplever vi ikke meget nyt. Russerne forsøger stadig længere mod syd ved Burkanow, at bryde igennem de østrigske linjer. På et stod skulle fronten være trængt et stykke tilbage. Kendsgerningen er, at vore reserver, ja selv kompagnier, er trukket ud af gravene for igen at give østrigerne en rygrad. Vore linjer er som

resultat kun svagt besat eller effektivt sikret af flankerende maskingeværer. I går skød russerne kun et enkelt skud (7,6 centimeter), og denne var rettet mod en lille gruppe, hvori jeg befandt mig. Vi stod på kanten af skyttegraven, hvor vi fredeligt snakkede sammen, da den pludseligt kom susende gennem luften. Den fløjtede så tæt forbi vore øre, at vi alle på én gang sprang i graven. 30 meter bag hos kastede granater jorden op. Den slog ned 100 meter fra vores hus, så vi kunne have besparet os besværet med at flytte ned i kælderen. Jeg havde den 8. oktober igen indsend anmodning om orlov. Grund: Afvikling af forretningsmæssige forhold efter min faders død.

16. oktober 1915. Hvor dejligt vil det være derhjemme! Her er stadig ikke sket nyt. I går havde vi, det vil sige 5. Kompanie, en lille forpostfægtning. En patrulje på to mand fandt to sovende russere, som de to geværerne fra og trådte på, for at få dem til at vågne. Russerne gav et høje skrig. Herved alarmeredes et stort russerhus, der lå i nærheden. Denne begyndte at skyde på vore to mand. Disse løb tilbage mod deres gruppe, der var på vej frem. En russer vinkede med et hvidt lommetørklæde; da vi ligeledes vinker med armen, at de skulle komme herover, afgav de russiske svin en salve mod os. Under den efterfølgende ildkamp mistede vi på vores side to mand (3 blev såret), mens på russisk side fem faldt og et ukendt antal såredes. En folkeskolelærer, der netop var ankommet, havde meldt sig frivilligt som patruljefører. Med et alvorligt skud i maven blev han bragt ind på forbindepladsen. »Hr. Oberarzt«, spurgte han, »er såret slemt? Vil jeg igen blive sund?«. Så fortalte han, hvordan angrebet var forløbet. Kort efter blev han tavs, og 10 minutter senere holdt hans hjerte op med at slå.

Mine første skud i felten kostede en høne livet

Hch. Schäfer, Frankfurtg, Gefreiter 9. Kompanie

Jeg var i oktober 1915 med en transport ankommet til 9. Kompanie i skyttegrave ved Denysow. Endnu havde jeg ikke set en russer, da jeg med flere kammerater blev kommanderet til at hente pæle. Vi gik tilbage til en gård i en skov, hvor vores bataljonskommandør havde indrettet sig behageligt. For at afprøve min bøsse, sigtede jeg på en af de omkringløbende høns og trykkede af. Om aftenen gik det med byttet tilbage i graven, hvor vi straks gik i gang med at stege. Vi var netop i gang med at fordele den skønne steg, da vores underofficer kom tilbage fra ordreudgivelse, og meddelte, at der efter ordre fra bataljonen skulle findes ud af, hvem der ved bataljonsstaben havde skudt en høne. Efter lidt frem og tilbage blev vi i kammeratskabsånd enige, og sendte delingsføreren et lår af bataljonsstegen med en bøn om, at melde hus forbi ved bataljonsstaben. Derfor måtte bataljonskontoret med eller uden velvilje, sætte hønen på tabskontoen.

Siemikowce

E. Kippels, Wuppertal, Gefreiter 4. Kompanie

Så kom den 30. oktober 1915, der indledte det blodige, seksdage lange slag ved Siemikowce. Fra højre kunne man hører heftig artilleriild, der hele tiden blev kraftigere, og snart gik over i trommeild. Omkring kl. 10 kaldte en ordonnans os tilbage til kompagniet. Russerne hold Iszezkow under ild med shrapnel. Omkring middagstid rykkede vi ud. Der herskede en meget alvorlig stemning blandt os, da vi vidste, at vi i første omgang var den eneste reserve, der kunne kastes ind i denne kamp. Fremrykningen var kun mulig via en omvej. I stedet for mod syd, marcherede vi »latterligt« mod nord i retning af Iszezkower skoven. I enkeltkolonnen passerede vi vejen gennem slugten. Enhver sænkning i terrænet blev udnyttet til dækning. Endeligt nåede vi landevejen til Denysov, uden at russerne havde bemærket det. Ned ad bakke gik det i en sidedal, der gik en kilometer parallel med Strypa, mod syd, hvor kampene rasede omkring 5-6 kilometer fremme. Højderyggen lå snart under kraftig russisk artilleri. Den ene søjle af jord sprang op efter den anden. En tæt sort og gul sky indhyllede snart det hele. Vi nærmede os helvede. Larmen var så kraftig, at vi næppe kunne forstå hinanden. En vis uro over den kommende, uvisse skæbne gjorde sig efterhånden mærkbar blandt os. Snart nåede shrapnels over til os. Til venstre førte en løbegrav zigzag over kreten. Efter kommandoerne »Anlæg bajonet« og »i løb march, march« blev de sidste 100 meter frem til indgangen til løbegraven tilbagelagt. På samme måde gik det gennem den 1 kilometer lange løbegrav ind i det brølende slag.

Det fløjtede og bragede i alle hjørner, for oven og for neden! Jorden rystede og skælvede; der var tæt røg og os i graven. Vi måtte igennem. Kom der et lag »tunge« over, lå vi alle på jorden. Så slog de ned. Hurtig op igen og videre. Man snubler over opslyngede jordklumper. Og hele tiden hylede det i luften. Med pumpende lunger og bankende hjerte gik det videre. En øredøvende støj og brag tæt på. Endnu engang var det gået godt, vi styrtede videre. Det russiske artilleri skød som besatte og mange kammerater blev liggende under denne fremrykning.

Endeligt nåede vi enden på denne frygtelige løbegrav. Den udmundede i en lavning ved hovedvejen, der fra Iszczkow fører videre mod syd. Landsbyen Siemikowce ligger yderligere 2-300 meter ved kanten af Strypa-søen

indhyllet i en tæt røgsky. I løb styrtede vi enkeltvis eller i grupper, som vi kom ud af løbegraven, frem langs landevejen og gravede os ned i skråningen, hele tiden i forlængelse til højre eller venstre. Det var en et kapløb med døden, med spade og med hænderne. Hurtig, hurtig så vi kan komme ned i jorden!

Russerne trommede videre. Overalt lå en tung ild. Bebyggelsen Siemikowce lå indhyllet i tåge og røg. Ved os var alt et virvar; enkeltvis gravede folk sig ned. Ind i mellem slog granater ned, og shrapnels sprængte over os. Fremme, til højre og venstre bævede jorden, jord og sprængstykker susede omkring. Med visse mellemrum brølede tunge 28 centimeter granater ned og efterlod kratere på 3-4 meter i diameter. Nu brølede igen et lag imod os; jeg gjorde mig så lille og flad som mulig. Et øjeblik stod hjertet stille, så et frygteligt brag, et lufttryk, der pressede mig blødt mod jorden, en fløjten og hylen, jorden rystede. To af de »tunge« var landet 7-8 meter bag mig på vejen. Smerteskrig lød, min sidemand, en Gefreiter, havde fået begge ben knust.

Efterhånden blev det mørkere. Med aftenen kom tåge og fin regn. Ilden mindskedes. Ingen vidste, hvordan det så ud længere fremme. Forladt og henvist til os selv, vi skulle holde ud og opfange eventuelle russiske gennembrud, som vores ordre lød. Med spændte sanser lyttede og stirrede vi ud i mørket; længere end 10 meter kunne man intet se. Omkring midnat blussede geværilden igen op. Vores artilleri skød heftigere mod fjenden. Russerne svarede igen. Slag på slag fejede deres salver over. Nedslagene brølede uafbrudt. Jorden rystede kontinuerligt og vi krøb så langt ned i vore dækninger, som vi kunne. Lige så snart ilden mindskedes, rettede vi os igen op for at stirre ud i mørket. Det var i mellemtiden blevet så koldt, at vore frakker blev dækket af et tyndt lag is. Grå, kold og regnfuld dukkede den 31. oktober op. Det frygtede russiske angreb udeblev. I vores afsnit blev vi nu også i mindre grad generet af det russiske artilleri. Omkring kl. 10 kom der ordre til at rygge til venstre og samles i sænkningen foran løbegraven. Her havde ungarerne bygget en barak, hvor vi sammentrængt og frysende kunne søge ly for regnen. Udenfor kom granaterne stadig susende. Barakken rystede, når en af de tunge landede i nærheden.

Omkring middag brød det samlede russiske artilleri løs igen. Vi måtte øjeblikkelig ud og besætte vejskråningen. Det var værre end dagen før. Hvordan jeg nåede min stilling, ved jeg ikke. Mange af os blev liggende på den korte strækning. Vi krøb ned i hullerne og kradsede dem dybere med fingrene. Russerne trommede videre. Det var, som var helvede sluppet løs. Fuldstændig forsvarsløse måtte infanteriet blive liggende og lade hele skrækken gå hen over. Aftendæmringen kom tidlig. Igen lod beskydningen efter. I stedet begyndte en heftig infanteri- og MG-ild. Stift stirrede vi ud i tågen. Pludseligt kom råbet: »Russerne angriber!« og »russerne er brudt igennem«. MG blev bragt i stilling. Geværild bragede til højre, venstre og fremme. Kugler fløjtede hen over os. Vi kunne intet gøre – tågen skjulte alt. Et uhyre virvar! Men snart kom nyheden om, at ungarerne til højre for Siemikowce havde standset de fremrykkende russere. I selve landsbyen havde fjenden sat sig fast; længere mod venstre var situationen stadig uafklaret. I mellemtiden sprang shrapnel stadig. Enkelte granater slog ned.

På ordren »Anlæg bajonet!« skulle der rykkes frem og landsbyen stormes. Tøvende klatrede vi ned ad skråningen og formerede skyttelinje. Yderste stilhed var befalet. Ungarerne skulle slutte op til højre. Frontretning blev udpeget og langsomt satte vi os i bevægelse. Hvert andet øjeblik snublede man over et granatkrater. Min kammerat Paul Schmitz og jeg blev, som altid, tæt sammen. Mørket og tågen var uhyggelig. Forsigtigt listede vi fremad. Vi nåede hurtigt en kirkegård. Vi følte os vej gennem grave og ødelagte gravstene, og blev forskrækket over gravstensfigurer. Langsom blev linjen revet fra hinanden. Pludseligt lød heftig geværild til venstre og maskingeværers hakken. Øjeblikkeligt lå vi på jorden og søgte dækning; men det russiske angreb udeblev. Kort efter kom befalingen: »Ryk tilbage!«. Ved kirkegården, hvor folkene på venstre fløj allerede var gået tilbage, blev der igen skaffet nogenlunde orden. Så gik det igen fremad. Selv vore førere vidste ikke, at landsbyen dårligt lå 200 meter væk, og slet ikke, hvor russerne havde sat sig fast. Så dukkede nogle husruiner op, og samtidig slog en morderisk geværild os i møde. Det kom så overraskende, at vi sprang tilbage og gravede os ned omkring 50 meter længere tilbage. Et totalt virvar! Ungarer, som vi ofte forvekslede med russere, lå ved siden af os. Igen blev linjen til en vis grad ordnet, og et tredje fremstød iværksat efter at russerne havde indstillet skydningen. Så begyndte huse forskellige steder at brænde, hvis hurtigt spredende flammer næsten spøgelsesagtig oplyste mørket og tågen. Det, der nu skete, var så uhyggeligt og rædselsfuldt, og de enkelte scener fulgte hinanden i en sådan hast, at det næsten er umuligt at beskrive dem. Med de opblussende huse begyndte skuddene igen at falde. Som spøgelser forsvandt skikkelser omkring hushjørner eller over af flammer oplyste åbne steder. Om det er ven elle fjende ved ingen. Jeg sprang over en lille mur og faldt på den anden side næsten 2 meter ned på en landsbygade, sprang op og løb videre. Ved siden af mig var Paul Schmitz. Ned på maven, et par skud, og så videre i det ubekendte. På et andet sted, muligvis torvet, støder vi på en større gruppe af vore folk, der var gået i stilling bag en jord- og møgbunke. Paul og jeg kastede os ned ved siden af i en grav. Et stykke derfra til venstre lå vores Hauptmann bag en møgbunke. Han mente sig nu tilsyneladende stærk nok og befalede: »Fremad, march, march!« Endnu engang styrtede vi fremad. I en grav foran lå ungarer, og med nogle folk sprang Hauptmannen ned i en til venstre tilstødende grav. I sidste øjeblik så jeg her russiske bajonetter lyne. Graven var tæt besat af russere. Jeg sprang til højre, rev Paul med, ned

i en dyb, ubesat grav. Forskellige kammerater og ungarer fulgte efter. Jeg skreg: »Ud af graven, russerne sidder her«; vi sprang mod højre, hvor vi på et sted, hvor den var ødelagt, igen kunne komme op. Jeg blev her med min frakke hængende i en spansk rytter, rev mig løs og løb videre. Hvorhen? Vi var fuldstændig uden orientens sans. Til sidst var vi igen i udkanten af landsbyen. Fra siden fløjtede kuglerne som haglvejr. Den højre russiske fløj var kommet langt frem, havde revet vores kompagni fra hinanden og der herskede et ubeskriveligt kaos. Vi trak os tilbage, tog delvis dækning, og kom endeligt til det sted, hvor vi var kommet ind i landsbyen. Til venstre rasede infanterikampen. Russerne rullede fra nord vores stillinger op. Vi trak vores hårdt sårede kammerat Trautmann og tog ham, selvom vi selv var færdige med nerverne, med tilbage.

I mellemtiden øgede geværilden; russerne synes at være kommet langt ind bag ryggen på os. Artilleriilden blev stærkere. Vi bevægede os mod løbegraven, snublede under vores tunge last over kratere, over døde og nåede indgangen til graven. Efter et kort hvil drev artilleriilden os videre. Hele tiden slog granater ned i vores nærhed, og graven synes aldrig at ville ende. På trods af kulden løb sveden af os. Endeligt nåede vi enden på løbegraven; her følte vi os sikre. Til venstre genkendte vi ungarer. Reserve, der var gjort klar til modangreb. Vi passerede forbi dem mod nord, så nu overalt de enkelte, tilbagekomne soldater, resterne af vores kompagni. Til højre på bakken eksploderede granater. Shrapnelskyer hang på himmelen, og enkelte, fremadspringende russiske grupper blev synlige. Russiske granater landede i sumpen 20 meter til venstre for os. Tre kilometer derfra kunne vi skimte Rosochomaciec og tog retning heraf.

Den 3. kampdag var begyndt. Halvvejs mod vores mål mødte vi tililende 221'er og 20. Jäger. Kort før landsbyen tog vi et længere hvil og slukkede tørsten i en bæk. I næsten 2½ dag havde vi ikke kunne tage noget til os, og havde slet ikke mærket det. Vi var meget beskidte. Uniform og frakke var revet i stykker, ansigt og hænder sorte som en neger. Nye reserver kom os i møde. Landsbyen var overfyldt med enheder og forbindepladser. Sårede lå i det fri og i husene. Vi kunne nu også afleverer vores medslæbte kammerat, og herefter opsøge vores kompagni. Det lå i den modsatte ende af landsbyen. En lille flok havde her fundet sammen. Lidt efter lidt blev det til en Feldwebel og omkring 20 mand, som den syge Lt. Überscheer om eftermiddagen førte tilbage til bataljonen ad samme vej som den 30. oktober. Undervejs så man overalt sporene efter de foregående kampdage. Russerne havde alt for præcist fastlagt fremrykkeakserne, selv gennem skoven. Vi nåede Iszczkow som det blev mørkt, hvor bataljonsføreren lod sig informere af os. Vi kom i kvarter i nærliggende panje-huse. Fuldstændig udmattede faldt vi om og sov snart som døde.

Kampen fortsatte den 2. november. Om eftermiddagen nåede resterne af kompagniet frem til Jszezkow. Vi talte nu 50 mand. Der kunne kun tildeles et kort hvil. Tilgåede erstatninger, for os omkring 120 mand, blev fordelt. Efter et godt stykke tid at have stået i den strømmende regn, marcherede vi kl. 2200 fra landsbyen i retning af kampen. Artillerikampen var svundet ind, mens infanteriilden fortsatte. Syd for landsbyen gik det frem i spring. Allerede nu fløjtede skuddene omkring ørene på os. I en tværstilling lå resterne af 1. og 2. Kompanie, omkring 300-400 meter længere fremme 211 og 20. Jäger. Vi sprang ned i graven, snublede frem over kammerater, der af træthed lå overalt, overskred vejen Jszezkow – Siemikowce, der var dækket af ild, og fortsatte mod højre.

Arbejdet på graven blev påbegyndt med det samme. Jeg blev ordonnans, og var i den næste tid hele tiden i bevægelse. 3. november begyndte. Uformindsket holdt russerne hele området under ild. Vores artilleri var i mellemtiden væsentligt forstærket. Russernes indbrudssted syntes at være lukket inde i en halvkreds. Om eftermiddagen kl. 14 angreb fjenden igen. Vi stod klar. Med uhyggelig kraftig kraft begyndte så vores artilleri; russerne komme ikke længere frem. Uden at tage hensyn til nedslagene fra det russiske artilleri, stod vi og stirrede på det grusomme skuespil. Omkring kl. 16 var angrebet afvist. Som russerne igen kl. 22 forsøgte at angribe, satte vores artilleri øjeblikkeligt ind med deres frygtelige arbejde. Lidt efter lidt døde kampen ud, men der kom ingen ro. I massevis rykkede russiske fanger ind. Ved daggry fortsatte kampen igen med yderste voldsomhed, men russerne opnåede ingen resultat. Vores artilleri var dem hele tiden overlegen. Fra anden grav kunne vi se det storslåede, men frygtelige skuespil. Yderligere 2.000 fanger måtte russerne ofre. Slaget fortsatte, nu på 6. dag. Omkring middagstid hed det, at russerne trak sig tilbage over Strypa. Spærreild fra vores artilleri bibragte ham herunder yderligere store tab. Først hen på eftermiddagen døde kampene ud, og om aftenen var der helt roligt.

Slaget havde nået sin afslutning. Gennembruddet var endegyldigt lukket. En hård og kamprig periode lå bag regimentet.

Slaget ved Siemikowce

Fra »Historien om Res.Inf.Regt. 221«

30. oktober 1915. Den 30. oktober kl. 0900 blev Armee-reserven alarmeret da heftig fjendtlig artilleriild fra morgenstunden gjorde sandsynligheden af et fjendtligt angreb umiskendelige. Ved middagstid gik fjendtlige

kompagnier til angreb mod de østrigske stillinger ved Siemikowce og Bieniawa, men blev grundigt afvist. Efter dette mislykkede forsøg fulgte den 31. oktober igen artilleriild, der i heftighed oversteg det, dagen i forvejen. Ved mørkefald om aftenen brød russerne igennem på et sted, hvor man ikke havde forventet det. På flere pramme var han sat over den 500 meter bredde Iszezkow-sø, og havde fordrevet de svage posteringer fra Res.Inf.Regt. 223, der kun havde sikret den 3-4 kilometer langs søbred med en deling. Om natten kl. 2 (1. november) blev 9. Kompanie, der allerede fra den forgangne aften havde sikret den sydøstlige udkant af Rosochowacier, alarmeret for at opklarer på vejen Iszczkow – Siemikowce. En patrulje stødte på fjenden, så kompagniet tog derefter stilling på Højde 357 på begge sider af vejen med front mod syd. Armee-reserven fik omkring kl. 0400 ordre fra divisionen til med I. og III. Bataillon at støde frem mod Siemikowce over 364, da jæger-bataljonen, der allerede kl. 0200 havde fået samme opgave, havde vist sig for svag. Oberstlt. Zeller indsatte III. Bataillon i forreste linje for at rense området mellem søbred og vejen, der løber nord-syd. Selv fulgte han med I. Bataillon over 364. III. foldede ud ved 364; 11. Kompanie skulle rykke frem til venstre for vejen, 9. Kompanie, der allerede lå ved 357, skulle følge den. Skyttekæderne satte sig i bevægelse. Pludseligt forsvandt tågen, der hidtil havde skjult bataljonen for fjenden. Russerne, der formentlig var klar til fremrykning, styrtede frem i tætte masser, besatte allerede gravede huller og åbnede en morderisk ild, forstærket af talrige geværer placeret på den modsatte bred ved Bohatkowce, og herfra ramte III. Bataillons kompagnier i flanken. Skyttekæden kom ikke fremad; den måtte blive liggende i det åbne dækningsløse terræn, der fra søbredden langsomt steg, og derfor fuldstændigt var behersket fra den modsatte bred. Der opstod tab. En deling fra 10. Kompanie og to delinger fra 12. blev sendt frem til forstærkning af 9. Kompanie. I samme øjeblik – klokken var blevet 10 - brød stærke russiske skyttelinjer frem i angreb. Da skytterne fra III. Bataillon lå fuldstændig uorganiseret imellem hinanden, måtte de falde tilbage, og blev optaget af 10. Kompanie, der i løbet af natten havde overtaget 9. Kompanies skyttehuller. Her brød det fjendtlige angreb sammen; russere, der trængte frem til denne linje, blev nedkæmpet i nærkampe. 150 fanger blev taget. Det succesfulde forsvar mod dette angreb blev i væsentlig grad støttet af I. Bataillon. Denne var, som III. Bataillon stødte på fjenden, af Oberstlt. Zeller sendt frem i Studynka dalen med opgaven at støtte III. Bataillon gennem angreb mod den russiske venstre flanke. 4. og 1. Kompanie foldede ud mod vejen og stødte på fjenden, der netop rykkede frem mod III. Bataillon. Også her blev 200 fanger indbragt. 4. Kompanie opnåede til venstre forbindelse til 9. Kompanie, 1. Kompanie blev til højre forlænget med 2. Kompanie, mens 3. Kompanie overtog sikringen af højre flanke.

Om eftermiddagen ankom 38. Honv.-Division til forstærkning. Kl. 16 iværksatte den storm mod russernes brohoved ved Siemikowce. Angrebet skulle støttes af de i stilling værende bataljoner og af II. Bataillon, der i løbet af natten var blevet afløst af 3/222 og over Sloboda-Zlotra var hastet mod slaget. III. Bataillon, der på grund af flankerende MG-ild, ikke kunne rykke frem, indskrænkede sig til at forurolige fjenden gennem infanteriild. I. Bataillon og II. Bataillon til højre, med 6. og 7. Kompanie i forreste linje, rykkede frem mod Maierhof Siemikowce, men måtte imidlertid kort for de russiske stillinger grave sig ned som følge af store tab. Også 5. Kompanie var blevet indsat. Honv-divisionen, der med en bataljon var skudt ind i regimentets afsnit, stormede med beundringsværdig mod, men også de havde kun ringe succes. Det var en hård kamp. Natten til 2. november blev enhederne reorganiseret og en gennemgående stilling gravet. Et forsøgt på angreb ved daggry mod den fjendtlige stilling, brød igen sammen. Kun på højre fløj lykkedes det Honv-divisionen at trænge ind i Siemikowce. Herefter fik III. Bataillon følgende befaling:

> Honv har besat M.H. Siemikowce, og har gjort front mod fjenden, der befinder sig mellem M.H. og III/221. III/Res.Inf.Regt. 221 skal ved mørkefald rykke frem med venstre fløj langs søen, højre fløj langs landevejen, og presse den svage russiske modstander tilbage mod Honv, og tage dem til fange. Hurtighed er nødvendig.

Angrebshold blev gjort klar i gravene, og kl. 2200 gik de til angreb. Igen startede øjeblikkeligt en forfærdende russisk infanteriild, der samtidig oplyste hele terrænet med lysraketter. Selv folk, der kravlede frem på maven, blev ramt. Tabene var store. Der var ikke andre muligheder end at trække kompagnierne tilbage til udgangsstillingerne. Forsøget på storm var igen mislykket. Den 3. november startede med fjendens kraftige artilleriskydning mod stillingerne, hvorved reorganisering af kompagnierne blev gjort meget vanskelig. Der var ankommet 150 mand fra Ersatz-Bataillon 168, der med det samme blev fordelt i linjen. De dele af III. Bataillon, der stod ved landevejen, blev i løbet af dage trukket tilbage til de gamle Res.Inf.Regt. 223 skyttehuller langs søbredden, hvorfra de med infanteriild skulle støtte et angreb med I. og II. Bataillon, der skulle gennemføre samme aften sammen med den fra syd indsatte Gren.Regt. 9. De to bataljoner arbejdede sig på steder ind til 20 meter fra russerne, men måtte så igen efter store tab falde tilbage.

For den 4. november blev der endnu engang beordret angreb: »I morgen kl. 0445 angriber hele linjen igen. Start på artilleriforberedelse kl. 0445 (sic!). Storm sker enhedsvis fra højre fløj med Jäger 20, II, I, III/221. Det er af afgørende betydning at holde forbindelse mod højre, i Gruppe Zeller: Jäg 20, II., I, III/221«. Artilleriet havde

skudt forberedt, men ikke på en måde, så modstanderen var blevet mør. Angriberne blev endnu engang modtaget af en heftig MG-ild, der gjorde enhver fremrykning umulig. Da det i mellemtiden var blevet dagslys, kunne kompagnierne ikke igen nå tilbage til deres udgangsstillinger, men måtte grave sig nødtørftigt ned liggende i åbent terræn. Kun på højre fløj havde kampbataljon Kehlrausch med 2. og 5. Kompanie en lille succes: de brød ind i forreste linje og sendte 300 fanger tilbage. Men også her gik angrebet i stå, da russerne sendte kraftige reserver frem i modangreb. Endeligt om eftermiddagen begyndte det af infanteriet så længe savnede virkningsskydning med artilleriet mod det russiske brohoved. Talrige batterier let og tungt artilleri åbnede kl. 14 ilden en ødelæggende ild mod de fjendtlige grave, ledet planmæssigt fra de forreste grave. To lysraketter omkring kl. 16 var tegnet på at artilleriilden skulle standse, og infanteristormen starte. De stormende linjer nåede under brølende hurra frem til de russiske stillinger, hvor enhver modstand var ophørt. 14 officerer, over 1.000 mand og 3 MG faldt i hænderne på regimentet. Under ild fra russiske MG, i stilling på den anden side søen ved Bohatkowce, blev fangerne samlet ind og i grupper ført væk. Res.Inf.Regt. 223 gamle stillinger blev indtaget. Det russiske gennembrudsforsøg var dermed afsluttet.

I fire lange dage blev der kæmpet bittert. I en dagsbefaling fra Korps Marschall stod der:

> Sejren er opnået takket være troppernes tapperhed og sejhed. De har overvundet sult og træthed, og stået fast mod alle fjendens modangreb. De har tilpasset sig de mange vanskeligheder, der kom af sammenblandingen af enhederne. De har hele tiden igen fundet kræfterne til fornyet storm mod modstanderen. Tyske, ungarske og østrigske har ved Siemikowce i tæt våbenbroderskab kæmpet, blødt og sejret for den fælles sag. Vi skylder vore døde kammerater vores taknemmelighed og trofaste tanker. De sejrrige tropper kan fra disse kampe med sig tage den stolte bevidsthed om trofast opfyldelse af pligten, og den stærke følelse af overlegenhed over fjenden.

Den russiske hensigt om et gennembrud på Strypa-fronten var afvist. I det smalle rum ved Siemikowce havde han indsat 14 regimenter, der blev identificeret blandt de 6.300 fanger. Blandt dem var også dele af finske skytteregimenter, som regimentet allerede i Karpaterne havde ligget overfor.

Hemmelig befaling nr. 33 fra XXII russiske Armekorps

Til det russiske angreb ved Siemikowce var der af XXII Armeekorps udsendt en befaling, der blev fundet på en russisk officer, og med tilknyttede bemærkninger bekendtgjort for vores 48. Res.Div. enheder.

> Korpsstab Sorocko 15. okt. 1915
>
> Heltemodige, tapre enheder af den hæderkronede XXII. AK!
>
> Den øverstkommanderende for Armeen har stilles os den ansvarsfulde, vanskelige opgave for enhver pris at tiltvinge os overgang af Strypa, at kaste modstanderen ud af sine skyttegrave på vest bredden for her selv at fatte fodfæste, og så gennem fortsat fremtrængen i flanke og ryg på modstanderen, gennem et forfærdeligt stød at tvinge ham til at rømme sine stillinger langs Strypa.
>
> Vær opmærksom på, I heltemodige skytter, at ikke kun Armeens øverstkommanderende, men også vores forgudelige, allerhøjeste krigsherrer, Hans Majestæt Kejseren, som den 13. oktober med ledsagelse af tronfølger Zarewitsch, i egen person kom hertil for at takke os for den ham og fædrelandet viste heltemod og tapre tjeneste, ligesom hele Rusland af os forventer den fulde sejr. Vi må for enhver pris kaste den luskede fjende ud af hans stillinger, da vores sejr på dette sted ikke kun er nødvendig for at fjenden rømmer stillingerne overfor hele vores Armees front, men også efterfølgende yderligere trækker sig front tilbage foran vores nabo Armee.
>
> Armeens øverstkommanderende har stillet os et talrigt og virkningsfuldt artilleri til disposition for at feje fjenden væk fra disse bredder, ødelægge hans befæstninger og hindringer, og jer, tapre skytter, at lette indtagelsen af modstanderens stillinger med muligst færreste tab.
>
> Jeg beder alle foresatte, fra ældste general til yngste underfænrik og jer, brødre, at tænke på, at hele succesen i jeres angreb, efter den grundige artilleriforberedelse, primært afhænger af kraften i jeres storm.
>
> Tidligere kampe har lært os, at desto færre tab lides jo kraftigere og dristigere angrebet gennemføres, mens modstanderen er bragt i forvirring af den forudgående artilleriforberedelse. Han vil ikke være i stand til at holde fast mod vores massive bajonetangreb, og prisgiver sine stillinger. lader sig tage til fange eller griber flugten i vild panik. Enhver tøven, ethvert tidstab og enhver tilbageholdenhed i den uimodståelige bevægelse fremad give fjenden tid til at komme til besindelse, hente sine reserver og standse vores angreb, i værste fald selv gå til angreb for at afværge kraften i vores storm.
>
> Jeg har overvejet alle muligheder og udfald af operationen, og da jeg er bekendt med jeres mod og jeres tapperhed, har jeg en klippefaste tillid til succes i den forestående kamp; der findes ingen fjendtlig stilling, der er så uindtagelig, at den kan modstå stormen af behjertede skytter og den regelrette medvirken af vores dejlige artilleri. Hver eneste skytte skal præcist vide, hvilken opgave der tilfalder ham i den kommende kamp. I dette

kendskab til kampens mål ligger succesen, og selv om den foresatte skulle falde ud af rækkerne, vil I, heltemodige skytter, være i stand til at afslutte jeres opgave, opnå en fuld succes og nedkæmpe fjenden

Gud med jer, i behjertede skytter, artillerister, sappeurer, kosakker og dragoner! Lad os gennem en ny sejr berede vores allerhøjeste fører, Zaren Imperator og vores trofaste fædreland, moder Rusland, en stor glæde! De forventer af os en sejr, der som begyndelsen på vores fortsatte generelle overgang til offensiv langs hele vore hele front, skal tjene til at fordrive modstanderen fra vores lands grænser. Lykke til, fremad med Gud!

Denne befaling skal bekendtgøres for alle kompagnier, batterier, eskadroner og stabe før kampen ved daggry den 17. oktober.

Korpskommandant: General Baron Brinken

Påtegning af 48. Res.Div.

15. oktober = 28. oktober. 17. oktober = 30. oktober efter vores tidsregning. Det er interessant, hvordan i modsætning til denne befaling, det mislykkede russiske angreb den 3. november blev gengivet i den officielle russiske generalstabsberetning:

Fjenden greb offensiven fra landsbyen Jozekowka (7 kilometer nordøst for Siemikowce), støttet af et yderst kraftigt artilleri og brød ind i landsbyen Siemikowce. Efter at også vi havde åbnet en stærk ild over den fremrykkende fjende og hans batterier, gik vi til angreb. Det lykkedes vore tropper at trænge ind i modstanderens front. Omkring 5.000 tyskere og østrigere blev taget til fange. Kort efter gennemførte fjenden et modangreb. Den heftige kamp fortsatte

Den officielle russiske beretning 6. november:

De yderst heftige kampe i Siemikowce området på vestsiden af Iszczkow søen, er afsluttet. En overraskende og hurtig operation under overgangen til højre bred af Strypa for nogle dage siden, indbragte os som forventet, 2.500 soldater med et endnu ikke fastslået antal officerer og MG. Vore tapre tropper havde største vanskelighed med transporten over Strypa og Iszczkow søen af det store antal østrigske og tyske soldater bag vores front. Tyskerne samlede alle deres kræfter og greb energiske forholdsregler for igen at fravriste os deres fanger, mens vores bagtrop på bredden af Strypa var i voldsomme kampe. I den heftige infanteri- og artilleriild holdt vores tropper stand mod alle fjendtlige angreb, og samlede sig under beskyttelse af vores eget artilleri. Efter at en stor masse af fanger var skaffet over Strypa, ophørte ilden

Dette alvorlige og godt forberedte russiske gennembrudsforsøg blev betegnet som »overraskende«. At det skulle være fulgt af vores angreb fra landsbyen Jozesowka (7 kilometer nordøst for Siemikowce), vækker det indtryk, at den russiske generalstab ikke havde kendskab til egne stillinger. Beretningen viser, at vi skal holde os fra de officielle russiske beretninger. Denne beretning skal bekendtgøres for alt mandskab, der var involveret ved Siemikowce.

Julehilsen fra General Graf v. Bothmer

Den øverstkommanderende for Süd-Armee, general Graf v. Bothmer sendte nedenstående julehilsen til de ham underlagte enheder (bayrer, preusser, hessen, østrigere og ungarer):

An die Kaiserlich Deutsche Südarmee!
Zum zweitenmal, seit wir im Felde stehen,
Ertönt der Weihnachtsgruss vom Himmelszelt:
Christ ist geboren! Gott dem Herrn sei ehrt,
Und Fried‘ und Wohlgelassen auf der Welt.

Hört ihr den Sang von tausend Engelzungen,
Wenn euer Blick in klarer Winternacht
Empor sich hebt zum sternbesäten Himmel,
Wenn ihr im Schützengraben haltet Wacht?
Ihr fragt mich wohl: Wann wird der Friede kommen,
Wann winkt die Heimkehr uns zu Weib und Kind,
Von deren Augen, unser treu gedenkend,
Am Tag des Herrn die Träne rinnt?

Ich will es euch mit eurem Kaiser sagen:
Noch ist die Stunde fern, die Friede bringt,

Sie naht sich erst, wenn auf de Kniee nieder
Ihr Deutschlands, Österreich-Ungarns Feinde zwingt.
Erst wenn sie bittend ihre Hände heben
Die Mord und Tod in uns're Reih'n gesandt,
Nicht wirfst du ruhig sein, lieb Vaterland!

Und wenn sie schlägt, die froh begrüßte stunde,
Die euch das Leiben in die Arme führt,
Bergest dann nicht in seligem Frohlocken,
Wem euer Dank für dieses Glück gebührt.

Dann sollt auch ihr die Kniee betend senken,
Nicht vor dem Feind, nur vor dem höchsten Gott,
der mit uns war, als eine Welt von feinde
Mit Untergang das Vaterland bedroht.

Julen i felten 1915 Graf Bothmer

Vinter 1916/1917

Kampene ved Siemikowce var de sidste større kamphandlinger i Süd-Armees operationsområde. 7. Armee, syd for vores Armee, var i december 1915 og januar 1916 endnu engang genstand for heftige russiske angreb, der imidlertid ikke førte til en væsentlig ændring i situationen. Tværtimod var resultatet af russernes store fejlslag, at det fratog dem muligheden for i juni eller juli at genoptage angrebene.

Langs fronten betød det hovedsageligt en udbygning af stillingerne, hvorunder vejrliget forbigående udgjorde en alvorlig hindring. Allerede i november begyndte kraftige snestorme, der fuldstændig dækkede vore grave og vore hindringer. Da vejret blev bedre, blev der bygget underjordiske dækninger, hindringerne forstærkedes og indrettet på en sådan måde, at det formodentlig ville forhindre russerne i nogensinde at slippe igennem.

Kampaktiviteten begrænsede sig til operationer med begge siders jagtkommandoer, der hovedsagelig havde til formål at opklarer modstandernes styrker. Parallel hermed gik uddannelsen af enhederne. Her kom ved siden af uddannelsestjenesten også sport i omfattende mængde til udførelse. Tropperne fik dermed en vis rekreation og hvil, nødvendig for ny indsats. De decimerede rækker blev igen fyldt op og sammensvejset. Alt dette skulle få indflydelse på Brussilow-offensiven, der begyndte i juni

Jagd-Kommando III/223 operation 5. april 1916

Officiel

Patrulje-kommandoet III/223 under Lt. Willmann lagde sig om aftenen den 4. april 1916 tæt bag gården vest for Mykiszywka for at erobre den her værende postering. Som sikring af højre flanke var 15 frivillige fra bataljonen gået i stilling tæt nord for ruinen ved Punkt 362 med front mod nordøst. Denne flankesikring måtte, da den blev angrebet af overlegne styrker, falde tilbage i retning af Feltvagt V. Under tilbagetrækning overtog den nordlige fløj af skyttelinjen under Utffz. Kirsch på ordre igen skydningen. Gefr. Huthoff (11. Kompanie), som befandt sig på den nordlige fløj syntes under yderligere tilbagetrækning i nordvestlig retning at være forsvundet. Han er siden meldt savnet, formentlig i russisk fangenskab. Patruljekommandoet under Lt. Willmann var i mellemtiden som reaktion på skydningen trukket frem til ruinen ved Punkt 362 for at støtte flankedækningen. Den blev ligeledes angrebet af overlegne kræfter, omkring 80 russere på 15 meters afstand i front og på begge flanker, og gik efter en kort ildkamp tilbage mod Feltvagt V. På ordre fra bataljonen blev ruinen lagt under granatild. En gruppe fandt kun et russisk gevær, en russisk hue og blodspor, der fra ruinen førte mod nordøst. Tilsyneladende havde russerne rettet en større operation mod vore forposter. Herfor taler den omstændighed, at de russiske lyskastere undtagelsesvis ikke var aktive.

Jagdkommando Willmann i april 1916 ved K.u.K. Inf.Regt. 103

Uddrag af Lt. Willmanns indberetning til regimentet.

Patrulje-kommandoet – 60 mand – et indsat i brohovedstillingen ved Bohatkowce. Den er underlagt kommando af regimentskommandør for K.u.K. Inf.Regt. 103, Oberst v. Wolf, og er tildelt dette regimentes II. Bataillon (Kommandant: Major Fleischer); den modtager forplejning fra denne bataljon og er underbragt i Bohatkowce. Hovedformål: sløring af troppeforskydninger, dertil opklaring, også gennem indhentning af fjender.

Den 16. april 1916. Kl. 0100 gik jeg frem til ruinen 400 meter vest for Kosak-gården og blev her frem til kl. 0200. Så vendte vi os mod forpoststillingen øst og nordøst for Iozesowka. De fire vagter, der skød på os, fik snart forstærkning fra Blechbach-huset. Alle faldt herefter tilbage til Blechbach-huset og så til Iozesowka. Musketier Gudert (10. Kompanie) fik dette skyderi et helt let strejfskud i venstre lår.

Den 19. april var jeg kommet tilbage fra Ruin 362 og stod ved Feltvagt 4. Her hørte jeg livlig skydning og snart efter også russiske »hurra« råb i retning af Kvadrat 4540. Jeg hastede med mine 5 mand og nogle ungarere i retning af skyderiet for at komme til hjælp. På bakken, 400 meter syd for gårdene vest for Mykiszywka, kunne jeg se følgende: skyderier var ophørt. Omkring 200 russere stod i grupper og enkeltvis. Omkring 20 tyske (Patrulje Res.Inf.Regt. 224) flygtede mod nordvest. Jeg blev for at observerer, hvorhen russerne ville begive sig.

Den 20. april kl. 0400 sendt jeg en patrulje ud på 12 mand, der skulle søge døde og sårede fra Jagd-Kommando III/224 fra 19. april. Mine folk fandt en død omkring 800 meter nordvest for gården vest for Mykiszywka og bragte denne til kirkegården. Han vil blive begravet på kirkegården i Bohatkowce i dag kl. 15. Hertil er afgivet en ungarsk officer, en feltpræst, en repræsentant fra K.u.K. Inf.Regt. 103, en repræsentant fra III/224 og en del af min patruljekommando. Hans kors indeholder de nødvendige oplysninger.

Jeg fik af II./K.u.K. 103 ordre til, natten til 25. april med mit kommando at lægge mig ved Ruin 362. Opgave: friholde ruinen for fjender, forhindre enhver forsøg på at nærme sig. Kl. 0130 nærmede sig en russisk patrulje på 50 mand sig i spredt orden fra nord mod nordøst i retning af mig. Vi afgav hver 5 skud og gik så frem under Hurra. Fem russere fald i vore hænder, ingen af dem såret. Russerne flygtede. Vi selv havde ingen tab. De fangne russere bar regimentsnummer 90 og tilhørte på mit spørgsmål, et russisk jagt-kommando i Mykiszywka.

Den 26. april begyndte heftige angreb mod Ruin 362, der dog alle blev afvist. Ved gården vest for Mykiszywka observerede jeg uro og flere lyskugler end sædvanlig, eller intet nyt. Kl. 0245 stødte et af reservekompagnierne til mig. Kommandanten havde beordret fra vest at støde frem til gården vest for Mykiszywka. Jeg sluttede mig øjeblikkeligt til. Stormen kom kun langsomt fremad. Jeg sprang langt forud for hele den tyske og ungarske front og rev med mine råb alle med frem. Jeg nåede som den første frem til gården, og tog med en tysker fem russere til fange; hovedparten af russerne flygtede tilbage i dækning af bygninger og træer. Østrigerne opfører sig meget godt. Endnu et kompagni trængte med os fra syd ind i gården. Vi trænger frem gennem hele gården. Nu – omkring kl. 0400 – skød vores eget artilleri ind i vore rækker. Heller ikke fjendtlige tab observerede jeg under dette skyderi. Jeg holder dem for meget ringe. Fra major Martini kom omkring kl. 0430 ordre: »Tilbage«. Mine tab: 1 hårdt såret, 1 let såret og jeg selv ligeledes let såret. Tabene blandt østrigerne var betydeligt større.

Den 27. april kl. 10 blev jeg afløst af et patruljekommando I/223 og forskød til regimentet i Sloboda Zlota.

På patrulje ved Bohatkowce

Ernst Schneider, Neuenkirchen, Musketier 8. Kompanie

Otte dage før pinsen 1916 – Regimentet befandt sig på dette tidspunkt i Armee-reserve i den østgaliciske by Sloboda-Zlota. I 8. Kompanie blev der søgt unge frivillige, der som tysk jagd-kommando ved fronten skulle underlægges det østrigske Inf.Regt. 103. Også jeg meldte mig i håbet om ved denne lejlighed at opnå mulighed for en udmærkelse, som det for enhver ung tysk soldat ikke kan være anderledes. Feltmæssig marcherede gruppen om aftenen til fronten over Bohatkowce og den sumpede Strypa. Som underbringelse tjente forladte huse i en bebyggelse umiddelbart bag den godt udbyggede stilling. Til dette ophold indrettede man sig rimelig godt, da man her skulle hvile ud efter de natlige patruljer. Ingenmandsland mellem fronterne var her et par hundrede meter, mest græs og agerland. Fronter var for øjeblikket meget rolig.

Natten til torsdag før pinse vil for mig forblive uforglemmelig. Som sædvanlig gik vi inden nat frem til den af østrigerne besatte stilling. En østrigsk kompagnifficer sagde til sine folk: »Gør plads, kammerater, den tyske jagtpatrulje kommer«. Overhovedet bliver vi her meget imødekommende behandlet af vore forbundsfæller.

Da det blev helt mørkt, gik vores fører gennem den stærke pigtrådshindring ud i forterrænet. Her trådte vi an og foldede ud præcist som på øvelsespladsen. I den udfoldede linje befandt jeg mig på yderst til højre. Oprejst

bevæger vi os langsomt frem gennem det høje græs mod den fjendtlige linje. Herunder blev vi pludseligt og uventet ramt af voldsom russisk MG- og geværild. Som et lyn lå vi alle på jorden og gik i dækning; tæt hen over os flyver den russiske ild. Der var en hidtil uset larm; det var os klart, at en mindst ti gange større fjenden havde til hensigt at knuse os.

Da ilden mindskedes en smule, rakte jeg med hånden ud efter min sidemand, som ikke svarede på mine anråb. Men der var ikke længere nogen her; alle var væk, med eller uden ordre, ved jeg ikke – kravlende var de alle nået tilbage til vores grav, som jeg senere fik at vide.

Jeg forsøgte også at komme tilbage til stillingen. Så opdagede jeg et antal skikkelser, der ligeledes havde retning mod vores grav. Da jeg råbte til dem, fik jeg et svar på et fremmed sprog: det var russere. Hidtil havde de formodentlig anset mig for russer. Sindets nærværende løb jeg alt, hvad jeg kunne i retning af den formodede grav. »Stoi, stoi!« Russerne er efter mig. Jeg løber for livet.

Pludseligt lå jeg i et hul; det er et gammel, omkring 3 meter langt krater, som jeg faldet ned i på langs med hoved og hjelmspids forrest. Der er en kraftig smerte i skulderen, men dødsangst og selvopholdelsesdrift fik mig til at holde den ud. Underlaget var mærkelig blød; det var en død, jeg lå oven på. Jeg måtte med rædsel konstaterer lugten af lig. Et øjeblik efter løb mine forfølgere forbi til højre og venstre for min ufrivillige grav, og bum – der landede en af dem på min ryg. En ubehagelig situation! Det hed nu »forhold dig rolig« og »hold hovedet nede«. Så kom der, hvad der formentlig var voldsomme eder fra russeren! og så var han igen forsvundet! Formentlig havde han taget mig for en af de døde på grund af lig lugten. Det var min redning; jeg var fri. Det hele havde afspillet sig i løbet af minutter.

Som jeg løb i den modsatte retning, fandt jeg også igen stillingen, og et hul i pigtråden, om end et godt stykke fra det sted, hvor vi havde forladt graven. Da østrigerne endnu havde patruljer ude, havde de ikke lukket hullet. I vores jagd-kommando havde de allerede anset mig for død eller i det mindste var taget til fange.

Brussilow-offensiv

Med kampe om Verdun, der begyndte i februar 1916, var det Falkenhayns mål at bibringe den tungeste af vore modstandere, franskmændene, et ødelæggende nederlag for herigennem at tvinge vore fjender til en fredsslutning. For os tyske betød det i første omgang indstilling af større operationer bortset fra en operation mod Italien efter en plan fra General v. Conrad, hvor oprindeligt også de fire tyske divisioner på den østrigske front skulle inddrages. Vore fjender var derimod fast besluttet på, at vore planer skulle bringes til at mislykkes, og franskmændene aflastes gennem angreb på de øvrige fronter. Vore modstanderes offensiver skulle oprindeligt begynde den 15. maj for russerne og den 30. maj for de øvrige allierede. De russiske forberedelser var imidlertid ikke så langt fremskredet, at deres angreb ville opnå succes. Angrebstidspunktet blev derfor udsat til den 15. juni. Efter pres fra den italienske konge overfor Zaren, blev angrebet imidlertid iværksat den 4. juni på den russiske sydvestfront mod den overfor liggende østrigske front. De foregående russiske angreb i marts ved Narocz søen, havde være uden succes. Det forventede russiske angreb blev fra vores side imødeset med sindsro. Man var overbevist om at kunne afværge det, selvom i de foregående måneder de tyske enheder for størstedelen var trukket væk til vestfronten, og de østrigske enheder til offensiven mod Italien. Den eneste tyske styrke i den nordlige del af fronten var dele af 82. Res.Div. og ved Süd-Armee 48 Res.Div. Fra nord mod syd stod i den østrigske del: Heeresgruppe v. Linsingen blandt andet med 4. østrigske Armee, Heeresgruppe Boehm-Ermolli med 1. og 2. østrigske Armee, Süd-Armee og 7. østrigske Armee.

Efter en kraftig artilleriforberedelse brød russisk infanteri den 4. juni frem mod forskellige frontafsnit af 4., 1. og 7. østrigske Armee, og opnåede uventede resultater, særlig i området ved 4. Armee og syd for Dnjestrs ved 7. Armee. Også 1. østrigske Armee blev kraftigt trukket ind i den russiske offensiv. På den nordlige fløj af Süd-Armee blev det russiske angreb afvist. Dette frontafsnit blev i den følgende tid, i sammenligning med de øvrige frontafsnit, forholdsvis rolige. De østrigske tab var enorme. Mange regimenter blev fuldstændig udslettet; andre blev reduceret til en kampstyrke på 40-50 %. Reserver blev for en dels vedkommende straks tvunget til tilbagetrækning, hvorunder de hurtigt reduceredes. Yderligere forstærkninger kunne ikke hurtig nok bringes frem. Så ulykkeligt som disse kampe begyndte i junedagen, skulle de fortsætte i den følgende måned næsten til slutningen af august. Hele tiden bar russerne deres angreb frem med uhyre menneskemasser mod fløj hærene, særligt de

østrigske 4 og 7. Armee. Fronten måtte trækkes langt tilbage. Bukowina i syd gik tabt. Østrigerne blev syd for Dnjestrs trængt tilbage i de vejløse Karpater bjerge indtil pas overgangene. Tyske reserver fra vest og fra OB Ost afsnit blev trukket til, men disse kræfter rækkede ikke til iværksættelse af egen offensiv bortset fra en deloffensiv med Heeresgruppe v. Linsingen, eller også måtte de forinden indsættes i forsvar mod det russiske angreb i et andet frontafsnit. Kampkraften dalede betænkeligt blandt enhederne. Ejendommelig stod tabstallene i artilleri, MG osv. i stærk kontrast til tabene i fanger. Ofte gennemførte østrigerne intet modangreb efter et russisk gennembrud. Tyske tropper måtte kastes ind i kampen for at genoprette situationen. Selv højere østrigske stabe beordrede opgivelse af stillinger uden kamp. Forholdene var på kort tid så forværret, at der fra tysk side blev bevirket en ændring i kommandoforholdene på den østrigske østfront. Troppeenhederne blev blandet med tyske tropper. Kravet om, at den samlede østrigske østfront blev stillet under tysk overkommando, trængte ikke igennem i de øverste led. Området under OB Ost blev udvidet til 2. østrigske Armee (Tarnopol området). Den sydlige del af fronten blev overdraget Ærkehertug Karl, der som generalstabsofficer fik General v. Seeckt. Ansvarsområdet for Süd-Armee var allerede i juni først øget med venstre fløjkorps af 7. østrigske Armee og kort efter den sydligt tilstødende Armee del frem til Dnjestr.

Ansvarsområdet for den 7. østrigske Armee var efterhånden øget til en sådan udstrækning, at der mellem denne og Süd-Armee blev indskudt den nyformerede østrigske 3. Armee. Men heller ikke denne kunne redde situationen syd for Dnjestrs. I sidste ende måtte den trække sin venstre fløj tilbage til stillingerne fra kampene i foråret 1915. Til alt held havde russerne under deres mange angreb selv haft så store tab, at han til sit gennembrud oftest ikke mere havde den nødvendige kraft til at skabe tungtvejende afgørelse. Mangel på ammunition og erstatninger for tabene bredte ham også store vanskeligheder. Derfor måtte han mod begyndelsen af september indstille sine angreb selvom Rumænien den 27. august var trådt ind som en ny russisk allieret.

Süd-Armee kunne frem til begyndelsen af august 1916 næsten fastholde dens stillinger fra efteråret 1915. Det var imidlertid ikke ensbetydende med, at der herskede ro i dets frontafsnit. Også her rasede russernes angreb, og i den lange periode fra juni til august måtte 48. Res.Div., og dermed også for Res.Inf.Regt. 223, bestå hårde kampe. Der blev under disse af enheder ydet gevaldige præstationer. Da den 7. juni den venstre fløj af 7. østrigske Armee blev gennembrudt langs Strypa over 20 kilometer frontbredde, og denne Armee måtte gå 4-5 kilometer tilbage bag Strypa - 8. juni endda 13 kilometer – måtte de eneste tyske tropper i Süd-Armee, 48. Res.Div., bataljonsvis kastet ind i linjen. De skulle standse fjenden og genoprette den tidligere situation, der gennem russernes fremtrængen ved Buczacz den 10. juni blev forværre. 48. Res.Div. stod til begyndelsen af juli under 6. østrigske Armeekorps i hårde kampe. Da begyndelsen af juli 13. østrigske Armeekorps på ny blev hårdt presset af russerne, blev Res.Inf.Regt. 223 flyttet til Koropiec-afsnittet, hvor den måtte udstå ikke mindre hårde kampe. Her blev den indstil begyndelsen af august.

På dette tidspunkt forværredes situationen på den nordlige fløj af Süd-Armee. Russerne angreb højre fløj af den nord tilstødende 2. østrigske Armee. Süd-Armee forsøgte med dens reserver at dække fløjen. Res.Inf.Regt. 223 blev flyttet til området ved Zalozce, hvorfra den imidlertid efter en kort indsats, igen flyttedes mod syd. Det var i mellemtiden lykkedes russerne at omgå venstre fløj-gruppe 3. østrigske Armee syd for Dnjestrs. Fronten nord for Dnjestrs måtte derfor lægges tilbage. Nu kom også den sydlige fløj af Süd-Armee i fare, Yderligere forværring af situationen i syd nødvendiggjorde en tilbagelægning af hele Süd-Armee fronten. Efter afslutning på forskydningen stod så Süd-armem i linjen Jezupol – Zlota-Lipa – Brzezany – Zborow. 48. Res.Div. blev her trukket ud af Süd-Armee og som erstatning indsat ved den kampuanvendelige 105 Inf.Div. fra 3. østrigske Armee, hvor den i området øst for Stanislau indtog dens vinterstilling.

Omfanget af kampene siden juni afspejlede sig tydeligt i begge siders tabstal. De tyske tab beløb sig til 148.000, de østrigske til mere end 500.000, herunder alene 378.000 fanger. Russerne mistede fra marts til august omkring 1 million mand. Før starten på offensiven var 7 divisioner trukket ud af den østrigske del af østfronten for at blive indsat i vest eller mod Italien. I løbet af få måneder måtte der indsættes 30½ infanteridivision og 3½ kavaleridivision, herunder 26½ tyske. Fra tid til anden havde der været hensigter om at redde situationen ved 7. østrigske Armee gennem en offensiv fra Süd-Armee område, hvortil der frem for alt skulle fremføres tyske forstærkninger og heriblandt også 48. Res.Div. Imidlertid kom de hele tiden fortsatte russiske angreb vore hensigter i forkøbet, og havde tvunget til en anden anvendelse af enhederne til angreb.

De første dage af Brussilow offensiven

Dr. G.A. Link, Waibstadt, Lieutenant 3. Kompanie

Vores regiment blev alarmeret pinselørdag den 11. juni 1916, for sammen med Res.Jäg.Batl. 20 og en bataljon fra Res.Inf.Regt. 221 at gennemfører det første modstød mod Brussilow-offensiven. 3. Kompanie dannede

pinselørdag den yderste højre fløj af de tyske tropper ved Kurdwanowka. Med forbindelse til højre skulle der stå østrigske tropper (Korps Hofmann). Jeg førte højre fløjdeling af 3. Kompanie. Da ordren til fremrykning kom, var østrigerne endnu ikke at se. I løbet af formiddagen ankom endeligt de tilstødende enheder. Efter at landsbyen Kurdwanowka var nået i storm, gav major Thomas fra venstre befalingen til at højre fløj skulle bøje tilbage. Som min deling faldt tilbage, dukkede russerne pludseligt op på 50 meters afstand. Den stormende fjende blev hurtigt standset af MG Feldmann. Fremrykningen fortsatte, hvorunder min deling erobrede et russisk MG. Under den fortsatte fremrykning over sænkningen foran Kurdwanowka kom min deling frem til den højre skråning. Da de tilstødende enheder til højre var omkring 200 meter bag mig, kunne der ikke være tale om yderligere fremrykning. 3. Kompanie gravede sig derfor ned og forblev i den nåede linje. I mellemtiden var jeg og Lt. Keyhmel begge blevet såret, mens den til 3. Deling tilgåede Vizefeldwebel (en bankansat fra Stolp) var faldet med hovedskud.

Patruljeoperation ved Bobulince 13. juni 1916

Fedor Waschke, Berlin, Lieutenant og Ordonnansofficer ved regimentsstaben

Den 13. juni 1916 – det var anden pinsedag – var situationen foran regimentets front meget kritisk; russerne angreb regimentets stillinger meget heftigt med stærke kræfter. Som eneste reserve havde regimentskommandøren kun 95 forsprængte fra Regimenter 221 og 224 samlet i et reservekompagni. Dette skulle under kommando af Lt. Ohl indsættes mellem kl. 10 og 11. Med hånden på et kort orienterede Oberst v. Wedel mig om situationen, og jeg overbragte Lt. Ohl ved regimentets stabskvarter, befalingen til øjeblikkelig indsættelse. Endnu mens jeg hjalp ham med at hente folkene ud af huse og lader, kom en ordonnans ilende og overbragte mig regimentskommandørens befaling om selv at overtage kommandoen over reservekompagniet. I alt hast blev der rykket ud. Fremme i udkanten af landsbyen lod jeg kommandoet folde ud under dækning af piletræer, og så gik det i korte, men hurtigt følgende spring frem over helt åbent terræn mod Højde 370. Om vi overhovedet havde egne tropper foran os eller vi højre eller venstre ville finde tilslutning, var fuldstændig uvis. Russerne var meget på deres poster; de mødte os med det samme med shrapnels og endda med tunge granater. Vi blev herunder kraftig tilsvinet af den opkastede jord, men tabene var mig bekendt kun meget ringe. På bakken nåede vi de nødtørftige skyttegrave, i hvilken vi fandt dele af vores 10. Kompanie og en deling Honv. Jeg lod nu mine folk forlænge 10. Kompanie til venstre, og befalede så yderligere fremrykning, hvorved vi rev alle med os frem. Gennem vores hurtige og beslutsomme fremrykning lykkedes det os i en foran liggende sænkning at tage omkring 30 russere til fange. Fuldstændig overrasket over den pludselige opdukkende og mønsteragtige fremrykkende skyttelinje, lod de våbnene falde uden at afgive et eneste skud. Desværre blev vi undre denne fremrykning beskudt af østrigsk artilleri med tunge shrapnel og den venstre flanke hårdt ramt. Hele lag fejede hen over os og anrettede store skader. Som det senere viste sig, havde det østrigske artilleri taget os for russere under tilbagetrækning. Som vi kom fri af sænkningen og viste os på bakken, beskød det russiske artilleri os igen. Herunder slog to shrapnel kugler ned i jorden umiddelbart foran mig så opsprøjt ramte mig i ansigtet som skarpe nåle. Under den fortsatte fremrykning kom vi ind i de omfattende kornmarker, der gjorde orientering meget vanskelig. Selvom vi blev heftigt beskudt af russisk infanteri, kunne vi ikke se fjenden.

Mens jeg stod oprejst for at orienterer mig, kom jeg skråt til højre under kraftig fjendtlig beskydning, men i stedet for mig, blev Lt. Ohl ramt, som lå omkring 5 meter til højre for mig i kornmarken. Såret i hånd og skulder havde han stadig kræfter til selv at søge tilbage. I kornmarken gik enhver forbindelse tabt. Jeg havde kun fem mand omkring mig, de øvrige lå spredt et eller andet sted i kornmarken. Så dukkede pludseligt talrige russere op lige foran os. Jeg skød et par gange, og gik så med de fem mand jeg stadig havde, tilbage til kornmarken og besatte en gammel skyttegrav. Her dukkede snart også andre af mine folk op. Som vi netop havde besat graven, dukkede russerne igen op. Vi lod dem komme ind på 100 meter, og åbnede så en livlig skytteild, der mægtig ryddet op bland dem. Jeg kan stadig se for mig, hvordan en høj russer, som var kommet et stykke foran de øvrige, blev ramt af min kugle og faldt forover med hævede arme og ikke rørte sig mere. De øvrige løb tilbage og gemte sig for vore blikke i det høje korn. Jeg slog nu fast, hvor mange folk jeg endnu havde hos mig. Det var primært Honvs, men også enkelte tyskere, herunder Lt. Jefka. Med ham holdt jeg krigsråd, om, hvad vi yderligere skulle foretage os. Til venstre havde vi, hvad jeg nu konstaterede, forbindelse til Res.Jäg.Batl. 20; højre flanke var derimod fuldstændig åben. Jeg traf derfor med det samme forholdsregler til at sikre mig til denne side; desuden sendte jeg en mand med en orienterende melding tilbage til regiment. Så indtraf noget uventet. Jeg bemærkede, at jægerne til venstre for mig trak sig tilbage i hurtig løb, mens de fra tid til anden igen gik i stilling. Jeg sendte en mand derover, som kort efter meldte til mig, at jæger fra division havde fået ordre til at falde tilbage. Hele 48 Res.Div. gik tilbage. Jeg blev stiv, og ville ikke tro det; jeg holdt der kort sagt som »et lokumsrygte«. Men da den hidtidige kraftig kamplarm på højre fløj af Res.Inf.Regt. 223 efterhånden forstummede, kom jeg til den overbevisning, at meldingen om

divisionens tilbagetrækning måtte have sin rigtighed, og gav mine folk ordre til at frigøre sig fra fjenden. Netop som vi skulle til at gå tilbage, udspillede der sig en sælsom episode. Fra kornmarken foran os rejste tre russere sig og løb, svingende med hvide knude og råbende »Panje, panje« og ubevæbnet, frem mod os. Dette udløste naturligvis almindelig munterhed. Af de andre russere var intet at bemærke; de var sikkert, efter at det første angreb blodigt var blevet afvist, igen forduftet. Kun så vi dog en russisk patrulje på venstre fløj bag jægernes front, med hvilken vi kort havde ildkamp. Så faldt vi også tilbage, først i udfoldet skyttelinje, senere i gruppe kolonne. Det hastede, for ikke at blive afskåret af overlegne russiske kræfter.

Intet steds i terrænet var der spor efter en tysk bagtrop eller andre enheder. Slagmarken var fuldstændig tom og der var ikke den mindste kamplarm at høre. Så blev denne næsten uhyggelige stilhed brudt af en frygtelig eksplosion, der på tidspunktet fik mig til at tro, at et ammunitionsdepot var sprængt i luften. En enorm sprængsky stod endnu et stykke tid truende på himlen. Og for at gøre bægeret fuld, startede om aftenen et voldsomt uvejr. Regnen silede ned, så vi blev gennemblødt til skinnet. Gnilowody, som vi snart nåede, var fuldstændig rømmet. Der var intet at se til hverken ven eller fjende. Så satte vi kursen mod Madzelowka, som lå kun 2 kilometer længere mod vest. Som vi i skumringen nærmede os landsbyen, kunne vi se jægerne i gang med at etablerer en stilling i udkanten. Man kan forestille sig vores glæde over endeligt igen at have kontakt til egne tropper. Oberst v. Wedels var overordentlig venlig i glæden over at gense mig i hel tilstand. Han, og General Schoenbeck, som tilfældig var til stede i regimentets stabskvarter, lykønskede mig for den succesfulde operation. Også min melding om, at russerne kun forsigtigt fulgte efter vores division, var af vigtighed for General Schoenbeck.

Begivenhederne under patruljeoperationen kan sammenfattes: På den ene side blev russerne af reservekompagniets indsats hindret i at udnytte det store hul mellem Res.Jäg.Batl 20 og Res.Inf.Regt 223. På den anden blev frigørelsen af jægerne fra fjenden væsentligt hjulpet, der havde været i fuld gang med at omgå dens højre flanke.

I. Bataillons kampe den 13. juni 1916 ved Polisiuki

Wilhelm Korach, Neu-Isenburg, Vizefeldwebel 3. Kompanie

Sommer 1916. Brussilows hærmasser havde begyndt deres fremmarchen i Galicien, og den tyske og østrigske front var af hans overmagt trængt tilbage. Den 13. juni blev I. Bataillon indsat ved Guilowody for at trænge de fremrykkende russere tilbage. Mit kompagni, 3/223, lå på højre fløj af bataljonen i en god dækning, både med hensyn til observationsmulighed og mod den fjendtlige beskydning. Allerede i de tidligere morgentimer herskede en trykkende hede. Det fik de ikke netop lette tornystre til at virke endnu tungere. I et skovstykke med en tæt underskov, der i første omgang var en velkommen som skjul for os, foldede vi i delingen ud og afventede ordren til angreb. Alle ved, hvilket enormt pres på nerverne, netop de sidste minutter før et angreb udgør. Alle vil kunne forstå, at denne ventetid, der kunne strække sig over timer, var en pine for de ventende. I middagstiden, hvor feltflasken allerede var tømt til sidste dråbe på grund af heden, kom endelig den savnede ordre: »Afgang, march!« I den tætte underskov skete det forsigtigt fremad.

Min deling, den anden, var på højre fløj af bataljonen, og skulle holde forbindelsen til den til højre for os liggende Res.Inf.Regt. 224. Imidlertid viste konsekvensen af det tætte, uoverskuelige terræn i skoven sig også her, da vi efter kort tid ikke længere havde nogen 224'er til højre.

En patrulje, udsendt af mig, kunne på grund af vores bataljons hurtige fremrykning endnu ikke være tilbage. Som vi nåede kreten på en bakke holdt den skjulende skov op, og et åbent terræn strakte sig frem til en flodseng omkring 200 meter fremme. Kanten af floden bestod igen af et tæt krat, så oversigt var umulig. Som jeg med 2. deling, 3. Kompanie trådte ud på dette område, blev vi øjeblikkeligt mødt af MG-ild, men som overskydning fra bakkerne på den anden side floden. Uden at det var beordret havde delingen sat sig i en hurtig fremrykning. Vi havde dog næppe tilbagelagt halvdelen af det åbne terræn før en ødelæggende ild ramte vore rækker. Især flere MG fra højre fløj gjorde os det besværlig. Også vores eget (østrigske) artilleri skød i en død vinkel omkring 100 meter for kort, og tilføjede os store tab.

Da fortsat fremrykning var nytteløst, sprang jeg ned i et frisk krater. Med min kikkert kunne jeg på 4-500 meters afstand på vores højre flanke se en udfoldet skyttekæde. Da jeg så rettede blikket mod floden foran os, så jeg en vrimmel af brune uniformer, blandt hvilke en gruppe af feltgrå som fanger netop blev afvæbnet. Og allerede løste sig en stærk russisk skyttekæde og gik frem mod os. Vores geværild fra kraterne var ikke kraftig nok, og til venstre for os, hvor 1. deling og formentlig også 1. og 2. Kompanie skulle befinde sig, kunne der ikke længere høres geværild. Den største trussel udgjorde imidlertid skyttekæden, der fra min højre flanke allerede var omkring 300 meter fra, og få minutter senere ville afskære os. Jeg gav derfor ordren: »Tilbage til skovkanten!« Vi stormede under kraftig MG ild tilbage. I skovkanten gik jeg i stilling med omkring 16 mand og åbnede ild mod de stormende russere. Snart efter kom imidlertid en kammerat løbende fra venstre og melde, at russerne allerede var i skoven så

vi fra to sider blev omgået Min kommando: »Omkring, fremad march!« blev vel fulgt af omkring 12 mand. Jeg valgte den tætteste underskov og nåede den modsatte side og sænkningen, hvorfra vi om formiddagen var rykke ud. Her lå bataljonens kommandostation; denne var imidlertid allerede rømmet. Vi løb videre, krydsede dalsænkningen og nåede på den modsatte skråning igen en skov. Her lå bataljonsstaben med alle disponible geværer. Vi blev gladelig modtaget. Man havde allerede anset os for savnede. Som russerne trådte ud af skoven på den anden side, blev de modtaget af en velsigtet ild og øjeblikkeligt drevet tilbage. Med største hast forsøgte vi igen at reorganiserer kompagnierne. Vores kompagnifører, Lt. Güttler, talte 17 mand fra 3. Kompanie. Alle andre var faldet i fangenskab, var faldet eller blevet såret. Det lykkedes os at holde skovkanten frem til næste morgen. Så måtte vi endnu engang falde tilbage. Dette var formentlig en af de mest tabsgivende kampe for I/223.

RIR 223 indsats under Brussilow-offensiven i juni 1916

Paul Ebel, Berlin-Steglitz, Lieutenant og regimentsadjudant

Efter at regimentet fra den 11. juni til den 24. juni 1916 uafbrudt havde stået i kamp, var nu to bataljoner og regimentsstab i reserve med en lille rest: Madzelowka omkring 7-8 kilometer sydøst for Podhajce. Det var de mest frygtelige kampe, jeg hidtil havde deltaget i under krigen.

Den 10. juni fik vi ordre til at afmarcherer mod syd, da et østrigsk korps her flugtagtig var gået tilbage bag Strypa. Jeg tilskriver skylden herfor mere førerne end mandskabet; man havde i disse dage i stort omfang tabt hovedet til langt opad i rækkerne. Under marchen blev obersten og jeg med automobil bragt til AOK, hvor vi fik nærmere direktiver og blev til middag. Exz. Bothmer var meget venlig, og også Prins Georg af Bayern og de andre herrer var overvenlig. Dette ene var her meget klart: regimentet stod overfor en vanskelig opgave. En kombineret division skulle ramme flanken på den modstander, der var trængt over Strypa. Det drejede sig om området mellem Przewloka og Bobulince. Modstanderen stod på dette tidspunkt stadig umiddelbart langs floden. Vore forbundsfæller havde imidlertid foretrukket at opgive omkring 5 kilometer terræn, og havde ingen forbindelser. Den 11. juni (pinselørdag) blev angrebet iværksat og lykkedes fint. Russerne, der trods sin forsigtighed, i mellemtiden med stærke kræfter rykkede frem, blev af vores regiment strålen angrebet og presset tilbage. Naturligvis manglede der herunder heller ikke mindre tilbageslag. Det blev i mange tilfælde anvendt bajonetter, der blev erobret flere MG og omkring 500 fanger. Uddannelsen ved Sloboda Zlota bar sine gode frugter; også vore officerer klarede sig strålende. Desværre var også tabene tilsvarende. Russerne havde et stort, vi et lille artilleri. Alligevel stod vores linje om aftenen allerede tæt på Strypa. Særligt heftig blev er kæmpet ved Bobulince og i en skov syd herfor. Men vore brave folk stod fast. Russerne erkendte faren og kastede den ene bataljon efter den anden ind i kampen, men kunne imidlertid, bortset fra en smule frem og tilbage, heller ikke den 12. juni opnå resultater.

Den 13. juni angreb han en østrigsk division nord for os mellem Bobulinca og Hajworonka. Snart var hele linjen knust. Hvad der ikke løb bagud, blev taget til fange af russerne. For at beskyttelse vores flanke blev alt, hvad der var af reserver, kastet mod nord i retning af fjenden. Omkring middag var det fjendtlige angreb generelt bragt til standsning. Ved Bobulince bølgede kampene hele dagen frem og tilbage. Russerne kastede hele tiden nye bataljoner ind mod vore svage linjer. Venstre nabo, et Honv-regiment, veg tilbage. Vores fløj bøjede bagud, blev forlænget og stod fast. Det lyder alt samme meget enkelt, når det beskrives; i virkeligheden var det en fremragende præstation af førerbeslutninger, og mod og udholdenhed hos vores folk, der dygtigt blev ført af vore officerer. Omkring kl. 1400 var krisen overstået, og russerne endnu engang kastet tilbage, da der fra nord igen lød alarmklokker. Her flygtede alt tilbage. På ordre måtte også vi falde tilbage og opgive alt det, der med så meget, meget blod var tilkæmpet. Frigørelsen lykkedes. Om aftenen blev en ny bagved liggende stilling etableret og forbindelserne mod nord og syd igen retableret.

Den 14. juni var der roligt. Den 15. juni var der kraftig artilleriskydning nord for os. Omkring kl. 18 veg »forbundsfællerne« tilbage. Kavalerimasser brød overraskende frem fra de talrige sænkninger i terrænet, brød igennem og rullede fronten op mod syd. Det var et morderisk svineri. Der var intet, der længere blev holdt tilbage. Den sidste kosak nåede frem til vores linje, men skudt ned. Alligevel måtte linjen trækkes tilbage.

Den 15. juni blev i storm med fuldstændigt sammenblandede enheder, det tilbageerobret, der var gået tabt den 14. juni. Igen flød der masser af unødvendigt blod.

I denne stilling blev efterfølgende alle russiske fremstød blevet afvist. Særlig heftig var det den 21. juni. Fjenden trommede vore stillinger indtil han mente, de var stormmodne, angrebs så, men blev klart afvist. I mellemtiden havde også vi fået et omfattende artilleri. Russerne måtte også ofre megen blod, men opnåede intet langs hele fronten, for slet ikke at tale om gennembrud.

Det havde alt i alt været en strålende præstation af vore tropper. I starten havde vores regiment var den eneste tyske styrke blandt »forbundsfællerne«. Senere kom andre til. Regimentet modtog megen anerkendelse. Det tabte

blod kunne imidlertid ikke erstattes. 10 officerer død, 1 savnet, sandsynligvis også død, 24 til dels meget hårdt såret. Flere brød sammen i de gevaldige anstrengelser og ophidselse. Også os i staben gik det på mange måde skidt. Vores kommandostation lå konstant i den fjendtlige spærreilds zone. Tunge og lette »sager« fløj os sådan om ørene. I den sidste stilling samlede vores folk umiddelbart omkring vores placering hele 40 forsagere. De tunge granater efterlod kun splinter. Russerne havde ikke sparet på ammunitionen. Vi stod nu fast. Hvis det bare ville gå bedre i Bukowina!

Pinse-slaget ved Strypa 1916

H. Seiffert, Neuendorf, Leutnant 6. Kompanie

10. juni 1916. Hvileperioden i Sloboda Zlota havde vi ivrigt anvendt til eksercits. I dag til morgen var der bataljons eksercits. Under oberstens kritik kom en melderytter i galop og overbragte befalingen: »Straks klargøring«. Få timer senere kom befalingen til afmarch. I den gloende middagshede gik de løs. I Sloboda brænde et par huse ned som afsked. 5. Kompagni havde spids. Marchen gik over Umfie, vejen mod Podhajce. Marchmål var Michalowka. Vi ankom hertil om aftenen, modtaget af et østrigsk musikkorps. Vi havde flere udfald under marchen, men i løbet af natten nåede disse imidlertid også frem. Under en herlig koncert fra frøer, der ødelagde enhver søvn, tilbragte vi natten i det fri.

11. juni 1916. Kl. 0300 vækning. Kaffe og klargøring. Russerne er brudt igennem ved østrigerne. Vi skal kaste dem tilbage i et modstød. Vi stiller os klar i en dyb slugt syd for Gnilowody. Med retning Kurdwanowka sætter vi i gang omkring kl. 1100. I begyndelsen går det godt fremad. På bakkerne ved Kurdwanowka støder vi på russerne. Under vores ild bliver de liggende med blodige tab; vi løber dem så over ende i et angreb. Regimentet tager 1 oberst, 1 major og 800 mand til fange. Min deling er med i første linje. Om eftermiddagen nå vi bakkerne ved Strypa. Desværre må vi standse her. Til højre hænger vi i luften; de østrigske enheder, der skulle være her, er nogle kilometer bagude. Det skulle ikke være bedre til venstre. Russerne overøser os med artilleri. Vi må derfor grave os ned. Ammunitionen begynder at svinde ind. Vore tab er stadig rimelige; ganske vist mangler mange folk, men der er en stor forvirring. Oblt. Müller og Lt. Schweppenhäuser skal være faldet; Rodrian, Schmitz og Renner er såret.

12. juni 1916. Vi ligger stadig på samme sted. Der kan for tidspunktet ikke blive tale om fremrykning. Russerne har hos fast på kornet, og lægger artilleri over os. Forrige nat havde jeg forbindelse til bataljonen. Hvor kompagniet befinder sig, ved jeg ikke. Min oppasser skulle foregående nat hente forplejning. Han ankom til køkkenet og igen startet herfra, men han er ikke kommet tilbage. Vi sidder nu her i 36 timer uden mad. ½ plade chokolade og et par slurke cognac er alt, hvad jeg har fået i den periode.

13. juni 1916. Kl. 0200 kom østrigerne for at afløse os. Vi skal længere mod venstre. Efter nogen vanskelige forhandlinger med vores ungarske forbundsfæller, kommer vi afsted. Mens jeg med min afdeling trækker mod venstre bag graven, startede pludseligt en infernalsk kamplarm. Lyskugler farer op. Langt mod nord flammer en landsby op, overalt slår granaterne ned. Vi ligger alle på maven. Foran os er graven proppet: østrigere, tyskere, alle imellem hinanden. Til al ulykke blev det mere og mere lyst for hvert minut, der gik. Der kunne ikke blive tale om en fortsat forskydning som hidtil. Jeg lod min deling gruppevis gå i dækning i en bagved liggende grav. Herfra søgte jeg så at komme i forbindelse med bataljon og regiment. Fra regiment fik jeg så ordre til at blive liggende indtil aften, og så søgte forbindelse til bataljonen. Om eftermiddagen, der havde netop været et voldsomt tordenvejr, så jeg endnu engang østrigerne falde tilbage i hobetal foran os. Uden at kunne standses, gik alle forbi os. Artilleriet bag os blomstrede op. Russiske granater slog ned overalt. Jeg havde råbt til mine folk: »Vi bliver i førte omgang liggende«. Af en østrigsk officer, der kom forbi mig, fik jeg at vide, at der var kommet ordre til øjeblikkelig tilbagetrækning. Jeg sendte en patrulje mod venstre, hvor jeg totalt manglede oversigt. Denne kom tilbage og meldte: Egne enheder synes alle at være forsvundet, og russerne er allerede fremme; »der blev skudt på os«.

Så gav også jeg ordre til tilbagetrækning. I små grupper gik vi tilbage; hos mig var Utffz. Breduning og Klare samt min oppasser. Det var på højeste tid. Vi kan kun takke et tordenvejr og skybrud for vores redning. Som vi fire med besvær arbejdede os bagud, dukkede pludseligt en skyttekæde op ved siden af os. Det var russere. Som krybskytter forsvandt vi i kornet og satte vores tempo op, så godt som regnen og den glatte jord gjorde det mulig. Ved en gård før Madzelowka stødte vi på en østrigsk feltvagt. Gårdens beboere var flygtet; vi gjorde os det hurtigt behageligt i køkkenet. Gennemblødt til skinnet blev der først kogt vand til te og så spist en smule. Strømperne blev vredet, og så gik det videre. Hele tiden med retning mod vest stødte jeg pludseligt på regimentes staben, der fastlagde nye stillinger. Obersten viste mig vej mod landsbyen. Her stødte jeg også på vores køkken; efter at vi havde styrket os, lagde vi os omkring midnat til at sove.

14. juni 1916. Morgen rykket ind i stilling med de folk, der endnu har indfundet sig. En strålende sol tørre vores tøj. Kompagniet fandt vi i beredskab ved bataljonen. Dagen går med et meget omfattende artilleri aktivitet.

15. juni 1916. Vejret er slået om, trist og regnfuld. Formiddagen er forløbet rolig. Ved middagstid igen heftig artilleriild. Omkring kl. 17 ser vi over højderyggen mod nord kavaleri komme ridende. Det er kosakker. Russerne er på ny brudt igennem til venstre ved østrigerne. Nu ruller de vores linje op. Vi må bøje tilbage. Mens vi heftigt skyder mod de efterfølgende russere, går det tilbage. Få hundrede meter fra landsbyen går vi i stilling og begynder at grave os ned. Det bliver arbejdet hele natten.

16. juni 1916. Ved daggry begyndte det at regne. Vores venstre fløj angriber for at tilbagetage de stillinger, der blev forladt i går. Russerne viger i store hobe tilbage. Vores artilleri beskyder dem. Vi slutter os til angrebet. Jeg kommer med min deling i en meget ugunstig afsnit. Gennem en bred, dækningsløs sænkning må jeg gennem kraftig fjendtlig MG-ild. Kuglerne føj grusomt omkring ørene på os. Jeg får pludseligt et slag i højre arm. En jæger, der ligger ved siden af mig, forbinder mig. Vi kan ikke røre os. Endeligt viger russerne. Han er presset ud fra siden. Jeg går med et par kammerater til forbindepladsen. Mit sår er let, ingen knogle er ramt. Jeg bliver ved enheden. Vore tab er meget store.

18. juni 1916. I dag er det tredje dag efter jeg blev såret. Over landsbyen er der vedvarende artilleri, og jeg går om aftenen igen i stilling. Sår heles lige så godt der. Jeg melder mig til tjeneste ved obersten, der var meget venlig. Fremme afløser jeg Oblt Meyer og overtager dennes afsnit. Lt. Heyer var sammen med mig, da hans MG stod i afsnittet. Vejret er herlig, og der hersker igen ro. Ved daggry her til morgen vækker os granatlarm, ren trommeild. Vi kunne ikke engang spise morgenmad i ro. Hele tiden bliver vi overøset med støv, jordklumper og jernstumper. Kl. 0900 starter de fjendtlige angreb. Russerne kommer, men når dårligt til deres egen pigtråd, så falder de allerede i vores rasende ild. Vi skyder med visir 600. Vores artilleri skyder også strålende. Fra middag var det kun en artillerikamp. Min venstre nabo, Kompanie Schnaedter, led temmelig meget under ilden. Russerne var standset langs hele fronten. Om aftenen kom Meyer tilbage og overtog med sit kompagni.

Brussilow-offensiven i Pinsen 1916

Dr. Med. Gerhard Madaus, Dresden, Feldhilfsarzt II. Bataillon

I løber af vinteren havde russerne forberedt sig på en ny, afgørende offensiv. Angrebet på Arme Bothmer mislykkedes som forudset. Anderledes gik det ved de tilstødende østrigske hære mod nord og syd. Særligt hurtig var russernes fremrykning i Bukowina. Bothmer var tvunget til at bøje sin sydfløj tilbage. For at russerne ikke skulle rulle hans arme op, skulle tyske og østrigske tropper, herunder vores regiment, kaste russerne tilbage ved Buczacy. I ilmarch blev vi kastet mod syd - den første dag i gloende hede. 10. juni 1916 marcherede regimentet fra Sloboda Zlota. Den ene efter den anden blev under denne march liggende i vejgrøften. I løbet af aftenen samledes de fleste igen ved deres kompagnier.

Næste morgen gik det videre, denne gang gennem storm og regn. Mit blik gik en sidste gang henover det samlede, stolte regiment. En storm stod foran! Hvem ville blive liggende på valpladsen? I en lang sænkning trak regimentet sammen, og efter en kort pause gik den første stormbølge hen over bakken. Af og til fløjtede enkelte kugler, men snart blev denne lyd overdøvet af det russiske artilleri, der udlagde en voldsom spærreild. Snart kom de sårede og gav os arbejde. Det var mig for få, så jeg gik frem for at opsøge major Thomas. Dr. Würzburger kunne alene klare de sårede. Major Thomas lå i voldsom artilleribeskydning, og sendte mig øjeblikkeligt tilbage igen. Jeg gik herefter hele de bagved liggende terræn igennem og fordelte morfinsprøjter. Hen under aften var russerne på det nærmeste igen kastet tilbage over Strypa. Det var for vores regiment en strålende succes. Desværre havde vi tabt et stort antal af vore officerer: Oblt Müller død, Lt. Schweppenhäuser ligeledes.

Den 11. juni sov jeg i den nyligt stormede Kurbwanowka. Kun i to dage kunne vi glæde os over besiddelsen af denne landsby. Vi fandt i en forladt kræmmerbutik bolsjer og mælkekarameller, som jeg tog med frem, hvor jeg bragte lykke til Lt. Seiffert og hans deling. Vejen frem til ham var dækket af døde russere og 223'er. Russerne formodede, at der lå reserver i Kurbwanowka, og lagde den under tungt artilleri. De arme sårede svævede i timevis i stor angst for deres liv.

På anden dagen passerede der mig bland andet: en musketer fra 6. Kompanie så, at udfoldede østrigere vendte om, mens alle andre rykkede frem, blandt andet en major. Ophidset over dette, satte han sin bajonet under majorens næse og tvang ham bandende med hans folk igen fremad. Østrigerne må have haft et stort had til os efter dette. Som jeg red rundt på slagmarken for at give flere hårdt sårede østrigere morfin, hørte jeg til højre i retning af fjenden i en sænkning et vældigt skrigeri og jamren. Vidt og bredt var der i sænkningen intet at se. Alligevel holdt jeg det for min pligt at følge skrigeriet for muligt at hjælpe. Jeg gik gennem en sump, klatrede op på bakke og så

endeligt mellem ammunitionskasser, en jamrende østriger. Jeg var hurtigt fremme ved ham, men da han så mig brølede han blot endnu højere. Han forstår ingen tysk. Jeg stod rådvild. Jeg pegede på mit armbind og vil med magt åbne hans tøj for at se, hvor han var såret. Da sprang han op, løftede sit gevær og lagde an mod mig. Manden syntes at være vanvittig. Havde jeg taget et skridt mod ham, kunne han af angst have skudt. Jeg vendte mig rolig om og vinkede i sænkningen efter en østrigsk sanitetsmand. Denne beroligede sin kammerat, men denne ville ikke lade mig røre ved sig.

På tredjedagens eftermiddag, det var den 13. juni, stod vi bag små Panje-huse i Kurdwanowka og var i timevis bange for livet. Det russiske artilleri havde rigeligt med ammunition og skød i timevis med deres tungeste skyts. Foran mine øjne udspilledes frygtelige billeder. Jeg oplevede nerveknusende øjeblikke. Jeg havde netop forladt kirken, da en russisk granat slog ned i taget, og fik bjælker til at falde ned over vore sårede. Som ved et mirakel blev ingen herunder ramt. Jeg trykkede mig tæt ind til en husmur, da der kom nye granater. På mit sted havde hurtigt også samlet sig børn og bagage. Det var en tæt mur af mennesker. Det kunne ikke i længden gå godt. En russisk granat slog ned i bagagen. Koner råbte, børn skreg, splinter, jord, sten gjorde luften uigennemsigtig. Som støvet lagde sig, var koner og børn løbet derfra og var nu jamrende på markerne. En pragtfuld hest i min nærhed havde fået ødelagt et forben. Dyret lå på siden og drak det varme blod, der kom fra dens sår. Med min revolver gav jeg den nådeskuddet. Pludseligt var der lyd af løbende heste. Bagud galoperende heste. Vores regimentsstab traf sig tilbage. En sygehjælper blev ved de sårede i kirken. For os andre begyndte tilbagetrækningen.

Russerne var brudt igennem mod nord ved østrigerne. Alt syntes tabt. Imidlertid trængte russerne sjovt nok ikke efter. Kompagnierne, som formodedes tabte, dukkede ved midnat efter hinanden op i den næste landsby. Jeg havde netop dødtræt lagt mig 2 minutter på halmen. da det igen hed: »Fremad, så godt det går, uden støj!« Klargøring midt i den mørke nat og frem mod fjenden. Ingen sagde et ord. Også hestene gik lydløs. Efter en time hed det endeligt: »Holdt, grav jer ned!« I mellemtiden var den 14. juni brudt frem; solen fandt os alle i huller i jorden i en kornmark. Dagen forløb rolig.

Den 15. juni begyndte det russiske artilleri at finde os. Det var en forfærdende trommeild. Østrigerne til venstre for os begyndte at trække sig tilbage. Der var meldinger om kosakker. Østrigerens tilbagetrækning betød en åben flanke. Hvad vi havde frygtet, blev til virkelighed. I de tilbagegående østrigere faldt den ene granat efter den anden. Så dukkede kosakkerne op. Fra vores hul kunne major og jeg overskue hele »teateret« med det blotte øje. Efter at kosakkerne havde overhalet østrigerne, vendte de sig mod os, og kom i fuld karriere gennem sænkningen i ryggen på jægerne, direkte frem mod os. Det kom til et kort skyderi. Kosakkerne vendte om i det omfang, de ikke var faldet. Imidlertid var hele vores bataljon allerede på vej tilbage, og så måtte også vi følge. Det var anden gang under tilbagetrækningen, hvor jeg måtte løbe så tungen næsten hang ud af halsen. Der blev taget mange fanger, særligt jægere.

Russerne fulgte heller ikke denne gang efter, og næste morgen fulgte modangrebet, der kom til at koste os meget blod. Af officerer faldt Lt. Mayer, Oblt. Coqui, L. Jochem, Lt. Nebel, Lt. Krauthausen, Lt. Döhler og også andre. Russerne havde igen udløst en to timers trommeild. Denne gang var der imidlertid ingen østrigere til stede, og vore MG gjorde rent arbejde som de fordrukne russiske kolonner nærmede sig. Vores bataljon kom så endeligt i reserve, men nej, ikke i en landsby, men på en kartoffelmark, hvor kartoflerne endnu ikke var modne. Ingen brønd, ingen vand, ingen skyggende træer, ingen halm! Efter to dage kom tordenvejret og dagsregn. Vi lå 12 dage til »rekreation« i telte uden at kunne vaske os.

Begravet

Nikolaus Christophersen, Dollerup/Flensburg, Landsturmmann 1. Kompanie

Den 21. juni 1916 blev der fra morgenstunden lagt kraftig artilleriild over vore stillinger. Stillingen var en smule fremskudt i en sænkning, og var totalt indset af russerne fra en lænkeballon. På grund af talrige fuldtræffere i vores grav, havde vi også temmelig store tab. Herunder slog en 21-centimeter granat ned i gravens bagvæg i min umiddelbare nærhed. Efter at min kammerat Jakob Tramm og jeg var kommet os over chokket, så jeg at to andre kammerater delvis og en fuldstændig var blevet begravet.

For os begge betød det sig nu om at handle hurtig. Trods de over os susende fladbanegranater, og de hele tiden eksploderende granater, gik vi med det samme i gang med at befri de begravede. På trods af, at vi kun rådede over små spader, kunne vi efter en tid befri alle tre, og havde den glæde, at ingen af dem var kommet alvorlig til skade. Efter kort tid var de kommet sig så meget, at de om eftermiddagen kunne deltage i forsvaret af det om eftermiddagen følgende russiske angreb. Om aftenen måtte dog den kammerat, som havde været fuldstændig begravet, melde sig syg. Navne på de begravede er mig ubekendt, da kampene i foregående dage havde sammenblandet alle. Kompagnierne var opkaldt efter deres førere. I vores afsnit hed kompagniet Behrend. Endnu et par dage måtte vi

fortsat holde ud, indtil vi blev afløst i stillingen. Vi kom så tilbage til Madzelowka. Her fortalte vores underofficer os, at vi var blevet indstillet til Jernkorset. Vi hørte imidlertid ikke mere til det, da vi den 10. august faldt i fangenskab.

Sommer 1916

A. Riegger, Schlatt, 1. Kompanie

På det tidspunkt, hvor den russiske hærfører Brussilow slap sine masser løs mod den tysk-østrigske front, var vi i Infanteri-Ersatz-Truppe Warshawa (lejr Jablonna) færdig med vores uddannelse. Vi havde bestået vores afsluttende inspektion af den kommanderende general, og brændte efter at blive indsat ved fronten. I lejren var luften tæt, som vi plejede at sige; det var ikke længere til at holde ud for os. Vore ønsker skulle snart blive opfyldt.

Den 19. juni 1916 blev vi indladet og kom over Krakau, Jaroslau, Przemyszl, Lemberg den 22. juni til Podhajce i Galicien. Vi kammerater fra Jablonna havde svoret os trofasthed; ingen ville lade sig skille fra hinanden. Vi blev også alle lykkeligt tildelt 1. Kompanie Res.Inf.Regt. 223. Mine kammerater i 1. Korporalskab var Schmidt, Wessenberg, Augustein, Danzeisen, Schuhmacher. Fører var Utffz. Rottelmann. Yderligere kammerater var Eisele (Freiburg), Dieterle (Gernsbach), Münding (Mannheim) og min næste landsmand Schuler fra Killer i Hohenzollern. Den 24. juni blev vi alarmeret; ammunition blev uddelt, og så gik det frem til fronten. Gennem sænkninger, mudrede stier, nedtrampede marker gik det tværs gennem terrænet, hvor for få dage siden havde raset et forbitret slag. Her var vores regiment blevet stærkt reduceret. Vi var nu sat til igen at lukke hullerne. Ved det stærke hede de sidste dage bød de enkelte endnu omkring liggende, ikke begravede døde, et sørgelig syn. Luften var forpestet, da ligene delvis allerede var forrådnet. De lå med deres sorte ophævede ansigter, og vi nybegynder gjorde vore tanker. I mellemtiden var vi nået vores mål. Vi afløste under fjendens granatild vore kammerater, som allerede i flere dage havde holdt det ud. Jeg vil gerne udvælge et par af de oplevelser, jeg nu begyndte på, som symboler, der skiller sig ud som kraftige sorte punkter i mit frontliv.

Vi var i disse uger en flyvende enhed. Efter at vi endnu engang havde forhindret et russisk gennembrudsforsøg, blev vi med lastbiler transporteret over Brzezany til et andet frontafsnit, hvor der ligeledes var »tyk luft«. 223'erne havde ingen grund til latter. Først skulle der skanses i en skov. Fra 12. juni var der højeste alarmberedskab. Fronten var tilsyneladende igen i bevægelse. En forfærdelig artilleriild lå over vores afsnit. De nedslående granater og shrapnel skabte i skoven en utrolig støj. Træer, grene og buske fløj omkring og truede med at slå os ihjel. Dieterle og Augenstein var tæt på mig. På grund af beskydningen kunne vi ikke nå vores oppakning, omkring 50 meter bag os i en træhytte. Dieterle tilbød nu alligevel at hente oppakningen, og lod sig ikke holde tilbage. Et spring fra graven og snart var han tilbage med oppakningerne. Han havde herved sat sit liv på spil. Et fast håndtryk var takken for hans indsats for kammeratskabet. Nu stod han ved siden af mig i graven. 2 meter bag mig, i en anden travers, stod Augenstein. Han kom fra Baden, og vi beundrede ham for hans altid sjælero i alle situationer. Han lænede sig op ad bagvæggen i graven, som et sprængstykke fløj forbi mit ansigt og slog ind i et træ bag mig. Et brag og så i nogle øjeblikke fuldstændig stilhed. Jeg havde fornemmelsen af at have fået et kraftigt slag bagfra, og forsøgte at bevæge mine lemmer. Det kunne jeg. Ingen smerter, ingen begrænsninger. Det var klart, at det jeg havde mærket, var lufttrykket. Hurtig frem til Dieterle! Også han havde den samme følelse. Også han var uskadt. Straks kikkede vi efter Augenstein. Han lå udstrakt på jorden. »Han er færdig«, var min første tanke. Men han bevægede sig og forsøgte at rejse sig op. Vi hjalp ham op, han kunne stå. Var det muligt? Som ved et mirakel var også han uskadt. Den jordvæg, han havde stået op ad, havde nu 22 huller efter shrapnelkugler – ved denne lejlighed vil jeg også mindes vores korporalskabsfører: Utffz. Rottelmann, med hans dialekt som hamburger, hans rolige overlegenhed og altid handlekraft i enhver situation, havde han vundet vores tillid. Under hans kommando kunne vi være rolige, for vi vidste, at hans bestemmelser altid var de rigtige.

Den 12. juli lå vi i alarmkvarter ved en skråning ved Grabek. Landsbyen lå i en dal. Vi havde slået telte op og nød et velfortjente hvil. Her fik Lt. Rathjen næste dag til opgave en gang imellem at foretage vigtig opklaring mod fjenden med natlig patrulje. Lt. Rathjen var familiefar - Lt. John, en pligtbevist uforfærdet officer, tilbød frivilling at overtage patruljen i stedet for kammeraten. Ved daggry kom patruljen tilbage med deres døde fører. Lt. John var død med et skud i hjertet. Vi begravede vores uforglemmelige foresatte ved Grabek med militær ære. Herunder sang en sanggruppe, herunder også jeg, salmen »Herre, min sjæl«.

1. august 1916. Efter at vi allerede dagen før havde arbejdet på at tage en bakke i besiddelse, angreb vi kl. 0400 på ny. Angrebet var godt forberedt. Lt. Meyer, en enøjet krigsveteran, overtog føringen. Med trukket sabel gik han foran. »Efter mig, kammerater!«, kommanderede han og ustoppeligt gik det fremad. Efter nogle få spring

forstummede den fjendtlige ild, og snart havde vi kastet russerne ud af hans sejt forsvarede stilling. Det drejede sig nu om at fastholde det opnåede. Hele dagen og den følgende nat blev der arbejdet. Russerne havde igen sat sig fast og begyndte at beskyde vores nye stilling. Vi sad og lå i vores ikke helt en meter dybe grev. Min kammerat Danzeisen, der lå ved siden af mig, og ikke normalt hang med hovedet, men tværtimod altid var parat til at opmuntre og opildne kammeraterne, gjorde et eftertænksomt og sørgende indtryk. På mit spørgsmål, hvorfor han på én gang var så sørgmodig, svarede han: »Jeg har netop i tankerne været derhjemme; jeg ville kun endnu engang se min kone og børn!« Tilsyneladende havde han, som vi alle, tanken »fra denne heksekedel kommer vi ikke mere levende«. Næppe havde Danzeisen talt – tatch – et nedslag, og vi var alle levende begravet. Efter den første ophidselse kom kammerat Dieterle og jeg igen ud i dagslyset. Graven var over et stykke fuldstændig jævnet med jorden. »En tung« havde gjort et godt arbejde. Danzeisen var ikke at se. Vi frygtede det værste og begyndte at grave, da vi troede at han lå dækket af jorden. Endeligt kunne vi befri ham. Han lå der, død, ramt af granaten. Med tankerne på de kære derhjemme var han død på ærens mark, formentlig vidende, at han aldrig mere skulle gense kone og børn derhjemme.

Den 3. august blev vi med lastbil bragt til et andet frontafsnit. Vi fik to dages velfortjent hvil. Så gik det igen tilbage til kedlen. I området ved Monasterzyska var der heftige kampe. Østrigske enheder var faldet tilbage og 223 blev indsat og måtte igen klinke skårene. »Klar til kamp!« hed det, og frem mod fjenden. Og dem, der var løbet væk? De havde det ikke let. »Omkring, fremmad march!« hed det for dem, også selvom de var uden våben. De måtte med mod fjenden. Kampen her mod en talmæssig overlegen fjende varede i et par dage. Ved os kunne vi mærke manglen på ammunition; vi måtte spare. Den 10. august lå vi på en skovklædt skråning og havde her god udsigt over det tilstødende åbne terræn. På én gang vrimlede det med sorte skikkelser, der alle bevægede sig frem mod vore stillinger. Det fjendtlige artilleri begyndte at skyde. Vi havde netop denne dag modtaget to patronbandoler og lommerne var fulde. Stående begyndte vi at nedskyde de i masse fremrykkende russere. Vi kunne med det blotte øje se virkningen af vores ild, og havde vores spøg hermed. Det første angreb blev afvist, men snart efter kom der et nyt. Vi skød så hurtigt, som vi kunne, og snart måtte vi konstatere, at også vores rigelige ammunition begyndte at slippe op. Vi måtte vige. I dette øjeblik, hvor alle ville falde tilbage, styrtede vores delingsfører frem, en løjtnant, vis navn jeg desværre har glemt, da han kun en kort periode var hos os, og råbte: »Hvad har I tænkt jer, folkens! Stillingen skal holdes unde alle omstændigheder!« Som elektrificeret vendte alle sig igen om og viste fjenden deres ansigter. Vi skød igen som rasende, og efter en kort, morderisk ild, fald russerne endnu engang tilbage. Vi indrettede herefter en ny stilling et stykke længere til højre i en lille skov. Sammen med fire kammerater indtog jeg en kort skyttegrav. De øvrige kammerater gik i dækning bag træer og buske. Vi var klar til det næste angreb. Pludseligt kl. 2000 dukkede brune skikkelser op bag træer og buske og kom hele tiden nærmere. Vi lod dem komme ind på 50 eller 40 meter, så startede vores forsvarsild. Hver eneste blev taget i sigte. Hver skud ramte, for ammunitionen var igen sparsom. Men fjenden lod sig ikke standse. Pludseligt mærkede jeg at vores ild blev mindre. Som jeg kikkede mig omkring til højre og venstre, måtte jeg konstatere, at vi fem mand alene var tilbage. Alene, omkring 30 meter fra fjenden, der nu rettede hele sin ild mod os. Mine kammerater havde i kampens hede endnu ikke indset vores vanskelige situation. Med et kort blik blev vi enige, og med et spring ud af graven og ind mellem træer og buskads, der skjulte os for fjenden. Her kom vi fra hinanden. Hver for sig søgte vi tilbage for at finde kompagniet. Om mine kammerater lykkeligt kom igennem, ved jeg ikke; jeg så ingen igen.

Jeg nåede snart alene et åbent stykke. I det fjerne så jeg russisk kavaleri svinge ind, formentlig for at afskærer vores tilbagetrækning. Bag mig kom det russiske infanteri, og kuglerne fløj mig hele tiden om ørene. Så fik jeg et hårdt slag bagfra mod højre arm. Hånden blev slap. Jeg kikkede hurtigt tilbage, da jeg troede, at en eller anden havde slået mig på albuen. Det gik nogle sæt gennem mine fingre, men der var ingen bag mig ud over fjenden. En kildrende snurren i min højre underarm og den blodige hånd bragte mig tilbage til virkeligheden: jeg var blevet ramt. Men jeg måtte videre. Netop nu skulle man ikke falde i hænderne på russerne! Tilfældig stødte jeg ind i kammerat Wiesel, som tog oppakningen af mig og forbandt mit sår. Det var efterhånden blevet mørkt; fjenden vovede sig ikke længere frem. Vi stødte kort efter på kompagniet, der igen var gået i stilling ved et vejkryds. Efter anlæggelsen af en regulær nødforbinding, gik jeg sammen med en østrigere og den ligeledes sårede Gefreiter Schmidt i den mørke nat tilbage til hovedforbindepladsen. Min krigsdeltagelse ved Res.Inf.Regt. 223 var afsluttet.

Eftersøgning af sårede foran fronten

Heinrich Brescher, Hochstadt, Gefreiter og krankenträger ved 7. Kompanie

I slutningen af juni 1916 lå vi i stilling ved Madzelowka. Da russerne ikke havde angrebet i et par dage, blev to krankenträger i hvert kompagni afløst og nogle dage sendt til forbindepladsen. Også jeg var blandt de afløste. På vejen til forbindepladsen mødte vi kammerat Hilt, der ville frem for at hente en kammerat fra kompagniet, der

nu i to dage skulle ligge såret foran stillingen. Jeg sluttede mig til hans forehavende, og under hans føring gik det løs.

Vi gik og gik og der kom ingen stilling. Vi burde for længst være fremme, for så lang en strækning havde jeg aldrig tilbagelagt fra de bageste områder. Hilt beroligede imidlertid mine betænkeligheder og viste i den retning, graven måtte ligge. Altså gik det videre, kom gennem en kornmark og så også før det blev mørkt, en grav. Vi troede, at vi havde nået målet, men stod efter yderligere omkring 20 meter fremme ved en tom grav. »De er nok ved at hente mad«, mente jeg; »lad os gå lidt videre mod venstre«. Næppe sagt så vi et skud slå ned i jorden imellem os. Jeg smed mig straks på maven, og Albert sprang hen over mig tilbage i kornmarken. Foran var der noget der bevægede sig. Jeg rejste mig op og råbte Albert frem. Det blev hurtigt klart, at den største forsigtighed var nødvendig, for ikke at blive taget til fange af en russisk patrulje. Imidlertid måtte jeg også tage mig i akt for vore egne poster. Tilsyneladende var vi kommet igennem et hul i vores stillinger og befandt os nu i ingenmandsland.

En ubehagelig situation! Forsigtig trak vi os tilbage. Kort efter nåede vi en post fra 11. Kompanie, der allerede havde meldt, at russerne var i mellemterrænet. Vi gav os tilkende som tyskere, blev herefter ført til kompagnifø-reren, Lt. Glomb, og berettede overfor denne om vores forehavende, og hvad vi havde set. Her fik vi at vide, at den tomme og kun af en russisk post besatte grav, dagen før var blevet rømmet af os. Efterfølgende måtte vi også til afsnitskommandøren, Major Tomas, hvor vi ligeledes måtte fortælle om vore oplevelser.

På ny begav vi os så på eftersøgning af den sårede og fandt kammeraten, der havde et skudsår i låret. Vi kunne lykkeligt bringe ham tilbage. Vi havde dermed denne dag reddet en såret, og havde kunnet afgive en vigtig patrul-jemelding. Sådan præstation, som man ikke yderligere omtalte, var naturlig for en 223'er.

Ved Kurbwanowka 1916

E. Ebeling, Alsfeld, Leutnant i II. Bataillon

Det var foran Kurbwanowka en eftermiddag. Jeg lå i dækning i en lille grav sammen med Major Thomas, Hptm. Kutzen og oppasser Brandner. Pludseligt sprang major Thomas ophidset op. Han havde set, at 5. Kompanie under Oblt Meyer rykkede frem mod en helt forkert front. Impulsiv som majoren nu engang var, gik han trods indvendinger fra Hptm Kutzen, ud af graven og løb gennem den russiske ild frem mod kompagniet, fik den rettet ind mod den rigtige front og kom så roligt gående tilbage. Det var intet sket ham, og fornøjet mente han: »Ingen har gjort mig noget«.

Sådanne oplevelser kan man ofte fortælle om Major Thomas, og endnu i dag tænker på med glæde. I vinteren 1915 lå II. Bataillons stab, hvor jeg på tidspunktet var telefonist, i skolen i Bohatkowce. En dag sagde Major Thomas til sin kok Dinges: »Hvad er der at spise i aften?« »Pommes frites, Hr. Major« svarede denne. »Åh, De med deres evindelige pommes frites. Jeg vil have rødbeder«. Der lå dyb sne, så gode råd var dyre. Hvordan han gjorde det, ved jeg ikke mere, men den næste dag havde majoren sine ønskede rødbeder på bordet. Jeg husker også med glæde en oplevelse fra vest i 1917. Det var i august under de hårde kampe ved Verdun. Vi lå ved »den døde mand«. Jeg havde vagt i graven. Franskmanden var tæt på. Mine kammerater blev såret en efter en. Til sidst stod jeg der helt alene, indtil en ordonnans pludseligt kom løbende og gav mig ordre til at rømme »den døde mand«. Jeg gik herpå alene tilbage, fik et mindre sår i hovedet af en geværgranat, og tog undervejs også vores Lt. Keymel og en soldat fra Regiment 25 med tilbage. Vi tre løb gennem et haglvejr af granater tilbage til den gasbelage dal. Som jeg nu ankom til lejren, hvor vores folk allerede var samlet, fik jeg af vores major forærende en flaske cognac, da jeg havde været. den sidste tysker på »den døde mand«

Indsats ved Koropiec

H. Seuffert, Neundorf, Leutnant 6. Kompanie

5. juli 1916. Der blev ikke noget af autorejsen. I stedet skulle vi i går aftes afløse Honv-Regiment 100. Imid-lertid blev vi allerede alarmeret om eftermiddagen og sat i march mod syd i retning af Monasterzyska. Området bliver igen meget flot, skovdækkede bakker, vandløb og små floder. På vejene er der stærk trafik: kolonner, biler med tropper, marcherende regimenter, artilleri jager forbi mellem skrigende og hylende koner, der med grene pisker køer og heste. Som det bliver mørkt, passerer vi Monasterzyska. Her er hele gader ødelagt under kampene i 1914. Vi skal længere mod syd. Kraftig kanontorden møder os herfra. Omkring midnat går vii bivuak i en skov syd for Slobodaka Dol.

I dag lå vi der frem til kl. 16, så kom marchordre. I gloende hede sætter vi i værk i kraftigt støv. Vi skal støtte østrigske tropper, der i skovkanten vest for Zawale står i kraftig forsvarskamp. Der er kun nogle få kilometer. Heden er imidlertid så voldsom, at det stiger en til hovedet. Man vakler nærmest fremad. Efter en kort pause ved en bæk kommer vi os imidlertid hurtig. Vi bliver indsat. Min deling går til venstre for en hulvej frem gennem skoven. Til højre skulle 6. Kompagnie være. Hos os kommer der allerede tilbage løbende østrigere i møde og pludseligt i hulvejen en tæt sværm af russere med en officer i spidsen med svingende sabel. Jeg har to grupper med mig. På 15-20 skridts afstand åbner vi ild. Skare af russere bliver liggende i vores ild. Så kom russere også ud af skoven foran. De har imidlertid ingen lyst til angreb og kaster på stor afstand håndgranater, der eksploderer i buskene langt foran os. Imellemtiden melder min gruppefører yderst til venstre: »til venstre ikke længere forbindelse«. Mod højre kunne jeg selv konstaterer at vi var alene i terrænet. Jeg gav derfor ordre til, skydende at falde tilbage. Jeg var ikke nået 10 skridt før, til højre bagved i åbne højskov, kosakker kom ridende. De lå imidlertid snart efter i græsset sammen med deres heste. Uhindret kom jeg så med resten af mine folk tilbage. I Slobodka stødte jeg på en feltvagt fra 6. Kompanie. Kl. 0100 meldte jeg mig ved kompagniet. Den anden deling under Lt. Stansch var det gået skidt; han var under tilbagegang kommet for langt mod nord, og havde her i timevis kæmpet med kosakkerne. Kompagniet havde allerede meldt os savnet.

Kampe langs Koropiec-floden, 5.-31. juli 1916

Dr. K. Hartte, Frankfurt, Leutnant 7. Kompanie

Efter de hårde forsvarskampe og store tab i midten af juni 1916 langs Strypa, sidst ved Kurbwanowka og Mdzelowka, marcherede Regiment 223 den 4. juli uforstyrret gennem et vidunderligt bjerglandskab til Monasterzyska, og om eftermiddagen den 5. juli herfra i stegende hede til Dabrowa-skoven. II. og III. Bataillon stødte her uventet på afsiddet Kosakker, der under tildels hårde kampe, navnlig ved 5. Kompanie under Oblt Meyer, blodigt blev kastet tilbage. Samme aften gik begge bataljoner på ordre tilbage til bakkerne bag Koropiec-åen. Den her angiveligt forberedte stilling bestod hovedsageligt at retningspæle. Overfor Dubienko og Welesniow blev der gravet ned i åbent terræn – fra venstre mod højre: 6. Kompanie (Lt. Mickel), dele af 5. Kompanie (Oblt. Meyer), 7. Kompanie (Lt. Hartte) og fra skovkanten 8. Kompanie (Lt. Alter), 10. og 11. Kompanie (Feldw.Lt. Blomb.

Russerne var på de modsatte bakker fulgt efter og arbejdede sig dag for dag med deres grave nærmere åen i dalen. Til sidst sprængte natlige kommandoer under major Thomas broer og span over Koropiec. Under sprængningen og på post udmærkede sig blandt andre fra 7. Kompanie Lt. Kühmichel, Utffz. Zymowski og Gefr. Seelbach. Endeligt fulgte den 28. juli det i dage ventede kraftige russiske angreb på vores stillinger, indledt af et næsten 12 timers uafbrudt russisk trommeild, primært mod 6, 8, og 10. Kompanie. Det var næsten skræmmende at se hvordan modstanderen fra sine grave i tilsyneladende uophørlige bølger, blev sendte frem mod os. Med spaderne foran ansigtet gik russerne i skridt frem mod vores bakkestilling. De har vel troet, at deres artilleri havde tvunget os væk. Vi lod den komme ind på 200 meters afstand, hvor de så blev modtaget af II. Bataillon med en sådan infanteri- og MG-ild at ganske vist nogle enkelte nåede vores grav, men angrebet afvist i det åbent terræn. Særlig roses må tilfalde et MG fra 8. Kompanie i skovkanten, der flankerende på det nærmeste mejede russerne ned indtil en russisk fuldtræffer satte MG og dens tapre mandskab ud af spillet. Værre så det ud til højre i skoven. Fra Welesniow var russerne i skjul af uoverskuelige bakker, i et overraskende og kraftigt fremstød brudt ind i den tyske stilling, og havde i skoven rullet 8. og 10. Kompanie op. De var endda nået major Thomas og hans bataljons kommandostation, men kun som forventet ved major Thomas, havde de modigt og med held forsvaret sig.

Den uhyggelige stilhed til højre for os blev stadig mere påfaldende. Så dukkede også de første russere op i ryggen på 7. Kompanie. På vores fløj opstod begribelig uro. Jeg sprang op ad graven og fik i første omgang standset linjen. Så drejede det sig om at fastslå, hvad der egentlig var sket i skoven. Med min oppasser Dörr og Gefr Heister fra 7. Kompanie, Feldw.Lt. Wille, Utffz Forbach og 4 mand fra 8. Kompanie trængte jeg ind i højskoven med pistolen skudklar i den hævede hånd. Billedet her var højst ubehagelig; hele skovkanten over flere hundrede meter var næsten fuldstændig rømmet af vore tropper. Døde russere lå i graven både foran og bagved. Hårdt sårede tyskere lå i dækningerne. Russerne trængte fortsat frem. Jeg må her igen rose Feltw.Lt. Wille, som urokkelig besatte det brede skovstykke i midten med et par sammenskrabede folk, fik bragt MG i stilling og åbnede ilden. Vi var i mellemtiden gået frem indtil 11. Kompanie med den fortræffelige, desværre senere faldne kompagnifører, Lt. Glomb. Glomb og jeg øgede vore fløje under kampen i skoven, og lukkede nødtørftig med Feldw.Lt. Bille hullet i den brede front. Jeg kunne melde det skete til major Thomas. Et østrigsk kompagni blev skudt ind. 8. og 10. Kompanie besatte på ny den gamle stilling. Om aftenen var alt igen i orden. »Forterrænet dækket af døde og hårdtsårede russere« (sådan skrev den østrigske hærberetning), »en del af modstanderen taget til fange, resten flygtede tilbage«.

Og nu skete der noget meget mærkværdigt. Søndag den 30. juli gentog russerne på det samme ømme punkt sit rasende angreb på højskoven, og endnu engang lykkedes det at bryde igennem. 11. og 7. Kompanie havde ikke andre muligheder end at gå tilbage på fløjene for at klemme fjenden.

I/223 kom til assistance og blev af Feldw.Lt. Wille og jeg indsat i et modstød, der næsten fuldstændig trængte russerne tilbage til kanten af skoven. Denne gang var fjendens tab i skoven langt større. Den tyske hærberetning meldte om tilfangetagelse af 271 russere. Dette resultat var hovedsageligt major Thomas og hans II. bataljons fortjeneste, sammen med Lt. Glomb og hans 11. Kompanie.

Russerne havde forgæves ofret sine soldater. 48. Res.Div. havde fastholdt sine stillinger, og dermed ydet østfronten en uvurderlig tjeneste. Af 7. Kompanie var ved Koropiec-åen kun én falden (Pitz). 1 var savnet, 13 var såret. August bragte kæmperne langs Zlota Lipa, men også kæmperne langs Strypa og Koropiec, deres velfortjente udmærkelser. Således modtog alene 7. Kompanie 15 Jernkors II og et Jernkors I. Min trofaste våbenbror Feldw.Lt. Wille (8. Kompanie) og den hårdt sårede Lt. Küttner fra MG-kompagniet modtog Jernkorset I eftersendt. »Kampe sydøst for Monasterzyska« kaldtes det i de officielle beretninger. Disse ord dækker over megen heltegerning fra II. og III. Res.Inf.Regt. 223.

Kampe ved Welesniow

Joh. Käß, Offenbach, Offizierstellvertreter 6. Komp

Den 6. juli var II. Bataillon i stilling ved Welesniow på Koropiec-åen. Som delingsfører for 1. Deling 6/223 havde jeg til venstre forbindelse til et ungarsk infanteriregiment. Ildoverfald fra russisk artilleri var dagligdags. Reservekompagniet, der stod klar i en lille skov bag stillingen, led særligt under den russiske beskydning. Tabene var her store. Efter at også 6. Kompanie nogle dage også havde ligget som reserve i denne skov, afløste de 5. Kompanie i forreste linje, så jeg igen på venstre fløj af 48. Res.Div. havde forbindelse til ungarerne. Den 28. juli gik om formiddagen efter et russisk artilleriskud en faldskærm ned over vores stilling og umiddelbart der, hvor vi havde kontakt til ungarerne. Kort efter begyndte på dette sted og mod højre på 6. Kompanies stillinger en russisk trommeild med store kalibre. Hen under aften, som vore grave var sønderskudte og forbindelse ikke længere eksisterede, angreb russerne vores afsnit i så tætte masser,0 som de aldrig tidligere havde gjort. Da vore tab forholdsmæssig var store, troede russerne i hvert fald at vores stillinger ikke længere var modstandsdygtige, så de i alt ro, delvis med skader i hænderne, rykkede frem. Der blev åbnet en kontinuerlig ild med to MG, der i vores afsnit var forblevet brugbare, og af hvilke jeg betjente det ene. Trods store tab trængte russerne frem, og var allerede nået ind på 200 meters afstand. Støttet af østrigsk artilleri lykkedes det os igen at afslå det voldsomme angreb, så russerne igen trak sig tilbage over dalen.

Efter at der igen var faldt ro over steder, fordelte jeg de endnu kampduelige folk over afsnittet. Som det begyndte at blive mørkt, kunne man hos russerne observerer bevægelser, der kunne tyde på et fornyet angreb. Det var nødvendig med største opmærksomhed med så svagt en besat stilling. I mørket blev jeg opmærksom på støj foran stillingen og lod, da jeg regnede med et angreb, stedet lagt under ild, hvorefter en fjendtlig patrulje tog flugten. En russer, der var såret, og som med råb gjorde opmærksom på sig selv, blev hentet ind i graven. Fangen lod forstå, at han var ramt i låret. Jeg forsøgte med det samme at forbinde ham, men kunne ikke længere forhindre, at han døde mellem fingrene på mig. Det gjorde mig frygtelig ked af det, som jeg forstod hans sidste ord: »Madka og Malenko«, da jeg selv i det øjeblik blev erindret om min egen kone og mine egne børn. Men der var krig og desværre ikke til at ændre. Det blev øjeblikkelig givet melding til bataljonskommandøren og skuldersløjferne sendt frem, for herigennem at fastslå, hvilket regiment, der lå overfor os.

Under et senere efterfølgende angreb, brød russerne igennem. Vi måtte rømme vores stilling. På trods af vores seje modstand, hvorunder Lt. Mickel blev alvorligt såret mens han med et gevær skød mod fjenden, kunne vi ikke længere forhindre russernes fremtrængen. Det lykkedes os dog at bremse fjenden så længe, at Lt. Michel kunne bringes i sikkerhed. De hårde kampe, navnlig 6. Kompanie måtte igennem på dette afsnit, blev af afsnitskommandøren fra den østrigske arme, Major Gobbin, fuldt ud værdsat i følgende skrivelse:

> I felten, 31. juli 1916.
>
> Et trefoldigt begejstret »hurra« for heltene i 6. Kompanie, Res.Inf.Regt. 223, hvis uforglemmelige tapre og seje udholdenhed under forsvaret af Dubienko-afsnittet i svære stunder under frygtelig russisk trommeild, vi allerhøjst beundrer som et herligt eksempel på ægte tysk tapperhed. Mange tak for linjerne fra i går, der var så ærefulde og anerkendende af mine batterier. Men fortjenesten disse dage i hidtidige afsnit ligger hos den heltemodige 6. Kompanie og dens tapre fører, Lt. Michel. Længe leve det brave, brave 6. Kompanie, Res.Inf.Regt. 223! På vegne af alle kammerater i søstervåbnet i den faste tillid til fortsat trofast sammenhold.
>
> Sign. Gobbin, Major og afsnitskommandør i den østrigske Armee.

Russisk overfald på feltvagt ved Welesniow 16. juli 1916

Officiel

Lt. Kühmichel 9/223 beretter: kl. 0315 trak jeg natsikringen ind og udstillede dagsikringen. Omkring kl. 0415 gik jeg med Gefr Nack tilbage til 9. Kompanies stillinger. Ved kirken i Welesniow blev vi overfaldet af omkring 20 russere, der under skydning og hurraråb stormede frem mod os. Vi undslap i vestlig retning mod Koropiec-åen. Herfra sendte jeg Gefr. Nack tilbage for at hente hjælp. I mellemtiden gik jeg med enkelte ungarer igen til landsbyen og frem til gaden ved kirken. Russerne havde overfaldet feltvagten i den østlige udkant af landsbyen fra ryggen, og havde forsprængt den med håndgranater. Tre mand var faldet i fangenskab. Utffz Trippe 11/223 samlede øjeblikkelig nogle af de forsprængte og besatte den oprindelige stilling, hvorfra jeg på ordre fra bataljon trak dem tilbage. Spor tydede på, at russerne var kommet fra Punkt 294, var kommet over Koropiec ved møllen, og så ubemærket af de østrigske poster, var kommet ind i ryggen på os.

Madlavning med forhindringer

Ernst Schneider, Neuenkirchen, Musketier 8. Kompanie

Efter den blodige kamp ved Podhajce og Monasterzyska i juni-juli 1916 var III. Bataillon efter en kort tilbagegangstræfning, gået i stilling på de stejle skråninger ved Koropiec-åen. Russerne lå på den anden side den smalle dal på den modsatte bakkeskråning. Der havde nu i nogle dage været dagsregn. I mangel på vandtætte og granatsikre dækninger levede man i starten stadig i skyttehuller. Ingen havde endnu en tør plet på kroppen. Alligevel tog lusene overhånd og gjorde det sig behagelig. Intet under, når man i uger ikke har haft mulighed for tage tøjet af kroppen.

Omkring kl. 10 kom Utffz Riggemann (senere Lt. og kompagnifører for 11. Kompanie) og søgte frivillige til i dalen bagved, hvor om natten feltkøkkenerne holdt, at koge et par gode ærtepølser til gruppen i et af de endnu stående Panse-huse. Kammerat Reiffenrath og jeg meldte os straks med den tanke, at udnytte lejlighed til at få tørret vores tøj. Det var ingen dårlig ide. Der var brænde til overflod, bænke, billeder på væggen, kommoder osv. En godt brændende ild fik hurtigt vandet i kogekedlerne til at koge. De drivvåde tøjstykker blev samtidig hægt på ovnen; så vidt var alt i skønneste orden. Man følgte sig yderst veltilpas. Ikke så sært! Meget pludseligt kom så et eller andet susende … bum, bum, brag! De ene lag granater efter det andet lå midt mellem husene. En støj, som skulle verden gå under. Ren rædsel. En granat slog gennem taget og loftet, to meter væk, midt gennem en barneseng ned i lergulvet i vores opholdsrum. En tung forsager. Hurtig som lynet, splitternøgne som vi var med kun støvler på fødderne, ud af rækkevidde af granater og dødens rædsler. 150 meter mod fjenden var en beskyttende skov. Gudskelov ingen andre mennesker indenfor synsvidde. Hvis nu bare ikke små panje-piger har set os!

Hvorfor havde russerne mon skudt? De havde sikkert set røgen; som røgen forsvandt, standsede også skydningen. Nu hurtigt tilbage! – ilden i komfuret var gået ud; kun vores tøj brændte videre. Oh skræk! Hvad der endnu kunne reddes, blev reddet. I hver eneste skjorte, jakke og buks var der huller på størrelse fra hønseæg til brødposer. Men først nu begyndte vores lidelsesvej. Spot og hån fra gruppe- til kompagnifører; samtlige dyrenavne i en zoologisk have fik vi i løbet af 10 minutter at vide. Med en seddel gik det så tilbage til Kompagni-Feldwebel. Her kom endnu en herlig tale, dog med én fordel: en ny, preussisk uniform måtte udleveres til begge musketerer. Et år senere blev kammerat Reiffenrath foran Verdun på Højde 304 hårdt såret og mistede et ben. Han lever dog gudskelov stadig i dag.

Tilbagetrækning til Zlota Lipa

Dr.Med. Gerhard Madaus, Dresden, Feldhilfsarzt i II. Bataillon

Den 8. august gik det tilbage til Jezierena. Ankomst kl. 23. Biler stod klar. Vi kører afsted ved midnat. Hele natten sidder vi sammen som sardiner. Kl. 20 er vi i Brzezany, hvor vi får serveret en herlig kaffe. Alle former for rygter om gennembrud er i omløb. Alle øjne hviler på vores regiment, men vores folk ser ikke stolte ud; se synes nedtrykte. Vi er ankommet i det uvisse. Sikkert stod der endnu en forbandet storm foran. Vi kørte hele formiddagen og steg ved middagstid ud i Kowalowka uden sanitetsmateriel, uden heste og uden kufferter. Vi marcherede over en bakke; i et nu havde russerne opdaget os og lagde os under ild fra shrapnels. Det var nærmest en spærreild. Kvarter blev indtaget i Wyczolki vest for Monasterzyska.

Den 10. august iværksatte vores bataljon en storm. Jeg vinkede et lev vel til alle mine bekendte og havde følelsen: du ser dem ikke igen. Vi lå i en avlsgård. Kun en forvirret kugle nåede hertil. Vi kunne ikke se russerne. Vi lagde os i græsset under træerne bag hovedbygningen. Musikken var MG-ild, den klingende fløjt af kugler og piskeslagene ved nedslag. De første sårede dukkede hurtigt op. De kom løbende som gennem skærsilden; vildskuddene drev dem frem. Stabslægen meddelte mig snart, at vi igen havde haft store tab. Lt. Stansch, min altid travle ven på fornavn, var faldet. Han var den næstsidste af alle officerer i bataljonen. Den arme Stansch! Hans person vil for altid være forbundet med glade timer ved regimentet. Han var altid glad og underholdende. Han var af erhverv skibskaptajn. Vi ville begge efter krigen ud på store rejser. Hans død gik mig meget nær; jeg var i flere dage ikke til genbrug.

Den 11. august lå vi ved Jzabela 1000 meter bag stillingen i en tæt skov. Stabene ved I. og II. Bataillon lå her samlet og led samlet. Russerne beskød hele tiden skoven og vi måtte næsen hele dagen ligge på maven. Granaterne slog ned tæt på os. Træer, revet op af granat, var endnu en ny udfordring. I de følgende dage gennemførtes der en såkaldt ordnet tilbagetrækning til bag Zlota Lipa. Det var for soldaterne meget anstrengende. Om dagen måtte de grave sig ned og afvente et angreb. Om natten måtte de marchere. Forplejningen lod meget tilbage at ønske

12. august i optagestilling ved Huta-Nowa. Russerne antog korrekt, at vi var på stedet og satte let og tungt artilleri i stilling. Snart begyndte kanonaden. Det første skud var det værste. Den ramte en sovende deling fra 8. Kompanie. 4 døde og 10 sårede kostede den os. Jeg var tilfældig ved 7. Kompanie. Det var mit held. Den lå mest beskyttet. Så lød det over telefonen: »Major Thomas såret«. Der var intet at gøre. Jeg måtte ud af dækning og derhen! Majoren lå ved 5. Kompanie bag en 30 centimeter høj jordvold. Hele kompagniet lå her fladt på jorden og søgte dækning. Folkene lå til dels på hinanden på kryds og tværs. Efter en tid gjorde jeg Major Thomas, der trods et sår i hovedet, var i stand til at løbe, opmærksom på det nytteløse i at forblive på stedet, og tilbød at bringe ham hel tilbage, hvilket også lykkedes.

13. august: stilling langs Zlota Lipa

14. august: Russisk gennembrud til højre og tilbagetrækning til Horozanka

15. august: Reserve i Dryszczow, så til Bolszowce nord for Halicz.

16. august: Slobodka. Frem og tilbage indtil 23. august 1916, hvor vi kom i stilling ved Bystrzyca.. Indkvartering i Ciezow. I dag den 1. januar 1917 ligger vi stadig her, mens vi håber på freden.

Tilbagetrækning mellem Strupa og Narojowka

H. Seiffert, Neundorf. Leutnant 6. Kompanie

10. august. Den 9. august blev vi pludseligt transporteret med lastbil. Igen gik det mod syd over Brzezany, Podhajce til Kowalowka foran Monasterzyska. Ved Wyczolki lå vi i forhøjet kampberedskab. Ved middagstid var vi netop i gang med at dele en funden høne, da det hed: »Kør klar!« Med største hast marcherede vi mod syd. Her lå de østrigske 78. og 100. Inf.Regt i hårde kampe i skoven. Ved avlsgården Wyczolki gjorde vi klar til angreb med vores kompagni i forreste linje. Udfoldet gik det gennem skoven. Forbundsfællerne var allerede på vej bagud to eller tre sammen. Efter omkring 2 kilometer stødte vi på fjenden. Russerne sad i skovkanten syd for vejen Podwyczolki – J.H. Dubowice og beherskede vej og sænkning med MG-ild. Vi kunne ikke finde dækning på skråningen og blev slemt sammenskudt. Der kan ikke længere blive tale om fremrykning; hertil behøvede vi tunge våben. Heller ikke frembringelse af friske enheder gav resultat; det var en nytteløs ofring af mennesker. Da russerne fra øst rykkede ind i vores flanke, måtte også vi gå tilbage. Vore tab var betydelige; min deling alene havde mistet 29 døde og sårede, og så Lt. Stausch var faldet.

11. august. Armeen trækker sig tilbage. Tyske enheder overtager bagtroppen. Vores regiment indtager bagtropsstillinger ved Monasterzyska. Om formiddagen trængte russerne i store skare fremad. Vores artilleri spreder dem imidlertid. Også hos os slår enkelte tunge ned i nærheden. Om natten gik vi tilbage til nye stillinger ved Huta-Nowa.

12. august. Bataljonen ligger i beredskab. Til morgen sovet et par timer. Da der meldes om fremrykkende russere, gør vi klar. Herunder gennemførte bataljonen i åbent terræn en mindre bataljonseksercits, der ikke blev skjult for fjenden. Han dækkede os hurtigt ind med artilleri. Særligt 8. Kompanie havde uheld, og blev spredt for alle vinde. Også major Thomas blev såret i hovedet af en shrapnelkugle. Jeg lå med min deling i en afvandingsgrøft; skydningen gik lige netop hen over os og kostede os ingen tab. Kl. 22 gik det til Zlota Lipa.

13. august. Ankommer kl. 0100 til Markowa. Her står feltkøkkener. Oblt Schnaedter overtager Bataljon Thomas. Jeg overdrages føringen af 2. Kompanie og går i stilling vest for landsbyen. Om dagen er der forholdsvis roligt. Kun vore posteringer har føling med fjenden. Vi har til opgave at fastholde stillingen. Det er de samme

stillinger, vores Armee indtog et år tilbage. Om aftenen kommer nye ordre til tilbagetrækning. 2. Kompanie bliver bagtrop; jeg besætter derfor hele bataljonens afsnit. Vi skal blive her indtil den 14. august om aftenen.

14. august. I løbet af natten falder vores højre nabo (Jäg 20 og Inf.Regt. 18) alligevel tilbage. Jeg har intet andet valg end at følge efter. Kl. 0300 går det løs. I Panowice møder vi ikke længere vores regiment. En østrigsk divisions stab henviser os til Horozanka. Kl. 0900 ankommer vi hertil. Vores køkken må først stille vores sult. Så rykker vi til regiment, som ligger i skoven som reserve. Vi skal om aftenen i stilling. Hptm. Oppermann går med os kompagniførere på rekognoscering. Det ser slemt ud. Grave er endnu ikke færdige, ingen eller kun mangelfulde hindringer, ingen bagudgående forbindelser. Dertil kommer, at russerne allerede er begyndt at sende deres tunge granater mod os. En af dem slår ned tæt på mig og jævner graven med jorden. Til vores glæde hører vi, som vi kommer tilbage, at der ikke bliver nogen afløsning.

Stillingskamp ved Stanislau

I tiden 15. til 22. august 1916 var Res.Inf.Regt. 223 bestemt som hærgruppe reserve og behøvede ikke mere at deltage i de fortsatte kampe. Efter nogle få hviledage, der blev anvendt til opfyldning af regimentet og uddannelse, blev vi med de øvrige regimenter under 48. Res.Div. overført til den østrigske 3. Armee. Den indtog ved Jamnica frem til april 1917 en fast stilling. Russerne havde i mellemtiden fået en ny allieret. Rumænien havde den 27. august erklæret centralmagterne krig, og havde dermed sat os i en væsentligt forringet situation. Til vores held havde også russerne problemer med personelerstatninger, og kunne på fronten i Glaicien kun iværksætte delangreb. Disse ramte specielt Süd-Armee i de første dage af september. Den kunne imidlertid uden problemer afvise alle russiske forsøg. Fire uger efter deres indtræden i verdenskrigen var Rumænien af Mackensen og Flakenhayn slået kraftigt tilbage. Brussilow måtte beslutte sig til fornyede angreb mod v. Linsingen og Süd-Armee, der imidlertid kun førte til et alvorligt nederlag og delvis tab af resultaterne af sommerens kampe.

I december, efter at vores sejrrige fremmarch i Rumænien var fortsat, forsøgte russerne endnu engang deres held mod den 7. østrigske Armee i Karpaterne. Tyske og østrigske enheder ødelagde imidlertid denne hensigt. Den russiske arme var udmattet. De manglende resultater fik Zaren til i sommeren selv at overtage overkommandoen over hæren. På dette tidspunkt begyndte den socialistiske og kommunistiske undergravende virksomhed. Som konsekvens kom det på østfronten ikke til yderligere kamphandlinger af større omfang. Mordet på Rasputin den 30. december 1916, Zarens abdikation i marts 1917 og den efterfølgende russiske revolution ødelagde den russiske hærs slagkraft og disciplin. For forbundsfællerne syntes faren i øst at være overstået. Ganske vist viste stillingskrigen endnu engang sine ubehagelige sider i den hårde vinter, de omfattende oversvømmelser osv., men den militære kamp var derimod generelt begrænset til jagdkommandoernes opklaringer.

I begyndelsen af april fulgte reducering af 48. Res.Div. til tre infanteri regimenter. Res.Inf.Regt. 223 kom i hvil i Podmichale, hvor den blev uddannet i nye krigsformer. Efter to ugers uddannelsestid blev divisionen flyttet nordpå til 2. østrigske Armee. Til indsættelse ved denne Armee kom det ikke. Divisionen forlod krigsskuepladsen i øst. Krigen i øst, i Galicien og i Bukowina var imidlertid ikke slut. I områderne omkring Tarnopol, Jezierna, Buczacz, Kolomea og Stanislau blussede krigen endnu engang op i sommeren 1917. Med den genoplivede kampkraft i den revolutionære russiske hær brød det sidste store russiske angreb frem over en 50 kilometer bred front mellem Zborow og Podhajce mod Bothmers Süd-Armee. Et blodigt slag udviklede sig omkring Brzezany og Koniuchy, hvorunder sidstnævnte gik tabt. Det lykkedes her russerne at bryde igennem over en 3 kilometer front, men på grund af de uhyre store tab, de herunder havde lidt, kunne russerne ikke drage fordel heraf. Den 8. juli blev angrebet forlagt længere mod syd, hvor Kalicz, Kalusz og Ciezow blev involveret i kampene. Russerne stormede bakkerne ved Kozina og Ciezow. Forsvaret måtte vige tilbage mod Wiktorow og Huta i Lommica dalen.

Østrigernes modstand var foruroligende ringe i disse områder. Fronten blev gennembrudt. Som året før måtte tyske tropper hentes i vest for at genoprette situationen. Alligevel gik Halicz og Kalusz tabt. Russerne blev imidlertid standset og få dage senere måtte han allerede igen rømme Kalusz. Den 17. juli begyndte i området ved Zborow en tysk offensiv, der ødelagde alle de russiske resultater fra den foregående tid, og som fandt sit højdepunkt med rømningen af alle de områder, russerne i det foregående år havde erobret i Galicien og i Bukowina. Den 1. august 1917 gjorde forbundstropperne ved Zbrucz holdt på rigsgrænsen. Den russiske hær var brudt sammen.

Glæder og sorger ved telefonfolkene under stillingskampe langs Bystrzyca 1916

Franz Bachmann, Oberursel, Gefreiter 4. Kompanie og telefonafdeling.

En rå decemberdag med skarp vind fra nordøst. Mørket falder allerede tidligt, mildnet af det snetæppe, der var faldet natten i forvejen og den opdukkende fuldmåne. En ensom post står i en tung snefrakke bag kunstigt plantede graner og kikker mod de fjerntliggende fjendtlige stillinger, hvor der de sidste dage igen er forholdsvis roligt. Her og der kan man på enkelte punkter langs fronten se opstigende røg, der af vinden fordrives.

De feltgrå har efter dagens arbejde trukket sig tilbage til deres dækninger, og er i gang med at tilberede deres aftensmad i form af en stor gryde kogte kartofler, som de fornuftigt havde samlet ind fra det omkringliggende terræn inden frosten satte ind. Her og der kunne man hører sang og munter latter fra de underjordiske boliger, hvor man med et glad sind forsøgte at komme sig over afstanden til hjemmet og adskillelsen fra de kære. Det er en temmelig rolig stilling her i øst; de fremskudte feltvagter sørger for, at kammeraterne i kampstillingen med ro kan give sig hen.

Langs med graven bagved går tre mand med kraverne slået op og hænderne begravet i lommerne frem mod den skarpe nordøstenvind. Den ene bær på en sort kuffert som en kræmmer. Han havde medbragt den efter forinden at have været på orlov. Til stor glæde for kammeraterne indeholdt den som ved kræmmeren ikke blyanter, kraveknapper og lignende handelsvare, men en handharmonika, som han forstår at bruge som en mester. De tre tilhører alle telefongruppen, og er på vej for at besøge deres kammerater i den nærliggende station, for sammen med dem at tilbringe en munter aften. Også andre skulle nyde lyden af musik.

Med højt hallo blev de vandrende musikanter budt velkommen af deres kammerater. Disse havde allerede sørget for et godt aftensmåltid. En stor skål dejlige bagte kartoffelpandekager stod på bordet, hertil en kop stærk bønnekaffe som erstatning for øl og vin. Selvom kartoflerne var lavet uden fedt, mel og æg, smagte de næste lige så godt, som den mor laver derhjemme.

Det smagte alle godt; de er enige om, at de senere engang ville lære deres mødre eller koner hvordan man uden fedt og æg laver kartoffelpandekager. Det ville formentlig have fyldt de fleste husmødre med en mild følelse af rædsel. Men maden skulle også glide ned, og så for at undgå dårlig mave, fik alle til sidst en lille snaps. Så gik man over til den muntre del. Valse, Rheinlænder, folkesange og operaer lød i munter rækkefølge på det skønt klingende instrument. Indimellem bliver også sammen sunget i fællesskab. En anden kunne stadig glæder med sine akrobatiske præstationer og sine vellykkede ansigtsudtryk. Aftenen var også fyldt af fortællinger om oplevelserne under mere end to års krig, og af at huske de ting, vi overlevede sammen.

Det er sjældent, at man i krigstid uforstyrret kan have hyggelige stunder. Midt i den skønne sammenkomst lød pludseligt opkald på telefonen. De tre gæster blev kaldt tilbage til deres station. Herfra var en bagud gående forbindelse afbrudt, og måtte øjeblikkeligt retableres. Hurtigt blev musikinstrumentet lagt tilbage i dens kasse. Et håndtryk som tak for det venlige fremmøde, og tilbage i et hurtigere tempo, end da vi kom. Hurtigt fik to samlet det nødvendige materiel sammen, og så hurtigt afsted for at bringe den ødelagte forbindelse i orden. Under løbet overså den ene et krater, dækket af sneen, og lå så på langs. Det var imidlertid ikke så slemt. Han tog det fra den muntre side, og så gik det videre med arbejdet. Endeligt blev stedet fundet, hvor kablet var ødelagt, og på kort tid havde de kolde, stive fingre fjernet forstyrrelsen. Med et kontrolopkald blev det sikret, at forbindelsen igen var i orden, og tilbageturen kunne påbegyndes.

Tilbage i dækningen havde de andre kammerater vedligeholdt ilden, og en rest af den om aftenen modtagne te med rom gav de gennemkolde kroppe igen en smule varme. Endnu en eller to timer på langs på briksen, og så begyndte nattjenesten. Under denne blev den officielle hærberetning altid ventet med spænding. Den blev udsendt til alle stationer, og herfra i uddrag gjort tilgængelig også for de forreste stillinger.

Nytår i Galicien 1916/1917

H. Heyer, Jlmenau, Leutnant 8. Kompanie

Intet menneske kan holde ud i fire lange år uafbrudt at ligge under artilleribombardement. Der måtte være tidspunkter, hvor der stod noget andet på krigsprogrammet. Hertil vil jeg berette om en lystig nytårsfest.

Vi havde overstået Brussilow-offensiven, og var med vores forbundsfæller gået i en sejrrig stilling. Vores regiment havde storsindet fået tildelt Bystrzyca afsnittet til forsvar. Derfor lå jeg med III. Bataillon foran Stanislau i og omkring landsbyen Jamnica. Direkte foran os på bakkerne, der blev kaldt Seianka, lå russerne og kunne se langt ind i vores bagland. Som forsigtige folk havde østrigerne også her gravet en anden, endnu ikke helt færdig stilling.

Staben, hvortil jeg også hørte, var placeret et stykke tilbage i Panje-huse. Men da russerne efter fransk mønster sønderskød det ene hus efter det andet, og da russerne var så letsindige også at beskyde de huse, hvori der var mennesker, kunne tab ikke undgås. Man besluttede derfor at gøre dem mere solide, dvs. man byggede dækninger.

Oberarzt Dr. Langemeyer, vores bataljonslæge, Gravofficer Lt. Fredel og jeg delte en dækning, der var udgravet under et ladetag, og som kom til at være vores bolig frem til marts det følgende år.

Jeg oplevede ikke netop med glæde min anden vinter i Galicien. Julefesten var overstået, og man nærmede sig den så elskede nytårsfest. Bekymringen om, hvor vi skulle opleve festen blev hurtig fjernet med en invitation fra 10. Kompanie, der helt officielt inviterede den samlede stab til fest i forreste stilling. Vores bataljonskommandør beklagede, at han ikke kunne deltage i festen.

Ved mørkefald, for ikke unødigt at ophidse den onde fjende, begav adjudanten, Lt. Krebs, Dr. Langemeyer, Lt. Fredel og jeg i fuld krigsmaling tvært gennem terrænet til stillingen, men ikke uden på forhånd at have indtaget en dosis »anti-tømmermænd-hovedpinemiddel«. Punktlig ankom vi. Også det øvrige indladte selskab var ankommet.

Man skal forestille sig en dækning: 2 meter bred, 4 meter lang, 2 meter høj, fyldt med i nærheden af 20 personer. Ved indgangen stod en lille ovn, hvor oppassere og ordonnanser anstrengte sig for at brygge en grog »vindstyrke 10«, hvilket da også lykkedes efter gentagende smagsprøver. Som underholdning havde en gefreiter, der allerede under vores hvileperiode i Sloboda Zlotga med succes havde optrådt, stillet sig til rådighed.

På kort tid var der i dækningen en vidunderlig luft; man kaldte det »akustik, af hvilke man kunne skære skiver«. Men for en gammel kriger gjorde det ingen forskel; man havde allerede i årevis levet efter devisen: »varm lugt er altid bedre end kold ozon«.

Desværre var ingredienserne til fremstilling af en anstændig grog alt for hurtigt sluppet op, og siden det var tidlig morgen, blev der stillet forslag at opsøge 11. Kompanie, dvs. den vidt berømte Lt. Glomb.

Da 11. Kompanie lå i landsbyen, havde Glomb indrettet sig i nogle huse, og disse efter vores opfattelse »feudale kvarterer« blev nu overfaldet som af en græshoppesværm. På vejen derhen skete følgende episode:

Da det var for kedeligt at løbe gennem graven, gik det igen over dækningen. Det var buldrende mørkt, og der måtte ikke vises lys; russerne var allerede på grund af larmen blevet opmærksomme og strøg terrænet over med MG-ild.

Lt. Wehner, der ubemærket var kommet forud, forsøgte af fjerne bjælker over en vandfyldte grav, så en af os, der jo alle mere eller mindre var i »salig« tilstand, kunne hente sig en lille afkøling. Om nu bjælkerne var frosset fast, eller om den gode Wehner ikke mere var sikker på benene, under alle omstændigheder gled han og bjælken som vi ankom, og faldt så lang (eller så kort) han nu var, ned i vandet underneden. På den måde gjort opmærksom på forhindringen, sprang vi mere eller mindre elegant over graven og fiskede så den uheldige op ad vandet. Drivvåd bragte vi ham til Glombs kvarter, indhyllede ham og flyttede ham med sit tæppe, da han klaprede ganske forfærdelig med tænderne, hen til ovnen kaldet Bokuwina. Hans sager hang i mellemtiden i rækkefølge af »tjenestealder« fra en snor udspændt tværs gennem stuen.

I mellemtiden havde der, som det senere blev fortalt, en lignende episode fundet sted. Den tidligere nævnte Gefreiter var, som »han havde fået nok«, også ilet mod sin wigwam på tværs af terrænet, men havde herunder overset, at der i en stilling som et nødvendigt onde og på grund af de menneskelige behov, var anlagt latriner. I en af disse var han styrtet, kunne sig dog alene bjærge, og styrtede nu, rasende over dette uheld, gennem graven imod sit mål.

Hans kammerater var ikke særlig begejstret over hans tilsynekomst og da slet ikke over hans ophold. Stanken var så kraftig, at man ikke engang kunne forstå, hvad han sagde. Man hev alt hans tøj af, viklede ham ind i et tæppe og lagde ham til udluftning. Hvordan man fik hans tøj, der i mellemtiden var frosset til en rustning, rent igen, ved jeg ikke.

Samme nat var der en tredje episode, der desværre let kunne have fået alvorlige konsekvenser. Vender vi tilbage til Glombs kvarter. Da vi på trods af nytåret stadig var i krigstilstand med russerne, havde Glomb mørklagt så fremragende, at mange en luftvagt ville være misundelig. Først blev man som i en sluse ført gennem et mørklagt forværelse inden man kom ind i det allerhelligste. Vinduerne var lukkede med brædder og yderligere på fjendesiden dækket af tæpper.

Glomb, der ikke ønskede at selskabet skulle vare evig, om det var fordi han var træt eller om han ville redde sin domicil fra den fuldstændige ruin, forsøgte at blive af med os, hvilket dog mislykkedes. Han forsøgte derfor på en anden måde. Upåagtet og stille forsvandt han, hvilket i festen ikke blev bemærket, udløste udenfor en håndgranat og styrtede så ind med råbet: »Alle ud! Russerne retter ildoverfald mod landsbyen!«

Hvis han troet, at alle dermed ville styrte ud af huset, havde han kraftigt forregnet sig. Ikke en eneste tænkte på bare at rejse sig op. Vi tog episoden til kendskab, og da intet yderligere skete, fortsatte vi med dagsordenen. Nu må alt dog få en ende, og hen mod morgen blev festen ophævet.

Staben rykkede samlet, som det sig hører, af ufrivillige omveje i retning af kvarteret, hvorunder Dr. Langemeyer, trods forbuddet hele tiden tændte sin lommelygte. Lt. Krebs slog den derfor ud af hænderne på han. Om det var på grund af træthed, mørket eller vores egen usikkerhed, så blev lommelygten aldrig fundet igen.

Desværre er mange af dem, som delte denne mindeværdige fest i det mørke Galicien ikke mere iblandt os; men dem, der endnu er i live, vil bekræfte, at en nytårsfest i Galicien også kan havde sin gode sider.

Erindringer fra III. Bataillons Jagdkommando 27. januar 1917

Officielle indberetning fra Lt. Eckhardt, 12/223

Kl. 0200 rykkede jagdkommandoet ud og afsøgte området fra nordspidsen af øen ved Pt. 227 til drejet ved Pawelcze. Kl. 0310 gik en patrulje på 8 mand og Gefr. Eger enkeltvis over ved Bystrzyca. Resten af kommandoet besatte den gamle feltvagt-grav og sikrede sig med to dobbeltposter syd for Pawelcze. Efter at Gefr Eger havde fundet den modsatte bred af Bystrzyca fri, rykkede patruljen mod det sydlige hjørne af den hvide klippekant. Overfor Pawelcze-mundingen er terrænet foran Bystrzyca frem til bakkerne 150-200 meter bred og omgivet af jordvolde og bevokset af lave buske. Tæt op ad Bystrzyca er der en enkelt trådgitter og direkte ved bakken løber en tre-rækkers let passerbar tråd hindring. Foran hindringer fører fra nord mod syd en banet sti i sneen. Patruljen fulgte stien mod syd til i nærheden af sydspidsen af den lille ø syd for Pt. 226. På dette sted kunne isen i Bystrzyca endnu ikke bære. I buskene var der tomme posthuller. Intet steds blev fjenden bemærket. Alle poster stod i kampgraven, der generelt løb i den første tredjedel af bakken. Patruljen vendte kl. 0430 tilbage til Pawelcze mundingen. Her forstærkede jeg patruljen med fire mand og gav den til opgave at vende tilbage til den modsatte bred, og forsøge fra øst at nå øen ved Pt. 226. Patruljen gik opdelt tilbage til Scianka og herefter udfoldet frem i retning af den sydlige spids af øen. Resten af jagdkommandoet fulgte patruljens bevægelser på den anden side floden og på en sandbanke i Bystrzyca for ved sammenstød at kunne gribe ind. Gefr Eger fandt med sin patrulje foran på sydspidsen af øen en smal landtange som var omgivet af en omkring 2 meter bred vandgrav. På denne mindre ø stod i halvkreds en forladt russisk feltvagt-stilling (20 mindre skyttehuller til enkeltmand og 5 større til 3-4 skytter). der blev ikke set spor i sneen. Det var ikke muligt at sætte over til hovedøen, da Bystrzyca her ikke var tilfrosset. Broer blev ikke set. Af samme vej returnerede alle patruljer til Pawelcze. Kl. 0615 rykkede jagdkommandoet herfra.
- Divisionskommandøren har udtalt sin anerkendelse til Jagd-kommandoets indsats, og har rost den godt gennemførte opklaring.

III. Bataillons sammenstød med russerne den 26./27. februar 1917

Officiel rapport

Med en styrke på 40 mand gik Jagdkommandoet under kommando af Lt. Eckhardt frem mod syd i skyttelinje med venstre fløj langs Bystrzyca og med flankesikring til venstre. En gruppe var som spids skudt omkring 20 meter. Denne sikring kom på 30-40 meters afstand under ild fra Jäger-graven. Fører for sikringen kastede sine æggehåndgranater. Lt. Echardt befalede øjeblikkeligt for hele jagd-kommandoet »Fremad! March! – front mod Scianka«. Russerne gik i den døde arm og tilbage over Bystrzyca. Fra den anden side floden startede samtidig en kraftig infanteriild, og også MG-idl fra bakken. Lt. Echardt beordrede begge grave afsøgt og de over isen på Bystrzyca flygtende russere beskudt. Lt. Eckhardts kommandoer, de høje hurra råb og den stærke skydning blev hørt af 11. Kompanie, der alarmeredes og sendte en forstærkning frem. Under afsøgningen af gravene, som var resultatløs, fik Lt. Eckardt en alvorlig og smertefuld skud gennem venstre arm. Selvom han var såret, fastslog han, at alle hans folk fra kommandoet var tilstede, spurgte efter sit gevær og beordrede en ordnet afgang, men så brød han sammen på grund af blodtabet. Han blev båret tilbage til 9/221 feltvagt. Lt. Eckardts indsats var, som alle hans folk fortalte, rationel og tapper. Han satte et mønsterværdig eksempel for sine folk.

Kampen foran Verdun

I vest var regimenterne fra 48. Res.Div. (Res.Inf.Regt. 224 var trukket ud af divisionen) stillet overfor en helt anderledes kampmåde, der den årelange stillingskrig her havde bragt med sig. Det drejede sig derfor i første omgang at lette troppernes omstilling. Endnu engang gennemgik regimenterne en tilsvarende uddannet. Den 21. juni 1917 rykkede den ind i kampzonen ved Verdun til venstre for Meuse. Efter de blodige kampe året før lå tyske tropper her i stillingskamp på »den døde mand«, Højde 304 og ligeledes på vest bredden. De tyske tropper var forholdsvis svage, da kampene på Somme havde kostet betragtelige kræfter. Ddet drejede sig i hovedsagen om at sikre sig vigtige terrænpunkter i dette område. Af denne grund besluttede sig den kommanderende general på vestsiden af Meuse, General v. Francois til den 28. juni at angribe vestsiden af Højde 304. Angrebet sikrede ham et indbrud i den franske stilling på 2.000 meters brede og 500 meters dybde. Naturligvis forsøgte franskmændene i tiden 1. – 17. juli at tilbageerobre de tabte områder under koncentrering af uhyrlige mængder af artilleri, hvad imidlertid kun lykkedes delvist.

Res.Inf.Regt. 223 stod under disse kampe til disposition for 10. Res.Div., og havde også herunder vist sin slagkraft på vestfronten. Et fornyet angreb den 31. juli fravristede endnu engang franskmændene et 2.000 meter bred og 700 meter dyb del af fronten. Der manglede imidlertid tilstrækkelige kræfter til at sikre det vundne terræn. Den franske general Guillaumont var fast besluttet på at tilbageerobre det tabte område, og på at kaste tyskerne tilbage over Forges-sænkningen. På højeste befaling skulle de tyske stillinger fastholdes for enhver pris. Seks tyske divisioner forsvarede området, da det første franske artilleriangreb startede den 5. august. 48. Res.Div. var på dette tidspunkt indgrebsdivision for den østlige del af Maasgruppe Vest og lå i hvil. Artilleriangrebet rasede indtil den 20. august, dag for dag forstærket. Gravene blev skudt sønder og sammen; dækninger forsvandt. Broer over Forges blev næsten alle ødelagte, sænkningen omkring vandløbet lagt under gas og hele terrænet forvandlet til et månelandskab. Enhver forbindelsesmulighed med kampdivisionen blev umulig. 6. Res.Div med venstre fløj langs Meuse og med en åben flanke mod øst, havde store tab, ja forblødte her. Franskmændene vovede først et infanteriangreb da de antog, at forsvaret fuldstændigt var knust af artilleriet. 48. Res.Div. ilede til assistance, men allerede under fremrykningen led bataljonerne hårde tab; enhederne blev blandede og kun mindre enheder nåede over Forges, af Res.Inf.Regt. 223 kun dele af II. Bataillon. Selvom franskmændenes rasende angreb blev standset og slået tilbage i modstod, så kom hjælpen fra 48. Res.Div. alligevel for sent. »Den døde mand« [Mort Homme] og Højde 304 blev taget i fransk besiddelse. Den franske fremstød mod Forges-dalen blev standset af den indsatte 30. Inf.Div.

Franskmændene forsøgte i den følgende tid at udvide sit angreb på højre side af Meuse, blandt andet ved Beaumont. Efter de hårde kampdage i Forges-sænkningen, blev 48. Res.Div. efter en kort hvilepause, den 9. september flyttet til Beaumont. Under en tre uger lang stillingskamp måtte regimentet her opfylde de hårde krav, der blev stillet til hver enkelt, der på trods af den såkaldte »hvilestilling« ikke lod de overanstrenget tropper komme til ro. Nogen ændringer i den almindelige situation på vestfronten medførte disse kampe ikke.

Højde 304 fra 28. juni til 1. juli 1917

H. Seiffert, Neundorf, Leutnant og kompagnifører 8/223

28. juni 1917. I går aftes blev vi trukket frem. Jeg ligger med mit kompagni på »Termiten« bakken i en dyb dækning. 10 Res.Div. som ligger i stilling foran os, skal erobre en fransk stilling, der er meget ubehagelig for os. Vores division er indsat som bagsikring. Kl. 1800 begyndte vores artilleri deres virkningsskydning mod de franske stillinger. Allerede efter få øjeblikke er vores udsigt helt til Montfaucon-bakken indhyllet i røg og støv. I dårlig 100 meters højde kredser et infanterifly, der gennem lyssignaler skal tage kontakt til kamplinjen. Langt bagud så man signalstationerne, der skulle formidle skudordre til artilleriet. Angrebet syntes at komme godt fremad. De første grupper af fanger blev allerede ført bagud.

30. juni. I går aftes begynde pludseligt en rasende fransk artilleriild. Overalt steg vore anmodninger om spærreild til himmels. Så svirrede rygterne allerede rundt, at franskmændene havde tilbageerobret sine gamle stillinger. Jorden rystede og bævede stadig under nedslagene af de tunge granater. Så kom en ordonnans. Befaling fra bataljon: »8. Kompanie øjeblikkeligt i modstød til retablering af den gamle tyske 1. linje!« »Hurtig, klargøring, fremad march!« I det begyndende mørke går det frem gennem virvaret af skyttegrave, gennem mudder og vand, gennem granathuller og over sammenskudte stillinger. Inden længe ved ingen, hvor vi i virkeligheden er. Det er blevet roligt, men også fuldstændig mørkt. Som ledet af forsynet, finder jeg KTK. Jeg bliver orienteret. Situationen

fremme er temmelig uklar. Jeg får vejvisere med, og så går det fremad. Sammen med min ordonnans har jeg netop nået gennem pigtrådshindringen i vores tidligere første stilling, da foran os stiger en rødelysraketter op, så en mere og hele tiden flere. Bag os og foran os lyner himmelen op. Og så befinder vi os midt i den brølende kamp. Et krater opsluger os. Det buldrer og brager omkring os; hylende og fløjtende går det hen over vore hoveder. Jernstykker og jordklumper regner ned over os. Natten er blevet lys som dagen, hundreder af lyskugler svæver foran og bag os i den gas og røgstinkende luft, og alligevel er der intet at se. En frygtelig nat! Endeligt gryr morgenen, og jeg kan igen samle mit forsprængte kompagni. Natten havde kostet 8. Kompanie 3 døde og 7 sårede.

II/223 i Operation »Punkt« 4. juli 1917

Officiel beretning

1. Angrebsmål. Indtagelse af gravområde mellem Pkt. 63 og 63a, minekaster-batteri syd Pkt. 63a med ødelæggelse af sidstnævnte, besættelse af forbindelsesgrav mellem Pkt. 63a og den gamle 1. franske linje.
2. Kommandoforhold. Afsnitskommandør i Hindenburg II leder indsættelse af infanteri og lette minekastere i sit afsnit. Kommando over stormtropper har Kommandør II/223, Major Thomas, med fremskudt bataljons kommandostation Hindenburg II.

Den 4. juli 1917 brød Sturmabteilung I og II i den befalede sammensætning frem fra udgangslinje ved Pkt. 63, Sturmabteilung III fra mundingen D2 i den forreste grav.

I den nordlige grav kom de første folk med de første flammekastere godt frem indtil det første blokhus, som blev lagt under flammekaster. Der opstod en meget kraftig eksplosion, efterfølgende kamp på håndgranater med franskmænd i graven bag blokhuset. Anden flammekaster ramte sig selv; i forvirringen fik han meget alvorlige brandsår. Flammerne blev sendt i vejret og bragte forvirring blandt tropperne. Flammekasteren blev ødelagt. Franskmændene havde nu besat alle tilstødende grave. Storm-afdelingerne kom under ild fra forskellige retninger, mens der ved blokhuset var kamp på håndgranater. Sturmabteilung II trængte frem i den sydlige grav, men kom øjeblikkeligt under fjendtlig MG-ild. Yderligere fremstød blev for begge afdelinger meget vanskelig på grund af geværgranater, men primært på grund af fjendtlig MG-ild fra skråt bagud og mod højre flanke. Sturmabteilung III trængte frem mod nord. Graven var meget lav så folkene måtte kravle eller bevæge sig meget sammenbukket. Den havde store tab. Yderligere fremrykning blev gjort meget vanskelig af den fortsatte indsats af et fjendtligt MG.

Under den fortsatte fremtrængen af alle tre stormafdelinger blev de fjendtlige maskingeværer fra flere retninger holdt nede. Sturmabteilung II modtog hele tiden flanke og rygbeskydning af fjendtlige MG.

På trods af at Lt. Rossbach 5/223 og Niggemann 9/223 forsøgte at bringe angrebet videre, lykkedes det ikke at nå længere end 1. blokhus. Da samtidig bragte alle stormafdelinger under heftig infanteri-, MG- og geværgranatild fra fremsendte forstærkninger, var der ikke længere udsigt til et resultat. På dette tidspunkt (kl. 1030) tilgik et signal: »af opfanget telefonsignal fremgår, at der endnu i dag vil følge et modstød. Der befales alarmberedskab«.

Jeg befalede herefter tilbagetrækning af stødtropper og deres støtte. Efter oplysninger fra deltagende officerer og enkelte af mandskabet, var der skønsmæssigt tab på 12-14 døde og 14-16 sårede.

Erfaringer: Stormafdelingerne var til dette formål for ringe uddannet. De må ubetinget til denne type operationer, hvis overhovedet muligt, samles til flere dages øvelser, hvor fører og folk gensidigt lærer hinanden at kende og fjerner enhver tvivl om fremgangsmåde under selve operationen. I virkeligheden havde en af grupperne (Rohr) en kort tid forvildet sig, men kom dog hurtigt tilbage til den rigtige grav.

MG-blokhusene var, trods artilleriets beskydning, stadig fuldstændig intakte. For at en sådan operation skal kunne lykkes, må ødelæggelsen af godt indbyggede fjendtlige MG ubetinget opnås.

Fra udtalelser fra deltagende officerer og enkelte underofficerer fremgår, at de forventer større succes og sådanne operationer, og at de hellere deltager i en sådan, der pludseligt overraskende angriber fjenden. Hvis imidlertid artilleri kan medvirke på den måde, at tropperne før stormen får følelse af at de fjendtlige MG blokhuse og andre konstruktioner er ødelagt, holder jeg personligt en sådan operation med forberedelse af artilleri, for mere lovende.

sign. Thomas

I/223 i kampen den 11. 7. 1917 på Højde 304

Officiel rapport

Efter den kraftige beskydning af Underafsnit Hindenburg I den 10. juli 1917, indtrådte ved mørkefald en mærkbar reducering af den fjendtlige artilleriild. Modstanderen holder om natten hovedsageligt kamp- og adgangsgrave

under ild med shrapnels, der også breder sig ud til Erlenbach-møllen, som afsnittet mellem kl. 2 og 3 blev overfløjet af franske fly.

Omkring kl. 0600 begyndte fjenden igen at beskyde vore grave med granater. Denne beskydning holdt sig indenfor rimelige grænser – fra 0600 til 0700 lå tåge over bakken – blev fra kl. 0900 heftigere og varede uafbrudt til omkring kl. 2200, på tidspunkter mindsket på grund af ildbølger fra vores artilleri. Fjenden anvendte granater af alle kalibre, primært 15 centimeter langgranater, også kaliber 22 og 28 centimeter. En forsager, kaliber 28 centimeter lå ved telefonstation Ia. Ilden blev øget til trommeild i tiden mellem kl. 1300 og 1400 og mellem kl. 1900 og 2000. Så begyndte virkningsskydning fra vores artilleri. Den fjendtlige artilleribeskydning kan, som dagen i forvejen, betegnes som forstyrrelse- og virkningsskydning, som systematisk forhindrede enhver trafik i vores grave og fuldstændig ødelagde vore stillinger.

Af 7 ordonnanser, der fra 1. linje siden kl. 1000 blev sendt afsted, er 5 faldet, og de to sidste kom omkring kl. 2000 frem til Schönemark. Telefonforbindelsen mellem Schönemark og Ia blev i løbet af dagen ødelagt 17 gange. Artilleriforbindelen var ødelagt flere gange. 1., 3. og 4. linje og forbindelsesgrave er for den største del jævnet med jorden. Mellem kl. 1900 og 200 blev med flyobservation næsten alle dækningsindgange i 3. linje fra skråt til venstre for det flankerende batteri, sønderskudt og næste alle dækninger ødelagt.

Efter den sammensatte fjendtlige ild og de indgående meldinger over dens virkning, må der forventes et angreb. Som resultat blev omkring kl. 2200 3. Kompanie fra Beredskab 3 indsat til forstærkning af 1., 2. og 3. linje og anmodet om forstærkning af yderligere to kompagnier. Afsnittet var forvandlet til et kraterlandskab. Folk, der under den vedvarende artilleribeskydning havde lidt i gravenes mudder med anstrengende arbejde og vagttjeneste, og havde lidt de største anstrengelser og afsavn, var fysisk og psykisk udmattet. Bataljonen var natten til 12. juli ikke længere kampduelig. Bataljonens tab den 11. juli var en død officer (Lt. Hahn, fører for 4. Kompanie) og 7 mand; savnet 10 mand, begravet 55 mand, savnet 18 mand

Sign. Oppermann, Hptm. og bataljonsfører

Højde 304 den 11. 7. 1917

H. Seiffert, Neundorf, Leutnant og kompagnifører 8/223

11. juli 1917. Siden i år er helvede løs igen. Specielt siden i morgens kl. 10 raser trommeilden hen over os. Hvert minut kan vi tælle 8 lette og 2 tunge granater, der slår ned i umiddelbar nærhed af vores dækning. Vores eneste indgang var hurtigt halvt ødelagt. Vi skulle den kommende nat afløses af 6. Kompanie, men med trommeilden bliver det ikke til noget. Vi kan imidlertid ikke ret meget længere. I 14 dage har vi ligget under den stadig stigende beskydning. Forplejning og frem for alt drikkevarer kommer kun nødtørftig igennem; halvdelen af transportgrupperne falder som offer for denne ild. Jeg har sendt bataljonen en beretning, hvori jeg tydeligt angiver behovet for afløsning. Nu skulle vi i løbet af natten tilbage til støttepunktet. Kl. 1915 blev min dækning blevet rystet. Den havde hele dage stønnet, knaget og vugget som en båd, men med dens 6 meters klippegrund holdt jeg den for sund. Jeg sad netop på en håndgranatkasse og studerede for uvis hvilken gang en avis fra slutningen af juni. Så pludseligt et slag, lyset går ud, kassen flytter sig, sten faldt ned i hovedet på mig. Jeg var allerede oppe på trappen. Min grav-Feltwebel Leinert, som havde ligget på en briks bag mig, var der også. Da støvet havde lagt sig, kunne jeg i lyset af mine lommelygte sig omfanget af ulykken. Alle støttebjælker var knækket. Havde kalkstenen ikke været så solid, havde det være farvel til hele kompagnistaben.

12. juli. Afløsningen blev som forventet ikke til noget. Ganske vist ankom 6. Kompanie, men måtte indsættes til lukning af hullet i 1. linje. Jeg flyttede til en anden dækning ved min delingsfører Lt. Lahr. Højde 304 er ikke længere til at genkende; som af en kæmpehånd er alt gennemrodet.

13. juli. Natten til den 13. juli blev vi endeligt afløst. Hen på aftenen øgedes beskydningen igen til en hvirvelvind. Omkring kl. 0200 ankom 6/37 for at afløse os. Vi gik tilbage gennem Camard-slugten gennem et uvejsomt kraterlandskab fuld af vandhuller. Bandende snublede vi over trærødder og rester af pigtråd, men lykkeligt ankom vi uskadte til støttepunktet.

14. juli. I dag til morgen blev jeg kaldt til majoren: »Seiffert, De må i aften med kompagniet igen i stilling. 7. Kompanie skal afløses«. Jeg bandede som en tyrker på vejen tilbage til min dækning, lagde mig rasende på min briks med den overbevisning, at der nok skulle komme noget i vejen, og det skete lykkeligvis også. En ordonnans: Hr. løjtnant til majoren!«. Her fik jeg at vide, a der var kommet befaling om afløsning af divisionen. I den kommende nat skulle Inf.Div. 113 afløse. Forkommandoer var ankommet. Om eftermiddagen startede franskmændene en firetimers trommeild. Camard-slugten var et brølende helvede.

Åh ja, afløsning! tænkte jeg. Nu henter franskmanden de sidste kummerlige rester deroppe, og 8. Kompanie gennemfører et lille modstød. Men franskmanden kom ikke. Vores afløsningsbefaling ændrede sig dog derhen, at vi som bagsikrings reserve skulle blive i ruinerne af Malancourt. Indtil kl. 0330 sad vi i de elendige kældre og husruiner. Som ordre til afmarch. Kl. 0530 var vi i Nantillois, våde som druknede mus da vi havde passeret et tordenvejr. Her samledes vi og fik en kop varm kaffe. Kl. 0800 afmarch mod Brieulles, hvorfra vi kl. 12 blev indladet.

Lt. Robrians død den 19. august 1917

Joh. Käss, Offenbach. Offizierstellvertreter 5. Kompanie

Den 17. august 1917 besatte vores regiment reserve-stillingen »Hagen-vest«, da lå en kraftig fjendtlig trommeild over »den døde mand« [Mort Homme] og man måtte forvente et fjendtligt angreb. Den 18. august blev vi i mørke trukket frem i beredskab gennem den stærkt gasbelagte sænkning. Da franskmænd havde gennembrudt vores linje og fortsat trængte frem, blev vi indsat i et modstød. 5. Kompanie rykkede i løbet af formiddagen den 19. august frem gennem en løbegrav, men blev imidlertid observeret fra fjendtlige fly, og af disse med maskingeværer beskød fra en højde af 10-15 meter, så vi havde store tab. Herunder blev også Lt. Rodrian, som lå nogle få meter fra mig, så hårdt såret, at han kort efter døde. Med han døde på ærens mark en dygtig officer og god kammerat, der også var afholdt af sine undergivne. Kort før hans død gav han mig sit billede med signaturen: »Til min kære kammerat Käss til glad erindring om Karl Rodrian, Lt.d.R. 5/223«. I trofast pligtfornemmelse gav han sit unge liv. Dem, der kendte ham, vil for altid huske ham.

Den sidste dag på Den Døde Mand

Oberstlt. a.D. Max Thomas, Heilbronn, Kommandør for II. Bataillon

Den 18. august 1917 lå II. Bataillon i Hagen-Süd stillingen som sikkerhedsbesætning til disposition for 6. Res.Div, fordelt på hele divisionens afsnit. Bataljonsstaben befandt sig i kommandostation »Tanne«. Om aftenen omkring kl. 2200 ko fra 12. Res.Inf.Brig. følgende ordre:

> Stab II/223 med to kompagnier og ½ MG-kompagni er efter ordre fra division til rådighed for Res.Inf.Regt. 20, mens begge de to øvrige kompagnier og ½ MG-Kompagni står til disposition for Res.Inf.Regt. 35 og rykker straks til respektive regimentsafsnit. Kompagnierne må ikke anvendes i forreste linje, men skal indsættes i modstød.
>
> sign. v. Rath

Efter denne befaling blev iværksat forskydninger: 5. Kompanie med 4 MG og 6. Kompanie med 2 MG 08 til Kommandostation 93c (Res.Inf.Regt. 35) og 7. Kompanie og 8. Kompanie med hver 2 MG 08 og bataljonsstab til Kommandostation 91b (Res.Inf.Regt. 20). 5., 6. og 8. Kompanie fik førere fra 12. Res.Inf.Brig. 7. Kompanie blev ført af Utffz. Minde 7/223, der allerede den 17. august havde rekognoscering for denne kommandostation.

Sammentrækningen af kompagnier måtte ske i et stærkt gasbelagt terræn, og var overordentlig vanskelig da hvert kompagni var fordelt over en frontbredde på 12-1300 meter. 5. og 6. Kompanie ankom den 19. august mellem kl. 0415 og 0500 til Kommandostation 93c. Det lykkedes ikke de 5. Kompanie tildelte 4 MG 08 og to underofficerer, 20 mand med MG 08/15 fra 5. Kompanie at nå Kommandostation 93c. Efter at have mistet forbindelsen til 5. Kompanie, nåede de nået Kronprinzen-tunnel (Melding fra Lt. Blümel). Forsøg den 19. august på at trække disse frem til kommandostationen resulterede i, at to grupper fra 5. Kompanie nåede frem. De 4 MG 08 udeblev fortsat, da de undervejs af Regt. 35 havde gået en specialopgave. 7. Kompanie med 2 MG 08 under Lt. Rodrian ankom den 19. august kl. 0600 til Kommandostation 91b. Der manglede en deling under Utffz. Kekule med 1 MG 08/15, der på grund af gas havde mistet forbindelsen. 8. Kompanie fik først ordren til forskydning fra stillingen meget sent, da formidlingen af ordre gennem det gasbelagte område var meget vanskelig. Samlingen af kompagnierne var ligeledes meget vanskelig på grund af gassen. Kun førere fra 12. Res.Inf.Brig., havde rekognosceret vejen, og førte kompagnierne ad en stor omvej via en bro over Forges-åen, så de først nåede frem som det blev lyst. Under den kraftige artilleriild forsøgte kompagnierne at iværksætte, men det lykkedes ikke. 8. Kompanie returnerede til Hagen-stillingen, og nåede først Kommandostation 91b den 20. august omkring kl. 0430. På grund af den voldsomme gas og artilleriild var kompagniet spredt, så kun omkring halvdelen med et enkelt MG 08 under kommando af Lt. Seiffert ankom.

Den 20. august begyndte slaget langs hele fronten. Overalt blev spærreskydninger påkaldt; samtidig startede det franske angreb. Det franske angreb brød meget hurtigt igennem Regt. 20's dybde organiserede stilling. Kl. 0850 foreslog jeg kommandøren for Res.Inf.Regt. 20, Oberst Freiherr v. Lynker, at 7. og 8. Kompanie blev indsat i et modstød. 7. Kompanie fik ordren via ordonnans, mens 8. Kompanie straks blev trukket frem. Forskydningen var meget vanskelig på grund af den fjendtlige afspærringsild. Ordonnansen til 7. Kompanie fandt kun den døde kompagnifører og et stort antal sårede og faldne soldater. Kompagniet selv var trukket længere til højre i retning af 93c.

Som omkring kl. 0830 var det lykkedes 8. Kompanie gennem den voldsomme artilleriild at frem til Regt. 20 kommandostation, opdagede jeg personlig pludseligt en styrke på 80-100 franskmænd blot 100-150 meter fra dækningen. EN tydelig genkendelig fransk officer syntes netop at forberede et sidste stormløb på dækningen. De ankomne dele af 8. Kompanie angreb denne franske styrke, men kom ikke ret langt frem på grund af en alt for kraftig fjendtlig MG-ild fra højre flanke.

I løbet af eftermiddagen blev dækningen og hele det omkring liggende terræn beskudt kraftigt med MG. Desuden modtog franskmændene, der lå på en afstand af 60-80 meter hele tiden forstærkninger, og kunne udvide positionen. Situationen blev meget kritisk, da også den fjendtlige beskydning fra højre stadig blev kraftigere, og med de fortsatte forstærkninger hele tiden kom nærmere. Situationen kunne ikke fortsætte sådan. De kontinuerlige tab havde gjort min lille styrke stadig mindre. I forståelse med Oberst Frhr. v. Lynker befalede jeg et modstød. Til Disposition bestod imidlertid, foruden af Regimentsstab 20, kun 5 underofficerer og 27 mand fra Regimenterne 20, 35 og 223, samt af MG-Scharfschützen-Abt. 52. Af maskingeværer var der et MG 08 fra 2 MGK/223 og 2 MG fra Abt. 52. Af håndgranater var der kun 5 tilbage. Af MG-ammunition var der kun omkring 2000 skud. Med denne lille styrke blev så modstødet iværksat. Lt. Keymel gav på mit direktiv ordren; med en skinger fløjt stormede styrken frem med støtte fra MG'erne. Fremstødet lykkedes; franskmændene blev kastet tilbage til en afstand af 250 meter. Nu blev den flankerende beskydning endnu kraftigere. Med den lille kampstyrke og den ringe mængde ammunition var yderligere angreb udelukket. Vore tab øgedes yderligere.

I overensstemmelse med Oberst Frhr. v. Lynker befalede jeg nu, at den nyvundne stilling skulle holdes. Dette skete omkring kl. 1830. Den lovede forstærkning fra 48. Res.Div. kom til vores store skuffelse ikke frem. De med korte mellemrum opsendte lyssignaler havde ingen virkning, dvs. der kom ingen forstærkninger. Situationen blev hele tiden vanskeligere. Det var umuligt at evakuerer de sårede selvom flere ikke transportegnede sårede lå i Dækning 91b (Regt. 20 kommandostation).

Af Oberst Frhr. v. Lynker fik jeg overdraget ansvaret for afsnittet. Med sin stab gik han omkring kl. 1900 tilbage. Kort efter startede den fjendtlige artilleriild endnu engang; særlig kraftigt blev kommandostationen beskudt. Under denne skydning inspicerede jeg og min adjudant Lt. Severin stillingen og gennemførte de nødvendige ændringer af forsvaret den kommende nat. Der blev hentet ammunition fra granatkratere o.lign. Begge fløje blev kraftigt befæstet. Den fjendtlige MG- og artilleriild standsede overhovedet ikke længere. Den endnu engang lovede forstærkning fra 48. Res.Div. udeblev endnu engang. Derimod så man hele tiden fjendtlige forstærkninger placerer sig omkring Kommandostation 91b. Mine udsendte patruljer til højre og venstre (hver med 2 mand) kunne ikke fastslå kontakter, men kom modsat overalt unde beskydning.

Så begyndte natten. På trods af de fortsatte tab gav jeg ordre til at holde fast. De forhåndenværende officerer (Lt. Seiffert, Keymel, Hättasch, min adjudant Lt. Severing og fører for skarpskytterne Lt. Gund) samlede jeg til et kort møde på kommandostationen, hvor jeg gav befalingen til forsvar af kommandostationen. Omkring kl. 0100, natten til den 21. august startede et overordentlig heftig, vedvarende artilleriild mod kommandostation og omegn. Samtidig blev hele området lagt under gas. Med overbevisningen om, at der ikke længere ville komme forstærkninger, og at den lille skarer i dagslys nytteløst ville blive udslettet eller taget til fange, gav jeg omkring kl. 0200 ordre til 0300 at iværksætte tilbagetrækning til Hagen-stillingen. Mandskabet fra Scharfschützen-Abt, nu uden ammunition, skulle tidligt 0300 gå tilbage, herefter fulgte et tomt MG 08 under Lt. Hättasch, så min bataljonsstab og til sidst Lt. Seiffert, Lt. Keymel med resten af infanteriet (2 underofficerer og 5 mand). Tilbagetrækningen skete i den voldsomste artilleri- og MG-ild og en fortsat gasudlægning. Vi måtte anlægge gasmaskiner. Hertil kom det totale mørke. En meget vanskelig tilbagetrækning! Pludseligt sad vi fast i sumpene langs Forges-åen. Vi kom under beskydning fra Forges. Forges lå til højre foran vores tilbagegangslinje. Vi måtte hjælpe hinanden op af sumpen og forsøgte at finde en bro for at kunne komme over. Franskmændene skød med yderligere gas. Den del af bataljonen, der havde samlet sig ved Kommandostation 93c var på ordre fra Hptm Frhr. von Beidersein trukket tilbage. Vi nåede Hagen-stillingen som det blev lyst. Jeg havde snart lejlighed til at sætte mig telefonisk i forbindelse med 6. Res.Div. Det var en stor overraskelse, at jeg var vendt hel tilbage fra »den døde mand« som den sidste officer, der vendte tilbage derfra

Regimentskommandør RIR 20's vurdering af major Thomas

Til Res.Inf.Regt. 223

Q.U. Velosnes, 22. august 1917

Som fjenden i morgentimerne den 20. august 1917 trængte ind i Afsnit »Niederrhein«, og var under fremrykning mod Forges-åen, havde Major Thomas med fremragende dygtighed og urokkelig tapperhed ledet modstanden med nogle få MG fra en Scharfschützen enhed, resten af sine 7. og 8. Kompanie, samt mandskab fra Regimentsstab Res.Inf.Regt. 20. Som modstanderen var komme så tæt på, at han kunne nå med sine håndgranater, gennemførte han med nogle få folk et modstød, og kastede fjenden 100 meter tilbage. Det var takket være hans beslutsomhed og handlekraft at den i nærkamp, den totalt indsatte regimentsstab RIR 20 indtil kl. 1800 kunne fastholde sit omklamringspunkt (Punkt 91b)

Jeg anser Thomas at være en særlig anerkendelse skyldig, og beder hans foresatte om at gøre hans fremragende holdning og præstationer sig klar.

Sign. Freiherr v. Lynker, Oberst og kommandør for Res.Inf.Regt. 20

6. Res.Div. Afd. IIa Nr. 296
Til Div-Stabskvarter, 48 Res.Div., 23 august 1917
Personligt overrakt med varm anbefaling.
Sign. Dietrich.

På »Den døde Mand«

H. Weiffert, Neundorf, Leutnant og kompagnifører 8/223

19. august 1917. Tegnene på et større slag vokser. Franskmanden har ikke mindre end 22 lænkeballoner oppe, og yderligere en sværm af fly i alle højder. Den forreste stilling ligger allerede i 14 dage under den voldsomste virkningsskydning. I dag var den særlig kraftig. Efterhånden er alle batterier bag os lagt under gas, ligeledes Forges dalen, hvorigennem alle skal, hvis det går løs. Vi skulle egentligt allerede i går nat være gået over; befalingen fra brigaden kom imidlertid så sent, at det allerede var blevet lyst og lænkeballonerne sendt op. En overgang ville havde været ensbetydende med vores ødelæggelse. Vi stod kun 1½ km bag fronten og havde frem overhovedet ingen dækning. I løbet af dagen tog jeg kontakt gennem en underofficerspatrulje med Major Thomas og fik ordre til i den kommende nat at rykke frem til kommandostation »døde mand«.

20. august 1917. Efter midnat rykker vi ud. Foran i sænkningen truer et mælkehvidt hav, gas! Vi forsøger først at slippe igennem med gasmasker. Det kunne formentlig lade sig gøre ad gode veje, men her i det ødelagte kraterlandskab med huller, kratere, rester af skov og pigtrådshindringer var det umulig. Vi styrter. Blodet hamrer som en gal i dine tindinger, øjne løber i vand, du hiver efter luft og kan ikke få nok. Af med masken! Man kan se igen, men gassen! Gudskelov har franskmændene kun skudt med tåregas. Øjne løber i vand og en skræmmende hoste plager, men man kan i det miste se igen og snubler ikke mere. Jeg går forrest. Bag mig kommer kompagniet i enkeltkolonne med delingsfører bag deres delinger. Vi har yderligere taget 5 MG med. Som ved et under finder jeg overgangen over Forges-sumpene selvom man ikke kan se fem meter. Næppe fremme på den anden side begynder en orkan af ild. Med nød når vi »ammunitions-tunnelen«. Først da en lille del af kompagniet er hos mig, tager jeg kontakt til Major Thomas, som foran os ligger i kamp. Jeg fik ordre til, øjeblikkeligt at rykke frem til ham. Gennem artilleriild rykker vi de 200 meter frem til kommandostationen. Hvad der skete langs fronten, vidste ingen. Pludseligt dukkede en skyttekæde op foran os. Franskmænd! »Visir 500! Skytteild!« Linjen forsvandt i jorden. Kun nogle enkelte forsøgte at spring frem, men blev for det meste straks liggende under ilden fra maskingeværer. I mellemtiden var fjenden til venstre for os, dækket af en højderyg, trængt ind i Raben-skoven, og herfra ind i vores venstre flanke. Med håndgranater trænger vi dem tilbage og holder dem fra livet. Over os brummer flyene, dårligt 50 meter oppe; MG-ild suser ned over os. Ikke langt fra os styrter en brændende ned. Flyene havde sat et nærkampbatteri på nakken af os; den skød uhyggeligt præcist ned i graven, især på venstre flanke. Vores lille håndfuld svandt hele tiden mere ind, overalt sad sårede trykket ned i kanten af graven. Ammunitionen var ved at slippe op. Håndgranater var alle brugte. En af mine delinger sad stadig et eller andet sted i terrænet. Den skulle frem. Jeg sprang selv tilbage med kuglerne flyvende om ørene. Jeg fandt den og bragte en del af folkene med tilbage, men det var alt sammen nytteløst. Som det blev aften, var vi, officerer inklusive, kun 12 kampdygtige tilbage. Om natten gav Major Thomas ordren til tilbagetrækning. Jeg dækkede stabens afgang og fulgte med 4 mand efter en halv time. Overgangen over Forbes var rædselsfuld. I sump og vand til livet kæmpede vi os gennem

buske og træer. Gas fik halsen til at snøre sig sammen. Vi var nær sammenbrud, da vi endeligt nåede kommandostationen »Tanne«.

3. Kompanie på »Den døde Mand«

Dr. G.A. Sin,, Maidstadt, Leutnant og Kompagnifører 3/223

Efter en længerevarende artilleriforberedelse forsøgte franskmændene i august 1917 at trænge igennem den tyske front ved Verdun. Vi tilhørte på dette tidspunkt Maas-Gruppe-West som indgrebsdivision. I/223 blev indsat på kreten mellem Forges og Cumièeres. I den ikke udbyggede stilling, som vi rykkede ind i, lå Landsturm-Bataillon »Heilbronn«. Som kompagnifører for 3/223 aftalte jeg med førere for landstormen, at jeg skulle have melding om enhver ændring i forterrænet. Den 20. august mellem kl. 0900 og 1000 var der en mærkbar uro i den omkring 1 meter dybe skyttegrav. Min formodning om, at det franske angreb var iværksat, blev bekræftet. Med dele af 3/223 besatte jeg graven og rykkede med nogle folk og Lt. Diehl frem til højre for at blokerer løbegraven Forges – Cumières mod front og mod højre. Franskmænd var allerede fremme i skovstykket til højre (Rabenwald eller Cumières skoven). Med vink forsøgte de at overtale Lt. Diehl og jeg til at overgive os. Besætningen i skyttegraven på kreten og blokeringen af løbegraven havde succes, og mig bekendt faldt fra I/223 kun sårede i fransk fangenskab. Omkring kl. 10 blev jeg såret af et skud gennem låret og et strejfskud i hovedet. Efter at være hårdt kvæstet i armen på grund af en håndgranat, faldt Lt. Diehl i fangenskab i løbet af eftermiddagen. Om eftermiddagen den 20. august fik I/223 af stillingsdivisionen ordre til at falde tilbage, og det lykkedes uden tab at krydse Forges. Efter at jeg var blevet forbundet afgav jeg fra telefonstation »Elbe« en situationsmelding til stillingsdivisionen, og kunne om eftermiddagen personligt give melding til divisionskommandøren.

Beretning om I/223 kampe på »Den døde Mand«

Officiel melding

For at kunne vurdere bataljonens indsats den 20. august 1917 er en kort beskrivelse af indsats den 18. og 19. august nødvendig.

Den 17. august kl. 23 modtog I/223 befaling til at rykke til et beredskabsrum på østkanten af Forges-skoven på højden ved Hagen-Süd.

Den 18. august kl. 0200 nåede bataljonen den befalede placering. Dagen før en officerspatrulje i Afsnit Braunschweig og Regensburg. Orientering i observationspost Hagen-Süd om terrænet og eventuelle fremrykningsveje. kl. 1500 fulgte telefonisk melding fra bataljonsfører til generalstabsofficeren ved 6. Res.Div. omkring bataljonen. Herunder anmodede bataljonsføreren om tilladelse til at forlægge bataljonen til den anden side Forges.

19. august. Kl. 0600 ankom bataljonen inklusiv MG-Kompagni, minus to geværer, der på ordre fra regiment forblev ved sikkerhedsbesætningen på Hagen-syd stilling. Fremlægningen af bataljonen lykkedes næsen uden blodige tab, hvorimod der var en række gasforgiftede da Forges sænkningen af fjenden kraftigt er lagt under gas. Bataljonsstab tog forbindelse med II/24, og blev sammen med denne stab i sanitetsdækning »Spitzberg«. Via II/24 blev den telefoniske kontakt til Stab 24 oprettet.

Dagen igennem lå bataljonen under kraftig beskydning med alle kalibre. Hen under aften kom yderligere en kraftig udlægning af gas, der vanskeliggjorde observation og forbindelse. På trods af, at kompagnierne lå næsen uden dækning, havde de kun få tab. Om aftenen den 19. august begynde fjenden igen at lægge kraftig gas over området. Til kompagnierne udgik igen ordre til yderste opmærksomhed og fastholdelse af tæt kontakt med besætningen på Cumières-tværstillingen. MGK blev trukket frem, og fik ordre til med tre geværer at gå i stilling med mulighed for en flankering af Cumières-stillingen. Bataljonsfører II/24 rekvirerede to grupper frem til fastholdelse af Cumières-riegel, der blev stillet af 3/223. Fjendens ild mod de forreste stillinger fortsatte med uformindsket kraft. Man kunne også hører spredt infanteri- og MG-ild, så kompagnierne omkring kl. 1400 blev alarmeret, og fik ordre til at udsende opklaringspatruljer og til at fastholde forbindelse med den forreste linje.

20. august kl. 0325 kom signal fra II/24 om, at Regiment 24 stadig holdt stillingen. Alle patruljer i retning af Cumières vendte ikke tilbage. Kl. 0600 kunne der igen høres kraftig infanteriild i retning fra Rabewald; forsøg på at komme i forbindelse hertil, mislykkedes.

Den kraftige fjendtlige beskydning af Regensburg-stillingen og Cumières-skoven fortsatte med uformindsket kraft. Kompagnierne stod klar til modstød. Tåge og røg forhindrede enhver observation. Pludseligt omkring kl. 0800 dukkede fjenden op i stærke bølger foran Regensburg-stillingen, mens han til højre stødte frem over Cumières-skoven. Infanteri- og MG-ild forhindrede yderligere fremtrængen; kompagnierne fik ordre til at fastholde

deres stillinger. Samtidig blev alle i nærheden af bataljonen befindende mandskab: forsprængte, ordonnanser, pionerer, to grupper fra 1. Kompanie under føring af ordonnansofficer Lt. Viehmann indsat til besættelse af Cumières vejen (front mod vest) for at standse fjendens yderligere fremrykning. Artilleriets primære observationspost på Højde 265 blev gennem ordonnanser orienteret om situationen og anmodet om at lægge ild over Cumières skoven. Formodentlig mangel på ammunition forhindrede en større indsættelse; ikke desto mindre afholdt nogle få shrapnels fjenden fra fremrykning over bred front. Alle forsøg på at påkalde artilleriets spærreild med lyskugler slog fejl. Heller ikke infanterifly viste sig.

Omkring Kl. 0900 gik der melding fra bataljon til 6. Res.Div., mens en identisk hver time blev sendt til Station Elbe, hvorfra den også syntes at nå 6. Res.Div. Indehold i melding var, at stillingen blev fastholdt i linjen Regensburg - Cumières vejen. Fra kl. 1100 begyndte venstre fløj af Regensburg-stillingen at smuldre; man så hele tiden flere folk løbe tilbage. Samtidig brød franskmændene med en stærk stødtrop, mens den kastede håndgranater, ind i den bageste linje af Regensburg-stillingen, og frem til Cumières vejen, og fik her fodfæste. På trods af kraftig modstand var stillingen kl. 1430 gennembrudt. Begge stillinger blev rullet op. Herved smuldrede venstre fløj mere og mere. For ikke at blive fanget, da stillingen ikke længere kunne holdes, gik også baljonsstab I/223 tilbage i retning af Forges.

Hptm v. Hertzberg, bataljonsfører II/24 lod sig kl. 1300 endnu engang kort se, og var så efter udsagn fra von Mannsch nået venstre fløj af Regensburg-stillingen. Omkring samme tid som bataljonsstab I/223 ikke længere kunne holde fast, havde han, for at redde, hvad der endnu kunne reddes, givet de i stilling stående MG ordre til at falde tilbage, så kun 1 MG 08 gik tabt. Efter dette gik så også det sidste infanteri kl. 1830 tilbage.

De forsprængte dele af bataljonen samlede sig i løbet af eftermiddagen på venstre fløj af Hagen-Süd stillingen, i alt 50 mand, uden MG-Kompagni. Denne blev sikkerhedsbesætning på Hagen-Süd stillingen frem til den 21. august aften. MGK ankom med 6 geværer omkring kl. 2000 og meldte sig ved bataljonsføreren, der havde fået tildelt venstre underafsnit af Hagen-Süd stillingen fra Meuse til 300 meter vest for vejen Forges-Drillancourt.

21. august. Efter ordre fra Res.Inf.Regt. 223 blev 3 MG med infanteridækning lagt frem mellem Forges og Hagen-Süd stillingen.

Kl. 2000 overtog Lt. Nierth, som var vendt tilbage fra orlov, resten af bataljonen, omkring 100 mand, og førte dem frem til lukning af et hul vest for Forges. Denne rest af bataljonen var underlagt Major Schauermann (I/221). Maskingeværer blev indsat som om formiddagen.

Den 22. august om aftenen fulgte afløsningen af det kombinerede kompagni Nierth med 3/99.

Sign. Frisch, Hptm og kompagnifører.

Beretning om 11. og 12./223 kampe på »Den døde Mand«

Officiel beretning

18. august 1917. Kl. 2300 fik 11. og 12. Kompagnie af bataljonen følgende befaling: »11. og 12. Kompanie under føring af Lt. Güttler rykker ind bag afsnit »Braunschweig« til disposition for Res.Inf.Regt. 24, hvortil de bliver ført af en vejviser fra Res.Inf.Regt. 24. Lt. Güttler melder sig med kommandør Res.Inf.Regt. 24 i Gallwitz-tunnelen og melder, at kompagniet ikke måtte anvendes til supplering eller afløsning, men kun til modstød. Samleplads før afmarch: kirke Givry 2315, hvor lastbil-kolonne vil ankomme«. Omkring midnat transport af begge kompagnier med lastbil fra Sivry til Consenvoye, Herfra fodmarch under føring af Feldw.Lt. Dahlmann (Res.Inf.Regt.24).

19. august. Omkring kl. 0100 passerede begge kompagnier Forges-åen nordøst for landsbyen Forges. Mellem kl. 0100 og 0515 blev kompagnierne af Feldw.Lt. Dahlmann planløst ført rundt i cirkler i det stærkt gasbelagte og under beskydning liggende sænkning omkring Forges-åen uden at finde vejen til Raben-skoven. Lt. Güttler gav derfor Feldw.Lt. Dahlmann ordre til at fører kompagnierne til landsbyen Forges, og her som fører for kompagnierne at hente folk fra Res.Inf.Regt. 24, som præcist havde opklaret vejen. Fremme i landsbyen Forges fortsatte Feldw.Lt. Dahlmann alene for at finde folkene fra 24. Først efter kl. 0600 vendte han tilbage, uden dog at have fundet dem. Da kompagnierne af sårede, gasforgiftede og forsprængte allerede stærkt svækkede, nægtede Lt. Güttler endnu engang at overlade føringen til Feldw.Lt. Dahlmann. Han rykkede med begge kompagnier tilbage til Consenvoye, hvor han til Res.Inf.Regt. 24 gav melding om det passerede og anmodede om en egnet fører. Efter en lægelig undersøgelse blev den største del af mandskabet overført til lazaret eller infirmeri, så 11. Kompanie kun talte 27 og 12. Kompanie kun 23 mand. Omkring kl. 1300 fik begge nedenstående befaling fra 12. Inf.Brig.:

> Kompagnierne er divisionsreserve. De flytter straks gruppevis over på vestsiden af Maas og stiller sig klar i den østlige del af Hagen-stillingen. Ankomst meldes til 12. Inf.Brig. Akser mod Raben-skoven og Gallwitrz-tunnel skal opklares.

Kompagnierne rykkede ud med det samme, og havde kort efter kl. 15 nået den befalede position. Lt. Güttler gav melding til 12. Inf.Brig. Da Lt. Güttler selv var gasforgiftet, overdrages begge kompagnier til Lt. Glomb (11/223). Denne rekognoscerede personligt den befalede akse og sendte via ordonnans melding om stillingsindtagelse og rekognoscering til Res.Inf.Regt. 24 i Gallwitz-tunnelen. Ordonnansen vendte ikke tilbage. Kl. 2200 ankom fra Res.Inf.Regt 24 følgende befaling: »Rester af 11 og 12/223 rykker i nat frem til østkant Raben-skov og underlægges II/24. Bataljonsstab befinder sig i Gallwitz-tunnel. Kompagnierne bliver af vejvisere ført til deres bestemte pladser. Ældste kompagnifører melder sig efter opstilling af kompagnier til Gallwitz-tunnel til modtagelse af befaling«.

20. august. Efter at have forplejet ved deres feltkøkkener, rykkede kompagnierne kl. 0145 fra Hagen-Süd stillingen anført af to musketerer fra Res.Inf.Regt. 24, og passerede kl. 0215 Forges-åen omkring 500 meter vest for Forges. Sænkningen omkring Forges-åen lå endnu engang under kraftig gas så kompagnierne var tvunget til at anlægge gasmasker. Omkring 400 meter før målet brød Lt. Glomb, som allerede dagen før var blevet gasforgiftet, sammen. Han overdrog kommandoen med både skriftlige og mundtlige befalinger til Offz.Stellv. Sprenger (12/223) og af to mand bragt tilbage til Consenvoye. Efter nogle få timer begav Lt. Glomb sig på vej tilbage for igen at overtage kommandoen over kompagniet. Fra folk fra 12. Kompanie på vej tilbage, som han mødte i nærheden af Forges-åen, fik han melding om, at 11. Kompanie ved daggry på ordre fra II/24 var rykket frem, hvorhen vidste folkene ikke. 12. Kompanie var som følge af artilleriild fuldstændig revet fra hinanden. Hverken af folkene fra 11. eller 12. Kompanie er der hidtil (27. august) nogen efterretning om nogen af de to MG 08/15. Hvem, der måtte have overlevet, er nu i fransk fangenskab. Som følge af denne melding begav Lt. Glomb, da fjenden allerede var trængt ind i Raben-skoven, sig tilbage til Hagen-stillingen, og fik af Major Meyer, kommandør i Hagen-Süd stillingen, ordre til med resterne af Res.Inf.Regt. 223 at blive i stillingen som sikkerhedsbesætning. Forplejning skete ved feltkøkkener.

21. august. Detachement Glomb holdt dagen i gennem Hagen-Süd stillingen.

22. august. På ordre fra major Meyer stillede Kompagni Glomb si i sydkant af Forges-åen til foranstaltning for Major Meyer. Om aftenen rykkede Kompanie Glomb på ordre fra major Meyer til Winden lejren i Vilosnes, hvor resterne af de enkelte kompagnier trådte tilbage til egne enheder.

Sign. Kedwig, Hptm og bataljonsfører

Beretning om 96. Reserve-Infanterie-Brigades indsats på »Den døde Mand«

Officiel rapport

Regimentsstab. Af beretningen fremgår, at I/221 den 20. august først ved mørkefald iværksatte modstød fra Hagen-Süd stillingen. Havde I/221, som befalet af division, gået til angreb kl. 0715, altså samtidig med II. og III/221, havde den assisteret II/221 under angrebet, og havde i dagslyset haft lettere ved at skabe forbindelse til II/221. De sandsynligvis af mørket forårsagede mangelfulde forbindelser med I/221 kompagnier, havde indflydelse på angrebets koncentration, der herigennem ikke kunne trænge længere frem.

I/223. At I/223 ikke med held kunne gribe ind i kampen, er begrundet i den vanskelige opgave, den havde fået stillet. I/223 havde til opgave at stille sig klar på skråningen syd for Forges. Befalingen fra 6. Res.Div. om at holde Cumières-riegelen, om nødvendig tilbageerobre, fik fører for I/223 at stille sig klar i linjen 779 – 781 – 782 – 783. Den samtidige opgave, at forhindre et gennembrud gennem Maas dalen mod Regensburg-stillingen, havde krævet en dybere organisering af I/223, for alt efter situation at kunne gennemføre et modstød i sydvest eller sydøst retning. Med den reducerede observations muligheder på grund af tåge og røg, ville en dybdeorganisation nærmere Forges have været at foretrække. Tvunget til tilbagetrækning måtte I/223 gøre forsøget, om kun med resterne, at holde sydkanten af Forges. Den kunne herigennem også lette I/221 angrebet ud af Forges.

II/223. a) II/223 store bredde i Hagen-stillingen gjorde sammentrækningen af bataljonen i det befalede beredskabsrum i Afsnit »Rote Erde« og Niederrhein« yderst vanskelig, og førte allerede for indsættelsen af enhederne til betydelige tab og svækkelse af kampkraften. De dele, der kunne indsættes i modstød eller i forsvar kæmpede med yderste udholdenhed.

b) Den ordre til tilbagetrækning, der blev udsendt af kommandøren for III/222, nåede 5 og 6/223, hvad der formodentlig ikke er tilfældet for 5. og 6/223.

c) Det er ikke korrekt, at resten af kompagnierne samledes bag Hagen-stillingen, heller ikke, at dele af 7. Kompanie allerede den 20. august omkring kl. 0630 skulle have nået Hagen-stillingen.

III/223. a) På grund af II/35 forsinkede ankomst, var 9 og 10/223 natten til 20. august ikke mere i stand til i mørke at passerer Forges-sænkningen, og blev derved frataget muligheden for at gribe hjælpende ind syd for åen. Den 20. august fik de befaling til at blive i Hagen-stillingen.

b) På grund af Regt. 24 svigt i at stille vejvisere, nåede 11. og 12/223 ikke frem til det fastsatte beredskabsrum i afsnit »Braunschweig«. – Natten til 19. august – da fører for halvbataljonen imidlertid måtte indse, at det inden daggry ikke ville være muligt at nå beredskabsrummet i afsnit »Braunschweig«, fik han ikke tilbage til Consevoye, men forblev i sydkanten af Forges eller i Hagen-stillingen.

Sign. Schoenbeck, generalmajor

I stilling ved Beaumont og afsked med regimentet

Franz Bachmann, Oberursel, Gefreiter, signaldeling, I. Bataillon

Den 9. september 1917 rykkede vi for tredje gang ved Verdun fra vores hvilekvarterer i Sassey til indkvartering i Reville. Da denne landsby lå under kraftig fransks artilleriild, gik vi i bivuak i skoven på en skråning ved Reville. Den følgende dag forblev vi på denne bivuakplads. Af os underlagte telefon- og signalfolk måtte jeg den 11. september afgive tre mand til Regimentsstaben. Jeg selv skulle også tilgå denne. Jeg anmodede dog vores afdelingsfører, Vizefeldwebel Boll, om at måtte blive, hvilket jeg fik lov til.

Kl. 2000 rykkede I. Bataillon frem for at afløse III. Bataillon som beredskabsbataljon. Vi telefonfolk og ordonnanser marcherede herunder i spidsen af bataljonen, og kom omkring kl. 0100 frem til den befalede placering. Underbringelses muligheder i dækninger var meget begrænsede; kun med stort besvær fik jeg skaffet plads i trappeskakten til en dækning, hvor søvn i løbet af natten naturligvis var umulig. På grund af den kraftige beskydning havde forskydningen hertil være yderst vanskelig. Desværre havde være MG-Kompagni herunder store tab. Ved en fuldtræffer faldt 2 mand og 3 såret, herunder også min skolekollega Utffz. Weber. Den næste dag var der et trist og vådt vejr. Under afhentningen af mad hver nat var der altid mere eller mindre alvorlige tab. Ingen ønskede at deltage i disse kommandoer, hvortil også jeg flere gange måtte deltage som ældste Gefreiter. Man måtte passe på som en mis, at den enkelte afhenter under beskydning ikke lod madspandene eller proviantsækken ligge - begge havde en dog en betragtelig vægt - og at der dermed kom til at mange forplejning ved fronten.

Som I. Bataillon afløste III. som kampbataljon viste det sig, at der ikke var brug for et større antal telefonister og signalfolk. Da kompagnierne var relativ svage, blev disse overskydende folk tildelt deres kompagnier som infanterister. Jeg selv skulle blive ved bataljonsstaben, men foretrak også at gå til kompagniet, hvor jeg blev tildelt Gruppe Wolf. Utffz. Wolf var søn af en vinhalder i Bingen, og havde indtil kort før været hos mig i gruppen som signalmand, og var på grund af tapperhed for fjenden forfremmet til underofficer. Vi glædede os begge over dette gensyn. To dage senere afløste 4. Kompanie i forreste linje. Vores stilling bestod her kun af granatkratere. Man var begyndt at forbinde disse med hinanden til en fortløbende grav. Der lå en kraftig fjendtlig artilleriild over stillingen næsten uafbrudt - Kalibre af enhver art slog ned omkring os. Trods den heftige beskydning må man undre sig over de relativt få tab.

Da vore batterier den 17. september afgav spærreild, lå forskellige lag for kort. Vi havde herunder ved 4. Kompanie en hårdt og en lettere såret. Den følgende dag lå igen voldsomt fjendtligt artilleri over stillingen. Endnu engang skød, som dagen før, vore 21 centimeter batteri for kort. Tilsyneladende havde de udslidte rør. Herunder havde Gruppe Utffz Krehr store tab på grund af en fuldtræffer. Herunder faldt Utffz Krehr, som først få dage før var udnævnt til underofficer og gennem lang tid havde været ved kompagniet, samt yderligere to mand: Schlegel, der først få dage tidligere var kommet tilbage fra orlov, og Metz, der næste dag skulle være afgået på orlov.

Den samme nat kom vores deling under Vizefeldwebel Spruck på feltvagt. Delingsføreren befalede Utffz. Wolf, med en mand at oprette en observationspost omkring 100 meter fremme. Utffz. Wolf valgte mig, og sammen fik vi frem. I et større granatkrater fandt vi dækning. I mørket kunne vi intet se til franskmændene, men kun fornemme deres kraftige skansning. Vi havde vel en times tid ligget på denne post, da vore 21'er artilleri igen begyndte at skyde. Allerede de første skud landede meget tæt på vores placering; jeg sagde derfor til Wolf: »Så er det med at komme tilbage til skyttekæden!« Her forblev vi indtil vore 21'er afsluttede deres skyderier, og gik så tilbage til vores lyttepost, hvor vi kunne konstatere, at vore krater af vores eget artilleri havde fået en fuldtræffer. Vores held var det, at vi i rette tid havde indset faren og var fortrukket bagud; eller havde også vi ved denne lejlighed fundet døden for fædrelandet. Da om natten nedslagene fra vore 21'er igen landede i umiddelbar, flyttede vi på ny tilbage og behøvede denne gang ikke igen at få frem.

Efter at vores gruppe den 19. september var afløst i skytteskærmen fandt vi en gammel tunneldækning god beskyttelse. Vi lå i kompagnireserve. Hen under aften gik vi som forkommando til et beredskabsområde, hvor gruppen indtil afløsningens ankomst skulle skanse. Utffz. Wolf kunne samme aften tage på orlov, hvorefter jeg overtog kommandoen over hans gruppe. I beredskabsstillingen blev kompagniet trukket frem til skansning og transport af materialer.

Den 22. september blev 1. Kompanie opløst i enkelte kommandoer. Vores 4. Kompanie kom om aften i den længere bagud liggende 1. Kompanie dækning. Sammen med Vizefeldwebel Spruck havde jeg her fundet underbringelse og om aftenen fulgte af min gruppe. Jeg ville imidlertid frivilligt lade mig overbevise om, at kompagniet overalt lå, som vi havde forudset. Fra en dækning, udset til sygehjælpere, fik jeg intet svar på mine tilråb og troede derfor, at de endnu ikke var ankommet. For at de efter ankomst ikke skulle lede længere efter deres dækning, forblev jeg foran denne. Jeg havde ikke stået her ret længe før et lag på seks skud fransk artilleri (kaldt Æselbatteriet) slog ned lige foran mig. Jeg blev drejet rundt af lufttrykket og kastet til jorden. Herunder havde jeg fornemmelsen af, at jeg havde mistet hovedet. Uvilkårligt greb jeg fast for at se, om det stadig sad fast. Det var – gudskelov – tilfældet, men jeg var såret i højre arm og lår af granatsplinter. Pludseligt var der også en sanitetsmand ved mig, der først forbandt min arm, hvorfra blodet sprøjtede. Jeg fik også at vide, at sanitetspersonellet allerede havde været i deres dækning, men tilsyneladende ikke havde hørt min råb. Kun fordi granatsplinter også havde fundet vej til dækningen havde jeg øjeblikkeligt fået hjælp. Foruden jeg blev også en sanitetsmand og endnu en soldat såret, mens den 48 år gamle sanitetsmand Eschersheim - lære fra Frankfurt - som blot to dage tidligere var ankommet fra Tyskland, led døden for sit fædreland. Efter at være nødtørftig forbundet, meldte jeg fra ved min delingsfører. Vi sårede begav os til regimentets forbindeplads. Vejen hertil blev hver nat af franskmændene holdt under kraftigt artilleri, men vi skal lykkeligt igennem. På forbindepladsen blev vi vaccineret for stivkrampe. Med en hestevogn fra sanitetskompagniet blev vi så transporteret til dettes forbindeplads. Her blev vi natten over i en dækning efter at være reglementeret forbundet. Den følgende dag blev vi med sanitetsbiler transportat til 5. Res.Korps samlested for lettere sårede, hvorfra vi kl. 1800 med smalsporet blev transporteret il Montmédy. Som vi ankom hertil omkring kl. 2200, blev vi straks inddelt efter vore sårede sedler. Jeg blev herunder udpeget til transport til Tyskland.

Dermed havde jeg taget afsked med mit regiment, som jeg havde tilhørt siden dens formering. Fra Ersatz-Bataillon Mains fandt jeg ikke vejen tilbage til mine gamle kammerater. Indtil afslutningen var jeg ved to forskellige regimenter ved fronten. Selvom jeg havde forestillet mig ikke længere at tilgå signaltropperne, men heller til infanteriet, blev jeg dette forsæt utro. Jeg var og blev telefonmand til krigen sluttede. Som noget af det sidste gik jeg den dag våbenhvilen indtrådte, med mit apparat tilbage fra den forreste linje. Mens mange langs fronten anså telefonisternes tjeneste som en loppetjans, så er det kun dem, der aldrig har set dem i arbejdet. Det var en ansvarstung og anstrengende tjeneste, der kun begrænsedes af, at vi oftest vidste mere end de kæmpende kammerater, men intet måtte sige herom.

Erindringer fra stormen på Beaumont

Alfred Adler, Hettstedt, Unteroffizier 12. Kompanie

Efter de hårde kampe og store strabadser kom III. Bataillon fra »den døde mand« i kvarter i nærheden af Dun. I begyndelsen af september gik det igen ved Beaumont i stilling. Efter flere timers march kom vi en aften omkring kl. 17 til en bakke omkring 17 kilometer fra Beaumont, hvor vi slog lejr for natten. Stemningen var trykket, så der blev ikke snakket ret meget. De fleste fandt skrivesagerne frem, for at sende en sidste hilsen til de kære derhjemme.

Da det begyndte at blive mørkt, og vi allerede havde strakt os, kørte pludseligt i automobiler regimentsmusikken frem og spillede nogle enkelte marcher. Alligevel ville der ikke rigtig komme en stemning. Vi havde i mellemtiden allerede erfaret, hvad der var i gang i den stilling vi skulle overtage. Jo mørkere det blev jo mere djævelsk forekom tordenen fra de fjendtlige kanoner. Fra hver kompagni blev fire underofficerer udpeget, der skulle rekognoscerer området for næste aften at kunne fører kompagnierne i stilling. Vi tilbragte natten under kanonernes tordnende brøl, hvorfra vi konstant kunne se blinkene og ildlyset i horisonten

Efter næste dag endnu en gang at have suppleret vore »Eisernen Portionen« og håndgranater, som blev pakket i sandsække og blev hængt over skulderen, blev kompagnierne ved mørkefald sat i march. Som vi efter tre timers mach blev modtaget af vores forkommando, kom der ordre til at fastgøre drikkeflasker og skanseværktøj på en måde, så det ikke larmede. Efter en halv times pause gik det delingsvis videre med stor afstand. Snart susede granaterne hen over os. Vi kunne høre dem slå ned langt fra os. Men vi kom hele tiden nærmere. Det bragede snart til højre og venstre for os. Dækning – gruppevis fremad – forrykt! Kort efter gav jeg min gruppe ordren: »Gruppe Adler, op, fremad, march!«. Nu begyndte jagten. Beskydningen blev hele tiden kraftigere. Grene knækkede af og

fløj omkring. Dækning, spring frem, det hele gik automatisk. Der lå døde heste, prodser, granatkurve, træstammer – alt i vild forvirring. Der er ingen stop mere, hele tiden frem igennem! Krater efter krater bliver overvundet. Kroppen er badet i sved. Dertil kommer bragene og lynene fra eget artilleri. Det er helt mørkt; manden bag mig holdt fast i min brødpose ved hvert spring.

Så kom det punkt, der kontinuerligt lå under beskydning. Vi kan hverken komme til højre eller venstre. Hvert minut slår et nyt lag ned. Næste gruppe komme susende. Det bliver videregivet: »Først lad laget falde, så hurtig igennem!« - næppe sagt slår 4 af de tunge kalibre ned. Jord regner ned over os, og så er vi allerede derinde. En mand styrter – han kom for sent – allerede lander næste lag. Vi har en død, en fuldtræffer. Kratere af op til 4 meters dybde gør fremrykningen vanskelig. Vi stormer ned ad bakken. Svedende når vi Beaumont slugten. Her er der tung minekasterild så vi fortsætter med det samme op ad skråningen på den modsatte side og søger en af tunneldækningerne, der er gravet her. Gudskelov! Vi kan igen ånde lette op. Til beroligelse blev der røget med det sammen; så hed det: blive her i fire dage som reserve. Og sådan blev det.

Fremrykningen havde kostet 3. Kompanie 3 døde og 5 sårede. Beskydningen fortsatte uophørlig. Vi følte os her som i det virkelige helvede. I dækningen var vi sikret mod skud, men blev indgangen skudt itu, ville vi være levende begravet. For dette tilfælde var spaderne gjort klare. For det meste havde dækninger to indgange, men for vores var det ikke tilfældet. Posterne skulle holde særlig opmærksomhed mod indgangen, og om nødvendigt alarmerer alle kræfter for at frigøre indgangen. Vi havde ikke været der en time, da pludseligt der blev råbt: »Alle ud! En indgang til højre blokeret!« Vi styrtede ud som vanvittige, greb spaderne og arbejde feberagtig for at gøre den sammenstyrtede indgang fri. Herunder eksploderede hele tiden nye miner. Jordklumper haglede ned over os. Så endeligt var indgangen igen fri, og vi sprang tilbage i vores dækning. Sådan tilbragte vi natten, presset sammen med geværet i armen og hele tiden på spring.

Natten var forbi. Ilden var blevet lidt mindre. Vi havde fornemmelsen af, at franskmændene ikke ville angribe denne dag. Den næste dag, der omkring middagstid, startede pludseligt et ildoverfald. Snart efter lod også allerede råbene: »Alle ud! Til venstre MW-indgang styrtet sammen«. Næppe var indgangen gjort fri, før kommandoen lød: »Til våben! Virkningsskydning!« I samme øjeblik kostede en fuldtræffer os 3 døde og en hårdtsåret. Den underofficer fra MW-gruppen, der var faldet, havde i to år stået i vores kompagni og først senere kommanderet over i Minenwerfer-Abteilung.

Den 4. nat blev vi afløst. Beredskabsstilling og reservestilling var mellemstationer, og endnu engang blev vi trukket frem foran Beaumont. Vi rykkede halvvejs op ad skråningen og i nærheden af den nævnte dækning, måske 400 meter til venstre og nåede her kreten. 250 meter fladt terræn lå foran os, det vil sige oprevet, krater ved krater. Her lå engang landsbyen Beaumont. Naturligvis var der intet tilbage heraf. Tavse går vi forbi. Hele området er dækket af døde. Sorte, franskmænd, tyske – alle mellem hinanden. Vi var alle som døvstumme på grund af larmen. På én gang var der et haglvejr af lysraketter. Vi lægger os øjeblikkeligt ned. MG-ild flyver hen over vore hoveder. Lige så snart lyskuglerne var forsvundet, fortsætter vi. Vi kommer hele tiden nærmere; der var endnu 180 meter til de franske stillinger. Her sad franskmænd. Så hed det: »1. og 2. Deling og 2 Gruppe 3. Deling arbejder sig til venstre for dækningen yderligere 70 meter frem, Gruppe Adler besætter dækningen«. Mine folk ånder lettet op. »Endeligt noget fornuftigt! Vi behøver ikke altid at have næsen forrest«. Min gruppe var stødgruppe og uddannet på samtlige tyske og franske håndgranater. Da disse grupper normalt altid spillede hovedrollen, antog vi at vi i denne stilling blev forskånet en del. Det varede dog ikke ret længe, inden en djævels ild satte ind. Vi gjorde os alle færdige. Kompagniføreren sendte mig øjeblikkeligt ud for at rekognoscerer ildoverfaldet. Jeg styrtede som lynet hen over terrænet og kom så med meldingen: »Gensidig kraftig artilleriild. Brug af håndgranater«. Beskydningen fortsatte hele natten. Det var uhyggeligt. Efter hver anden skridt stødte man på en sort, et tegn på, at der her havde fundet kraftige kampe sted. Omkring kl. 0100 blev jeg kaldt til kompagniføreren, der gjorde mig det klart: »I morgen tidlig 4 minutter før kl. 0630 skal bakken ved Beaumont stormes«. Jeg stivnede. Mit blik blev hele tiden mere koncentreret. Befalingen lød: »Gruppe Adler får til opgave, fra højre fløj af kompagniet at besætte bakken skråt til højre for os, således at man herfra frit kan overskue slugten foran os. Forbindelse til venstre fløj af det til højre for os angribende regiment, skal opretholdes; så snart tyske fly dukker op, skal identifikationsflager udlægges, således at ny erobrede stillinger kan fotograferes.« Jeg fik orienteringen ved hjælp af et luftfotografi. Til en mere præcis orientering blev en skitse udfærdiget. Den første franske stilling skulle gennembrydes.

Jeg sætter mine folk ind i opgaven. Alt bliver gennemdrøftet i mindste detalje. I min gruppe fra der kun udvalgte folk, som jeg kunne stole på. Vi gjorde os færdige, fyldte sandsække med håndgranater, så mange som de kunne rumme, og medtagende tre flyflager trådte vi kl. 0300 an.

Fremme på højre fløj af kompagniet fortalte jeg om ordren fra kompagnifører om at højre fløj skulle skubbes endnu 20 meter frem. Kompagniet, der ved angrebet blev liggende i deres stilling, fik herved sikring fra siden. Gruppen yderst til højre fik til opgave at følge mig; de skulle så skabe forbindelse til min gruppe. Vores opgave

var nu, så langt det var muligt at komme nærmere den fjendtlige stilling, hvorunder vi skulle holde os til højre. Jeg krøb forrest, de øvrige fulgte med afstand. Det gik uden en lyd langsomt fremad. Jeg var formentlig kravlet 15 meter. I højre hånd havde jeg pistolen, da jeg foran ser en skikkelse. Jeg blev først roligt liggende, og uden et ord fulgte resten af gruppen. Så steg lyskugler op. En foran mig liggende sort stirre på mig. Der er flere der, der ikke rører på sig. Skyde må jeg ikke, for så afslører vi os. Jeg blev liggende et godt stykke tid. Hele tiden stirrer karlen på mig, men han rør ikke på sig. Jeg kravler videre, og snart er jeg fremme ved ham. Jeg skubber med pistolen til hans næse. Han rør sig ikke. Han er død. Det drejer sig om at være forsigtig. Den næste ligger med ryggen til. Jeg kravler hen til ham og konstaterer – død. Igen går lyskugler til himmels, Alle bliver liggende som døde. Omkring 7 meter til højre for os ligger et stort krater. Her er der plads til os alle, og vi tager alle retning af krateret. Den ene efter den anden når frem. Hidtil er alt klappet. Der bliver ikke sagt et ord. Vi kommunikerer gennem tegn. Endnu er der 13 meter til den franske stilling. Ved næste ildskær kikkede jeg ud over terrænet. Der ovre, 80 meter fremme og 30 meter til højre herfor var det sted, hvor vi skulle hen. Jeg trak mit ur op og ventede til en lyskugle gik op. Kl. var 0515. Trommeilden skulle begynde kl. 0603. Det var klar for os, at vores sidste stund kan komme til at slå i dag. Granaterne eksploderede, hele tiden gik lysraketterne op. Det var uhyggeligt. Nu var det allerede noget lysere – 0545, 0530, 0558 – Jeg beholdt uret i min hånd, 0602, 0605, Jeg gav tegnet til at gøre klar – 0607, den franske artilleriild bliver kraftigere. Samtidig begyndte det tyske artilleri, og snart begyndte også franskmændene med en trommeild. Jorden rystede. Snart var alt hyllet ind i røg og støv. Vore blikke var stift rettet fremad. Jord haglede ned over os. Der var intet at se gennem røgen. Så rejser jeg mig op, kikker fremad og kikker bagud. Kompagniet må bestemt være knust, hvis ikke det i tide havde søgt tilbage i dækningen, for hvert øjeblik igen at dukke op. Ikke en kvadratmeter af jorden forskånes for artillerinedslag.

Min opmærksomhed var nu rettet mod den franske ildvalse. Men kæmpeskridt kom den nærmere. Der er stadig 3 minutter. Vi var allerede klar til spring. Nu slår granaterne ned 10 meter bag vores krater. Det tyske artilleri blev i samme øjeblik igen lagt længere tilbage. Jeg ser det, putter uret ind. Der var endnu 2 minutter. »Op, fremad!« Samtidig suser vores håndgranater fremad. Vi havde lige forladt krateret, da det blev ramt af en fuldtræffer. Jeg ser kun at 3 mand flyver gennem luften. Vi kaster håndgranater til venstre, til højre og en salve lige frem. Ved næste spring flyver endnu en salve. Endnu et spring, endnu en salve. Og så er vi allerede der, hvor vi skal være. Det havde ikke taget to minutter. Her må en 42'er være slået ned; et hul på 10 meter i diameter. En hoben fransk ammunition, 2 kasser håndgranater og en hårdt såret sort lå her. Håndgranater, inklusiv de franske, blev øjeblikkeligt gjort klar. Ilden rasede som sindssyg. Vi var meget ophidsede. Foran vrimler det med sorte. Alle løb forvildet rundt. Fra sideslugten kom nogen springende; hele tiden landede de tyske granater imellem dem. Under stormen havde vi 2 døde. Vi var nu kun 7 mand. Så dukkede sorte op blot 12 meter foran os. De havde opdaget os. Vore håndgranater susede dem i møde så de måtte tro, at de lå overfor en stærk fjende. Det var et held, at vi havde fundet de franske håndgranater. Jeg kikkede efter forbindelsen til siderne. Hverken til højre eller venstre kunne jeg se nogen. Til vores rædsel måtte vi derimod se, at en skyttelinje var under hastig tilbagetrækning 250 meter til højre for os. Hvad skulle det betyde? To mand fra gruppen råbte: »Vi er fortabte; vi ligger under eget artilleri!« Jeg sender straks ved hver træffer en lyskugle til himmels: »for kort!« Nu kom allerede de tyske fly. Vi lægger straks signalflagene ud, lægger os på ryggen og vinker. Flyene gik så lavt, at jeg havde fornemmelsen af, at han kunne hører mig: »Send forstærkning! Vores artilleri skyder for kort!«. Mine lyskugler havde resultat. Kort efter skød vores artilleri fuldtræffere i den franske stilling. Vi kunne se franskmænd flyve i luften. Vi følte os lettet. Vores artilleri holdt franskmændene i skak. Nye træffere fulgte. Vi var kommet for tæt på, kun omkring 12 meter. Til højre, venstre og bag os slog granaterne ned.

Pludseligt kunne vi på lang afstand hører nye skud. Helt tunge kalibre landede ved os. De kom fra Fort Douaumont. Det var forfærdeligt. Den hårdtsårede sorte var i mellemtiden død. Beskydningen fortsatte uophørlig. Jord fra træfferne i den franske linje landede hele tiden over os. Det franske artilleri skød som vanvittige, men hen over os. Vi sad udmærket her, blot ingen af skuddene gik forkert. Desuden kunne man kilometervis overskue området gennem slugten.

Men hvor var vores tilslutninger? Skråt bagud til venstre, hvorfra vi var kommet, kunne man højst se 500 meter. Til højre var det på samme måde. Mine folk mente: »Her bag os lever ingen længere«. Vi måtte imidlertid forblive meget opmærksomme for ikke pludselig at blive overrumplede. Natten begyndte. Det blev hele tiden værre. Nu skulle der passes endnu mere på. Man kunne hverken komme frem eller tilbage. Man ville uundgåeligt være tabt. Artillerikampen fortsatte hele natten frem og tilbage. Som blev det igen lysere. Sådan gik natten og den følgende dag. Vi havde alle en forfærdelig tørst og ikke mere at drikke. På den anden side krateret var der en vandpyt. Vi kunne se den, men for ikke at blive afsløret måtte ingen forlade stillingen.

Beskydningen fortsatte uformindsket. Det franske artilleri skød nu noget kortere. Granater slog igen ned til højre og venstre for vores krater. Store klumper jord regnede ned over os. Jeg blødte, men det var kun huden, der

var skadet. Mine folk bad. Også jeg måtte folde hænderne. Alligevel måtte jeg ikke tabe roen og modet, hvis vi ikke alle skulle gå fortabt. Mine folk lovede: »Underofficer, hvis De bringer os levende tilbage, købe vi hver en flaske«. Jeg havde ondt af staklerne. Det var gode kammerater. De fulgte enhver ordre, jeg gav, også selvom de stirrede døden i øjnene. Jeg kunne kun igen og igen fortætte, at vi måtte fastholde stillingen, og at ilden på et eller andet tidspunkt ville blive mindre. Pludseligt meldte en mand, at han netop havde set to tyskere som de gik med hovedet hævet. Jeg følte mig let lettere. »Sæt jer alle hen, så overtager jeg alle poster«, sagde jeg til mine folk. De gjorde som sagt, vel vidende, at de kunne stole på mig.

Det blev igen mørkt. Beskydningen fortsatte uden pause. Også denne nat måtte vi med skræk tilbringe i dette helvede. Jord regnede hele tiden ned over os. Vi måtte grave os fri med spaderne, så vi ikke kom til at ligge for højt. Tørsten pinte os, og vi kunne næsten ikke længere holde det ud. Mine folk havde efterhånden fuldstændig opgivet livet. »I aften«, sagde jeg, »skal vi afløses, koste hvad det vil«. Denne trøst vækkede nye håb. Som ilden mindskedes en smule, spurgte jeg: »Hvem melder sig frivilligt til at bringe en melding tilbage?« Musketier Balser dog afsted med meldingen: »Højde ved Beaumont stadig fastholdt af 1 Utffz og 6 mand. Send øjeblikkelig forstærkning og afløsning!« Der var 300 meter tilbage til de bagvedliggende dækninger. Efter 45 minutter kom et helt kompagni og besatte vores afsnit. Efter at havde orienteret afløsningen om alt, gik det i enkeltkolonne i løb tilbage.

Dækket af sved nåede vi vores kompagni. Det spredte sig staks, at Gruppe Adler var kommet tilbage. Vi havde lagt os på en bunke sten, da også kompagniføreren ankom. Vi ville rejse os, men han vinkede tilbage: »Blev I liggende, Bliv I liggende«. Gav hver hånden og lykønskede os. Så råbte han til den Feldwebel, der havde ventet på kompagniet, og gav ham ordre til straks at lægge os i hvil, og at vi Gruppe Adler fik tildelt officerskvarterer. Også mine folk holdt ord. Hver ankom med en flaske, hvorefter vi tilbragte en hyggelig og munter stund sammen efter de overstående rædsler.

6. Kompanies kampe den 24. og 25. september 1917

Officiel rapport fra Lt.d.R. Haarmann, kompagnifører.

Den 24. september kl. 0500 stod 6/223 som beordret klar bag 11/223 til modstød i hovedlinjen ved Beaumont. Straks efter angrebet kl. 0530 strømmede fra højre fløj dele af 11/223 og stødtrop tilbage. Denne tilbagetrækning startede til højre og forplantede sig hurtigt videre mod venstre. Jeg hastede fra min observationspost hertil og bragte de første folk på vejen til standsning. Den ligeledes til ildende Lt. Jacobsen (6/223) fik ordret til med sin deling øjeblikkeligt at træde an, og rykke frem, opsamlede og nedtagende alt personel, for iden gamle 6/223 placering at børe klar til et nyt stød. Lt. Jacobsen nåede med sine folk en gammel grav kort foran den franske hindring, men faldt så med et skud i hovedet. Utffz. Happel (6/223) blokerede graven i retning af fjenden, placerede et her efterladt MG 08/15 og beskød livligt fjenden med MG-ild og håndgranater. Til stede var også et l.MG 08/15 fra 6/223 under Utffz. Mühig, der allerede før stormen var tildelt 11/223. Utffz Happel trak folk fra 11/223 i de bagvedliggende kratere med frem og underlagde sig så her den ankomne Lt. Glomb. Denne beordrede en jævn fordeling af 11/223 i graven, så Utffz. Happel med sin deling om aftenen kunne returnere til sit kompagni. De tilbagegående dele af 6/223 lå ligeledes fra 0745 i fransk virkningsskydning, straks påkaldt af modstanderen med røde lyskugler. Senere fulgte også fort-kanoner af kaliber 28-centimeter. Dels på ordre fra kompagnifører dels af eget initiativ buede trupperne i front tilbage, og besatte den stejle skråning af vejen, da ilden her var svagere. Primært lå beskydningen over den nordlige kant af landsbyen Beaumont. Fra kl. 12 middagskød franskmændene også enkelte gasgranater med en kraftig grønlig lysende gas. Som beskydningen hen på eftermiddagen mindskedes noget, samlede kompagnifører sine folk igen i nærheden af vejgraflen i den sydøstlige kant Beaumont.

Den 25. september faldt hele tiden for korte tyske 15 centimeter skud ned over kompagniet og mellem denne og 11/223. Forholdet blev flere gange meldt. Om morgenen den 26. september kl. 0100 var der igen kort skud. Der opstod ingen skader herunder. Som franskmændene om morgenen forsøgte et fremsød med gevær- og håndgranater, rykkede kompagniet tættere på 11/223 syd for vejen, og stod klar , minus en gruppe til sikring af venstre flanke, på højde med sappehovedet i Sappe 2 og bataljonsafsnittet. et indgreb blev ikke nødvendig. Et tilbud om assistance blev afvist som ikke nødvendig. 6/223 forsynede under alle kampe den 24. og 25. september 11/223 med lyspistoler og tilhørende ammunition, infanteriammunition og håndgranater. Da 11/223 beholdninger var opbrugt, blev der lånt ved 7/223 og gennem indsamling af de i hovedstillingen af beskydning omkringliggende håndgranater. Som det blev mørkt blev de sårede hentet tilbage fra frontgravene. Efter en udsendt befaling den aften fra bataljonsfører III/223 skulle dele af kompagniet placerer sig bag Punkt 665, men var allerede udført på initiativ af kompagniføreren. Om eftermiddagen blev en granatkaster placeret på venstre fløj, der beskød modstanderen ved Rød 665. Et l.MG 08/15 fra 6/223 var tildelt operationen med 11/223. Indtil om aftenen den 24. september var

et l.MG 08/15 fra 2/221 underlagt 11/223. Fra kl. 0200 om morgenen den 26. september blev kompagniet afløst af 12/223, der hidtil havde ligget bagved som sikkerhedsbesætning – Tab 1 officer og 6 mand død, 4 underofficerer 16 mand såret, 2 mand savnet

Sign. Haarmann, Lt.d.R. og kompagnifører.

7. Kompanies under det franske angreb 28. september 1917 aften kl. 2300

Officielt rapport fra Lt.d.R. Clauss, kompagnifører

Kompagniet lå fra højre fløj i tredje, og måtte i dagens løb særligt lide under for korte skud fra vores tunge batteri. Om aftenen omkring kl. 2300 blev der afgive spærreild i det venstre naboafsnit, snart også til venstre for os. Vores spærreild startede øjeblikkeligt. Jeg befandt mig ved venstre fløjdeling på grund af de franske stillingers nærhed, der gjorde graven særlig truet. Snart efter opdagede vi skikkelser på den anden side. De forlod den franske grav og nærmede sig springvis vores linje. Kort derefter fløj de første håndgranater. Vi besvarede livlig med MG-ild og yderligere håndgranat salver. Modstanderen gik i stå. Så tilgik meldingen: »Til højre går alle tilbage«. Jeg sendte øjeblikkeligt en ordonnans tilbage, og igen at bringe dem frem. Samtidig lod jeg en patrulje rykke ud på til højre, og 3. Deling strække sig mod højre. Jeg var nu selv bekymret om situationen. Til højre for 3. Deling var alt frit. Delingsfører for 2. Deling, en underofficer og to mand var her endnu. Han afskød hvide lyskugler fra forskellige positioner, for at give modstanderen en forkert fornemmelse af styrken. Også den højre deling havde rømmet dens stillinger, angiveligt på grund af vores eget artilleris fortsatte fejlskydninger; den returnerede imidlertid dog snart til den linje. Jeg kunne nu kun lægge modstanderen under geværild, da disse på grund af den livlige anvendelse af håndgranater til venstre, igen havde trukket sig tilbage i sin stilling. Fanger kunne under disse omstændigheder desværre ikke tages. De fjendtlige håndgranater forårsagede kun få skader. Derimod havde de to delinger, der var gået tilbage, haft tabt under den fjendtlige artilleriild.

Sign. Clauss, Lt.d.R. og kompagnifører

Sidste dag ved Beaumont

H. Seiffert, Neundorf, Leutnant og kompagnifører 8. Kompanie

28. september 1917. Den sidste dag »havde åbnet« sig. Ved daggry havde jeg netop trukket mig tilbage til min stolte »villa« for at få en længere søvn, da et af vore tunge batterier begyndte at indskyde, og sendte det ene skud efter det andet ned over vores linje. Det varede i to timer, hvorefter vores flammende protester vel var nået igennem. Til en afveksling kom hilsenen nu fra den anden side; nu var det franskmændene der lagde »de tunge tingester« over området. Det syntes at være af den tungeste slags. Under alle omstændigheder rystede jorden og klumper af kubikmeter størrelse fløj rundt. Enkelte af mine folk var blevet nervøse og jog fra krater til krater. Lidt efter lidt beroligede sig begge sider, og vi kunne om eftermiddagen i ro og mag tage et spil skat. Om aftenen begyndte den uundgåelige artilleri igen; spærreild på begge sider, lyssignaler i alle farver, rød, grøn, gul, hvid og hertil lynene fra hundreder af kanoner, susene, bragene, hylene, de rødglødende stikflammer fra eksploderende granater, raslen af maskingeværer, gas og røgskyer, den uhyggelige snurren af natlige bombemaskiner i luften, og frem for alt en mørk, klar nattehimmel, hvorfra det sparsomme månelys kastede et spøgelsesagtigt lys over den grusomme, flotte krigstummel. Det lader sig ikke skildre med hvilken følelse vi hilste afløsningen fra I/186 velkommen og forlod de »gæstfrie« ruiner af Beaumont. I månelyset gik vi af de smalle stier gennem kraterlandskabet, og den døde Hessenskov, hele tiden i retning af feltkøkkenerne, som ventede på os i Moirey. 3 mand savnedes.

Patrulje fra stillingen ved Heitweiler den 30. januar 1918

Officiel indberetning

Den 30. januar 1918 kl. 1100 forlod Utffz. Herrmann (2. Kompanie) vores grav for at opklarer mulighederne for overgang af kanalen. Der lå tåge over lavningerne, men med en sigtbarhed på omkring 100 meter. Ubemærket af fjenden nåde patruljen den fjendtlige hindring, hvorigennem Herrmann skar passage. Der blev ikke observeret nogen post; derimod kom der tydeligt røg op fra en dækning. Føreren sprang fast besluttet over broen. Fremme på den fjendtlige side opdagede han en fjendtlig post bevæge sig frem og tilbage bag nogle murrester. Patruljeføreren vinkede sine folk frem over broen. Det må den fjendtlige post have hørt. Han kikkede over dækning og løb straks

i retning af dækningen. For at forhindre at mandskabet i dækningen blev alarmeret, kastede føreren en håndgranat mod posten, der dræbte ham. Med sine folk sprang han frem til indgangen til dækningen, overskar telefonledningen hertil, og kastede håndgranater ind til larmen i dækningen forstummede. Herefter ville han trænge ind i dækningen for at tage en såret modstander til fange. Imidlertid strømmede der nu fra det fjendtlige bagland forstærkninger til. Patruljen måtte falde tilbage under livlig fjendtlig beskydning og bombardement med håndgranater. Musketier Straubel og Preuss blev lettere såret af håndgranatsplinter på hænderne. Utffz. Herrmann, som mange gange, navnlig under kampene ved Verdun, gennem personlig tapperhed og koldblodighed havde udmærket sig og tildelt Jernkorsets I. Klasse, havde også denne gang præsteret noget særligt. I patruljen deltog, som også under andre af Utffz. Herrmanns patruljer, Musketier Lindig, Nikolai, Straubel, Preuss og Etzold, alle fra 2. Kompanie.

Angrebsslag i vest 1918

Mod slutningen af september 1917 blev 48. Res.Div. trukket ud af fronten ved Beaumont, og kom efter et kort hvil til de roligste frontafsnit i vest, først i Lothringen, senere i Elsass. Disse stillinger skulle efter ordre fastholdes.

På grund af freden i Rusland blev tyske kræfter frigjort til vestfronten. Nye angrebsplaner til vestfronten blev smedet, og enhederne forberedt til den nyeste form for angrebskrig. Den 21. marts begyndte det største slag i 1918. Det første tyske angreb rettedes mod området vest for linjen Cambrai – St. Quentin – Oise. Det ramte grænsen mellem den franske og den engelske hær, hvorved englænderne led et stort nederlag. Det fortsatte angreb drejede sig om Amiens, men mødte efterhånden voksende modstand i linjen Albert – Noye og mod syd til Montdidier. Den engelske sydfløj var presset. englænderne skulle fanges i en knibtang. Den 6. tyske Armee fra området la Bassée og 4. Armee fra området ved Kemmel og Armentières rammede englænderne i et nye stort slag på nordfløjen. Natten til den 9. april brød 6. Armee og den 10. april 4. Armee frem. De to eneste portugisiske divisioner blev revet fra hinanden. Over Lavatie gik angrebet mord nordvest til Lys. Den højre fløj af 6. Armee havde herunder større held end den venstre. Alligevel blev der drejet en dyb kile ind i den fjendtlige linje. Estaires faldt den 10. april på tyske hænder. 4. Armee bragte Armentières til fald. Merville blev erobret. Kampen om Kemmel begyndte. I baggrunden lå Bailleul og Hazebrouck. 48. Res.Div. var reserve for 6. Armee; denne dag trak det igennem området ved Fromelles, som den kendte fra kampene i året 1914, for den 14. april at blive indsat. Res.Inf.Regt. 223 blev herunder indsat nordvest for Merville.

Den 15. april blev angrebet på Kemmel iværksat til højre for denne stilling. I 1914 lige så omkæmpet som Passchendaele, Poelcapelle, Langemarck og Zonnebeke, faldt den i vore hænder. Fjenden opbyggede en ny forsvarsfront, men alligevel gik den vigtige Kemmel i det flade Flandern tabt for ham. Franskmænd og englændere bragte det artilleri frem, de kunne. De standsede angrebet og overøsede de tyske stillinger med en uhyggelig storm af stål. Vore kræfter til en fortsættelse af angrebet var for ringe. Alligevel måtte modstanderen, navnlig englænderne, fortsat nedslides. For 48. Res.Div. betød det endnu engang stillingskrig.

Kemmel skuepladsen skiftede. Nu begynde det store Marne-slag, der bragte overraskende tyske sejre, men i sidste ende løb fast ved Marne, førte til angrebet på Reims, for så efter de sidste par måneders store heltedåd at bukkede under for fjendens overvældende angreb, der med amerikansk hjælp hver dag øgedes med tusindvis af ubenyttede styrker.De erobrede områder i Marne buen fra starten af offensiven, måtte igen opgives. De forudgående kampe havde tæret hårdt på den tyske hær. Fronten var blevet over 70 kilometer længere. Erstatning af personel og tilførelse af de daglige behov blev stadig mere vanskelig. Smerteligt forræderi om vore hensigter bidrog til det mislykkede angreb ved Reims. Stadig var det lykkedes at bringe enhederne tilbage i god orden. For 48 Res.Div. stod stillingsskifte igen i forgrunden, der efter en kort pause frem til anden halvdel af august 1918 betød tilbagetrækning til Scarpe.

Langs Lys

Josef Käss, Offenbach, Offizierstellvertreter 5. Kompanie

Efter at regimentet fra den 26. februar til 5. april 1918 var trukket tilbage til Mulhouse til uddannelse, fulgte en transport mod det ukendte. Ankommet til Phalempin den 9. april fik vi det at vide gennem en djævelsk

trommeild fra fronten. Den 10. april kl. 0500 begyndte fremrykningen mod fronten over Don, Sainghin, Laventie, Estaires, Merville. Kammel-offensiven var begyndt. Vores regiment fulgte samlet i anden linje efter at de fjendtlige stillinger var stormet. Tabene var små, da fjenden var rystet og ikke kunne yde modstand. Til den fortsatte forfølgelse af fjenden kom der ordre til, endnu samme dag at nå Hazebrouck. Hen under aften gik fremrykningen i stå, da englænderne havde sat sig fast i den skovkant, hvortil de var nået, og her modtog forstærkninger.

Bataljonen blev trukket fri af hinanden, ligeledes kompagnierne. Mit Kompagni (5/223) lå ved siden af vejen i en firkant bg et grønt levende hegn, mens de øvrige kompagnier igen lå i åbent terræn, hvor det kun var ringe muligheder for dækning. Gennem den nærliggende lille by Merville opstod der hurtigt en livlig trafik, da kammeraterne ledte efter levnedsmidler i det forladte og ødelagte sted. Denne beskæftigelse skulle imidlertid komme til at gå ud over 5. Kompanie, der ikke deltog i jagten. Efter kort tid så jeg fra retning af Merville to fjendtlige fly komme imod os, hvorfor jeg øjeblikkeligt til kompagniet råbte: »Giv Agt! Fjendtlige fly!« Enkelte lagde sig fladt på jorden, mens andre kun knælede ned. Andre igen blev stående op ad hækken. Jeg havde næppe gjort opmærksom på flyene og havde observeret et fra venstre kommende fly kaste bomber, bragede det allerede bag mig. Som jeg vendte mig om, kunne jeg se, at en bombe var faldet midt i kompagniet. Den borede sig kun ganske lidt ned i jorden, men forårsagede frygtelige tab. 18 kammerater var død eller meget hårdt såret; også af disse døde de fleste. Man kan dårligt forestille sig hvilken frygtelig og grusom virkning denne bombe havde. På trods af disse tab og uden forstærkning blev vi om aftenen trukket frem. II. Bataillon afløste tropper i den forreste linje med venstre fløj langs Lys. Gentagende modangreb fra englænderne blev afvist.

2. Pinsedag 1918 dukkede i et herligt vejr et fjendtligt fly op over vores stilling, hvor den begyndte at sende morsesignaler. Kort efter blev vores stillinger lagt under trommeild, ledet fra flyet. Hurtigt var vores stilling og hele området dækket af en støvsky, der foran 5. Kompanies afsnit var blandet med gas eller tåge. Da der under omstændigheder måtte regnes med et angreb, lod jeg området foran os lægge under MG-ild. Da jeg et stykke tid senere med kikkert så mod venstre, kunne jeg fastslå, at englænderne var trængt ind ved 6. og 7. Kompanie, og havde hente sig enkelte fanger. Stillingen blev generobret af et modstød med I. Bataillon. Efter meget vanskelige dage med store anstrengelser blev vi natten til 30. april afløst af I. Bataillon og kom i bivuak omkring Laventie i hvil.

Dobbeltslag mellem Armentières og la Bassée

H. Seiffert, Neundorf, Leutnant og kompagnifører 8/223

11. april 1918. Natten til den 9. rykkede vi i totalt mørke fra Coutiches mod Phalempin, hvor vi kom i kvarter. Den 10. marcherede vi ved daggry igen herfra. Efterhånden kunne man mærke, at noget stort var i gang.

Alle veje mod fronten var en levende grå orm, der bevægede sig mod vest. Ved Sainghin blev vi liggende i ro. Det var tåget og koldt. I timer lå vi ved siden af vejen. Alle former for kolonner passerede forbi. Så begyndte det at regne. Til højre og venstre står vores langrør i buskadser og småskove og sender deres kilolast 20-40 kilometer mod fjenden. Under den fortsatte march passerede vi en mindre bebyggelse, hvor der tilsyneladende havde været en kæmpe eksplosion. I virkeligheden var de to 30 centimeter langrør kanoner, hvis lufttryk under skydning langsomt havde knust hele bebyggelsen.

12. april. I et strålende solskin ligger vi ved jernbanedæmningen foran Estaires, hvor der få dage tidligere havde været engelske etapeenheder. Fra byen kommer vore »landser« med vin og mad. Det er for os arme udsultede tyskere næppe til at tro, hvad der her ligger af levnedsmidler og delikatesser. Desværre har de fjendtlige fly indflydelse på rekvireringen. Bomber hagler ned over Estaires; tykke røgsøjler stiger op. Mange, der tager der ind for at finde noget til maven, kommer ikke tilbage. Også bataljonen har uheld; en flyv bomber ramte 5. Kompanie. 12 mand døde øjeblikkeligt og 20 blev såret. også 8. Kompanie har en død at beklage.

13. april. Vi ligger stadig i bivuak ved Estaires og lever som guder i Frankrig med fransk champagne, portugisisk vin og engelsk kød. Vores køkken har vi ikke set i flere dage. De kan ikke komme frem. De få veje gennem det gamle stillingssystem er blokeret med kanoner, automobiler, marcherende tropper, arbejdsenheder, fanger. Over hele dette hurlumhej kaster engelske fly, op til 20 ad gangen, bomber. Den forgangne nat var meget urolig. Fjendtlige fly ophørte ikke af larme. Bomber eksploderede; fra tid til anden kom en tung granat fra en langtrækkende engelsk kanon, og slog ned i nærheden. Aftenen udviste et vidunderligt billede. Over det brændende Estaires hang den smalle tiltagende måne, rundt om kom lyssignaler fra de tyske længeballoner, vil nok omkring 10, der lyste som små måner. Fra den grå jord rejste sig omridset af en by, med det gyldne brandskær øverst.

16. april. Nu er vi også foran fjenden. Desværre fik vi ikke succes. Den 14. kl. 0100 marcherede vi fra Estaires og var ved daggry fremme ved Merville. En kold storm med lavthængende skyer fejede over landet. Det var vores held, ellers ville vores division, der her passerede igennem med alt træn, være blevet sammenskudt af det fjendtlige

artilleri før det kom til indsættelse. »Vi angriber!« lød befalingen. Vores bataljon på venstre fløj stillede sig parat ved Puresbecques. Angrebet blev iværksat i retning af Bonne Chapelle og havde Hazebrouck som mål. Fremrykningen blev en stor skuffelse. Vi mente stadig at være flere kilometer fra fjenden, og stod i virkeligheden blot 1 kilometer væk. Vores artilleri spredte sin ild i uanet omfang. Til venstre for os sprang den fjendtlige front 5-600 meter frem fra Bonne-floden. Bataljonen kom derfor under angrebet under voldsom flankerende beskydning. Det var ikke muligt at erkende fjenden. Hele området var dækket af levende hegn, der gav fjenden fremragende sløring. Angrebet skulle øges kl. 12, men dette kunne ikke komme på tale. Bataljonen havde allerede betydelige tab inden den nåede dens udgangsområde, særlig blandt 5. og 6. Kompanie. 8. Kompanie var bataljons reserve og havde 10, for det meste lettere, sårede. Til højre havde angrebet opnået nogen fremgang, til venstre var det også gået i stå. Nu lå vi ved spredte gårde under kraftig beskydning fra flanken. Foran lå Tommy omkring 100 meter væk. Enhver bevægelse blandt os udløste en voldsom MG-ild. Vi var alle fortvivlede over, at vi under så ulykkelige omstændigheder var involveret i slaget. Den eneste trøst for os er, at vi ikke selv kan gøre for det. Aldrig er vi – fra fører til sidste mand – med så store forhåbninger og tillid trådt ind i en kamp. Tabene blandt officererne er meget store; den lille Wehner er faldet, det samme er Hagedorn. Lt. Krebs og Hänschen Heyer, Hild og Brandes er hårdt såret. Pieroth er sendt til Tyskland med et kavalerskud.

Troppernes kampværdi

Officiel rapport

Den 6. maj 1918 indrapporterede kommandør for I. Bataillon, Hptm Oppermann, enhedens kampværdi efer indsatsen den 14. april 1918:

Enhederne var godt uddannede og var besjælet af en fortræffelig angrebsånd. Officerer og mandskab var fuldstændig indstillet på angreb. En strålende stemning herskede overalt som bataljonen den 14. april om morgenen marcherede frem mod dens beredskabsområde. Artilleriforberedelsen mellem kl. 11 og 12 var elendigt og uden nogen virkning. Præcist kl. 12 middag iværksattes infanteriangrebet. Langs hele linjen blev der rykket frem med største driftighed, men på samme tid åbnede fjendtlige maskingeværer, der i stort antal dygtigt var skjult i hække og huse, deres rasende ild. Der opstod øjeblikkeligt betydelige tab, særlig faldt mange førere ud. Angrebet fik øjeblikkeligt i stå efter det første spring. Erkendte MG-stillinger blev bekæmpet med artilleri- og minekasterild, og enkelte også sat ud af spillet. Det blev hele tiden forsøgt at komme fremad, men hver gang fanget i den fjendtlige MG-ild. Den fjendtlige artillerivirkning var i første omgang ringe, men gjorde sig i løbet af dagen mere mærkbar, og steg yderligere de næste dage. Enhederne led kraftigt under den fjendtlige artilleri- og MG-ild og den yderste omfattende aktivitet i luften. De var alvorligt skuffede over at alt, hvad der var sagt og gjort, så blevet så helt anderledes. Enheder havde i denne uge haft store tab, og var som resultat af anstrengelserne, afsavnene og de oplevede skuffelse, fysisk og sjælelig mærket. Det skønnes fuldt nødvendigt, at bataljonen får de nødvendige erstatninger, at den får den nødvendige tid til igen at sammensætte mandskab til MG og MW, og at stemning og begejstring kunne hæves til det gamle niveau gennem nogle få dage i uddannelse og hvil. Det ville da være meget ønskværdigt, hvis tropperne ikke led en sådan skuffelse, næste gang de blev indsat, men snarere blev indsat, hvor succes er sandsynlig. Tropperne, der gennemgik så meget modgang ved Verdun og på slagmarkerne her, har desperat brug for en synlig succes

Små oplevelser ved Armentières

Otto Fellbaum, Frankfurt, Gefreiter 8. Kompanie

Efter at vores fremrykning var løbet fast ved Minette-skoven, stivnede fronten. og vi måtte på grund af den tiltagende fjendtlige artilleriild gå i dækning i de »ferme«, der lå i området. I begyndelsen kunne vores kompagni underbringe i en gård, men en nat skød englænderne stråtaget i brand. Også de tilstødende lader brændte ned til grunden. Kun en afsidesliggende bygning, der blev anvendt som vogn- og materielskur, blev til overs. Desværre indebrændte også den fastbundne gårdhund i sit bur. På trods af stor risiko forsøgte vi at redde dyret, men det blev gjort umulig af den engelske MG-ild, der lå over det hele. Hundens død gik os på, også selvom vi kun havde redde vores nøgne liv og vores våben.

Vi skulle imidlertid miste et andet dyr ved denne gård, der også var meget smerteligt for os. Den 14. april havde vi under kraftig MG-ild arbejdet os frem til gården. Englænderne havde trukket sig tilbage til skovkantgen, og havde her indtaget en stærkt befæstet stilling. Angrebet gik i stå, da det ikke lykkedes de tilstødende regimenter

at gå uden om skoven, og dermed skaffe os luft. I den indtagne gård havde vores kammerat Max Busch opdaget en ko. Med denne trak han om natten rundt for at finde noget ædeligt til koen. Han blev aktivt støttet i sit arbejde af andre kammerater med henblik på en kommende kampfestival. Koen, der var i 8. Kompanies besiddelse, var imidlertid ikke ukendt af andre enheder. Det var derfor intet tilfælde, at vi ofte fik besøg af folk, der interesserede sig meget for vores ko. Hvad jeg herunder frygtede, skete også snart. En nat var koen forsvundet fra sin stald på trods af alle de foranstaltninger, Kammerat Busch havde truffet. Vores mistanke faldt på artilleriet, der havde indbygget et observationspost i vores hus, hvorfra de kunne lede ilden fra batterierne længere tilbage. Til stor forfærdelse for hele kompagniet blev festen og banketten til intet; vi havde glædet os for tidligt.

Stillingen ved Merville

A. Jessen, Klingenberg, Leutnant 12. Kompanie

Den 1. maj 1918 var jeg med flere andre kammerater blevet tildelt Res.Inf.Regt. 223. Vi blev transporteret på en lastbil, hvor vi stod så tæt, at der ikke kunne blive tale om at sætte sig eller falde omkuld. Vejen gik i det disede forårsvejr gennem et kampområde, der først var blevet erobret få dage tidligere. Efter et kort ophold ved brigadens stabskvarter gik det videre. Kort før regimentets stabskvarter standsede lastbilen; vi steg ud og glædede os over at kunne sætte de stive gangværktøj i bevægelse.

Regimentets kommandostation befandt sig i kælderen til en ødelagt gård. Kommandøren trådte ud sammen med sin adjudant, hilste på os velkommen og foretog fordelingen. Det hele skete hurtigt; vi var lige netop blevet færdig, da englænderne hilste på med ret betydelige kalibre. Det bragede. jernstumper og jord fløj om ørene, og røg forhindrede enhver udsigt. Røgen forsvandt; lidt efter lidt kom alt igen til syne. Kun en kammerat kunne ikke gå og blev båret ned i kælderen. Det var en god bekendt af mig - »løven fra Flandern« - som han var blevet kaldt i det sidste regiment. Han havde fået revet en nerve over. Han genså ikke krigsskuepladsen.

En vejviser bragte mig til 12. Kompanie. Mærkelige tanker gik gennem hovedet. Alt var fremmed. Jeg havde i længere tid ikke været ved Vestfronten. Hertil kom det triste vejr, det ejendommelige flade landskab og dialekten fra Hessen. Alt i alt var det ikke med til at hæve stemningen.

Jeg meldte mig til kompagniføreren. Lt.d.R. Braun bød mig velkommen på sin venlige, rolige måde; nu følte jeg, at jeg også ville del af det nye fællesskab. Kompagniet lå i hvil i nogle små huse mellem Neuf Verquin og Robermetz. Det blev ikke forrettet tjeneste; alle fordrev tiden som situationen gav mulighed for. Den første dag bragte mig desuden en stor overraskelse. Hvor overrasket blev jeg ikke, da Feldwebel Rassoth henvendte sig til mig, og jeg straks genkendte ham som min foresatte, som i Lockstedter Lager 1914 uddannede mig til underofficer. Denne fælles fortid og den fælles hjemstavn bandt os i hele perioden sammen i reelt kammeratskab.

Natten til den 8. maj rykkede bataljonen frem i kampstilling. Fra 12. Kompanie blev to delinger indsat i forreste linje under kommando af Offz.Stellv. Wernecke og Feldwebel Bormann (?). Delingen udstillede poster og blev underbragt i kælderen til en sønderskudt gård. Med min deling lå jeg omkring 300 meter tilbage i et lille hus. Stillingen var rolig, men alligevel var opholdet i Puresbecques ikke rar, da det flade terræn ikke ydede nogen dækning. Heller ikke de store hække var ingen kuglefang, og derfor var også tab var uundgåelige. En gammel sergent, der allerede havde været ved kompagniet gennem længere tid, jeg mener det var Beus, blev ramt i værelset på vores indkvartering så uheldig af en kugle i nyreregionen, at han fik samme vej som så mange kammerater. Skuddet var trængt ind i værelset igennem sandsække.

Efter nogle dage afløste jeg en deling i forreste linje. Om dagen søgte vi dækning så godt det kunne lade sig gøre, i »heltekælderen«; om natten var alle på benene. Fra begge sider blev der gennemført ildoverfald, der dog kun forårsagede få skader. En aften, hvor natten var stjerneklar, gik jeg fra post til post. Pludseligt stod en englænder foran mig, tydelig kendetegnet med sin hue, med begge hænder i lommerne. Med pistolen fremme, råbte jeg »Stop!« mod ham. Svaret var i en venligt rhinlandsk dialekt: »Skyd ikke, Hr. løjtnant. Det er mig, Utffz. Steinfeiser«. Hilsen fra min side var noget mere skarp og ikke holdt i særlig venlige vendinger. Han havde taget de engelske effekter på for at kunne komme nærmere fjenden under sin opklaring. Selvom jeg den gang var noget mistænksom overfor forklaringen, har jeg dog senenere måttet fastslå, at Steinfeiser var en forbilledlig tapper soldat, som kort før krigens slutning igen beviste sin tapperhed og blev belønnet herfor med en alvorlig skudsår.

Efter omkring en uge blev jeg syg. Influenzaen var dengang endnu ikke kendt, men jeg havde feber og måtte tilbage. Det var ikke så ligetil. Jeg måtte gennem den ene spærreild efter den anden, indtil jeg endeligt nåede KTK for at melde mig tilbage. Herfra og til Collège, hvor hovedforbindepladsen var placeret, måtte det igen gå løs. Med en betydelig temperatur gik det så med ambulance til Lille. En afsked ved 12/233 var dermed udelukket.

Det skal være sjovt

Schäfer, Frankfurt, Gefreiter 9. Kompanie og signaldeling

Vi lå bag Merville overfor englænderne. Da vi på grund af den fugtige mosejord ikke kunne grave skyttegrave, måtte vi nøjes med huller på ½ meters dybde, hvor to mand kunne sidde ned. Jeg var på tidspunktet som telefonmand tilknyttet KTK, og derfor delte jeg hul med bataljonens adjudant, Lt. Krebs, der også faldt i dette område. Vi havde tapeseret vores hul med tæpper, som stammede fra et væveri i Wesaires, og gjort det ret beboelig, men på grund af den ringe plads havde vi ingen bevægelsesfrihed og blev hurtig stive. Englænderne var meget besørget for os, og lagde vors terræn under artilleriild af forskellige intensitet. Når en granat landede i vores nærhed, gyngede hele jorden, og så sang vi altid sammen den skønne sang på berliner dialekt: »Wenns dann schön schaukeln tut, Jung, das tut gut«. Da vi måtte afgive denne musefælde stilling til vores efterfølger, kunne vi dårligt bevæge os, så stive var vi blevet. Vi kom tilbage til en græsmark og kom i bivuak. Allerede den første nat kunne jeg ikke sove for smerter i arme og ben. Jeg kravlede ud af teltet og forsøgte at gå, hvilket var svært for mig. Ydermere var det bittert koldt. Som det begyndte at blive lyst, lå der en tæt tåge over hele området. Jeg var tvunget til at opsøge infirmeriet. Da vi tiltrådte marchen mod Fournes måtte jeg på ordre fra læge gøre turen på en bagagevogn, men denne var så overlæsset, at jeg alligevel til fods, bevæbnet med en solid stok, to timer før bataljonen satte sig i bevægelse mod Fournes (udtalt Furn). Pludseligt stod jeg ved et kryds, og da jeg ikke havde noget kort, valgte jeg vejen til højre. Jeg mødte nogle enkelte infanterister på vejen, og spurgte dem: »Kommer jeg til »Furn«? og fik herpå svaret: »Kammerat, så er du få fejl vej; så må du gå med os, vi går til »Furn« i stilling«.

Besøg på felthøjskolen i Haubourbin ved Lille

Otto Fellbaum, Frankfurt, Gefreiter 8. Kompanie

Vores regiment blev i slutningen af maj trukket ud af forreste linje, og kom i nogle få uger i ro nogle kilometer bag fronten i Laventie. En dag fik jeg ordre til at deltage i et kursus ved 1. Feldhochsshule i Haubourbin. Foruden jeg blev også Utffz. Meyershausen fra mit kompagni kommanderet hertil. Næste morgen drog vi afsted og ankom om eftermiddagen til Haubourdin. Her lå flere højre stabe, blandt andet også fra vores 48. Res.Div. Enkelte bekendte, jeg havde her, blev øjeblikkeligt opsøgt. Dagene forud for vores ankomst var Haubourbin blevet belagt med engelske flybomber. Herunder blev et hus på den anden side gade ved 48. Res.Div. stabskvarterer, stærkt beskadiget. Højskolen blev ledet af feltpræst Mickel, tidligere løjtnant ved vores II. Bataillon. Vi hørte foredrag om tyske digtere, Hardenberg, Freiherr vom Stein, Bismarck osv. I foredragene deltog også højere stabsofficerer. I godt vejr blev forelæsningerne gennemført i de frie, ellers i skolebygninger. Vi sad ved pæne borde, og var omkring 60 mand fra alle dele af divisionen. »Fælles tænkende« fandt hurtigt sammen, og der opstod en god kammeratlig forståelse. En eftermiddag var fri til besøg ved seværdighederne i Lille. Vi besøgte blandt andet teateret og museet. Her gjorde en skulptur et særligt indtryk på os. Det var et billedværk i marmor og forestillede kampen mellem en galler og en bjørn. Galleren havde med et kort sværd ramt bjørnen i siden, mens bjørnen havde grebet ham med poterne og holdt ham tæt, og revet sin modstander med sit sig i døden. Om aftenen returnerede vi til Haubourbin.

Tiden vi skulle være ved højskolen, gik som lynet, og snart slog afskedens time. Denne aften blev tilbragt i festligt samvær. Efter en dejlig afskedsmiddag mødtes vi en sidste gang i spil og sang. Næste morgen returnerede alle igen til respektive enheder. Formålet med højskolen var at overfører ånden herfra til enhederne ved fronten. Jeg tror også, at det i stor grad lykkedes.

Kampe om Ferme Haarmanns

H. Seiffert, Neundorf, Leutnant og Kompagnifører 8. Kompanie

22. maj 1918. Efter nogle bevægede dag er vi i dag kommet i »hvil«. Pinselørdag ville jeg netop lægge mig i haven, da Tommy helt uden for programmæssigt tidspunkt begyndte at skyde. Fra da af kom ofte uønskede hilsener. 1. Påskedag det samme, kun lidt mere udførlig. Søndagsbadet faldt ud og det samme gjorde tøjvaskeriet, for vores pumpe havde også fået sit. 2. Påskedag opholdt vi os fra daggry i nærheden af vore våben. Jeg forventede et fjendtligt lynangreb. Det hele forblev imidlertid roligt, og tilfreds og dødsens træt gik jeg til min dækning. Det blev ikke til megen søvn. Englænderne beskød ustandseligt hele området. Forreste stilling belagde han med miner. Først på eftermiddagen kom en mand fra 6. Kompanie og meldte, at gravene foran Haarmanns Ferme blev fyldt

op. Jeg sendte oplysningen videre til bataljon. Snart efter kom Glauss og Haarmann til mig og hævdede, at folk havde set spøgelser. Vi var netop ved at drikke vores fattige snaps, da pludseligt en rasende MG-ild begyndte. Samtidig rystede jorden omkring os under eksploderende granater. Vinduer fløj hen over vore hoveder, fulgt af jord og træ. Alt rystede og vaklede. Udefra trængte skrig og råb ind. Vi stormede ud. Splinter og skidt fløj om ørene. Clauss sprang frem for at nå sit afsnit. Graven var næsten jævnet med jorden, men under resterne blev der stadig jamret. Et hoved var klemt fast mellem bjælker og der også et ben. Sammen med min ordonnans fik jeg hurtig den arme mand befriet. Derimod var geværer, let MG, ammunition, alt sammen begravet. Så kom allerede Clauss tilbage, helt nedtrykt, og sagde: »Tommy sidder i Haarmanns ferme; venstre fløj er allerede buet tilbage«. Og sådan var det. Jeg hente nu alt frem, hvad der disponibel. Af mine 5 lette MG var kun et anvendeligt, to havde gennemskudt kølekappe og to var kaput. Bortset fra yderste venstre fløj, fastholdt jeg stadig min stilling. Langsomt i at få startet, gjorde artilleriet nu sit arbejde godt. Også de middeltunge minekastere lagde ret virkningsfuldt deres ild mod Haarmanns ferme.

Egentligt skulle vi være afløst i løbet af natten. Nu blev det ikke til noget. Tværtimod ankom 3. Kompanie til mit afsnit for at gennemfører et modstød. Da også dele af III. Bataillon allerede var ankommet, var en samlet kommando ikke mulig. Jeg holdt mine få folk sammen på de tre vigtigste punkter i mit afsnit. Jeg kunne stole på hver enkelt. Den 21. kl. 0400 startede ildforberedelsen forud for 3. Kompanies angreb. Tommy havde hele natten skudt med røg og gas. Det stank vederstyggeligt langs vores front. Øjnene løb som to kilder. 3. Kompanie startede deres angreb med stor dygtighed og nåede frem til gården, men her var det så slut. Som det begyndte at blive lyst, blev det vundne terræn opgivet, da de fuldstændigt beherskedes fra gården. Derudover forløb dagen helt rolig. Om aftenen blev vi afløst af 3. Kompanie. 8. Kompanie havde 3 døde og 10 sårede at beklage; blandt de døde var desværre også den brave Uffz. Scherf. Kompagniet havde nu kun styrke på tre grupper.

Lykkeligt undsluppet

Hermann Achenbach, Geisweide, Unteroffizier 6. Kompanie

Det var i maj 1918. Vi lå efter en offensiv i Merville for at forsvarer en erobret stilling. Overalt lå spredte gårde. Vi levede på dette tidspunkt som grever. Svin, høns, kaniner var overalt og blev hele tiden stegt. Og alligevel lå vi kun omkring 30 meter fra fjenden. Velsagtens var det på samme måde hos englænderne. Vores gård lå ved en vej lige overfor en fjendtlig gård. En dag blev det tilsyneladende for snævert for englænderne, som derfor ville fordrive os. En aften skød han med brandammunition vores gård i brand, der desværre havde stråtag. Snart lå vores underbringelse brændt ned til grunden. Nu var gode råd dyre. Vi forskansede os så godt vi kunne bag huset indtil morgen. Ved daggry måtte vi imidlertid være væk fra dette sted. Med vores spader gravede vi en sti gennem gløderne til et kældervindue i håbet om, at vi kunne finde dækning i kælderen. Denne var til alt helt også stadig intakt. Her tilbragte vi så dagen ved et fad saltet kød, som vi fandt her. Vi var med Feldwebel Port og to underofficerer stadig 16 mand. Af tøj havde vi kun vores bukser. En post var opstillet bag et stykke af en stadig intakt mur ved indgangen til vores kælder. Der var gået en forsager gennem muren, og denne åbning tjente til observation. Om eftermiddagen lå jeg en tid ved posten. Som vi begge nu holdt udkik, kom en granat netop susende om hjørnet, hvor vore geværer stod. Vore kammerater råbte til os: »Hallo, hvordan står det til?« Jeg kunne svarer dem: »Alt godt, men vores geværer er kaput«. Posten var den eneste, der endnu var i besiddelse af et gevær.

Vi observerede videre og så at englænderne trak forstærkninger til, hvad vi med det samme meldte til kompagniføreren. Efter omkring 10 minutter kunne vi allerede fastslå, at et haubits-batteri lagde ild over den fjendtlige stilling, hvad der gjorde stor lykke. Alligevel var mine kammerater meget nedslået hele dagen. Omkring kl. 17 råbte posten: »Englænderne kommer!«. Det opstod panik, og mine kammerater løb derfra; jeg kravlede som den sidste ud af vores bolig. Posten stod stadig ved sit hul og skød. Jeg tog ham med til det sted, hvor vi natte før havde ligget. He stod stadig vores lMG, som til alt held stadig kunne bruges. Snart skød vi alt, hvad vi kunne. Gården var omgivet af en tæt hæk, som Tommy nu brød igennem i hobetal. Men trofaste kammerat, hvis navn jeg desværre har glemt, og jeg nedlagde hele pakket. Som jeg ville tage den 4. kasse ammunition så jeg, hvordan englænderne, kun iført stormpakning, kom rundt om indgangen til gården. Tilsyneladende havde han ikke mødt modstand til højre og venstre. Til min kammerat råbte jeg: »Låsen ud af MG og hænderne op!« Englænderne så imidlertid, hvad vi havde anrettet og belønnede os med en byge af håndgranater, mod hvilke vi gik i dækning så godt det los sig gøre. Herunder blev jeg desværre lettere såret. Nu var det imidlertid højeste tid. I dødsangst løb jeg frem mod englænderne, da jeg ellers ikke kunne komme ud. Min kammerat hev mig i jakken, han var formentlig hårdere ramt. De herrer englænder gjorde plads, som jeg løb frem mod dem. Jeg løb, hvad jeg kunne. Heltene kastede håndgranater efter mig, men jeg var hurtig udenfor kastevidde.

Oh skræk! Min vej førte hen over mine kammerater, der alle, også min Feldwebel Port, lå død eller hårdt sårede omkring. De var tilsyneladende løbet direkte ind i de engelske maskingeværer. Jeg nåede velbeholdent frem til min kompagnifører, Lt. Haarmann, som sammen med sin oppasser stadig lå og skød. Jeg fandt et gevær og deltog øjeblikkeligt i skyderiet. Fra mine kammerat hørte jeg ikke mere; han var skomager og stammede fra Hessen. Skulle han være kommet lykkeligt igennem, opnår jeg måske kontakt til ham gennem disse linjer, så vi dog endnu engang kan mødes.

Det sidste kampafsnit

Fra Lys var 48. Res.Div. i juli forlagt til Scarpe i området vest for Douai, hvor den under 17. Armee blev indsat i stillingskrigen. Kampen i gravene var her præcist reguleret til sidste detalje. Fra denne tid er der stadig for afsnit 1. bayr. Korps, hvortil 48. Res.Div. dengang var underlagt, bevaret særlig udarbejdede »Forsvarsdirektiver«, hvoraf det tydeligt fremgår, hvordan der var sørget for den almindelige sikkerhed for kampgrupperne, og som skulle indgyde følelsen af sikkerhed selv under overraskelser. Større kamphandlinger udspillede der sig ikke i dette frontafsnit efter den 21. august.

Med det mislykkede tyske storangreb mod Reims i juli 1918 og det efterfølgende franske overraskende og succesfulde angreb langs Aisne, Ourcq og Marne fra Villers-Cotteret skoven, var den tyske øverste ledelse trængt i defensiven. Det ville ikke mere komme til tyske storangreb. Da så også 2. Armee mellem Somme og Oise den 8. august – den sorte dag – blev ramt af et overvældende tankangreb og led et alvorligt tilbageslag, måtte den tyske hærledelse overveje en konsolidering af hele fronten. Opmuntret af sin succes og kendskabet til vore vanskeligheder med erstatningsmandskab, tilførelsen af ammunition og undergravning af kampviljen gennem kommunistisk indflydelse i vore rækker, syntes for fjenden tidspunktet at være kommet, til at gennembryde modstanderens front og endegyldigt knuse ham. For ham drejede det sig nu om, ikke at lade den svækkede modstandere komme til ro. Han spredte derfor sine storangreb på forskellige frontafsnit. Med de amerikanske tropper var der kommet en velkommen hjælp. Antallet af amerikanere voksede konstant og nåede på dette tidspunkt næsten en million kæmpere. Utallige tanks, artilleri osv. stod vore modstandere til rådighed. Han havde på ingen måde problemer med mangel på råstoffer.

Den 21. august angreb englænderne nord for kampområdet 8. august, og nåede dermed 17. Armees frontafsnit. Det lykkedes imidlertid ikke at opnå det ønskede gennembrud. I de følgende dage fortsatte det engelske angreb videre mod nord, og nåede den 24. august frem til området ved Arras, hvorfra det forplantede sig videre mod nord. Gennem de fjendtlige indbrud i de forskellige frontafsnit udviklede kampene sig for os til en bevægelig forsvarskamp, og bragte os ømtålelige tab i mennesker og materiel.

Foch gav ikke efter. Mod slutningen af august beordrede OHL derfor en tilbagelægning af højre fløjarme, hvorved alle opnåede resultater, der her var opnået i foråret, herunder også Kemmel, igen gik tabt. I Somme-afsnittet blev fronten trukket tilbage til Siegfried-stillingen. Længere mod syd blev den tyske hær tvunget til en tilbagetrækning fra Vesle over Aisne. På Verdun-fronten vr det september kommet til storangreb med rene amerikanke enheder, og var resulteret i rømning af St. Mihiel-buen. Ingen steder var det imidlertid lykkedes at afskære vores tilbagetrækning, eller at bringe os i en hjælpeløs forvirret situation.

48. Res.Div. forblev langs Scarpe frem til begyndelsen af oktober, hvor den lidt efter lidt måtte trække sig tilbage mod Wotan-stillingen.

Den 25. september iværksatte Foch nye offensiver på forskellige frontafsnit, som den 27. september nåede 17. Armee afsnit og havde erobringen af Cambrai som mål. Det lykkedes Foch langs hele fronten at tvinge tyskerne tilbage, men på intet steds lykkedes det at skabe gennembrud eller omslutning. Imidlertid måtte nu også Siegfried-stillingen prisgives og tilbagetrækning påbegyndes mod den svagere befæstede Hermann-stilling.

En sejrrig udgang af krigen kunne ikke længere forventes.

Den 28. september foreslog Ludendorff til Generalfeldmarschall v. Hindenburg at gå i fredsforhandlinger, og til dette formål at tilsende fjendemagterne et forslag til våbenstilstand. Forhandlingerne strakte sig til begyndelsen af november, og den mellemliggende tid var præget af kampe, der i hovedsagen begrænsede sig til forsvar mod de uafbrudte fjendtlige angreb. Hele tiden måtte vore stillinger lægges tilbage, og herigennem måtte dele af

fjendeland, der havde været besat i længere tid, ofres. I 17. Armee område brød englændere i begyndelsen af oktober frem mod den tynde linje mellem Cambrai og le Cateau. Her blev 48. Res.Div. indsat i kamp den 8. oktober.

Langs Celle udviklede der sig hårde kampe, hvorunder endnu engang, ægte tysk heltegerning og tyske soldaterdyder viste sin herlige side. Med bevidsthed om pligten til indtil til sidste øjeblik at holde ud, fuldstændig overladt til at klare sig selv og ofte værgeløs mod fjenden overvældende kampmidler, gjorde den tyske soldat næste hver eneste meter jord stridig, og k knuste med sin koldblodighed for det meste fjendens angreb. Tilbagetrækningen blev planmæssigt gennemført, hvorunder en bagtrop, kun alt for ofte med bevidsthed om at være tabt, hårdnakket fjenden forhindre i at følge efter. Også hos fjenden, for hvem det ikke lykkedes hurtigt at løbe den tyske linje over ende, gjorde en vis kamptræthed sig mere og mere mærkbar trods overlegenhed i antal af mennesker og våben. Lykkeligvis manglede han den angrebsånd, der havde besjælet den tyske soldat under forårets slag. Dette kan også have bidraget til at han frem til at våbenstilstanden den 11. november kl. 11 trådte i kraft, ikke havde nået sine mål. Fra 5. november stod den tyske arme i en sikker tilbagetrækning til Maas-stillingen.

Men intet af dette kunne få flertallet af fædrelandets forsvarere, der holdt ud på fronten, til at vakle. Den tyske hær kæmpede til sidste øjeblik uden at lade fjenden komme på tysk jord, og forblev derfor ubesejret trods de alvorlige tilbageslag i krigens sidste måneder. I løbet af de fire hårde krigsår opnåede de tyske tropper bedrifter, som ingen nation i verdenshistorien nogensinde har opnået

Stormtruppe II/223 sammenstød med engelsk patrulje 28./29. juli 1918

Officiel rapport

Vizefeldwebel Ebeling (6/223) som fører for stormgruppen beretter: Den 28. juli 1918 kl. 2130 gik jeg fra den gamle KTK frem med en underofficer og 11 mand som II. Bataillon stormgruppe mod Tommy-sappen; a. og b. Kompanie, samt 4/221 var underrettet herom. 4/223 gjorde mig opmærksom på, at dens minekaster ville indskyde spærreild med omkring 5 skud. De selv havde trukket deres sappe-post tilbage, jeg kunne kl. 2230 rykke ud i forterrænet. På dette tidspunkt gik jeg med mine folk gennem Tommy-Sappe forbi a-Kompanies sappe-post. Med min højre fløj lå jeg ca. 60 meter i halvkreds foran vores pigtrådshindring (med ca. to skridt mellemrum). Vi kunne imidlertid intet set på grund af den opkastede jord ved den foranliggende Tommy-Sappe. Jeg besluttede derfor at trække mine folk frem til sappen. Til venstre sikrede jeg mig med tre mand (Gefr. Fischer og 2 mand). Kort efter at vore minekastgere havde skudt, lagde vores eget artilleri den foran os liggende bakke under nogle få granater. Fra fjendtlig side begyndte omkring kl. 12, startende fra højre (221) mod venstre en livlig artilleriild, i første omgang mod hovedmodstandslinjen ved a., b. og Iren-linjen. Snart forlagde fjenden dog sin shrapnel og granatild hovedsageligt mod Tommy-sappen. Efter 5 minutter så jeg også allerede 5 englændere komme fra højre. Jeg sprang øjeblikkeligt mod højre, da jeg antog at fjenden ville ramme os i ryggen, blev imidlertid hængende i pigtråden og faldt ned i en sappe. Her fandt jeg den hårdt sårede Musketier Hoffmann, som i sappen, som jeg, hang fast i pigtråden. Vi arbejdede os fri og blev siddende indtil afslutningen af den fjendtlige beskydning (omkring kl. 0100). Herefter bar jeg den sårede tilbage og fandt herunder to døde fra 6. Kompanie (en Vizefeldwebel og 1 Gefr.), der var ramt af eget artilleri. Man kunne let fastslå dette på grund af granaternes indslag i gravens forvæg. Utffz. Schütz og to mand lå yderst til højre. Kort efter at jeg havde set englænderne rykke frem fra højre, kom efter oplysninger fra Utffz Schütz også omkring to grupper englændere frem gennem Sappen. Englænderne satte en pistol for brystet af de tre mand. To blev ført bagud, mens Utffz, som ligeledes var taget til fange, fik mulighed for at flygte i et ubevogtet øjeblik. To grupper englændere gik ligeledes frem mod Gefr. Fischer (7. Kompanie) og Musk. Brombach og Kranskowski, men havde tilsyneladende ikke set de tre mand. De havde langt mere opmærksomheden rettet mod venstre fløj af graven - Tommy-sappen. En englænder, der var komme lidt væk fra de øvrige, blev taget til fange af Gefr. Fischer. Kl. 0400 afsøgte Lt. Wegemund, jeg og 6 mand endnu engang området og fandt to af vore geværer. Vi fandt ingen døde eller sårede. Af vore egne er tre mand savnet og en hårdt såret (skudsår i begge lår).

Supplerende beretning fra Lt. Reitzel, Kompagnifører 6. Kompanie: Efter at minekastere fra 221 og eget artilleri havde skudt, startede kl. 12 et kraftigt fjendtligt ildoverfald mod 15a og 14, der varede indtil kl. 1300. Som svar på grønne lyskugler, som en mand fra Afsnit 14 skulle have set, iværksatte vores artilleri spærreskydning langs nævnte afsnit. Da forpoststillingerne ikke havde bemærket anmodningen om spærreild, blev de på deres poster, hvor de blev opmærksomme på 15-20 englændere til højre og venstre for Tommy-sappehovedet. De kunne imidlertid ikke åbne ild for ikke at bringe en foran liggende stødgruppe i fare. Faldet er Vizefeldwebel Bergler og Gefr. Schauberger, såret blev Musk, Lupke og Richter.

Som Vizefeldwebel Ebeling senere berettede, returnerede den 29. juli om morgenen af de oprindeligt 5 savnede, Musk. Rettig og Reul igen til linjen. Efter at Rettig og Reul havde set englænderne ankomme, sprang de til højre og kastede 6 håndgranater mod fjenden. Herefter trykkede de sig i et krater, mens englænderne løb forbi i retning af vore stillinger. Efter at fjenden måtte trække sig tilbage, kom de igen forbi Rettig og Reul uden at opdage dem. Da de to var usikre om vejen tilbage, forblev de indtil daggry før de begav sig afsted.

Samlede tab under operationen: Stødgruppe: 3 savnede, 1 hårdt såret. 6. Kompanie: 2 døde, 2 savnede; 7. Kompanie: 1 såret; 1 MGK 1 død, 1 såret.

Langs Scarpe

A. Jessen, Klingenberg nr. Friedrichstadt, Leutnant 12. Kompanie

Den 25. august 1918 var min sidste orlov slut, som jeg havde tilbragt i mit skønne Nordslesvig ved den blå Østersø. Som jeg tog afsked, anede jeg ikke, at jeg for sidste gang havde hvilt på tysk jord. Jeg nåede igen kompagniet i Wotan-stillingen nord for Vitry, og meldte mig reglementeret tilbage fra ferie ved bataljonskommandøren. Kommandøren mente, at orloven havde været godt for mig; jeg så frisk og udhvilet ud, og kom netop til rette tid. Dagen i forvejen havde englænderne gennemført et succesfuldt angreb på forreste stilling, og nu havde regimentet befalet, for enhver pris at kaste ham ud igen. Da jeg nu var den, der var mest frisk, og hvis nerver ikke havde været afprøvet gennem de foregående dages kampe, var jeg udset til at overtage modangrebet. På en gang var min orlov forbi, og jeg var med begge ben tilbage i en rå virkelighed.

Om aftenen den 25. august skulle 60 mand, en Offz.Stellv. og en Vizefeldwebel blive stillet til min rådighed sammen med tre MG. Yderligere var ikke muligt at give. De nærmere direktiver skulle jeg få ved KTK. Foreløbig havde jeg altså ikke andet at gøre end at afvente kl. 23, timen, hvor marchen mod fronten skulle begynde.

Som det blev mørkt, blev det overskyet og en støvregn begyndte at sile ned. Kl. 23 kom de forskellige grupper; delingsføreren meldte deres folk af og fremrykningen kunne begynde. Det var i mellemtiden blevet helt mørkt, så man dårligt kunne se fem meter frem for sig. En vejviser fra KTK var med for at viste os vejen. På den måde nåede vi trods regn og mørke rimeligt hurtigt frem til KTK. Det var efter midnat. Endnu engang blev der gjort et hurtigt mandtal. Underofficererne, som jo kendte sine folk, meldte af, desværre ikke særlig gunstig. To mand med et MG manglede. Hvor de var blevet af, vidste ingen. Vi havde ikke været under ild på vejen; de kunne heller ikke have mistet forbindelsen, altså måtte noget andet havde slået dem ud af rækkerne.

Jeg meldte mig hos KTK, Rittm. Ammann. Han gav mig befalingen til angreb, og så blev folkene underbragt. De fik varm mad og skulle næste morgen før angrebet endnu engang varmt forplejes. Efter gennemgang af angrebsbefalingen opdelte jeg styrken i tre grupper, der skulle gennemføre angrebet. Tyngden lå hvor Irenwege udmundede i Schottengraben. Her havde englænderne efter patruljemeldinger en MG-stilling. Mod dette punkt, Rødpunkt K, skulle hovedstyrken under min kommando slå hul, mens de to øvrige skulle angribe nord og syd herfor. Dette område var os jo ret godt kendt fra den forgangne tid. Hvis det ikke skulle lykkes os at nedkæmpe det engelske maskingevær gennem Irenweg, kunne den nordlige gruppe støtte os på udmærket måde, da den var dækket for sigt af en sænkning. Planen skulle efter alt sandsynlighed lykkes.

Kl. 0500 bragte en transportgruppe endnu engang varm mad; så blev de udrustet til opbrud. Desværre var det manglede MG endnu ikke dukket op. Kl. 0600 skulle vores samlede artilleri gennemfører et ildoverfald i forening med alle MG, og efter tre minutter skulle så stormgrupperne gå til angreb.

Omkring kl. 0530 blev der trådt an i grav ved KTK. Det blev talt op og alt nødvendigt angrebsmateriel udleveret. Alle havde rigeligt med håndgranater, og der var sørget for genforsyning. Så kunne det begynde, alle var klar! »Uden trit« - men hvad var det? Det trommede, alt foran var forvandlet til støv og røg. Også hen over os hylede granaterne, men det var dog ikke vores? Så kom der ordre fra KTK om at vente et øjeblik. En ordonnans ankommer fra fronten med signal om, at englænderne angribe og havde besat hovedmodstandslinjen. Der var vores opgave ikke længere aktuel.

Vi blev ved KTK indtil omkring kl. 22, så blev vi indsat til forstærkning af angrebsenhederne. Jeg blev tildelt kompagniet under Lt. Brandt; det lå lige i den sydlige udkant af Gavrelle. Ordre indløb og blev annulleret. En forespørgsel til Lt. Brand, om denne var i stand til at angribe, blev positivt besvaret; derimod ville han ikke være i sand til efterfølgende at fastholde det erobrede uden forstærkninger. Stødgruppen blev derfor trukket tilbage til KTK, der i mellemtiden var flyttet under åben himmel. Ved ankomst til den gamle KTK-dækning blev jeg modtaget af Lt. Riggemann, for at fører mig til den nye kommandostation. Her blev vi resten af dagen. Englændernes angreb var forbi. Kamptropperne havde fastholdt deres stillinger.

Som bataljonsfører, Rittm. Ammann, frigjorde mig, mente han: »Hvis alt var gået som planlagt, havde De nu en orlovsseddel i lommen!« Jeg tog mig til lommen og viste ham orlovssedlen – den, der var udløbet dagen før.

Folkene blev samlet vest for Fresnes og rykkede herfra ind i Wotan-stillingen. Vi undlod ikke at drage rigelig fordel af den kødkonserves, der formentlig her var oplagt til samme formål.

Vores artilleris tapre indsats mod kampvogne

Officiel rapport

En deling fra 9/Reserve-Feldartillerie-Regiment 48 var indsat i områdete ved Pelves den dag, det engelske storangreb ramte Monchy. Allerede ved starten af angrebet blev en pjece ødelagt af den voldsomme fjendtlige artilleriild og mandskabsdækningen ødelagt. På trods af gentagende fjendtlige beskydninger deltog de to sidste pjecer med succes i bekæmpelsen af fjendens fremtrængen over Franziskusberg. Pludseligt ved middagstid rykkede tre tanks næsen i ryggen på stillingen frem mod Pelves. Batterifører, Lt.d.R. Djubler, hastede straks fra sin observationspost til ildstillingen. Her havde i mellemtiden den energisk indgribende Sergeant Hölscher indsa begge pjecer til direkte bekæmpelse af tankene.

Kraftig MG-ild fra tankene og fjendtligt artilleri forsøgte at forhindre pjecerne i at åbne ild fra deres åbne stillinger, men villigt støttet af en modig besætning, sendte Sergent Hölscher skud efter skud mod de fjendtlige tanks. Hurtigt blev den ene ødelagt af en fuldtræffer. En høj flamme rejste sig fra den. Kort efter sad den anden ubevægelig fast. Den tredje vendte om og forsøgte at undslippe, men blev herunder ødelagt af en fuldtræffer. Det fjendtlige infanteri gik i stå, som tanksene kom under beskydning. Lige så snart de så, at deres hjælpere var ødelagt, begyndte de at falde tilbage. Dermed havde artilleriet ikke blot ødelagt tre kampvogne, men også bragt et angreb til standsning. Dette resultat er primært opnået på grund af Sergent Hölschers handlekraft og koldblodighed. Allerede samme dag blev han udmærket med Jernkorsets 1. klasse. Allerede den følgende dag led han heltedøden.

Leutnant Fiedlers tilfangetagelse af 6 englændere

Officiel rapport

Lt. Fiedler, Kompagnifører 2/223, gik den 15. september 1918 kl. 2030 sammen med Gefr. Zacher, Utffz-Schüler Preuss og sin oppasser, Musk. Eichbaum, alle 2/223, fra Danziger Graben frem til Rødpunkt f. 80 meter øst herfor ligger et lille stykke grav mod syd, hvori der lå spader, håndgranater, signalammunition, kort sagt alt, hvad der skal bruges i en midlertidig ikke besat post. Der var ingen tvivl om at det drejede sig om en engelsk nattepost. Den er ganske vist endnu ikke besat, men det kunne, alt efter klokkeslæt og lysforhold, ske hvert øjeblik. Det drejer sig om at fange dem. Fast besluttet fordelte Lt. Fiedler sine folk rundt om dette stykke grav. Alle gjorde sit våben, pistol eller karabiner, klar og ventede i åndeløs spænding. Så kunne man hører stemmer, tilsyneladende engelske. 5 eller 6 runde tallerkenhjelme dukkede op, gik frem mod den omringede post og blev her stående. Lt. Fiedler og hans folk stivnede i højeste anspændelse af alle nerver, men med jernhård selvkontrol. Så lagde englænderne deres våben og udrustning. Så rettede Lt. Fiedler sig kort op fulgt af sine folk; et klart »*Stand still, hands up*!«. Løjtnanten, som var lige så kække som han var koldblodig, fik de skræmte englændere til at se sig omringet mod de tyske skydevåben og beslutsomme tyske ansigter. Med et ynkeligt udbrud af voldsom forskrækkelse rækker 6 fjender hænderne op. To forsøgte at undslippe. Musk. Preuss skød den ene med sin karabiner. Velbeholdent nåede Lt. Fiedler mit sine tre tapre ledsagere og dobbelt så mange fanger, tilbage til vores stilling.

Ildoverfald mod feltvagt

H. Seiffert, Neundorf, Leutnant og Kompagnifører 8. Kompanie

22. september 1918. Har lige netop igen haft svineheld. Jeg var netop under vejs i det skønneste månelys for at besøge feltvagterne - først i grusgraven, så i løbegraven til den engelske stilling. Som jeg her underholdt mig med folkene, så jeg i terrænet foran os på lang afstand enkelte skikkelser komme løbende. Jeg tænkte: »Jeg må lige se, hvad det er«. Med Utffz. Müller og mine ordonnans Schubert, tog jeg afsted. Vi var ikke nået 100 meter ind i terrænet før det på én gang lynede i horisonten. Jeg nåede netop at sige: »Hallo, nu sker der noget!« Og så kom de allerede hylende og skrigende; de slog bragende ned foran, bagved og ved siden af os. Jeg forsvandt lynhurtigt i det nærmeste krater, Schubert sammen med mig. Også Müller var i nærheden opslugt af jorden. Så lyttede vi. Rundt om os faldt ilden. Af og til rystede og bævede jorden under os. Så gik »en« ned meget tæt på. En bidende, ætsende krudtrøg omringede os. Jordklumper ramte ryggen. Hurtigt op og kik ud over terrænet. Alt i orden. Man kan kun se røg og os. Så brager det igen i nærheden; automatisk synker man igen sammen. Jeg kikker

på mit ur; et kvarter er allerede gået. Bag os stiger lysraketter op: rød, grøn, gul, hvid. De arme artillerister! Gudskelov falder de ikke for det. Vores MG-folk går til arbejdet, bygerne flyver hen over os. En tanke løber gennem hovedet. Hvad gør vi, hvis fjenden angriber? Tilbage kan vi ikke, vi vil løbe ind i egen ild. Man tænker på gud, man tænker på døden, på at blive såret. Hvordan står det til i feltvagten, i graven? Og hele tiden løb tankerne. Man har næsten glemt egen situation. Så brager det igen meget tæt på. Jordklumper falder, røg omhyller os. En ed finder vej gennem tænderne og jager tankerne væk. Jeg kikker på mit ur. Pokkers! allerede en hel time! Langsomt begynder det at dø ud. Jeg venter endnu en tid. Vores artilleri sender tunge brokker langt bagud mod Tommys artilleristillinger. Jeg råber til Müller. Han har haft svineheld! En tingest gik ned lige ved siden af ham, men var en forsager. Vi går tilbage. »Holdt, hvem der?« »Er alle sunde og raske?« »Javel, Hr. løjtnant!«. Jeg går endnu engang til den anden feltvagt; også her var englændernes hilsen gået over uden tab. Altså hjem! Så står allerede en ordonnans fra bataljon ved siden af mig. »Hr. løjtnant, bataljonen ønske øjeblikkelig melding om, hvad der sker langs fronten!« Jeg kryber ned i en trang dækning og skriver meldingen. Så »Adam – en kop kaffe!«. Den uundværlige tobak mellem tænderne og hen på briksen, så man kan glæde sig over det genvundne liv. Lt. Braun havde med nogle få folk tidligere foretaget et togt mod fjendens grav og hentet 2 englændere ind. 2 sække med post og pakker fulgte med. Det var for vores folk, der for længst var fravænnet enhver luksus til maveregionen, en virkelig »gefundenes Fressen!«

Tilbagetrækningskampe ved Cambrai 6. – 18. oktober 1918

A. Jessen, Norderstapel, Leutnant og signalofficer ved III. Bataillon

Regimentet var blevet afløst foran Arras. Bataljonerne marcherede til Loffre, hvor de blev indladet. Det var en langsommelig proces, da det tog, der skulle afhente os, ikke ankom. På den store plads foran banegården fordrev hver især tiden, så godt han kunne. At der herunder ikke manglede »lokumsrygter«, som en soldat gerne hører, skal som bibemærkning ikke forbigås. Endeligt kom toget. Rygterne om »hvil« og om »Tyskland« forstummede. Indladningen gik hurtigt fra hånden. Som det blev mørkt satte toget sig i bevægelse mod det ubekendte mål. Det gik ikke mod Tyskland; ved Sommaing drejede vi mod syd, altså mod et nyt mål på vestfronten. Omkring midnat nåede vi frem. Der blev losset i Iwuy, ordre blev modtaget. Her afløste vi Inf.Regt. 3. Cauroir var intet hvilekvarter. Den lå under kraftig beskydning og blev også generet af fly, så kompagnierne var tvunget til at søge underbringelse i det frie øst for landsbyen. Også her opdagede flyene os, og hilste os velkomne med kædebomber; så vidt jeg husker, havde vi ingen tab.

KTK skulle befinde sig i den sydlige del af byen Cambrai, hvor vi skulle afløse. Bataljonskommandøren, Hptm. Schilling og jeg tog afsted den 7. oktober om morgenen for at tage de fremtidige stillinger i øjesyn. Det var en vidunderlig efterårsdag, og vi nåede hurtigt vores mål. I artilleribeskyttelseslinjen mellem vejene Cambrai-le Cateau og jernbanen Cambrai-Iwoingt startede et ildoverfald, der fik os til at tage benene på nakken.

Den 8. oktober fik vi ordre til at stille os parat øst for Awoingt langs banedæmningen. Underbringelsen langs banedæmningen var ret fordelagtig for os. Vi havde gravet huller i den høje dæmning, hvor vi var i sikkerhed. I det mindste kunne fladbaneild ikke når os. Bag banedæmningen, skjult for observation, udspillede der sig et kraftigt liv. En bil kom kørende. Det kunne kun være divisionskommandøren. Han kørte forbi os uden at standse, frem i forterrænet i retning af Awoingt. Et MG og nogle få folk var med i vognen. Geværet gik i stilling i forterrænet, men svaret lod ikke vente ret længe på sig. Det måtte trække sig tilbage. Generalmajor v. Hippel havde endnu engang vis os sit personlige initiativ, der gjorde ham afholdt af alle i divisionen. En ordonnans ankom med en befaling til angreb. Vi skulle syd for Awoingt støde frem i retning af Niergnies. Retningspunkt var Maison Neuve. Omkring kl. 17 trådte vi an. En tank raslede frem; den skulle ledsage os og støtte angrebet. Det lykkedes angrebsbataljonen at kaste englænderne tilbage fra Niergnies, men ved Maison Neuve gik angrebet i stå. Stillingen blev fastholdt. Jeg tror, vi var kommet længere, hvis vi ikke havde taget tanken med. Den var for langsom. Angrebet måtte rette sig efter den, og havde ved det langsomme tempo for store tab i det flade landskab. Også englænderne indsatte tanks, men uden resultat. En af dem blev nedkæmpet af Utffz. Steinseifer fra 12. Kompanie med håndgranater. Desværre blev han hårdt såret af et skud i låret. Aftenen i forvejen havde han gennem en mand bedt mig komme for at kunne sige farvel og komme med et ønske. Jeg havde sendt hans ønske videre og håbede, at den tapre soldat ville overvinde sine sår. Ved Maison Neuve indhentede skæbnen også Lt. Schulte. En MG-kugle ramte ham i maven. I smerte rejste han sig op og blev så slukket af et skud i hovedet. Han fandt på stedet sit sidste hvilested. Dermed var endnu engang en kammerat forsvundet, med hvem jeg havde tilbragt mange timer, og som på sin stille, trosfyldte måde vil være uforglemmelig for alle, der kendte ham.

Som mørket begyndte at sænke sig over området blev jeg med nogle folk sendt tilbage for at hente ammunition. om vi var på vej tilbage, fik en brand os til at bevæge os for langt mod venstre. Foran hørte vi engelske stemmer.

Lydløs bøjede vi af og leverede den længe ventede ammunition. Allerede samme aften kom ordren til at rømme stillingen og til tilbagetrækning til Carnières. Med mine folk fra signalgruppen skulle jeg blive i den nye stilling. Der skulle vi, spredt fordelt, gennem forstyrrelsesild, skjule og dække tilbagetrækningen. Ved midnat skulle vi så også frigøre os fra fjenden. Da det kom så vidt, og vi samledes til tilbagetrækningen, manglede to mand. De var ikke kommet tilbage. De kunne ikke findes under eftersøgningen og er vel taget til fange af Tommy.

Den nye stilling lå mellem Carnières og Cagnoncles, hvor vi tilbragte den 9. oktober. Den var rolig. Englænderne fulgte kun tøvende efter. Om aftenen rykkede bataljonen til St. Aubert. Jeg var allerede redet i forvejen for at organiserer indkvartering. Bataljonens stab boede i et dejligt lille hus i udkanten af landsbyen. Landsbyen lå på en lille bakke, Stillingen gik vest herfor. Herfra havde vi en fortræffelig forsvarsstilling med god udsigt helt til Carnières. Som telefonfolk havde vi hele tiden nok at gøre med udlægning af forbindelser. En artilleri-forbindelsesofficer meldte sig hos os. Han fik den traditionelle ankomstdrik. Jeg kan endnu i dag se, med hvilken besvær den store herre fik indholdet af glasset kylet ned. Så tog jeg ham med i stillingen. Forbindelsen til artilleriet var etableret, Og uanset hvad, var det i orden. Et øjeblik kikkede vi efter et lønnende mål, så opdagede vi vest for Carnières, en engelsk kavaleriafdeling, der samlet red ind i byen. Øjeblikkeligt blev artilleriet underrettet. Vi ventede til englænderne var inde i landsbyen. Så hylede det ene lag efter det andet hen over ovre hoveder. Hele landsbyen Carnières lå i røg. Det må have bragt stor forvirring blandt de sejrsikre kavalerister.

Om aftenen var jeg igen i bagtroppen, det var den 11. oktober. Slaget hvilede. Under tilbagetrækningen satte man ammunitionsdepoter i brand for at ødelægge det. I den østlige udkant af St. Aubert på vejen mod Montrécourt brændte et hus med ammunition. Der var også lysammunition i huset, som til afsked gav det skønneste festfyrværkeri.

Bag jernbanen ved Montrécourt kom vi den 12. oktober i ny stilling. Englænderne sendte kavaleri efter os, hvorved vores beholdning af heste blev forøget med to dyr. Bag banedæmningen var der et stillingsystem, formentlig et tidligere øvelsesområde. Her var bataljonen placeret. Den 14. oktober havde englænderne erkendt den nye stilling og lagde artilleri over os. Desværre landede også tunge granater for vores eget artilleri for kort, uden at det lykkedes bataljonen at komme i forbindelse hermed. Englænderne trommede, og da vi ikke havde dækninger at søge beskyttelse i, måtte vi vige for ilden. Med signalenheden veg jeg ud til hulvejen i den sydlige del af bataljonens afsnit. Her var vi i første omgang godt placeret. Men det varede ikke længe, så sad en fuldtræffer i hulvejen, den næste lå for langt, men så ramte en ny. Min gruppe og Lt. Rassbach med minekasterne trak længere mod syd. Da Tommy planmæssigt fulgte os med deres ild, besluttede Lt. Rassbach med sine folk, hvor enkelte signalfolk havde sluttet sig til, i den næste ildpause, at løbe tilbage. De kom godt igennem, men hundefører Biedenkopp, der også var løbet ned, faldt. Da jeg senere kom tilbage med hundefører Braun, tog den dejlige meldehund »Florian« sammen med os afsked med den den døde kammerat, som vi stedte til hvile.

Den engelske beskydning steg hele tiden. Den 16. oktober lå overordentlig kraftig ild over KTK. MG-officer, Lt. Haas, blev hårdt såret af en shrapnel. Den 17. oktober var KTK tvunget til at søge en anden placering. Den forskød 600 meter mod øst og gravede sig ned i dækning af en stor hæk omkring 200 meter vest for hulvejen fra Højde 77 mod Højde 99. Jeg fik om eftermiddagen fri til at løbe nogle små ærinder. Ved en batterifører ved artilleriet fik jeg en flaske cognac, dengang en ret sjælden foreteelse, hvilket dog igen opmuntrede os. Vores hul i jorden var ikke særlig bekvem. Med tre mand kunne man kun ligge ned, hvis den ene lå på siden. Dette måtte vi alle gøre på skift. Taget i vores bolig var en blikplade. Om morgenen den 18. oktober blev stab III/223 ramt af skæbnen. En granat slog ned i kanten af jordhullet og sårede Hptm. Schilling, Lt. og Adjudant Marquard og jeg. Hurtigt blev vi bragt tilbage til forbindepladsen. Et lyspunkt i den triste situation var hjælpsomheden fra mine kammerfater i signaldelingen, som jeg kan takke for, at jeg stadig i dag er i live. Utffz. Euler var på sin post. Dermed var min indsats ved Res.Inf.Regt. 223 afsluttet. En dyb nat indhentede mig efter at læge dr. Langemeyer og Feldhilfsarzt Fincke havde givet os en lindrende sprøjte. Først den næste dag vågnede jeg igen på et lazaret. Et stykke derfra lå Lt. Mrquard, og ved siden af mig sad min bataljonskommandør, Hptm. Schilling og holdt mig i hånden. Dette trofaste kammeratskab hjælp mig med at komme over den forgangne triste tid, og har altid med stolthed og glæde ladet mig tænke tilbage på det gamle Regiment 223.

Min sidste kampdag

H. Seiffert, Neundorf, Leutnant og kompagnifører 8. Kompanie

8. oktober 1918. Her i Couroir er vi hidtil forunderligt blevet forskånet for Tommys kanoner og bomber, selvom han uophørligt knalder i området. Alligevel er der ingen stemning. Det ligger en anelse af kommende ulykke over os alle. Ved daggry blev vi vækket af kamplarm. Ruderne klirrede; indimellem vakler hele rønnen. Vi får med det samme ordre: »Alarmberedskab!« Vi pakker derfor sammen. Timerne går. Ved fronten var det

blevet roligere, hvorimod beskydningen af de bageste områder er øget. I mellemtiden var situationen afklaret. Vores divisionsafsnit stod stadig. Syd herfor var fronten brudt igennem. Vi fik marchordre til Awoingt. Opløst i halvgrupper rykker vi ud langs en skråning til en sænkning. I den høje jernbanedæmning ved Awoingt sad vi så i jordhuller unde ren temmelig ubehagelig beskydning. Det blev eftermiddag, da en ordonnans kom med ordre: »Hr. Kompagnifører til Bataljonskommandør!«. Nu går det altså løs – og det var rigtig. »II. Bataillon går straks til modangreb. Marchretning kirketårn i Niergnies. I forreste linje fra højre mod venstre 6., 8., 7. Kompanie, 5. i reserve. Forbindelse har 7. Til støtte rykker en egen tank frem med 7. Kompanie. Mine herre, sådan befalet. Vi træder an om 5 minutter. Meldinger til mig her«. Så langt kaptajnen. Efter omkring 7 minutter gik det i hurtig march frem over jernbanedæmningen. Inden ret længe gik det løs: tak … tak … tak. 6. Kompanie under Braun var via en hulvej nået ind i flanken på fjenden, og på den måde kunne vi presse hans første stilling foran Niergnies tilbage. Så blev vi liggende i ilden foran landsbyen. En hulvej gav os god dækning. Jeg var med nogle få folk og et MG sprunget længere frem. Selvom vi lå i et gammelt kraterområde bevokset med ukrudt, holdt fjenden os under så kraftig beskydning, at vi ikke kunne komme fremad. Alle der var uforsigtig i bevægelser, blev øjeblikkeligt ramt. Tommy må have haft skarpskytter siddende i ruinerne af landsbyen. De var ikke til at få øje på. Omkring 7-10 meter til højre for os skød et let MG. Pludseligt skreg skytten og væltede om på siden. Jeg ville springe til, men næppe havde jeg rejst mig, fik jeg et kraftigt slag i maven og faldt omkuld. Jeg rullede mig ned i et nærliggende krater. Her sad jeg et stykke tid; tiden blev mig en evighed. Jeg kunne dårligt få vejret eller sige en lyd. Granater slog ned omkring mig. En af mine folk krøb forbi mig; med mine sidste kræfter kastede jeg jordklumper efter ham. Han så mig og råbte et eller andet, som jeg ikke forstod, men jeg var glad for, at nogen havde set mig. Kort efter var Sanitets-Utffz. Müller ved min side og slæbte mig i dækning i hulvejen. Vi var kraftigt skudt sammen. Det andet kompagni var det ikke gået bedre. Braun kom hen til mig og fortalte, at 6. Kompanie også havde haft store tab. Lt. Riedel var faldet med et skud i hovedet. Efter mørkefald slæbte Adam og yderligere 3 mand mig de 4 kilometer til forbindepladsen. Det var en vanskelig vej. Undervejs ved bataljonens kommandostation trykkede jeg Hptm. v. Wchter og Lt. Severin i hånden. Den næste morgen var jeg allerede i en bil på vej til feltlazarettet i Valenciennes.

Træfning ved Haussy

Wilhelm Blümel, Hamburg, Leutnant 2. MG-Kompanie

Under Lt.d.R. Ostermanns orlov førte jeg midlertidigt 2. MG-Kompanie. Den 11. oktober 1918 nat var vi gået tilbage fra St. Aubert under alle mulige forhindringer (køretøjer ankom ikke, og jeg måtte afmontere en flammeskjuler), og landede ved daggry ved Ferme de Canonne. Den 12. oktober returnerede Ostermann fra orlov og overtog igen kompagniet. I løbet af dagen blev vi placeret i en hulvej sydøst for gården, hvor vi gravede os ned. Her blev vi den 13. oktober. Den følgende dag modtog jeg fra Hptm. v. Wachter ordre til at møde hos ham som stedfortrædende bataljonsadjudant.

KTK lå med dele af 6. Kompanie og Deling Seidel fra 2. MGK ved vejen, der fra Haussy fører mod nordøst. Regimentsstaben lå i Maison Rouge. Allerede samme nat og næste morgen rekognoscerede jeg terrænet og tog forbindelse til det foran os liggende regiment i forreste linje (jeg tror, det var fra Württemberg). Næste morgen gik Hptm. v. Wachter selv på rekognoscering sammen med mig. Landsbyen Houssy lå i forterrænet. Broerne over Celle-åen var sprængte.

Vi gravede os ned på den vestlige side af hulvejen, omkring 500 meter nordvest for møllen på Celle-åen. Hulvejen var synlig omkring 100-150 meter. Den 15. oktober blev vi vækket af enkelte granater, der ikke ramte hulvejen, men ikke desto mindre tvang os til største forsigtighed. Vejen var på få øjeblikke oversået med splinter og jordklumper. Det var meget tåget; dertil faldt en fin silende regn fra himmelen. Beskydningen blev hurtig kraftigere, så endda lejlighedsvise observationer næsen var umulig. Omkring kl. 0930 dukkede en engelsk flyver op og forsøgte at opklare. Den blev af et MG til højre for os, kraftigt beskudt, og forsvandt herefter hurtigt. Omkring kl. 10 hørte vi skråt til højre for os kraftig infanteri- og MG-ild (mellem Hussy og Montrécourt). Foran os var ilden begrænset. Med spænding så vi fremover. Artilleriets heftighed mindskedes ikke. Kun bemærkede vi, at den gradvist blev lagt tilbage. Vi havde allerede flere sårede. Kompagnifører for 6. Kompanie blev ramt af en stor jordklump i maven og måtte gå tilbage. Vizefeldwebel Seidel (2. MGK) blev ramt i hovedet og gik, så vidt jeg husker, også tilbage.

Foran os i tågen dukkede nu skikkelser op i hulvejen, som vi i startet antog for tyskere. Trods brugen af vore kikkerter opdagede vi først på omkring 60 meter afstand, at vi foran os havde en engelsk MG-gruppe. Der var ingen tid til at folde ud. Fra deres huller skød enkelte infanterister. Begge MG blev bragt i stilling på vejen. I mellemtiden havde englænderne forskanset sig i et krater og skød tilsyneladende med et Lewis-gevær og karabiner.

Enkelte af vore folk faldt eller blev såret. Begge vore MG, der siden starten på trommeilden havde stået skudklare i regnen, fik funktioneringsfejl. Englændernes startsucces tog modet fra vore folk. De gik i dækning i kraterne. Der fulgte nogle bange minutter. Havde vi en engelsk skyttekæde foran os, eller var det kun MG-gruppen? Jeg kontaktede hurtigt Hptm. v. Wachter. Trods beskydningen lykkedes det mig at komme helskinnet ud af hullet. Jeg kunne springe frem til MG'erne på vejen 15-20 meter derfra. På ordre fra mig sprang mandskabet, der endnu ikke havde kunne overvinde fejlene, frem til geværerne for at skyde. Englænderne, der nu ikke længere skulle bekymre sig om infanteristerne, tog dem under ild. Funktioneringsfejlene, der ikke hurtigt lod sig afhjælpe, blev deres øde. Som flere skud ramte vejen under venstre gevær, tog besætningen med en følelse af værgeløshed, igen dækning i hullerne. Jeg kastede mig ned bag en tør busk i højre vejgrøft. Jeg trak så med hjælp fra Landeværnsmand Herrmann (?) det højre gevær om bag busken og forsøgte at afhjælpe fejlen. Patronbæltet var blevet våd og for tyk til at komme igennem tilføreren. Jeg kastede mig ned bag geværet, mens Landeværnsmanden førte båndet. Det lykkedes mig endeligt at afgive omkring 10 skud mod den engelske MG-gruppe. Jeg ved ikke, om jeg overhovedet traf nogen, eller om jeg beskadigede deres våben. Pludseligt sprang englænderne op, gjorde omkring og forsvandt igen ned gennem hulvejen samme vej, de var kommet. De enkelte skud, vi sendte efter, ramte tilsyneladende ikke da målene var usikre i tågen. Jeg klatrede op østsiden af hulvejen og kunne herfra se, at der kun havde være tale om en MG-gruppe. Det var tilsyneladende en del af sidedækningen på den engelske angreb. Efter at have sendt et par velmente hilsener efter englænderne, der imidlertid ikke fandt deres mål, forsvandt den engelske MG-gruppe i tågen.

Et forsøg på modangreb med dele af regiment 221 (?) i løbet af eftermiddagen gik i stå i den engelske artilleriild. Om aftenen blev resten af vores bataljon lagt tilbage i nærheden af regimentsstaben.

Engelsk angreb langs vejen Avesnes [-les Aubert] – St. Aubert 11. oktober 1918

Karl Becker, Berlin, Leutnant og signalofficer II. Bataillon

Efter de store tab under kampene ved Cambrai i efteråret 1918, tilbragte vi oftest natten med march, for om morgenen i en ofte allerede forberedt optagestilling, at standse modstanderens fremrykning og bibringe ham flest mulige tab. Englænderne var som oftest meget forsigtig i deres forfølgelse, og kom kun tøvende efter. Engang var de imidlertid tilsyneladende meget sikker i deres sag, og lod deres ellers forsigtighed ude af betragtning, hvilket øjeblikkeligt gav den en huskeseddel fra os. Jeg var dengang som signalofficer ved staben II. Bataillon og efter den sårede Lt. Severin, adjudant. Vi havde igen marcheret natten igennem, og var omkring kl. 0500 nået en allerede forberedt stilling i kanten af landsbyen. Bataljonsstaben ville netop til at indrette sit kvarter i et sønderskudt hus, da der indløb melding om forestående engelsk angreb. Hptm. v. Wachter og jeg ilede straks frem i stillingen. Den 11. oktober skulle der ikke blive noget af den velfortjente hvil. Meldingen, som jeg dengang sendte til regimentets stab, lød:

> Omkring kl. 0700 angreb fjenden vores hovedmodstandslinje mellem hulvej på vejen Avesnes-St. Aubert og banedæmningen med temmelig kraftige styrker uden nogen form for artilleriforberedelse. De fremskudte feltvagter blev trukket tilbage til hovedmodstandslinjen. Modstanderen, der lagde sin tyngde mellem vejen St. Aubert-Avesnes og vores 7. Kompanie (inklusiv), blev under store tab afvist gennem vores infanteri- og MG-ild. Langs vejen St. Aubert – Aveskes kom han i begyndelsen på håndgranatafstand af hulvejen, men blev også her igen drevet tilbage. Modstanderens flere gentagne forsøg modstanderen på igen at rykke frem, mislykkedes i vores infanteri- og MG-ild. Modstanden liger nu i en sænkning i hulvejen vejen st. Aubert-Avesnes mellem 4-500 meter fra vores hovedmodstandslinje. Desuden ved 7. Kompanie omkring 3-400 meter ved vejen, der fra St. Aubert forløber i syd-sydvestlig retning mod banegården og desuden langs jernbanedæmningen. Hovedmodstandslinjen er fast på ovre hænder. Forbindelse etableret til højre og til venstre. Modstanderen kan ikke præcist vurderes, synes imidlertid at være betydelig. Modstanderens tab er meget kraftige; mange døde ligger foran vores front. Der blev af 7. Kompanie indbragt en, af 2. MGK og 8. Kompanie tre fanger, hvoraf en var såret. 2. MGK fange ved banedæmningen tilhørte en cykelpatrulje. Også blandt de langs vejen St. Aubert-Avesnes angribende modstander blev cyklister observeret. De her erobrede karabiner tyder i retning af engelske cykeltropper. Fjendtlig artilleriild lå kun over St. Auvert og særlig over de bageste områder.

Så langt min melding fra dengang. Hvis jeg husker rigtigt blev vi under denne kamp på god måde støttet af et felthaubitser-batteri. Det stod bag St. Aubert. Observationsposten var indrettet i et halvt ødelagt vandtårn direkte bag vores hovedmodstandslinje, hvorfra spærreilden på fortræffelig måde blev ledt. Jeg blev så den 16. oktober hårdt såret, og kom derfor ikke til at opleve de sidste dage ved regimentet. Som jeg efter en operation vågnede op på Feltlazarettet i Erquennes, lå kammerat Drill ved siden af mig på operationsbordet, hvis jeg ikke husker forkert med et sår ved øret.

Vizefeldwebel Kinzenbahs melding om erobring af kort og melding fra engelsk flyver

Officiel rapport – 12. Kompanie

Efter kompagniets tilbagegang besatte jeg kompagniafsnittet. Omkring midnat bemærkede vi en fjendtlig patrulje foran højre fløj af afsnittet; vi lagde den under ild. Omkring kl. 0330 blev den bemærket længere til højre foran venstre fløjkompagni Res.Inf.Regt. 222, og af denne beskudt. Da patruljen fra Res.Inf.Regt. 222 allerede tidligere var gået tilbage, forlod jeg omkring kl. 0630 den forreste stilling, og trak mig tilbage til på højde med enkelthusene på vejen St. Aubert-Villers-Cuichies [Villers-Cauchies]. Herfra kunne jeg se enkelte fjender løbe rundt i vores grav. Omkring kl. 1100 bemærkede jeg fire fjendtlige ryttere, som de kom over bakken ved Villers-Cuichies. De sad af og observerede. Enkelte ryttere kom nærmere over bakken. Jeg trak mig omkring kl. 1130 tilbage og blev herunder beskudt af fire fjendtlige fly. Vi måtte gå i dækning. Omkring 8-900 meter derfra bemærkede vi, at et fjendtligt fly måtte lande. Med to mand gik jeg frem for at ødelægge flyet. I mellemtiden var den fjendtlige kavaleripatrulje nået frem omkring 500 meter foran Villers-Euichies. Begge besætningsmedlemmerne på flyet var flygtet i retning af vore gamle stilling. Ved ankommet til flyet bragte vi straks kort og meldinger i sikkerhed, og satte derefter apparatet i brand, idet vi skød hul i benzintanken og antændte den. Som den fjendtlige kavaleripatrulje opdagede flyet, lagde de os under ild fra MG. Musk. Stockowsky, Musk. Linke og jeg begav os derfor tilbage og nåede kompagniet omkring 1230.

Brigadekommandøren, som havde fået overdraget kort og meldinger, roste os: »Bjærgning af papirerne fra det fjendtlige fly i en vanskelig situation, trængt af fjenden, var en fortræffelig præstation og formentlig af vidtgående betydning«. Divisionskommandøren skrev: »Min taknemmelige anerkendelse af den gode præstation«.

Beretning fra 1. MG-Kompanie 20. oktober 1918

officiel rapport

Den 16. oktober kl. 0530 iværksatte fjenden en artilleribeskydning af afsnit Inf.Regt. 25 og I/223. Under dække af ilden arbejdede englænderne frem forn Inf.Regt. 25 og venstre fløj af I/223, trængte vores hovedmodstandslinje tilbage på fløjen og forsøgte at rulle vores bataljonsafsnit op. Kun takket være den handlekraftige og beslutsomme indsats fra de to MG-delingsøre, Pichler og Schlekrich, angreb englænderne ikke langs hele vores afsnit, som det havde været hans hensigt. I mørket kunne han desværre trænge over Celle-åen, og rykkede i tætte skyttekæder frem mod venstre fløj af 5/223. Her blev han imidlertid rettidigt opdaget af Deling Pichler, og på nærmeste hold lagt under virksom MG-ild. Derved led han allerede hårde tab. De trak sig over mod afsnit Inf.Regt. 25 og brød igennem her. Ved Inf.Regt. 25 hørte man hverken infanteri- eller MG-ild, og heller ingen lyskugler blev sendt op. En Feldwebel fra Inf.Regt. 25 kom uden våben og udrustning løbende til Offz.Stellv. Pichler og råbte: »Englænderne er bag mig«. Pichler placerede øjeblikkeligt et MG fra sin deling på banedæmningen, så det kunne flankere mod Inf.Regt. 25, og skød mod englænderne, der langs banedæmningen i stor styrke nærmede sig vores venstre bataljonsfløj. Mandskabet skød fra knælende stilling. På trods af de hårdeste tab, som man endnu i dag kan forvisse sig om, nåede englænderne frem indtil 10 meter fra MG'et. Gefr. Köster skød roligt videre selvom han var såret i venstre hånd. De få overlevende englændere blev nedkæmpet med håndgranater, kastet af reservemandskabet. Døde englændere lå 5 meter fra geværet. Det andet gevær fra Deling Pichler, beskød den fjendtlige reserve, der ville folde ud i jernbanegennemskæringen. Da englænderne især med et lMG beskød vores venstre fløj, måtte venstre fløj-kompagni bues tilbage. Deling Pichler skød over 7.000 skud og tilføjede englænderne store tab. Af den tapre besætning Nikolay blev våbenkommandør og to mand såret. På grund af hans tapre og beslutsomme indsats og det gode forsvar under angrebet, indstillede kompagniet Offz.Stellv. Pichler til EK I, mens Skytter Benz, Adler, Heidmann og Kleinbauer blev indstillet til EK II. Utffz Roll anmoder kompagniet at blive udnævnt til Vizefeldwebel og samtidig udnævnelse til Officersaspirant, da han er 1-årig.

Under den engelsk artilleriforberedelse holdt Deling Schlenkrich med begge sine MG broen og åen under ild. Ved daggry erkendte Vizefeldwebel Schlekrich, at stærkere fjendtlige stropper gik over broen og udfoldede sig ud til skyttekæder. Disse skyttekæder trak sig herefter mod den venstre bataljonsfløj. Disse og andre skyttekæder, der allerede lå foran vores venstre afsnit, tog Schlekirch under flankerende ild. Englænderne løb tilbage over Selle-åen. Efter at vores venstre fløj og MG-deling Pichler var drejet tilbage, tog Vizefeldwebel Schlekrich med et MG banedæmning under flankerende ild, hvor han stadig kunne se enkelte englænder bevæge sig. Det andet MG beskød de frem og tilbage løbende englændere. Halvvejs på skråningen opdagede Schlenkrich, at englænderne placerede et MG. Øjeblikkeligt blev det lagt under ild, og så også enkelte fjender falde. Senere kom Deling Schlenkrich under MG-ild herfra. Han tog det MG, der havde såret en af skytterne alvorligt, endnu engang under en

velsiddende ild og satte det ud af spillet. Samtlige endnu levende kompagni- og delingsfører udtalte sig rosende om indsatsen fra MG-deling Pichler og Schlenkrich. Gennem deres opofrende og beslutsomme indsats havde disse to afværget angrebet på vores bataljon, og knust det i kimen. Under hele kampen havde vores artilleri ikke skudt. Først da den største fare var forbi, faldt enkelte artilleriskud. For anden gang indstillede kompagniet Vizefeldwebel Schlenkrich til EK I. Allerede den 13. juni 1918 havde hans deling fuldstændig revet en stærk fjendtlig patrulje op, da denne trak sig tilbage efter at være trængt frem til vores hovedmodstandslinje. Bortkastede udrustningsgenstande og døde var de bedste beviser. Yderligere blev skytterne Heil, Wörth og Briehl indstillet til EK II. Gefr. Deckmann, som under det engelske angreb som geværkommandør havde udmærket sig, blev af kompagniet indstillet til forfremmelse til Utffz på grund af tapperhed for fjenden.

Sign. Ruge, Lt. og Kompagnifører 1 MGK 223

III/223 kampaktivitet den 20. oktober 1918

Officiel rapport

Bataljonen stod natten igennem i stilling som bagtrop med en feltvagt (400 meter fremskudt). Trommeilden begyndte kl. 0400 hovedsageligt bag stillingen. Fjenden brød ind til venstre og højre for II/223. Kl. 0445 fik højre fløjkompagni melding om at nabokompagniet til højre (222) gik tilbage. Samtidig blev fjendens stærke fremrykning foran de tre andre kompagnier standset med MG-ild. Kort før kl. 0500 brød en fjendtlig styrke på omkring 80 mand ind ved 11/223, men blev straks af kompagnifører og en sammenskrabet styrke kastet ud igen. Stillingen blev genbesat. Fra dette øjeblik lå kompagniet under infanteri- og MG-ild fra flanke og side. Med lodret opsendte hvide lyskugler kunne det præcist erkendes, at englænderne på begge sider af bataljonen var brudt igennem og hurtigt rykker frem.

Kl. 0600 gik Res.Inf.Regt. 222 samlet tilbage langs vejen ved Canonne-Ferme. Kl. 0615 beordrede KTK tilbagetrækning til på højde med Canonne-Ferme. Der skulle om muligt skabes eller søge forbindelse til siderne, da der efter meldinger fra kompagnierne ikke til venstre var tilslutning. Kl. 0645 forlod 10., 10 og 12. Kompanie i god ro og orden Canonne-ferme, mens 3 tunge MG gennem kraftig ild gjorde tilbagetrækningen mulig. (Disse MG faldt ødelagte i hænderne på fjenden) Egen artilleriild og flankerende MG-ild på kort afstand forhindrede indtagelsen af en optagestilling. Et kompagni gik tilbage nord, et anden syd for Vendegies vejen, og kom særligt til højre på 3-400 meters afstand kraftig MG-ild fra tydeligt erkendbare fjendtlige skyttekæder, senere også MG- og infanteriild fra venstre. Kl. 0650 fik bataljonen befaling fra kommandøren for bagtroppen til tilbagetrækning. På ordre gik det over Ecaillon-åen tilbage til Sepmeries. Med en enkelt undtagelse kunne der ikke indbringes fanger under kamphandlingerne. Fjenden trængte så hurtigt efter at 2 tunge MG ved Canonne-Ferme under tilbagetrækningen måtte efterlades ubrugeliggjort, da englænderne angreb med håndgranater.

Egne tab: to døde, 12 sårede (bjærget), 21 savnede eller ikke bjærgede sårede. Modstanderen havde foran stillingen store tab, særligt under første stormløb. Otto tunge maskingeværer afgav omkring 9.000 skud.

Sign. Ammann

Foran Maresches

Richard Meyer, Neunkirschen, Gefreiter 3. MG-Kompanie

Under de mange tilbagegangsslag nåede vi natten til 29. oktober 1918 til Jenlain. Her fik 2. MGK underlagt en deling fra 3. MGK, hvortil også jeg hørte. Mens III. Bataillon gik i forreste stilling foran Maresches, besatte vi en MG-stilling mellem St.Hubert Ferme og Maresches. Selvom Maresches var besat af III. Bataillon, dukkede den 1. november om morgenen, totalt overraskende og uventet englændere op lige foran os, kommende fra gårdene ved Maresches. Lynhurtigt fik vi bragt MG i stilling og åbnede ild mod den fremstormende fjende, der hurtigt blev bragt til standsning. Men så blev vores stilling fortvivlende, da hele den fjendtlige ild blev rettet mod os. Vi havde allerede opgivet håbet om at slippe helskinnet igennem den. Selvom situationen syntes håbløs, var vi fast besluttet på at holde ud til det sidste og afvente, hvad der måtte komme. Det var allerede blevet eftermiddag. Vi ventede længselsfuldt efter mørket, da vi næsten var løbet tør for ammunition. Der – hvad kommer der bagfra. Alle lytter! Vores eget modstød var iværksat. Så ser vi tanks og forbigående infanteri bag os. Vi vinker til tank-føreren, som han passerer vores hul. Vi undersøgte hurtigt den fjendtlige MG-stilling i hækken foran os, og med ubeskrivelig glæde slog vi fast, at den vildtskydende fjende fuldstændigt var slået ud. Nu fik vi også at vide at de, der havde ligget foran os i Maresches, alle var taget til fange. Heraf kunne vi slutte, hvilken stor fare vi havde befundet os i,

og var stolte over, at vi i en så farlig situation fuldt og helt havde opfyldt vores pligt. Som det begyndte at blive mørkt forlod vi kamppladsen. Ingen af vore førere var stadig tilstede. Om aftenen returnerede vi til kommandøren for II. Bataillon, Hptm v. Wachter, der kort efter fandt soldaterdøden. Vi samlede os til nye kampe under tilbagetrækningen, for at bibringe den frygtsomt efterfølgende fjende størst mulige tab frem til sidste øjeblik

III. Bataillons endeligt om morgenen den 1. november 1918

Heinrich Contermann, Neunkirchen, Gefreiter 3. MG-Kompanie og III. Bataillon signaldeling

Efter de oplevelsesrige tilbagetrækning siden Cambrai, kom bataljonen til Jenlain, for at kunne nyde nogle få dages velfortjent hvil. Den 29. oktober om aftenen gik det imidlertid tilbage til afløsning af 222'er i forreste linje.I den lille by Marfesches, som vi få dage tidligere havde passeret under tilbagerykningen, gik bataljonen i en forsvarsstilling. Vi fra signaldelingen placeredes os i en kælder i den nordøstlige del af landsbyen. KTK var placeret i kælderen på en større gård sammen med bataljons-telefonfolkene.

Tidligt på morgenen den 30. oktober fik jeg ordre til at lægge en telefonforbindelse til BTK, der var underbragt på en større gård, jeg mener nord for os. Da jeg hertil ikke havde tilstrækkeligt kabel, gik jeg med det samme på jagt efter disse, og fandt i landsbyen et gammelt kabel, formentlig fra en tidligere enhed på stedet, som jeg herefter rullede op under den forstyrrelsesild, der lå over området. Efter en tid havde jeg fået samlet omkring 2.000 meter, og meldte mig herefter ved bataljonsstaben. Her fik jeg tildelt to kammerater fra Res.Inf.Regt. 118, der så om sige, nu tilhørte vores enhed. Vi forsøgte i fuldt dagslys at lægge forbindelsen til BTK. Den fjendtlige beskydning generede os herunder ikke ret meget. Derimod måtte vi opleve, at et fjendtlig fly angrebs os som vi nåede en lille bakke udenfor landsbyen. Det var i sig selv ikke nogen sjælden foreteelse, men for os dog en ubehagelig overraskelse. Det syntes ikke at være tilstrækkelig blot at kaste sig ned; derimod gjorde vi instinktivt en så kraftig sammenbunkning, at hovedet kom mellem knæene og vore rykke vendt opad. Den engelske pilot havde os god i sigtet. Hans kugler slog ned i en halvbue omkring vore hæle, men inden han igen kunne nærme os, var vi kommet i dækning i den nærliggende hulvej. Efter al mulig modstand nåede vi BTK omkring middagstid, og kunne oprette forbindelsen til KTK. Som vi nåede BTK lå denne under kraftig artilleribeskydning. I den store kælder var der imidlertid tilstrækkelig dækning selv mod tunge granater. Snart måtte vi imidlertid igen ud for at retablerer den ødelagte forbindelse. Det var allerede mørkt før vi igen kom tilbage til vores stilling. Det var et sørgeligt syn, der mødte os som vi igen nåede landsbyen. Nogle MG-kammerater var blevet udslettet af en fuldtræffer under afhentning af mad eller rengøring af våben, og lå rundt om med knuste lemmer. Sammen med forplejningen kom der sidst på aftenen melding – det viste sig dog senere at være et lokumsrygte – at vi skulle afløses ved midnat. Fjendens aktiviteter på dette tidspunkt var ringe, og derfor var vi ved godt humør og håbede, at vi som så ofte tidligere, uden problemer kunne frigøre os fra fjenden. Alligevel blev jeg ramt af en vis uro, da vi ved midnat hverken havde fået melding om afløsning eller til fortsat tilbagetrækning. Disse forbandede kælderhuller var jo ingen stilling. I kælderen blev alle muligheder vendt om, hvad der fra disse kældre ved et uventet engelsk angreb kunne foretages af KTK. Infanterikompagnierne lå omkring 30 meter foran os; der herskede der ro. Vi havde næsten alle (6 mand) været tre år ved regimentet. Hvis jeg husker rigtigt, havde de to Utffz Stack og Euler være med siden 1914. Sådanne gamle »frontsvin« tager alt roligt, og alligevel ville denne mærkelige uro hos mig ikke forsvinde. Var det kælderen? Sandsynligvis! Jeg havde under alle omstændigheder følt mig mere sikker i åbent terræn.

Omkring kl. 0300 gennemførte englænderen igen et vanvittigt ildoverfald. Vores kant af landsbyen blev særlig hårdt ramt. Husenes murstensvægge blev knuste; støv, sten og os fyldte luften. Stearinlysene i kælderen gik ud. Fra KTK blev alle alarmeret. Bemærkelsesværdigt var der roligt ved vores infanteri. Kun til højre for landsbyen, på samme højde som os, kunne man hører heftig MG-ild. Lyssignaler blev sendt op, og vores artilleri meldte sig da også. Men efter omkring en time blev alt igen roligt. Tilsyneladende var englænderne alligevel ikke kommet igennem. Hvorfor vi ikke blev indsat, og tilsyneladende heller ikke 11. Kompanie, der havde overtaget flankebeskyttelsen til højre, er aldrig blevet klart for mig. Man hørte endda af alarmen blev afblæst. Jeg løb over til staben, for ved telefonfolkene at blive høre om situationen. Her fandt jeg kammerat Moss ved apparatet, de tre øvrige sov. På mit spørgsmål om, hvad der var i gang, fortalte han mig, at alarmen var ophævet. Det gav ikke mening for mig. »Hvor er staben?«, spurgte jeg. »Ved ikke«, var svaret, »formentlig ved kompagnierne«. Jeg fortsatte igen, men med følelsen: vi ses ikke igen. Som jeg ankom til min kælder, pakkede jeg mine sager sammen. Mine kammerater spurgte: »Hvorhen?« »Det er mig ligegyldig, men ud af kælderen«. De andre var af en anden mening, og derfor lod jeg mig, trods modviljen, overtale til at blive. Omkring kl. 0630 satte det igen ind med voldsom artilleribeskydning. Til højre for os kunne man hører heftig MG-skydning. Lyskugler steg op, og vores artilleri begyndte igen at skyde. Overfor os kunne vi se en let minekaster, der tilsyneladende skød mod højre flanke. Foran os var der ikke noget særligt. Vi fik ingen ordre. En granat slot ned i vores lille hus. En bidende røg tydede på, at huset

var i brand. Snart efter begyndte indbo i stuen at brænde. Hurtigt blev alt slået i stykker med spaderne, og næring til branden dermed fjernet. Næppe var vi igen nede i kælderen da en granat med et højt brag ramte kælderindgangen uden at eksploderer. Det var på høje tid at rømme stedet.

Vi havde endnu ikke fået vores sager på ryggen, da vi gennem kældervinduerne kunne se mange englændere komme frem gennem gaden. De var altså brudt igennem til højre, uden at vi fra vores »heltekælder« havde kunnet følge situationen. På grund af de mange englændere var vi klar over vores skæbne. Et MG kunne måske have skabt os luft, men vi havde kun vore pistoler og karabiner, der ikke kunne udrette meget mod overmagten. For at komme ud af kælderen måtte vi anvende husets fordør, og her stod Tommy skudklar. Vi kunne se, hvordan flygtende kammerater blev skudt ned. Englænderne var allerede i entreen. For mig kom nu det mest nedtrykkende øjeblik under hele krigen. Med våben rettet mod os og anlagte bajonetter blev vore lommer gennemrodet af halvt berusede karle. Ure og vielsesringe var deres foretrukne bytte. Jeg må fastholde at jeg aldrig ved de talrige modsatte lejligheder, var kommet på tanke at gå i lommerne på en fanget, levende fjende, og heller ikke set mine kammerater gøre dette. Vi blev seks, syv gange på samme måde gennemrodet. Intet beholdt jeg. Selv ordensbånd blev revet af. Vi havde overladt os til vore skæbne og måtte i første omgang bære sårede tilbage fra fronten. Herunder måtte vores gode kammerat Ludwig Strack lade sit liv, ramt af en tysk granat. Da vi allerede havde lagt det hele bag os, kom først den største del af 9. Kompanie og formentlig også af andre kompagniet marcherende. Under alle omstændigheder var der den morgen ikke blevet ret meget tilbage af III. Bataillon. Vores dejlige meldehund blev senere overtaget af en engelsk officer. De fire bataljons telefonfolk havde i sidste sekund kunnet undslippe (Moss, Meier, Sander og Oswald). Af dem nåede kun Moss tilbage til hjemmet, mens Meier den 4. november blev taget til fange. De to sidste faldt. Jeg havde helt frem til den sidste dag forestillet mig en anden afslutning på krigen: Oberst v. Wedel havde allerede i 1916 ville forberede os på indmarchen i Wiesbaden. Selvom krigen for os kammerater fandt sin slutning på en lidet ærefuld måde, så kan jeg med roligt sind sige, at vi til den bitre ende havde opfyldt vores forpligtigelser til fædrelandet og bataljonen trofast og samvittighedsfuldt.

Begivenheder 1. og 2. november 1918

Wilhelm Blümel, Hamburg, Leutnant 2. MG-Kompanie

Efter kampdagene ved Vermerain sendt Hptm. v. Wachter mig tre dage til kamptrænet i Jenlain. Lt. Ostermann havde på tidspunktet ikke anvendelse til mig, da alle delingsfører poster i 2. MGK var besatte. Jeg skulle afslutte II. Bataillons krigsdagbog for den tid, hvor jeg var indsat som bataljonsadjudant.

Den 30. oktober meldte jeg mig tilbage til Hptm. v. Wachter. Han havde netop forladt fra Ferme St. Hubert og forlagde KTK fra gården omkring 500 meter øst i en hulvej på vejen Préseau – Villers-Pol. Han spøgte over en begivenhed få dage tidligere i hulvejen ved Haussy, og tog så afsked med mig. Jeg meldte mig ved Lt. Ostermann, som havde overtaget de forladte bataljonskvarterer på gården for i nærheden af geværerne at få en rimelig sikker sted til opladning af patronbælter. Bataljonens forbindeplads under Ass.Arzt Dr. Sulek lå ligeledes på gården. Denne lå vedvarende under kraftig artilleri, der kun i korte perioder ophørte. Jeg blev natten til den 31. oktober på gården.

Den 31. oktober gik Lt. Ostermann efter mørkefald ud i terrænet sammen med mig, hvor vi omkring 100-200 meter nordøst for Maresches rekognoscerede for en stilling. Med den mig overladte deling gik jeg endnu i løbet af natten i denne stilling, og gravede mig ned. Det fjendtlige artilleri lå over hele området, og vi modtog også fra tid til anden vores andel af disse gaver af stål, uden at have bedt om dem. I daggryet kunne jeg se den sydlige bred af Rhonelle-åen uden dog at kunne se ned i selve ådalen. Som det blev lyst, begyndte om morgenen 1. november en kraftig trommeild mod Maresches og de hertil førende veje, samt mod Hubertus Ferme. Det var omkring kl. 0600. Jeg alarmerede. Situationen foran os kunne ikke overskues. Vi lå under direkte beskydning fra kanoner på den sydlige side af Rhonelle-åen, uden af stand til at kunne gøre gengæld på grund af den store afstand. Efter omkring ½ time kunne der fastslås en tydelig tilbagelægning af ilden i retning af vore reserver. Så observerede jeg til højre for os (omtrent mellem Maresches og Préseau) tilbagegående tropper. Kort efter gik også tropper foran mig tilbage mod Maresches. Jeg så personel fra regimenterne Inf.Regt. 76, Inf.Regt 75 og Res.Inf.Regt. 223. Så kom en MG-deling fra Inf.Regt 73. Dens fører, en Offz.Stellv., fortalte mig. »Til højre for Res.Inf.Regt. 223 er fjenden ved Inf.Regt. 76 brudt ind over bred front og presser frem mod Préseau (Préseau lå under kraftig beskydning). Også Ferme St. Hubert og Wult er truet i flanken«. MG-delingen gik herefter videre tilbage. Så kunne jeg se, at MG-deling Henkel fra vores MG-Kompagni til højre for mig rømmede sin stilling ved kirkegården i Maresches, og foran mig dukkede den sidste rest af Bataljon Ammann op fra Maresches. Der var efter mit skøn kun omkring 30 mand. Jeg mente det nu også for tilrådeligt at lægge min deling tilbage, og rømmede stillingen. Der var tilsyneladende ingen forbindelse på nogen af fløjene. Jeg spredte delingen vidt fra hinanden på grund af den kraftige

artilleribeskydning. Herunder blev et maskingevær af delingen forsprængt. Derimod overtog jeg et i terrænet liggende gevær fra Deling Rode (2. MGK) uden besætning. Jeg placerede resten af delingen omkring 200 meter sydøst for Ferme St. Hubert med front mod Maresches. Så samlede jeg med andre førere resterne af III/223 i en åben bue om Maresches ved Ferme St. Hubert, hvor maskingeværerne allerede var indsat. Rittm. Ammann passerede linjen med Lt. Frebel og Lt. Reichelt og begav sig øjensynligt til Hptm. v. Wachter. Senere har jeg ikke set ham.

Så kom tydelig genkendelige englænderne frem fra landsbyen Maresches i tynde linjer og blandet med MG-grupper, og opbyggede en bue omkring stedet. Jeg beskød dem flere gange med mit MG med det resultat, at de gik i dækning og indstillede deres MG-ild. Efter kl. 0900 blev det roligt foran vores front, kun Préseau lå stadig under til tider kraftig shrapnel ild. Omkring kl. 1000 kunne man i terrænet bag vores front mærke en større koncentration af reserver. En division fra Baden gik til modangreb med støtte fra tanks. En tank gik i stå på bakken bag linjen. Englænderne forholdt sig påfaldende rolig. En anden tank, der nærmede sig ad vejen St. Hubert Ferme – Maresches, kom godt fremad. Den kørte mod øst i retning af Maresches. Vi sluttede os ikke til fremrykningen, da vi ikke havde fået ordre hertil. Efter Baden-divisionens fremrykning gjorde sig i vore rækker en stadig større uro gældende. Folk forlod uden ordre deres stillinger. Formaninger havde ingen virkning. Til sidst var der kun nogle få underføre og mandskab, foruden de indsatte MG, tilbage. Uden tvivl anså de deres opgave som løst efter Baden-enhedernes fremrykning. De kan have forsøgt igen at nå deres egne enheder. Men der var også folk imellem, der havde andre tanker. Tropperne var efter de uhyrlige anstrengelser i oktober måned totalt udmattede, og svækket i det naturlige sammenhold, der altid havde præget vores regiment.

Fra Res.Inf.Regt. 110 kom der melding om, at Maresches igen var fuldt på tyske hænder. Jeg overdrog min deling til ældste geværkommandør, og begav mig for at afgive melding til Lt. Ostermann i Hubertus Ferme (omkring kl. 1245). På ordre fra Lt. Ostermann blev jeg foreløbig på gården. Udenfor var det igen blevet roligt. Englænderne beskød gården fra tid til anden, hvor der på grund af tilstedeværelsen af flere stabe fra Res.Inf.Regt. 110 (Major Höhne og Hptm. Rösch), var en livlig trafik af ordonnanser.

Omkring kl. 1500 blev Lt. Ostermann beordret til bataljon. Han drog straks afsted sammen med Schütze Hartung og beordrede mig til at afvente hans tilbagekomst. Han kom ikke tilbage. Jeg sendte en ordonnans til bataljon og fik herfra besked om, at Lt. Ostermann var gået på rekognoscering mod Maresches, ledsaget af Vizefeldwebel Henkel, Gefr. Jost og Schütze Hartung. Først kl. 1900 kom Jost og Hartung tilbage og meldte:

> Lt. Ostermann var med Vzfw. Henkel og os gået frem mod Maresches. Vi forsøgte først at komme ind i landsbyen fra nordøst, der angiveligt skulle være besat af os. Her kom Oberarzt Langemeier og Lt. Niemann os i møde, der gennem modangrebet igen var blevet befriet fra fangenskab. Så beskød Lt. Ostermann englænderne fra en overetage (landsbyen var ikke fuldstændigt blevet renset). Herefter ville Lt. Ostermann forsøgte at trænge ind i landsbyen fra øst. Han gik derfor med sin patrulje mod øst langs kanten af landsbyen. Pludseligt kom hans lille styrke under MG-ild fra en hæk på meget kort afstand. Vizefeldwebel Henkel faldt og var øjeblikkelig død. Lt. Ostermann blev hårdt såret af et skud i venstre bryst lige over hjertet. Jost og Hartung forsøgte at bringe ham tilbage, men det var på grund af de meget stærke smerter ikke muligt. Fjenden trængte frem og Lt. Ostermann beordrede dem til at efterlade ham og til at hilse kone og børn.

Jeg besøgte efter krigen hans kone i Zeven og opsøgte hans brødre i Alvesen for at overbringe hans sidste hilsen. Ostermanns navn stor på mindesmærket i Wahrendorf ved Harburg. Jeg kommer tit forbi her, og så må jeg altid lade de sidste uheldige dage af regimentet gå over mig.

Jost og Hartung hatte allerede afgivet deres melding til bataljonen. Endnu en patrulje udsendt herfra havde ikke været i stand til at trænge frem til stedet for episoden.

Jeg overtog nu kommandoen over 2. MGK og meldte dette til bataljon. Indgående meldinger fra linjen syntes at tilkendegive, at alt her var i orden. Hvad mere væsentligt var kontakt til højre og venstre etableret. Jeg befalede derfor at lade ammunitionsdepot og ladestation for patronbælter forblive på gården, da alle i kompagniet var bekendt med stedet. Betænkeligheder over at fronten var meget tæt på (4-500 meter) blev opvejet af at linjen var i orden. Desuden var gården det eneste sted, hvor jeg i nærheden kunne oplade patronbånd. Alle andre gårde var allerede overbelagte.

Jeg sendte i løbet af natten flere meldinger til bataljon med anmodning om opklaring af situationen, og om forholdsordre. Det blev beordret, under alle omstændigheder at blive. Det var blevet meldt til regiment, og man afventede herfra yderligere befalinger. Englænderne lagde vedvarende hele området under en kraftig forstyrrrelsesild. Kl. 0100 fik jeg at vide, at Hptm. v. Wachter var blevet levende begravet. Dr. Sulek blev hentet til for at yde hjælp. Gården lå endnu engang under kraftig ild. Efter omkring en time kom Dr. Sulek igen tilbage og meddelte, at Hptm. v. Wachter var død. Alle forsøg på at grave ham fri havde været forgæves. Kl. 0300 kom bataljonsadjudant Lt. Glaab, til mig. Vi diskuterede situationen. Han foreholdt mig ikke, at de allerede antydede

opløsningstendenser blandt soldaterne, kun havde forstærket sig med kaptajnens død. Der var en tendens til at ville fjerne sig fra fronten. Jeg havde også blandt mandskabet i 2. MGK måttet konstaterer sådanne tendenser. Vi aftalte, at vi trods den kritiske situation, ubetinget skulle afvente yderligere ordre fra regiment. Jeg formanede og beroligede mine folk. Desværre udeblev det længe savnede feltkøkken. Det var naturligvis en begivenhed, der ikke var egnet til at hæve stemningen blandt de dødtrætte soldater. På dette tidspunkt bestod bataljonen (uden MG) foruden Lt. Glaab og Lt. Haarmann af omkring 35 mand indklusiv underføre. Jeg holdt mig fortsat i forbindelse med bataljonen.

Udenfor var det blevet roligt. Kl. 0500 meddelte jeg min ordonnans, at jeg ville lægge mig for at sove, og til at lade mig vække, hvis skydningen igen begyndte. Under en kort snak fortalte Hartung, som var en tapper soldat, mig sit syn på den uholdbare stilling, patronbånd fabrikken og enhedernes udmattelse, og anbefalede en tilbagetrækning. Jeg havde aftalt en ubetinget fastholdelse med Lt. Glaab, og der var ligeledes heller ikke kommet nogen befaling fra regiment. Jeg var fanget i forestillingen om stillingskrig. Ganske vist havde jeg også deltaget i tilbagetrækningen gennem Galicien, men på grund af krigens oplevelser, var mit syn på situationen sådan, at jeg anså den yngre kammerats mening for at være uforenelig med mine synspunkter. Jeg var desuden fanget i den tro, at især regimentets højre flanke var ubetinget sikret af indsættelsen af en krigsstærk Baden-division. Jeg slog altså Hartungs advarsler upåagtet hen, advarsler som en fremmed magt i 12. time lod fremkomme gennem hans mund. Det kan jeg selvfølgelig sagtens skrive; fordi jeg efter krigen læste mange beskrivelser af krigen og blev klogere. Jeg troede imidlertid dengang på rigtigheden af min beslutning. Derudover var jeg, som jeg kan se i bakspejlet, ikke tilstrækkelig grad informeret om den faktiske situation. Så det skete, som måtte ske.

Jeg havde sovet omkring tre kvarter. Så begyndte en kraftig trommeild mod gården. Man behøvede ikke at vække mig. Hartung var endnu engang uden at få besked om det, gået til bataljonen for at få ordre. Det har været omkring kl. 0600. Hartung kom ikke tilbage; det har vel være umulig i den kraftige beskydning. Fra forreste linje kom ingen meldinger om et angreb. En officer fra Baden-regimentet bad mig at holde reservegeværet ved gården klar til at støtte i retning mod Préseau. Jeg gav naturligvis mit tilsagn, men anede intet til situationens virkelige alvor. Da det kort efter virkelig kom til indsats, var det for sent. Englænderne havde allerede besat adgangsvejene. Han kastede håndgranater ned til os i dybet. Det var den bitre afslutning! Vi blev ført i fangenskab. Hvis jeg husker rigtig, var det fra vores regiment kun Dr. Sulek og 3 MG-skytter foruden mig. Antallet af fanger fra Baden-regimentet var større og kan have været mellem 30 og 40 mand.

Som jeg blev transporteret væk, fik jeg min første opklarende lektion. Først måtte jeg og de andre passerer gennem ilden fra vore egne MG. En af vore skytter blev herunder såret i halsen. Vi måtte imidlertid ikke hjælpe ham, og skulle videre. Jeg fik her de første beviser på, at vores egen front (223) måtte være i orden. Gennembruddet var efter alt sandsynlighed sket til højre for os. Bag den engelske front så man også de store skarer af angribende tropper. Ingen samlet front, kun i små grupper, der fra tysk side måtte have set ubetydelige ud, her og der også en let MG-gruppe. Jeg så også englændere her, hvor der efter min mening havde stået en del af vores artilleri. Fjenden havde udnyttet morgentågen til et overraskende, dybt fremstød, der tilsyneladende endnu ikke var afsluttet.

Under den senere transport så jeg også den uhyre opmarch af artilleri og transportmidler bag den engelske front. På trods af fortvivslen over ulykken ved at falde i fangenskab, havde jeg en følelse af taknemmelighed over vores indlysende store udholdenhed med små midler mod en mange gange overmagt. Håbet om at kunne flygte under transporten, dækket af mørket, blev ødelagt af de engelske vogtere.

Krigsfangenskab lige før afslutningen

Heinrich Brescher, Hochstadt, Sanität-Unteroffizier 6. Kompanie

Det var i perioden med tilbagerykningskampe, da jeg natten til den 2. november blev kaldt til bataljonens kommandostation. Hptm. v. Wachter var med sin adjudant Lt. Glaab og flere andre blevet begravet af en tung artillerigranat. Med vores bataljonslæge, Oberarzt Sulek, som først for nyligt var kommet til os efter fire år ved et krigslazaret, hastede jeg til skråningen, hvor bataljonsstaben havde ligget. Da vi ankom var de begravede allerede gravet fri. Hptm. v. Wachter og tre andre var desværre død, mens Lt. Glaab og fire var sluppet levende derfra. Oberarzt Sulek mente, stadigt at kunne redde Hptm. v. Wachter. Efter at Sanitets-underofficer Hilt i en halv time havde givet kunstig åndedræt, måtte man erkende, at det havde været forgæves.

Inden vi gik tilbage til vores fremlagte forbindeplads, bad jeg vores adjudant Lt. Glaab om øjeblikkeligt at give besked til os ved Hubertus-Ferme, såfremt bataljonen trak sig tilbage. Vi lå nemlig med vores forbindeplads langt fremme foran bataljonsstaben. Med et løftet om ikke at glemme os, gik jeg med Oberarzt Sulek en smule berolig tilbage. Ankommet på forbindepladsen blev jeg imidlertid med det samme ramt af en indre uro. Mine tanker kom ikke i ro hele natten, og omkring kl. 0300 vækkede jeg Oberarzt Sulek og bad denne om at forlægge

forbindepladsen tilbage til bataljonsstaben, da vores placering var fuldstændig åben, og vi meget let kunne falde i fangenskab. Bataljonslægen kunne imidlertid ikke beslutte sig hertil, ikke mindst fordi Lt. Blümel fra 2. MGK fastslog, at han havde fire lMG fremme, og englænderne ikke så let ville kunne trænge frem. Omkring kl. 0600 gentog jeg min anmodning endnu engang, men igen forgæves.

Pludseligt forstummede ilden i vores afsnit, og Utffz. Müller og jeg lyttede spændt. Hvad jeg havde frygtet, var desværre sket: englænderne var kommet for at hente os. Man kan forstå mit raseri over, at man havde skænket så ringe forståelser for mine advarsler. Alligevel tænkte Müller og jeg på flugt. Hurtigt blev alle instrumenter ødelagt, revolverne skilt ad og kastet rundt i alle hjørner. Vi forlod kælderen for at redde os, men forgæves. Englænderne opdagede vores forsøg og drev os sammen. Jeg kom i den første fangetransport og ført mod fjendesiden, mens Utffz. Müller måtte hjælpe med transport af de sårede. Først landede vi ved den engelske division. Her blev vi første gang undersøgt. Endnu troede jeg, at jeg kunne slippe væk. Det syntes mig uudholdelig at være taget til fange. men snart måtte jeg dog indse, at en redning fra en soldats sørgelige skæbne, heller ikke for mig mere var en mulighed.

Vi blev forhørt i en tidligere fabrik, der af englænderne blev anvendt til underbringelse af deres heste. Vi måtte træde an kompagnivis. Jeg var den eneste fra 6. Kompanie. Den rangældste fra hver enhed fik en kridtstreg på brystet som tegn på, at han skulle forhøres. Ved denne antrædning blev de sidste ejendele taget fra os. Vi så aldrig mere til dem. Netop jeg blev afhørt som den første. Jeg stod foran en engelsk officer, der talte perfekt tysk, så man næsten troede, at man havde at gøre med en tysk officer i engelsk uniform. Endnu mere undrede mig hans kendskab til vores formationer. Han vidste endda, at Major v. Oven i nogle få dage havde ført regimentet. Organisationen af vores division kendte han til mindste detalje. Som han spurgte mig, fra hvilket regiment jeg kom, gav jeg som svar, at det stod på mine skulderklapper. På alle andre spørgsmål svarede jeg kun: »Det ved jeg ikke. De ved jo bedre besked end jeg«. Efter forhøret blev vi igen bragt ud i det fri og stod her i regn til sidst på eftermiddagen. Så marcherede vi, vi har været omkring 600 mand, bevogtet af newzealændere, indtil kl. 0500 næste morgen, hvor vi havde nået Sommaing. Her blev vi endnu engang undersøgt, og kom så, som får, presset sammen i en lille lejr, hvor vi blev i tre dage. Vores første forplejning bestod af *Corned Beef* og engelske tvebakker. Hvem, der har prøvet ved, hvad det vil sige at spise og ikke at få noget at drikke. Regnvejr drak vi af lejrens bassiner. En morgen efterkom englænderne endeligt vores ønske; men det, de leverede, var en hån i vores nød. Til 2000 mand kom tre små vaskefade med vand. Herfra fik ingen en dråbe. Som Tommy kom ind i lejren, blev de løbet over ende og vandet endte på jorden. Dette morede englænderne kostelig. Efter tre dage kunne jeg endelig forlade denne lejr. Med en transport blev vi indladet i Sommaing som sild i en tønde og over Cambrai bragt til Abbeville. Vi blev midlertidigt placeret i en kaserne, og vores personoplysninger afgivet til Røde Kors. Efter 24 timer gik det så igen tilbage til byen til den bekendte Foch Camp. Hvem, der har været her, husker med rædsel forholdene. Jeg havde imidlertid igen held og kom efter omkring 14 dage tilbage til centrallejren i Abbeville, hvor der var tusind tyske fanger. I denne lejr mødte jeg også igen min kære ven Gustav Müller, der allerede var godt bekendt med tilstandene i lejren. På hans råd sluttede jeg mig ikke til et kompagni for befalingsmænd, men til et arbejdskompagni, så dagene i fangenskab kunne gå hurtigere. Vi kom til det ny opstillede arbejdskompagni 368. Første Juledag blev vi transporteret til oprydningsarbejde i et operationsområde. Vi blev i Wervicq på Lys indtil den 28. september 1919, for så at blive transporteret tilbage til det kære hjemland. Vi kom til Münsterlager ved Hannover, og blev herfra endegyldigt hjemsendt.

Uddrag af breve og feltpostkort fra kommandør v. Wedel, RIR 223

Oberstlt. (senere generalmajor) v. Wedel †, Kommandør Res.Inf.Regt. 223 til sin kone.

Karpaterne

23. februar 1915. 1.251 meter høj. Tværs over de højeste bjerge på dyrespor, ved dag, også i mørke, hele tiden i kamp, det er vores opgave. Jeg kan jo holde en masse ud, men ikke flertallet. Dysenteri, frosne lemmer supplerer de meget gode russiske riffelskytter. Jeg bliver ofte fortvivlet over det store mandefald. Det vidunderlige område opfrisker imidlertid hele tiden mit sind, og jeg håber, at det endeligt vil lykkes os at drive russerne ud af dette vanskelige område. Let er det ikke. Det her er i hvert fald den mest anstrengende og vanskeligste krigsskueplads i verdenskrigen. Desværre har jeg kun en stabsofficer, Major Thomas; de andre er alle sårede.

3. marts 1915. Forhåbentlig kommer vi nu snart ud af de forbandede Karpater. Mange officerer har allerede opnået at få hjertefejl; jeg mærker gudskelov endnu intet.

11. marts 1915. Jeg er igen øverst oppe (1.250 meter) i et blokhus. I dag er jeg hjemsøgt af et stort antal lus som rigtig bed mig. … 21 graders kulde i midten af marts er ikke behagelig … Jeg har dårligt nået at lære

officererne at kende, så er de døde, sårede eller syge. Det er en vedvarende udskiftning. Kun min adjudant, Bötzower, holder stadig ud.

18. marts 1915. I går nat var der en hård kamp, tab over 50%. Det var en jammer med vanskelige terrænforhold. Folkene kunne ikke mere komme frem gennem den høje sne; de måtte grave sig igennem de høje driver og det under heftig MG-ild fra front, højre og venstre. Jeg er helt færdig. Har forrige og sidste nat ikke lukket et øje, er meget Karpatertræt.

19. marts 1915. I dag ankom seks løjtnanter fra Reserve-infanteriet. Udskiftningen er overordentlig stor; de fleste af dem, der ankom 1. februar, er døde, sårede eller syge. Det samme gælder for mandskabet. Hele I. Bataillon er fuldstændig udskiftet; af den tidligere bataljon er kun 20 mand tilbage. Nu har 1. Kompanie kun 31 mand. også 8. Kompanie har kun 18 mand. Af disse begge bataljoner har jeg kunnet opstille tre kompagnier. Under den sidste natkamp havde kompagnierne over 50% tab. Med sne til under armene havde de arme folk – delvist med spader – gravet sig gennem snedriverne, men herunder af de mange russiske MG skudt ned på en måde, at de øjeblikkeligt døde. De har indtil videre ikke kunnet bjærges, da de ligger umiddelbart foran de russiske skyttegrave, og russerne med deres ild umuliggør enhver bjærgning. Af de sårede blev mange desværre liggende og frøs ihjel. Det er frygteligt ... Fra en bosnisk bataljon er under den sidste natkamp en deling med sine fører ganske enkelt gået over til russerne; de øvrige forlod end ikke deres skyttegrave under angrebet … Havde vi ikke været her, ville russerne for længst været i Wien. På grund af russernes langt større styrker og fremragende stillinger, det store antal af MG og kanoner, måtte vi desværre overgå i defensiven indtil 4. Inf.Div. (Pommern) havde afsluttet deres opmarch mod højre flanke af russerne. Også 3. Inf.Div. hjalp det østrigske nabokorps Hofmann. Det vanskelige terræn nødvendiggør imidlertid en meget langsom fremrykning. Sneen i højderne er stadig meget høj (til over 2 meter) og er som et hav i evig bevægelse. Her nede i dalen er tøvejret allerede sat ind. Rozanka-åen er steget meget kraftig. Øverst herskede imidlertid stadig kulde, og en ubehagelig vådkold tåge. Vores folk er som resultat i et dårligt humør, glæder sig meget, når de bliver såret og dermed kommer ned fra Karpaterne. De er også så præget af frosten, at de udgår et sørgeligt syn. Et menneskeliv gælder ikke her. Den i starten gode erstatning, der for en stor dels vedkommende bestod af studenter fra Giessen og Frankfurt, er desværre væk. Nu bliver fra alle mulige provinser, også fra Posen og Schlesien, sendt erstatningstransporter, da Erzats-Bataillon Meinz ikke længere er i stand til at leverer. [1]) Ved de andre regimenter hersker samme billede … Vi har i hvert fald fået næsen fuld og vil velsigne den dag, vi slipper ud af bjergene. Det er ganske umuligt at beskrive, hvor frygtelige forholdene er … her i bebyggelsen har vi heller ikke nogen reel ro, da blandt andet tunge russiske granater med mellemrum slår ned og husene ikke yder nogen beskyttelse.

Bereznicakrolewska

20. juli 1915. Russerne er dog sejere end vi havde troet. Ikke alene er de ikke gået tilbage, men derimod forstærket sig og stærkere udbygget deres befæstninger. Vi ligger derfor igen i stillingskrig. Jeg bor stadig i præstegården, hvis indehaver af østrigske gendarmer er anholdt samme med borgmesteren på grund af stærk russervenlighed. Min nye adjudant, Lt. Ebel, som for øvrigt i går af mig fik overrakt Jernkorset I, støtter mig på strålende måde. Mine folk har om natten et meget sørgeligt arbejde; de bjerger de allerede i seks dage foran fronten liggende døde fra Res.Inf.Regt. 224, der på det nærmeste blev udslettet. Kun 5 officerer og 180 mand blev tilbage af hele regimentet. Da ligene allerede er kraftigt forrådnet og udsender en forfærdende stank, er det et skrækkeligt arbejde. Dertil kommer frygtelige syn. Ligene er udplyndret af russerne og delvis klædt af; mange har fået slået hovedet ind. En mand, der var hårdt såret i benet, havde gemt sig i en kornmark. Efter at russerne var faldet tilbage, havde han levet af den mad, han kunne finde på de døde, indtil han efter fem dage blev fundet af vores patrulje. Han vil formentlig overleve. Også civilbefolkningen blev meget medtaget under de daværende kampe, til hvilke mit regiment først blev trukket til for at genoprette ligevægten. I huset ved siden af mit er der anbragt en mand bundet, som har raserianfald og skriger nat og dag. Armeerne Mackensen, Linsingen og Pflanzer arbejder nu sammen, forhåbentlig snart med succes. Let er terrænet langs Dnjestr ikke. Hvis vi vil angribe, vil det koste blod. Russerne er generelt meget krigstrætte, og løber i flokke over til os. Hvis ikke italienerne havde været så troløse, ville freden snart være indgået, i det mindste med russerne …

---

[1]) Ud fra tabsregisteret er det sandsynligt, at sønderjyderne ankom til regimentet på dette tidspunkt.

Choborow

25. juni 1915. Natten til den 23. (kl. 0030) fik jeg melding om, at russerne overfor os var gået tilbage. Bataljonerne blev øjeblikkeligt over telefon beordret fremad, i første omgang frem til banelinjen Zydaczow-Chodorow, og med patruljer sonderer videre frem mod Dnestr ved Zalesce. Da meldingen indløb af broerne over Dnestr her var bortsprængt, blev der opklaret mod vadesteder. Efter flere timer blev der endeligt med hjælp fra en indbygger, skjult i skoven, fundet et vadested ved Borodczyce, og regimentet sat i bevægelse herimod. Overgangen af vadestedet, hvor vandet gik folkene til brystet, var meget munter. De første gik påklædt over for at sikre overgangsstedet, de efterfølgende næsen nøgne med deres sager og våben over hovedet. På den modsatte side stod indbyggerne fra Borodczyce nysgerrige og fornøjede over det meget usædvanlige syn af overgangen. Bag os kom køretøjerne og så Res.Inf.Regt. 224. Først rykkede vi med to bataljoner til Zyrawa. Så blev det i mørket rykket frem mod Chodorow, hvor russerne efter en kort træfning blev kastet tilbage over Lug. Vi ville følge efter, men med et voldsomt brag og et kraftigt lysglimt fløj Lys-broen i luften. Som resultat kunne vi ikke komme videre, da samtlige broer, inklusive jernbanebroen, var sprængte, og floden Lug er 6-8 meter bred og 2-2½ meter dyb med sumpede sider. Jeg blev derfor i Chodorow og udstillede kun sikkerhedsposter. Til min disposition havde jeg foruden mit eget regiment også I/Gren.Regt. 9 under Hptm. v. Detten … På den måde gik natten til den 24. uden søvn, men med en masse arbejde. Først omkring kl. 0600 kunne jeg opsøge mit kvarter. Indmarchen i Choborow var i øvrigt forfærdelig. Hele den del af byen mod Zyrawa stod i flammer eller var allerede nedbrændt. Heldigvis var gaderne så bredde at vi ikke blev antændt. Der var ingen spor efter indbyggerne. Det var i mellemtiden igen blevet midnat. De fleste huse i byen var lykkeligvis intakte, så vi i det mindste kunne underbringe … Igen i dag var der masser at gøre. 7 fanger blev fremstillet for mig, jøder, iklædt civilt tøj, og som under den russiske tilbagetrækning havde »trykket sig«. Det måtte øjeblikkeligt igen iklæde sig russiske uniformer og marcherer til vagten. Herefter blev en kvinde fremstillet, der som russisk spion bevægede sig rundt i området i dække af sygeplejerske. Da jeg gennem tolken fortalte hende, at hun ville blive hængt, skreg hun som en besat. Det samme gentog sig med tre andre kvinder. De blev ligeledes afhørt af Hptm. Ostander, den egentlige krigsretsofficer, og derefter overdraget til østrigske gendarmer. Yderligere blev der efter angivelse fra rigstro indbyggere støvet tre mænd op, der holdt telefonisk kontakt til russerne. Østrigerne vil formentlig hænge dem alle. Jeg var glad for, at jeg ikke skulle gennemføre henrettelserne. Under alt dette fløjtede shrapnels og tunge granater hen over os … Til venstre for mig hos østrigerne og t il højre ved 95. Brigade blev der i mellemtiden kæmpet hårdt. Jeg holdt blot min overfor liggende fjende fast, mens begge fløje skulle foretage et omgående angreb, men på grund af de vanskelige terrænforhold, de mange søer og flodløb, kunne angrebet ikke rigtig komme fremad.

Banegård Bursztyn

Natten til den 27. juni kastede vi russerne ud af deres stillinger; så gik det hurtigt frem mod Doliniany, hvor mit regiment blev i reserven. Om aftenen marcherede vi afsted for at samle enhederne og slutte os til 24. Res.Korps. Kl. 0300 nåede vi Molodyhnce; kl. 0800 måtte vi allerede marcherer videre. Det gik i første omgang over byen Zurawne, der lå i ruiner. Kun langs Dnjestr lå der enkelte intakte huse. Kl. 1800 vi dødtrætte frem til Ewitowa, hvor vi indkvarterede i en skole. Landsbyen var fuldstændig forladt af mennesker; kun sultne katte og små kyllinger løb omkring. Den 28. juni gik der allerede kl. 0400 videre; ved Marftinow-Stary overskred vi igen Dnjestr og blev indsat nordvest for Bouszow mellem to østrigske korps, i et angreb, som vi nu befinder os i. Foran os ligger den 10 meter brede og 3 meter dybe flod Enila Lipa, hvor pionerer i løbet af natten har slået en bro. Fra mig er 6 kompagnier og 3 MG krydset over under føring af Major Ostander, som desværre siden kl. 0300 er meldt savnet. Man frygter, at han er faldet. Mig vil det gå meget nær, da han er et udmærket, venligt og humoristisk menneske og meget passioneret soldat. Først for kort tid siden blev han udnævnt til major og glædede sig meget herover. Desværre bliver der meldt om store tab derovre. De sårede kan ikke hentes tilbage, da begge broer ligger under russisk artilleri- og MG-ild. Først efter mørkefald skal det ske. Graf Hamilton ligger stadig med et kompagni og to MG på denne side, men kan foreløbig ikke komme over. Han fik i øvrigt i går, på min indstilling, tildelt Jernkorset I. Jeg ligger nu med et kompagni og to MG ved banegården Bursztyn. I morges blev vi kraftigt beskudt med granater, der slog ned meget tæt på. Af en granat blev to øjeblikkeligt dræbt og 5 såret. En assistentlæge, som fra sit værelse kom over korridoren og ville nedenunder, blev ramt af en shrapnel kugle, der gik gennem vinduet og gennem hans lårbensknogle … Desværre er min eneste Oberleutnant, også såret. Hvis Ostander virkeligt er faldet, så har jeg kun en meget ung løjtnant som bataljonsfører; et er til at blive fortvivlet over …

Bozykow (Zlota Lipa)

5. juli 1915. Det sidste brev var fra banegård Bursztyn. Jeg skrev dengang, at Major Ostander var faldet. Senere viste det sig lykkeligvis, at han var blevet såret af et skud i låret. Under fremrykningen i mørket over en bro, der

lå under ild fra et russisk MG, ville kompagniet i første omgang ikke rykke over. Med pistol i hånd, løb han derfor selv frem, uden at blive ramt, men blev så desværre ramt under den fortsatte fremrykning. Hele hans bataljon var imidlertid på dette tidspunkt kommet over; jeg har senere indstillet ham til EK I for denne handling. Natten til den 2. juli forlod russerne deres stillinger. Vi trængte naturligvis øjeblikkeligt efter og tog herunder en hoben til fange. Hele formiddagen gik det videre under den brændende sol, indtil vi gjorde holdt i Pobszymlance. Det var omkring kl. 1300. En mand døde af hedeslag, en anden af udmattelse (hjerteslag) Et stort antal folk lå omkring i grøfterne.

Sloboda Zlota

2. september 1915. Jeg har en meget anstrengende og blodig dag bag mig, som jeg kun med guds hjælp selv slap levende igennem. Den 27. august gennemførte jeg med fire bataljoner et angreb over Zlota Lipa og kastede strålende russerne tilbage, men ikke uden betydelige tab. Major Brauns og to løjtnanter blev hårdt såret i et skovstykke, hvor sågar bajonetter spillede en rolle. En løjtnant blev såret i benet faldt om; en russer stak en bajonet gennem hans skulder ind i lungen. Han lod som han var død. Russeren plyndrede ham fuldstændig før han løb derfra på grund af den fremtrængende II. Bataillon, hvorved løjtnanten blev befriet fra hans fortvivlede situation.

Han er gudskelov udenfor livsfare. Efter træfningen gik det fremad i den gloende hede til Koropiec-afsnittet, hvor vi blev for natten. Russerne havde sat ild til landsbyer, kornlader og marker. Brandene lyste op overalt. Den 29. gik det videre over Sloboda ZLota frem til Strypa-afsnittet. Tidligt på morgenen den 30. blev Regiment Hofrichter overfaldet og trængt tilbage. Mange officerer og mænd blev taget til fange. Af de to bataljoner II/224 og I/223 blev ikke engang det halve tilbage. Så blev jeg angrebet af 16 russiske bataljoner fra front og i begge flanker, så der blev hurtigt befalet tilbagetrækning til højderne syd for Sloboda Zlota, ikke mindst da østrigerne til højre for os allerede var gået tilbage. Herunder blev der taget mange fanger fra begge bataljoner 224 og mit 8. Kompanie. Mange faldt eller som såret i russisk fangenskab. Jeg selv kom med min stab kun med nød og næppe igennem. Kuglerne fløjtede omkring mig fra tre sider. Major v. Arnim og den anden bataljonsfører, Hptm. v. Holzhausen, blev taget til fange. Kun to løjtnanter fra disse bataljoner slap igennem, men gudskelov så mange af folkene, at jeg af disse kunne formere en bataljon. Også begge mine øvrige bataljoner havde store tab, om end ikke så store som ved 224. Alle officerer, bortset fra to løjtnanter, kom tilbage. Jeg kunne imidlertid samle mit regiment i orden bag Sloboda Zlota, og med hjælp fra det tunge artilleri, standse russerne. Otte kanoner gik ligeledes tabt. Det var frygteligt. I går gik russerne igen tilbage. Trods vore tab fulgte vi efter frem til højderne nord for Sloboda Zlota, og går i dag frem til Strypa-afsnittet, hvor der allerede befinder sig to kompagnier foran mig. Modet har ikke forladt vore folk. Tværtimod vil de hævne overfaldet, der kun lykkedes fordi Bataljon Hofrichter til venstre hurtigt blev kastet tilbage, og østrigerne til højre også hurtigt gik tilbage. Dermed kom vi i klemme. Nu bliver det imidlertid igen udlignet. Allerede i dag ankom 17 unge løjtnanter. 2.000 mand er på vej. I går fandt vi en meget stor hoben døde russere. Alle vore døde var udplyndrede. Kendingsmærkerne var revet fra dem alle. Det må være en sport for russerne. Kun ved et mirakel var jeg undsluppet. Sammen med Ebel gik jeg i kridt tilbage for at give folkene et godt eksempel, og samlede personligt de tilbagegående. Rudolf, der var blevet i landsbyen med hestene, kom imod mig ved indgangen, så jeg kunne ride frem til bakken. Russerne er allerede under tilbagetrækning mod Tarnopol. Løjtnanter fra min I. Bataillon havde gemt sig i en kornmark, og blev befriet i går. En var såret. Som jeg hørte, havde også flere af folkene gjort det samme; de havde ikke kunnet gå tilbage, da de var omringet til alle sider. I en landsby havde russerne kastet gift i brønden. Hele landsbyer var brændt ned. Skrækslagne strømmede indbyggerne tilbage. det var et frygteligt billede, delvis mødre med spædbørn. I Denysov havde russerne medtager alle mænd.

Draganowka

12. september 1915. Den 9. rettede russerne et voldsomt fremstød mod vores højre fløj, det østrigske korps Hofmann, og kastede den tilbage. Heldigvis holdt 3. Garde-Division stand og trængte endda russerne tilbage, så østrigerne igen langsomt kunne rykke frem. I går angreb russerne endnu engang med stærke kræfter på vores venstre fløj. Fra fronten fik jeg melding om, at III/221, til venstre for min III. Bataillon, også allerede var omgået til venstre, og kompagnivis måtte falde tilbage. Russerne truede med at ramme min bataljon i ryggen. Der truede den altså samme skæbne, som 224'erne ved Strypa. Så kom på rette tidspunkt korpsreserven og to bataljoner gardeskytter. Også jeg sendte med tungt hjerte to kompagnier til hjælp… Russerne blev nu ikke blot standset, men blev under en time lang kamp trængt tilbage i hans udgangsstillinger langs Sereth. Hele hobe af døde blev efterladt. Men også vi havde mistet mange brave kammerater. Det var et blodigt slag, der længe svingede … Mændene fik først omkring morgen deres middag fra i går. På grund af den store risiko var alt bagage trukket langt tilbage … Vi selv er desværre for svage til at kaste fjenden energisk tilbage, da en stor del af vores Süd-Armee er afgivet til Bug-Armeen. Graf Bothmer har ingen let opgave; det ved også russerne. I Tarnopol skulle der desuden være ud-

brudt kolera. Jeg bliver derfor gerne ved min overlærer Kirchner i Draganowka. I mit kvarter her i øvrigt tidligere boet en russisk oberst med sin kone, som havde ledsaget ham under hans navn og klædt som en russiske sygeplejerske. Det skulle være helt almindeligt i den russiske hær. Den omhandlede kvinde var en datter af General Rennekampf.

Brussilow-offensiv

21. juni 1916. Russerne angriber igen og igen, men bliver hele tiden slået tilbage med store tab. I dag startede den russiske artilleribeskydning kl. 1500 og fortsatte uafbrudt med en sjælden heftighed ned over vore stillinger. Alligevel er vore tab i dag relativ ringe: 1 officer og 31 mand døde, 51 mand såret. Over vores kommandostation lå næsten vedvarende granat- og shrapnelild. Det var det rene helvede, men vor gud holdt stadig hånden over os. I et kompagniafsnit blev skyttegraven i den grad ødelagt af tungt artilleri, at 7 mand blev levende begravet. På en gård, hvor 8 heste og 4 artillerister var underbragt, slog en granat ned. Hestene forblev uskadte, men de fire folk, der var samlet i et hjørne, blev alle sønderrevet. En manglede hovedet, en anden bestod kun af stumper. Stabsarzt Adam, som løb derhen, havde aldrig tidligere set noget så rædselsfuldt. Langs hele fronten blev angrebet afvist. 42 officerer, 1.100 mand er hidtil forsvundet fra mig. Det viser, hvad Regt. 223 har ydet.

14. september 1916. Virkningen af de onde juni, juli og august er slået igennem. Nu falder folkene, netop i mit regiment, sammen som fluer, selvom vi nu har en relativt rolig periode. Hos mig smerter kun gigten i mine lemmer, ellers føler jeg mig frisk og vel. Mellem os og russerne ligger dels Dnjestr, dels Bysrzyca, sidstnævnte imidlertid let at overskride. Russerne er relativt rolige, og skyder om dagen kun med let og middeltungt artilleri, og sender om natten kun patruljer frem, der dog af dårlige erfaringer, bevæger sig meget forsigtig frem. Efter meldinger fra fly og udsagn fra fanger, skal russerne i stort omfang være gået tilbage foran os og sendt til Karpaterne. Fra os der naturligvis af denne grund dertil sendt hele divisioner. Nu er jeg glad over, at 48. Res.Div. bliver her, i det mindste foreløbig. Jeg længes ikke efter Karpaterne. – I morgen kommer mine østrigske udvekslingsofficer, en major Seitz, som skal overtage I. Bataillon for Hptm. Klingemann, og en Hptm. Reysser, der skal overtage 7. Kompanie for Lt. Hartte. Jeg har måttet afgive mine bedste officerer, og får i stedet to herrer, der er opvokset med en ganske anden, også militært, tradition, og som jeg i alvorlig grad skal bibringe den preussiske taktik. Perioden med udvekslingsofficerer varer formentlig frem til den 15. december – Vi beklager alle, at vi ikke tilhører Armee Mackensen. En frisk angrebskrig er altid bedre end en kedelig og samtidig også anstrengende stillingskrig, der heller ikke indbringer mange laurbær.

Med Minenwerfer-Abteilung I/223 i felter

Franz Dombo, Höhe-Grenzhausen, Musketier 2. Kompanie og MW-Afdeling I/223

24. august 1916. I barakken i lejr Wegscheide hersker stor aktivitet. Vi ved, at vores uddannelse er afsluttet. I dag går det videre. Vi skal til fronten. Vores ønske om at kæmpe langs fronten, skal blive virkelighed. Hvorfor skulle vi med vores 19 år ikke kunne gøre det lige så godt, som de mange, mange andre kammerater derude?

Efter flere dages togrejse gennem Tyskland når vi over grænsen ved Myslowitz og videre over Krakau, Tarnow, Jaroslaw, Pryemyszl, Lemberg til Halicz. Vores mål var nået. Vi er blevet tildelt Süd-Armee og nærmere 48. Res.Div. Vi fra Westerwald landede for de flestes vedkommende ved Res.Inf.Regt. 223. Jeg selv kom til 2. Kompanie. Det var den 28. august 1916. I mørke og tåge marcherede vi fra Wiktorow med I/223 skrivestuer og feltkøkken var placeret, til fronten.

Det er nu virkeligheden. Og helt anderledes end vi havde forestillet os det i vore fantasier og drømme. Vi har endnu meget at lære. Først nu bliver der gjort rigtige soldater, frontsoldater! Mit kompagni holder afsnittet umiddelbart bag landsbyen Sielec, der ligger på banelinjen Halicz – Stanislau. Et roligt, om end ikke fuldt udbygget stilling midt i dette herlige og frugtbare land. Tjeneste i graven, posttjeneste, afvekslende feltvagt og patruljer langs banedæmningen til den næste feltvagt for hurtigt efteråret til at gå. Over én nat er det blevet vinter. Og hvilken vinter! Af et sådant omfang, ikke en gang Galicien oplever hvert år. 30-33 grader under nul, og så med meget primitive dækninger.

Efter en tid bliver det næsten ensformigt i stillingen. Hele tiden de samme rutiner. Gravtjeneste, posttjeneste, mad afhentning, gravtjeneste. Den elendige kulde tager til for hver dag. Der ovre, længer mod højre, i området ved Stanislau, i 221 og 222's afsnit, syntes der at være mere i gang. Vi observerer ofte dette fra vores højere position. Engang rykkede vi meget langt til højre over Sierzow; situationen var kritisk. Vores grave bliver kun meget svagt besat. Hvad vis russerne opdager det?

Det går mod jul. Så løber »lokumsrygterne« pludseligt fra mund til mund. Det hedder sig, at vi kan slutte fred med Rusland. Hvis bare det var sandt! Så kunne vi komme til vestfronten, og så vil krigen slutte hurtig og sejrrig

for os. Rigtig, en aften bringer vores jagd-kommando flyveblade på russisk frem til den fjendtlige grav. Mon Rusland tager imod? Det er underholdningen i graven, på feltvagt – overalt. Kedsomheden er væk, afvekslingen kommet.

Fra den 28. december 1916 til den 14. januar 1917 blev jeg med flere kammerater fra I. Bataillon kommanderet til Fernsprechdobbelzug 148 i Bludniki. Vi bliver her uddannet til telefonfolk. Egentligt til hvilet formål? Der går rygter om, at der skal oprettes en ny afdeling ved infanteriregimentet, og vi som telefonfolk skal indgå heri. Enkelte vil endda med sikkerhed vide, at infanterier fra pionererne skal overtage de lette minekastere. Hertil er telefonfolk nødvendig. I Bludniki ligger også vores divisionsstab. Det gør sig meget fordelagtig bemærket. Forplejningen er bedre og rigeligere end fremme i graven. Vi ligger i privatkvarter og glæder os virkeligt over dette stillingsskifte. I starten var vore værtinde - »Madka« - mindre glad. Fem mand indkvarteret i et opholdsrum, der samtidig tjener som køkken, pæn stue og soveværelse - det er hende dog for meget. Og når vi om aftenen fylder rummet med halm, som vi har »lånt« et sted i området, så er målet fuldt. Til langt efter midnat påråber »Madka« sig fra sin bænk, alle helgener i Galicien og ønsker os ad helvede til. Det er imidlertid også virkeligt hårdt for den arme kone. Hun selv sover med et lille barn i en seng, der i virkeligheden er alt for lille. Oven på den store murede ovn ligger yderligere to børn, Petro og Paraska. Omkring på vægbænke og på gulvet sover vi soldater.

Husets ældste datter, den skønne 17-årige Marenka, var af Madka som en sikkerhedsforanstaltning flyttet til et andet sted. Madka har sikkert gjort sine erfaringer, og havde ikke tillid til en soldats kærlighed og trofasthed overfor folkene i Galicien. Denne holdning fra Madka ærgrede os naturligvis. Det var nærmest ulovligt! Jeg sagde derfor en dag, klart og direkte, hende vores mening - det vil sige på tysk og med mine hurtigt lærte få polske brokker med fagter og gebærder, der ikke kunne misforstås. Hun forstod mig ganske godt, fordi det bevises af hendes drilske smil og svar: »Tak, Tak, Franz – du – Spekulant!«. Alligevel havde indvendingerne virket. Og da vi som til vores aftensmad, pølse, ost, spenderede snaps, havde vundet. Marenka blev den følgende dag igen bragt hjem – jeg vil ingen krigshemmelighed afsløre, men et må jeg dog sige: Vi har aldrig grinet, spøgt, drillet og gjort så meget pjat igen under hele krigen. Vi blev med tiden ret gode venner, og som vi den 14. januar 1917 gik tilbage til fronten, ledsagede den hele familie os et godt stykke ad vejen. Ydermere i lang tid vinkede de til afsked, og hede tårer rullede ned ad kinderne på børn og kone. Endnu mange kærlige breve har den tyske og østrigske feltpost bragt mellem Marenka og jeg. Jeg har godt bevaret brevene fra Marenka, der er skrevet på en virkelig original kaudervælsk. Af alle de dejlige dage i Bludnike er der i sidste ende ikke blevet andet til overs end erindringen. Vi vendte tilbage til vores kompagnis stillinger. Det var stadig eventyrligt koldt. I de våde grave og dækninger mærkede man den langt mere end i kvarteret i Bludniki. Den gamle sang begyndte igen: gravtjeneste, posttjeneste, gravtjeneste.

Fra Bednarow kørte vi i begyndelsen af februar 1917 til Podkamien. Vi var fra 2. februar til 3. marts kommanderet til den bayriske Armee-Minenwerfer-Schule. Vi skal overtage de lette minekastere fra pionererne. Tjenesten i Podkamien var i det mindste ikke så ensformig. Nyheden vækkede os til live. Snart kunne vi omgås minekasterne professionelt og den første skarpskydning var til særlig stor glæde. Uddannelsesdagene gik alt for hurtig. Vi kom endnu engang tilbage til vore kompagnier. Den gamle ensformighed startede om igen.

I midten af april 1917 forlod vi Sielec-stillingen og kom i kvarter i Podmischale ved Kalusz. Et trøstesløst og trist område. I midten af maj blev vi endnu engang indladet på tog. Hvor mon turen gik hen? Til et andet afsnit i øst, til Italien eller til vestfronten? Javel, turen gik mod vest. Vi passerer de samme steder, som på vejen hertil: Lemberg, Przemyszl, Tarnow, Krakau. I Oberberg sker den store aflusning. De små kære væsener, der har kostet os så mange tidsrøvende stunder, skal forlade os. Lev god, i lus! Lev vel Galicien, Lev vel også du Marenka! Vi kører mod vest. Det kan vi ikke ændre på; det er krig, forbitret, hård krig.

Efter flere dages tur gennem Tyskland over Frankfurt, Darmstadt, bjergbanen blev vi (2. Kompagni) i slutningen af maj losset og indkvarteret i Sassey på Meuse. En lille landsby på jernbanen Verdun-Sedan til venstre for floden. En bro af sten blev ødelagt i starten af krigen, men af vore pionerer igen retableret, og fører over til den store hærvej på højre bred af Meuse. Om aftenen kunne man hører den fjerne buldren fra kampen ved Verdun. Mange gange steg bragene og drønene til et aldrig tidligere kendt niveau. Det er, hvad vi endnu aldrig har oplevet – trommeild! Vi er landet i det rigtige hjørne. Hvad står der foran os? Vi bliver omskolet. Øve, ikke andet end øve! Ofte tilsyneladende meningsløs, men alligevel nødvendig. Den sønderknusende skyttegravskrig ved Verdun kræver andre, hårdere mennesker. Lange marcher med afsluttende større feltøvelser førte os ofte over Mont, Saulmory til Halles. Vi fra minekasterne er dels indsat som infanterister, dels som minekastere. Der er hverken nogen halv eller hel MW-afdeling. Vi tilhører kompagniet og danner alligevel MW-afdelingen ved I. Bataillon. Folkene i afdelingen bliver også lønnet og forplejet af kompagnierne. Dette dobbeltspil kom senere i stillingen til at vise sig mørkbar ugunstig med hensyn til forplejning.

Forplejningen var på dette tidspunkt mangelfuld: tørrede grønsager med sand, ⅓ brød, såkaldt »abefedt« og marmelade, som fordobles i gryden ved gæring, så man om morgenen havde mere, end man om aftenen havde fået udleveret, Dette er maden for håbefulde Verdun-krigere. Det var godt, at bykommandanterne havde lagt kartofler! Selvom der blev truet med strenge straffe for tyveri af kartofler, forsøgte vi alligevel. Det gør ondt at sulte, og stegte kartofler smager så godt. At det er læggekartofler, er os ligegyldig.

Endeligt er det så vidt. Vi rykker igen i front. Over Brieulles går det til Nantillois. Her ligger vi et par dage i en barak. Det kan ikke længere være ret langt til fronten. Det beviser de hilsener, franskmændene sender over til os. Over os i Cunel står en af vore lænkeballoner. Franskmændene havde udset sig denne og den her liggende lejr. Foran os i dalen udfører arbejdssoldater betonbyggerier. Her lander en fuldtræffer; der var både døde og sårede. Grusomme billeder.

Højde 304. Her afløser vi. Vi marcherede over Montfaucon, Malancourt, gennem en endeløs lang løbegrav, gennem Camard-slugten. Montfaucon består kun af ruiner, Malancourt kun af nogle få rester af murværk; Haucourt er helt forsvundet. Det er altså Verdun! Det er Højde 304! Natten er buldrende mørk. I en smal løbegrav er vi løbet over et par begravede. Forbindelsen frem ad må ikke gå i stykker! Det vil være den sikre død. Uden tab når vi vores tunneldækning. Fy for helvede, det var noget af en »ridetur«!

Vi overtager minekasterne i stillingen, der er indbygget i firkantede huller, godt sløret mod luften. Vores kompagni ligger lige foran os. Her har der engang været egentlige grave; nu er det kun elendige huller i jorden. Vi forbinder vores minekaster-stillinger og dækningen med telefon. Efter en time er linjen ødelagt. Vi forsøger endnu engang, men må så indse, at kabelforbindelser er håbløse. Her kan formidlingen af ordre kun ske med ordonnans. Også jeg bliver med nogle få kammerater udpeget som ordonnans. Det er et løb, et væddeløb med døden. Som rasende tordenkiler suser granater og miner tæt hen over vore hoveder. Deres mål er for det meste Camard-slugten og løbegravene. Og netop her skal vi igennem med meldinger til bataljon, for at hente mad eller til transport af ammunition. Alt for ofte lander også granater af de forskelligste kalibre tæt på vores dækning og vore standpladser, så jorden ryster og sten og jord flyver omkring. Med tiden vænner man sig til det hele. Helt tydeligt føler man: nu kommer – nu hører det op – nu afsted! Hvis man dog bare var nede af bakken og gennem slugten! Vejen til Malancourt eller til bataljonens dækning er endeløs, og alligevel kun 2-3 kilometer. Desværre havde vi allerede tab den første dag. Vores Kammerat Ruster fra Elgendorf ved Montabour falder foran vores dækning. Han var død med det samme. Et sprængstykke havde ramt ham i hovedet. Vi få erstatninger. Allerede næste dag har vi igen tab. En mine eksploderer i en af stillingerne. Døde og sårede lå omkring. Vi kender dårligt deres navne, og allerede er det sket med dem. Vi indskyder os mod de fjendtlige stillinger. Det sker bedst tidligt om morgenen eller under tåge. Om natten sker man for let ildglimtet fra minerne. Af og til, eller når det bliver befalet, ligger vi de fjendtlige grave under et kort ildoverfald.

Til højre for os, ved »Entenschnabel«, skal der gennemføres en operation. Alle disponible folk fra minekasterne skulle frem som forstærkning af kompagniet i forreste linje. En trøstesløs lang og højspændt nat. Franskmændene gennemfører deres modstød, Vi vender tilbage til vore minekastere. Den evige løben og jagen, og den konstante artilleriild ødelægger nerverne. Maden er ganske vist mere rigelig end i hvileområderne, men enten kan afhenterne ikke slippe igennem ilden, eller også ankommer de med kun halvdelen af maden. Hvis alt går galt, mister de orientering i mørket og løber rundt, og når først frem efter daggry. Hvor lang tid har vi allerede være her? Mon der snart kommer afløsning? Det hele får en ende, og afløsningen kom da også.

Det går tilbage ad de kendte stier og løbegrave over Malancourt frem til Montfaucon. Endnu engang kikker vi heroppe fra tilbage, og ser »hende« liggende der i skumringen, stadig omgivet af røg og os fra utallige granater – Højde 304.

Vi rykker ind i vores hvilekvarterer i Saffey. Sove i et par dage, hvile ud; så går det igen løs Øve, øve, ikke andet end øve. Som forfriskning bader vi om aftenen i Meuse.

August 1917. Vi rykker i front. Vi bliver indsat foran landsbyen Forges i Raben-skoven. Der er en trykkende hede. Over kilometer stinker døde heste. Der er tordenvejr i luften, også nede ved fronten. Franskmændene syntes at have til hensigt at angribe. Han trommer kraftigt ved og omkring Forges. Hele frontafsnittet ryster. Også vi skyder uafbrudt. Virkelig, franskmændene angriber. Han kommer ikke langt. Alligevel har vi ømtålelige tab. Mod en så morderisk beskydning er der næsten ingen beskyttelse. Angrebet afvises. Efter hårde dage rykker vi igen i hvilekvarter. Kan vi da ikke endeligt slippe ud af dette forbandede hjørne?

Nej, endnu ikke. Det var ikke ret længe, så går det igen tilbage i front. Denne gang på højre side af Meuse. Det er starten på september. Gennem Moirey og Flabas går det til Beaumont i Caures-skoven. Jeg ligger nu i skoven som ordonnans med en kammerat fra III. Bataillon. Endnu engang begynder jagten og renderiet. Hvor tit er jeg ikke løbet gennem Caures-skoven, hvor tit ikke over Müller- og Hessenplatz? Jeg ved det ikke længere. Jeg ved kun, at der her næsten var mere frygtelig, mere uhyggeligt end der ovre på den anden side Meuse. Granater brager

ned i skoven, kaster træer og grene rundt som var det halmstrå, graver længst begravede tyske og franske soldater op af jorden og begraver dem igen med ny jord. Og hele tiden kræver døden sine nye ofre, hele tiden flere, mange flere. En operation er planlagt. Vi skal skyde os ind. Lt. Conrad og jeg arbejder os frem over ruinerne af Beaumont for at observerer nedslagene af vore granater. Tingesterne suser hen over vore hoveder og eksploderer kort foran os i den fjendtlige linje. Skuddene ligger godt. Vi er tilfredse. For os kan det godt begynde. Og det går løs! Desværre må vi senere erfare, at enkelte miner lå for kort. Var det overhovedet vores miner? Var det natregimentet, der skød flankerende? Vore skud lå da rigtig godt under indskydningen. Kunne der måske have været noget i vejen med drivladningerne? Vi ved det ikke. Et ulykkelig tilfælde!

Slutningen af september 1917. Vi bliver endeligt afløst. Vi bliver transporteret til Mörchingen (Lothringen) langt bag fronten, og kommer her i kvarter. Mellem den 23. maj og 28. september 1917 lå vi ved fronten i Verdun, havde kæmpet, jaget, var blevet jaget. Kampen havde stået om grave og stykker af grave. Om vi nogensinde kommer til Verdun? Mange kære og trofaste kammerater havde vi mistet, efterladt mange hårdt- eller lettere sårede. Hvilket formål havde det hele haft? Ingen? Og dog! Vi har gjort vores pligt. Vi havde bevaret vores hjemstavn - Westerwald, Taunus, eller hvorfra vi nu kom. Vi havde bevaret vore kære derhjemme for alt den skræk og lidelse, som vi her ved Verdun dagligt havde været vidnet til og havde oplevet.

Fra Möhringen kørte jeg den 7. oktober på hjemorlov. Efter mere end 12 måneder fik jeg igen lov til at se mit hjem. Desværre måtte jeg afbryde min skønne orlov. Et lille, ubetydelig skår på min venstre ankel, som jeg pådrog mig ved Beaumont, udviklede sig til blodforgiftning. Jeg blev indlagt på reservelazarettet i Wallendar-am-Rhein. Den 2. december 1917 var jeg igen helbredt. Jeg blev overført til 1. Kompanie, Ersatz-Bataillon Inf.Regt. 80 i skovlejren Münchhausen i Elsass. Foran landsbyen Niederspechbach ligger vi langs Rhein-Rhone-Kanalen i en temmelig rolig stilling. Senere kom vi til en forstad til Mülhausen.

I starten af april 1918 blev vi igen transporteret med tog. Vi kørte mod nord. I nærheden af Armentières blev vi losset. Her lugtede det af krig. Den 9. april marcherede vi frem. Sammen med andre divisioner passerer vi over Laventie den godt udbyggede fjendtlige stilling. De synes ikke at være nogen modstand. Vi rykker frit frem over åbent terræn. Vores artilleri havde virkeligt gjort et godt arbejde. I og omkring stillingen var der huller med plads til små huse. Til højre og venstre døde, ikke andet end døde. Det er faldne portugisere fra den eneste division, der kæmper på vestfronten. Prævist i dette afsnit havde det tyske angreb truffet. Det var sådan planlagt. Store mængder forråd falder i vore hænder: engelske kiks og dåsekød, beklædnings genstande og tæpper i massevis. Det gik videre over La Gorgue, Estaires til Merville. På højde med Merville gør vi holdt og graver os ned i en hæk langs en græsmark. Vore fly, delvis tredækkere, suser »som smurte lyn« hen over os. Hvor de lægger deres æg, gør det ondt. Jeg går ind i Merville. Jeg bliver forbavset. Her brænder det jo stadig i kakkelovne, og borde er stadig dækket. Det set ud som flugt. Alt er der stadig, frem for alt mad og drikkevare. Vin mere end nok. Det blot at gribe til. Om eftermiddagen bliver adgang til byen spærret. Fjendtlige fly kaster bomber. Kompagnierne i Merville og langs banedæmningen har tab.

Vi rykker over Merville frem for at afløse kammerater fra en anden division, der ligger i kamp med englænderne. Vi passerer Lys. Her ligger der døde og sårede englændere omkring. Vores næste mål er den store skov foran os; den skal erobres for at vores angreb kan fortsætte mod Hazebrouck. Et grimt terræn. Levende hegn forløber på kryds og tværs. Udelukkende lavland. Et spadestik nede, og man rammer grundvandet. Og så foran os den store skov. Vi bringer vore minekastere i stilling og indskyder. Jeg løber med meldinger frem og tilbage til bataljon. Staben ligger i en stor gård lige bag forreste linje. På den store firlængede gård løber køer rundt, der i 14 timer ikke er blevet malket, og som brøler af smerte. Inde i værelserne ligger sårede englændere og stønner højt. Køerne skydes. De sårede kan vi i første omgang ikke hjælpe; de må blive liggende indtil det bliver mørkt.

Vores angreb er planlagt til Kl. X. Det er en smule diset, men eller højlys dag. Vores artilleriild må være langt bedre. Ganske vist beskyder det tunge artilleri de bagved liggende områder, men skoven, lige foran skoven, rammes for lidt. Vi skyder som vanvittige med vore minekastere. Jeg står med Lt. Conrad på gårdens loft. Vi observerer vore nedslag og retter skuddene. Tommy sidder virkelig derovre i træerne med maskingevær, og må have vidunderlige mål. Vi lægger shrapnel over. Men det er virkelig vovelige herrer. Næppe er granaterne eksploderet før de er forsvundet bag træet, for straks efter igen at skyde. På en død englænder fandt vi en guldfingerring med inskriptionen »L MGS«. Det bliver os fortalt, at det betyder »Londoner Maskingevær-sportsskytte«. Under alle omstændigheder en eliteenhed, der hurtigt her var blevet indsat. MG-byger fløjtede hen over vore hoveder, stykker af tagsten rasler ned. Så kom vores kammerat Peter Conrad (fra Sobernheim) op til os for gennem kikkert at se over mod fjenden. Næppe var han begyndt før han blev ramt at et skud i armen. Vi misunder ham næsten dette skønne »Tysklands-skud«. Desværre blev den gode man alvorligt såret af et sprængstykke under turen tilbage til forbindepladsen. Den 21. april 1918 døde han ved sanitetskompagniet.

Angrebet gik i stå og kunne ikke komme længere. Det var nytteløs blodladning. Først måtte skoven foran os ødelægges af vores artilleri. Yderligere fremstød blev ikke gennemført. Vi blev liggende og gravede os ned, så godt det kunne lade sig gøre. De kammeratger, der med deres minekaster lå nærmest gården, havde i det mindste bedre underbringelse; kældrene var godt understøttede. Vi befinder os helt til venstre på en gård. Foran vores hus fører en vej over en bro direkte mod fjenden. Broen var spærret med spanske ryttere. På den anden side Lys, ikke mere end 30 meter fra os, sidder Tommy med sine MG-stillinger. Han kan beskyde os skråt bagfra til venstre og i flanken. Det gør han også, mere end godt er. Primært er det vore transportgrupper, der må lide under denne beskydning. Vi observerer mod Tommy fra loftet; hvis han er alt for dristig, skyder vi på ham med pistoler eller karabiner. Det tror nok, trods alle deres tab, at de stadig var situationens herrer. Mange gange synes det som om, de overhovedet ikke er klar over, at vi stadig er her. En kraftig hvid røg kommer lystigt op fra deres besatte gårde. Fyrene derover laver nok kaffe. Vi vil også snart hjælpe dem med ilden! Et halvt dusin miner derover, og ilden går ud. Den fortsatte generen bliver for meget for Tommy. Helt pludseligt skyder han også med miner, præcist lige bag vores stilling. Omkring pinse bliver vi afløst af Minenwerfer-Abteilung III. Bataillon. Tommy havde tilpasset tiden. Næppe var vi væk før en stærk engelsk patrulje under dække af artilleri og minekastere, overfaldt den endnu ikke lokalkendte afløsning. Vi har tab. Nu liggere vi nogle få hundrede meter bag forreste linje i en kort grav direkte langs Lys. I nærheden af denne grav ligger en stor pram ved floden. Den er mål for mange »lansere«, der her håber at finde forråd. Men også for det engelsk artilleri, der på grund af den livlige trafik fandt et godt mål i prammen, der også fungerede til passage af floden. I første omgang skød de med brisantgranater, men pludseligt også med gas. En af sidstnævnte landede direkte i graven foran vores dækning. På grund af lufttrykket fløj vores tag, en gammel dør, væk. Min ven Oswald (fra Gotha) og jeg slugte en stor mængde gas. Vore gasmasker hang flot og ved hånden på væggen, men i forvirringen kunne vi ikke finde dem. Altså storm ud i det fri. Her mærkede vi først, at hals og øjne brændte. Gudskelov, var det tåregas! Her ved vandet er det ækle stof ikke til at komme af med. For os rygere er det en hård prøvelse. Til sidst skruede vi filtratorerne af maskerne og røg gennem gevindåbningen. Man må lære at klare sig selv!

I begyndelsen af juni 1918 ligger vi i en slotspark i Ligny ved Lille. I begyndelsen af juli gik vi i stilling ved Arras. Endnu engang graver vi vores minekastere ned til højre for den totalt ødelagte landsby Roeux i en tidligere engelsk stilling og begynder indskydningen. Jeg følger som telefonmand frem med Lt. Conrad gennem en elendig langs løbegrav til observation. Med telefonbatteriet i seletøjet og høretelefonen over øret står jeg bag en jordvold og videregiver kommandoerne til minekasterne: »Werfer 1, skyd!« Jeg hører skuddet og kort efter det store brag. Jeg faldt ned i graven af bare forskrækkelse. Vores egen mine har ramt kanten af graven, hvor vi befinder os, og har overdækket os med jord og sten. Forbandet! Virkelig finde heltedøden på grund af vores egen ild! - »Werfer 2, 3, 4 + 50 ÷ 1 grad højre. Werfer 2, Skyd!«, giver jeg videre. Nu klapper det. Den fine regn og lette modvind havde næsten kostet os livet.

Den engelske hovedlinje løber fremme langs en skråning. Hvad mon den store sløringsskærm ved fjendens stilling har til formål? Vi underretter artilleriobservatøren, der tit kommer gennem vores grav. Han lader et par skud suse derover. Også vi skyder mod målet, skyder imidlertid for kort, da vore minekastere ikke har tilstrækkelig rækkevidde. De må forlægges længere frem; måske lykkes det så. I natten til 25. juli placeres to kastere foran linjen. Kammeraterne er netop i gang med at grave sig ned, da det begynder at lyne derovre. Sekunder senere begynder nogle store sorte tingester at falde fra himmelen. Posterne slår alarm: Gas! Gas! En modbydelig sødelig lugt fulder luften. Gasmasker på!

Snart efter kom kammeraterne fra omplaceringen af minekasterne, tilbage, badet i sved. En af gasbeholderne var landet meget tæt på dem. Enkelte af kammeraterne var blevet ramt af den udsprøjtende gas. Vi bar dem, blege og slappet, til forbindepladsen. Som solen blødrød gik ned over stillingen den 25. juli var fire af vore bedste døde: Otto Buchner fra Niederossbach (Kreis Westerburg), Hermann Kettenbach fra Beuerbach (Untertaunus), Michael Segner fra Kembach (Kreis Mosbach, Baden) og Fransk Thäune fra Mülsborn (Kreis Meschede). Kun en blev kraftig gasforgiftet bragt tilbage: Adam Kettig fra Badenheim (Kreis Bensheim/Hessen). En bittergrim giftig gas, i stil med vores »Gelbkreuz«! Hvem, der kom i berøring hermed, var fortabt.

Midten af august 1918. Vi er flyttet til et andet afsnit foran Arras. Over Douai, Brebières, Vitry og Biache nåede vi hertil. Nogen skøn stilling er det ikke lige netop. Den fjendtlige aktivitet i luften er overordentlig heftig. Engang kom sådan en fyr en tidlig morgen fra bagsiden og knaldede en af vore lænkeballoner ned. Under afhentning af maden fandt vores kammerat Jakob Weyand fra Lampertheim en faldskærm, hvortil der var fastgjort en kurs med en brevdue, og en opfordring til den franske civilbefolkning om at sende bestemte oplysninger tilbage med duen. Den 16. august blev kammerat Alfred Henkel fra Ransbach (Westerwald) skåret i hoved og arm af shrapnelkugler. Senere lå vi skiftevis i Wotan I-stillingen og i Brebières. Vore minekastere er blevet forsynet med en indretning til fladbaneskydning. Det er en fremragende indretning til bekæmpelse af tanks. Aktiviteten i luften

stiger konstant. Hele eskadriller kommer flyvende. Vore flyvere hviler heller ikke. Næsten dagligt henter de en fjendtlig lænkeballon ned derovre, hvor de i snesevis hænger irriterende i horisonten og observerer. Efter at en tysk jernbanekanon havde skudt fra Bredières, blev det meget, meget ubehageligt i det område. Det lå i dage under den voldsomste fjendtlige artilleriild. En fuldtræffer ramte dækningen med 2. Kompagniets feltkøkken. Det kostede døde og sårede.

Vi er marcheret til Waverie over Douai. I Douai bombede fjendtlige fly banegårdsområdet. Efter nogle få dage blev Douai rømmet for civilbefolkning. Det var sikkert nødvendig, men alligevel var det skrækkeligt at se. Helt unge og helt gamle mennesker med nogle få arme ejendele, måtte afsted mod et ukendt mål. *C'est la Guerre*!

Mellem den 15. og 28. september 1918 havde jeg orlov i hjemmet.

Begyndelsen af oktober. Vi er over Valenciennes marcheret til Villers-Pol og herfra over Sepmeries, Maresches til området Haussy-Montrécourt langs banelinjen Valenciennes-le Cateau. Englænderne følger tøvende efter. Vi har indrettet stillinger til vore minekastere. De hamrer hårdt på den for at snyde modstanderen. Jeg er igen ordonnans mellem MW-Abteilung I/223, bataljonens kommandostation og vores våbenværksted i Villers-Pol. Jeg bringer meldinger frem og tilbage. Marketendervare bærer jeg frem til kammeraterne, og tager af og til også små reservedele til minekasterne med i stilling. Daglig melder jeg tallene for forbrug og beholdning af ammunition, og afdelingens daglige styrkemelding. De forreste landsbyer ligger under kraftig beskydning. Haussy bliver til stadighed beskudt. Vi har tab. Den 11. oktober bliver kammerat Herman Geske, Karl Eiswler og Wilhelm Wolf lettere såret; kammerat Gustav Guckes såres alvorlig, mistede et ben og dør senere hjemme i Albig ved Alzey. Den 13. oktober faldt vores kammerat Josef Bonrath fra Stade ved banelinjen ved Haussy-Montgrécourt. Berthold Brügge fra Treptow såredes hårdt af en granat i hoften. Også han døde efter et par dage. Den 12. og 13. oktober blev kammerat Karal Josef Müller fra Frankfurt og Georg Friedrich Frickel fra Roth (Kreis Gelnhausen) lettere såret. Da jeg endnu engang nåede frem til afdelingen, modtog jeg effekterne fra en falden engelsk officer. Han var i nattens løb nået frem til banedæmningen, hvor han mødte sin skæbne. Det var en Løjtnant William Harald Hollman fra Pulborough (Suffolk) [1]) Jeg bar i uger rundt med de modtagne effekter, der ikke indeholdt noget af interesse for os, i mit tornyster. Jeg ville yde den døde en sidste tjeneste, og underrette de pårørende så snart som muligt. Den 20. november 1918 lod jeg tingene indskrive til Røde Kors i Wiesbaden, og fik dem formidler til de pårørende. Efter nogle få dage modtog jeg en skrivelse med bekræftelse på modtagelsen i Wiesbaden. De pårørende i England har mig bekendt, aldrig modtaget effekterne.

Langsomt og planmæssigt falder vi tilbage. Langsomt og forsigtig følger fjenden efter. Tabene ved kompagniet er store. Vi fra MW-Afdelingen blev derfor den 26. oktober 1918 overført til 10. Kompanie. Minekasterafdelingen ophørte dermed at eksisterer. Den 27. oktober overdrog jeg i Villers-Pol reservebeholdninger af minekastere, ammunition, pistoler og reserve- og tilbehørsbeholdningen til MW-Kompanie I/223. Hvad det var for en, fik jeg aldrig at vide.

Den 30. oktober 1918 fik jeg af Lt. Conrad, som ligeledes var forsat til 10. Kompanie, til opgave sammen med våbenmesteren fra den opløste MW-Afd. I/223 at tage til Frameries og afhente endnu udestående krigsbytte penge og lønninger. Som vi kom tilbage, mødte vi før Villers-Pol medlemmer af regimentet, som ikke tidligere havde været her. De fortalte at englænderne allerede var i Villers-Pol. Vi grinede af kammeraterne og fortalte, at Tommy i går stod langt tilbage i Maresches. Min ledsager, Hirschberg, gik derfor uden betænkelighed ind i Villes-Pol for at hente sit efterladte tornyster og forplejning. Jeg ventede foran landsbyen på ham; han kom ikke tilbage. Skulle englænderne virkelig allerede …?

Efter flere forespørgsler fik jeg at vide, at resten af regimentet nu lå i Belligem. Jeg gik hertil og meldte mig. Her fik jeg at vide, hvad der var sket. Englænderne havde jævnet Maresches med jorden, og var under dække af en ildvalse begyndt fremrykning. I det omfang, de ikke var faldet, var Lt. Conrad og resten af kammeraterne faldet i fangenskab.

Vi overskred grænsen mellem Frankrig og Belgien ved Roisin-Eth. I Mons (i Belgien) fik vi nogle få dages hvil. Her modtog vi beskeden om våbenhvilen. Tværs gennem Belgien, over Charleroi, Liège, Verviers marcherede vi sluttet mod Tyskland. Skadefro og hadefuldt, ofte også fræk og udfordrende, følger belgierne os. Sikkert også overrasket Vi bær ingen røde bånd på huerne og uniformerne. Vi er stadig en ordentlig, disciplineret enhed. Derfor generer de os heller ikke yderligere, for det ved de også: Den, der konfronterer os, vil trække det korteste strå. Vores venlige bataljonskommandør, Rittmeister Ammann havde jo sagt til os:

---

[1]) Lieutenant William Harald Hollman, 4 Royal West Kent Regiment. Faldt den 16. oktober 1918. Han har ingen kendt grav, men er indskrevet på mindesmærket i Vis-en-Artois.

> Kammerater! Jeg skal fører jer til Tyskland, til hjemstavnen. Det kan jeg kun gøre, hvis I som tidligere last og brast står sammen. Jeg garanterer jeg en ordentlig forplejning og frem for alt en sikker hjemvendende. Men hvis du vil spredes, som I fra tid til anden bliver rådet til, så kan jeg ikke garanterer noget.

Sådan, eller på en lignende måde, talte han til os. Vi var forståelig og kammeratlig nok til at forstå hans velmente ord. Ikke en eneste forlod os. Samlet passerede vi ved Eupen grænsen mellem Belgien og Tyskland. Stadig til fods gik det videre gennem Eifel til Køln. På ordre fra regiment blev jeg den 24. november 1918 i Køln-Rodenkirschen hjemsendt som hjemmehørende i Koblenz brohovedet.

Tysk Armeeteater i verdenskrigen

Paul Maier, Frankfurt, Landwehrmann 10. Kompanie

Blandt kammeraterne er der kun ringe kendskab til Armeeteaterets aktiviteter, med frontsoldater og civilt personel som scenekunstnere i indsatsområdet; Medmindre den ene enkelte stadig husker de forestillinger, de kunne overvære.

Da de civile ledere af de enkelte Armeeteatre, som andre, i de statsstøttede teatre så et profitabelt forretningsforetagende, blev de af General Ludendorff afskediget og erstattet af erfarne scenefolk, prøvet i kampen for deres fædreland, og som følge af at være blevet såret, og ikke længere i stand til at arbejde som frontlinjekæmper. På denne baggrund blev jeg af AOK udpeget til ledelse af Armeeteater 17. Armee.

I Mühlhausen, Denain, St. Aurand, Peruvels og Mons blev en god musikdramatisk scenekunst, der var fri for eksperimenter og som kun holdt fast i det, der var muligt, baseret på hvert enkelt medlems talent og formåen, gjort tilgængelig for troppeformationerne under 17. Armee.

Foruden vores operastab, frontsoldaterne, var datidens vigtigste operakræfter forpligtet til som gæst at optræde i de store operaer. Særligt vil jeg nævne Vizefeldwebel Otto Fanger, heltetenoren fra Operaen i Frankfurt a.M., der var tjenestegørende ved en jernbaneenhed. Ud over fremstillinger af Wagner, kom kammerat Otto Fanger til fronten igen og igen til opførelser af »Fidelie« og »Tiefland«. Kammersanger Bolz fra Stuttgart Hofoper, Paul Bender og Kammersanger Feinhals fra statsoperaen i München, Kammersanger Fritz Krauss (Berlin), Hans Bahling og W. Furten fra Hof- og nationalteater Mannheim, var alle vore faste gæster. Af den lange række af operasangerinder bør nævnes: Kammersangerinde Hermine Bosetti, Marta Gura, Hummel, Preuse, Matzenauer, Lauer-Kottlar, Ottilie Metzger-Lattermann.

Da navnene på gæsterne blev offentliggjort under planlægningsmøder, og prøverne begyndte, blev vores frontlinjekammerater ansporet til ekstraordinære kunstneriske præstationer. Misundelse og mislyde opstod aldrig som følge af frontlinjekammeratskabet på vores A-teater, som var hævet over alt andet. Som et usynligt bånd, der aldrig brast, omgav denne kammeratlige støtte til hinanden os i glæde og sorg. Det beviste også sit værd for gæsterne. Mange farlige situationer blev afløst af en grov vittighed eller en blanding af humor og galgenhumor.

Eksempelvis var oplæseren af H.C. Andersens eventyr, den berlinske skuespillerinde Mietja Möller, sendt til os på Vestfronten af Udenrigsministeriet. På kunstnerens udtrykkelige anmodning om at kunne optræde på et frontteater, kørte fru Müller til fronten i Merville sammen med vores komiker Hellmuth Barkony, et medlem af Hamburg Stadttheater, der som Landsturm-Unteroffizier var tilknyttet vores A-Theater. Mens de øvrige kunstnere, der var udvalgt til aftenen, blev kørt til fronten i en lastbil, der også medbragte det mest nødvendige instrument til aftenens foredrag, klaveret, anvendte komikeren og skuespillerinden en af de vogne, der kun kørte på to hjul og kun havde plads til to personer ved siden af kusken. I begyndelsen gik turen godt, men i området ved Mereville skød englænderne uafbrudt. Den mere og mere ængstelige kunstnerinde på grund af beskydningen, brød i tårer og bad om at blive bragt i dækning. For den gamle frontkæmpere kom denne anmodning yderst ubelejligt. Uhøflig forlod han hestevognen og søgte en dækning. Næppe havde de nået en sådan, da kunstnerinden blev fuldstændig oprevet af en tung træffer i taget. Glemt var indignationen, da vores komiker tørt bemærkede: »Nå, hørte du noget? Deroppe væltede endnu engang en urtepotte under renoveringen«.

Da tiden var knap og både hest og vogn ikke længere kunne anvendes, var der kun et alternativ, nemlig at gå til Merville. Kort for byen dukkede pludseligt vores armeefører, General v. Mudra, op. I det tøj, hun skulle have på under hendes optræden, blev den grædende kunstnerinde og vores komiker stående foran generalen. Efter en reglementeret melding, kikkede generalen et øjeblik på det sælsomme på og udbrød: »Ja, Tommy har ment det godt med jer«, og gav kunstnerinden hånden med ordene: »Nu skal De i aften underholde mine soldater godt!«. Vores komiker voksede over sig selv den aften som en simpel, ydmyg soldat, og sikrede den succes, der efter mange vanskeligheder, bragte alle i salen et billede af trøst og glæde.

Foruden tyske kunstnere, gjorde også et A-teater orkester, bestående af belgiere og franskmænd heltemodigt deres pligt. Ved krigens udbrud havde de være ikke militærpligtige medlemmer af Société Philharmonique de Bruxelles, Société Philharmonique de Mons og Société Philharmonique de Valenciennes. Vi udvalgte 90 musikere, som vi vandt anvendelige til vores formål. Med deres familiemedlemmer havde vi i vores stald alene 200 personer yderligere. I de første uger af vores fælles virken blev vi ofte mødt af en uovervindelig modstand. Kun gennem en streng tugt lykkedes det var danne et til vores formål anvendeligt orkester. I Mons lykkedes det efter daglange prøver at skabe et stort orkesterværk af Beethoven, Brahms, Schumann og Bruckner. Kun og alene værker af Richard Wagner ville ikke klinge som vi ønskede. Messingblæserne svigtede helt og fuldstændigt indtil vi kunne fastslå, at det var de ejendommeligt fremstillede franske instrumenter, der var skyld heri. Blæserne fik tyske instrumenter, og efter meget kort tid lykkedes også lydefrit at spille forspillet til mestersangerne.

Bemærkelsesværdig er det, at vi i foråret 1918 færdigbyggede stadsteateret i Denain, som før krigen var påbegyndt af franskmændene, og forsynede med de nyeste tyske indretninger. Fuldstændig uskadt forlod vi det i juni 1918. Også teateret i Mons kom under vores virke alle nyeste sceneindretninger til gode. Foruden helt nye scenedekorationer, skabt i Mons af den nuværende scenemester ved Bayreuter Festspil, Prof. Emil Praetorius, efterlod vi også i en ny rundhorisont den 13. november 1918 til de fremrykkende fjender. Kun de gamle forældede og mugne dekorationer og scenestykker blev destrueret. Også den samlede beholdning af klaverstykker, partiturer, orkester- solo og korstemmer, inklusive kostumer, var præcist ordnet og efterladt i fuldstændig rengjort tilstand. Jeg siger ikke for meget, når jeg hævder, at der af den svinestald, der var teateret i Mons, af tyske kunstnere fra de ældste teatre i Europa blev skabt et kunstnerisk mindesmærke, der rakte ud over krigen.

RIR 223 regimentsmusik

Fr. Grüssung, Frankfurt, Vizefeldwebel 2. Kompanie

Hvem kan i virkeligheden tænke sig et regiment uden »musik«! Da vi blev oprettet, var en sådan imidlertid ikke tilstede; i organisationsskemaet for et reserve-regiment var der ikke forudset et musikkorps. Man tænkte i starten heller ikke på et eget musikkorps. Man nøjedes med at uddanne hornblæsere til felttjeneste. Musikere i de aktive regimenter var forudset anvendt i sanitetstjenesten, hvortil de blev uddannet. I felten viste det sig imidlertid, at en regimentsmusik var nødvendig til opmuntring, rekreation og moralopbygning. Allerede under uddannelse af vores regiment indså vores første regimentskommandør Freiherr v. Langermann-Erlenkamp dette. Han gav mig derfor til opgave, mens vi lå i Hagenau, at sammensætte en regimentsmusik. Da der i regimentsbudgettet ikke var disponible midler til musik, blev de første instrumenter fremskaffet ved frivillige bidrag fra officererne.

Den første musik bestod i starten af 19 mand, hvoraf de fleste var lægfolk. Starten var vanskelig. Da instrumenterne ankom kort før vores afsked med Oberhofen blev der under turen til Metz gjort de første forsøg på at spille i en kreaturvogn. Efter få dages flittig øve i Mertz var vi så vidt, at musikken kunne spille på marchturen til 24. Res.Korps parade ved Gravelotte. Under selve inspektionen måtte musikerne gemme sig i en nærliggende gård, da regimentet ikke måtte have et musikkorps. Da det gik tilbage til vore kvarterer i Metz, skete det igen under klingende spil.

Få dage senere måtte musikken flittigt deltage i madlavningen (dengang havde regimentet ingen feltkøkken) og transporten af maden frem til linjen. Ofte nåede de uden maden, da englænderne skød huller i beholderne under musikernes passage af det åbne terræn. Yderligere sørgede musikken her for transporten af sårede tilbage til forbindepladsen og med fremskaffelsen af materiel og ammunition. Da en dag hele musikken var samlet i køkkenet for at spise, slog en shrapnel igennem taget. Selvom det ikke kostede tab, var ris suppen ødelagt, og de gule majroer krydret med jernsplinter. Ved vores afløsning kunne vi fuldtallig forlade Fromelles.

På turen mod Polen havde musikken igen lejlighed til at glæde kammeraterne med deres friske spil. Dog var denne glæde kun kort. Under march fulgte musikken med bagagen og måtte hjælpe flittigt med at bringe vognene op af mudderhullerne. Under slagene ved Lask-Pabianice, Lodz og langs Rawka-Dzura hjalp den igen med at bringe sårede tilbage og begrave de døde. Efter at fremrykningen gik i stå, kunne musikken igen efter en lang tid i Sanogoszcz endnu engang glæde krigerne med deres marcher og folkesange, og hjælpe til at glemme hårde dage. Imidlertid var denne indsats kun af kort varighed. Under kampene i Polen var regimentet blevet meget svækket. Efterfølgeren af den lettere sårede regimentskommandør, Oberstlt. v. Rotsmann, opløste derfor regimentesmusikken og musikerne blev tildelt deres kompagnier. Den 7. januar 1915 havde »musikken« udlevet.

Den 8. august 1915 fik jeg af den daværende regimentskommandør, Oberstlt. v. Wedel, ordre til igen at opstillet et musikkorps. Der meldte sig kun 3 professionelle musikere, de resterende – omkring 12 mand – var nybegyndere. Under disse omstændigheder var det ikke muligt at spille; ikke desto mindre befalede Oberstlt. v. Wedel »under alle omstændigheder« at sørge for musik. Med megen møje og arbejde, og med stor flid, lykkedes det på

forholdsvis kort tid at nå et resultat. I starten havde vi af den daværende brigadekommandør, Generalmajor v. Schoenbeck ringe forståelse for vores flid. Efter at vi en hel dag havde frembragt jammerlige toner – vi lå ikke langt fra hans kvarter – lod han meddele, at enten skulle musikken forlægge, eller han ville søge andet kvarter. Vi fortrak herefter til den modsatte ende af landsbyen, og begav os ind i den nærliggende skov for at gennemføre de første »forsøg«. Gudstjenesten i forbindelse med den Østrigske kejsers fødselsdagen kunne i Szumlany forskønnes af vores musik. Både Generalleutnant v. Oppeln-Bronikowski og Generalmajor v. Schoenbeck var overrasket over vore fremskridt. Sidstnævnte blev senere en stor ven af 223 musikkorps. Den 25. august kunne vi til stor glæde for Regimentskommandør v. Wedel, give den overraskede Regimentes adjudant Lt. Ebel en fødselsdagsgave. Den 26. august spillede vi for General v. Schoenbeck under overværelse af alt tjenestefri personel, og om eftermiddagen kunne vi med vore instrumenter deltage i jublen over sejren ved Brest-Litowsk. Oberstlt. v. Wedel var hele tiden meget forsørget for sine musikere. Enhver ankommen erstatning blev prøvet af »fagfolk«. De blev indført og lidt efter lidt øgedes vores antal til omkring 31 mand. Nu kunne der overkommes mere. Ved flittig at øve var vi snart foran de senere opstillede øvrige regimentsmusikkors i divisionen, selvom disse havde flere professionelle musikere. Det var derfor at vi senere spillede for divisionsstaben ved alle højere besøg. Under stillingskampen langs Zlota Lipa og Strypa udnyttede musikkorpset enhver lejlighed til med deres musik at glæde de i reserve liggende kammerater. Samtidig blev der hele tiden øvet og desuden flittigt fremstillet gangfliser til skyttegravene.

Under slaget ved Tarnopol bestilte Oberstlt. v. Wedel musikkorpset til regimentsstaben. Da jeg meldte mig hos ham, sagde han mig: »Hold Dem parat! I morgen marcherer vi ind i Tarnopol«. To timer senere fik jeg befalingen: »Om en time rykker regimentsbagagen ud. Slut Dem til! Hvem ved om vi nogensinde skal se Tarnopol«. Vi rykkede afsted efter en kort pause på landevejen, og fandt midt på natten nogenlunde indkvartering. To timer senere indgik ordre om yderligere tilbagetrækning, men denne nåede ikke musikkorpset. Kun ved et tilfælde blev jeg opmærksom på tilbagetrækningen, alarmerede musikerne og rykkede afsted. Ved daggry blev vi beskudt af kosakker, og kun en heldig stjerne var skyld i at vi ikke, som næsten hele jægernes musikkorps, endte i fangenskab og ufrivilligt kom til at spille i Tarnopol. Oberstlt. v. Wedel hilste hjertelig på mig, da han efter tilbagetrækningen stødte på det samlede musikkorps.

Ved en anden lejlighed marcherede det samlede musikkorps ned ad en bakke, indset af russerne. Fjenden generede os ikke herunder. Fremme ved en kirke lod han os endda spille to stykker. Under det tredje stykke kom velsignelsen imidlertid så rigeligt, at bataljonskommandøren beordrede musikerne ned i skyttegraven. Her var der intet andet for os at gøre, end at spille den skønne melodi »Du bist verrückt, mein Kind«.

Så gik foråret 1916. Brussilow-offensiven brød løs. For os musikere blev der kun ringe mulighed for at spille vores egentlige rolle. Vi blev indsat som bårehold og løste derfor vores kammeratskabspligt overfor de sårede. Efter denne hede uges kampe kom vi i gang igen.

Under uddannelsen til den helt anderledes kamp på Vestfronten i 1917, havde musikkorpset næsten hver dag i en af hvileområderne lejlighed til at underholde med deres kunst, også af fremmede enheder, der ikke selv besad musikere. Det måtte spille ved stabene og virkede både ved sportsfester og andre lejligheder. Ligeledes ledsagede de kammerater på deres sidste rejse. På samme måde forløb de efterfølgende måneder, afbrudt af hårde kampe på Højde 304, Mort Homme og ved Beaumont. »Hvileperioder« var for musikkorpset ensbetydende med en øget arbejdsbyrde ud over dens egentlige område.

De hårde kampe i den nordlige del af Vestfronten i foråret 1918 medførte, at regimentskammeraterne kun ganske sjældent fik tilbudt musikalske nydelser. Musikere måtte stå post, og kun her og der glæde de sårede på de store lazaretter.

Den uventede udgang af krigen og marchen tilbage til Tyskland stillede igen musikkorpset overfor krævende opgaver. Det drejede sig om at hæve den nedtrykkede stemning under marchen tilbage, og ansporer folkene til at holde ud. Vores marchmusik styrkede de svage. Benene kom i march; de lange over 500 kilometer blev lettere at udholde. Selv om aftenen i kvartererne forsøgte musikkorpset at sit bedste. Efter overskridelse af den tyske grænse blev hjemsendelsen af kammerater efterhånden som vi passerede deres hjemområder, meget mærkbar. En efter en forlod musikere vores korps. I Geseke ved Kassel blev det endeligt opløst.

Som kammeraterne ved fronten havde også vi, på vores måde, i de fire år gjort vores pligt, og udfyldt de stillede opgaver til gavn for fædrelandet. Med stolthed kikker jeg tilbage på tjenestetiden ved vores regiment.

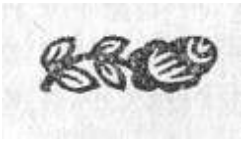

Kommandører og førere af Reserve-Infanterie-Regiment 223

28.08.1914	03.12.1914	Oberst Freiherr von Langermann und Erlenkamp (Kommandør)
04.12.1914	19.12.1914	Hauptmann Thomas (fører)
20.12.1914	25.01.1915	Oberstleutnant Freiherr von Rotsmann (Kommandør)
26.01.1915	27.01.1915	Major Rieger (fører)
28.01.1915	31.01.1915	Major Beyer (fører)
01.02.1915	11.01.1917	Oberst von Wedel (kommandør)
12.01.1917	15.01.1917	Oberstleutnant Freiherr von Gemmingen (fører)
16.01.1917	16.12.1917	Major Glette (Kommandør)
17.12.1917	23.12.1917	Major Meyer (fører)
24.12.1917	24.01.1918	Oberstleutnant Semerack (Kommandør)
25.01.1918	05.01.1918	Major Witte (fører)
06.02.1918	08.11.1918	Oberstleutnant Dennert (Kommandør
09.11.1918	18.12.1918	Major von Oven (føreer)

Kampkalender for Reserve-Infanterie-Regiment 223

27.10.1914	22.11.1914	Stillingskrig ved Lille
30.11.1914	03.12.1914	Slaget ved Lask-Pabianice
05.12.1914	16.12.1914	Slaget ved Lodz
18.12.1914	14.01.1915	Slaget ved Rawka-Bzura
25.01.1915	26.01.1915	Stormen på Kliwa
30.01.1915	06.02.1915	Træfning ved Wolosianka
07.02.1915	09.02.1915	Stormen på Slawsko
13.02.1915	13.05.1915	Kamp ved Czyrak
13.05.1915	17.05.1915	Forfølgelse i Karpaterne
18.05.1915	03.06.1915	Træfning ved Dolina
04.06.1915	09.06.1915	Forfølgelse i Galicien
10.06.1915	22.06.1915	Slaget ved Zybaczow
23.06.1915	27.06.1915	Overgang af Dnjestgr
27.06.1915	02.07.1915	Slaget ved Gnila Lipa
02.07.1915	04,07.1915	Forfølgelse mellem Gnilaa Lipa og Zlota Lipa
04.07.1915	26.08.1915	Stillingskamp langs Zlota Lipa
27.08.1915		Gennembrud ved Zlota Lipa
28.08.1915	29.08.1915	Forfølgelse mellem Zlota Lipa og Strypa
30.08.1915	01.09.1915	Kampe langs Strypa
02.09.1915	05.09.1915	Forfølgelse gennem Sereth
06.09.1915	16.09.1915	Slaget om Tarnopol
16.09.1915	29.10.1915	Kampe langs Strypa og mellem Wofuska og Sereth
30.10.1915	05.11.1915	Slaget ved Siemikowce
06.11.1915	03.06.1916	Stillingskamp langs Strypa og mellem Wofuska og Sereth
04.06.1916	10.06.1916	Stillingskamp langs Strypa
11.06.1916	07.08.1916	Slaget langs Strypa, ved Baryszka og Koropiec-afsnit
07.08.1916	08.08.1916	Slaget ved Zalozce
10.08.1916		Slaget ved Rizniow og Monasterzyska
11.08.1916	14.08.1916	Tilbagetrækningskampe mellem Strypa og Zlota Lipa
22.08.1916	17.04.1917	Stillingskamp lagns Bystrzyca og Solotwinska
18.04.1917	18.05.1917	Stillingskrig ved K.u.K. II. Armee
28.06.1917	03.07.1917	Storm på fjendtlig stilling fra Avocourtskov til Højde 304
12.08.1917	28.09.1917	Forsvarsslag ved Verdun
29.09.1917	30.11.1917	Stillingskampe i Lothringen
01.12.1917	03.04.1918	Stillingskamp i øvre Alsace
09.04.1918	18.04.1918	Slaget ved Armentières
18.04.1918	04.07.1918	Stillingskamp i fransk Flandern
05.07.1918	20.08.1918	Kampe mellem Arras og Albert
21.08.1918	03.10.1918	Kampe foran Siegfried-Stillngen
04.10.1918	26.10.1918	Kampe mellem Arras og St. Quentin
26.10.1918	04.11.1918	Kampe foran og i Hermann-stillingen
05.11.1918	11.11.1918	Tilbagetrækningskampe foran Antwerpen-Maas Stillingen
12.11.1918	10.12.1918	Rømning af de besatte områder og march til Tyskland

Divisions- og brigadebefaling for første indsættelse

Divisionsbefaling af 27. oktober 1914 (Fournes)

1. 48 RD med 25 RD, underlagt 24. Res.Korps, besætter 26. ID stillinger mellem 25 RD til højre og 14. ID til venstre.

2. Glt. v. Oppeln-Bronikowski, med RIR 224 og 223 afsnit IR 121 og 122. RIR 221 besætter afsnit IR 119; alle regimenter skal vedvarende holde tæt føling. RIR 224 desuden til højre med IR 85, RIR 221 til venstre med IR 57. Besættelse sker ifølge mundtligt udgivet bestemmelser.

3. Under indtagelse af stillinger skal særlig påses, at en overfyldning af forreste linje undgås. Eget inf-ild må ligeledes kun iværksættes når et nærangreb fra modstanderen tydeligt er erkendt. Fjenden plejer kl. 1900 at åbne en kraftig, men planløs ild, uden at han tænker på angreb. Denne type beskydning må ikke besvares.

4. RIR 222 besætter alarmkvarterer ved Beaucamps og står til rådighed for 24. Res.Korps.

5. Til min disposition bliver Res.Kav.Abt. 48 i bykvarter ved Desprez, Res.Jäg.Btl. 20 i bykvarter i Fournes, Res.Brücken- og Pionier-Kompanie 48 ved Desprez.

6. Res-Feld-Art-Regt. med 48, Res-Fuss-Art 24 underlagt, går i stilling efter mundtlig anvisning. Res-Fuss-Art 24 afløser ved le Maisnil-en-Vespres stående tungt artilleri fra 13. AK.

7. Et kamptræn, ½ inf-ammunitionskolonne, ½ art-ammunitionskolonne, ½ feld-Art ammunitionskolonne, 1 feltlazaret til 48 RD er placeret i den vestlige del af Seclin.

8. Den store bagage fra de ved og syd for landevejen Englos, Beaucamps-Fournes placerede enheder, kan opsøge samme lokaliteter. Den store bagage fra enheder nord for denne landevej skal kun udtrække forplejnings- og fodervogne, mens de øvrige kan forblive i bykvarter. RIR 224, 223, Res-Feld-Art-Regt 48 fra den 28. denne måned i Haubourbin, RIR 221 i Wavrin.

9. Res-San-Kp 48 går i morgen i bykvarter i Fournes og opretter her med en deling en hovedforbindeplads for samtlige enheder. Samleplads for let sårede er Haubourbin. Personel og san-materiel stiller Res-San-Kp 48.

10. Div befinder sig indtil videre dagligt 0800 til 1800 i la Voirie, fra kl. 1800 til 0800 i Fournes.

Kav.Abt. 48 stiller daglig fra 0800 til 1300, hhv. 1300 til 1800 hver 10 ryttere. Division har døgntilslutning til telefon.

Divisionsbefaling fra 29. oktober 1914

1. Fjenden står forstærket i linjen Touquet – la Boutillerie – La Carbonnerie – Fauquissart og forsøger ved la Boutillerie yderligere at forstærke sine stillinger. Det er tvivlsomt om fjenden endnu holder sine stillinger med en stærkere styrke, eller om fjenden med sin hovedstyrke er trukket væk.

2. Res-Korps angriber med tyngde i linjen Touquet – la Boutillerie.

3. Til højre for 48 RD angriber 25 RD afsnit Touquet indtil gården på vejen Touquet – la Boutillerie nord for det første »I« i Boutillerie, venstre fløj 50. Inf.Brig. retning mod sidstnævnte gård. Til venstre for 48 RD har 14. Inf.Div. kastet fjenden tilbage ved Neufchapell og står med højre fløj ved Trivelles.

4. 48. RD angriber:

a) Brig Glt. v. Oppeln-Bronikowski under støtte til 25 ID og med tæt føling på dens venstre fløj i linjen: gård på vejen Touquet – la Boutillerie (sammenlign pkt. 3) – la Cardonnerie Ferme, højre fløj ved Bas Maisnil på vejen gennem »ll« i ordet Boutillerie til den under pkt. 3 nævnte gård, venstre fløj på vejsving nord »g« i Rouges Banes mod »e« Rivière les Layes. I dette angreb skal tyngden ligge mod afsnit gård (sammenlign Pkt. 3). Hertil stiller Brig. III/222 (hidtil til disposition for Gen-Kdos) ved Beaucamps til disposition, og skal trækkes frem til forstærkning af højre fløj. Fjenden ved la Cardonnerie skal angribes til støtte for det primære angreb.

Højre fløj af RIR 223 skal ved venstre formering og fastholdelse af føling med venstre fløj af RIR 224, dække denne mod flankerende beskydning fra de fjendtlige stillinger ved la Cardonnerie.

b) RIR 221 skal til støtte for Brig. v. Oppeln-Bronikowski under tæt føling med dennes venstre fløj vinde terræn på egen højre fløj, og holder på venstre fløj sine stillinger ved 14. Inf.Div. ved Trivelles.

5. Hovedangrebet iværksættes kl. 24 midnat, og skal bringes frem hurtigt muligt, således at terræn og mål allerede opnås i løbet af denne nat. Den opnåede stilling skal stærkt udbygges frem til daggry. Res-Pionier-Kp 48 underlægges fortsat regimenterne som befalet i dag.

6. Res-Feld-Art-Regt 48 med Fuss-Art. 24 holder sig klar til kraftigt at dække den af infanteriet opnåede linje. Enkelte pjecer skal hertil bringes frem i nærheden af infanterilinjen.

7. Følgende forbliver i alarmberedskab: Res-Kav-Abt 48 i Pesprez, Res.Jäg.Batl. 20 i Fournes, Res-San-Kp. og Res-Div-Brückentrain i deres kvarterer. Hovedforbindeplads, samleplads for let sårede og feltlazaret forbliver som befalet.

8. Angrebsenheder inklusive pionerer skal medbringe rigelig forplejning. Afløsning reguleres af Brig. v. Oppeln-Bronikowski, hhv. Regt.

9. Hver morgen så hurtigt som muligt og aften skal den opnåede linje samt alle ændringer ved fjenden meldes.

10. Divisions stabskvarter bliver som befalet. Alle kræfter skal indsættes i den kontinuerlige vedligeholdelse og yderligere udbygning af telefonforbindelser.

Brigadebefaling den 29. oktober 1914

1. Brigaden angriber på den af division befalede måde. Forbindelse indenfor brigaden mod højre. Herunder højre fløj af Regt. 223 og venstre fløj af Regt. 224 på gårde langs vejen la Bouillerie-les-Blanches tæt øst for »e« i Rivière des Layes.

2. En bataljon af RIR 223 står til min disposition på vejen Fromelles – le Maisnil i bredkolonne, front mod nord, venstre fløj ved vejen, der fra Fournes går over la Voirie når nævnte vej og som fører videre mod nord. Kp-kolonnen tæt opsluttet på den nordlige side af vejen. Ligeledes III/222 på den samme vej Fromelles – le Maisnil med samme formation med højre fløj på krydspunkt, der ligger tæt vest for »e« i Vespres.

Begge bataljoner (223 og 222) ankommer kl. 2330 til den befalede placering og udpeger per kompagni 2 kompetente underofficerer, som skal orienterer sig om fremrykkeveje mod nord umiddelbart foran dem, for senere at kunne anvendes som vejvisere.

Kommandør III/222 og adjudant bataljon/223 melder sig hos mig kl. 2330.

3. Jeg befinder mig fra kl. 2330 i lejligheden ved Oberst Schenbeck (Kdr. 224) i le Maisnil på knudepunktet, hvor højre fløj af bataljon 223 er befalet.

Ovenstående befaling stammer fra den daværende regimentsadjudant, Rittm. du Bois lommebog. Den tilsvarende regimentsbefaling har desværre ikke været muligt at opdrive. På grund af en særlig forordning på dette tidspunkt, var alle operationsbefalinger at betegne som hemmelige, og skulle som sådan destrueres i samme øjeblik, de ikke længere var aktuelle. Af denne grund mangler i de officielle arkiver en lang række skriftlige dokumenter, der under udarbejdelsen af denne regimentshistorie ville have være at stor interesse.

Tab ved Reserve-Infanterie-Regiment 223

	Officerer	Underofficerer og mandskab	totalt
Regiment Signaldeling	-	1	1
1. Kompanie	7	3810	387
2. Kompanie	2	345	347
3. Kompanie	9	403	412
4. Kompanie	5	325	330
1. MG-Kompanie	1	24	25
1. Signaldeling	-	2	2
Stab II. Bataillon	2	-	2
5. Kompanie	4	391	395
6. Kompanie	1	324	325
7. Kompanie	6	272	278
8. Kompanie	6	251	257
MG-Kompanie	1	63	64
MG-Scharfschützen-Trupp 186	-	4	4
2. MG-Kompanie	1	30	31
2. Signaldeling	-	1	1
9. Kompani	3	264	267
10. Kompanie	3	275	278
11. Kompanie	4	382	386
12. Kompanie	7	305	312
3. MG-Kompanie	1	21	22
3. Signaldeling	-	4	4
Minenwerfer-Kompanie	-	3	3
	63	4070	4133

Sønderjyske tab ved RIR 223

115 sønderjyder, eller soldater med fast bopæl i Sønderjylland, er anført i de tyske »Verlustliste«, der krigen igennem blev udsendt med navne på alle tab i den tyske hær.

Listerne blev udsendt med mellemrum, så den aktuelle begivenhed ligger som ofte mindst 14 dage tidligere. Med over 2 millioner tab er der uundgåelig opstået fejl, og det kan på tidspunkter være ret frustrerende at lede efter sønderjyder i de mange lister.

Geißler	Heinrich	Åbenrå			Gefreiter	11	Fange 13-01-1915; Udvekslet via St.Petersborg 22-07-1916
Boyssen	Peter	Hammelev				3	Let såret; VL 02-08-1915
Frederiksen	Sören	Nordborg				3	Let såret; VL 02-08-1915
Petersen	Sören	Ø.Gammelby				3	Let såret; VL 11-08-1915
Holbeck	Hermann Alfred	Kiel	24-10-1886	20-07-1915	Landsturm	3	Faldet ved Szumlang
Holdt	Wilhelm	Tyrstrup				10	Let såret; fange; VL 06-12-1915
Lock	Rasmus Petersen	Felstedmark	05-07-1888	27-07-1915	Musketier	12	Faldt ved Szinnlazy,
Christensen	Johann	Arnitlund				5	Let såret; VL 09-09-1915
Johnsen	Martin	Hammelev				8	Let såret; VL 09-09-1915
Nielsen	Anders Petersen	Vrågård	21-12-1887	27-08-1915	Landsturm	11	Savnet ved Lysa, Galizien
Christensen	Christian Diedrich	Tønder	19-05-1886	27-08-1915	Musketier	11	Faldt ved Lysa, Zlota Lipa -
Hansen	Christian	Elstrup	21-10-1884			7	Fange; VL 21-06-1917. Retur efter krigen
Autzen	Thomas	Trasbøl	25-12-1888			5	Fange; VL 05-02-1917; Retur efter krigen
Birkedal	Viktor	Jels	05-03-1888			8	Fange; VL 05-05-1917; Retur efter krigen
Boisen	Jeppe	Ottersbøl	02-07-18xx			8	Fange; VL 08-02-1915 – Retur efter krigen
Budde	Anton	Bek	20-01-1893			7	Fange; VL 08-10-1915
Caspersen	Bernhard	Klautoft	02-04-1883			7	Fange; VL 08-10-1915
Dahl	Ottesen	Birkelev	03-09-1878			5	Fange; VL 08-10-1915
Feldstedt	Mathias Johannes	Egernsund	05-10-1891			8	Fange; VL 08-10-1915
Franzmeier	Carl A. Karl	Dahme	16-03-1876	30-08-1915		6	Meldt savnet.
Jepsen	Nikolei	Rødding	02-01-1888	24-04-1918	Musketier	8	Fange VL 08-10-15 ved Jurgeu Polski, Død i fangenskab i Moskva
Jörgensen	Jens	Blans	09-07-1892	30-08-1915	Landsturm	8	Faldt ved Stryba –
Kjär	Jörgen	Halk	12-12-1879	30-08-1915		5	Fange
Rudbeck	Frederich	Hajstrup	13-10-1879	30-08-1915		6	Fange Globoda-Zlota
Hansen	Asmus	Rapstedt	02-01-1879	30-08-1915		7	Fange
Hollen	Gottlieb	Ladegaard	30-10-1885	30-08-1915		5	Faldt
Lausen	Jörgen	Tandslet	01-01-1892	30-08-1915		5	Fange -
Madsen	Christian	Vollerup	30-08-1876	30-08-1915	Wehrmann	6	Faldt Slobota-Zlota -
Völker	August	Evershorst	22-04-1884	30-08-1915	Wehrmann	6	Faldt Pemper Slobato Zlata -
Petersen	Theodor	Rugbjerg	06-12-1894	30-08-1915		2	Fange
Lorenzen	Cornelius Wilhelm	Søgård	24-05-1889	30-08-1915	Musketier	3	Faldt Teofipolka -
Nielsen	Matthias	Rørkjær	18-08-1887	30-08-1915	Musketier	1	Faldt ved Teofipolka -
Hansen	Karl	Åbenrå	14-10-18xx	31-08-1915		8	Fange

Carlsen	Jans. Frdr.	Sønderborg				11	Let såret; VL 07-10-1915
Gudmann	Pet. Heinr.	Broager				11	Faldet; VL 07-10-1915
Jepsen	Pet. Thor-wald	Gråsten				9	Hårdt såret; VL 07-10-1917
Johannsen	Johann	Sønderborg				12	Faldt; VL 07-10-1915
Momsen	Max	Tønder			Unteroffizier	11	Let såret; VL 07-10-1915 og 09-09-1916
Otser	Jörgen Pet. Andr.	Hønkys				9	Let såret; VL 07-10-1915
Reimer	Nik. Johs.	Åbenrå				9	Let såret; VL 07-10-1915
Sörensen	Peter	Tønder				12	Let såret; VL 07-10-1915
Petersen	Mathias Christian	Rødding	15-06-1886	07-09-1915	Musketier	10	Faldt Tarnopol
Jessen	Jos.	Åbenrå	15-01-1889	12-09-1915		3	Famge
Sibbesen	Nis	Gammelgab	17-10-1887	12-09-1915		12	Fange, men erklæret død ved dom 18-5-1917
Roth	Peter Georg	Tombøl	26-08-1876	29-09-1915	Wehrmann	9	Hårdt såret og død Bursztyn, Gali-zien
Nissen	Niels	Kestrup	01-10-1881	30-09-1915	Wehrmann	3	Fange, men død Pensa,
Kjer	Bertel Hansen	Brorsbøl	03-04-1887	30-10-1915	Musketier	10	Faldt Strypa, brystskud -
Sandesen	Hans	Tandslet	04-07-1887	31-10-1915	Musketier	12	Faldt Sumikowze, Strypa -
Jörgensen	Hans	Bæk	19-10-1887			11	Fange Siemikowce – VL 06-12-1915
Heisel	Hans Peter	Kssso	05-01-1886	10-12-15	Landsturm	2	Fange VL 13-10-1915, Død sygdom Kattau-Kurgan
Bothmann	Chr. Carl	S.Vilstrup	28-11-18xx			8	Fange – VL 08-10-1915
Dinessen	Jepe	S.Vilstrup				5	Let såret 2 gange; VL 08-10-1915 og 21-07-1916
Hansen	Hans	Oksbøl					Fange – VL 08-10-1915
Hansen	P. Anders	Branderup				6	Let såret – VL 08-10-1915
Hinze	Marius	Haderslev		08-10-1915		6	Fange Gampow. Udvekslet via Norge 25-11-17
Jessen	Lorenz	Todsbøl				6	Fange – VL 08-10-1915
Kudsk	Jens	Vojensmark	31-08-18xx			6	Fange – VL 08-10-1915
Nielsen	Samuel	Mellerup	13-10-18xx			6	Fange – VL 08-10-1915
Otzen	Friedrich	Stenderup				5	Let såret – VL 08-10-1915
Rasmussen	Karl Chr.	Haderslev	24-06-1886	23-12-1917		8	Fange – VL 08-10-15 Strypha-Slo-bota-Slota Død i fangenskab - Baclmuter fange-lejr
Schröder	Christian	Hjerndrup					Fange – VL 08-10-1915
Schwarz	Heinrich	Toftlund	14-01-18xx			1	Fange – VL 13-10-1915
Blom	Hans	Burkal	28-04-18xx			2	Fange – VL 13-10-1915
Haar	Nikolei	Haderslev				5	Let såret – VL 13-10-1915
Iversen	Jens	Sejrslev				1	Fange – VL 13-10-1915
Jörgensen	Hans	Mommark	14-07-18xx		Unteroffizier	3	Fange – VL 13-10-1915
Lund	Joh.	Skrydstrup				3	Savnet – VL 13-10-1915
Mikkelsen	Christian	Landerup	16-01-18xx			3	Fange – VL 13-10-1915
Sörensen	Andreas	Kraulund				4	Såret og fange – VL 13-10-1915
Jörgensen	Boy	Åbenrå	14-06-18xx			3	Såret og fange – VL 19-10-1915
Schmidt	Lorenz	Tønder				2	Hårdt såret – VL 19-10-1915
Bork	Jørgen Jørgensen	Hoptrup	12-02-1886	19-09-1916		9	Fange – VL 22-10-1915 Død Vjatka – Rusland (sygdom) –
Raon	Terkier	Haderslev				11	Savnet – VL 22-10-1915
Paulsen	Peter	Haderslev				7	Let såret – VL 24-11-1915
Damm	Jak. Chr.	Tinglev				12	Fange – VL 06-12-1915

Frost	Julius	Augustenborg	09-09-1884			9	Fange – VL 06-12-1915
Johannsen	Johannes	Asserballeskov				10	Let såret – VL 06-12-1915
Lausen	Carl Jansen	Brøns	17-06-1876		Unteroffizier	4	Let såret 2 x – VL 06-12-1915 – 04-01-1917
Simonsen	Chr. Siegm	Asserballe				12	Faldet – VL 06t-12-1915
Hansen	Peter Nielsen	Visby	17-06-1891	23-05-1916		10	Fanget VL 06-12-1915; død Beresowka sygdom
Bahnsen	Ferdinand	Skodsbøl				10	Hårdt såret – VL 15-07-1916
Christensen	Hans	Kjær					Let såret – VL 15-07-1916
Hansen	Hans	Sønderborg				12	Let Såret – VL 15-07-1916
Hansen	Viggo	Ullerup	19-01-18xx			10	Fange – VL 15-07-1916
Jensen	Martin	Sønderborg	15-10-1886			12	Let såret, senere POW – VL 14-06-1917
Thordsen	Theodor	Skodsbøl					Let såret – VL 15-07-1916
Andresen	Hans	Haderslev				5	Let såret – VL 21-07-1916
Christiansen	Henry	Haderslev			Gefreiter	5	Let såret – VL 21-07-1916
Hansen	Hans	Råhede				6	Let såret – VL 21-07-1916
Krogh	Hans	Styding				5	Let såret – VL 21-07-1916
Lydicksen	Hans	Haderslev				6	Let såret – VL 21-07-1916
Nielsen	Jörgen	Haderslev					Fange – VL 21-07-1916
Witte	Christian	Sønderborg				5	Let såret – VL 21-07-1916
Nielsen	Christian	Sønderborg	11-05-1880	13-06-1916		5	Fange – VL 21-07-1916
Simonsen	Christian	Haderslev	21-12-1890	17-06-1916	Landsturm	5	Faldt Madzelowska,
Andersen	Andreas	Tønder	13-04-1894	15-06-1916		2	Madzeowka
Holm	Thomas Friedrich	Hoptrup	07-06-1884	15-06-1916	Ers. Reservist	3	Faldt Madzclowka, Galizien
Nörr	Jürgen	Grønmark	07-09-1894	16-06-1916			Faldt Madzclowka, Galizien
Andersen	Johann	Haderslev				6	Let såret – VL 02-09-1916
Ehlers	Thorwald	Haderslev	06-03-18xx			6	Død af sygdom – VL 16-05-1918
Nydahl	Karl	Tønder			Unteroffizier	1	Let såret – VL 07-09-1916
Paulsen	Andreas	Danmark				1	Let såret – VL 07-09-1916 – Swenburg
Schneefeldt	Jens	Åbenrå			Unteroffizier	4	Let såret – VL 07-09-1916
Skött	Jev	Haderslev	15-06-18xx			2	Let såret VL 07-09-16; Hårdt såret VL 09-01.1918
Nielsen	Fritz	Løgumkloster	07-11-1878	25-08-1916	Musketier	3	Såret, død Welesniow Stryi.
Jörgensen	Thomas	Haderslev	25-11-1893	31-07-1916	Musketier	4	Savnet Huta Skolna
Pöhlsen	Adolf Hans	Haderslev				10	Let såret – VL 07-09-1916
Sörensen	Jakob	Tønder				12	Let såret – VL 09-09—1916
Green	Barthel	Haderslev				8	Let såret – VL 30-09-1916
Lorenzen	Hans	Tønder				12	Let såret – VL 02-10-1916
Simonsen	Christian	Sonderburg	19-11-1888				Let såret – VL 08-12-1916
Hansen	Jakob		23-03-1896	21-08-1917		12	Fange – VL 12-01-1918
Sörensen			10-05-1896	20-08-1917			Fange Forges - VL 12-01-1918
Brodersen	Joh.	Flensborg	23-10-1896		Unteroffizier	10	Savnet – VL 20-02-1919
Klingenberg	Andreas	Åbenrå	16-06-1893		Leutnant d.R.		Hårdt såret – VL 20+-02-1919 – Nachr-zug

Divisions-kommandør for 48. Reserve-Division

Generalleutnant v. Hahn

Generalleutnant v. Oppeln-Bronikowski

Generalmajor v. Hippel

Regiments-kommandører

Oberstleutnant v. Rotsmann †

Generalmajor v. Wedel †

Major Slette

Oberstleutnant Semerak

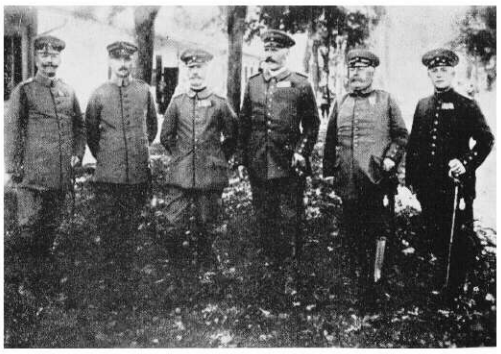

I/223 Obehofen 1914
3 f.v., første Regt.Kdr., Frhr. v. Langermann und Erlenkamp

III/223, Oberhofen, 1914

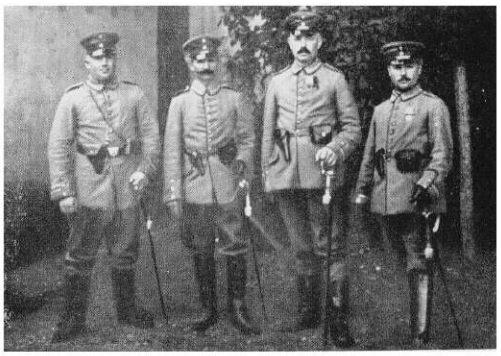

Feldwebel og delingsører 2/223, Oberhofen, 1914

Offcerer, Polen, 1914

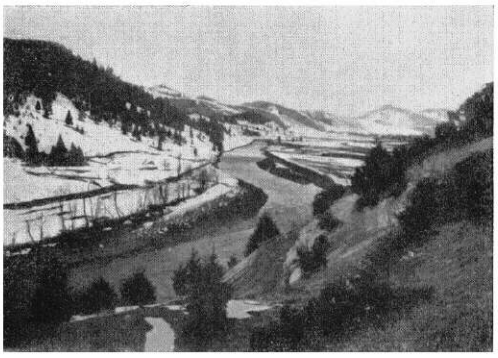

Magy Ag dalen, Karpaterne, 1915

Det første feltkokken, Fromelles, 1914

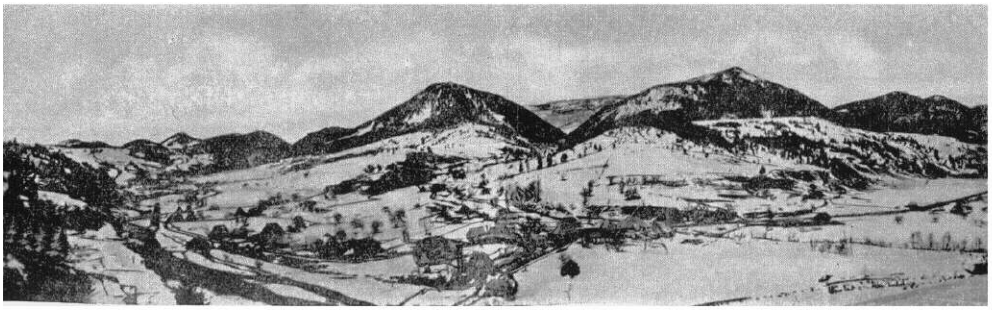

Tarfalu området, Karpaterne, 1915

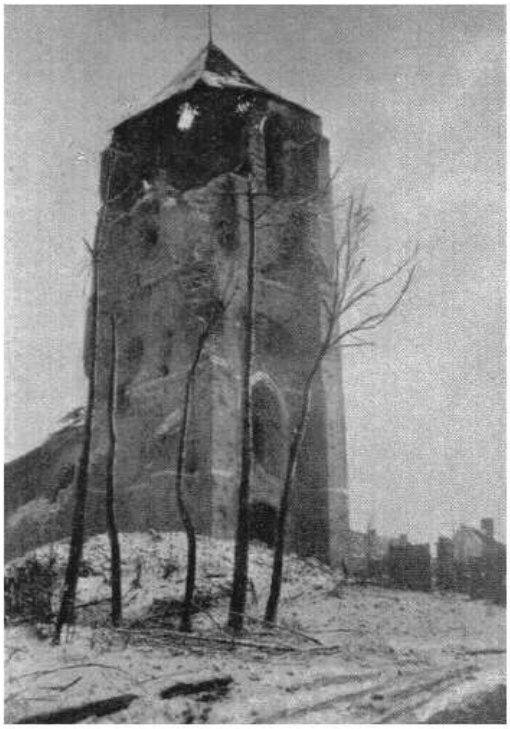

Kirken i Fromelles, 1914

Kryds på vejen i stilling, Fromelle 1914

Stabsbygning, Fromelles, 1914

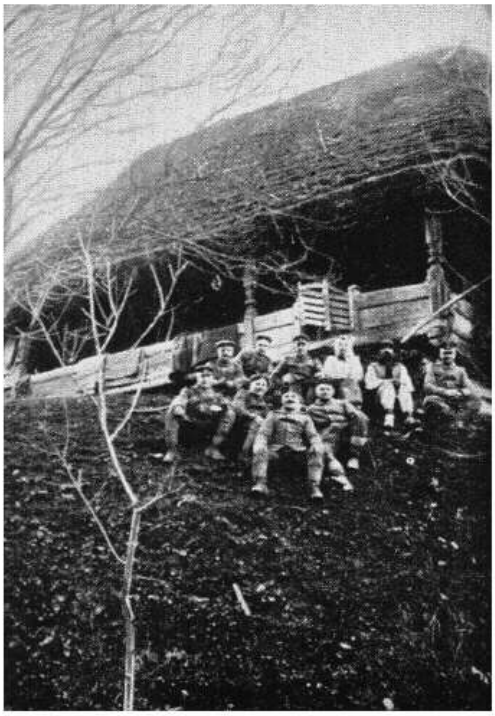

Foran regimentsskrivestue
Rozanka-Myzna, 1915

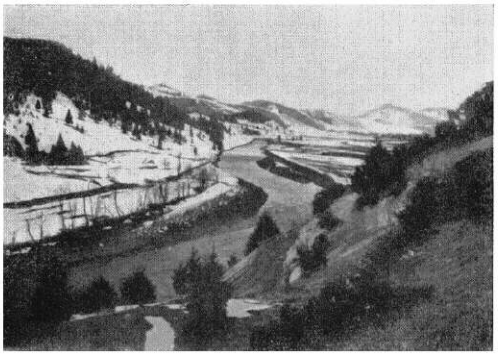

Magy Ag dalen, Karpaterne, 1915

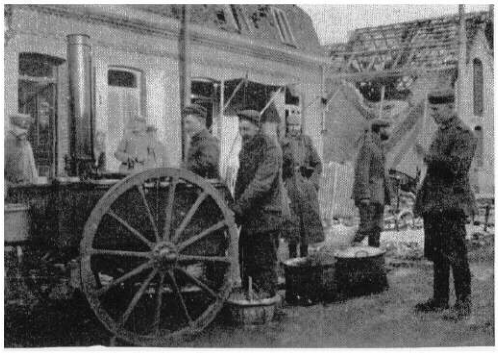

Det første feltkøkken, Fromelles, 1914

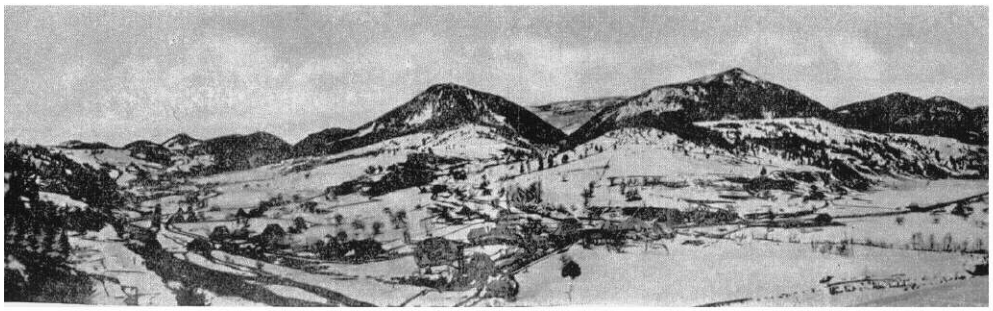

Tarfalu området, Karpaterne, 1915

Jelenkowke, Karpaterne, 1915

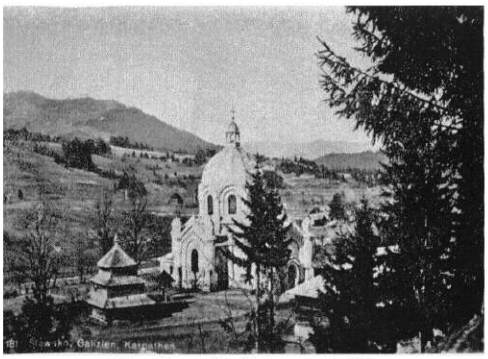

Slawski området, Karpaterne, 1915

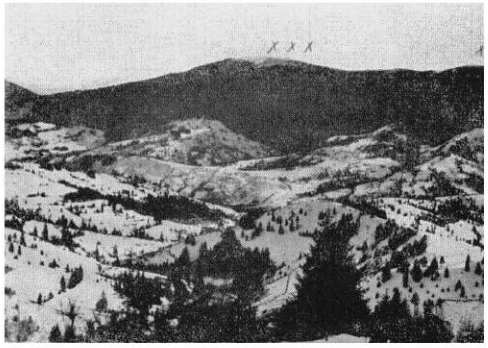

Lille og Store Szyrak fra Rozanka dalen, 1915

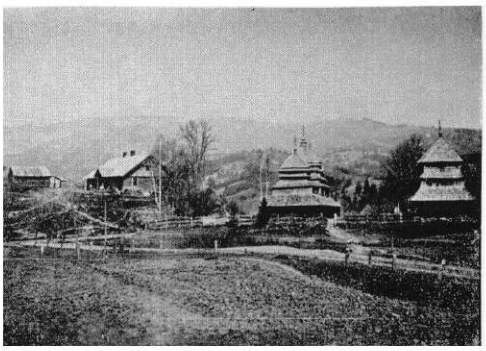

Kirken i Rozanka-Wyzna, Karpaterne 1915

Underbringelse i Karpaterne, 1916

Ruthensk blokhus på Czyrak, 1915

10-cm bjergkanon i stilling, Rozanka, 1915

Transport af sårede, Karpaterne, 1915

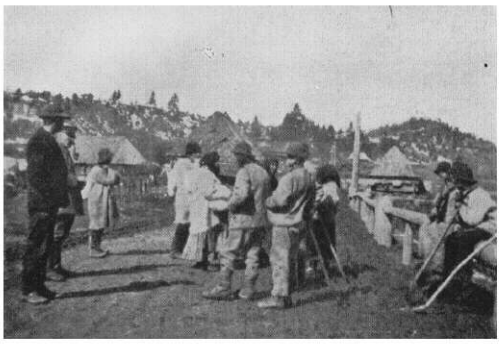

Vejarbejde ved Viskoez, Karpaterne 1915

Gaden i Dolina, 115

Kalusa, 1915

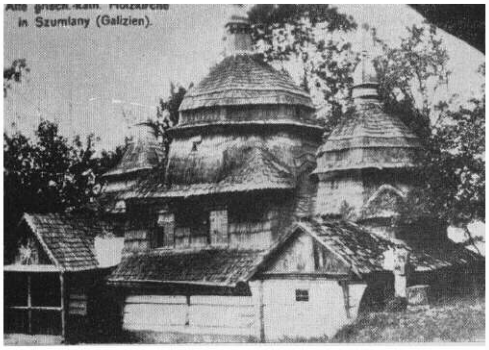

Kirken i Szumlany

Scumlany, 1915

Flygtninge i Galicien, 1915

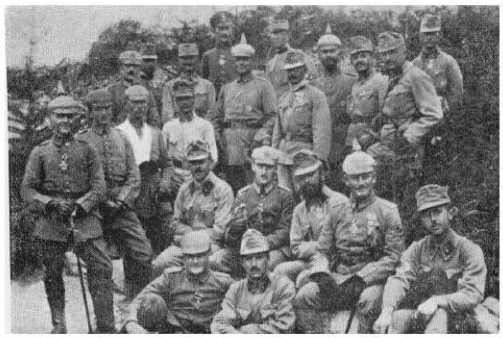

Konference den 4. august 1915 ved Bozykow

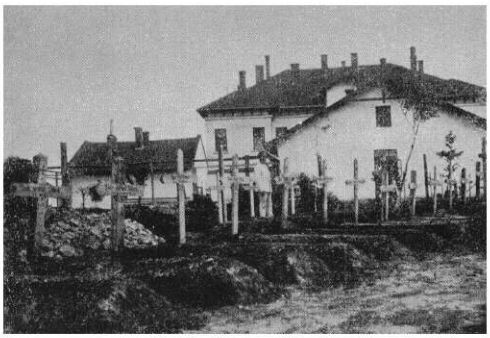

Epedimilazaret i Narajow

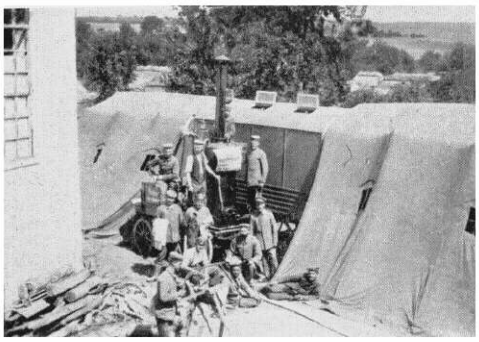

Mobil badeanstalt, Siolko, 1915

3. Kompanie stilling ved Bozykow, 1915

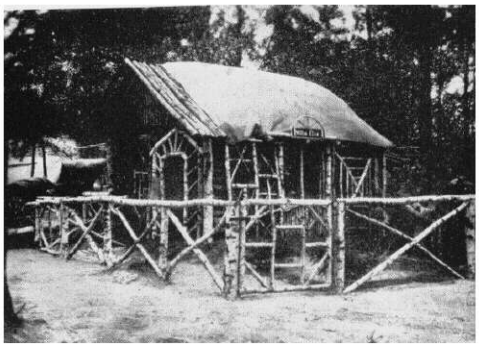

Skrivestue i hvilelejr Denysow, 1915

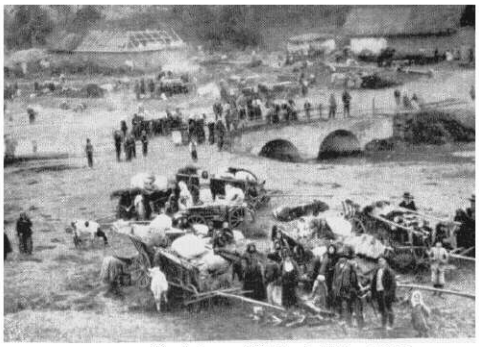

Flygtningen i Sloboda Zlota, 1915

Munter morgensang, Bozykow, 1915

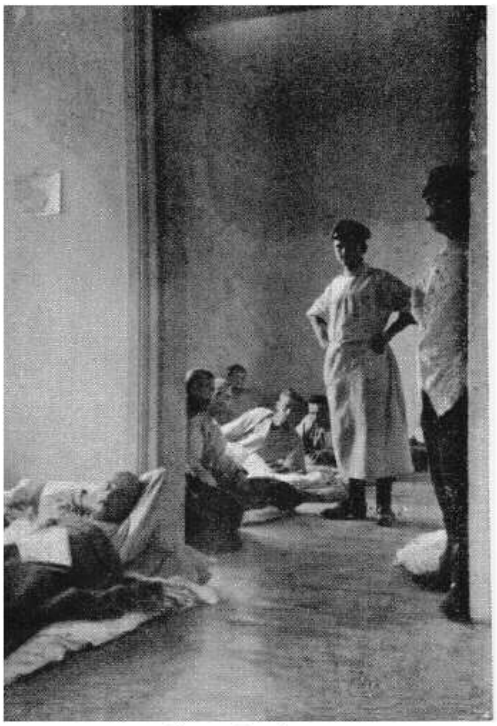

Hvilestation i Bursztyn

Stabskvarter i Bozykow, 1915

Kirke i Sloboda Zlota, 1916

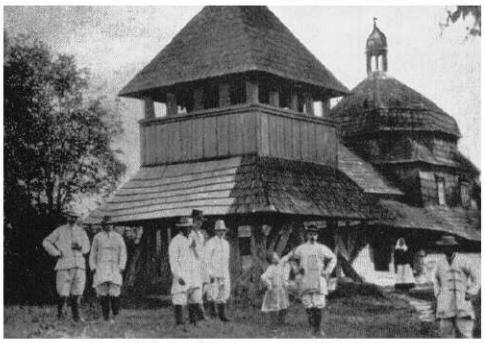

Kirken i Szczepanow, 1915

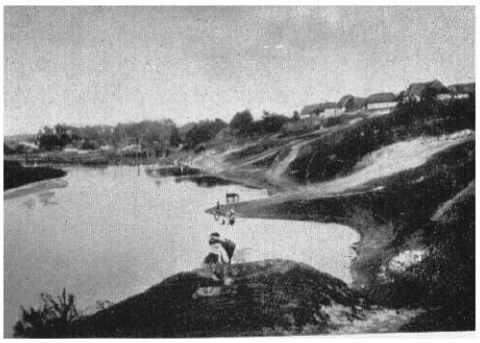

Stilling ved Kupczynce, 1915

Jszezkow-soen, 1915

Armeeforer ved Siemikowce, 1915

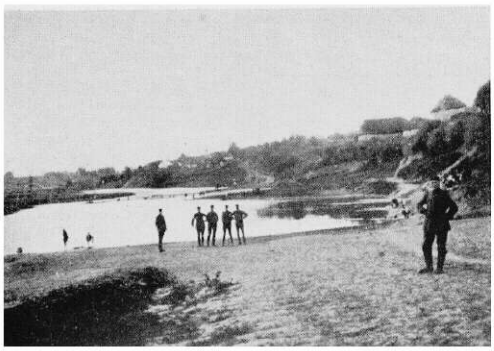

Plotycza soen, 1915

Pakke modtagelse ved Antonowka, 1915

I kvarter ved Kupczynce, 1915

Underofficerer ved 3. Kompanie, september 1915

Underofficerer ved 11. Kompanie, 1915

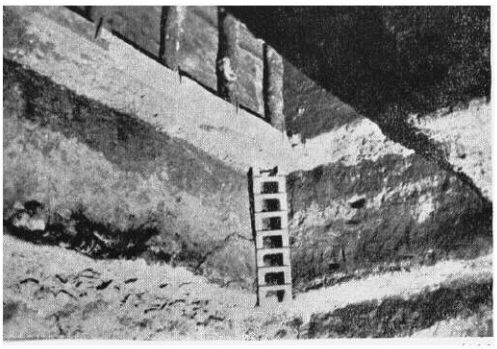

Konstruktion af bombesikker dækning ved Strypa, 1915/1916

Armeeforer ved Plotycza, 1915

Panje-bule ved nattetide

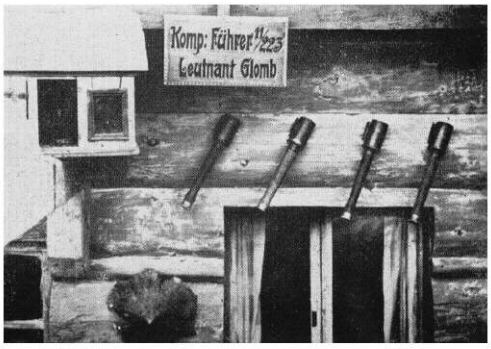

Kompagniforer dækning, 11/223, Strypa, 1915

Fangne russere ved Kalusz, 1915

Zigojnere i Galicien

Kirken i bohatkowce, 1916

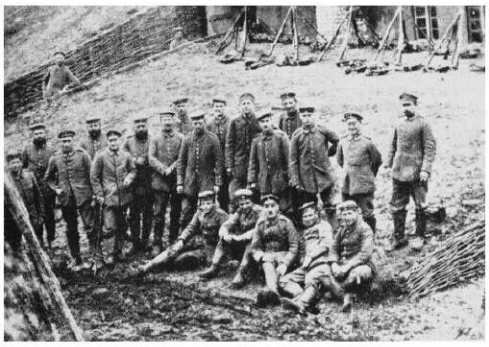

"Hgh" ved Bohatkowce, 19116

Stormforsvarskanon i Strypa-stillingen, 1916

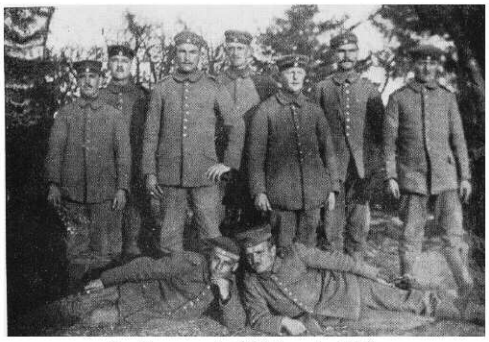

Jagd-kommando 9/223, marts 1916

Skyttegrav ved Bohatkowce, 1916

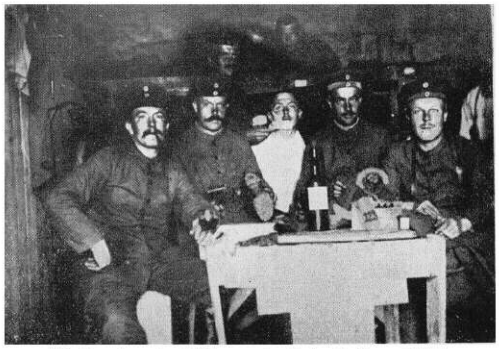

Håndværkere fra 9. Kompanie, Sloboda Zlota, 1916

Panje-børn, Sloboda Zlota, 1916

Hjem fra hestemonstring

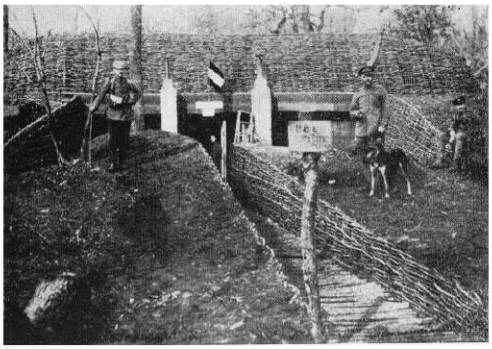

Officersdækning 12. Kompanie ved Strypa, 1916

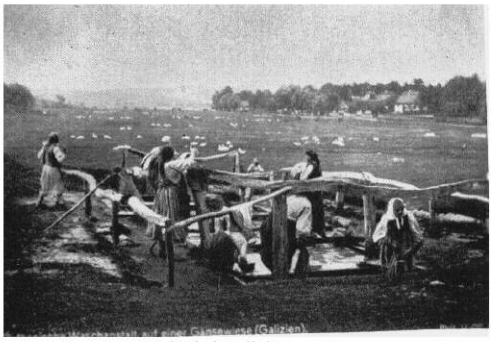

"Vaskeri" i Galicien

Stampersonel, 2. Kompanie, 1916

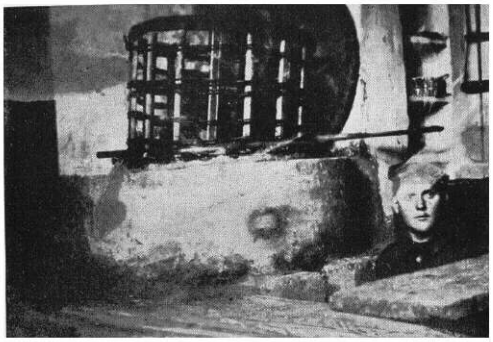

Aflusningskasse

Russiske pontoner fra slaget ved Siemikowce, 1915

30 cm Mørser

Halmhytter og brønd ved Stryj

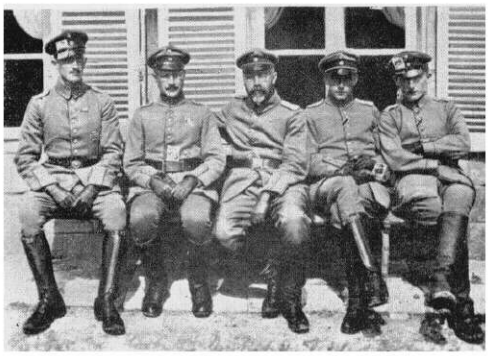

Kompangifører II/223, 1915

Ved "aflusning"

3. Korporalskab ved 8. Kompanie, 1916

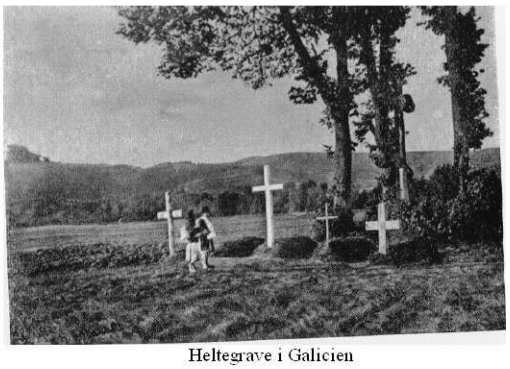

Heltegrave i Galicien

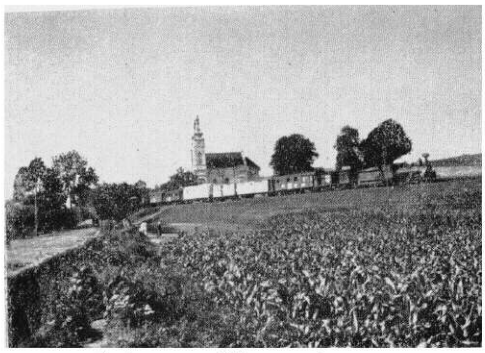

Sanitets-tog ved Monasterzyska

3. Kompangi skrivestue i Monasterzyska

Officerer fra 3. Kompanie, 1916

"På et stille sted"

Kirken i Ciezow, 1917

Badeanstalt i Ciezow, 1917

Jaminca, 1916/1917

Landsbyskonheder i Wiktorew

Granatkaster

Stilling ved Jamnica, 1916/1917

MG-stilling ved Jamnica, 1916/1917

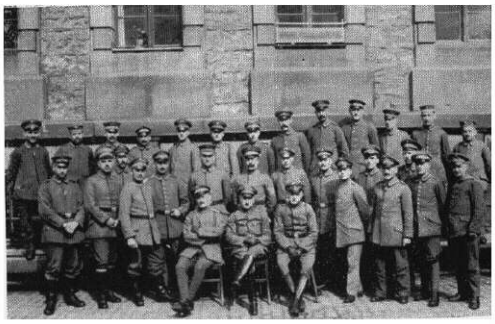

Officerer og underofficerer, 12/223, 1917

I sne ved Wiktorow, 1917

Snerydning på vejen ved Teofipolka, 1916/1917

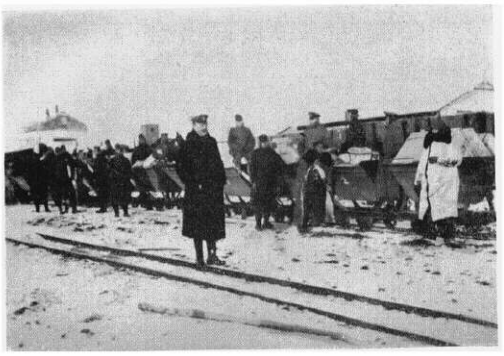

Modtagelse af proviant ved Wiktorow, 1917

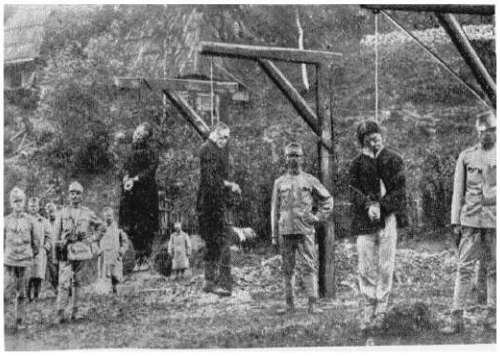

Hængning af spioner, herunder 1 lærer og en præst, 1917

Ledvogterhus ved Sielec, 1917

Medlemmer af I/223

Jagd-kommando i Jamnica, 1917

Inspektion fra Armeeforer, 1917

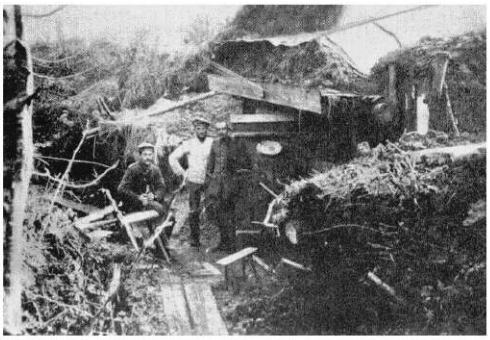

Telefonstation i stillingen ved Jamnica, 1917

Tildeling af Jernkors i Ciezow, 1917

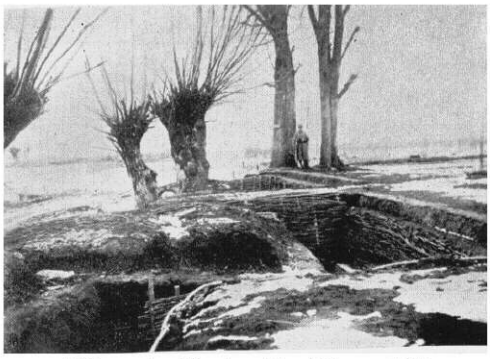

7. Kompanie stilling i østsiden af Ciezow, 1917

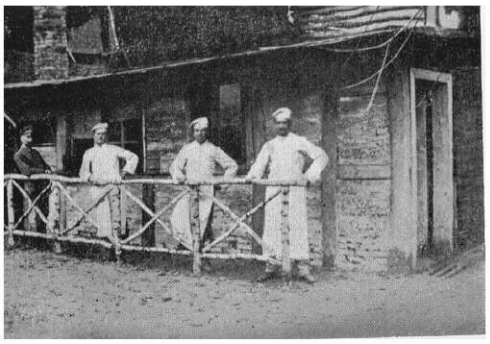

7. Kompanie feltkokken ved Ciezow, 1917

7. Kompanie stilling ved Ciezow, 1917

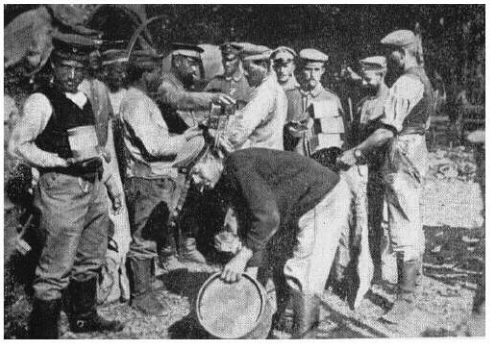

Fordeling af forplejning i Sielec, 1917

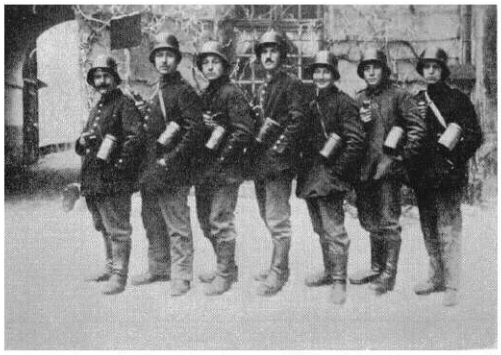

Medlemmer af 11. Kompanie, 1917

Reperationsværksted i Miktorow, 1917

Underofficerer ved 3. Kompanie, 1916

Stilling ved Ciezow, 1916/1917

Ostgalicisk bonde, Kozowa, 1915

Henrettelse af spion i Galicien

I graven ved Sielec, 1917

Stilling ved Bystrzyca, 1917

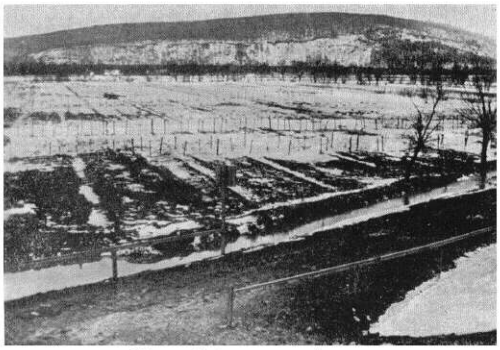

Stilling ved Ciezow, 1916/1917

8. Kompanie feltvagt ved Bystrzyca, 1917

Badeanstalt i Krylos, 1917

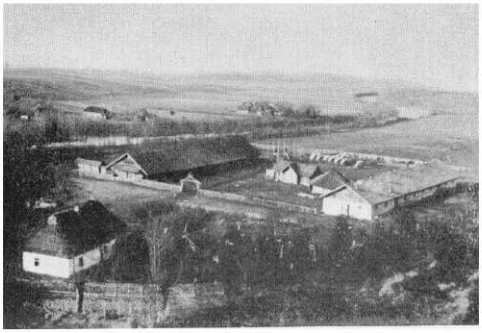

Sygehus for lettere syge i Krylos, 1917

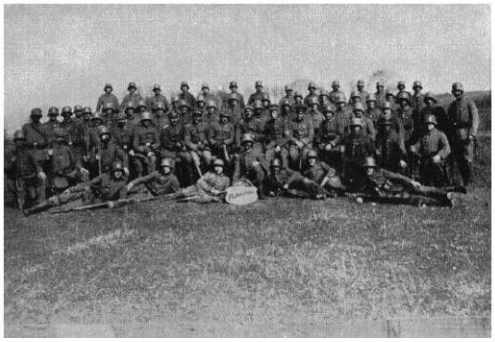

5. Kompanie ved Podmichael, 1917

Underofficerer fra 4. Kompanie, Podmichael, 1917

4. Kompanie feltkøkken, Podmichael, 1917

7. Kompanie officerer og underofficerer, Podmichael, 1917

II. Bataillon statskvarter i Podmichael, 1917

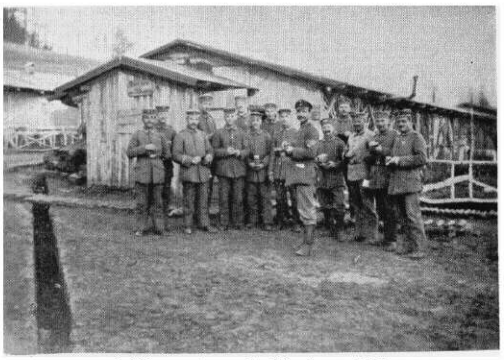

9. Kompanie parole, Pluchow, 1917

På turen mod Vest. 1. Kompanie, Banegården i Dresden 1917

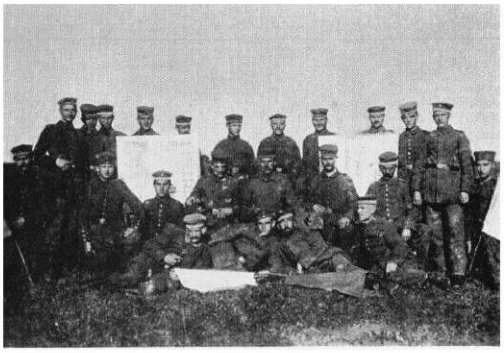

Signaldeling 1917

2. Kompanie officerer og underofficerer, 1917

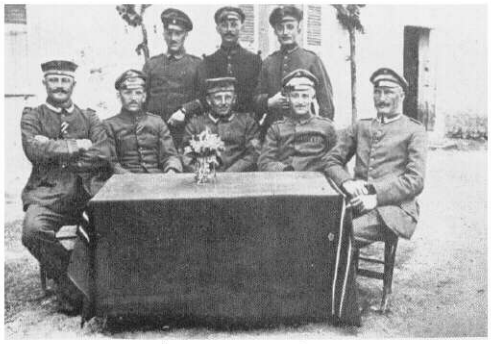

Portepé-bærer, 2. Kompanie 1917

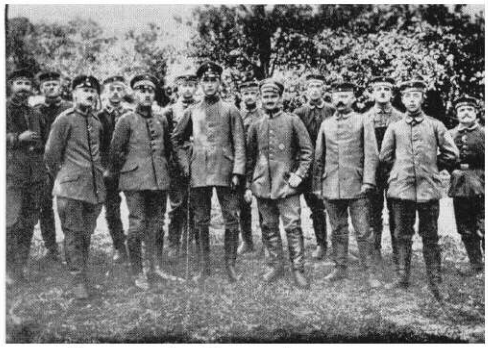

Officerer og underofficerer ved 1. MGK, Mons 1917

MG-Deling Leutnant Jung, Mons, 1917

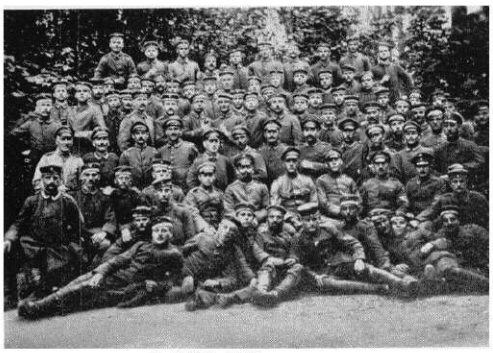

1. MGK, 1917

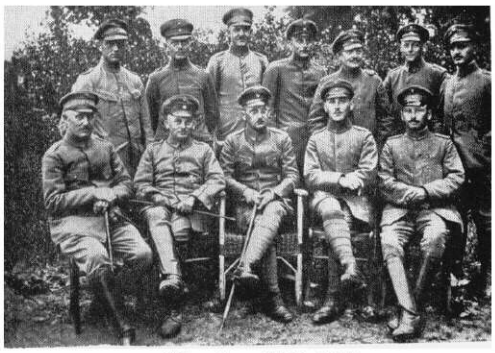

Officerskorps I/223, 1917

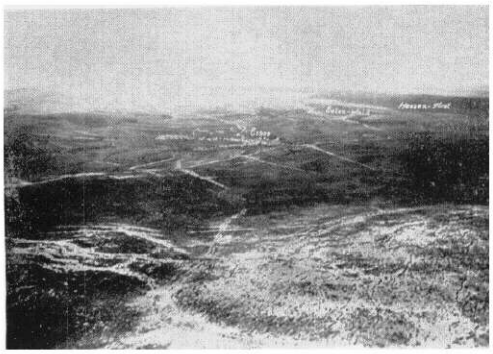

Højde 304, luftbilled fra 19. juni 1917

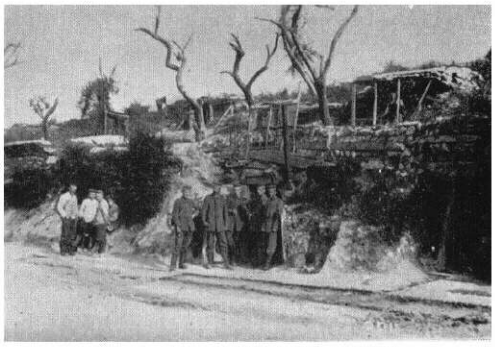

Pionerpark "Scheune", Højde 304, juli 1917

Stottepunkt I, Højde 304, 1917

Feltkokken dækning, 3. og 4. Kompanie, Højde 304, 1917

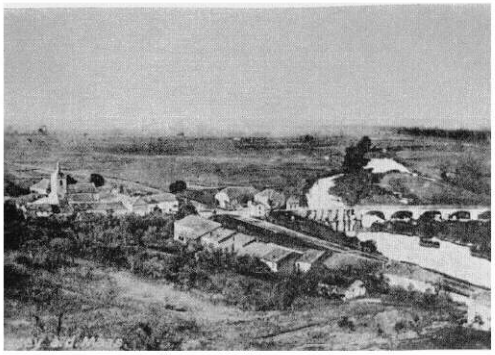

Sassey, 1917

8. Kompnaie ved Verdun, 1917

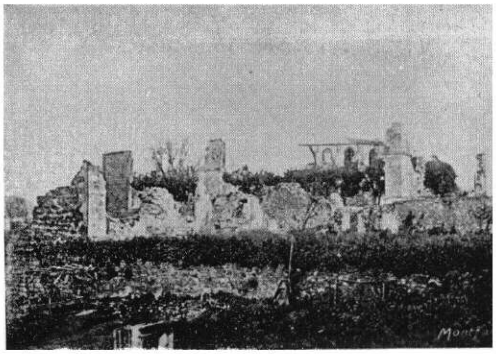

Ruiner af Montfaucon, 1917

6. Korporalskab, 8. Kompanie, Halles 1917

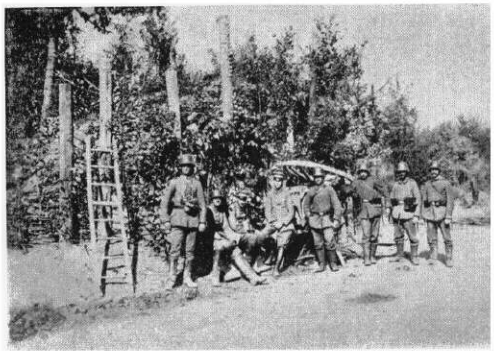

Regiments kommandostation, Mort Homme 1917

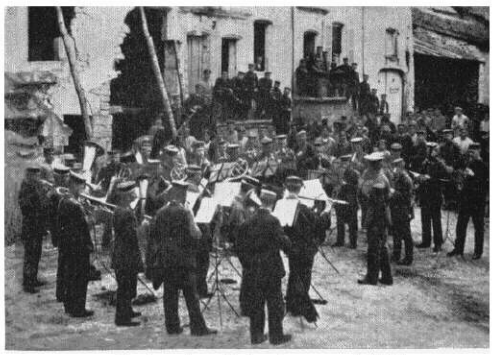

Regimentsmusik i vesten, august 1917

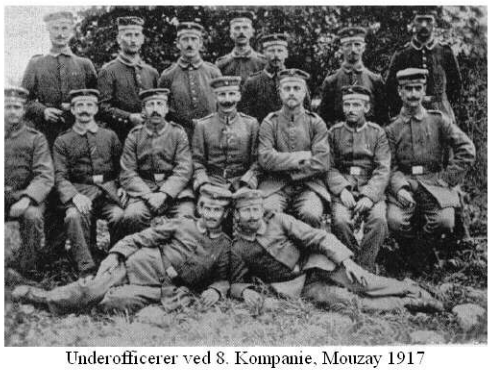

Underofficerer ved 8. Kompanie, Mouzay 1917

Øvelse i luftværnsskydning, 1917, Dun

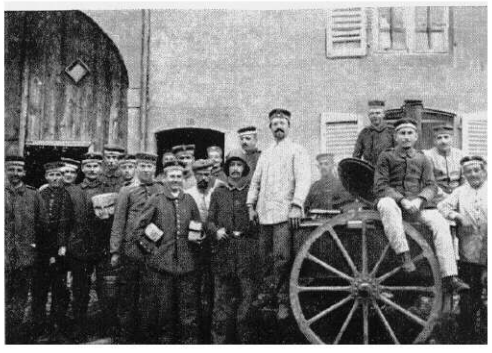

9. Kompanie feltkokken, Lothringen

Kanalen ved Heidweiler, 1918

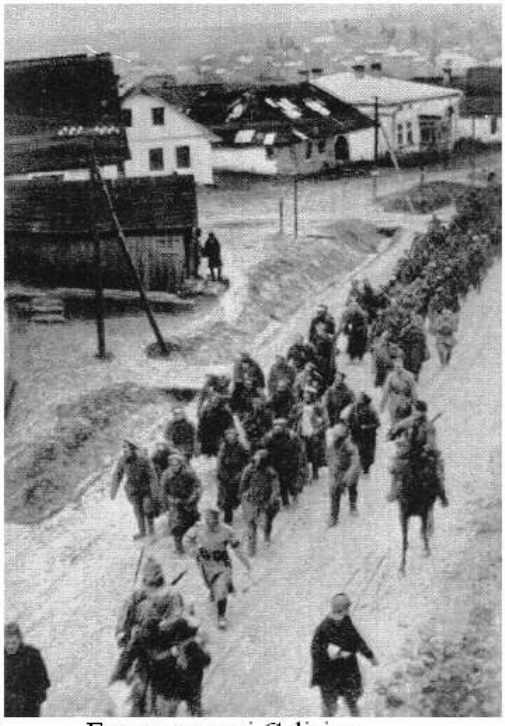

Fangne russer i Galizien

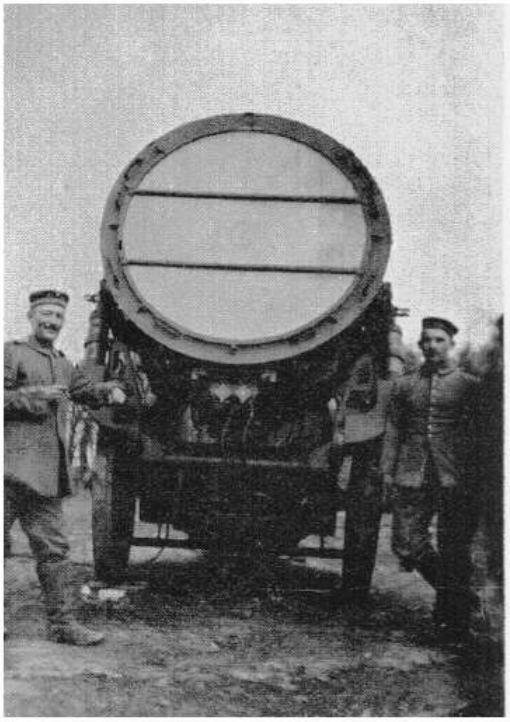

Lyskaster ved Pluchow, 1917

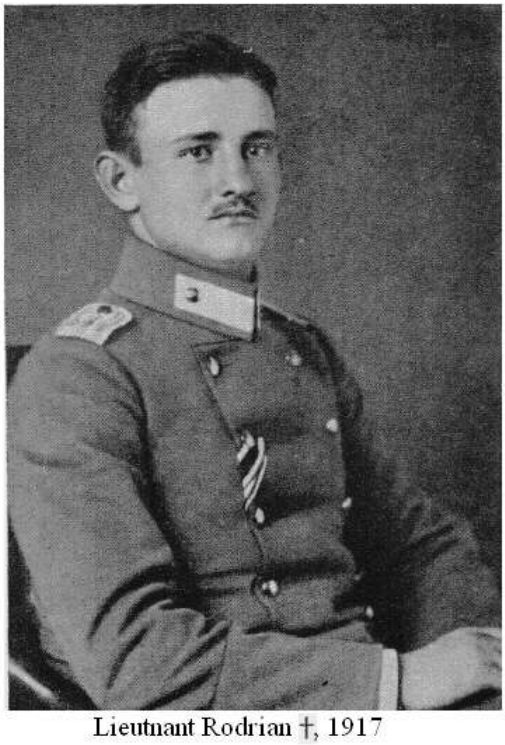

Lieutnant Rodrian †, 1917

Kirken i Pouvrecourt, 1917

Telefonstation ved Mülhausen, 1918

Stilling ved Rhin-Rhone Kanal efter trommeild, 1918

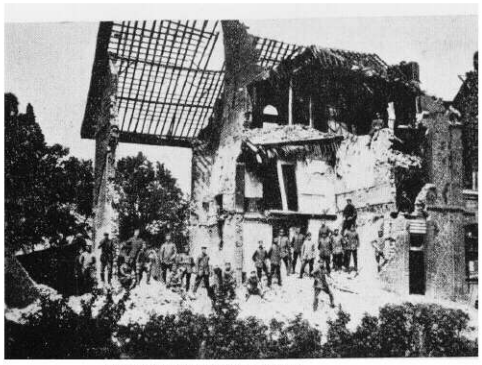

I kvarter i Merville, 1918

"Ina" II/223, 1918

"Slagteri" ved Merville, 1918

6. Kompanie, Lavalle ved Lille, 1918

Bataljons telefoncentral, 1918

Blinktelegraf ved Biache, 1918

9. Kompanie MG-stilling, 1917

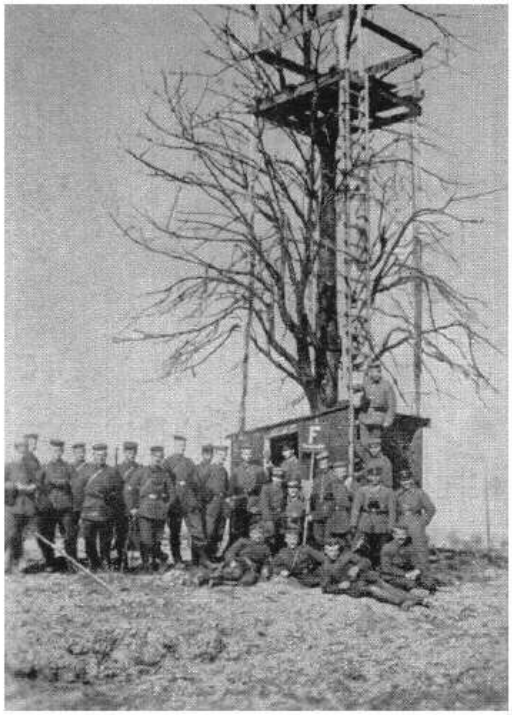

Blink- og telegrafstation ved Mülhouse, 1918

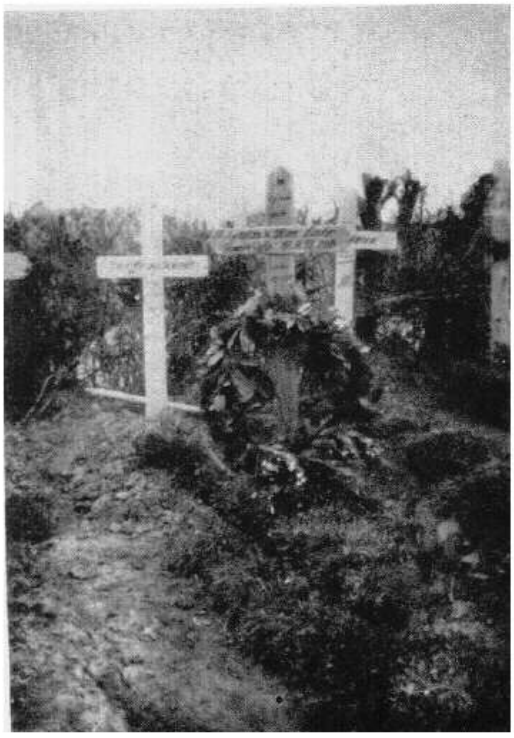

Leutnant Labr's grav, 1918

Graven med Lt. Güttler, 3. Kompanie, Estaires 1918

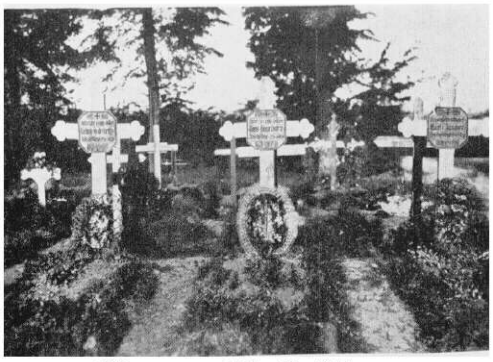

Officersgrave ved Merville, 1918

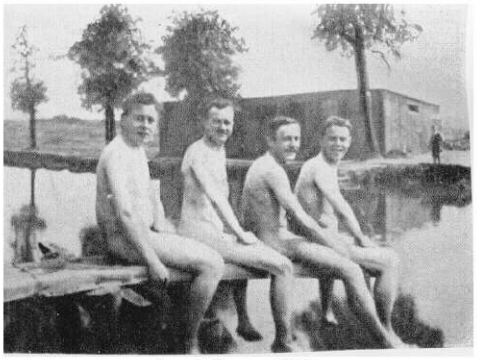

Langfs Scarpe, 1918

På jagt efter "de små dyr".

Resten af 8. Kompanie, 1918